FRANK NORRIS

CARACATIȚA

EDITURA PENTRU LITERATURA UNIVERSALĂ

CLASICII LITERATURII
UNIVERSALE

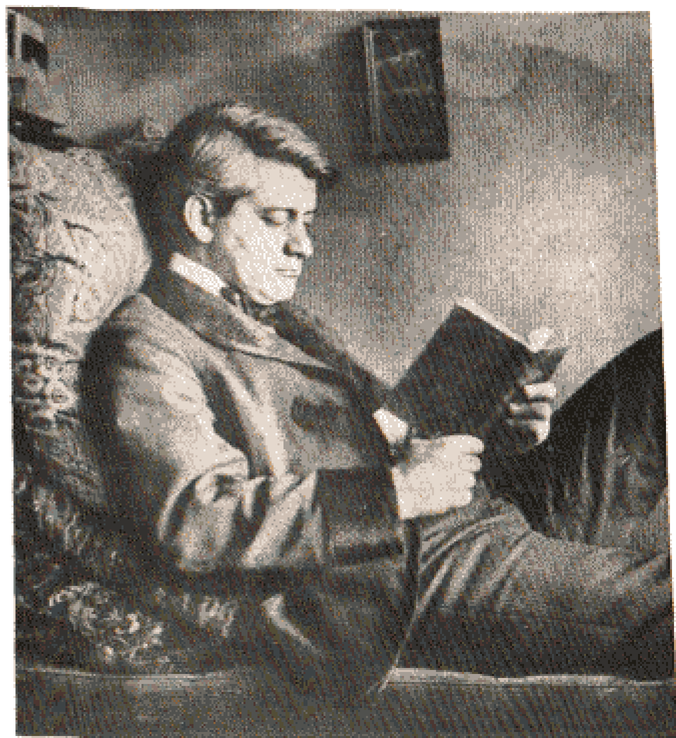
Frank Norris

The Epic of Wheat

THE OCTOPUS

A Story of California

Houghton Mifflin Company, Boston, 1958

Courtesy, The Bancroft Library

Frank Norris

CLASICII LITERATURII UNIVERSALE

FRANK NORRIS

CARACATITA

Roman din viața Californiei

În romînește de
Al. Ștefănescu-Medeleni

București 1964

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

PREFAȚĂ

Apărută în Statele Unite în primul an al veacului nostru, cartea de față a cunoscut de la început un semnificativ succes de public și s-a bucurat de aprecierea criticilor literari. Acest succes, care, după o perioadă de eclipsă, se confirmă prin consacrarea ce i se aduce astăzi în istoria literaturii americane, înseamnă ceva mai mult decît aprecierea unei reușite literare. Romanul lui Norris marchează, de fapt, o etapă în evoluția prozei narative americane, o confirmare și o valorificare a tendințelor realiste care, spre sfîrșitul secolului trecut, se manifestau în acest sector, cel mai activ, al literaturii Statelor Unite.

Caracatița este opera cea mai realizată din seria destul de numeroaselor încercări de a povesti cît mai aproape de realitate întîmplări și evenimente caracteristice din istoria contemporană a S.U.A. În aparență, romanul, al cărui subtitlu este : „Roman din viața Californiei", nu istorisește decît întîmplări reale, petrecute în acest stat situat pe coasta Pacificului. Însă prin suflul epic de largi proporții și prin felul în care uriașa informație documentară relativă la evoluția proceselor economice și sociale este integrată în desfășurarea narațiunii și în mișcarea unor personaje cu valoare de tipuri sociale, romanul depășește stadiul așa-numitului „realism provincialist", ilustrat pe atunci în Statele Unite de proza și versurile cu tematică locală, lipsite de orizont și semnificație, publicate de scriitori dați uitării

şi, în orice caz, fără influenţă rodnică în evoluţia literaturii americane.

Caracatiţa oferă o imagine — şi o judecată aspră — despre metodele folosite pentru făurirea şi consolidarea „imperiilor marilor trusturi" şi despre luptele şi frămîntările care au însoţit acest proces.

În cea de a doua jumătate a secolului trecut, mai exact după Războiul de secesiune — care în istoria Statelor Unite a consemnat victoria politică a Nordului industrial asupra Sudului agrar — marele capital industrial a început o proliferare cu adevărat tentaculară în regiunile „de frontieră" din sud şi vest, profitind de condiţiile mai rentabile de aici (întinsele spaţii agricole, sau virgine, mîna de lucru mult mai ieftină etc.). Au luat fiinţă atunci marile trusturi ale familiilor Rockefeller, Vanderbilt, Pierpont Morgan etc. şi, în general, acea „ierarhie a uriaşilor finanţei", care a creat un mit al eficienţei americane. Cum era şi natural, aceste trusturi au intrat în conflict cu „libera iniţiativă", atît de lăudată, ca o trăsătură tipică a economiei capitaliste în S.U.A., şi, într-un fel, în regiunile agrare ale S.U.A. războiul civil dintre industrie şi agricultură a continuat pînă spre sfîrşitul secolului.

Una dintre formele principale pe care le-a îmbrăcat acest conflict au fost ciocnirile dintre fermierii izolaţi sau constituiţi în grupuri, de o parte, şi campaniile feroviare (care acţionau fie singure, fie sprijinind interesele marilor trusturi industriale sau financiare ale căror sucursale erau), de cealaltă parte.

Expansiunea fermierilor pe întinderile nesfîrşite ale Vestului Mijlociu şi ale Vestului Îndepărtat fusese reglementată prin legea federală din 1862 (cunoscută sub numele de *Homestead Act* — Legea bunului familial), care prevedea că o anumită suprafaţă de pămînt va trece în proprietatea celor care o stăpiniseră şi o cultivaseră o anumită perioadă de timp, precum şi prin sistemul donaţiilor (*Land-grants*) către companiile de cale ferată. După o vreme, însă — mai

ales în ultimele trei-patru decenii ale secolului — o dată cu extinderea rețelei de căi ferate, aplicarea acestei legi a fost serios limitată prin ciocnirea de interese dintre fermieri și companiile feroviare, care, de asemenea, primiseră loturi de pămînt de-a lungul căilor ferate în construcție, implantîndu-se în felul acesta în regiunile agricole. Conflictele au izbucnit nu numai în ce privește stăpînirea pămînturilor, ci și în legătură cu transportul recoltelor pe căile ferate, pentru care se fixau tarife exorbitante. Arbitrarul companiilor feroviare în domeniul taxelor de transport ducea invariabil la ruinarea fermierilor mici și mijlocii și chiar a latifundiarilor care n-au acceptat „compromisuri" cu marile companii. În perioada 1870—1900, în Statele Unite acest război intern s-a ascuțit și a căpătat forme complexe: „Industriașii, acum puternici și stăpîni, spune William Foster, țineau la strîmtoare pe fermieri. Controlînd guvernul, ei își protejau prin tarife ridicate profiturile, lăsîndu-i pe fermieri în întregime expuși concurenței... Trusturile îi împovărau pe fermieri cu taxe extraordinare puse pe mărfurile transportate pe căile ferate, îi storceau de bani pentru mașini și alte materiale pe care aceștia trebuiau să le cumpere și provocau o scădere artificială a prețurilor pe piață, în așa fel încît fermierii trebuiau să vîndă la prețul de cost sau chiar sub prețul de cost; astfel, trusturile îi prindeau în lațul strîmt al ipotecilor și arenzilor. Sărăcia pîndea vastele regiuni cultivate cu grîu și porumb din Vestul Mijlociu".[1]

În ultimii ani ai secolului, în statele din extremitatea vestică a S.U.A., de pildă în California, acest proces a ajuns să determine chiar conflicte sîngeroase, și cadrul romanului *Caracatița* transcrie cît se poate de fidel împrejurări istorice reale.

În acest context, cu semnificații general valabile pentru evoluția istorică a Statelor Unite, romanul pare o ilustrare a procesului social expus de Foster. Cartea descrie modul în care o companie feroviară — înfățișată pe harta Cali-

---

[1] W. Z. Foster, *Schiță a istoriei politice a celor două Americi*, Editura pentru Literatură Politică, 1954, pp. 338—339.

forniei ca un polip, ca o uriașă caracatiță[1] — cuprinde și sugrumă cu tentaculele ei comunitățile fermierilor. Și această imagine a realității nord-americane constituie totodată și un comentariu pe marginea ei, căci semnificația ultimă a romanului nu stă în simpla consemnare a unor fapte istorice, ci în condamnarea, cu vibrații de sinceră indignare, a unor procedee tipice pe atunci pentru manifestările și dezvoltarea societății monopoliste.

În intenția autorului, această carte constituie de fapt prima treaptă dintr-o analiză mai adîncă a realităților sociale ale S.U.A. în pragul secolului nostru. Ea urma să reprezinte prima parte dintr-o trilogie care își propunea să urmărească grîul, una din principalele bogății ale Statelor Unite, pe toate treptele producției și valorificării ei. „Epopeea grîului", cum urma să se numească întreaga operă, avea să îmbrățișeze „producția" acestei avuții naturale (expusă în *Caracatița*), „distribuția", sau, mai exact, speculațiile comercianților și misiților de cereale, care nu sînt, de fapt, decît brațe ale aceleiași caracatițe a trusturilor (subiectul romanului *Bursa* — *The Pit* — apărut în 1903), și „consumul", sau, mai precis, folosirea grîului ca armă pentru expansiunea tentaculară a acelorași cercuri peste ocean, împînzind lumea întreagă (Norris n-a apucat să scrie această lucrare, care urma să fie intitulată *Lupul* — *The Wolf*).

Planul întregii epopei aruncă o lumină deosebit de interesantă asupra părții realizate, și în special asupra *Caracatiței*, care depășește cadrul strict al narațiunii, reprezentînd una din primele fațete ale unei imagini a Americii trusturilor și arbitrarului economic și social convenabil marelui capital, pe care literatura realistă a acestei țări avea să o producă mai tîrziu, în primele decenii ale veacului al XX-lea. Este evident că în elaborarea trilogiei sale închinate

---

[1] Simbolul caracatiței nu este, de fapt, o descoperire a scriitorului. Însuși Marx — în scrisoarea către Danielson din februarie 1881 — referindu-se la împrejurări istorice similare cu cele descrise în romanul lui Norris, a asemuit proliferarea monstruoasă a marilor companii feroviare, care gîtuiau regiuni întinse ale vestului american, cu desfășurarea tentaculelor unui gigantic octopod.

carierei lui Frank Cowperwood, Dreiser a profitat de planul lui Norris, şi că în tripticul de romane intitulat *U.S.A.*, John Dos Passos a încercat să valorifice viziunea şi anumite procedee tehnice de compoziţie folosite de autorul *Caracatiţei*.

Norris nu a ajuns însă dintr-o dată la soluţia „realismului poetic" — de fapt o formă a realismului critic — pe care o reprezintă trilogia sa rămasă neterminată. Etapele carierei sale de scriitor — despre care s-ar putea spune că oglindeşte evoluţia prozei narative americane în pragul secolului nostru — permit cîteva constatări interesante în legătură cu precizarea orientării realiste în literatura americană.

Fiul unui bogat negustor de bijuterii, Frank Norris s-a născut în 1870 la Chicago. Cîţiva ani mai tîrziu, din motive de sănătate, părinţii săi s-au mutat în California.

Mijloacele materiale de care dispunea familia i-au permis să-şi facă o educaţie artistică îngrijită, la Paris şi la Londra, unde, între 1888 şi 1889, scriitorul de mai tîrziu manifesta predilecţie pentru pictură. La un moment dat, tînărul Norris pregătea o compoziţie de mari dimensiuni despre marea bătălie de la Crécy, din Războiul de 100 de ani, şi unii istorici literari au crezut că descoperă în interesul acesta al lui Frank Norris pentru tablourile de mari dimensiuni, cu subiecte de un dramatism intens şi pline de mişcare, explicaţia pentru un anume romantism al viziunii sale ulterioare de scriitor înclinat să considere literatura ca un mod de oglindire dramatică a realităţii, ca o imagine a ciocnirilor unor forţe în permanent conflict.

Treptat, interesul pentru asemenea antiteze eroice, caracteristice, mai ales, pentru viziunea profană despre evul mediu, s-a deplasat spre literatură, şi prima operă a lui Norris, *Yvernelle* (1891), este un poem epic inspirat din cronicile lui Froissart.

Hotărîndu-se pentru cariera de scriitor, Norris s-a înapoiat în Statele Unite, unde a studiat patru ani la universitatea statului California, fără a obţine vreo diplomă, şi

unde incercările sale literare au fost criticate ca „lipsite de perfecțiune sintactică". Între 1894 și 1895 Norris a mai urmat un an la Universitatea „Harvard", de asemenea fără a-și încheia studiile, iar apoi a lucrat ca ziarist, colaborind la una din revistele din San Francisco, *The Wave*, iar mai tîrziu, ca reporter pentru unele ziare californiene. În 1895, a fost acreditat corespondent de război în Africa de Sud (unde începuseră ostilitățile între Anglia și republicile bure). Aici nu a activat însă decît scurtă vreme, deoarece, fiind luat prizonier și expulzat de autoritățile bure, a fost silit să părăsească această țară. Mai tîrziu, în calitate de corespondent al unui cotidian din San Francisco, a urmărit războiul americano-spaniol din Cuba (în același timp cu Stephen Crane, talentat scriitor realist american, autorul unuia dintre cele mai realizate romane de război din literatura americană, *Insigna cea roșie a curajului — Red Badge of Courage*, și a unui număr de nuvele, poate pe nedrept considerate naturaliste).

Frank Norris a devenit celebru ca scriitor de-abia după apariția romanului *Caracatița*, în 1901.

Cu toate că devenise un personaj oarecum celebru, părăsește cu totul viața mondenă, pentru a scrie romanul care urma să constituie partea a doua a trilogiei inițiată de *Caracatița*, și pe care-l termină în 1902. Spre sfîrșitul aceluiași an moare, în vîrstă de 32 de ani, în urma unei operații de apendicită, în momentul cînd plănuia o călătorie în jurul lumii, și în special o călătorie mai lungă în Europa occidentală, în cursul căreia intenționa să adune materialul ce avea să-i servească pentru partea a treia a „Epopeii griului".

În ultimii ani ai vieții, Norris a fost unul dintre consilierii literari ai editurii „Doubleday", funcție în care îi revenea obligația să citească și să refere asupra manuscriselor prezentate firmei spre publicare. Lecturile acestea din literatura contemporanilor i-au prilejuit reflecții și generalizări asupra artei scrisului, consemnate în eseurile adunate postum în volumul *Răspunderile romancierului* (*Responsibilities of the Novelist*, 1903), și au contribuit la cris-

talizarea anumitor puncte de vedere personale în ce privește activitatea scriitoricească. Marele volum de maculatură pe care era obligat să-l parcurgă i-a inspirat, la un moment dat, o adevărată repulsie față de ceea ce ajunsese să considere drept „ficțiune nesemnificativă" și i-a întărit părerea mai veche, dar pînă atunci încă nu destul de consecvent aplicată în practică, despre rolul de mărturie și instrument de cunoaștere al creației literare. „Cui îi mai pasă astăzi de scrisul frumos? scria el în 1899. Ceea ce se cere e să povestești cît mai exact ce ai de povestit, fără să te mai ocupi de stil. Acum noi nu mai avem nevoie de literatură, avem nevoie de viață." Crezul acesta în valoarea unei viziuni cît mai exacte, cît mai conforme cu realitatea — chiar și atunci cînd operele respective sînt expuse într-un stil deficitar din punctul de vedere al realizării estetice — l-au făcut să recomande spre publicare *Sora Carrie*, cartea de debut a lui Theodore Dreiser, și, în același timp, să manifeste oarecare răceală față de literatura pe care o considera prea estetizantă, a lui Stephen Crane, de pildă.

De fapt, însă, cu puțin timp înainte, în anul petrecut la „Harvard", cînd se afla la începutul carierei sale scriitoricești, scrierile lui Norris purtau amprentele influenței unor anumite modele literare, primele sale opere fiind mai puțin romane de observație realistă, cît încercări de a face literatură pe marginea vieții, de a crea caractere și situații naturaliste, sau, dimpotrivă, de a se lăsa tentat să istorisească întîmplări și aventuri romantice.

Primele sale cărți sînt două studii de caracter, începute la „Harvard", însă tipărite mult mai tîrziu: e vorba de romanul *McTeague*, apărut în 1899, după ce scriitorul publicase o „fantezie romantică", scrisă ulterior, și romanul *Vandover și bruta (Vandover and the Brute)*, care n-a văzut lumina tiparului decît postum, în 1914. Ambele sînt „romane ale descompunerii", cum avea să-și denumească, un sfert de veac mai tîrziu, unele opere proprii F. Scott Fitzgerald, un scriitor interesat, ca și Norris, să studieze dezagregarea caracterului omenesc în anumite împrejurări sociale. Faptul că aceste două romane au fost începute scurtă

vreme după ce Norris cunoscuse literatura naturalistă franceză, în special opera lui Zola, despre care, de altfel, a scris cu entuziasm, a făcut să se vorbească despre influenţa naturalismului european asupra lui Norris şi, în special, despre semnificaţia lui Norris ca exponent tipic al acestui curent în literatura americană. O influenţă naturalistă există, bineînţeles, în cele două cărţi, dar amîndouă, şi, în special, *McTeague*, pe care Norris a îmbunătăţit-o cîţiva ani mai tîrziu în vederea publicării, înseamnă ceva mai mult decît simple opere de imitaţie, ele prezentînd o serie de trăsături prin care se deosebesc de operele naturaliştilor. Criticul american Alfred Kazin, în a sa istorie a literaturii americane moderne, *On Native Grounds*, N. Y., 1942, nu numai că recunoaşte romanului *McTeague* calităţi specifice, dar merge mai departe, considerînd că ar reprezenta „una din marile opere ale imaginaţiei moderne americane".

McTeague — care, în intenţia autorului, trebuia să fie o cronică a vieţii drojdiei unui mare oraş american — este povestea decăderii morale şi fiziologice a unui personaj şovăitor, adesea stăpînit de accese de melancolie, sau, dimpotrivă, de sadism şi furie. Despre acesta iese la iveală că nu posedă pregătirea medicală cerută pentru meseria de dentist pe care o exercită într-un cartier sărac al oraşului. Lipsit de dreptul de a profesa, care-i dădea o anumită justificare socială, personajul alunecă pe panta dezagregării morale. Acest declin se împleteşte cu fazele descompunerii caracterului soţiei eroului — fosta amantă a unui prieten al său — o femeie subjugată tot mai mult, în cursul povestirii, de avariţie. Demascat de fostul său rival şi pierzîndu-şi dreptul de a profesa, McTeague cade pradă alcoolismului şi perversităţii. Sordiditatea cam căutată a acestor personaje este accentuată prin prezenţa unei intrigi secundare, care aminteşte, prin intenţie, dacă nu prin realizare, romanele dostoievskiene. Este vorba de un personaj căsătorit cu o servitoare pe jumătate nebună, de la care el doreşte să sustragă un serviciu de masă de aur. În cele din urmă acest personaj îşi omoară soţia şi se sinucide. Reproducînd parcă în linii îngroşate crima eroului secundar, McTeague îşi asasinează

nevasta şi încearcă să se facă nevăzut cu banii ei. Romanul se încheie după o urmărire într-un deşert din Vest, cînd McTeague este ajuns de fostul său rival, pe care izbuteşte să-l răpună. Înainte de a sucomba, acesta îşi leagă prin cătuşe mîna sa de mîna eroului, care, silit să-l tîrască după sine, moare de sete în pustiu.

McTeague ar putea fi considerat un roman naturalist pentru că în el autorul a urmărit să ofere o imagine a vieţii în marile oraşe americane şi a felului în care aceasta acţionează asupra caracterelor, frîngîndu-le rezistenţele, deformîndu-le, dezagregîndu-le. În realitate, însă, prin forţa anumitor scene şi prin izbucnirile romantice ale unora dintre personaje, prin finalul care prefigurează parcă romanele americane de acţiune, prin „deschiderea către Vest", cartea depăşeşte proporţiile unei simple cronici a dizolvării morale a unui personaj, urmărită prin procedee naturaliste. Se prea poate ca Norris să nu-şi fi dat seama că i-a depăşit pe naturaliştii pe care-i admira, deşi principiile sale teoretice trebuiau să-l ducă în mod necesar la acest rezultat. „Naturalismul, aşa cum îl înţelege Zola — afirma el într-un eseu reprodus în *Răspunderile romancierului* — este, la urma urmei, doar o formă a romantismului". Mai mult decît lui Zola, observaţia este aplicabilă operei lui Norris însuşi.

Această formă a romantismului — care pentru el însemna, în primul rînd, o expunere dramatică de mari proporţii, cu contraste puternice, a unor ciocniri şi desfăşurări de forţe formidabile, o lume a „lucrurilor enorme" — Norris nu avea s-o găsească decît după ce avea să treacă prin experienţa naturalismului propriu-zis, concretizată în romanul *Vandover şi bruta*.

În această a doua parte a sa Norris descrie decăderea unui tînăr de familie, care, terminîndu-şi studiile, cade pradă viciului, rupe treptat legăturile cu lumea respectabilă, îşi părăseşte logodnica şi prietenii şi coboară pas cu pas scara socială, ajungînd o victimă neputincioasă a „brutei" ascunse în el, cu care, în cele din urmă, se identifică. Scenele finale — în care Vandover se tîrăşte cu limba scoasă şi cu privirea fixă — sînt mai degrabă simbolice şi atestă

influența unui scriitor mult apreciat de Norris, influența englezului R. L. Stevenson, care, în *Dr. Jekyll and Mr. Hyde*, a prezentat o fabulă similară. Dar în vreme ce lucrarea lui Stevenson este aproape din toate punctele de vedere o parabolă, adică o povestire indirectă, cu morală, lipsită de valoare ca expunere realistă, în romanul lui Norris se constată o preocupare permanentă pentru observația imediată, și chiar multe detalii, care par imaginare, sînt, de fapt, notații directe și servesc unei ilustrări realiste. De altfel, într-un articol scris cam în aceeași vreme, publicat în revista *The Wave*, Norris proclama că „imaginație nu există — nu poți să-ți imaginezi nimic pînă n-ai văzut și observat în realitate".

Romanul *Vandover și bruta* este însă nerealizat din punct de vedere literar, și autorul, dîndu-și seama de influențele naturaliste prea puternice, l-a păstrat în sertar, din care pricină n-a văzut lumina tiparului decît după moartea lui.

Slabul interes pe care-l prezintă cele trei romane scrise de Norris între 1898—1900 — *Moran de pe „Lady Letty"* (*Moran of the „Lady Letty"*), *O femeie pe gustul bărbatului* (*A Man's Woman*) și *Blix* — se datorează poate tocmai faptului că a încercat să se bazeze mai mult pe imaginație și mai puțin pe observație.

Despre primele două s-a afirmat la un moment dat că ar oglindi chiar influența exercitată de Melville, pare-se pentru că relatează călătorii pe mare și pentru că personajele, de altfel nerealizate, au acea crispare a obsedatului care îi împinge uneori la gesticulații extravagante. Cea de a treia, *Blix*, lucrare în parte autobiografică, este construită în jurul idilei scriitorului cu viitoarea sa soție, episoadele cele mai interesante fiind cele care, ironizînd și criticînd așa-zisa lume bună americană, exprimă convingerile sincere ale lui Norris. Într-un fel, aceste trei cărți au valoare numai în intenția autorului de a înfiera conformismul și convenționalismul.

Cu *Moran de pe „Lady Letty"* și cu *O femeie pe gustul bărbatului* Norris mai urmărea însă și un alt scop, anume

valorificarea spațiilor larg deschise ale peisajului american. „Am mare încredere în posibilitățile pe care le oferă orașul San Francisco și coasta Pacificului ca scenă în care să se desfășoare acțiunea romanelor și povestirilor. Nu mă refer, bineînțeles, la povestiri de genul celor scrise de Bret Harte..." spunea el într-o scrisoare după apariția lui *Moran*.

Mărturisirea este interesantă pentru că explică atitudinea lui Norris față de un sector important al literaturii S.U.A. din acel moment. Este vorba de așa-numita „literatură a frontierei", adică de literatura de aventuri, cu subiecte din viața pionierilor în Vestul sălbatic, care constituia unul din aspectele caracteristice ale prozei americane. Mai tîrziu, expansiunea spre vest a ajuns să simbolizeze cîteva trăsături considerate trăsături esențiale ale literaturii și ale națiunii americane. Ea a alimentat un realism la început descriptiv doar, și apoi o atitudine realistă, care s-a manifestat nu numai în creațiile literare, ci și în cultul energiei, al spiritului de inițiativă și al capacității de a face față diferitelor cerințe ale realității și de a se adapta lor în modul cel mai practic.

Limitarea la aspectele pitorești și de suprafață — fără un efort serios de a cerceta complexul de împrejurări social-istorice care au determinat și au însoțit deplasarea frontierei spre vest — explică de ce, treptat, literatura pe această temă a devenit din ce în ce mai puțin interesantă, înregistrînd numai cîteva aspecte exterioare, și anume cele mai superficiale și mai puțin importante, ale procesului istoric respectiv. „Literatura frontierei", care s-a limitat de obicei la simple povestiri de aventuri — deseori viciate de o optică de-a dreptul rasistă, care au acreditat mitul despre „sălbăticia pieilor-roșii" și despre „eroismul pionierilor" — și-a găsit expresia în *western*-urile din literatura și cinematografia americană din zilele noastre. Așadar, cu rezerva că opera lui Bret Harte, în ceea ce are ea mai durabil, nu este caracteristică pentru această literatură de aventuri, respingerea ei sumară, dar categorică, de către Norris este îndreptățită.

Norris urmărea să realizeze o viziune mai complexă și mai completă a timpului său, și, după părerea lui, epica frontierei ar fi trebuit să exprime — în cadrul spațiilor

imense deschise poporului american de migrațiunea spre vest — evenimentele remarcabile, vehementele ciocniri de interese și de forțe ce s-au desfășurat în ultimele decenii ale veacului trecut în ținuturile de la granița apuseană a S.U.A. Unul dintre motivele datorită căruia Norris — ca și London — a fost obsedat de o viziune romantică, de dorința de a descrie încordări imense, epopeice, este faptul că însăși viața contemporană evolua în încleștări sălbatice în spațiul uriaș al pămînturilor noi descoperite, care serveau drept cadru gigantic pentru ciocnirile dintre industrie și agricultură în multe și întinse regiuni ale Statelor Unite.

„Lumea frontierei în acea vreme — observă un critic american referindu-se la cadrul social-istoric în care debutează activitatea literară în America la începutul secolului al XX-lea — era o lume a proporțiilor imense, a enormului, a formidabilului. Teribilul este elementul dominant — în această lume nu e loc pentru tragedii meschine. Violența în literatura respectivă ilustrează pe plan simbolic dislocările economice și sociale care aveau loc pe acea vreme." [1]

Norris nu a găsit modalitatea de a valorifica posibilitățile pe care i le ofereau San Franciscoul și, în general, California pentru o asemenea literatură semnificativă a frontierei decît atunci cînd a conceput opera sa cea mai importantă — „Epopeea grîului" — inițiată cu *Caracatița*.

Scriitorul a început prin a căuta să pătrundă mai adînc esența proceselor sociale contemporane și pe care le alesese drept simboluri ale evoluției țării sale, iar un istoric al literaturii americane povestește că, în timp ce tînărul Dreiser cutreiera străzile Chicagoului, acumulînd astfel impresii pentru prima sa carte, Norris devora tratate de specialitate despre istoria Vestului, pregătindu-se să scrie acel „roman din viața Californiei" contemporane care este *Caracatița*. Fiindcă își alesese pentru a ilustra mecanismul evoluției statului monopolist anumite aspecte ale producției agricole (și ale speculei asupra cerealelor), Norris s-a văzut nevoit să studieze și o anumită literatură de specialitate, care începuse pe atunci să oglindească preocuparea economiștilor americani pentru aceste aspecte.

---

[1] Fredrick Hoffman, *Romanul modern în America*, Boston, 1954.

Dintre acești teoreticieni, cel mai important, a cărui înrîurire este vădită în *Caracatița* (unde, de altfel, se află citat), este Henry George, economist mic-burghez american, originar din California, care a trăit între 1839 și 1898. Lucrarea acestuia, *Progres și sărăcie (Progress and Poverty)*, apărută în 1879, căuta răspuns celor două întrebări care-i frămîntau pe contemporani: „De ce dezvoltarea civilizației este urmată de o intensificare a sărăciei ?" și : „De ce sărăcia indivizilor sporește, în vreme ce țara devine tot mai bogată ?" După părerea lui George, cheia enigmei ar consta în rolul de exploatator, de profitor necinstit, de pe urma muncii altora, al marii proprietăți funciare. În realitate, acest răspuns este incomplet, căci reduce problema numai la aspectul exploatării rurale și nu se ocupă de loc nici de exploatarea industrială, nici măcar de implantarea marilor companii industriale în regiunile agricole. Norris însă s-a inspirat și dintr-o observație anterioară a lui George, care, într-un articol publicat în 1868 în revista *Overland Monthly*, își avertizează cititorii : „Căile ferate vor aduce bogăție citorva și sărăcie celor mulți". Această observație, care exprimă o cale tipică pentru acea vreme în S.U.A., și anume calea prin care marele capital se infiltra în economia rurală, agravînd exploatarea fermierilor și acaparîndu-le produsele, avea să-l facă pe Norris să înțeleagă că ciocnirea dintre monopolurile industriale și agricultură era mai importantă decît conflictele dintre marii și micii fermieri.

Caracatița urmărește penetrația monopolurilor într-un stat tipic pentru regiunile agrare ale S.U.A., și romanul reproduce, fără modificări esențiale, împrejurări istorice petrecute în acea vreme în California, cînd, printr-o succesiune rapidă de lovituri economice — scumpirea arbitrară a tarifelor de transport, scoaterea în vînzare a unor loturi de pămînt în condiții de-a dreptul ruinătoare pentru fermierii care le deținuseră pînă atunci etc. — o companie feroviară își stabilise controlul asupra unor vaste regiuni producătoare de cereale. Cînd amintește în roman metodele imaginarei companii „Southwestern Pacific Railroad", autorul nu face decît să se inspire din practicile grupului Huntington, proprietarul rețelei „Southern Pacific", o adevărată hidră monopolistă, care, controlînd peste 14 000 km de cale ferată

şi o puternică flotă comercială, a dominat economia şi viaţa politică a Californiei între 1884 şi 1910.

Romanul descrie cum o comunitate de *ranch*-uri, caracteristică pentru agricultura californiană (care, ca un simbol rău prevestitor, este denumită „Los Muertos" — „Morţii"), este pulverizată, ca de explozia unei bombe, prin efectul acestor manevre. Dar scopul lui Norris era să scrie o epopee de proporţii uriaşe, cu implicaţii şi simboluri enorme, „o idee gigantică, pe măsura spaţiilor deschise" ale Americii, cum singur spunea. De aceea, scriitorul a folosit în mod deliberat procedee de „amplificare" : un număr foarte mare de personaje, care evoluează parcă într-un fel de aranjament contrapunctic de interese, ca o orchestraţie ce urmăreşte să imprime rezonanţe profunde, ample întregii povestiri ; o tehnică compoziţională proprie, în care notaţiile strict realiste alternează cu divagaţii lirice somptuoase ; prezenţa permanentă, subliniată cu insistenţă, a marilor spaţii ale Vestului, transformate într-un ocean vibrant de grîne, simbol care, în intenţia autorului, avea misiunea să extindă semnificaţiile fabulei pînă la proporţiile continentale ale Statelor Unite. Acestea constituiau unul din planurile de compoziţie ale romanului, cel în care scriitorul căuta să-şi folosească înclinaţiile romantice spre a lansa un mesaj al încrederii în viaţă, al încrederii în anumite valori omeneşti care există, dăinuie, revin dincolo de orice înfrîngeri, compensînd sumbra istorisire din planul strictei anecdote. Altminteri, urmărit pe acest al doilea plan, al povestirii directe, romanul ar fi riscat să fie interpretat ca o cronică, expusă cu răceală, a decăderii unor caractere, a dezagregării unor comunităţi şi existenţe sub presiunea irezistibilă a unor forţe pe care nimic şi nimeni — nici chiar cei care le imprimaseră iniţial mişcarea — nu le mai puteau controla.

Personajele povestirii reprezintă tipuri şi categorii sociale bine definite, şi evoluţia — mai degrabă involuţia — lor reproduce atît de exact însăşi evoluţia acestor categorii sociale, încît, dacă n-ar exista reala capacitate a scriitorului de a nuanţa şi de a însufleţi concret personajele, ele ar părea simple scheme, exemple alese pentru un naiv roman cu teză.

E vorba, în primul rînd, de un mare proprietar funciar, Magnus Derrick, a cărui sărăcire este însoțită de o corespunzătoare prăbușire fizică și intelectuală ; de fiul acestuia, Lyman Derrick, exponent al unei „noi clase", trădător al propriei sale familii, al lumii producătorilor agricoli, aliat cu capitaliștii industriali, de la care va primi drept răsplată o funcție importantă în aparatul de stat ; de un reprezentat al parveniților — S. Behrman, personaj asemănător, prin meticulozitatea fioros de neomenească a gesticulațiilor și exprimării, cu personaje de acest tip din Faulkner — care, profitînd de pe urma extinderii influenței trusturilor, se dovedește deopotrivă de activ și eficient în slujirea intereselor companiei, ca și în activitatea de îmbogățire personală ; de reprezentanți ai marilor monopoliști, cum ar fi directorul companiei feroviare, prezentat într-o atmosferă de penumbră, vătuită (în contrast cu lumina lucidă care-i detaliază pe ceilalți), personaj a cărui impasibilitate de automat îl împiedică să capete proporții și contururi umane chiar și atunci cînd își afirmă sentimente și bunăvoințe, deopotrivă de neputincios ca și adversarii săi în fața evoluției monstruoasei încrengături de interese care este marea companie.

În roman sînt prezente exemplare caracteristice pentru diferitele pături ale fermierilor mici și mijlocii, oameni ezitanți în atitudine și feluriți în gradul de combativitate ; din rîndul acestora nu lipsesc nici spiritele practice care își aleg cu precizie armele de luptă împotriva companiei, fără a manifesta scrupule pentru motivul că, din punct de vedere etic, aceste arme (mituirea, falsificarea alegerilor în diferitele comitete etc.) sînt tot atît de condamnabile ca și cele folosite de trust. Printre ei se numără și un fermier sărac, Dyke, ruinat de îndată ce este prins în angrenajul pus în mișcare de compania feroviară împotriva fermierilor, care se manifestă prin gesticulații anarhice de protest iluzoriu și este, de la început, condamnat la ineficiență.

Nu există însă — și aceasta constituie o limită generală pentru realismul critic al acestei perioade — personaje care să portretizeze atitudinea muncitorilor industriali sau măcar a muncitorilor agricoli, care începuseră totuși pe acea vreme să se organizeze în sindicate. Este evident că preocuparea consecvent mărturisită de Norris față de formula realismu-

lui celui mai cuprinzător nu înseamnă cîtuşi de puţin că scriitorul înţelesese şi soluţiile crizei indicate de agravarea conflictelor sociale ale timpului său. Norris a înţeles şi a expus în unele cărţi ale sale, şi în primul rînd în *Caracatiţa*, anumite manifestări esenţiale ale acestei crize, dar, asemenea multor scriitori ai vremii şi lumii lui, nu a reuşit să identifice forţele capabile să rezolve această criză.

Personajele care concentrează simpatiile personale ale scriitorului şi, pînă la un punct, exprimă vederile lui sînt fermierul Annixter şi poetul Presley. Sub aparenţele nehotărîrii şi ale excentricităţii, primul ascunde o reală forţă omenească, în vreme ce al doilea se dovedeşte un observator cam apatic al evenimentelor care se precipită în faţa sa şi doar spre sfîrşit se lasă împins, pentru scurtă vreme, la acţiuni mereu inoperante. Presley este însă un fel de oglindă unde se întipăresc cu o intensitate dureroasă episoadele sumbre ale tragediei pe care o povesteşte cartea, şi, prin aceasta, reprezintă într-adevăr un *alter ego* al scriitorului, un personaj ale cărui reacţii mereu încărcate de emoţie trădează reacţiile autorului. Figura este cu atît mai reală cu cît — după cum au remarcat unii istorici literari — el este o transpunere destul de exactă a unei personalităţi reale, liricul Edwin Markham (1852—1940), a cărui principală operă, poemul *Omul cu sapa (The Man with the Hoe)*, descrie cu o indignare nereţinută, ameninţătoare portretul ţăranului abrutizat de muncă şi exploatare dintr-un tablou celebru al pictorului francez Millet. Apărută într-un ziar din San Francisco în ianuarie 1899, opera lui Markham a înregistrat de îndată un succes de proporţii naţionale similar celui descris în carte în episodul consacrat poemului lui Presley. Poemul acesta — se spune în *Istoria literaturii poporului american (Literature of the American People*, publicată, în 1951, de un colectiv condus de profesorul Arthur Hobson Quinn) — „a devenit îndată focarul neliniştii sociale vagi, difuze", care domina atmosfera sfîrşitului de secol în America. *Omul cu sapa* a constituit, din punctul de vedere al afirmării semnificaţiilor sociale ca temă în literatura americană, scînteia de la care s-a extins „vîlvătaia", aşa cum, cu aproape jumătate de secol mai devreme, apariţia romanului *Coliba lui Moş Toma*, de Harriet Beecher Stowe, a marcat, în pragul Războiului de secesiune, începu-

tul răspîndirii ideilor umanitare în Sudul sclavagist. Din acest punct de vedere, *Caracatița* constituie cea dintîi cristalizare de seamă în proza americană a notei de revoltă socială exprimată inițial în poemul lui Markham. Norris a reprodus desigur în mod deliberat cu atîta precizie în termeni împrejurările reale ale apariției și succesului de public al poemului tocmai pentru a-și mărturisi aderența la nota protestatară.

Mai există în roman și un personaj ciudat la extrem, Vanamee, păstorul obsedat de imaginea iubitei sale moarte, care-și petrece nopțile în visări dureroase, în viziuni ezoterice. Figură prin excelență de inspirație romantică, el amintește deopotrivă — ca o verigă de legătură în evoluția acestui tip în literatura anglo-saxonă — de Heathcliff din *La răscruce de vînturi* și de unele personaje minate de suferințe extreme, paroxistice, din scrierile lui Faulkner. În economia cărții, Vanamee era destinat să lege planul uman, pe care se desfășoară ciocnirile dramatice dintre fermieri și compania de cale ferată, de planul liric, de invocație a forței impersonale, aproape mistice, telurice, vitale a grîului, a pămîntului fecund și atotcuprinzător.

Este evident că Norris a încercat echilibrarea celor două planuri, nutrind intenția să-și construiască astfel romanul încît epopeea lirică, *saga* forței mereu reînnoite, imperturbabile, dar mereu răscumpărătoare a vieții și fecundității marilor spații ale oceanului de grîu, să imprime un sens optimist întunecatei povestiri despre distrugerea economică și fizică a fermierilor striviți de angrenajul marilor companii industriale. (Este semnificativ, de altfel, în această privință faptul că S. Behrman, agentul „caracatiței" trusturilor, este făcut să dispară, înecat de revărsarea liniștită a grîului în cala unui vas, într-o cernere nesfîrșită și indiferentă, care-l acoperă, ca o mare netulburată de zbaterea deznădăjduită a victimei.) Deși alăturarea celor două planuri amintite nu este totdeauna convingătoare, romanul capătă pînă la urmă o semnificație mai luminoasă, depășind limitele unei producții naturaliste și impunîndu-se într-adevăr ca un poem epic prin vigoarea personajelor, vigoare datorită în parte procedeelor de portretizare, ce le conferă totodată personalitate și viață distincte, dar mai ales propriilor lor energii,

care le dau o independență reală în fața presiunilor sociale sau a vitregiilor vieții.

Înfrîngerea fermierilor, asasinarea lor, directă sau indirectă, prin aruncarea pe străzile marilor orașe, unde vor muri literalmente de foame, victoria forței impersonale, nemiloase a companiei feroviare, toate aceste concluzii întunecate ale unei întîmplări tipice pentru stabilirea dominației unei anumite orînduiri și organizări sociale în America nu pot totuși anula impresia de forță de sine stătătoare pe care o degajează, în anumite momente, personajele angrenate în lupta împotriva „caracatiței", chiar dacă lupta e deznădăjduită, chiar dacă nu e ireproșabil eroică.

Prin aceasta *Caracatița* depășește cadrul romanelor naturaliste europene, cu care prea adesea a fost asemuit de către unii critici și istorici literari americani. Într-un roman de Zola, de pildă, personajul este biruit de împrejurările biologice, și, în fond, sociale, care îi determină, îi restrîng libertatea de acțiune. Lucrul acesta se întîmplă pînă la un punct și cu personajele scrierilor americane puternic influențate de naturalism, cum sînt nuvelele contemporanului lui Norris, Hamlin Garland, de pildă. Acesta s-a străduit să prezinte „imagini veridice din viața fermierilor americani", însă, după cum remarca un critic, aceste imagini sînt „prea rar înseninate", fiind dominate în schimb de o atmosferă de „neputință, sărăcie, lipsă de perspective", oglindind cu fidelitate inerția indivizilor izolați, striviți de evoluția socială. Cele mai valoroase cărți ale lui Norris exprimă însă tocmai rezistența față de această evoluție destul de precis înțeleasă, sau comunică măcar speranța în posibilitatea unei asemenea rezistențe. Includerea lui Norris în categoria naturaliștilor înseamnă, poate mai mult decît o apreciere grăbită, bazată pe primele sale romane, un anumit fel de a exprima resentimentul criticii conformiste față de un scriitor care în opera sa a contestat tocmai conformismul și inerția. Căci pentru o anumită școală critică americană, epitetul de „naturalist" atribuit unui scriitor are o precisă semnificație peiorativă, exprimă intenția de a minimaliza importanța unei opere sau a unui creator realist-critic, căutînd să-l împingă într-un fel de periferie a literaturii „serioase", într-o arie a sordidității și mizeriei.

Convingerea cu care Norris își impune personajele și încrederea evidentă în autenticitatea vieții lor conferă figurilor care-i populează scrierile o independență reală față de vicisitudinile ce le asaltează și, uneori, le anihilează. Exprimată, de altfel, de autor într-un fel de post-scriptum liric, semnificația unei cărți cum este *Caracatița* constă în afirmarea încrederii în forța omului, care dăinuie dincolo de falsitate și nedreptate, dincolo de moartea individuală, și care, pînă la urmă, se va afirma, biruind trecătoarea dominație a unor forțe inumane cum sînt acelea ale trusturilor.

Din nefericire, această convingere, nefiind susținută de înțelegerea științifică a mecanismelor istorice, rămîne sentimentală, constituind o manifestare a romantismului, cuceritor și fecund, dar neorganizat în sistem de acțiune eficientă, al scriitorului. Poetul Presley, personaj care, în fond, este purtătorul de cuvînt al autorului, ilustrează acest punct de vedere, căci Presley reacționează întotdeauna pe planul sentimentelor, și gesturile la care este împins în cele din urmă — discursul cu intenții politice, dar lipsit de putere de convingere și roade practice, sau mașina infernală folosită după cea mai bună tradiție bakuninistă — dovedesc o neînțelegere adolescentină a proceselor istorice, pe care totuși, în manifestările lor, Norris le-a observat cu atîta minuțiozitate. Poate și din cauză că viața i s-a încheiat prea timpuriu, înainte de a-și desăvîrși pregătirea teoretică necesară înțelegerii procesului istoric la care a asistat, acest scriitor a rămas cum îl denumea un critic, „un mare adolescent, preocupat mai mult de manifestările dramatice ale realității și mai puțin de sensul acestor manifestări".

Din acest punct de vedere, interesul juvenil parcă pe care îl manifestă Norris pentru forță, pentru forța în care el credea că rezidă adevărul omului și al vieții, l-a făcut ca în cel de-al doilea roman al ciclului, *Bursa*, să se abată pe nesimțite de la analiza manevrelor de bursă ale magnaților financiari, de la urmărirea în continuare a procesului de dezvoltare a imperiilor financiare spre descrierea concepută în termeni aproape exclusiv psihologici a unui personaj înzestrat cu o mare forță interioară, care nu este apreciat în termeni etici sau sociali, ci constituie doar mărturia unei

admirații fascinate. Din această cauză *Bursa* reprezintă un dublu eșec — întii, pentru că intenția inițială de continuare a „epicii colective", a „epicii griului", este părăsită, și apoi, pentru că protagonistul principal, Curtis Jadwin, încetează să mai fie un personaj tipic pentru o anumită lume și categorie socială și devine un studiu abstract asupra unui caracter, expresia unei forțe care nu este examinată în implicațiile sociale, sau măcar etice, ale acțiunilor ei, ci pur și simplu admirată din cauza energiei pe care o degajează.

Nu se poate ști cum ar fi evoluat trilogia dacă Norris ar fi avut posibilitatea să o desăvîrșească, și presupunerile care pot fi formulate pornind de la involuția manifestată în partea a doua nu sînt prea încurajatoare, mai ales dacă ținem seama de faptul că spre sfîrșitul vieții scriitorul și-a manifestat intenția de a se dedica unui studiu mai îndepărtat de actualitatea imediată — un ciclu de romane istorice despre bătălia de la Gettysburg din vremea Războiului de secesiune.

Caracatița rămîne însă o carte valoroasă pentru că aici capacitatea lui Norris de a exprima forța vie a personajelor sale este cel mai precis angrenată în împrejurări și situații cu valoare tipică pentru realitatea istorică a vremii.[1] În limitele ei de concepție și compoziție, *Caracatița* depășește viziunea naturalistă în care evoluează, întunecoase, personajele cărților contemporane și pentru că afirmă permanența unor constante umane, încrederea într-un adevăr poate nu îndeajuns de elocvent și limpede exprimat, dar care este însuși adevărul vieții. „Eu nu am trișat niciodată, spunea Norris într-o scrisoare. Eu nu mi-am scos niciodată pălăria în fața a ceea ce era la modă și n-am întins-o să cerșesc. Eu le-am spus adevărul. Se poate să le fi plăcut, se poate să nu le fi plăcut. Dar ce-are a face asta cu mine? Eu le-am spus adevărul."

MIRCEA IVĂNESCU

[1] Aceasta explică și ecoul larg al cărții, tradusă în nenumărate limbi și ecranizată într-unul din filmele demne de interes din perioada „eroică" a Hollywoodului.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Traducerea de față, întîia versiune romînească a romanului THE OCTOPUS *(CARACATIȚA), s-a efectuat pe baza textului tipărit în 1948 de „Doubleday & Company Inc.", New York, colaționîndu-se apoi cu textul stabilit de Kenneth S. Lynn, publicat în 1958 de „Houghton Mifflin Company", Boston. Ori de cîte ori s-au constatat nepotriviri între cele două texte, s-au adoptat soluțiile ediției din 1958.*

Lista principalelor personaje ale romanului, precum și harta ținutului în care se desfășoară acțiunea, reproduse de noi în fruntea volumului, au fost întocmite de autor și au însoțit prima ediție a CARACATIȚEI în 1901, precum și majoritatea edițiilor ulterioare. În cuprinsul hărții, redacția s-a mărginit să pună de acord toponimicele cu textul traducerii.

Portretul lui Frank Norris și facsimilul semnăturii sale, reproduse în fruntea volumului nostru, ne-au fost puse la dispoziție cu titlu grațios de „The Bancroft Library", de pe lîngă Universitatea statului California.

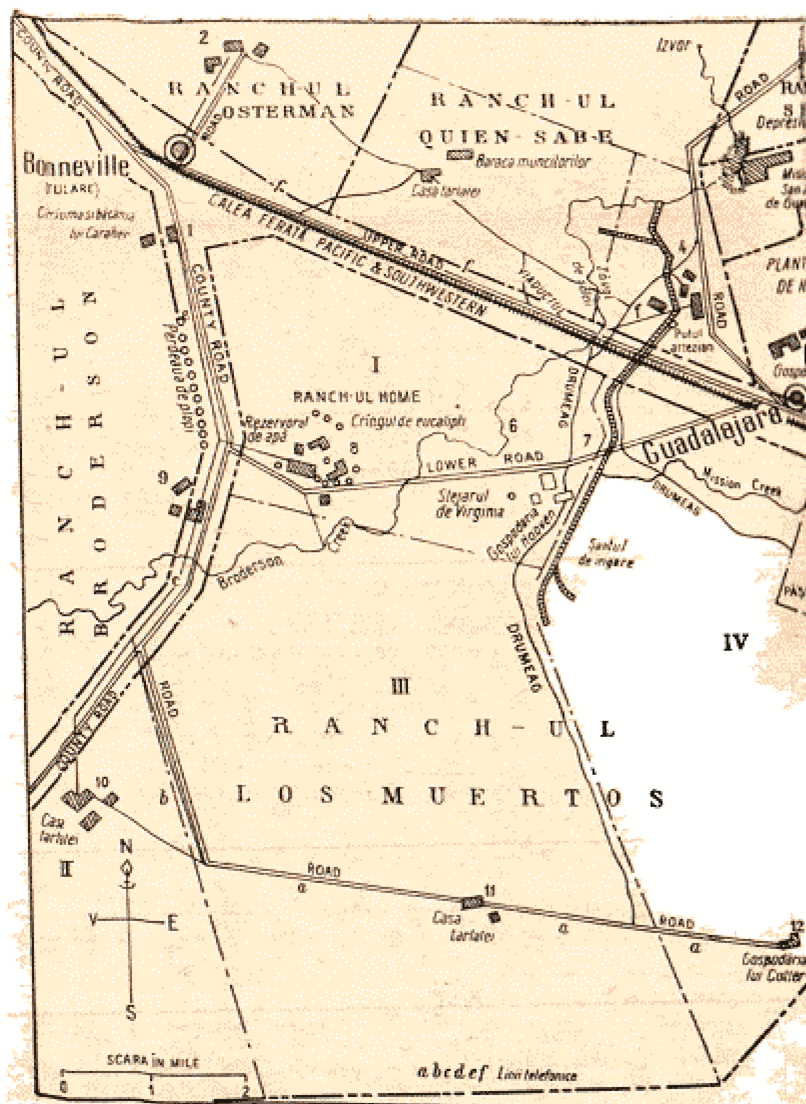
Notele care însoțesc ediția noastră aparțin redactorului.

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

Soției mele

Principalele personaje ale romanului

Magnus Derrick, proprietarul *ranch*-ului Los Muertos
Annie Derrick, soţia lui Magnus Derrick
Lyman Derrick, Harran Derrick — fiii lor
Broderson, Osterman — prieteni şi vecini ai lui Magnus Derrick
Annixter, proprietarul *ranch*-ului Quien Sabe
Hilma Tree, îngrijitoare de vaci la *ranch*-ul lui Annixter
Genslinger, directorul ziarului *Bonneville Mercury*, organul din Bonneville al companiei de căi ferate
S. Behrman, reprezentantul companiei de căi ferate
Presley, un prieten al familiei Derrick
Vanamee, păstor
Angèle Varian
Pater Sarria, preot misionar
Dyke, mecanic de locomotivă, trecut pe „lista neagră"
Missis Dyke, mama mecanicului
Sidney Dyke, fiica lui
Caraher, cîrciumar
Hooven, arendaş pe *ranch*-ul lui Derrick
Missis Hooven, soţia lui
Minna Hooven, fiica lor
Cedarquist, industriaş, constructor naval
Missis Cedarquist, soţia lui
Garnett, Gethings, Dabney, Keast, Chattern, *ranchers* din Valea San Joaquinului

TOPOGRAFIA ȚINUTULUI ÎN CARE SE DESFĂȘOARĂ ACȚIUNEA ROMANULUI CARACATIȚA

2 Casa ranch-ului Osterman ; 4 Casa ranch-ului Annixter ; 8 Casa ranch-ului Derrick ; 9 Casa ranch-ului Broderson

CARTEA I

CAPITOLUL 1

Tocmai cînd trecuse de cîrciuma lui Caraher de pe County Road[1] — drumul care duce de la Bonneville[2] spre miazăzi, printre *ranch*[3]-urile Broderson şi Los Muertos — Presley auzi deodată un şuier slab, prelung, care venea fără îndoială de la sirena atelierelor de cale ferată de lîngă gara din Bonneville. Dimineaţa cînd plecase de la *ranch* îşi uitase ceasul, şi acum se întreba nedumerit dacă sunase de 12 sau de 1. Spera să fie numai 12. Dis-de-dimineaţă hotărîse să facă o excursie mai lungă prin împrejurimi, în parte pe jos, în parte cu bicicleta, şi iată că sosise amiaza, iar el de-abia pornise la drum. După ce luase micul dejun, *missis* Derrick îl rugase să-i aducă poşta din Bonneville şi nu putuse s-o refuze.

Drumul fiind stricat după strînsul recoltei, care abia se isprăvise, strînse zdravăn mînerele de plută ale ghidonului şi se strădui să pedaleze mai repede. Îşi zicea că, indiferent cît ar fi fost ceasul, nu se va opri să ia masa de prînz la *ranch*, ci se va grăbi să ajungă la Guadalajara, pentru a se delecta cu un prînz spaniol la Solotari, aşa cum plănuise de la început.

---

[1] În traducere: şoseaua comitatului.

[2] Bonneville (sau Tulare), capitala comitatului Tulare din statul California; staţie de cale ferată pe linia Southern Pacific.

[3] Cuvîntul *ranch* (derivat din spaniolul *rancho*) este folosit spre a desemna marile exploatări cerealiere şi zootehnice din vestul S.U.A.

În anul acela recolta nu fusese prea îmbelşugată. Mai bine de jumătate din griul lui Broderson nu legase rod, şi chiar Derrick abia scosese atît cît să-şi poată asigura sămînţa pentru semănăturile de toamnă. Deşi recolta fusese slabă, drumurile din împrejurimi ajunseseră într-o stare jalnică, şi ultimele luni fiind secetoase, stratul de praf se îngroşase atît de mult, încît Presley se vedea mereu nevoit să descalece şi să-şi continue drumul pe jos, împingînd bicicleta înaintea lui.

Era în a doua jumătate a lunii septembrie, cînd se sfîrşea cu adevărat anotimpul secetos. Întreg comitatul Tulare, toată vasta întindere a văii fluviului San Joaquin [1] — la drept vorbind, toată partea centrală a Californiei de miazăzi — era uscată, rumenită, pîrjolită, secătuită, după patru luni de arşiţă, cîtă vreme soarele dogorise năprasnic de dimineaţă pînă seara de-a lungul văii, de la Coast Range, în apus, pînă la colinele de la poalele Sierrei Nevada, spre răsărit.

Presley dădu în Lower Road [2], drumul care ducea de-a curmezişul peste cîmpul *ranch*-ului Los Muertos, spre Guadalajara. În punctul acela se afla unul din rezervoarele de apă ale comitatului, un mare turn de lemn, încins cu cercuri de fier, aşezat greoi la marginea drumului pe patru picioare de lemn. După ce fusese instalat, neguţătorii mari şi mici din Bonneville zugrăviseră fel de fel de reclame pe el. Rezervorul era ca un punct de reper. Pe întinderea netedă a cîmpiei, literele albe scrise pe el puteau fi zărite de la cîteva mile [3]. Lîngă rezervor se afla un jgheab, şi fiindcă îi era o sete cumplită, Presley hotărî să se oprească o clipă ca să bea apă.

Se apropie de rezervor şi-şi sprijini bicicleta de gardul împrejmuitor. Stînd în nişte leagăne atîrnate cu cîrlige de marginea de sus a rezervorului, doi oameni în halate albe pictau o firmă, o reclamă. Reclama era

---

[1] Situată în inima Californiei — între Sierra Nevada (Munţii Zăpezilor), la răsărit, şi Coast Range (Munţii Coastelor), la apus — Valea fluviului San Joaquin este grădina şi grînarul acestui stat.

[2] În traducere: drumul din vale.

[3] Unitate de măsură folosită în ţările anglo-saxone, egală cu 1.609,3 m.

gata și suna astfel : „S. Behrman — vînzări-cumpărări imobiliare, ipoteci, Main Street[1], Bonneville, peste drum de Poștă". În umbra rezervorului, pe jgheabul din care se adăpau caii, se citea o altă inscripție, pictată de curînd : „S. Behrman are ceva de spus care vă interesează".

Cînd Presley se îndreptă de spate după ce băuse apa la canea de la capătul jgheabului, zări o cisternă ivindu-se de după cotul ce-l făcea Lower Road. Doi catîri și doi cai, albi de praf, încordîndu-se ușor în hamuri, pășeau agale, în timp ce urechile lor mlădii marcau cadența. Presley recunoscu în omul cocoțat pe capra cisternei, sub umbrela de bumbac galben, pe Hooven, unul dintre arendașii lui Derrick, un neamț căruia toată lumea îi zicea Bismarck[2], un omuleț supărăcios, veșnic nemulțumit, turuind la nesfîrșit într-o engleză stîlcită.

— *Hello,* Bismarck ! strigă Presley, văzîndu-l pe Hooven că vine cu cisterna spre rezervor, ca s-o umple din nou.

— Tumnefostr est om pe care caut ! strigă acesta, înfășurind hățurile în jurul frînei. Termin numaitecît, așteptaț, la mine, ta ? Freu să forpesc cefa cu tumnefostr.

Presley era nerăbdător să-și vadă de drum. Dacă mai întîrzia cît de puțin, ziua era irosită de pomană. N-avea nimic de-a face cu administrarea *ranch*-ului, și dacă Hooven îi cerea un sfat, ar fi însemnat pur și simplu să-și piardă timpul cu el. Acești muncitori agricoli și mici fermieri neciopliți, murdari de pămîntul pe care trudeau, îi erau mai mult decît antipatici. Nu-i plăcea nimic la ei — nici felul în care trăiau, nici modul în care se comportau, se căsătoreau, mureau, se certau — pe scurt, îi repugna toată monotonia vieții lor meschine.

— Hai, Bismarck, spune iute ce ai de spus, răspunse el sec. Și așa am întîrziat de la masă.

— *So*[3]. Acum. Toù minut, și fiu la tumnefostr.

---

[1] Strada Mare.

[2] În anii cînd se desfășoară acțiunea, numele omului de stat prusac *Otto Bismarck* (1815—1898), care făurise „prin fier și sînge" unitatea Germaniei, se afla pe buzele tuturor și era considerat drept simbolul germanismului.

[3] Așa (în limba germană în original).

Coborî furtunul rezervorului, îl duse la vrana cisternei și trase de lanțul care dădea drumul la apă, apoi sări de pe capră, puse un picior pe obada roții, sări jos și luîndu-l pe Presley de braț, îl duse ceva mai încolo, pe drum.

— Uite, începu el, uite, aș fre să am o conferzaț cu tumnefostră. Tumnefostră sînteț der om pe care freu se-l fet. Uite, Caraher mi-a șpuz az *Morgen* [1], uite, mi-a șpuz că tomnu Terrick o să lucrez tot pemint el inzuș an fiitor. N-o să mai fi arentaș. Uite, Caraher mi-a șpuz că toț arentaș o să fi conjetiat. Tomnu Terrick o să muncesc tot pemint el inzuș, ei ? *Also* [2], eu am ze fi conjetiat, ei ? Tumnefostr aț ausit de acest ? Șpuneț, eu fost la *ranch sieben* an... șept an. *Also*, și eu...

— Bismark, despre asta trebuie să stai de vorbă cu Derrick sau cu Harran, îl întrerupse Presley, încercînd să se îndepărteze. Eu n-am nimic de-a face cu treburile acestea.

Nu era ușor să scapi de Hooven. Cugetase, fără îndoială, toată dimineața asupra „conversației", alegîndu-și cuvintele, pregătindu-și frazele.

— Șpuneț, nu, nu ! stărui el. La mine, eu toresc să remin pe loc. Șepte an am ștat. Tomnu Terrick nu pote tori să ne conjetiez. Unde are să ajung *den* canal ? Șpuneț, o să forpiț cu ei, ca Bismarck să fie sicur c-o să remin *der* loc ? Șpuneț, tumnefostr afeț trecer la *der* cofernor ? Siceț un forpa pun pentru min.

— Harran are trecere pe lîngă tatăl lui, Bismarck, răspunse Presley. Roagă-l pe Harran să vorbească pentru dumneata, și o să fie bine.

— *Sieben* an am ștat ! protestă Hooven. Cin o să aip grij de canal, cin o să fată de fite ?

— Bine ! Vorbește cu Harran, răspunse Presley, dînd să încalece pe bicicletă.

— Șpuneț, tumnefostr n-aț ausit de ast ?

— N-am auzit nimic, Bismarck. Nu știu absolut nimic despre felul în care e administrat *ranch*-ul.

---

[1] Dimineață (în limba germană în original).
[2] Așadar (în limba germană în original).

— *Und der pipe-line ge-mend* [1] și evntuel trebe fezi ? ! izbucni Hooven, aducîndu-și deodată aminte de un argument uitat. Dădu din mînă : Ah, contuct Mission Creek și țeva de apa pintr fite. Șpuneț, n-o să facă el inzuș tote, nu cret !

— Bine, vorbește cu Harran.

— Șpuneț, n-o se lucrez tot pemint de la *ranch* el inzuș. La mine freu ștat aici !

Apa începu deodată să gîlgîie, revărsîndu-se din vrana cisternei. Hooven fu silit să-și îndrepte atenția asupra ei. Presley își văzu de drum.

— O se am un conferzaț cu Herran ! strigă Hooven după el. El n-o se pot se fac inzuș tot, *mist'r* Terrick, ah, nu ! Ștau la *ranch* se grijesc fite.

Se cățără pe capră sub umbrelă și, în vreme ce-și îndemna catîrii, pocnind răsunător din biciul lung, se întoarse spre cei doi oameni în halate albe care pictau firma și declară cu un ton oarecum sfidător :

— *Sieben yahr* [2], ta, tomnilor, *sieben yahr* fost la *ranch* ăst. Hii, catîr, hii !

Între timp, Presley apucase pe Lower Road. Se afla acum pe pămîntul lui Derrick, pe lotul nr. 1, sau, cum i se mai spunea, pe *ranch*-ul Home [3], care făcea parte din marele Los Muertos Rancho. Pe acolo drumul era bun. Stropit de cisterna lui Hooven, praful se mai așezase. După cîteva minute ajunse la casa *ranch*-ului, cu gard de uluci albe, ascuțite la vîrf, cu răzoare de flori și cu crîngul ei de eucalipți. Pe pajiștea din latura casei îl văzu pe Harran punînd în funcțiune stropitoarea automată. În umbra casei, lîngă verandă, se aflau doi-trei ogari, care făceau parte din haita de cîini folosită la vînătorile de iepuri. Printre ei era și Godfrey, prețuitul copoi al lui Harran pentru vînătoarea de căprioare.

Presley o luă pe alee și-l ajunse pe Harran în dreptul grajdului cailor. Harran, mezinul lui Magnus Derrick,

---

[1] Și reparația conductei (pe jumătate în limba germană, pe jumătate în limba engleză în original).

[2] Șapte ani (incorect în limba germană în original).

[3] În traducere : tarlaua conacului ; marile întinderi de pămînt ale *ranch*-urilor erau împărțite în tarlale, denumite fie după principalele construcții, fie după culturile aflătoare pe ele.

era tînăr chipeș, între 23 și 25 de ani. Avea o statură frumoasă, întocmai ca și tatăl său. Era binefăcut, ca și acesta, și moștenise nasul lui Derrick — acvilin, proeminent, care semăna cu nasul ducelui de Wellington[1] din ultimele sale portrete. Era blond, și faptul că muncea tot timpul în soare, în loc să-l înnegrească, doar îi rumenise și mai mult obrajii. Părul lui bălai se cîrlionța spre tîmple, în dreptul urechilor.

Presley se deosebea de el în mod izbitor, părînd să fie rezultatul unui amestec de rase și să aibă o fire mai complicată, un temperament mai complex. Spre deosebire de Harran Derrick, era mai curînd expresia unui caracter decît a unui tip. Pe el soarele îl bronzase, îl înnegrise de tot. Ochii îi erau de un căprui-închis, iar fruntea, lată și înaltă, cu un anume aer de superioritate, de certă spiritualizare, atestînd educația, nu numai a sa, dar și a înaintașilor lui, era fruntea unui intelectual. Gura și bărbia trădau o natură delicată și nespus de sensibilă — avea buze subțiri, pe care le ținea întredeschise, iar bărbia-i mică era ștearsă, lipsită de energie. Îți făcea impresia că își dobîndise rafinamentul în dauna vigoarei fizice. Părea să aibă un temperament nervos, introspectiv, și se putea presupune că viața lui spirituală nu era de fel rezultatul impresiilor și senzațiilor percepute dinafară, ci mai curînd al unor gînduri și reflecții încolțite în forul lui interior. Deși bolnăvicios de sensibil la schimbările petrecute în mediul înconjurător, reacționa cu întîrziere la asemenea senzații, nu era impulsiv, asta nu fiindcă ar fi fost apatic, ci doar pentru că avea o fire șovăielnică. S-ar fi putut spune că, din punct de vedere moral, făcea parte din acea categorie de oameni care nu săvîrșesc fapte rele dintr-un simț estetic, din nehotărîre și datorită faptului că nu li s-au prezentat ocazii favorabile. Avea temperamentul unui poet. Cînd își spunea că gîndise asupra unei probleme, se înșela. De fapt, în asemenea cazuri doar visa.

Cu optsprezece luni mai înainte fusese în pericol de a contracta o tuberculoză și, profitînd de faptul că Mag-

---

[1] *Arthur Wellesley, duce de Wellington* (1769—1852), general englez.

nus Derrick îl invitase adeseori la *ranch*, venise să stea cîtva timp în climatul uscat, uniform din Valea San Joaquin. Avea 30 de ani. Era licențiat *magna cum laude* al unei universități de pe coasta Atlanticului, unde se dedicase cu pasiune studiului literaturii și îndeosebi poeziei.

Năzuința lui cea mai fierbinte era să scrie poezie. Dar nu dăduse la iveală decît lucrări efemere, așternute pe hîrtie în grabă — o notă aici, alta dincolo — care fuseseră citite, apreciate și uitate. Era în căutarea unui subiect, a unei teme grandioase, nu știa nici el prea bine ce anume, o temă vastă, formidabilă, eroică, neobișnuită, pe care s-o dezvolte în marșul tunător al hexametrilor.

Orice și oricum ar fi scris, însă, Presley hotărîse ca poemul lui să oglindească Vestul [1], acel hotar mondial al romantismului, unde o nouă rasă, un nou popor — îndrăzneț, viteaz, pasionat — clădea un stat, unde viața năvalnică fremăta cu înflăcărare din zori pînă în noapte și din noapte pînă în zori, simplu, brutal, fățiș, fără teamă. Pînă atunci se făcuse ceva (deși, după părerea lui, nu prea mult) pentru a zugrăvi în treacăt această viață, dar poetul ei nu se ivise încă. Puținele încercări răzlețe, își spunea el, dăduseră doar tonul. Încerca să-și fixeze diapazonul unei cîntări de mari proporții, care să îmbrățișeze o epocă, o eră, în totalitatea ei, glasul unui întreg popor, al unei cîntări care să oglindească toate neamurile — neamurile și legendele lor, folclorul lor, luptele lor, iubirile și patimile lor, umorul lor direct, aspru, stoicismul lor, aventurile, averile agonisite într-o zi și pierdute la joc într-o noapte, felul lor de a vorbi, deschis, fără înconjur, mărinimia și cruzimea lor, erois-

[1] Vestul Sălbatic sau, într-un cuvînt, Vestul, reprezintă în S.U.A. o noțiune istorico-geografică complexă, al cărei conținut a suferit schimbări succesive. Treptat, frontiera de vest a coloniilor engleze, care, inițial (1763), urma linia Munților Appalachian, a fost împinsă pînă la fluviul Mississippi, apoi pînă la Munții Stîncoși, pentru ca în cele din urmă, în a doua jumătate a secolului trecut, să ajungă la țărmurile Pacificului. Iureșul acaparatorilor și speculanților de terenuri și migrația maselor de coloniști înfometați de pămînt, care au înaintat spre ocean, izgonindu-i cu brutalitate pe indieni, au fost preaslăvite și învăluite de scriitorii și istoricii burghezi americani într-un nimb de poezie și romantism.

mul și bestialitatea lor, credința lor în Dumnezeu și spiritul lor profan, abnegația și cinismul lor — să descrie cu fidelitate și îndrăzneală, sincer și fără a face vreo concesie, o fază trecătoare a istoriei ; să descrie fiecare comunitate în mediul ei : vale, cîmpie, munte, *ranch*, prerie, mină — toate acestea, toate tipurile de comunități, cu trăsăturile lor caracteristice, din Dakota pînă în Mexic, de la Winnipeg[1] pînă la Guadalupe, adunate laolaltă, împreunate, contopite, sudate într-o singură cîntare avîntată — Imnul Vestului. Acesta era visul lui, și între timp imagini fără nume — gînduri, pentru care nici un om încă nu zămislise cuvinte, năluciri înfiorătoare, vedenii uriașe, monstruoase, schimonosite — goneau prin închipuirea lui.

Harran îl întîmpină, și Presley se scotoci în buzunarele scurtei de vînătoare, decolorată de soare, din care scoase un teanc de scrisori și ziare.

— Poftim poșta. Și acum o să-mi văd de drum.

— Dar mîncarea e gata, spuse Harran. Tocmai ne așezam la masă.

Presley clătină din cap.

— Nu, mă grăbesc. Cred c-o să iau o gustare la Guadalajara. Am să lipsesc toată ziua.

Mai zăbovi puțin, pentru a strînge o piuliță slăbită la roata din față, în timp ce Harran, recunoscînd scrisul tatălui său pe unul din plicuri, îl desfăcu și aruncă o privire rapidă peste filele scrisorii.

— Tata se întoarce mîine dimineață cu primul tren ! exclamă el. Zice să vin cu șareta la Guadalajara. Apoi, continuînd să citească, șuieră printre dinții încleștați : Am pierdut procesul.

— Ce proces ? A, în privința tarifelor !

Harran dădu din cap afirmativ. Ochii îi scînteiau. Fața i se învăpăiase pe neașteptate.

— Ulsteen s-a pronunțat ieri, continuă el, citind mai departe scrisoarea. A afirmat, vorbesc de Ulsteen, că prețurile pentru transportul cerealelor sînt atît de scăzute, încît noul tarif echivalează cu o confiscare a pro-

---

[1] Regiunea de stepă din jurul lacului cu același nume, situat în partea de miazăzi a Canadei.

prietății și că pe o asemenea bază Calea Ferată nu poate lucra cu rentabilitatea la care are dreptul. Întrucît el nu are căderea de a legifera în această materie, nu poate decît să aducă tarifele înapoi la nivelul anterior reducerii efectuate de Comisia căilor ferate[1]. Ceea ce s-a și făcut. Aici e tot mîna prietenului nostru S. Behrman, adăugă Harran, scrîșnind din dinți. A rămas în oraș tot timpul cît s-a întocmit noul tarif. Și el, și Ulsteen, și Comisia căilor ferate au fost iuți de mînă, ca niște tîlhari. A stat acolo toată săptămîna aceasta, ca să pună la cale manevrele murdare ale Căii Ferate și să-l susțină pe Ulsteen. „Profitul legitim, rentabilitatea legitimă !" striga el. Dar noi putem oare să cultivăm griu și să ne alegem cu un cîștig rezonabil cînd, pentru a-l transporta două sute de mile pînă la coastă, ni se impune un tarif de patru dolari per tonă, și cînd griul însuși nu este cotat decît la optzeci și șapte de cenți[2] ? De ce nu ni se pune pistolul în piept și nu ni se strigă : „Sus mîinile", și cu asta, basta ? !

Harran bătu cu piciorul în pămînt, se întoarse brusc și se îndreptă spre casă înjurînd, cu răsuflarea tăiată de furie.

— A, era să uit ! îi strigă Presley din urmă. Hooven vrea să-ți vorbească. M-a întrebat ce știu despre intenția pe care ar avea-o tatăl tău de a o scoate la capăt fără arendași anul acesta. Hooven ar vrea să rămînă ca să întrețină sistemul de irigație și să vadă de vite. I-am spus să stea de vorbă cu dumneata.

Harran, cu gîndul în altă parte, dădu din cap în semn că a înțeles.

Ca să nu pară nepăsător la necazurile lui, Presley așteptă pînă ce-l văzu dispărînd în casă, apoi, încălecînd din nou pe bicicletă, porni iute și, ieșind pe poarta

---

[1] Spre a înfrîna rapacitatea companiilor de cale ferată, care fixau tarife exorbitante pentru transportul cerealelor, după criza economică din 1873, fermierii din vestul S.U.A. s-au organizat în așa-numitele *Farmer's Granges*. Ei au izbutit să obțină (întîi în California și în alte cîteva state, și apoi, în 1887, pe întreg cuprinsul S.U.A.) înființarea unor comisii însărcinate să supravegheze întocmirea și aplicarea tarifelor.

[2] În S.U.A. cerealele se vînd cu bushel-ul, prețurile se înțeleg deci pentru această unitate de măsură, care este egală cu 35,238 l.

cea mare, își continuă drumul pe Lower Road, îndreptîndu-se spre Guadalajara. Conflictele acestea violente dintre fermierii din Valea San Joaquinului și compania „Pacific & Southwestern Railroad" îl enervau, îl oboseau. Nu-l interesau. Nu făceau parte din preocupările, din lumea lui. În tabloul vast, romantic al Vestului, imaginat de el, asemenea neînțelegeri constituiau singura notă discordantă, care nu se încadra în marea sa viziune armonioasă. În ochii lui ele nu reprezentau decît ceva material meschin, nespus de banal. Totuși, oricît se străduia să închidă ochii și să-și astupe urechile, acest lucru persista. În rest, tabloul romantic părea perfect, dar din pricina acestui detaliu se dezintegra, degenera într-un realism necruțător, hidos, neînduplecat. Totuși, ca să fie cinstit cu el însuși — și acesta era cel dintîi punct al crezului său, a fi cinstit, de o cinste fără pată — nu putea să-l nesocotească. In mintea lui, toată măreața poezie a *ranch*-urilor — a văii aceleia — părea eclipsată, stîlcită de acele realități implacabile. Presley nu prea știa exact ce voia. Pe de o parte, ar fi vrut să zugrăvească viața așa cum o vedea — direct, fără zorzoane, nu prin intermediul personalității sau temperamentului său. Pe de altă parte, ar fi vrut să vadă totul printr-un văl care estompa toate liniile aspre, toate nuanțele crude, țipătoare. Își spunea că, făcînd parte din specia umană, iubea oamenii, simpatizînd cu speranțele și temerile, cu bucuriile și necazurile lor. Totuși, un om ca Hooven, murdar și asudat, veșnic nemulțumit și cu un orizont mărginit, îl irita. Își luase sarcina să dea în mod cinstit, absolut cinstit, expresie poetică vieții *ranch*-urilor, dar se lovea mereu de calea ferată ca de o îndărătnică barieră de fier, în fața căreia romantismul lui se destrăma, se spulbera, ca un balon de săpun. Inima i se îndrepta spre popor, dar mîna lui întinsă dădea de mîna unui biet neamț murdar, caraghios. Căuta cu înfrigurare adevăratul romantism, și pînă la urmă se lovea de prețul cerealelor și de inechitatea tarifelor de transport.

— Totuși, sursa aici e, murmură el, în timp ce roțile bicicletei sfîrîiau pe podul de peste Broderson Creek.

Romantismul, adevăratul romantism e pe undeva pe aici. Pînă la urmă am să dau eu de el.

Aruncă o privire de jur împrejur, ca şi cînd ar fi căutat motive de inspiraţie. Străbătuse abia pe jumătate colţul de miazănoapte al *ranch*-ului Los Muertos, care în punctul acela avea o lăţime de aproximativ opt mile. Se afla încă pe tarlaua *ranch*-ului Home. La cîteva mile spre miazăzi se distingea linia gardului de sîrmă ghimpată care o despărţea de tarlaua a treia. Spre miazănoapte se zărea — estompat şi albăstrui, din pricina pîclei şi a radiaţiilor soarelui, care se ridicase în înaltul cerului — un lung şir de stîlpi de telegraf, marcînd linia ferată şi hotarul de nord-est al *ranch*-ului Los Muertos. Drumul pe care mergea Presley ducea drept într-acolo, aproape în diagonală. Înainte, departe de tot, putea să desluşească uriaşul stejar de Virginia [1] şi, lîngă el, acoperişul roşu al hambarului lui Hooven.

De jur împrejur pămîntul era neted cît vedea cu ochii, pe mile întregi. Secerişul tocmai se terminase. Pe tot cîmpul nu mai rămăseseră decît tulpinile retezate. Cu excepţia stejarului de lîngă hambarul lui Hooven, nu se zărea nicăieri un petic de verdeaţă. Mirîştea avea o nuanţă gălbuie, murdară, iar pămîntul, pîrjolit, uscat, crăpat, era cafeniu, mohorît. Pe marginea drumului praful zăcea gros, sur, iar pe ambele părţi ale acestuia, înşiruindu-se pînă în zare, pierzîndu-se departe, în pîclă, se întindeau la nesfîrşit liniile paralele ale gardului de sîrmă ghimpată. Asta era tot. Asta, iar deasupra capului, albastrul arzător al cerului şi licărirea arşiţei.

Liniştea era desăvîrşită. După seceriş, deşi recolta fusese destul de slabă, *ranch*-urile păreau adormite, ca şi cînd glia, după zilele zămislirii, după muncile facerii, îşi dăruise rodul pîntecului, şi acum dormea, istovită.

Era perioada dintre anotimpuri, cînd totul se odihnea, cînd elementele naturii păreau a sta în cumpănă. Nu ploua, nu bătea vîntul, nu era nici vegetaţie, nici viaţă. Mirîştea nu avea putere nici măcar să putrezească. Doar soarele se mai rotea pe cer.

---

[1] Specie de stejar cu frunze persistente, din sudul S.U.A., care atinge dimensiuni considerabile (*Quercus virginiana* sau *Quercus virus*).

Spre ceasurile 2, Presley ajunse la gospodăria lui Hooven, alcătuită din cîteva clădiri sure, în jurul cărora mişunau o mulţime de cîini. Cîţiva porci rătăceau fără rost de colo-colo. Sub şopronul de lîngă grajd, o semănătoare stricată ruginea, se dărăpăna de tot. Stejarul de Virginia, cel mai înalt copac din împrejurimi, se ridica măreţ. Pe scoarţa lui atîrnau ciorchini de vîsc alb şi lungi plete de *Tillandsia*[1]. Pe ramura cea mai de jos era prinsă lădiţa cu pereţi de sîrmă, în care Hooven păstra carnea.

Gospodăria lui Hooven prezenta un interes special datorită faptului că se afla în punctul unde Lower Road trecea peste canalul principal de irigare al *ranch*-ului Los Muertos, un şanţ lung, încă neterminat, pe care Derrick şi Annixter, care exploata *ranch*-ul Quien Sabe, se apucaseră să-l sape împreună. Canalul tăia şoseaua în unghi drept, brăzdînd adînc cîmpul între gospodăria lui Hooven şi orăşelul Guadalajara, situat la vreo trei mile de aeolo. În afară de aceasta, canalul constituia hotarul natural între două tarlale ale *ranch*-ului Los Muertos — întîia şi a patra.

Presley avea de ales acum între două drumuri. Ţinta lui era izvorul, obîrşia pîrîului Broderson Creek, sus, pe colinele de la răsărit de *ranch*-ul Quien Sabe. O potecă îi îngăduia să scurteze drumul într-acolo. În timp ce trecea prin dreptul gospodăriei lui Hooven, nevasta acestuia se ivi în uşă, urmată de mezina ei, Hilda, într-o salopetă de băiat şi cu ghete greoaie, care i se agăţa de fustă. Pe Minna, fiica ei mai mare, o fată foarte frumoasă, ale cărei legături amoroase constituiau un permanent subiect de clevetiri pentru cei de la *ranch*-ul Los Muertos, o zări printr-una din ferestrele casei spălînd rufe, îndeletnicirea ei din fiece săptămînă. *Missis* Hooven, o femeie ofilită, spelbă, banală, între două vîrste, nu se deosebea cu nimic de miile de femei din clasa şi categoria ei. Îl salută pe Presley, şi apoi îl urmări cu o privire rece, strecurată pe sub mîna dusă streaşină la ochi.

---

[1] Licheni filamentoşi, de felul mătreţei bradului, care cresc pe anumiţi copaci californieni.

Presley pedala de zor. Bicicleta lui zbura. Hotărîse în cele din urmă să se ducă la Guadalajara. Trecu podul peste canalul de irigare și țîșni la vale pe porțiunea din Lower Road care despărțea gospodăria lui Hooven de oraș. Acum se afla pe a patra tarla a *ranch*-ului, singura pe care grîul crescuse frumos, ajutat fără îndoială de apa adusă de pîrîiașul Mission Creek care o străbătea. De data aceasta Presley nu mai părea atent la peisaj. Singurul lucru care-l preocupa acum era să gonească din răsputeri. Avusese de gînd să-și petreacă aproape toată ziua pe colinele împădurite, în colțul dinspre miazănoapte al *ranch*-ului Quien Sabe, citind, trîndăvind, pufăind din pipă. Acum însă ar fi fost bucuros să poată ajunge acolo către jumătatea după-amiezii. Curînd se opri în fața gardului care împrejmuia *ranch*-ul. Dincolo de gard era calea ferată, și mai departe, peste linie, se zărea o îngrămădire de acoperișuri — orășelul Guadalajara. La marginea lui se vedeau ici-colo căsuțe de chirpici. Aproape de tot, chiar în fața lui Presley, se aflau magaziile de mărfuri și stația pentru pasageri a liniei „Pacific & Southwestern Railroad" vopsite în cenușiu și alb, care păreau a fi culorile oficiale ale clădirilor companiei. Gara era pustie. La ora aceea nu trecea nici un tren. Presley auzi dinspre fereastra ghișeului de bilete țăcănitul sacadat al telegrafului. Pe peron, în umbra unuia din cărucioarele de bagaje, pisica mare, gălbuie, a șefului gării, moțăia, mulțumită de sine, cu lăbuțele sub ea. Trei vagoane-platformă, încărcate cu mașini agricole vopsite în culori vii, zăceau pe o linie moartă mai sus de intrarea în stație, iar pe o linie secundară, o uriașă locomotivă de marfă, căreia îi lipsea grătarul de siguranță, se odihnea pe roțile sale monstruoase, nemișcată, masivă, pufăind prelung. Răsuflarea ei era punctată de zgomotul ritmic, înfundat al pistonului.

Neîndoielnic, însă, că în ziua aceea lui Presley îi fusese scris să fie mereu oprit din drum, fiindcă îndată ce apucă să-și treacă bicicleta peste șine, auzi cu mirare că-l strigă cineva :

— *Hello, mister* Presley ! Ce plăcere !

Presley ridică repede privirea şi-l zări pe Dyke, mecanicul locomotivei, aplecat pe braţele împreunate la fereastra cabinei. De data aceasta, însă, perspectiva unei noi întîrzieri îl nelinişti mai puţin pe Presley. Dyke şi el se cunoşteau de mult, fiind buni prieteni. Viaţa pitorească a mecanicului îl atrăgea pe Presley, şi de multe ori mersese şi el pe locomotiva lui Dyke între Guadalajara şi Bonneville. O dată făcuse chiar un voiaj la San Francisco.

Dyke locuia la Guadalajara, într-o căsuţă de cărămidă, unde maică-sa îi făcea menajul. Soţia lui murise cu vreo cinci ani mai înainte, lăsîndu-i o fetiţă, Sidney, pe care o creştea cum putea. Dyke era un flăcău chipeş şi voinic, avînd aproape de două ori greutatea lui Presley, cu umeri laţi, braţe robuste, păroase, şi o voce tunătoare.

— *Hello!* răspunse Presley, apropiindu-se de locomotivă. Ce faci aici la ora asta? Credeam că luna asta eşti în tură de noapte.

— S-au mai schimbat lucrurile, răspunse mecanicul. Urcă sus. Nu sta în soare. Aşteptăm dispoziţii, explică el, în timp ce Presley îşi sprijini bicicleta de tender, se urcă în cabină şi se aşeză pe scaunul de piele verde, uzată, al fochistului. Au schimbat itinerarul uneia din locomotivele rapide pentru trenurile de pasageri, au trimis-o la Fresno[1]. S-a întîmplat nu ştiu ce accident la mama dracului, în sectorul Bakersfield[2], şi are mare întîrziere. Cred că o să treacă pe aici zbîrnîind. I-au dat cale liberă peste tot, pînă la Fresno. M-au oprit ca să-i dea drumul înaintea mea.

Scoase din buzunarul scurtei pipa veche de argilă, vopsită cu un lac negru, strălucitor, o umplu şi o aprinse.

— Nu cred să-ţi pară rău că te-au oprit aici, observă Presley. Ai prilejul să-ţi vezi mama şi fetiţa.

— Aş! Tocmai azi şi-au găsit să se ducă la Sacramento[3], răspunse Dyke. Aşa am eu baftă. S-au dus la familia fratelui meu. A, să nu uit, se pare că frate-

[1] şi [2] Staţii pe linia de cale ferată a companiei „Atchison, Topeka & Santa Fé".

[3] Capitala statului California

meu o să vină încoace, cred c-o să se statornicească aici și o să se apuce să cultive hamei. A căpătat opțiune pentru cinci sute de acri undeva pe aici, în apropierea orașului. Zice că se pot face bani buni cu hameiul. Mai știi?! Poate c-o să lucrez și eu cu el.

— Și cu calea ferată cum rămîne?

Dyke pufăi de vreo două ori din pipă și-i aruncă o privire lui Presley.

— S-a isprăvit cu ea! M-au dat afară.

— Te-au dat afară? Pe dumneata?! exclamă Presley, întorcîndu-se brusc spre el.

— Da, pe mine, răspunse Dyke posomorit.

— Glumești? Cum așa? Pentru ce?

— Hm, poate-o să-mi spui *dumneata* pentru ce! tună mecanicul, mînios. De zece ani, de cînd eram un băiețandru, muncesc pentru ei, și n-am auzit niciodată din gura lor vreo dojană. Știu bine, lua-i-ar dracu, că, la drum, n-au om mai de nădejde ca mine. Și mai mult decît atît — mai mult decît atît! — nici nu fac parte din sindicat. Cînd a izbucnit greva, am fost alături de ei, alături de companie. Știi prea bine. Și mai știi, ceea ce știu și ei, că atunci, la Sacramento, am condus trenul după orar, cu cîte un pistol în fiecare mînă, fără să fiu sigur că n-o să trec peste vreun podeț minat. A fost vorba atunci să mi se dea un ceas de aur! La dracu cu ceasurile lor de aur! Nu vreau decît dreptate. Și să se poarte cinstit cu mine. Iar acum, cînd au venit vremuri grele și scad salariile, ce fac dumnealor? Se gîndesc la mine? Își amintesc de omul care a rămas lîngă ei, care și-a pus viața în primejdie pentru ei? Nu. Mi-au scăzut leafa fără să stea pe gînduri, așa cum ar fi făcut cu ultimul măturător. Mi-au scăzut-o, ascultă aici, mi-au scăzut-o, ca și celor trecuți pe *lista neagră*, ca și greviștilor pe care i-au primit înapoi la lucru pentru că n-au avut încotro. Dyke pufăi cu furie din pipă. M-am dus la ei, da, am făcut-o și p-asta. Am fost la direcție, m-am înjosit! Le-am spus că sînt familist, că nu văd cum o să mă descurc de-acum încolo cu noua leafă, le-am amintit ce am făcut pentru ei în timpul grevei. Porcii, mi-au răspuns că n-ar fi cinstit să se facă vreo excepție

cu careva, că reducerea trebuie aplicată tuturor salariaților, fără deosebire. „Cinstit“! exclamă el rîzînd. Cinstit! Să-i auzi pe cei de la „P. & S. W.“ vorbind despre cinste și tratament egal. Strașnic, da, da! Ei, și mi-a sărit țandăra. Cred că am făcut o boacănă. Le-am spus, ca să nu-mi fie rușine de mine însumi, că n-o să fac o muncă de categoria întîi pentru o leafă de categoria a treia. La care mi-au răspuns: „Bine, *mister* Dyke, treaba dumitale!“ Da, treaba mea. Le-am spus: „Vă rog să-mi dați lichidarea pentru cît am muncit“. Și mi-au plătit numaidecît, ca și cînd s-ar fi bucurat că scapă de mine. Asta-i, domnule Presley. Asta-i „P. & S. W.“, compania de căi ferate a Californiei! Acum fac ultima cursă.

— Rușinos, declară Presley revoltat, de data aceasta fiind vorba de un prieten al lui. E rușinos, Dyke. Apoi îi veni o idee și adăugă: Asta nu înseamnă însă că n-ai să mai poți lucra. Mai sînt în California și alte căi ferate care nu aparțin companiei „P. & S. W.“.

Dyke se izbi peste genunchi cu pumnul.

— Spune-mi și mie *măcar una*.

Presley nu răspunse. Nu avea ce să-i răspundă lui Dyke. O vreme tăcură amîndoi. Presley bătea toba în brațul scaunului, gîndindu-se la acea nedreptate strigătoare la cer, iar Dyke privea în depărtare spre cîmpiile din jurul orașului, tot mai încruntat, în timp ce scrîșnea din dinți, strîngînd muștiucul pipei. Întinzîndu-se și căscînd, șeful stației se ivi în ușa gării. Înaintea locomotivei, șinele, ce se pierdeau în zare, emanau unde vizibile de căldură. Telegraful țăcănea necontenit.

— Așadar, sînt pe picior de ducă, spuse Dyke după o bucată de vreme, cînd mînia i se mai potoli. O să iau ferma aia împreună cu frate-meu și o să cultivăm hamei. Am făcut economii în ultimii zece ani, și hameiul zice-se că ar fi bănos!

Presley porni mai departe cu bicicleta, pedalînd tăcut pe străzile pustii ale părăginitului orășel mexican care agoniza. Era ora siestei. Nu se zărea țipenie de om. Orășelul lîncezea. Era prea aproape de Bonneville. Înainte de a-și face apariția calea ferată, în zilele cînd localnicii se ocupau îndeosebi cu creșterea vitelor, în

oraş pulsa o viaţă trepidantă, strălucitoare. Acum viaţa agoniza. *Drugstore*[1]-ul, cele două restaurante, hotelul din colţul vechii Plaza[2] şi prăvăliile unde se vindeau „curiozităţi" mexicane turiştilor veniţi cînd şi cînd de pe coasta Atlanticului spre a vizita misiunea „San Juan", toate acestea concentrau întreaga activitate a oraşului.

La micul restaurant al lui Solotari, situat în Plaza, peste drum de hotel, Presley îşi savură prînzul mexican mult amînat — omletă, preparată după moda hispano-mexicană, *frijoles*[3] şi *tortillas*[4], salată şi un pahar de vin alb. Într-un colţ al restaurantului, tot timpul cît prînzi, doi tineri mexicani, dintre care unul uimitor de frumos, în genul romanţios al naţiei sale, şi un bătrîn în vîrstă de o sută de ani, cumplit de senil, îngînară un nesfîrşit cîntec de dragoste, acompaniaţi de o ghitară şi de o armonică.

Hispano-mexicanii, decăzuţi, pitoreşti, vicioşi şi romantici, îl interesau întotdeauna pe Presley. În Guadalajara mai rămăseseră cîteva asemenea exemplare, care-şi iroseau vremea în restaurante şi în Plaza, rămăşiţe ale vechii lumi, exponenţi ai unei orînduiri diferite, trîndavi fără de leac, trăind Dumnezeu ştie din ce, desfătîndu-se cu o ţigară, cu ghitara, cu un pahar de *mescal*[5] şi cu nelipsita lor siestă. Bătrînul îşi amintea de Frémont[6], de guvernatorul Alvaredo[7], de brigandul Jésus Tejeda şi de zilele cînd Los Muertos era un vast

---

[1] Magazin tipic pentru oraşele americane, în care se vînd, de-a valma, atît produse farmaceutice, cît şi răcoritoare, îngheţată şi mărunţişuri.

[2] Piaţa publică (în limba spaniolă în original).

[3] Fasole neagră (în limba spaniolă în original).

[4] Lipie din aluat nedospit de mălai (în limba spaniolă în original).

[5] Rachiu preparat prin distilarea fructelor de agavă (plantă originară din Mexic).

[6] *John Charles Frémont* (1813—1890), explorator şi om politic american; a jucat un rol de seamă în pregătirea anexării de către S.U.A. a Californiei de Nord.

[7] Alvaredo, căpetenie a coloniştilor din California, care în 1833 s-au răsculat împotriva guvernului Mexicului; a proclamat independenţa provinciei şi a cîrmuit-o în calitate de guvernator între 1833 şi 1842.

fief spaniol, un adevărat principat, întins pe zeci de leghe, cînd de la Visalia[1] pînă la Fresno nu existau nici garduri, nici drumuri pietruite. Presley îi oferi bătrînului un pahar de *mescal*, îndemnîndu-l să-și depene amintirile. Se înțelegeau în limba spaniolă, pe care Presley o cunoștea.

— Odinioară, domeniul Los Muertos îl ținea De La Cuesta, un om foarte puternic, începu bătrînul. Avea drept de viață și de moarte asupra celor dimprejur. Cuvîntul lui era lege! Pe atunci, nici pomeneală de grîu, credeți-mă. Pe vremea aceea oamenii se îndeletniceau numai cu creșterea vitelor, oi, cai, juncani — nu prea mulți — și dacă bani erau puțini, în schimb mîncare se găsea din belșug, și îmbrăcăminte de-ajuns pentru toți, iar vin, ehei! cu butoiul, și ulei, de asemenea. Călugării misionari aveau de toate. Ba era și grîu — acum îmi aduc aminte, dar destul de puțin — pe cîmpul de la miazănoapte de misiune, pe locurile unde se află acum *ranch*-ul Seed[2]. Da, pe acolo erau lanuri de grîu, și, de asemenea, o vie, toate pe pămînturile misiunii. Grîu, măslini și viță-de-vie. Călugării le cultivau pe toate ca să aibă azimă, ulei și vin pentru sfintele taine, înțelegeți. Așa au început treburile acestea în California — prin biserică.[3] Ce-ar zici azi — și bătrînul ridică bărbia — ce-ar zice azi *pater*[4] Ullivari de grînele pe care le cultivă *señor*[5] Derrick ?! Zece mii de acri de grîu! Nimic altceva decît grîu de la Sierra pînă la coastă. Ei, mi-aduc aminte cînd s-a însurat De La Cuesta. N-o văzuse niciodată pe tînăra cu pricina, ci numai portretul ei, în miniatură, pictat — bătrî-

---

[1] Localitate situată în Valea San Joaquinului.

[2] În traducere: seminţerie.

[3] Deşi zadarnice, încercările bisericii catolice de a organiza America pe baza sistemului medieval de dominaţie clericală au jucat un anumit rol în istoria expansiunii teritoriale a coloniilor spaniole şi portugheze din cele două Americi. În California, de pildă colonizarea a fost începută în 1768 de guvernul mexican, cu ajutorul Ordinului franciscanilor, care a împînzit ţinutul cu misiuni, menite să propage catolicismul, şi ale căror pămînturi erau lucrate de băştinaşii indieni, transformaţi în muncitori agricoli semiiobagi sau peoni.

[4] Părintele (în limba latină în original).

[5] Domnul (în limba spaniolă în original).

nul ridică din umăr — nu știe de cine, mititel, o jucărioară de ținut în palmă. S-a îndrăgostit de miniatură și a hotărît s-o ia de nevastă. S-a învoit cu părinții fetei. Cînd a venit însă ziua în care mirele trebuia să se ducă la Monterey ca să-și întîlnească mireasa și să se cunune cu ea pe neașteptate, Jésus Tejeda a început să-i calce pe micii *rancheros*[1] de lîngă Terrabella. Nu era momentul ca De La Cuesta să mai plece, așa că l-a trimis pe fratele lui, *don* Esteban, la Monterey, să se cunune cu fata prin procură. M-am dus și eu cu *don* Esteban. Eram un regiment întreg — aproape o sută de oameni. De La Cuesta a trimis logodnicei în dar un cal de șa, un cal alb, alb ca laptele, cu șaua din piele roșie. Fruntarul, zăbalele, cataramele, toată lucrătura metalică era din argint curat. Cununia s-a celebrat la misiunea „Monterey"[2], unde *don* Esteban i-a ținut locul fratelui său. La înapoiere, De la Cuesta a ieșit călare în întîmpinarea noastră. Am întîlnit cavalcada lui la Agatha Dos Palos. Niciodată n-am să-i uit privirile în clipa cînd a dat cu ochii de mireasă. Hm! Îi fugeau ochii în toate părțile. Bătrînul pocni din degete. Numai eu l-am văzut, fiindcă mă aflam aproape de el. Privirile acelea nu înșelau. De La Cuesta părea dezamăgit.

— Și fata? întrebă Presley.

— Ea n-a bănuit lucrul acesta niciodată. Ei, De La Cuesta era un mare *señor*. Întotdeauna o trata ca pe o regină. Niciodată nu s-a văzut un soț mai drăgăstos, mai curtenitor, mai cavaler. S-o iubească, însă? ¡ Bătrînul își ridică bărbia și închise ochii cu o căutătură atotștiutoare: Totul dovedește că n-o iubea! Așa a fost, cum spun! S-au cununat încă o dată la misiunea „San Juan de Guadalajara" — misiunea *noastră* — și, o săptămînă, tot orașul Guadalajara a fost *en fête*[3]. S-au dat lupte de tauri pe Plaza, chiar aici, cinci zile la rînd, și De La Cuesta a dăruit tuturor arendașilor titulari cîte un cal, un butoi cu untură, o uncie de argint și o

[1] Fermieri, proprietari de *ranch*-uri (în limba spaniolă în original).

[2] Una dintre cele mai vechi misiuni din California (întemeiată în 1770).

[3] În sărbătoare (în limba franceză în original).

jumătate de uncie de pulbere de aur. Ehei... ce vremuri... veselă viață era pe-atunci... Astăzi — și făcu un gest semnificativ cu mîna stîngă — în ziua de azi totul s-a urîțit.

— Ai dreptate, confirmă Presley, mohorît, întristat de vorbele bătrînului.

În sufletul lui înviaseră toate îndoielile și nesiguranțele. Niciodată n-avea să prindă din zbor subiectul marelui său poem. Acum viața era ștearsă, searbădă. Romantismul pierise. Se născuse prea tîrziu. Să scrie despre trecut? Nu-l încînta așa ceva. Tînjea după viața reală, după lucrurile pe care le vedea cu ochii. Totuși, cum să le împaci pe toate acestea cu romantismul? Se ridică, își puse pălăria și oferi bătrînului o țigară. Acesta o acceptă cu aerul unui *grande* [1], și-i întinse tabachera cu tabac de prizat. Presley clătină din cap.

— M-am născut prea tîrziu pentru așa ceva, declară el. Pentru așa ceva, și pentru multe alte lucruri. *Adios* [2].

— Ce faceți astăzi, vă plimbați, *señor*?

— Dau o raită prin împrejurimi, ca să mă mai dezmorțesc, răspunse Presley. O să urc la Quien Sabe, pe platoul din jurul misiunii.

— A, la *ranch*-ul Quien Sabe?! Pe-acolo pasc oile săptămîna asta.

— Tînărul Annixter și-a vîndut miriștea oierilor, explică Solotari, patronul restaurantului, arătînd spre răsărit, către colinele de la poalele Sierrei. Turmele au coborît încă de duminică. Tare isteț acest Annixter! A încasat bani buni pentru miriștea lui, pe care altfel ar fi trebuit s-o ardă, și totodată își îngrașă pămîntul, fiindcă turma se mișcă din loc în loc. Un adevărat yankeu acest Annixter, un *gringo* [3] din cap pînă în picioare.

După ce-și sfîrși prînzul, Presley încălecă din nou pe bicicletă și, lăsînd în urmă restaurantul, traversă Plaza

---

[1] Nobil spaniol sau portughez de rang înalt (în limba spaniolă în original).

[2] Adio (în limba spaniolă în original).

[3] Poreclă batjocoritoare dată anglo-americanilor de către spaniolii din cele două Americi.

şi străbătu oraşul adormit, luînd-o pe Strada Mare. Ieşi în şoseaua ce cotea brusc spre miazănoapte, ducînd drept înainte printre cîmpurile de hamei şi *ranch*-ul Quien Sabe spre misiunea „San Juan".

Ranch-ul Home, de la Quien Sabe, se afla în micul triunghi mărginit la sud de linia ferată, la nord-vest de Broderson Creek şi la est de plantaţiile de hamei şi de pămînturile misiunii. Era tăiat cruciş şi curmeziş aici de cărarea care ducea spre casa lui Hooven, colo de canalul de irigare, peste care Presley trecuse mai devreme, şi mai departe, de şoseaua pe care înainta Presley. În centrul triunghiului se aflau casa *ranch*-ului şi acareturile lui Annixter, dominate de turla, ca o schelă, a puţului artezian care alimenta canalul de irigare. Mai departe, Broderson Creek era marcat de linia şerpuitoare a sălciilor verzi-cenuşii. Pe măsură ce Presley înainta, vechea misiune „San Juan de Guadalajara", cu clopotniţa şi cu naosul acoperite de olane roşcate, începea să se ivească pe colinele scunde dinspre miazănoapte, deasupra coroanelor bătrînilor peri care se înşiruiau unul după altul în grădina misiunii.

La casa *ranch*-ului Presley îl găsi pe Annixter întins în hamac pe veranda din faţă, sub plasa care-l apăra de pişcăturile ţînţarilor, citind *David Copperfield* şi înfulecînd prune uscate.

După ce-şi strînseră mîinile, Annixter se plînse că avusese colici îngrozitoare toată noaptea. Stomacul era de vină, dar fireşte că ştia cum să se doftoricească. Cu prilejul ultimei crize consultase un medic la Bonneville, un individ pedant, care-l îndopase cu tot felul de fierturi, ce-i făcuseră şi mai rău. Se pricepeau şi medicii ăştia !... Oricum, cazul lui era special. Ştia el. *Lui* îi făcea bine dacă mînca prune uscate cît mai multe.

Annixter, care exploata *ranch*-ul Quien Sabe — vreo patru mii de acri de argilă mănoasă şi humă grea — era tînăr, mai tînăr chiar decît Presley, şi, întocmai ca el, absolvise o facultate. Uscăţiv şi proaspăt ras, părea exact de vîrsta pe care o avea. În ciuda înfăţişării tinereşti, avea un chip bărbătesc. Buza de jos proeminentă înainta ferm deasupra bărbiei mari, cu o gropiţă la mijloc. Studiile universitare mai curînd îl căliseră

decît îl șlefuiseră. Rămăsese un om simplu, aspru pînă la insolență, vorbind fără ocol, intolerant în opinii, bizuindu-se numai și numai pe sine însuși. În pofida tuturor acestor trăsături, avea o inteligență remarcabilă și un spirit practic aproape genial. Muncea cu ferocitate, neîngăduindu-și nici o plăcere și cerînd același lucru de la toți cei ce depindeau de el. Era urît de mulți, dar se și bucura de multă încredere. Toți îi criticau firea morocănoasă, arțăgoasă, fără însă a uita să-i laude de fiecare dată însușirile, capacitatea. Avea în el demonul conducătorului, era un om dur, încăpățînat, dîrz, impulsiv, cu care nu te puteai înțelege ușor. Dar deștept, deștept foc! Nu exista omul care să-l îmbrobodească cu prilejul vreunei afaceri. Se trăsese asupra lui de două ori, dintr-un ascunziș, la *ranch*-ul lui Osterman, altă dată fusese cît pe ce să-l împuște chiar unul din oamenii lui, pe care, pentru o neglijență gravă, îl zvîrlise de pe platforma batozei. La universitate studiase finanțele, economia politică și agronomia. După ce-și luase licența (aproape în fruntea promoției), se apucase să studieze din nou, obținînd diploma de inginer. Apoi i se năzărise deodată că un bun fermier modern trebuia să posede neapărat cunoștințe practice de drept. Muncise în opt luni cît alții în trei ani, pregătindu-se pentru examenele de admitere în barou. Metoda sa de studiu era caracteristică. Făcuse rezumate după toate manualele pe care trebuia să le studieze și alcătuise apoi note sinoptice esențiale după aceste rezumate, pe care le lipise pe pereții camerei. În cămașă, cu o țigară ieftină între dinți, cu mîinile în buzunare, dădea mereu roată camerei, încruntat, înverșunat, cu ochii la note, memorîndu-le, devorîndu-le, mistuindu-le. Din cînd în cînd dădea pe gît cîte o ceașcă întreagă de cafea amară. La examen a reușit în fruntea tuturor candidaților, primind felicitările profesorului examinator. Îndată după aceea, însă, l-a doborît o astenie nervoasă. Stomacul i-a jucat festa. S-a chinuit îndelung într-o pensiune din Sacramento, refuzînd cu încăpățînare să consulte vreun medic, căci îi socotea pe toți o clică de șarlatani, și doftoricindu-se singur cu pilule hepatice și cu prune uscate.

Pentru a se restabili complet în urma bolii, făcuse o călătorie în Europa. Avea de gînd să rămînă un an pe vechiul continent, dar s-a întors după șase săptămîni, ocărînd de mama focului bucătăria europeană. Petrecuse aproape tot acest timp la Paris. Din călătorie nu adusese decît două amintiri, două lucruri care-i stîrniseră interesul : un cosor galvanizat și o colivie goală.

Era bogat. Tatăl lui, văduv, făcuse avere speculînd terenuri agricole și murise abia cu un an mai înainte, iar Annixter, singurul fiu, îl moștenise.

Annixter îl admira nespus pe Presley, avînd o mare stimă pentru oamenii care știau să facă versuri, și i se adresa ori de cîte ori îl interesa ceva în legătură cu lucrările beletristice. Firește, poezia nu prea intra în preocupările sale. Cît despre proză, pentru el nu conta decît opera lui Dickens. În ochii lui, orice alte scrieri nu erau decît pălăvrăgeală, maculatură. Ca să poți scrie un poem, trebuia însă să ai cap. Nu oricine putea „așterne rime măiestre", care să aibă totodată și sens. Categoric, nu !

Încrederea lui în Presley constituia însă o excepție. Annixter n-ar fi acceptat, fără rezerve, părerea altcuiva în nici o privință. Într-o discuție cu el, era aproape imposibil să exprimi fățiș o opinie oricît de lipsită de importanță, pe care s-o accepte cu una, cu două. Avea o adevărată pasiune pentru controversele violente. Era gata să dezbată orice subiect din aria cunoștințelor omenești, de la astronomie pînă la tarifele vamale, de la înălțimea cailor pînă la concepția predestinării. Niciodată n-ar fi admis că a greșit. Cînd era strîns cu ușa, bătea în retragere concesiv, dar nu prea : „Bine. Fie. Pe de o parte, ai dreptate ; pe de alta, nu."

Fapt cu totul ciudat, el și Presley erau prieteni la cataramă. De multe ori Presley se mira de lucrul acesta, spunîndu-și că nu avea nimic comun cu Annixter. Din tot cercul cunoștințelor lui Annixter, Presley era singurul om cu care nu se certase niciodată. Păreau să aibă temperamente diametral opuse. Presley era domol ; Annixter, vioi. Presley, visător incorijibil, era nehotărît, pasiv, cu o puternică înclinare spre melancolie. Tînărul fermier se dovedea un om activ, hotărît,

combativ, al cărui singur gînd orientat asupra propriei sale persoane era obsesia bolnăvicioasă în legătură cu capriciile stomacului său. În pofida tuturor acestor deosebiri, se întîlneau întotdeauna cu o plăcere împărtășită reciproc, fiecare dintre ei manifestînd un interes sincer pentru preocupările celuilalt, străduindu-se adesea să se ajute unul pe altul.

În sfîrșit, Annixter pretindea că ar fi misogin convins, și acest lucru nu pentru alte motive decît pentru faptul că era nespus de stîngaci în preajma femeilor. Muieruști ! Fleacuri ! Strașnic prilej pentru un bărbat de a-și irosi timpul și banii petrecînd cu o muierușcă sau alta. Nu, mulțumesc, nu vă fie cu supărare, nu-i ardea lui de așa ceva ! O singură dată se încurcase cu o fetișcană sfioasă dintr-o spălătorie de mănuși din Sacramento, de care dăduse Dumnezeu știe cum. După ce se întorsese la *ranch*, întreținuseră amîndoi o oarecare corespondență, Annixter avînd grijă, din exces de prudență, să-și bată la mașină scrisorile și să nu le semneze niciodată. Mai mult chiar, făcea copii după toate aceste scrisori, clasîndu-le cu grijă și încuindu-le într-un compartiment al casei de fier. Ehei, isteață ar fi trebuit să fie femeia care să-i sucească lui capul ! Curînd însă intrase în panică, temîndu-se c-a mers prea departe, și rupsese orice relații cu fetișcana. Acesta fusese singurul lui roman de dragoste. După aceea își păstrase cu grijă libertatea. Nici o fustă n-avea să-l mai prindă în mreje vreodată. Hotărît !

În timp ce Presley se apropie de marginea verandei, împingînd bicicleta înaintea lui, Annixter se scuză că nu se ridica, pretextînd că îndată ce făcea acest lucru îl apucau din nou crampele.

— Ce vînt te aduce ? îl întrebă el pe Presley.

— Am venit doar așa, să te văd, răspunse Presley. Cum merge *ranch*-ul ?

— Ia spune, întrebă la rîndul lui Annixter, e adevărat ce se aude, că Derrick are de gînd să se descotorosească de arendași și să muncească singur întreg *ranch*-ul Los Muertos ?

Presley făcu un gest de nerăbdare.

— De azi-dimineață numai asta aud. Presupun că trebuie să fie adevărat.

— Hm! mormăi Annixter, scuipînd un sîmbure de prună. Spune-i lui Magnus Derrick din partea mea că e un prost.

— Ce vrei să zici?

— Derrick își închipuie, pare-se, că încă își exploatează mina, și ca să scoată grînele din pămînt, poate aplica aceleași metode cu care scotea aurul. N-are decît să facă ce vrea, o să vadă el unde ajunge! Da, da, aceștia sînt fermierii dumitale din Vest! exclamă el disprețuitor. Storc și măduva din pămîntul lor, îl exploatează pînă îl secătuiesc! De odihnă, de asolament, nici pomeneală, și cînd ogorul e sleit de tot, încep să strige că-s timpuri grele.

— După cîte știu, Magnus socotește că pămîntul a avut suficient repaos în acești doi ani secetoși, observă Presley. De doi ani n-a mai dat recoltă în adevăratul înțeles al cuvîntului. S-a odihnit destul.

— Asta-i bună! Hm! îl contrazise Annixter, nevoind să se lase convins. Pe de o parte, s-a odihnit; pe de alta, nu.

Presimțind că s-ar putea încinge o discuție, Presley nu răspunse nimic, pregătindu-se să-și vadă de drum.

— Buck, zise el, dacă n-ai nimic împotrivă, aș vrea să-mi las bicicleta aici. Mă duc pînă la izvor, și drumul pînă acolo e prost.

— Cînd te întorci, rămîi să luăm cina împreună, îl invită Annixter. O să te delectezi cu vînat. Săptămîna trecută, unul din băieți a vînat o căprioară. Sezonul a trecut, dar n-are importanță. Eu nu pot să mănînc. Stomacul meu nu mai vrea să digere delicatese. Vino pe la șase.

— Bine, cred c-am să vin, acceptă Presley. Mulțumesc pentru invitație. Dar ce văd?! exclamă el. Ai și ridicat grajdul?

— Te cred. Peste vreo două săptămîni e gata.

— Ce mare e! murmură admirativ Presley, uitîndu-se după colțul casei, unde se ridica o bina înaltă.

— Mi se pare că înainte de a depozita grînele în podul lui, o să-i tragem o dănţuială, făgădui Annixter. Aşa e obiceiul pe aici.

Presley plecă. Cînd ajunse la poartă, Annixter strigă după el cu gura plină de prune :

— Hei, aruncă în treacăt o privire şi la turma de oi. Paşte la răsărit de şosea, la vreo jumătate de milă de aici. Cred că e cea mai mare turmă pe care ai văzut-o vreodată. Poţi scrie un poem despre ele. Mioare... berbeci... oile pasc... zile însorite. Ce mai vrei ?

Dincolo de Broderson Creek, pe măsură ce Presley înainta, în faţa ochilor lui se desfăşurau din nou aceleaşi întinderi nesfîrşite de pămînt cafeniu, presărat ici-colo cu mirişti, privelişte pe care i-o oferise şi *ranch*-ul Los Muertos. Spre răsărit, peisajul neted, trist, pîrjolit de arşiţă, se depăna ca un sul uriaş către licăririle zării îndepărtate. Din loc în loc, sumbra lui monotonie era întreruptă de cîte un stejar răzleţ. Mărginind drumul spre apus, cîmpia începea să unduiască, să se înalţe, devenind un platou, pe care se distingeau limpede clădirile vechii misiuni şi perii de care erau înconjurate.

Dincolo de misiune, drumul cobora repede spre răsărit, de-a curmezişul *ranch*-ului Seed [1]. În punctul acela Presley părăsi drumul, luînd-o de-a dreptul peste cîmp. Nu se zărea nici o cărare. Era aproape ora 3. Discul mut, arzător al soarelui încă se rotea sus pe cer. Era istovitor să mergi peste hîrtoape, peste bulgării arăturii. Întinderea de pămînt se învălura tot mai mult, şi deodată, de pe un dîmb mai înalt, Presley zări oile.

Cea mai mare parte a turmei o lăsase în urmă — dîmbul i-o ascunsese vederii. Se întoarse pe jumătate, privind văiuga din jurul lui şi şerpuiturile pîrîului, care se zăreau foarte clar. Oile cele mai apropiate se aflau la vreo două sute de iarzi [2], dar în amăgitoarea licărire a văzduhului încins, marginea cealaltă a turmei părea că se află departe de tot, la cîteva mile de acolo. Oile se risipiseră, parcă închipuind un 8, despărţite în două turme mai mari şi unite printr-una mai mică, şi,

[1] In traducere: seminţeria.

[2] Unitate de măsură, folosită în Anglia şi S.U.A., egală cu 0,914 m.

mînate spre miazăzi, se mişcau încet, păscînd pe miriştе. Părea că turma nu avea sfîrşit. Sute şi sute de spinări sure, rotunde, toate ca una, învălmăşite, îmbulzindu-se, mişcîndu-se, vioaie, ascundeau pămîntul. Nu mai erau atîtea şi atîtea oi. Era o masă compactă, omogenă, care se deplasa încet, uriaşă, informă, ca o excrescenţă deasă de ciuperci, răspîndindu-se pe pămînt în toate direcţiile. Dintr-acolo se auzea o larmă nedeslușită, confuză, intretăiată, ca vuietul unei tălăzuiri îndepărtate, în vreme ce, de jur împrejur, aerul, greu, era îmbibat de duhoarea caldă, amoniacală, a miilor de trupuri înghesuite.

Coloritul întregii priveliști era sumbru — pămîntul, cafeniu; miriştea, uscată, veşted-gălbuie; sumedenia de spinări unduitoare, cenuşie. Numai la o margine, drept, neclintit, o singură notă întunecată, ca o pată, ca un punct — păstorul, singuratic şi grav, rezemat de un jgheab — atrăgea privirile.

Presley se opri în loc, dînd roată cu ochii. În clipa cînd păşi înainte, se petrecu un lucru ciudat. Avea impresia că-l strigă cineva. Se opri. Ascultă. Nu se auzea decît larma nedeslușită a turmei care se mişca. Îndată ce această primă impresie pieri, i se păru că i se făceau semne. Totuşi, de jur împrejur nu se mişca nimic. În afară de silueta singuratică din marginea turmei, nu se zărea ţipenie de om. Porni mai departe. După cîţiva paşi se trezi uitîndu-se peste umăr. Fără să-şi dea seama de ce, privi spre păstor, apoi se opri şi se uită la el încă o dată, şi încă o dată. Oare acesta să-l fi chemat? Presley era sigur că nu auzise un glas omenesc. Deodată, atenţia i se concentră asupra siluetei îndepărtate. Îşi duse mîna streaşină la ochi, spre a se feri de razele soarelui, şi privi dincolo de turmă. Nu încăpea nici o îndoială, îl chemase păstorul. O clipă după aceea, însă, tresări. Punctul cel negru din depărtare începuse să se agite. Făcea gesturi largi către el. Deşi mai înainte necunoscutul nu-i făcuse semn, acum era neîndoielnic că-l chema. Nespus de intrigat, Presley se întoarse brusc şi, fără să şovăie, se îndreptă iute spre păstor, ocolind turma, mirat că răspunsese la chemare atît de prompt, fără a sta pe gînduri.

Păstorul se apropie şi el de Presley, urmat de unul dintre cîini. În timp ce veneau unul spre altul, Presley îl cerceta cu atenţie, întrebîndu-se nedumerit unde-l mai văzuse. Pesemne că-l întîlnise mai demult, cu prilejul uneia din vizitele precedente la *ranch*. Neîndoielnic, chipul şi întreaga făptură a păstorului aveau pentru el ceva familiar. Cînd se apropiară unul de altul, şi Presley putu să-l vadă mai bine, această impresie, convingerea că-l mai văzuse cîndva, crescu în intensitate, deveni şi mai vie.

Păstorul să tot fi avut 35 de ani. Era nespus de slab, de uscăţiv. Pantalonii cafenii, de pînză, îi vîrîse în cizmele cu şireturi. Avea petrecută peste piept o cartuşieră fără nici un cartuş. Cămaşa de flanelă cenuşie, descheiată la gît, îi dezgolea pieptul ars de soare, bronzat. Era cu capul gol. Părul, foarte negru, îl purta destul de lung. O bărbuţă ţuguiată îi ascundea bărbia, firele de păr crescînd netede, frumoase de pe obrajii scofîlciţi. Fără îndoială, umbla în mod obişnuit cu capul gol, fiindcă faţa îi era cafenie ca a unui indian, un cafeniu-bronzat, cu totul deosebit de măsliniul negricios al lui Presley. Pentru spiritul de observaţie ascuţit, obsesiv, al acestuia, înfăţişarea cu totul neobişnuită a păstorului era deosebit de interesantă. Imaginaţia vie a lui Presley ar fi dorit să vadă în el un ascet, un pustnic, aproape un tînăr proroc. Aşa trebuie să fi arătat păstorii legendelor ebraice, tinerii profeţi ai lui Izrael, care sălăşluiau în pustietăţi, frămîntaţi de vedenii, visînd necontenit, vorbind cu Dumnezeu, înzestraţi cu puteri stranii.

Cînd ajunse la vreo douăzeci de paşi de păstorul care se apropia, Presley se opri deodată, cu ochii aţintiţi spre acesta.

— Vanamee ! exclamă el.

Păstorul zîmbi şi, întinzînd braţele, păşi repede spre Presley.

— Mi-am închipuit că eşti dumneata. Cînd te-am văzut pe dîmb, te-am strigat.

— Nu cu glasul, răspunse Presley. Am simţit că vrea cineva să mă vadă. Da, am simţit. Ar fi trebuit să-mi amintesc că ai darul acesta.

— Nu cred să fi dat greş vreodată. Mi-e de folos la oi.

— La oi?

— Oarecum. N-aş putea spune precis în ce chip. Deocamdată, nu putem înţelege aceste lucruri. Uneori, cînd închid ochii şi-mi strîng tîmplele în pumni, opresc în loc toată turma aproape un minut. Poate că e doar o închipuire. Cine ştie?! Ce bine îmi pare că te văd din nou! Cît e de cînd ne-am întîlnit ultima oară? Doi, trei, aproape cinci ani.

De fapt, trecuse mai multă vreme. Erau şase ani de cînd Presley şi Vanamee se întîlniseră pentru scurt timp, cu prilejul uneia din revenirile vremelnice ale păstorului pe acele meleaguri. Vreme de o săptămînă, el şi Presley stătuseră îndelung de vorbă, fiind buni prieteni. După aceea, tot atît de brusc, tot atît de misterios cum sosise, Vanamee se făcuse nevăzut. Într-o bună dimineaţă Presley nu-l mai găsise nicăieri. Aşa se petreceau lucrurile cu Vanamee de şaisprezece ani. Îşi trăia zilele singuratic, straniu, undeva în necunoscut — nimeni nu putea spune unde anume — în deşert, în munţi, pretutindeni, în nemărginitul şi enigmaticul sud-vest. Treceau trei, patru, cinci ani. Păstorul era aproape uitat. În tot acest timp, la Los Muertos nu mai sosea nici cea mai vagă ştire despre el. Se mistuise în licărirea, în mirajul depărtărilor, pierise dincolo de zare, îl înghiţise deşertul năpădit de pelin alb. Apoi, pe neaşteptate, fără veste, se ivea iar din pustietăţi, răsărind din necunoscut. Pentru toţi era o enigmă. Prin părţile locului nu avea decît trei prieteni: pe Presley, pe Magnus Derrick şi pe *pater* Sarria, de la misiunea „San Juan de Guadalajara". Era pentru toţi un adevărat mister, trăind o viaţă pe jumătate reală, pe jumătate fantastică. În toţi acei ani nu părea să fi îmbătrînit nici măcar cu o singură zi. Presley ştia că împlinise 36 de ani, dar din prima zi cînd se întîlniseră, fizicul şi purtarea păstorului i se păreau neschimbate. Acum se uita la omul acesta pe care nu-l mai văzuse de atîţia ani. Pe chipul lui era întipărită o negrăită tristeţe, o durere cumplită, pecetea neştearsă a unei tragedii petrecute de mult, dar ale cărei urme rămăseseră încă vii. Presley îşi spunea că era cu neputinţă să priveşti

mai multă vreme în ochii lui Vanamee fără a-ţi da seama că ai în faţă un om a cărui întreagă fiinţă fusese cîndva zdruncinată, sfărîmată pînă în străfundurile sale, a cărui viaţă fusese curmată brusc într-o clipă anume a dezvoltării sale.

Cei doi prieteni se aşezară pe marginea jgheabului, urmărind din ochi turma care înainta încet spre miazăzi, păscînd pe mirişte.

— De unde ai răsărit? întrebă Presley. Pe unde ai umblat atîta amar de vreme?

Vanamee făcu un gest vag cu mîna spre zare.

— Încolo, spre miazăzi, departe de tot. Am cutreierat atîtea locuri, că nu le mai ţin minte. De astă dată am parcurs Long Trail [1], cale lungă, nesfîrşit de lungă. Am străbătut Arizona [2], Mexicurile [3], apoi Utah [4] şi Nevada [5], mergînd mereu către zarea îndepărtată, încotro vedeam cu ochii. Întîi am intrat în Arizona prin Monument Pass [6], apoi am luat-o spre miazăzi peste meleagurile locuite de triburile Navajos [7] şi am ajuns la Aga Thia Needle, un stei roşu, care străpunge deşertul ca lama unui cuţit. Apoi, mai departe, tot mai departe, prin Mexicuri, de-a curmezişul ţinuturilor de la sud-vest, după aceea am luat-o înapoi, făcînd un mare ocol prin Chihuahua [8] şi Aldama [9] pînă la Laredo [10], şi de acolo la Torreon [11] şi la Albuquerque. De acolo, peste podişul Uncompahgre [12], în masivul Uintah [13]. Apoi, în sfîrşit, de-a dreptul spre apus, prin Nevada către California, spre valea San Joaquinului.

---

[1] Denumire dată uneia dintre rutele deschise de primii colonişti americani spre Vestul Îndepărtat. În traducere, Long Trail înseamnă: drumul cel lung.

[2] Stat din sud-vestul S.U.A.

[3] Pluralul este folosit spre a desemna cumulativ teritoriului New Mexico, anexat de S.U.A. în 1848, şi republica federală a Mexicului.

[4—5] State din vestul S.U.A.

[6] Trecătoare în Munţii Stîncoşi.

[7] Grup de triburi indiene, care trăieşte înghesuit într-o rezervaţie la hotarul dintre Arizona, New Mexico şi Utah.

[8—11] Localităţi din Mexic şi din New Mexico.

[12] În Munţii Stîncoşi, la izvoarele lui Rio Grande.

[13] În statul Utah, la sud-est de Great Salt Lake (Marele Lac Sărat).

Glasul lui depăna monoton cuvintele, ochii lui priveau fix, în gol. Povestea înainte, ca şi cum ar fi fost pe jumătate adormit, cu gîndurile aiurea, văzînd din nou cu ochii minţii întinderea deşertului şi a colinelor roşii, muntele de purpură, podişul neted de sare alcalină, albul lui lepros, pustietatea şi minunăţiile sălbatice ale Long Trailului.

O clipă uită de prezenţa lui Presley. Acesta îl asculta şi el numai pe jumătate. Întoarcerea lui Vanamee îi trezise amintirile. I se perindau înaintea ochilor întîmplările din viaţa acestuia, retrăia drama îngrozitoare care-i cutremurase întreaga fiinţă, făcînd din el un pribeag, un mizantrop, un pustnic. Vanamee avea, lucru destul de ciudat, studii universitare, fiind foarte citit şi posedînd o inteligenţă sclipitoare. Totuşi, îşi alesese el însuşi acea viaţă de sihastru.

Cu o fire în multe privinţe asemănătoare aceleia a lui Presley, Vanamee avea însuşiri care nu puteau fi întîlnite la oamenii obişnuiţi. Trăind în sînul naturii, era poet din instinct, pe cîtă vreme Presley era poet prin formaţie. Viaţa pe care o ducea dezvoltase în el o mare sensibilitate pentru frumos, precum şi o receptivitate aproape nefirească pentru marile bucurii şi marile dureri ale vieţii: simţea, percepea totul intens, profund. Nu uitase niciodată nimic. O întîlnise pe Angèle Varian cînd împlinise 18 sau 19 ani, perioada de formare şi cea mai impresionabilă a vieţii sale. Presley şi-o amintea vag. Era pe atunci o fată de 16 ani, nespus de frumoasă. Locuia cu o mătuşă vîrstnică la *ranch*-ul Seed, dincolo de misiune. Presley încercă să-şi aducă aminte cum arăta. Avea un păr auriu care îi încadra faţa cu două codiţe, datorită cărora din fruntea boltită, albă, nu se vedea decît un triunghi. Ochii minunaţi, albaştri ca vioreaua, erau alungiţi uimitor spre tîmple, ceea ce dădea un straniu aer oriental chipului ei tulburător, plin de farmec. Buzele-i erau pline, ca ale vechilor egipteni, şi-şi legăna capul pe gîtul gingaş cu acea mişcare stranie a şarpelui cînd se pregăteşte de atac. Niciodată nu văzuse o frumuseţe mai radioasă ca a ei, o frumuseţe atît de ciudată, de tulburătoare, atît de ieşită din comun. Nu era de mirare că Vanamee se

îndrăgostise de ea, şi cu atît mai puţin că dragostea lui fusese atît de profundă, atît de pătimaşă, atît de înrădăcinată în însăşi fiinţa lui. Angèle îl iubea tot atît de mult. Între ei se înfiripase una din acele pasiuni din poveşti, aşa cum numai rareori se întîmplă, idilică, nefalsificată de civilizaţie, care crescuse spontan, aşa cum cresc copacii, firească, aşa cum firesc cade roua, neclintită, ca munţii.

Cînd o cunoscuse pe Angèle, Vanamee locuia la *ranch*-ul Los Muertos. Era student, şi hotărîse să-şi petreacă acolo vacanţa. Stătea tot timpul în aer liber, muncind, uneori păzind vitele, alteori întorcînd fînul, săpînd cu cazmaua, sau despicînd pămîntul cu dinamită în tarlaua a patra a *ranch*-ului, unde se făceau şanţuri de irigare, umblînd călare pe dealuri, reparînd gardul de sîrmă ghimpată, căutînd îndeobşte să se facă util. Deşi primise o educaţie universitară, era sănătos la minte şi la trup, şi dorea să trăiască în sînul naturii, să muncească laolaltă cu truditorii pămîntului, să se bucure de plăcerile simple. Simţea nevoia de a munci zdravăn, de a mînca pe săturate, de a bea după pofta inimii şi de a dormi fără vise.

În fiecare seară punea şaua pe ponei şi se îndrepta spre grădina străvechii misiuni. Zidul care despărţise cîndva grădina misiunii de *ranch*-ul Seed se năruise de mult, şi hotarul dintre cele două proprietăţi era acum marcat numai de un şir de peri bătrîni. Acolo, sub peri, îl aştepta Angèle, acolo şedeau îmbrăţişaţi în serile calde, liniştite, privind luna care răsărea deasupra colinelor, ascultînd clipocitul fîntînii năpădite de muşchi şi orăcăitul broaştelor care se prăsiseră în colţul umed de la miazănoapte al zidului împrejmuitor. Farmecul iubirii proaspete, minunate, pure, neprihănite umpluse cu dulceaţa ei vieţile amîndorura de-a lungul verii întregi. Vara trecuse, vremea secerişului venise şi se dusese. Nopţile erau acum foarte întunecoase. În bezna adîncă de sub peri, aproape că nu se mai vedeau unul pe altul. Cînd venea la întîlnire, Vanamee o găsea bîjbîind prin întuneric cu mîinile. Nu-şi prea vorbeau. N-aveau nevoie de vorbe. În tăcere, îndată ce mîinile-i atingeau trupul ei cald, o îmbrăţişa, căutîndu-i gura cu buzele.

Şi, într-o seară, năpasta s-a abătut asupra lor din beznă, pe neaşteptate.

N-a fost cu putinţă niciodată să se afle în amănunt ce se petrecuse. În mintea Angèlei — ceea ce mai supravieţuise din ea — întîmplarea aceea rămăsese pentru zilele care le mai avusese de trăit ca un stigmat hidos, o pată murdară, ceva confuz, îngrozitor. Fără îndoială că amîndoi fuseseră pîndiţi — ticăloşia izbutise prea bine spre a se presupune altfel. Într-o noapte fără lună, Angèle, pătrunzînd sub bolta cufundată în întuneric a perilor mai devreme ca de obicei, găsise silueta aparent familiară aşteptînd-o. Fără a bănui nimic, s-a dăruit îmbrăţişării a două braţe necunoscute, iar cînd a sosit, cîteva clipe mai tîrziu, Vanamee a dat peste trupul ei ţeapăn, fără cunoştinţă, în bezna de sub pomi.

Cine era *Celălalt* ? Angèle fusese dusă la *ranch*-ul Seed în delir, vorbind fără şir. Vanamee, cu pumnalul şi revolverul în mîini, alergase toate noaptea nebun de colo-colo. Nu era singur. Se ridicase în picioare tot ţinutul, indignat, plin de oroare. Echipe după echipe au pornit în toate părţile şi s-au întors fără să dezlege enigma. Nu putea fi aruncată asupra nimănui nici măcar umbra unei bănuieli. *Celălalt* se învăluise într-un mister de nepătruns. Şi aşa rămăsese pentru totdeauna. Nu fusese descoperit niciodată. Nu rămăsese decît amintirea transformată în legendă a acestui nelegiuit al nopţii, a acestei stranii, nevăzute făpturi a întunericului, care răsărise deodată din beznă, se ivise şi pierise în aceeaşi clipă, lăsînd în urma ei spaima şi moartea, mînia şi durerea nepieritoare. În mai puţin de un an, Angèle murise, dînd naştere unui prunc.

Copilul îl luaseră părinţii dispărutei, şi aceasta fusese înmormîntată în grădina misiunii, aproape de vechiul cadran solar cenuşiu. Vanamee asistase la ceremonia funebră, dar aproape că nu-şi dăduse seama de cele ce se petreceau în faţa lui. În ultima clipă făcuse un pas înainte, uitîndu-se la chipul neînsufleţit, cu cosiţele-i aurii care nu lăsau să se vadă decît un triunghi din fruntea albă, boltită, privind din nou ochii închişi,

cu uimitoarea lor linie — aduși spre tîmple, orientali, ciudați — cu buzele pline ca acelea ale vechilor egipteni, cu gîtul delicat, subțire, cu mîinile fine, prelungi, apoi se întorsese brusc. Ultimii bulgări de pămînt umpleau groapa, în timp ce Vanamee ajunsese departe, calul lui gonind spre deșert.

Timp de doi ani nu se mai auzise nimic despre el. Se credea că-și făcuse seama. Vanamee nu se gîndise însă la acest lucru. Doi ani încheiați rătăcise prin Arizona, trăind ca un schimnic, un nomad, un ascet, în deșert, în pustietăți. Fără îndoială însă că toată inima lui rămăsese în micul sicriu din grădina misiunii. Pînă la urmă avea să se întoarcă acolo. Într-o bună zi apăruse din nou în valea San Joaquinului. *Pater* Sarria, care se întorcea de la Bonneville, unde vizitase niște bolnavi, se întîlnise cu el pe Upper Road [1].

Trecuseră optsprezece ani de la moartea ființei iubite, dar firul vieții lui Vanamee fusese rupt pentru totdeauna. Din el rămăsese numai un ghemotoc încîlcit. Vanamee nu putuse uita niciodată cele întîmplate. Durerea adîncă, suferința sfîșietoare făceau acum parte organică din făptura lui. Presley știa acest lucru.

În timp ce dînsul se gîndea la toate acestea, Vanamee povestea înainte. Presley ascultase în parte ceea ce-i spusese. În timp ce memoria reconstituia amănuntele dramei lui Vanamee, o altă parte a creierului său înregistra repede, imagine după imagine, șuvoiul monoton al cuvintelor acestuia, parcă ar fi fost imprimate pe un sul ce se mișca necontenit. Rezonanța numelor necunoscute, evocate în povestirea lui, stimulau imaginația poetului. Presley avea o pasiune poetică pentru nume expresive, sonore. Pe măsură ce răsunau și piereau în psalmodia monotonă a lui Vanamee, ca niște note armonice într-o compoziție muzicală, Presley se delecta cu rezonanța lor. Navajo, Quijotoa, Uintah, Sonora, Laredo, Uncompahgre erau pentru el tot atîtea simboluri. Era Vestul său, care defila, rula pe dinaintea ochilor minții : nesfîrșita panoramă a deșertului pîrjolit

[1] În traducere : drumul din deal.

de arşită. *Mesa*[1], ca un altar nemărginit, purpura majestuoaselor apusuri de soare, tăcutele, uriaşele culmi, înălţîndu-se pînă la cer din abisul canioanelor[2], viaţa trepidantă, pătimaşă din oraşele răzleţe, uitate, pierdute, departe, dincolo de zare. Şi deodată în imaginaţia lui învie marele poem, Imnul Vestului. Simţea că se înfiripase în mintea lui. I se părea că peste o clipă va putea să-i dea viaţă.

— Da, da! exclamă el. Văd totul. Deşertul, munţii, totul — elementar, primordial, neîntinat. Mult mi-ar fi plăcut să merg şi eu cu tine. Atunci poate că viziunea mea s-ar fi cristalizat.

— Viziunea dumitale?

— Marele poem al Vestului. O asemenea operă aş dori să scriu. O să pun toate acestea în hexametri, să fac să răsune o strună sonoră, de fier! Să cînt un grandios, un formidabil imn, imnul poporului, al pionierilor, al întemeietorilor!

Vanamee îl înţelese foarte bine. Dădu din cap cu gravitate.

— Da, e adevărat. Aici e *Viaţa*, viaţa primitivă, simplă, spontană, pasionată, tumultuoasă, da, acesta-i un subiect de epopee!

Presley prinse din zbor cuvîntul lui. Pînă atunci nu-i venise în minte.

— Ai dreptate: e un subiect de epopee. Este epopeea pe care o caut. Şi cum o mai caut! Nici nu-ţi poţi închipui. Uneori, căutarea aceasta e un chin. De atîtea şi atîtea ori o simt aproape, aici, în vîrful degetelor, dar niciodată n-am putut-o prinde din zbor. Totdeauna m-a ocolit. M-am născut prea tîrziu. Ah, să te întorci la acea primă viziune, limpede, să vezi ca Homer, ca autorii lui *Beowulf*[3], ca făuritorii *Cîntecului Nibelungilor*. Aici viaţa clocoteşte aidoma ca atunci. Iată poemul meu! Iată Vestul meu! Viaţa primitivă, epică e

---

[1] Munte sau deal cu vîrful teşit (în limba spaniolă în original).

[2] Prăpastii adînci, cu pereţi verticali, săpate de puhoaie în stînca unui munte.

[3] Poem eroic de la sfîrşitul secolului al VII-lea sau de la începutul secolului al VIII-lea, cea mai de seamă creaţie a vechii literaturi anglo-saxone.

aici, în fața noastră, în deșert, în munți, la *ranch*, pretutindeni, de la Winnipeg la Guadalupe. Lipsește însă omul, poetul! Educația noastră ne-a ținut departe de toate acestea. Ne lipsește contactul cu realitatea epică. Nu sîntem la același diapazon cu ea.

Vanamee îl ascultă pînă la capăt, cu expresia lui gravă, tristă, gînditoare, atentă, apoi se ridică.

— Mă duc la misiune, să stau de vorbă cu *pater* Sarria, spuse el. Nu l-am văzut încă.

— Dar cu oile ce faci?

— Au cîinii grijă de ele, nu le lasă să se îndepărteze. Și apoi am un băiat care mă ajută. E în latura cealaltă. Nu se vede de aici.

Presley se miră că lăsa oile fără o pază de nădejde, dar nu spuse nimic, și o luară amîndoi peste cîmp, spre biserica misiunii.

— Da, într-adevăr, epopeea pe care o cauți e aici, observă Vanamee, în timp ce mergeau. Dar de ce să o aștemi pe hîrtie? De ce să n-o *trăiești*? De ce nu te-ai căli în arșița deșertului, de ce să nu contempli măreția apusului și cețurile albastre ale înălțimilor, ale canioanelor?

— Așa cum ai făcut dumneata?

Vanamee dădu din cap afirmativ.

— Nu, asta nu pot s-o fac, declară Presley. Aș dori să mă întorc în sînul naturii, dar nu pot merge atît de departe ca dumneata. Simt că trebuie să ajung la un compromis. Trebuie să găsesc o modalitate de exprimare. Nu pot să mă pierd eu însumi în deșertul dumitale. Cînd nemărginirea lui mă va copleși, cînd frumusețea lui mă va fascina, cînd singurătatea lui mă va apăsa, va trebui să-mi consemnez impresiile. Altminteri, m-aș sufoca.

— Fiecare cu felul lui de a vedea viața, observă Vanamee.

Misiunea „San Juan", clădită din blocuri cafenii, tencuită cu ipsos gălbui, ici-colo căzut de pe ziduri, se afla pe creasta unei coline, cu fața spre miazăzi. În stînga era flancată de un peristil, pardosit cu cărămizi bombate, tocite de vreme, în care dădeau ușile chiliilor părăsite. Acoperișul misiunii era din olane semicilin-

drice, tăiate de-a lungul și așezate alternativ, un rînd concav, altul convex. Naosul bisericii era așezat în unghi drept față de colonada peristilului, și la punctul de intersecție cu acestea se înălța clopotnița, o veche campanilă [1], de unde răsunau cele trei clopote plesnite, dăruite de un rege al Spaniei. Alături de biserică erau grădina misiunii și cimitirul, care domina *ranch*-ul Seed, aflat într-o vîlcea de partea cealaltă a colinei.

Presley și Vanamee pășiră de-a lungul lungii colonade spre ultima ușă de lîngă clopotniță. Acolo, Vanamee trase de cureaua care atîrna într-o scobitură a ușii, fixată la un clopoțel, care sună undeva, înăuntru. Cu excepția acestui zgomot, fiind duminică, totul era cufundat într-o tăcere, într-o liniște adîncă. Dar din cînd în cînd se auzea clipocitul unui havuz nevăzut și gînguritul porumbeilor din grădină.

Pater Sarria deschise ușa. Era un omuleț grăsuliu, cu fața netedă, lucioasă. Purta o sutană cam soioasă, papuci și o veche șapcă marinărească din stofă albastră, cu cozorocul din piele plesnită. Fuma o țigară ieftină de foi, foarte groasă și neagră.

Îl recunoscu îndată pe Vanamee. Fața lui se lumină de bucuria surprizei. Părea că nu va mai sfîrși tot scuturîndu-i amîndouă mîinile. În sfîrșit, dădu drumul uneia dintre ele, îl bătu afectuos pe umăr și, foarte expansiv, îi ură bun venit cînd în spaniolă, cînd în engleză.

Ia te uită ! Se întorsese fiul rătăcitor, ars de soare ca un indian, zvelt ca un indian, cu părul negru și lung ca al unui indian. Nu se schimbase însă cîtuși de puțin. Barba lui nu crescuse cu o iotă. Aha ! Împielițatul ! Nu dăduse nici un semn de viață, picase așa, pe nepusă masă ! Sihastrul ! Ca sfîntul Ieronim [2] ! Acolo, în Arizona, îl hrăniseră oare niscai lei, sau niscaiva corbi, ca pe prorocul Ilie [3] ? În orice caz, bunul Dumnezeu nu-l

---

[1] Clopotniță construită în stilul Renașterii italiene, separat de biserică.

[2] Aluzie la viața de anahoret a lui *Ieronim* (340 ?—420), traducătorul *Bibliei* în limba latină.

[3] Potrivit legendelor biblice, prorocului Ilie, cînd s-a retras în pustietate, i-ar fi adus merinde niște corbi.

îngrășase de loc, dar fiindcă venise vorba de asta, *pater* Sarria tocmai se pregătea să ia masa. Făcuse o salată de lăptuci din propria lui grădină. Va lua masa cu el, nu-i așa ? Căci pierdut a fost, și l-a aflat.

Presley își ceru iertare, pretextind că avea treburi. Își dădea seama că *pater* Sarria și Vanamee voiau să vorbească între patru ochi despre atîtea și atîtea lucruri. Iar Vanamee poate dorea să-și petreacă jumătate din noapte înaintea preasfîntului altar al bisericii.

Se depărtă, gîndindu-se la ciudata viață, la ciudata fire a lui Vanamee. În timp ce cobora de pe colină, tresări deodată, auzind un țipăt prelung, răgușit, strident, supărător, repetat de trei ori la intervale regulate. Ridicînd privirile, zări unul din papagalii lui *pater* Sarria, care se legăna pe sîrma de sus a gardului, bîțîindu-și coada lungă, întinzînd gîtul, țipînd năuc, numai din dorința de a face zgomot.

Pe la ceasurile 4 după amiază Presley ajunse la izvorul de la intrarea micului canion din colțul de nord-vest al *ranch*-ului Quien Sabe, ținta pe care și-o alesese de dimineață. Locul acela nu era lipsit de farmec. Numeroși stejari de Virginia străjuiau canionul și malurile pîrîului Broderson Creek — care aici nu era decît un firișor de apă ce se rostogolea la vale — răcorind aerul. În colțul acela vegetația supraviețuise secetei din anul precedent. Celelalte izvoare din apropiere secaseră cu totul, iar din Mission Creek, pîrîul care străbătea *ranch*-ul lui Derrick, nu mai rămăsese decît o viroagă prăfuită, cu albia plină de lespezi, de clisă uscată și crăpată de arșiță.

Presley se cățără pe cea mai înaltă dintre crestele care mărgineau canionul, de unde putea să vadă la treizeci, cincizeci ba chiar și la șaizeci de mile, și, umplîndu-și pipa, pufăi alene mai bine de un ceas, fără a se gîndi la nimic precis, lăsîndu-se pradă unei delicioase trîndăvii și somnolenței, simțindu-se bine în locul unde stătea întins, încălzit tocmai de-ajuns de razele soarelui care se strecurau prin frunzișul stejarilor de Virginia, și, savurînd tutunul bun, asculta murmurul prelung al izvorului și al pîrîului. Încet-încet, simțămîntul propriei făpturi se toci, rotițele, zimții gîndirii

începură să se mişte tot mai alene, conştiinţa de sine scăzu treptat, pînă ce animalul din el se tolăni şi începu să toarcă. O dulce toropeală îi năpădise mintea şi trupul. Nu era nici treaz, nici adormit, era doar amorţit şi restituit stării originare de faun, de satir.

O clipă după aceea se ridică puţin, se lăsă pe partea cealaltă şi, scoţînd din buzunarul scurtei de vînătoare un exemplar legat în piele de viţel al unei ediţii de buzunar a *Odiseei*, reciti din cartea XXI episodul în care, după ce, spre ruşinea lor, nici unul din pretendenţi nu izbutise să încordeze arcul lui Ulise, pînă la urmă acesta este dat în miinile stăpînului său. Dramatismul povestirii îl trezi brusc din toropeală. Într-o clipă redeveni poetul cu nervii încordaţi, receptiv la orice senzaţie, reacţionînd prompt la fiece impresie. Dorinţa de creaţie, de a-şi aşterne gîndurile pe hîrtie se înteţi în sufletul lui. Hexametrii făuriţi de imaginaţia sa îi răsunau tumultuos în minte. De mult nu-şi mai „simţise poemul", aşa cum numea el această inspiraţie bruscă. O clipă se gîndi că îl are în mînă.

Fără îndoială, cuvintele lui Vanamee îi stimulaseră imaginaţia. Povestea despre Long Trail, cu deşertul şi munţii, cu cei care sălăşluiau între stînci, cu vestigiile împărăţiei aztecilor, povestea lui, plină de culoare, de dinamism, de romantism, i se perinda prin faţa ochilor, imagine după imagine. Epopeea defila pe dinaintea sa ca un alai, ca o procesiune. Îşi aruncă încă o dată privirile în jur, parcă în căutarea inspiraţiei, şi de data aceasta o simţi. Se ridică şi privi de jur împrejur şi jos în vale.

De unde se afla, domina împrejurimile ca de pe un pisc. Soarele scăpăta spre asfinţit, şi tot ceea ce se afla în raza privirilor sale era scăldat într-o strălucire de aur.

Cel mai apropiat era *ranch*-ul Seed, situat în vîlceaua de dincolo de misiune, aşternută cu un covor de verdeaţă, aici mai întunecată, dincolo mai vie, ori mai pală, aproape gălbuie. Dincoace de ea era însăşi misiunea, cu venerabila ei campanilă, de ale cărei arcade erau aninate clopotele dăruite de regele Spaniei, sclipind roşietice în razele asfinţitului. Mai departe se

putea desluşi casa *ranch*-ului Quien Sabe, turla puţului artezian, şi ceva mai departe, spre răsărit, vălmăşagul acoperişurilor de ţiglă ale Guadalajarei. Departe, către apus şi miazănoapte, se zărea foarte limpede oraşul Bonneville, cupola tribunalului profilîndu-se ca o siluetă de purpură pe cerul învăpăiat. Alte repere înotau într-o pîclă aurie, proiectînd umbre albastre departe înaintea lor: uriaşul stejar de Virginia al lui Hooven se înălţa impunător, măreţ, crîngul de eucalipţi, dincolo de care se afla casa *ranch*-ului Los Muertos, unde era găzduit Presley; rezervorul de apă, marele turn de lemn strîns în cercuri, aflat în punctul unde Lower Road se încrucişa cu County Road, apoi lunga perdea de protecţie, alcătuită din plopi, şi, în sfîrşit, pe County Road, zidurile albe ale prăvăliei lui Caraher.

Toate acestea păreau însă doar un prim-plan, un simplu etalaj de accesorii, o masă de amănunte inexpresive. Dincolo de Quien Sabe, de Guadalajara, de Lower Road şi de Broderson Creek, spre miazăzi şi spre apus, se desfăşurau de la o zare la alta, nesfîrşite, nemărginite, întinzîndu-se sub strălucirea asfinţitului, netede, vaste, neîntrerupte, ca un sul uriaş, întinsele tarlale ale *ranch*-ului Los Muertos, golaşe, curăţate bine cu prilejul ultimului seceriş. În apropiere erau crestele colinelor, dar spre îndepărtata zare de la miazăzi numai curbura globului terestru stăvilea vederea. Spre apus, învecinîndu-se cu Los Muertos, se întindea *ranch*-ul Broderson. *Ranch*-ul Osterman continua către miazănoapte vasta panoramă, neţărmuritul peisaj alcătuit din *ranch* după *ranch*. Şi în închipuirea poetului, îmboldită de nesfîrşitul lanţ de imagini, aceste mari întinderi de pămînt se contopeau, formînd un simplu prim-plan, în care jucau un rol secundar, în care nu reprezentau decît nişte detalii nesemnificative. Dincolo de linia subţire a orizontului, ascunse de curbura globului — umărul pămîntului — se aflau alte *ranch*-uri, tot atît de întinse, după care urmau altele, şi apoi altele, şi altele tot mai întinse şi mai întinse, mereu mai multe şi mai multe. Toată acea vastă panoramă a văii San Joaquinului se desfăşura la nesfîrşit înaintea închipuirii sale mistuite de arşiţă, vibrînd, licărind sub ochiul roşu al soarelui.

Rareori o pală de vînt de la miazăzi trecea ușor peste netezimea pămîntului pîrjolit, golaș, accentuînd liniștea, punctînd tăcerea. Parcă doborîtă de o adîncă oboseală, însăși țarina scotea un suspin prelung. Era după seceriș, și uriașa glie, maica noastră, după ceasul zămislirii, după muncile facerii, după ce-și dăruise rodul pîntecelui, dormea istovită somnul unei ființe uriașe, blajine, nemuritoare, puternice, care hrănea omenirea, întreaga omenire.

Da ! Iată substanța epopeii sale, iată motivele lui de inspirație, Vestul lui, tunătorul marș al hexametrilor săi. Un imbold subit, un simțămînt de voioșie, de exaltare fizică îl făcu să sară în picioare. Ca de pe un pisc înalt, părea că domină un univers întreg, o masă nesfîrșită de realități. Era buimac, amețit, năuc. Morbida, suprasensibila lui imaginație era tulburată, intoxicată de simțămîntul imensității. Viziuni neobișnuite, pentru care nu găsea cuvinte, îi roiau prin cuget. Năluciri înfiorătoare, informe, imagini nedeslușite, uriașe, monstruoase, hîde se perindau în galop prin fața ochilor săi.

Încă amețit, făcu cale întoarsă. Coborînd dealul, ieși din canion și o luă de-a dreptul peste *ranch*-ul Quien Sabe, lăsînd Guadalajara departe la stînga. Pășea repede, cu hotărîre, peste miriște, cu capul vuind.

Inspirația nu fusese niciodată atît de aproape ca acolo, sus, pe creasta colinei. Chiar și acum, deși văpăile asfințitului se stingeau, deși întinderea vastă a văii se ascundea încet-încet privirilor, inspirația îl însoțea mai departe. Îi reveneau în minte tumultuos amănuntele, elementele componente ale poemului, semnele și simbolurile Vestului. Erau aproape de tot, le simțise toată ziua în preajma lui : amintirile viu colorate ale bătrînului mexican ; imaginea lui De La Cuesta, stăpîn cu drept de viață și de moarte peste locuitorii domeniilor sale, dăruite de coroana spaniolă ; romantismul căsătoriei acestuia — calul alb cu șaua de piele roșie și cu harnașamentul bătut în argint, luptele de tauri de pe Plaza, pulberea de aur, caii și untura, dăruite oamenilor ; povestea stranie a lui Vanamee — tragedia dragostei sale, Angèle Varian, minunata ei frumusețe, bu-

zele-i pline ca ale vechilor egipteni, ciudata croială a ochilor ei, albaştri ca vioreaua, traşi în sus, stranii, orientali, fruntea albă, din care cosiţele aurii nu lăsau să se vadă decît un triunghi, misteriosul necunoscut, moartea ei la naşterea pruncului, fuga lui Vanamee în pustietate, povestea despre Long Trail, arşiţa, apusurile de soare în deşert, viaţa trepidantă, aprigă a oraşelor pierdute în depărtările de la sud-vest, muzicalitatea numelor neobişnuite — Quijotoa, Uintah, Sonora, Laredo, Uncompahgre ; misiunea, cu clopotele ei plesnite, cu zidurile năruite, cu bătrînul cadran solar, cu havuzul şi vechea grădină, cu membrii misiunii, preoţi şi călugări, care semănaseră cei dintîi grîu pe meleagurile acelea, scoseseră ulei şi făcuseră vin pentru sfînta împărtăşanie, trei îndeletniciri de căpetenie, care-şi aveau obîrşia în tainele bisericii.

Deodată, ca o adeverire a gîndurilor sale, Presley auzi dinspre misiune un dangăt de clopot. Clopotul care bătea *De profundis* [1] stîrnea parcă amintirea Lumii Vechi, a feudalismului, părea un ecou de pe colnicele Europei medievale şi suna ciudat, nefamiliar, în ţara aceea nouă, la sfîrşitul acelui veac.

Se întunecase de-a binelea. Presley iuţi pasul. Într-un tîrziu ajunse la gardul *ranch*-ului Quien Sabe. De jur împrejur domnea o linişte adîncă. Cerul era spuzit de stele. În afară de dangătul clopotului care încă răsuna departe în urmă, nu se auzea nici un zgomot. Cînd şi cînd, uriaşa glie suspina visătoare în somnul ei. De jur împrejur părea să pogoare din stele, ca o binecuvîntare, simţămîntul unei păci adînci, a liniştii, a siguranţei, a unei fericiri netulburate, împlinite. Frumuseţea poemului ce-l întrevedea, idila lui îl încîntau : atît îi lipsise ! Poate de aceea nu-i fusese hărăzită o asemenea bucurie pînă atunci. În sfîrşit, era pe punctul de a avea viziunea deplină în faţa ochilor.

Gîndurile îi fură însă curmate brusc. Sărise gardul *ranch*-ului Quien Sabe, dincolo de care trecea linia de cale ferată care-l despărţea de *ranch*-ul Los Muertos.

---

[1] „Din adîncuri" (în limba latină în original), primele cuvinte ale unui psalm, care, la catolici, se cîntă la mort şi care, totodată, desemnează şi dangătul clopotelor pentru morţi.

Abia apucase să coboare de pe terasament, cînd, cutremurînd pămîntul, o locomotivă, singură, trecu în goană pe lîngă el, vuind, răspîndind o duhoare grea de ulei încins, împroşcînd fum şi scîntei, aruncîndu-şi departe înainte lumina roşie a ochiului său uriaş, ciclopic, tunînd şi fulgerînd, revărsînd în noapte zăngănitul înspăimîntător al copitelor sale de fier.

Presley îşi zise că era pesemne locomotiva aceea rapidă pentru trenuri de pasageri despre care Dyke îi povestise că fusese împiedicată să-şi continue cursa de accidentul din sectorul Bakersfield şi căreia îi dăduseră cale liberă pînă la Fresno.

Mai înainte ca Presley să se poată dezmetici din şocul provocat de irupţia locomotivei, în timp ce pămîntul mai vibra şi şinele mai zbîrnîiau încă, locomotiva ajunsese departe, zvîrlind ecoul galopului său frenetic de-a lungul întregii văi. O clipă vui în gol pe viaductul de peste Broderson Creek, apoi, înfundîndu-se într-un debleu, licărirea felinarelor pieri în noapte, iar vuietul ei se transformă deodată într-un duduit surd, îndepărtat. Totul amuţi. Locomotiva dispăruse.

În clipa însă în care zgomotul pierise în întuneric şi Presley tocmai voia să-şi vadă de drum, i se păru că pe urmele ei aude înălţîndu-se în noapte o larmă tînguitoare, ţipete prelungi de durere, gemete jalnice, sfîşietoare, cumplite.

Larma se auzea undeva aproape. Presley o luă la goană de-a lungul liniei, trecu peste podeţ, peste canalul de irigare, şi la capătul lungului rambleu, între canal şi podul metalic, se opri brusc, încremenit cu ochii spre pămînt, spre liniile de cale ferată dimprejurul lui.

Oile lui Vanamee găsiseră o spărtură în gardul de sîrmă ghimpată şi se urcaseră pe rambleu. Cîteva dintre ele traversau linia chiar în clipa cînd trecuse locomotiva. Priveliştea — un masacru, un măcel al unor făpturi nevinovate — era de nedescris. Monstrul de fier se năpustise necruţător, neîndurător asupra turmei.

Micile trupuri ale oilor fuseseră zvîrlite de o parte și de alta a liniei pe toată întinderea pasajului. Spinările lor fuseseră zdrobite de stîlpii gardului, capetele — sparte. Oile atîrnau agățate în sîrma ghimpată. Priveliștea era îngrozitoare. Sîngele negru licărea în lumina stelelor, scurgîndu-se peste zgura dintre traverse cu un gîlgîit prelung.

Presley întoarse capul înfiorat, zguduit deodată pînă în adîncul inimii de o milă copleșitoare pentru acea groaznică durere pe care nu putea s-o ușureze. Frumusețea acelei seri dispăruse, simțămîntul de liniște, de siguranță, de mulțumire deplină pierise. Prăpădul lăsat în urmă de locomotivă îi alungase din minte poemul. Inspirația i se risipise ca luată de vînt. *De profundis* nu mai răsuna din depărtări.

Alergă pe cîmpul *ranch*-ului Los Muertos, astupîndu-și urechile, pînă ajunse destul de departe ca să nu mai audă tînguirea aceea aproape omenească. În sfîrșit, se opri și întoarse capul, trăgînd cu urechea. Liniștea nopții se așternuse din nou. O clipă, ea domni adîncă, netulburată.

Apoi, șuierul slab, prelung al locomotivei se auzi dincolo de cîmpul neted al *ranch*-ului, spre Bonneville. Din nou și din nou, la intervale scurte, în cursa ei vertiginoasă, sirena fluiera rău prevestitor, răgușit, strident la pasajele de nivel, la curbele scurte, la poduri. În glasul sirenei răsunau accente de amenințare, de sfidare. Și deodată Presley văzu din nou în închipuire monstrul înspăimîntător de oțel cu un ochi roșu, ca de ciclop, gonind din zare în zare, învăluit în aburi. Acum însă vedea în el simbolul unei puteri nemărginite, uriașe, îngrozitoare, care-și zvîrlea ecoul tunetului de-a lungul întregii văi, lăsînd în urmă sînge și prăpăd, Leviathanul[1] cu gheare de oțel înfipte în pămînt, forța neînsuflețită, Puterea cu inimă de fier, Monstrul, Colosul, Caracatița.

---

[1] Element biblic — fiară acvatică nemăsurat de mare și puternică.

CAPITOLUL 2

În dimineața următoare, Harran Derrick se sculă puțin după ora 6, și, un sfert de ceas mai tîrziu, lua micul dejun în bucătărie, nemaiașteptînd ca bucătăreasa chinezoaică să pună masa în sufragerie. Avea o sumedenie de treburi și se grăbea. El conducea de fapt *ranch*-ul Los Muertos. Ajutat de un administrator și de trei supraveghetori de la tarlale, ducea pe umerii lui aproape întreaga gospodărie a *ranch*-ului, aplicînd amănuntele planurilor tatălui său, executînd dispozițiile acestuia, semnînd contracte, achitînd notele de plată și ținînd socotelile.

În ultimele trei săptămîni se lucrase puțin. Grînele, atîtea cîte ieșiseră, fuseseră recoltate și vîndute, apoi urmase o încetinire generală a activității pentru mai bine de o lună. Totuși, acum venea toamna, vremea uscată era pe sfîrșite. După 20 ale lunii puteau fi așteptate de pe o zi pe alta primele ploi, care aveau să înmoaie pămîntul, îngăduind începerea arăturilor. Cu două zile mai înainte, Harran ceruse supraveghetorilor de la tarlalale trei și patru să trimită grînele puse deoparte pentru sămînță. La tarlaua a doua grîul nici măcar nu încolțise, pe cînd la tarlaua întîi, la *ranch*-ul Home, care se afla sub supravegherea lui directă, sămînța era gata sortată și selecționată.

Harran avea de gînd să înceapă chiar în ziua aceea stropirea cu piatră-vînătă, o operație delicată și importantă, menită să prevină apariția ruginei și mălurei atunci cînd grîul avea să răsară. În afară de aceasta, voia să-și facă timp spre a-l întîmpina pe tatăl lui în gara Guadalajara, la trenul de dimineață. Ziua se anunța deci încărcată.

Tocmai cînd Harran își sfîrșea ultima ceașcă de cafea, Phelps, supraveghetorul *ranch*-ului Home, care avea în grijă hambarele cu grîne, se prezentă cu șapca în mînă la ușa din spate a bucătăriei.

— Aș vrea să vă vorbesc despre sămînța de la patru, domnule, spuse el. N-a fost adusă încă.

Harran dădu din cap afirmativ.

— Am eu grijă de treaba asta. Ai primit toată piatra-vînătă de care ai nevoie, Phelps ? Şi, fără a aştepta răspunsul, adăugă : Spune-i grăjdarului să înhame caii către ora nouă. Vreau să mă duc la Guadalajara. Să-i înhame la şaretă. Murgii, bineînţeles.

După ce plecă supraveghetorul, Harran goli ceaşca de cafea şi, ridicîndu-se, trecu prin sufragerie, străbătu coridorul, cu plafon de sticlă, pardosit cu lespezi de piatră, şi intră în cancelarie.

Cancelaria era centrul nervos al celor zece mii de acri ai *ranch*-ului Los Muertos. După înfăţişare şi mobilier, nu arăta însă cîtuşi de puţin ca un birou de fermă. Încăperea fusese împărţită în două aproape prin mijloc cu o plasă de sîrmă vopsită în verde şi bronz. Înapoia acestei plase se aflau pupitrele înalte pe care erau îngrămădite registrele, casa de bani, presa, clasoarele şi maşina de scris a lui Harran. Un plan topografic amănunţit al *ranch*-ului Los Muertos, cu fiece curs de apă, văiugi şi ridicături de teren, precum şi cu indicaţia grosimii diferitelor straturi de lut şi de humă ale solului, trasate cu îngrijire, atîrna pe perete, între ferestre, iar telefonul se afla la îndemînă, lîngă casa de bani.

Fără îndoială că lucrul cel mai semnificativ din birou era aparatul telegrafic. Acesta reprezenta o noutate în valea San Joaquinului, o idee a agerului, inteligentului tînăr Annixter, pe care Harran şi Magnus Derrick o adoptaseră numaidecît, urmaţi de Broderson, Osterman şi de mulţi alţi cultivatori de grîu din ţinut. Cancelariile *ranch*-urilor aveau astfel legătură telegrafică directă cu San Francisco, şi prin centrala acestuia, cu Minneapolis [1], Duluth [2], Chicago [3], New York şi, în sfîrşit, cu cel mai important dintre toate, cu Liverpool. Fluctuaţiile preţurilor grîului pe piaţa mondială, în timpul şi după încheierea secerişului, erau numaidecît înregistrate în biroul *ranch*-ului Los Muertos, la fel ca

---

[1—2] Două importante centre ale comerţului de grîu în S.U.A., amîndouă pe teritoriul statului cerealier Minnesota, din nordul ţării.

[3] Capitala statului Illinois, una dintre marile burse de cereale din lume.

și în cancelariile *ranch*-urilor Quien Sabe, Osterman și Broderson. Cu prilejul unei crize la bursa grîului din Chicago, în august anul acela, care afectase și bursa din San Francisco, Harran și Magnus vegheaseră aproape o noapte întreagă, urmărind banda de hîrtie albă care se desfășura necontenit de pe rolă. În asemenea clipe simțeau că nu mai sînt singuri. *Ranch*-ul devenise o părticică dintr-un întreg uriaș, o unitate din vasta piață mondială a grîului, sensibilă la repercusiunile unor cauze care acționau la mii de mile depărtare — o secetă în preriile din Dakota, ploi pe cîmpiile Indiei, ger în stepele Rusiei, vînt fierbinte în pampasurile Argentinei.

Harran străbătu încăperea spre telefon și învîrti manivela de șase ori — apelul pentru casa tarlalei a patra. Aceasta era cea mai izolată din întregul *ranch*, aflîndu-se în depărtata extremitate de la sud-est, unde se ducea rareori careva, zărindu-se aproape de gară, ca un punctuleț, o pată pierdută pe întinderea cîmpiei. De la birou pînă acolo erau unsprezece mile pe șosea, iar pe drumeag, trecînd pe la Hooven și apoi pe Lower Road, în totul, nouă.

Cînd Cutter îi răspunse, Harran îl întrebă:

— Ce se aude cu sămînța?

Cutter își ceru scuze pentru întîrzierea inevitabilă și adăugă că tocmai voia să plece spre birou, dar Harran îl întrerupse:

— Ai face mai bine să vii pe drumeag. Ajungi mai repede. Mă grăbesc. Pune sacii în samare, pe cai. Ascultă, Cutter, dacă-l vezi pe Hooven cînd treci pe lîngă casa lui, spune-i că vreau să-i vorbesc. În drum aruncă, te rog, o privire la capătul canalului de irigare. Interesează-te cum merge treaba acolo și dacă nu cumva Billy are nevoie de ceva. Spune-i că așteptăm cupele noi pe mîine sau poimîine, pînă atunci să lucreze cu ce are... Ce mai e nou la patru?... Atunci e în ordine, da?... Cînd ajungi aici, dacă nu mă găsești, predai sămînța lui Phelps. Mă duc la Guadalajara să-l întîmpin pe tata. Se întoarce astăzi. Asta-i o grijă în plus. Am pierdut procesul, știi? Am primit ieri o scrisoare de la tata... Da, am avut ghinion. S. Behrman ne-a făcut-o.

Ei, la revedere, şi nu întîrzia cu sămînţa, grîul trebuie stropit astăzi.

Terminînd convorbirea, Harran işi puse pălăria şi plecă spre hambar după Phelps. Phelps spălase cada în care trebuia dizolvată piatra-vînătă, şi în clipa aceea cerceta sămînţa. Şirurile de saci se aflau lîngă zidul din spatele lui. Harran tăie legăturile acestora şi examină conţinutul cu grijă, luînd din ei pumni de grăunţe pe care le prefira printre degete sau strîngea un bob între unghii, încercîndu-i tăria.

Sămînţa, de foarte bună calitate, era din toate varietăţile albe de grîu, boabele fiind tari şi grele, rigide, pline de amidon.

— Ehei, domnule, dacă toate ar fi la fel... observă Phelps.

Harran ridică bărbia.

— Atunci pîinea ar fi cozonac, nu alta, răspunse el, trecînd de la un sac la altul, examinîndu-le conţinutul şi cercetînd etichetele prinse la gura lor. Ia te uită, remarcă el, aici e grîu roşu. De unde vine sacul ăsta ?

— Acesta este „Clawson" roşu, cu care am semănat parcela de la miazănoapte de Mission Creek, ca să vedem cum merge. Nu-i mare scofală.

— Cel mai bun lucru ar fi să rămînem la „White Sonora" şi la „Propo", observă Harran. Cu ele am obţinut cele mai bune rezultate. Morarii europeni obişnuiesc să le amestece cu soiurile de grîu din răsărit, care au mai mult gluten decît ale noastre. Asta, bineînţeles, dacă vom avea recoltă anul viitor.

Îl apăsa un simţămînt de descurajare. I se întîmpla aşa ceva din cînd în cînd, şi cîteva clipe starea aceasta sufletească era copleşitoare. Gîndul : „La ce bun ?" devenea uneori o obsesie. Toate împrejurările nefavorabile păreau să se unească pentru a scădea preţul grîului. Extinderea suprafeţelor cultivate cu grîu depăşea sistematic creşterea populaţiei. Concurenţa era an de an tot mai înverşunată. Cîştigurile fermierului constituiau obiectul asalturilor ce se dădeau din toate părţile. Un cîrd întreg de corbi se repezeau la pradă — intermediarul, cartelul proprietarilor de silozuri, gaşca proprietarilor de vînturătoare, băncile, trepăduşii an-

trepozitelor, muncitorii agricoli și mai cu seamă Calea Ferată. Achizitorii din Liverpool ofereau prețuri tot mai reduse, fiecare împrejurare, fiecare element al pieții mondiale tindea să împingă prețul în jos, spre ultima treaptă la care puteai să exploatezi pămîntul cu o oarecare rentabilitate. De astă dată grîul ajunsese la optzeci și șase de cenți. Cu un asemenea preț fusese vîndută recolta anul acela! Și cînd te gîndeai că pe timpul războiului ruso-turc[1] Magnus Derrick vînduse grîul cu doi dolari și cinci cenți!

După ce-i dădu lui Phelps ultimele instrucțiuni, Harran plecă înapoi spre casă, mohorît, deprimat, cu mîinile vîrîte adînc în buzunare, întrebîndu-se unde aveau să ajungă. Rentabilitatea agriculturii scăzuse atît de mult, încît un an secetos însemna falimentul pentru fermierii mai mici din întreaga vale. Harran știa foarte bine cît se agravase criza în ultimii doi ani. Situația arendașilor de pe *ranch*-ul Los Muertos era dezastruoasă. Derrick se văzuse silit, nici mai mult, nici mai puțin, decît „să-i ducă în spate" pe Hooven și pe alți cîțiva. El însuși nu realizase aproape nimic în anul acela. Încă un an asemănător, la care să se adauge scăderea continuă a prețurilor, ar fi însemnat pur și simplu ruina.

Harran își făcu curaj. Doi ani de secetă, unul după altul, nu se pomeniseră încă în California. Un al treilea ar fi fost de necrezut. Și apoi, faptul că în cea mai mare parte a ținutului pămîntul nu rodise era o compensație. Nu avuseseră nici un cîștig, era adevărat, dar nici nu pierduseră nimic. Slavă Domnului, *ranch*-ul nu era grevat de nici o ipotecă. Un an bun ar fi însemnat mai mult decît recuperarea tuturor pagubelor.

Harran ajunse mai înviorat pe aleea principală care ducea spre casa *ranch*-ului, pe care o privi cu drag. Casa, înconjurată de un crîng de eucalipți, stejari, chiparoși uriași, se înălța în mijlocul unei pajiști cu iarba pe cît de fragedă, pe atît de verde, îngrijită ca într-o grădină de la oraș. Pajiștea flanca o întreagă latură a casei. În partea aceea le plăcea alor săi să-și petreacă cea mai mare parte a timpului. Pe latura cealaltă, de

[1] Războiul din 1877—1878.

unde se zăreau orașul Bonneville și linia ferată, stăteau mai puțin. Spre pajiște se întindea o verandă spațioasă pe toată lungimea casei. Pentru maică-sa Harran ridicase un chioșc sub ramurile unui stejar din preajma scării. Pe latura din stînga casei, spre County Road, se afla o baracă — dormitoare și bucătărie pentru cîțiva muncitori. De pe treptele verandei se deschidea perspectiva spre miazăzi, cît vedeai cu ochii. Nici o rămurică nu împiedica privirile. Acestea se opreau departe, în zare, la linia subțire, gingașă, unde se întîlneau pămîntul și cerul. Peisajul neted, monoton, fără garduri, era întrerupt doar de un punct ceva mai negru ca pămîntul — acoperișul casei supraveghetorului tarlalei a treia. Casa lui Cutter de pe tarlaua a patra nici măcar nu se zărea, se afla dincolo de orizont.

Cînd Harran ajunse aproape de casa *ranch*-ului, o găsi pe maică-sa luîndu-și micul dejun pe verandă. *Missis* Derrick avea într-o mînă ceașca de cafea, și cu cealaltă ținea deschise paginile unei cărți, *Marius* de Walter Pater [1]. La picioarele ei, Princess Nathalie, pisica albă de Angora, lucioasă, ghiftuită, alintată, ședea pe picioarele dinapoi, lingîndu-și cu sîrguință blana pe piept, în timp ce nu departe de ea, lîngă balustrada verandei, Presley potrivea fitilul și umplea cu ulei noua lampă a bicicletei sale.

Harran o sărută pe maică-sa, se așeză într-un jilț de nuiele pe verandă și, luîndu-și pălăria de pe cap, își trecu degetele prin părul bălai.

Soția lui Magnus Derrick nu părea atît de vîrstnică încît să fie mama unor vlăjgani ca Harran și Lyman Derrick. Abia trecuse de 50 de ani. Părul ei castaniu își păstra strălucirea și se mai putea spune despre ea că e o femeie drăguță. În ochii ei mari stăruia o expresie de curiozitate inocentă, așa cum te puteai aștepta să vezi la o fată tînără. Avea o fire retrasă, închizîndu-se în sine cu multă ușurință. Nu era făcută spre a înfrunta greutățile vieții. Totuși, în tinerețe cunoscuse aceste

---

[1] *Marius Epicureanul*, roman istorico-filozofic, a cărui acțiune se desfășoară în zilele împăratului roman Marc Aureliu, publicat în 1885 de scriitorul și criticul de artă englez Walter Pater (1839—1894).

greutăţi. Magnus se căsătorise cu ea cînd avea 21 de ani, după ce absolvise de cîţiva ani şcoala normală a statului California, şi preda literatura, muzica şi caligrafia într-un pension din Marysville[1]. Activitatea aceea continuă, încordată, peste puterile ei, o istovea. Totuşi, muncea cu sîrguinţă, conştientă de faptul că nu avea alte mijloace de existenţă. Părinţii îi muriseră, astfel că trebuia să-şi cîştige singură pîinea cea de toate zilele. Visul ei era să vadă Italia şi golful Napoli. Idealurile ei estetice în legătură cu literatura şi arta erau *Faunul de marmură*[2] madonele lui Rafael şi *Trubadurul*. Dorea nespus să viziteze Italia, Roma, Napoli şi marile centre de artă ale lumii. Fără îndoială că se căsătorise din dragoste cu Magnus, dar Annie Payne ar fi iubit pe orice bărbat care ar fi scos-o din rutina zgomotoasă, istovitoare a clasei şi a camerei de muzică. Îl urmase fără nici o şovăială, mai întîi la Sacramento, în timpul agitatei sale cariere politice, apoi la Placerville, în comitatul El Dorado[3], după ce Derrick fusese cointeresat în perimetrul minier Corpus Christi, şi, în sfîrşit, la Los Muertos, unde, după ce lichidase o porţiune din participaţia sa la Corpus Christi, se apucase de agricultură, stabilindu-se pe noile pămînturi de cultură devenite accesibile mulţumită căii ferate. Trăiau acolo de aproape zece ani. Totuşi, din ziua cînd privirile i se pierduseră peste acele întinderi nesfîrşite, nu cunoscuse o clipă de mulţumire. În ochii ei frumoşi, larg deschişi, ochii unei tinere căprioare, se oglindeau permanent neliniştea, îndoielile, temerile. *Ranch*-ul Los Muertos o înspăimînta. Îşi amintea de zilele fragedei tinereţi pe care le petrecuse la o fermă din răsărit, în Ohio, cinci sute de acri împărţiţi în loturi, iazuri, păşuni pentru vaci, parcele de orz şi grîu. Ferma aceea fusese pentru ea un adevărat cămin, plăcut, comod,

[1] Orăşel din statul California.

[2] Roman ale cărui personaje aparţin Renaşterii italiene, publicat în 1860 de marele prozator american *Nathaniel Hawthorne* (1804—1864).

[3] Comitat din statul California, numit după ţara imaginară nespus de bogată în aur, despre care spaniolii presupuneau că ar fi existînd undeva pe valea fluviului Amazoanelor (în traducere El Dorado înseamnă auritul).

confortabil. Fermierii își iubeau pămîntul, îngrijindu-l, cocolindu-l, îngrășîndu-l, ca și cînd ar fi fost o ființă vie. Acolo semănăturile se făceau cu mîna, și un singur plug cu doi cai era de-ajuns pentru întreaga fermă. Coasa era suficientă pentru a strînge recolta, și grînele erau treierate cu îmblăciuri.

Noua priveliște — pămîntul acesta, care se întindea din zare în zare, cît vedeai cu ochii, spre miazănoapte, spre răsărit, spre miazăzi și apus, un singur trup, un adevărat domeniu, un principat pe care-l guvernai cu fierul și cu aburul, dînd la o recoltă trei sute cincizeci de mii de *bushels*, unde grîul încolțea chiar atunci cînd pămîntul era lăsat să se odihnească, nearat, negrăpat, neînsămînțat — o tulbura, și uneori chiar o năpădea o spaimă nedefinită. Mintea ei nu putea înțelege toate acestea, părîndu-i-se aproape nefirești. Priveliștea izbitoare a celor zece mii de acri de grîu, nimic altceva decît grîu, cît vedeai cu ochii, aproape că o uluia. Fosta profesoară de caligrafie din pensionul de fete, cu frumoșii ei ochi de căprioară și cu degetele-i delicate, era speriată de atîta întindere de holde. Nu voia să vadă înaintea ochilor atîta grîu. Era oarecum indecentă acea hrană a oamenilor, acea forță elementară, acea enegie primordială ce se lăfăia acolo, sub soare, în toată goliciunea unui Titan de la începuturile lumii.

Monotonia atmosferei *ranch*-ului îi rodea inima ceas de ceas, an de an. Și apoi, cînd avea ea să mai vadă Italia, Roma, Golful Napoli ? Ce vis minunat ! Magnus îi făgăduise că îndată ce *ranch*-ul va fi pus pe picioare, vor face un voiaj. Dar mereu se văzuse obligat să amîne călătoria, cînd pentru un motiv, cînd pentru altul — mașina nu voia să meargă de la sine, trebuia să țină bine mîna pe cîrmă — vor pleca poate anul viitor, cînd grîul va ajunge la nouăzeci de cenți, sau vor cădea ploi din belșug. Ea se făcea mică, doar îngăduindu-și din cînd în cînd să-i întîlnească privirile cu ochii ei frumoși, întrebători. Între timp se retrăgea în sine. Se înconjura de cărți. Avea gusturi delicate, fine, ca o dantelă de mînă. Îl știa pe de rost pe Austin Dobson[1].

---

[1] *Henry Austin Dobson* (1840—1921), poet și critic englez de mîna a doua.

Citea poeme, eseuri, concepţiile mediului de la pensionul din Marysville stăruindu-i încă în minte. *Marius Epicureanul*, *Eseurile lui Elia* [1], *Susan şi crinii* [2], *Pietrele Veneţiei* [3] şi micile reviste pline de banalităţile placide ale atîtor poetaştri erau necontenit în mîinile ei.

Cînd Presley sosise la Los Muertos, îl întîmpinase cu bucurie. Iată, în sfîrşit, un spirit înrudit cu al ei. Prevedea conversaţii îndelungate cu tînărul poet, despre literatură, artă şi etică. Presley, însă, o dezamăgise. Faptul că el — cu excepţia cîtorva zeităţi preferate — se preocupa atît de puţin de literatură o şoca nespus. Considera un afront flagrant indiferenţa lui pentru „stil", pentru engleza elegantă. Dispreţul lui brutal şi de-a dreptul ridicol pentru rondelele frazate limpede, pentru sestine şi pentru şansonetele din reviste era în concepţia ei o absurditate şi o dovadă de grosolănie negrăită. Ea îl găsea violent, primitiv pe Homer al lui, cu masacrele, cu hecatombele, cu ospăţurile barbare şi pasiunile aprinse. În viaţa dimprejur nu reuşea să descifreze nici romantismul, nici poezia în faţa cărora se extazia Presley. De aceea privea spre Italia. Imnul Vestului, viziunea lui, pe care numai o dată încercase să i-l explice, incoerent, cu pasiune, viaţa trepidantă, tumultuoasă a acestui Vest, realităţile, nobleţea şi primitivismul, eroismul şi vulgaritatea lui o revoltau: „Dar, Presley, murmurase ea, asta nu e literatură!" „Nu, şuierase el printre dinţi, nu, slavă Domnului, nu este."

În sfîrşit, unul dintre rîndaşi aduse şareta cu cei doi murgi la scara verandei, şi Harran, punîndu-şi altă haină şi o pălărie neagră, plecă spre Guadalajara.

Dimineaţa era frumoasă, pe cer nu se zărea nici un nor. În timp ce şareta ieşi din crîngul care înconjura casa *ranch*-ului la cîmp, pe Lower Road, Harran privi cu atenţie cerul şi linia estompată a colinelor de dincolo de *ranch*-ul Quien Sabe. Peisajul avea o nuanţă anumită,

---

[1] Culegere de eseuri ale scriitorului englez *Charles Lamb* (1775—1834).

[2] şi [3] Lucrări ale criticului şi publicistului englez *John Ruskin* (1819—1900), care a atacat capitalismul de pe poziţiile esteticii idealiste.

care nu putea să-i înşele privirile. Ploaia, cea dintîi din anul acela, n-avea să întîrzie mult.

— Straşnic! murmură el, atingînd murgii cu biciul. O să putem începe arăturile mai devreme.

Cu cîteva luni mai înainte, Magnus Derrick comandase pluguri noi la un fabricant din est, fiind nemulţumit de rezultatele obţinute cu cele vechi, de provenienţă locală. Livrarea acestora fusese amînată de cîteva ori, neaşteptat, exasperant. Magnus şi Harran contaseră că vor avea chiar în săptămîna aceea plugurile în şoproanele *ranch*-ului, dar omul trimis după ele le găsise încă în drum, undeva între The Needles şi Bakersfield. Şi acum iată că ploile păreau să-şi vestească sosirea chiar pentru săptămîna aceea. Arăturile puteau să înceapă după ploi, îndată ce pămîntul avea să se înmoaie, dar iată că exista primejdia ca *ranch*-ul să rămînă inactiv din lipsa utilajului agricol.

Cînd Harran ajunse la gara Guadalajara, mai erau zece minute pînă la sosirea trenului. Presa din ziua precedentă sosise de la San Francisco cu alt tren. Harran cumpără cîteva ziare de la chioşcul din gară şi începu să le frunzărească. Deodată un şuier îndepărtat, prelung vesti apropierea trenului pe care îl aştepta.

Harran îl recunoscu pe tatăl lui printre cei patru călători care coborîră din tren. Se ridică pe jumătate de pe capră, scoţînd un şuier ascuţit printre dinţi şi fluturînd mîna, iar Magnus Derrick îl zări şi se îndreptă repede spre el.

Magnus, un bărbat înalt de şase picioare [1], deşi acum mergea pe al şaizecilea an, era drept ca un ofiţer de cavalerie. Voinic, chipeş, impozant, impresiona, impunea de îndată respect cu aerul său grav, demn şi un anumit fel mîndru de a fi. Ras proaspăt, cu îngrijire, avea buzele subţiri, bărbia lată, iar nasul, acvilin — caracteristica familiei — era subţire, cu rădăcina înaltă, asemănător aceluia al ducelui de Wellington, aşa cum se vede în ultimele sale portrete. Părul sur şi des avea o tendinţă de a se cîrlionţa spre tîmple, în dreptul ure-

[1] Unitate de măsură, folosită în ţările anglo-saxone, egală cu 30,48 cm.

chilor. Purta joben cenuşiu cu bor lat, redingotă şi baston cu măciulia de fildeş ingălbenită.

În tinereţe visase să-şi reprezinte statul natal — North Carolina [1] — în Senatul Statelor Unite; Calhoun [2] era pentru el „un om mare", dar fusese înfrînt în două campanii succesive. Cariera lui Magnus Derrick ratînd în direcţia aceasta, în deceniul al cincilea venise în California. Cunoscuse şi fusese prietenul intim al unor oameni ca Terry [3], Broderick [4], generalul Baker [5], Lick [6], Alvarado [7], Larkin [8] şi, mai presus de toţi, al nefericitului şi neînţelesului Ralston [9]. La un moment dat candidase din partea democraţilor pentru funcţia de guvernator, dar căzuse. După aceea abandonase definitiv politica şi-şi investise toţi banii în perimetrul minier Corpus Christi. Apoi îşi vînduse participaţiile cu un mic beneficiu tocmai la timp pentru a pierde şansa de a deveni multimilionar în perioada de prosperitate a Comstock [10]-ului. Se gîndea să facă investiţii în alte direcţii tocmai cînd începu să se răspîndească vestea că în California grîul creştea de minune. În mod practic,

---

[1] Stat din sud-estul S.U.A.

[2] *John Caldwell Calhoun* (1782—1850), unul dintre fruntaşii politici ai statelor din sudul S.U.A., exponent al intereselor proprietarilor de sclavi şi adversar al burgheziei industriale şi financiare dominante în nordul ţării.

[3]—[9] Personalităţi marcante, care au jucat un rol de seamă în viaţa publică a Californiei, atît în perioada anterioară desprinderii acesteia de Mexic, cît şi în anii „goanei după aur" şi ai războiului civil (1860—1864): *David Smith Terry* (1823—1889), preşedinte al Tribunalului Suprem al Californiei şi fruntaş al partidului sclavagist; *David Coloreth Broderick* (1819—1852), lider al partidului sclavagist; *Edward Dickinson Baker* (1811—1861), omul de încredere al lui Abraham Lincoln în statele California şi Oregon; *James Lick* (1796—1876), speculant şi acaparator de terenuri, unul dintre marii bogătaşi ai Californiei; *Juan Bautista Alvarado* (1809—1882), fost guvernator al Californiei; *Thomas O. Larkin* (1802—1875), în calitate de consul al S.U.A. la Monterey (1842—1846), a contribuit la desprinderea Californiei de Mexic; *William Chapman Ralston* (1826—1875), conducător al puternicei „Bank of California", care a dat faliment în 1875.

[10] Descoperirea, în 1856, în statul Nevada, a unor bogate zăcăminte de aur şi argint, de către H.T.P. Comstock, a determinat o perioadă de înfrigurate speculaţii asupra terenurilor miniere, desemnată sub numele de „perioada de prosperitate a «Comstock»-ului".

această avea valoarea unei descoperiri. Cea dintîi recoltă de grîu a doctorului Glenn în comitatul Colusa [1], pentru care acesta muncise moderat, fusese realizată cu o repeziciune tulburătoare, dînd din nou de gîndit celor din Noul Vest. Pe neaşteptate, California îşi făcuse intrarea pe piaţa mondială ca un concurent în producţia de grîu. În cîţiva ani valoarea producţiei sale de grîu o depăşise pe aceea a producţiei de aur ; şi cînd, mai tîrziu, compania de căi ferate „Pacific & Southwestern Railroad" deschisese coloniştilor drumul spre bogatul comitat Tulare, pus la dispoziţia companiei de către guvern pentru a finanţa construcţia căii ferate, Magnus se grăbise să profite de ocazie, luînd în exploatare cei zece mii de acri ai *ranch*-ului Los Muertos. Oriunde se ducea, Magnus îşi lua familia cu sine. Lyman se născuse la Sacramento, în timpul zarvei, a agitaţiei prilejuite de campania electorală în care Derrick candida pentru funcţia de guvernator, iar Harran, cu şase ani mai tîrziu, la Shingle Springs, în comitatul El Dorado.

În pofida eşecurilor sale, Magnus era considerat în toate împrejurările „un om proeminent". În orice anturaj s-ar fi aflat, el era figura dominantă. Spontan, oamenii îi ascultau cuvîntul. Mîndru de acest semn de respect, îşi însuşise manierele corespunzătoare, jucîndu-şi rolul cu pricepere. Ca orator, era unul dintre ultimii discipoli ai vechii şcoli de retorică. Chiar şi în viaţa particulară folosea stilul şi dicţiunea de la tribună. Se spunea că cea mai banală conversaţie a lui putea fi dată drept exemplu, ca un model admirabil de limbă engleză pură, aleasă. Îi plăcea să acţioneze pe scară mare, să prezideze, să domine. În momentele de bună dispoziţie avea ceva de Jupiter. Cînd se mînia, toţi cei din jur tremurau. Nu-i plăceau însă îndeletnicirile mărunte, nu avea răbdare pentru aşa ceva. Vederile lui largi îl făceau să se apropie mai mult de rezultate decît de mijloace. Era întotdeauna gata să se hazardeze, să rişte, scontînd rezultate mai mult decît satisfăcătoare. În zilele cînd exploata mina la Placerville, nu exista în ţinut jucător de pocher mai temut

[1] Din statul California.

decît el. Avusese noroc atît cu minele, cît și la masa de joc, săpînd puțuri și galerii fără a ține seama de „teoriile experților" și izbutind de fiecare dată să se aleagă cu un cîștig. Fără a-și da seama, își exploata *ranch*-ul cum își exploatase mina pe vremuri. Vechiul spirit din '49 [1], empiric, neștiințific, persista încă în mintea lui. Totul e un joc de noroc, își zicea el, cine nu riscă nu cîștigă! Ideea de a îngrășa pămîntul *ranch*-ului Los Muertos, de a-i economisi gospodărește marile resurse ar fi respins-o cu dispreț, ca o meschinărie.

Magnus se urcă în șaretă apucînd mîna întinsă a lui Harran și ținînd-o mai departe în ale sale. Cei doi — tatăl și fiul — aveau o nemărginită afecțiune unul pentru altul, fiind mîndri unul de celălalt. Erau necontenit împreună, și Magnus nu avea secrete față de fiul lui favorit.

— Bună, băiatule!

— Bună ziua, *Governor* [2]!

— Îmi pare bine că ai venit tu însuți, Harran. Mă temeam că o să fii prea ocupat și o să-l trimiți pe Phelps. Frumos din partea ta.

Harran tocmai voia să-i răspundă, dar în clipa aceea privirile lui Magnus se opriră asupra a trei vagoane-platformă, încărcate cu mașini agricole, viu colorate, trase pe o linie de garaj. Puse miinile pe hățuri, și Harran opri caii.

— Harran, observă Magnus, privind mașinile cu sprînceana ridicată, gînditor. Harran, acelea parc-ar fi plugurile noastre. Ia mînă într-acolo, băiatule.

Între timp trenul de persoane plecase, și Harran mînă spre linia de garaj.

— Ia te uită, am avut dreptate, spuse tatăl lui. „Magnus Derrick, Los Muertos, Bonneville. Expeditor: «Ditson & Co.», Rochester." Ale noastre-s, băiatule!

Harran răsuflă ușurat.

---

[1] Este vorba de spiritul îndrăzneț, inventiv al coloniștilor care, în 1849, atrași de mirajul zăcămintelor de aur recent descoperite, s-au năpustit asupra Californiei.

[2] La propriu, cuvîntul englezesc *governor* înseamnă guvernator; aici este folosit în sensul figurat de tată.

— În sfîrşit, exclamă el, au sosit tocmai la vreme! După toate semnele, o să plouă înainte de sfîrşitul săptămînii. Mă gîndesc, cît sînt încă aici, să-i telefonez lui Phelps să trimită camioanele după ele. Astăzi am început să stropesc sămînţa cu piatră vînătă.

Magnus dădu din cap, aprobîndu-l cu gravitate.

— Bine-ai făcut, băiatule. Cît despre ploaie, cred că eşti bine informat: ploile vor începe de timpuriu anul acesta. Plugurile au sosit la momentul potrivit.

— Asta pentru noi înseamnă bani, *Governor*, remarcă Harran.

Cînd întoarse caii pentru a-i da tatălui său posibilitatea să se urce din nou în şaretă, amîndoi auziră însă cu surprindere o voce groasă, guturală, urîndu-le bună dimineaţa. Se întoarseră şi dădură cu ochii de S. Behrman, care se apropiase în timp ce ei cercetau plugurile. Ochii lui Harran scăpărară, iar nările îi fremătară, în timp ce spatele şi umerii lui Magnus Derrick deveniră rigizi. Magnus nu se urcase încă în şaretă. Privea calm peste crupele cailor spre S. Behrman. S. Behrman ocoli şareta, apropiindu-se de Magnus.

Era un om corpolent, gras, pîntecos. Obrajii şi partea de sus a gîtului i se împreunau, formînd o gîrbiţă de carne tremurătoare, rasă, vineţie. O cută de grăsime presărată cu păr rar, înmuiată de sudoare, i se răsfrîngea la ceafă peste guler. Avea o mustaţă groasă, neagră. Pe cap purta o pălărie de paie, cafenie, lăcuită. O jiletcă de olandă maro, pe care erau imprimate nenumărate potcoave de cal îmbucate, îi acoperea pîntecele voluminos, pe care lanţul greu al ceasului, alcătuit din inele mari, răsucite, se ridica şi se lăsa o dată cu răsuflarea grea, lovindu-se de bumbii din imitaţie de sidef ai jiletcii.

S. Behrman era bancherul oraşului Bonneville. În afară de aceasta, avea multe alte îndeletniciri. Era misit de imobile, achiziţiona cereale, dădea bani cu ipotecă. Se număra printre *boss*-ii politici locali, dar înainte de toate era reprezentantul companiei „Pacific & Southwestern Railroad", în comitatul Tulare. Fără avizul lui S. Behrman, compania nu făcea nici o mişcare în acea parte a ţării. Totul, de la preluarea unei încăr-

cături de cereale pînă la intentarea unei acțiuni în daune și chiar pînă la supravegherea măruntelor reparații de întreținere, totul era în miinile lui. În perioada în care fermierii din comitat susținuseră acțiunea în problema tarifelor de transport pentru cereale, S. Behrman fusese adesea văzut în sălile de judecată și în camerele de chibzuință ale tribunalului din San Francisco și pe coridoarele Adunării legislative din Sacramento. Nu se întorsese la Bonneville decît de curînd, întrucît se aștepta pronunțarea unei decizii nefavorabile fermierilor. Locul pe care-l ocupa pe statele de salarii ale companiei „Pacific & Southwestern Railroad" nu putea fi lesne definit, fiindcă nu figura în ele nici ca achizitor de mărfuri sau de pasageri, nici ca procurist, nici ca misit de imobile, nici ca *boss* politic, deși activitatea lui în toate aceste direcții era neîndoielnică și de mare greutate. Cu toate acestea, fermierii din preajma orașului Bonneville știau prea bine cine era capul răutăților. În ochii lui Osterman, Broderson, Annixter și Derrick, S. Behrman era însăși Calea Ferată.

— Bună dimineața, *mister* Derrick! strigă el, apropiindu-se. Bună dimineața, Harran. Îmi pare bine că te-ai întors, *mister* Derrick.

Și îi întinse mîna lui grasă.

Magnus, zvelt, drept, cu un cap mai înalt, privi în jos spre S. Behrman, înclinîndu-se, făcîndu-se că nu-i vede mîna întinsă.

— Bună dimineața, răspunse el, așteptînd ca S. Behrman să mai spună ceva.

— Ei, *mister* Derrick, continuă S. Behrman, ștergîndu-și ceafa cu batista, am citit ieri în ziarele din oraș că ați pierdut procesul.

— Bănuiesc că pentru *dumneata* n-a fost cine știe ce surpriză, observă Harran, roșindu-se la față. Fără îndoială că știai foarte bine ce decizie va pronunța Ulsteen chiar după prima întrevedere pe care ai avut-o cu el. Dumitale, *mister* Behrman, nu-ți plac surprizele.

— Ei, știi bine că nu așa stau lucrurile, Harran, îi reproșă blajin S. Behrman. Înțeleg ce vrei să spui, dar nu vreau să mă supăr. Doream să-i spun tatălui dumitale, doream să vă spun, *mister* Derrick, de la om la

om, lăsînd deoparte pentru o clipă faptul că în acest proces ne aflăm pe baricade opuse, doream să-mi exprim regretul că n-ați cîștigat. Ați luptat frumos, dar ați luptat pentru o cauză pierdută. Aici e buba. Ce naiba, trebuia să vă dați seama înainte de a intenta acest proces că tarifele care pretindeți să ne fie impuse înseamnă de fapt o expropriere! Cred că ne permiteți — că permiteți Căii Ferate — să aibă un venit rezonabil în raport cu investițiile sale. Cred că nu doriți să ajungem în stare de faliment, nu-i așa, *mister* Derrick?

— Comisia a fost mituită, remarcă Magnus tăios, cu ochii scăpărînd.

— Totul a fost ticluit, interveni Harran, comisia a fost determinată să reducă tarifele la un nivel ridicol, cu mult sub ceea ce era rezonabil, așa încît să pară o expropriere. În felul acesta, lui Ulsteen, fie că este unealta dumneavoastră sau nu, nu-i rămînea altceva de făcut decît să restabilească tarifele la nivelul inițial.

— Dacă ați reuși să ne impuneți aceste tarife, îi răspunse calm S. Behrman, nu vom fi în măsură să facem față cheltuielilor de regie și impozitelor, fără a mai spune că nu ne-ar rămîne nici un beneficiu din care să plătim dividendele.

— Ia spuneți-mi, a plătit vreodată compania dividende?

— Tarifele cele mai scăzute, continuă S. Behrman, pe care le poate stabili organul legislativ trebuie să asigure investițiilor noastre o rentabilitate echitabilă.

— Ei bine, care sînt pretențiile dumneavoastră? Să auzim! Cine poate să-mi spună care este tariful corespunzător acestor pretenții? Calea Ferată are uneori noțiuni stranii despre echitate!

— Legile statului, ripostă S. Behrman, fixează dobînda la șapte la sută. Acesta este un criteriu satisfăcător pentru noi. Nu văd nici o rațiune, *mister* Harran, pentru ca un dolar investit într-o întreprindere de căi ferate să nu aducă un venit de șapte la sută, adică același venit pe care-l aduce un dolar dat cu împrumut contra unui bilet la ordin. Dacă am

aplica tariful propus de dumneavoastră, fermierii, n-am cîştiga nici un cent; am da faliment!

— Rentabilitatea investiţiilor! exclamă Harran aprins. E frumos să vorbeşti despre o dobîndă echitabilă. Ştii tot atît de bine ca şi mine că veniturile totale ale companiei „P. & S. W." — cu liniile ei principale, secundare şi cele concesionate în ultimul an — au fost între nouăsprezece şi douăzeci de milioane de dolari. Vrei să spui că douăzeci de milioane de dolari însemnează şapte la sută din investiţiile iniţiale ale Căii Ferate?

S. Behrman întinse miinile zîmbind.

— Acestea au fost venituri brute, nu nete! Şi apoi, cum ai putea să ştii dumneata la cît se cifrează investiţiile iniţiale ale Căii Ferate?

— Aha, asta-i adevărat! strigă Harran, apăsînd pe fiece cuvînt, lovindu-se de fiecare dată cu pumnul în genunchi, cu ochi scînteietori. Aţi avut grijă să nu se cunoască investiţiile iniţiale ale Căii Ferate! Ştim însă că aveţi datorii care se cifrează la de trei ori valoarea investiţiilor, şi mai ştim că linia ar fi putut fi construită pentru cincizeci şi patru de mii de dolari mila, dar spuneţi că v-ar fi costat optzeci şi şapte de mii. E o mică deosebire, nu, S. Behrman? La care din aceste două cifre calculaţi cei şapte la sută!?

— Toată discuţia aceasta dovedeşte încăpăţînare, Harran, observă S. Behrman, confuz, dar nu învederează cituşi de puţin bun-simţ.

— Am impresia că nu facem decît să batem apa în piuă, observă Magnus. Chestiunea aceasta a fost examinată de tribunale pe toate feţele.

— Într-adevăr, confirmă S. Behrman. Cel mai bun lucru este ca fermierul şi Calea Ferată să se înţeleagă între ei, să meargă mînă în mînă, paşnic. Depindem unii de alţii. Plugurile dumneavoastră, nu, *mister* Derrick? întrebă S. Behrman, arătînd spre vagoanele-platformă.

— Da, mi-au fost expediate, în sfîrşit.

— Se pare că vine ploaia, observă S. Behrman, degajîndu-şi gîtul în gulerul moale. Cred că vreţi să începeţi arăturile săptămîna viitoare, nu?

— Posibil, încuviință Magnus.

— Atunci am să dau dispoziții ca plugurile dumneavoastră să fie reexpediate urgent. Le vom reexpedia cu „mare viteză", pentru dumneavoastră, fără să vă coste nimic în plus.

— Ce vrei să spui? întrebă Harran. Plugurile au sosit la destinație. Nu mai avem nimic de-a face cu Calea Ferată. Camioanele vor veni să le ridice după amiază.

— Îmi pare rău, răspunse S. Behrman, dar vagoanele merg spre nord, nu vin de la nord, cum presupui dumneata. Încă n-au fost la San Francisco.

Magnus tresări ușor, ca atunci cînd îți amintești un lucru pe care l-ai furat. Dar Harran încă nu înțelesese.

— La San Francisco? exclamă el. Avem nevoie de ele aici! Ce tot vorbești?!

— Ei, desigur, cunoașteți regulamentul, răspunse S. Behrman. Încărcăturile de felul acesta care vin din est sînt îndrumate întîi spre unul din punctele noastre de grupare, de unde le reexpediem.

Harran își aminti și el de acest lucru, care acum îl contraria mai mult ca oricînd. Uluit de-a binelea, se lăsă o clipă pe speteaza caprei. Chiar și Magnus păli imperceptibil. Deodată Harran izbucni violent, cu furie:

— Asta-i culmea! De ce nu intrați noaptea în casele oamenilor? De ce nu-mi furați ceasul din buzunar, de ce nu-mi luați caii din ham, de ce nu ne puneți pistolul în piept: „Mîinile sus, banii sau viața!?" Am adus plugurile pe linia dumitale, dar nu ești mulțumit cu banii grei pe care ți i-am plătit pentru transportul lor din est pînă la Bonneville. Acum vrei să ne strîngi de gît, să ne aplici tariful de jaf pe trasee scurte — Bonneville — San Francisco și retur. Bravo! Ai un transport pentru Bonneville, dar nu-l livrezi la Bonneville, unde este expediat, ci-l trimiți mai întîi la San Francisco — via Bonneville — cu patruzeci și cinci de cenți per tonă, apoi îl reexpediezi de la San Francisco înapoi la Bonneville cu patruzeci și unu de cenți per tonă — tariful de transport pe trasee scurte. Și noi trebuie să-ți plătim totul, sau să ne descurcăm cum om ști. Plugurile sînt aici, aproape de cîmpul pe care

trebuie să-l arăm, timpul e tocmai potrivit pentru asta, dar nu ne putem atinge de ele! Ptiu! exclamă Harran, profund scîrbit. Mare potlogărie! Ce batjocură! Ce ticăloşie!

S. Behrman îl asculta neclintit, cu ochii lui mici clipind sub fruntea slinoasă, cu lanţul din verigi de aur ţăcănindu-i în ritmul respiraţiei pe bumbii de sidef ai jiletcii.

— La ce bun să te aprinzi în felul acesta, Harran?! exclamă el în sfîrşit. Sînt gata să fac tot ce pot pentru dumneavoastră. Voi urgenta tranzitul plugurilor, dar nu pot schimba regulamentul de transport al Căii Ferate.

— Şi ce ne cereţi în schimb? strigă Harran. Cît vreţi ca să ne lăsaţi în pace? Cît să vă plătim ca să ne daţi voie să folosim propriile noastre pluguri? Care-i preţul? Hai, spune odată!

— Încerci cu tot dinadinsul să mă scoţi din sărite, Harran, dar n-o să izbuteşti, ripostă S. Behrman. Mai bine te-ai lăsa păgubaş, băiete. Aşa cum am mai spus, cel mai bun lucru este ca fermierul şi Calea Ferată să meargă mînă în mînă, prieteneşte. E singura cale pe care putem face afaceri împreună. Ei, să auzim de bine, mister Derrick! Am plecat. Salutare, Harran.

Şi se depărtă.

Înainte de a părăsi Guadalajara, Magnus intră în mica băcănie a orăşelului, unde cumpără o cutie de ţigări, o marcă mexicană, care nu se găsea în altă parte. Harran rămase în şaretă.

În timp ce-l aştepta pe tatăl lui, în capătul străduţei se ivi Dyke. Zărindu-l pe mezinul lui Derrick, acesta se apropie de el şi-şi strînseră mîinile. Dyke îi spuse despre păţania lui cu cei de la compania „P. & S. W." şi-l întrebă ce părere avea în privinţa perspectivelor unei creşteri a preţului la hamei.

— Hameiul are perspective frumoase, spuse Harran. În Germania şi la New York s-a simţit lipsă mare de hamei în ultimii trei ani, şi atîţia agricultori au fost ruinaţi, încît e posibil că va fi lipsă, deci cerere mare, şi preţurile se vor ridica. Anul viitor s-ar putea să

ajungă la un dolar. Categoric, hameiul are perspective frumoase. Ce mai fac mama dumitale și Sidney?

— Foarte bine, mulțumesc, Harran. S-au dus la Sacramento, la fratele meu. Vream să cultiv hamei împreună cu el. Am primit însă o scrisoare azi-dimineață. Nu poate să lucreze cu mine. S-a apucat de altă afacere. Dacă n-o să mai lucrăm împreună, și pesemne că așa o să se întîmple, încep singur, dar atunci trebuie să fac un împrumut. Mă gîndeam că banii lui și ai mei au să ne ajungă ca să-i dăm drumul la treabă fără să ipotecăm nimic. Hm! După cum se vede, cred că trebuie să stau de vorbă cu S. Behrman.

— Mai bine m-aș spînzura decît să fac așa ceva! exclamă Harran.

— Ei, S. Behrman e un cărpănos, încuviință mecanicul, și apoi e omul Căii Ferate pînă în vîrful degetelor, dar afacerile-s afaceri. Va trebui să respecte o învoială scrisă negru pe alb. Chestia asta cu hameiul e prea surîzătoare ca să nu încerc. Trebuie s-o fac neapărat. O să-mi iau un om care se pricepe bine la hamei, și dacă treburile au să meargă, ei, aș vrea s-o trimit pe Sid la școală, la San Francisco.

— Dă recolta în gaj, dar nu ipoteca ferma, Dyke, îl sfătui Harran. Și fiindcă veni vorba, te-ai interesat de tariful pentru transportul hameiului?

— Nu, încă nu m-am interesat, răspunse Dyke. Da, ar trebui să lămuresc treaba asta cu tariful înainte de orice. Totuși, am auzit că nu-i prea ridicat.

— Cel mai bun lucru e ca în primul rînd să ajungi la o înțelegere clară cu Calea Ferată în privința tarifului, îl sfătui Harran.

Magnus ieși din băcănie, se urcă în șaretă și-i spuse lui Harran:

— Dă-i drumul, băiatule. Să trecem pe la Annixter. Vreau să-l invit pentru diseară la cină. Osterman și Broderson au să vină și ei, sper, așa că aș dori să stau de vorbă și cu Annixter.

Magnus era oricînd bucuros de oaspeți. Porțile *ranch*-ului Los Muertos erau permanent deschise pentru toți vecinii, și mai totdeauna Magnus avea prieteni invitați la cină.

În timp ce Harran și tatăl lui se îndreptau cu șareta spre casa *ranch*-ului Quien Sabe, Magnus îl întrebă ce se mai întîmplase în lipsa lui.

Se interesă ce făcea Annie Derrick, ce mai era pe la *ranch*, cum mergea lucrul la canalul de irigare. Harran îl puse la curent cu tot ce se petrecuse în săptămîna aceea, îi povesti că Dyke fusese concediat și că hotărîse să cultive hamei, că Vanamee se întorsese. Îl informă despre oile călcate de tren și îi spuse că Hooven îl rugase să nu-l alunge de la *ranch*. Faptul că Harran puse o vorbă bună pentru el fu de ajuns pentru ca Magnus să-și dea pe loc încuviințarea.

— Știi mai bine decît mine cum stau lucrurile în privința aceasta, băiatule, spuse el, și de vreme ce crezi tu că așa e bine, așa să fie.

Harran șfichiui murgii, îndemnîndu-i să iuțească pasul. Mai aveau o bucată bună de drum pînă la Annixter și era nerăbdător să se întoarcă la *ranch*, ca să supravegheze stropirea cu piatră-vînătă a grîului.

— Ce face Lyman? îl întrebă pe tatăl lui.

Lyman, fiul mai mare al lui Magnus, nu se împăcase niciodată cu viața la *ranch*. Semăna cu mama lui mai mult decît cu Magnus, moștenind de la ea repulsia față de agricultură, preferind să exercite o profesie oarecare. În timp ce Harran ucenicea la *ranch*, Lyman intrase la Universitatea statului California, unde studiase dreptul trei ani, pregătindu-se pentru examenul de diplomă. Mai tîrziu însă se conturaseră la el anumite trăsături asemănătoare acelora ale tatălui său. Începuse să-l intereseze politica. Convins că avea aptitudini politice înnăscute, era abil, sociabil, se pricepea la manevre politice, știa să-și facă prieteni și, mai presus de orice, avea un adevărat talent în a-și îndatora oamenii influenți. Încă de pe atunci izbutise să ocupe două posturi importante în administrația municipală din San Francisco — unde locuia — postul de ajutor de șerif, și mai tîrziu pe acela de substitut de procuror al districtului. Aceste mici succese nu-l satisfăceau însă. Firea largă a tatălui său, denaturată la Lyman prin influența egoismului, născuse în el o ambiție nemăsurată. Pe cîtă vreme Magnus Derrick, în timpul

carierei sale politice, se considera doar un exponent al principiilor pe care năzuia să le traducă în fapt, Lyman se gîndea doar la onoruri, era un carierist, un arivist. Aparținea noii școli, care urmărea să-și atingă obiectivele nu prin cuvîntări rostite în fața corpurilor legiuitoare, ci în cadrul ședințelor de comitet, prin compromisuri și expediente. Țelul lui era de a ajunge în fapt ceea ce Magnus era numai cu numele — guvernator. Încleștînd dinții, Lyman hotărîse ca într-o bună zi să ocupe scaunul de guvernator din Sacramento.

— Lyman e bine, răspunse Magnus. Aș dori să fie mai ferm în convingerile lui, mai puțin înclinat spre compromis. Totuși, cred că e bine intenționat și că are aptitudini pentru politică și administrație. Îmi pare bine că are ambiție. Dacă ar fi ceva mai scrupulos în alegerea mijloacelor și mai puțin înclinat să-și atingă scopurile cu orice preț, sînt sigur că ar putea să devină un slujitor ideal al poporului. Totuși, nu mi-e teamă. Va veni o zi cînd California va fi mîndră de el.

Cînd Harran coti pe aleea ce ducea spre casa lui Annixter, Magnus îl întrebă :

— Harran, nu e chiar tînărul Annixter pe verandă ?

Harran încuviință din cap și zise :

— Nu-l invita prea stăruitor. Vine bucuros, fără doar și poate, dar dacă i se va părea că dorești prea mult să vină, în încăpățînarea lui zănatică o să te refuze.

— Da, ai întrucîtva dreptate, recunoscu Magnus, în timp ce Harran mîna caii spre verandă. Annixter ăsta are o fire ciudată, îndărătnică, dar în multe privințe e un om de valoare.

Annixter ședea în hamac pe verandă, întocmai cum îl găsise și Presley în ziua precedentă. Citea *David Copperfield* și se îndopa cu prune uscate. Cînd îl zări pe Magnus, se ridică totuși, deși cu precauție, ca să se vadă că e tare suferind. Se tîngui de mama focului, plîngîndu-se că stomacul lui ajunsese un adevărat burete. Magnus și Harran nu doreau să coboare din șaretă și să bea ceva ? Mai avea pe undeva o sticlă de *whisky*.

Magnus refuză. Arătă scopul în care venise, poftindu-l pe Annixter la Los Muertos pentru seara aceea, spre orele şapte, la cină. Osterman şi Broderson urmau să vină şi ei.

Spre mirarea chiar şi a lui Harran, Annixter îşi ridică deodată bărbia şi-şi ceru scuze, temîndu-se să nu se compromită dacă va accepta invitaţia prea repede. Nu credea să poată veni, ba, la drept vorbind, era chiar sigur că nu va putea. Era ocupat. Da, diseară trebuia să se întîlnească cu un cunoscut la Bonneville. În afară de asta, avea de gînd să plece la San Francisco a doua zi de dimineaţă şi trebuia să se culce devreme. De altfel, era foarte suferind, stomacul lui era harcea-parcea! Dacă se obosea, aveau să-l apuce din nou colicele. Nu, nu, să-şi vadă de treburi fără el.

Ştiind cu cine avea de-a face, Magnus nu stărui, fiind convins că Annixter ar fi fost în stare să discute despre invitaţie toată ziua. Se aşeză mai bine în şaretă, şi Harran puse mîna pe hăţuri.

— Bine, încheie el. Îţi cunoşti mai bine socotelile. Dacă poţi, vino. Cinăm la şapte.

— Am auzit că anul viitor aveţi de gînd să lucraţi singur tot pămîntul *ranch*-ului Los Muertos, observă Annixter cu o notă de sfidare în glas.

— Da, aşa avem de gînd, răspunse Magnus.

Annixter mormăi ceva, apoi întrebă:

— V-a spus Presley ce părere am eu despre lucrul acesta? întrebă el.

Lipsit de tact, vorbind verde, fără ocol, Annixter ar fi fost în stare să-i spună în faţă lui Magnus că e un prost. Dar înainte de a apuca să facă acest lucru, S. Behrman, în docarul lui, se ivi pe poartă şi, trăgînd încet lîngă verandă, se opri de partea cealaltă a şaretei lui Magnus.

— Bună dimineaţa, domnilor, rosti el, înclinîndu-se spre Derrick-tatăl şi spre fiul lui, ca şi cînd nu i-ar fi văzut mai adineauri. Ce mai faci, *mister* Annixter?

— Ce dracu pofteşti? îl întrebă Annixter, sfredelindu-l cu privirile.

S. Behrman sughiţă uşor şi-şi netezi jiletca cu mîna lui grasă.

— Ei, nu vreau eu cine ştie ce, *mister* Annixter, replică el, ignorînd tonul bătăios cu care-l întîmpinase tînărul *rancher*. Am să fac plîngere împotriva dumitale, *mister* Annixter, fiindcă nu repari gardul. Noaptea trecută oile dumitale au ieşit pe linie dincoace de viaduct, şi mă tem că au răscolit rău balastul. Calea Ferată nu-şi poate împrejmui toată linia. Fermierii au datoria să facă acest lucru, aşa că trebuie să te rugăm să ţii gardul de sîrmă ghimpată în bună stare. Îmi pare rău, dar am să fac plîngere...

Annixter se urcă în hamac şi se întinse în el cît era de lung, rostind calm :

— Du-te dracului !

— E atît în interesul dumitale, cît şi în interesul nostru ca siguranţa publicului...

— Ai auzit ce-am spus ? Du-te dracului !

— Asta nu poate însemna altceva decît încăpăţînare, *mister* Annixter, dar...

Deodată Annixter sări din hamac şi se apropie de marginea verandei. Faţa i se învăpăiase pînă la rădăcina părului său bălai, aspru. Cu bărbia scoasă agresiv înainte, întinse pumnul, scrîşnind :

— Am să... strigă el, am să-ţi spun eu acum cine eşti... Eşti o... o... o jigodie.

Pentru el, asta era cea mai mare insultă, cea mai injurioasă invectivă. N-avea la îndemînă un epitet mai urît.

— Nu poate însemna decît încăpăţînare, continuă S. Behrman, grijuliu să-şi sfîrşească fraza, dar nu-i o atitudine înţeleaptă.

— Repar gardul, nu-l repar, mă priveşte ! strigă Annixter. Ştiu unde vrei să ajungi, la blestemata aceea de locomotivă de azi-noapte. Află că n-aveţi dreptul să goniţi cu asemenea viteză în raza oraşului.

— Ce rază ? Oile erau dincoace de viaduct.

— Asta înseamnă că erau în raza oraşului Guadalajara.

— Vai, domnule Annixter, dar viaductul e la mai bine de două mile de Guadalajara.

Annixter voi să riposteze cu un argument zdrobitor :

— Două mile! Nu e nici o milă și un sfert. Nu, nici o milă. Uite, să-ți spună *mister* Derrick!

— Oh, nu știu cît o fi, declară Magnus, nevoind să se amestece.

— Ba da, știți, da, da. Știți foarte bine. Orice prost știe cît e de la Guadalajara pînă la viaduct. Sînt aproximativ cinci optimi de milă.

— De la gară, stărui Behrman flegmatic, pînă la capătul podului sînt aproximativ două mile.

— Nu e adevărat. Știi bine că nu e adevărat! strigă Annixter, scos din sărite de calmul lui. Pot dovedi că nu e adevărat. Am străbătut distanța aceasta pe Upper Road, și dacă eu fac patru mile pe oră...

Magnus și Harran plecară, lăsîndu-l pe Annixter să-l întărîte pe S. Behrman.

Cînd, în sfîrșit, plecă și S. Behrman, Annixter se întoarse, se urcă din nou în hamacul lui, mîncă prunele rămase și citi încă un capitol din *David Copperfield*. După aceea își puse pe față cartea deschisă și adormi.

Un ceas mai tîrziu, spre prînz, propriile lui sforăieli îl treziră deodată și sări în sus, ștergîndu-și fața de nădușeală și clipind din pricina soarelui orbitor. Simțea un gust rău în gură pentru că dormise cu ea căscată. Intrînd în sufragerie, își turnă un pahar cu *whisky* și sifon, pe care-l goli din trei înghițituri. Constată că se simțea mai bine, ba chiar că îi era foame. Apăsă de trei ori pe butonul din perete, alături de bufet, pentru a anunța bucătăria, care se afla într-o atenansă, că aștepta masa. În aceeași clipă, îl săgetă un gînd, întrebîndu-se dacă Hilma Tree avea să-i aducă mîncarea și să aștepte la masă pînă ce va mînca.

Pe lîngă *ranch*, Annixter avea o mică crescătorie de vaci, care producea cam atîta unt și brînză cît era nevoie pentru personalul *ranch*-ului. Îngrijeau de vaci bătrînul Tree, soția lui și fiica lor, Hilma. Nu aveau însă întotdeauna de lucru toți trei, așa că uneori Hilma dădea o mînă de ajutor și la alte treburi. Cînd nu robotea pe la bucătărie, de două sau de trei ori pe săptămînă o înlocuia pe maică-sa, trebăluind prin casă, deretecînd prin dormitor, făcînd paturile, aducînd mîn-

carea de la bucătărie. În vara aceea plecase în vizită la nişte rude, într-unul din oraşele de pe coastă. Într-o zi, după ce se întorsese, Annixter dăduse peste ea în căşărie, unde, cu mînecile bluzei albastre suflecate pînă la umeri, prepara brînza. De atunci Annixter era obsedat de braţele ei netede, goale, durdulii, răcoroase, fragede. N-ar fi crezut că o fată atît de tînără să aibă braţe atît de vînjoase, atît de împlinite. Spre mirarea lui, după ce se culcase în seara aceea, se surprinse gîndindu-se la ea, iar dimineaţa, cînd se trezise, se tot întrebase dacă nu cumva visase peste noapte frumoasele braţe albe ale Hilmei. Deodată se mîniase pe sine însuşi. La gîndul că-l preocupa atît de mult acest subiect, începuse să tune şi să fulgere împotriva întregii speţe femeieşti, din a cărei pricină bărbaţii îşi pierdeau atîta vreme. Avea la activul lui o experienţă cu fetişcana aceea sfioasă de la spălătoria de mănuşi din Sacramento ! Destul ! Femei ! Prostii ! Slavă Domnului, nu-l interesa nici una ! Surprinsese el privirea Hilmei Tree în căşărie ! Ehei, ştia el ce urmărea ! Încerca să-l prindă în mreje, asta era ! O să-i arate el ! S-aştepte, dau ei ochii din nou. O s-o expedieze pe uşă afară, la treaba ei. Hotărîse să se poarte aspru cînd o va vedea, să pară cu totul nepăsător, să-i arate o totală indiferenţă. În dimineaţa următoare, însă, cînd îi adusese micul dejun, se fisticise îndată ce intrase în cameră, rămînînd cu ochii pironiţi în farfurie, cu coatele lipite de trup, stîngaci, stînjenit, copleşit, nespus de stingher.

Antifeminist convins, dispreţuind-o în sinea sa pe Hilma, atît ca femeie, cît şi ca subordonată, faptul că-i stăpînea gîndurile îl irita, îl scotea din sărite. Mai presus de toate era furios din pricina acelei timidităţi prosteşti care îl cuprindea cînd se afla ea pe aproape. La început îşi spusese că era un nerod dacă nu putea să-i ignoreze existenţa ca pînă atunci, iar mai apoi că era un nerod şi mai şi dacă nu profita de situaţia lui. Fără îndoială, nici nu-i trecea prin cap că s-ar putea îndrăgosti, însă Hilma era o fată frumuşică. Îi pusese însă gînd rău.

Apăsînd încruntat, absent, pe butonul soneriei, se gîndea la treaba aceasta, întorcînd lucrurile pe toate fețele. Își aminti că în ziua aceea se bătea untul, și că doamna Tree pesemne că era ocupată la cășărie. Asta însemna că Hilma avea s-o înlocuiască. Se apropie de oglinda bufetului, privindu-se în ea cu o severă dezaprobare. După o clipă, ștergîndu-și în răspăr bărbia aspră, murmură spre imaginea din oglindă :

— Ce mutră, Doamne ! Ce mutră grozavă ! Și după o clipă adăugă : Mă întreb dacă toanta o să vină astăzi.

Intră în dormitor, apoi se uită pe furiș pe după perdeaua trasă. Fereastra dădea spre rezervorul puțului artezian. Bucătăria și cășăria erau în apropierea acestuia. Deodată o văzu pe Hilma ieșind din camera cuptorului și alergînd spre bucătărie. Fără îndoială, se ducea să-i pregătească prînzul. Lîngă puțul artezian îl întîlni pe tînărul Delaney, unul dintre argați, care, cu un colac mare de sîrmă ghimpată în miinile înmănușate și un clește înfipt la cingătoare, venea pe cărare de-a lungul canalului, ducîndu-și calul la grajd. Fără îndoială, reparase gardul de sîrmă ghimpată lîngă viaduct. Cînd dădu cu ochii de Hilma, își scoase pălăria cu boruri late și se opriră amîndoi să schimbe cîteva vorbe. Hilma chiar rîdea foarte amuzată de ceea ce-i spunea Delaney. Bătu prietenește calul pe greabăn, și Delaney, scoțînd cleștele de la cingătoare, se făcu că o ciupește cu el de braț. Fata îl prinse de încheietura miinii și-l împinse înapoi, rîzînd din nou. În închipuirea lui Annixter cei doi păreau uimitor de intimi, și el se aprinse brusc.

Aha, ia te uită, va să zică asta era ? Delaney și Hilma se au bine ! Se hîrjoneau chiar acolo, în văzul lumii, sub ochii lui. Ce dezgustător ! N-aveau nici pic de rușine ? Ei bine, n-au să zburde mult. Curmă el numaidecît tărășenia asta. Așa ceva nu se putea petrece sub ochii lui. Cîtuși de puțin ! O s-o gonească de la *ranch* chiar în ziua aceea. Nu îngăduia el asemenea lucruri. Destul ! Nici să n-o mai vadă în ochi ! O să vorbească după-amiază despre treaba asta cu bătrînul Tree. Orice s-ar întîmpla, dar el ținea la morală.

— Şi masa mea! exclamă el deodată. Mă face să aştept, să rabd de foame, ba chiar să mă îmbolnăvesc din nou, în timp ce lor le arde de hîrjoneală!

Se întoarse brusc şi, făcînd cîţiva paşi spre butonul soneriei, apăsă din nou violent.

„Vine acuşi femeiuşca! O întreb eu de ce a trebuit să aştept atît! Nu mai vede ea în ochi Quien Sabe! Am fost destul de îngăduitor. La naiba! N-au să-şi bată joc de mine la nesfîrşit."

Cîteva clipe după aceea, în timp ce Annixter se prefăcea că citeşte ziarul comitatului la o fereastră a sufrageriei, Hilma intră să aşeze masa. Annixter şedea cu picioarele pe pervazul ferestrei, pufăind dintr-o ţigară de foi, dar îndată ce Hilma intră în odaie, lăsă fără voie picioarele jos şi strivi de marginea ferestrei vîrful ţigării aprinse, privind-o cînd şi cînd pe furiş pe deasupra ziarului.

Deşi Hilma nu avea decît 19 ani, era voinică, dezvoltată, ca o femeie în floarea vîrstei. Formele durdulii, rotunde ale şoldurilor şi umerilor vădeau o împlinire generoasă, o precoce maturitate a unei vieţi animale sănătoase, robuste, trăite sub soarele cald, sudic al unei ţări subtropicale. Avea, ceea ce se vedea dintr-o privire, un organism energic, viguros şi un temperament echilibrat. Grumazul plinuţ îi împreuna umerii prin curbe frumos rotunjite, iar sub bărbie şi sub urechi pielea-i era albă şi fină ca satinul de borangic, uşor umbrită la ceafă şi la rădăcina părului, unde căpăta o nuanţă oacheşă, delicată. Gîtul se rotunjea pentru a-i întîlni bărbia şi obrajii, cu pielea întinsă, pală, ca de chihlimbar, în părţile umbrite, dar colorîndu-se imperceptibil pînă la îmbujorarea gingaşă, caldă a obrajilor. Tonul acesta tindea spre albăstriu acolo unde pielea era mai subţire, deasupra vinelor fine. Ochii, căprui, luminoşi, erau atît de larg deschişi, încît la cea mai uşoară tresărire se vedea tot irisul. Pleoapele — puţin mai închise decît nuanţa feţei — erau mărginite cu gene aproape negre. Deşi nu prea lungi, genele erau însă groase, încadrînd ochii cu o linie subţire, drăgălaşă. Gura îi era măricică, buzele strînse, dar nimic nu părea mai graţios, mai fermecător decît

conturul acestor buze plinuțe și bărbia rotundă, albă, modulîndu-se delicios înapoi, spre gît, spre deplinătatea grațioasă, feminină a pieptului. Cea mai ușoară mișcare a capului și umerilor stîrnea o gingașă unduire prin toată acea drăgălășenie de contururi dulci și suprafețe delicate, umbrele fine de chihlimbar întunecîndu-se, pălind sau pierzîndu-se imperceptibil în trandafiriul suav al obrajilor sau în umbra, cald colorată, a părului des, castaniu.

Părul ei gros, lucios, moale, bogat, plăcut mirositor, învolt deasupra frunții și sfîrcurilor trandafirii ale urechilor, revărsat în jos spre ceafă, părea să aibă viață proprie, ca părul Meduzei [1]. În adîncimea cîrlionților și cosițelor era de un castaniu-întunecat, ca antracitul, dar în lumina soarelui licărea ca aurul lustruit.

Mișcările ei, ca ale multor fete voinice, nu erau repezi, dar o oarecare hotărîre nedefinită a gesturilor, o ușoară grație, o anume cumpănire în atitudini îi dădeau un farmec cu totul deosebit.

Aspectul cel mai încîntător al Hilmei consta însă din simplitatea ei — o simplitate vădită nu numai în trăsăturile regulate ale feței, cu modularea lor statuară, cu fruntea și obrajii mari, cu cosițele netede, fine, dar și în întreaga ei făptură, din cap pînă-n picioare, precum și în mlădierea unică, bine conturată a bustului. Aproape fără să-și dea seama, se îmbrăca în deplină armonie cu această notă de simplitate. Acum purta o fustă de stambă simplă, de un albastru-închis, și o bluză albă scrobită.

Totuși, în pofida acestei simplități grave, riguroase, se vădeau la ea ușoarele amănunte ale gingășiei feminine, care încîntau fără cuvinte. Nici chiar Annixter nu se putuse împiedica să observe că picioarele îi erau delicate, subțiri, că micile catarame de oțel ale pantofilor sclipeau, că vîrfurile degetelor și unghiile erau de un roz-diafan.

Se surprinse mirîndu-se cum de era cu putință ca o fată de categoria Hilmei să rămînă atît de drăgălașă,

---

[1] Personaj din mitologia elină; e reprezentată cu părul împletit cu șerpi.

atit de feminină, să fie atit de ingrijită, atit de curată, dar se gîndi că munca ei era îndeosebi la căşărie, şi ca atare destul de uşoară. Şedea la *ranch* mai mult spre a fi împreună cu părinţii decît din nevoia de a avea o slujbă. Îşi dădea seama că în acea ţară nouă din Vest, unde oamenii işi puteau agonisi lesne cele trebuincioase, trăind o viaţă sănătoasă în aer liber, fineţea putea fi găsită uşor la tinerele femei, nu fineţea rezultată din educaţie sau cultură, ci aceea firească, instinctivă, încă neintinată, neasprită de sordida, inverşunata luptă pentru existenţă din regiunile suprapopulate. Era fineţea originară, firească, hărăzită existenţei elementare, strîns legată de natură, de viaţă, de pămîntul darnic.

Hilma întinse faţa de masă, dîndu-şi braţele larg în lături, şi pînza albă îi aruncă o licărire sub bărbie. Annixter se foi stinjenit.

— A, dumneata eşti, domnişoară Hilma ? rosti el, ca să spună ceva. Bună dimineaţa. Ce mai faci ?

— Bună dimineaţa, *sir*, răspunse ea, ridicîndu-şi privirea şi rămînînd o clipă cu braţele întinse. Sper că vă simţiţi mai bine.

Vocea îi era profundă, catifelată, părea să izvorască mai mult din piept decît din gît.

— Mulţumesc, mi-e mai bine, murmură Annixter. Apoi întrebă deodată : Unde e cîinele ?

Un bătrîn setter irlandez dădea uneori tîrcoale *ranch*-ului, dormind sub vreun pat şi mîncînd atunci cînd se găsea cineva să-i dea un blid cu resturi.

Pe Annixter nu-l interesa cîinele în mod deosebit. Săptămîni de-a rîndul uita de el. Nu era al lui. In ziua aceea însă părea că nu vrea să renunţe la acest subiect. Fără nici un motiv plauzibil pentru sine însuşi, revenea mereu la el. O întrebă pe Hilma fel şi fel de amănunte : Al cui era ? Cîţi ani credea că are ? O fi bolnav ? Unde dispăruse ? S-o fi tîrît undeva să moară ? Vorbi numai despre acest lucru tot timpul mesei. Părea că nu mai ştia să spună altceva. Cînd, în cele din urmă, Hilma plecă, după ce strînsese masa, el ieşi pe verandă şi o strigă :

— Ascultă, domnişoară Hilma.

— Poftiţi, *sir*.
— Dacă se întoarce ciinele, te rog să-mi spui.
— Bine, *sir*.
Annixter se întoarse în sufragerie şi se aşeză din nou pe scaunul de pe care tocmai se ridicase.
— Să-l ia toţi dracii de ciine! scrîşni furios, fără a-şi da seama nici el pentru ce.
În sfîrşit, cînd gîndurile îi zburară de la Hilma Tree, se trezi cu ochii la termometrul ce atîrna pe peretele din faţa lui. Îşi aduse aminte că hotărîse de mult să cumpere un barometru de precizie, un instrument pe care să se poată bizui. Gîndul acesta îi aminti de starea timpului şi de ploaia ce se vestea. Îl aşteptau multe treburi. Trebuia să pregătească sămînţa, să verifice plugurile şi semănătoarele. Nu ieşise din casă de două zile. Gata, să se scoale şi să treacă la acţiune! Hotărî ca după-amiază să dea o raită peste tot şi să cineze mai tîrziu. Nu se va duce la Los Muertos. Hotărîse să nu dea urmare invitaţiei lui Magnus Derrick. Totuşi, n-ar fi fost rău să se repeadă pînă acolo, să vadă despre ce era vorba.
„Dacă mă duc, îşi spuse în sine, plec călare pe Şarg."
Şargul era un ponei sălbatic, pe jumătate îmblînzit, care se zvîrcolea ca un diavol sub şa pînă ce îl potoleau dîrlogii şi pintenii. Annixter îşi aminti că locuinţa familiei Tree, de lîngă căşărie, dădea spre grajduri. De acolo ar fi fost posibil ca Hilma să-l vadă cînd încalecă, s-o impresioneze cu bărbăţia lui.
— Hm, mormăi el, aş vrea să văd dacă nătărăul de Delaney poate struni sălbăticiunea asta!
În timp ce cobora scările verandei, observă cu mirare că se lăsase o pîclă sură. Lumina soarelui se înceţoşase. Se simţea o adiere răcoroasă. Girueta anemometrului de pe grajd — un frumos cal auriu, în goană, cu coama şi coada fluturînd în vînt — se întorsese, vestind vînt de la sud-vest. Fără îndoială, ploaia aşteptată se apropia.
Annixter străbătu curtea spre grajduri gîndindu-se să vină călare la fereastra Hilmei şi să-i spună că nu va cina acasă. Consfătuirea de la *ranch*-ul Los Muertos

putea fi o explicaţie plauzibilă. Hotărî pe loc să se ducă la Derrick.

În timp ce trecea prin dreptul casei în care locuia Hilma, o zări bucuros — păşea de colo-colo prin odaia din faţă. Dacă va încăleca în faţa grajdului, nu se putea să nu-l vadă. Găsi rîndaşul în spatele grajdului ungînd osiile docarului şi-i porunci să pună şaua pe Şarg.

— A, mi se pare că nu-i aici, domnule, răspunse rîndaşul după ce se uită în grajd. Nu, acum îmi amintesc. L-a luat Delaney îndată după prînz. Calul lui şchiopăta şi voia să se ducă la viaduct ca să dreagă gardul. Se întoarce curînd.

— Ce, Delaney poate să-l încalece ?

— Da, domnule. A făcut el tărăboi, dar pînă la urmă i-a venit de hac. Ehei, în treaba asta nu-l întrece nici dracu pe Delaney !

— Ia te uită, poate să-l struneascâ ! se miră Annixter.

O clipă tăcu, apoi zise :

— Bine, nu-i nimic, Billy, pune şaua pe oricare dintre cai. Plec la Los Muertos.

— Vedeţi că vine ploaia, *mister* Annixter, observă Billy. Cred că se porneşte înainte de a se înnopta.

— O să-mi iau impermeabilul, răspunse Annixter. Cînd eşti gata, adu-mi calul la scară.

Nespus de plictisit, fără să arunce vreo privire spre căşărie sau spre locuinţa familiei Tree, Annixter se întoarse spre casă ca să-şi ia impermeabilul. Cînd urcă în verandă, auzi telefonul sunînd. Îl chema Presley de la Los Muertos. Auzise de la Harran că Annixter urma să vină probabil şi el în seara aceea la cină. În caz că va veni, îl întreba dacă n-ar fi atît de bun să-i aducă bicicleta, pe care o lăsase la *ranch*-ul Quien Sabe în ajun şi uitase să se întoarcă s-o ia.

— Nu ştiu, răspunse Annixter, ursuz, voiam să vin călare.

— Nu-i nimic, răspunse Presley fără supărare. Eu sînt de vină că am uitat-o acolo. Nu-ţi face griji. Vin eu în una din zilele astea şi o iau.

Annixter agăţă receptorul la loc cu o mişcare bruscă, apoi ieşi din cameră cu paşi grei, trîntind uşa. Işi găsi

impermeabilul pe coridor și-l îmbrăcă cu mișcări violente, dînd din umeri, făcîndu-l să-i pîrîie cusăturile. Totul părea să conspire împotriva lui. Atît mai lipsise, ca aiuritul acela de poet, zănaticul acela de Presley, să-și uite bicicleta. N-avea decît să vină să și-o ia. El, Annixter, se va duce călare, și basta! Ieșind pe verandă, zări bicicleta rezemată de gard, unde o lăsase Presley. Dacă rămînea acolo, avea s-o ude ploaia. Annixter înjură printre dinți. Proasta dispoziție îi creștea cu fiece clipă. Totuși, în ciuda acestei proaste dispoziții, se întoarse la grajd, împingînd bicicleta înaintea lui, și, răzgîndindu-se, îi porunci rîndașului să pregătească docarul. Apoi așeză el însuși bicicleta în docar, acoperind-o cu cîțiva saci goi și cu prelata care servea drept coviltir.

În timp ce făcea acest lucru, rîndașul, care tocmai băga calul între hulube, se opri, scoase o exclamație, ridică o mînă și trase cu urechea.

De pe acoperișul grajdului care n-avea pod, de pe stratul gros, catifelat de praf, din bătătură, din frunzișul pomilor și al plantelor, de pretutindeni se auzea un susur monoton, ce părea să răsune în tuspatru zările deodată, un freamăt prelung, surd, ferm, stăruitor, uniform.

— Iată c-a sosit și ploaia, vesti rîndașul, cea dintîi din toamna asta.

— Și tocmai acum trebuie să plec, spuse Annixter clocotind. Te pomenești că porcii aceia au să înceteze lucrul la grajdul cel mare.

Cînd docarul fu în sfîrșit gata, își puse din nou impermeabilul, pe care și-l scosese între timp, se urcă pe capră și, fără a mai aștepta ca rîndașul să ridice coșul, porni pe ploaie, cu o nouă țigară aprinsă între dinți. În timp ce trecea prin dreptul cășăriei, o zări pe Hilma în prag, cu mîna întinsă în ploaie, cu fața ridicată spre cerul sur, bucuroasă, plecîndu-și urechea la susurul ploii, cea dintîi din toamna aceea. Era atît de concentrată, încît nu-l observă nici pe Annixter, nici salutul lui stîngaci, din cap.

„S-a făcut dinadins că nu mă vede, își zise Annixter, mușcînd cu înverșunare din țigară. Își bate joc de

mine! Hm! Bine! O pun eu la punct! O să-şi ia tălpăşiţa de la *ranch* chiar miine."

Hotărîse să-şi amine inspecţia pentru ziua următoare. Ca să ajungă la Derrick, trebuia s-o ia pe un drum care făcea un mare ocol pe la Guadalajara. Ploaia avea să transforme praful adînc de pe drum într-o clisă groasă. Abia peste vreo trei ore va ajunge la casa *ranch*-ului Los Muertos. Se gîndea la Delaney şi la poneiul Şarg scrişnind din dinţi. Şi toată tevatura aceea — ptiu! din pricina unei muieruşti neruşinate. Nimerit prilej ca să-şi irosească timpul. Ehei, dar acum s-a terminat. Hotărîrea era luată. O s-o alunge de acolo, şi bună pace!

Ploaia se înteţea. Nu se simţea nici o adiere. Vălul gros de umezeală cobora din văzduh estompînd contururile îndepărtate, răspîndind pîcla sură pînă în zare, tot mai deasă, iar susurul prelung al ploii devenea tot mai intens, tot mai profund. La poarta ce dădea în drumul care ducea spre Guadalajara peste cîmpul de hamei al lui Dyke, Annixter se văzu silit să coboare şi să ridice coşul docarului. Tot căznindu-se să-l tragă în sus, işi prinse degetele în articulaţia cotului de fier care susţinea coşul, zdrelindu-se destul de rău. Era ultima şi cea mai mare din lungul şir de supărări al acelei zile. În clipa aceea o ura pe Hilma Tree atît de crîncen, încît dinţii lui încleştaţi aproape că retezară ţigara.

În timp ce trăgea şi smucea de coşul docarului, de pe borurile late ale pălăriei apa începu să-i picure pe nas, iar calul, care nu putea să suporte şfichiuiala ploii, se mişca încolo şi încoace exasperat.

— Prrr! îl struni Annixter furios. Prrr!

Pe neaşteptate, la o cotitură a drumului, se ivi călare pe Şarg, mergînd în trap domol, Delaney. Annixter, care tocmai se urcase din nou în docar, se trezi faţă în faţă cu el.

— Bună ziua, *mister* Annixter, îl salută acesta, oprind Şargul. Straşnică ploaie, nu?

Aprins la faţă, Annixter se lăsă pe capra docarului, exclamînd:

— A, dumneata erai ? Dumneata ?

— Am fost, răspunse Delaney arătînd din cap spre linia ferată, să dreg gardul lîngă pod și m-am gîndit s-o iau de-a lungul gardului spre Guadalajara, să văd dacă nu mai sînt și alte spărturi. Acum cred că totul este în regulă.

— Aha, crezi că totul este în regulă... șuieră Annixter printre dinți.

— Da, răspunse Delaney, descumpănit de tonul agresiv al lui Annixter. Adineauri am dres gardul lîngă pod.

— Ei bine, de ce nu l-ai dres acum o săptămînă ?! strigă Annixter furios. Te-am căutat toată dimineața. Cine ți-a dat voie să iei Șargul ? Oile și-au făcut aseară loc printre sîrme, și nesuferitul de Behrman a tăbărît pe mine azi-dimineață, vrea să-mi facă mizerii ! Deodată răcni : Spune, de ce-ți dau să mănînci ? De ce te plătesc ? Crezi că numai așa, ca să-ți îngrași hoitul ? Ai ?

— Stați, *mister* Annixter... începu Delaney.

— Să taci ! strigă Annixter, aprinzîndu-se la auzul propriului său glas. Să taci, nici măcar să nu-ți ceri iertare. Ți-am spus de cincizeci de ori să controlezi gardul.

— Cum asta, domnule ?! răspunse Delaney, începînd să fiarbă de indignare. Oile au slăbit sîrmele aseară.

— Ți-am spus să taci ! răcni Annixter.

— Stați, ascultați-mă...

— Să pleci de la *ranch*. Să pleci. Auzi, ia calul fără să-mi ceară voie ! Să nu-ți mai calce piciorul pe-aici ! Am fost destul de îngăduitor, Dumnezeu știe ! N-o să mă las mereu dus de nas. Pleacă ! Călătorie sprîncenată ! Du-te la administrator și spune-i că am poruncit să-ți plătească ce ai de luat, apoi șterge-o. Și ascultă bine ce-ți spun, urmă el întinzînd înainte, amenințător, falca de jos, ascultă : dacă te prind că mai dai tîrcoale casei *ranch*-ului, dacă te mai văd vreodată la Quien Sabe, am să-ți arăt drumul, drăguțule, cu vîrful cizmei. Și acum dă-te la o parte, lasă-mă să trec.

Amuţit de mînie, Delaney înfipse pintenii în coastele poneiului, şi dintr-un salt fu dincolo de docar. Annixter puse mîna pe hăţuri şi porni mai departe bombănind pe sub nas şi uitîndu-se din cînd în cînd înapoi la Şargul care zbura spre casa *ranch*-ului într-o volbură de stropi. Delaney îl îndemna cu capul aplecat înainte, ferindu-se de ploaie.

— Hm, mormăi Annixter cu o satisfacţie înverşunată, dar în sfîrşit şi cu oarecare umor, te-nvăţ eu minte, drăguţule!

După o bucată de drum, Annixter coborî iar din docar pentru a deschide altă poartă care dădea nu departe de Guadalajara în Upper Road, drumul ce lega acest oraş de Bonneville, mergînd paralel cu linia ferată. De cealaltă parte a terasamentului se întindea pînă în zare pămîntul golaş, cafeniu al *ranch*-ului Los Muertos, care se schimba acum, sub mîngîierea strălucitoare a ploii, într-o plămadă fragedă, moale. Bulgării grei, răscopţi de soare, se sfărîmau, crăpăturile pămîntului sorbeau, sorbeau apa cu un susur pripit. Priveliştea era însă mohorîtă. Zarea îndepărtată se boltea neguroasă, mînjită de şuvoaiele ploii. Peisajul monoton, nesfîrşit se întindea neted, searbăd, melancolic sub cerul jos, întunecat, fără nici o podoabă, fără nici o variaţie. Sîrmele de telegraf zumzăiau stins sub şfichiuirile stăruitoare ale stropilor. Stîlpii se înălţau negri, lucioşi, umflaţi de ploaie, în timp ce micii izolatori de sticlă şi barele care-i susţineau oglindeau adumbrirea tristă a amurgului.

Annixter voi să pornească mai departe, dar în clipa aceea dinspre Guadalajara se apropie un tren de marfă mergînd spre miazănoapte, către Bonneville, Fresno şi San Francisco. Garnitura, lungă, trecea încet, tacticos, locomotiva pufăia ritmic, vagoanele-platformă ţăcăneau sacadat la încheieturile şinelor. Pe două sau trei din platformele de la coadă Annixter văzu limpede plugurile lui Magnus Derrick, lacul lor roşu şi verde punînd o notă aparte, sclipitoare, pe tot acel fond cenuşiu şi cafeniu.

Annixter privi toată garnitura, întreg trenul acela care ducea plugurile lui Magnus Derrick departe de

ranch-ul lui tocmai atunci cînd dăduse cea dintîi ploaie, cînd era nevoie mai mult ca oricînd de ele. Le privea tăcut, gînditor. Chiar și după ce trecură, rămase pe loc îndelung, se uită după ele cum se pierdeau încet în depărtare, ascultînd huruitul care scădea tot mai mult, pînă ce ajunse un zumzet slab. Deodată locomotiva șuieră la intrarea pe viaduct.

Trenul acela în mișcare nu mai stîrnea groaza, impresia de nimicire care-l cutremurase pe Presley seara trecută. Acum lunecase cu un huruit înfundat, lugubru, ca un cortegiu funebru, ca un șir de chesoane de artilerie pline de morți, fumul locomotivei ascunzîndu-l într-un văl macabru, lăsînd în urmă o senzație de melancolie, mișcîndu-se jalnic, nesfîrșit de jalnic, sub cerul plumburiu, sub stropii suri de ploaie care cădeau mereu, susurînd înfundat, stăruitor, un susur vast, monoton, ce părea să răsune în tuspatru zările.

CAPITOLUL 3

Cînd Annixter sosi către seară la casa *ranch*-ului Los Muertos, găsi micul grup de invitați adunat în sufragerie. Magnus Derrick, în redingota de rigoare, pe care și-o pusese anume pentru acea ocazie, stătea cu spatele la cămin. Harran ședea aproape de el cu un picior aruncat peste brațul scaunului. Presley, cu pantaloni de catifea reiată și cizme înalte cu șireturi, se tolănea pe sofa, pufăind într-una din pipă. Broderson ședea la un colț al mesei, cu brațele încrucișate, iar Genslinger, directorul și proprietarul principalei gazete locale, *Bonneville Mercury*, cu mănușile de călărie și pălăria sub braț, ședea în fața lui Derrick, care ținea în mînă un pahar cu *whisky* golit pe jumătate.

În clipa în care intră, Annixter îl auzi pe Genslinger :

— Mîine apare în *Mercury* un editorial care are să vă intereseze, dragii mei. Se vorbește că la iarnă terenurile *ranch*-urilor dumneavoastră vor fi reevaluate. Cred c-o să-l cumpărați cu toții.

Aceste cuvinte atraseră îndată atenția tuturor celor de față. Annixter rupse tăcerea ce urmă:

— Ei, era și timpul să-și reevalueze pămînturile.

Problema pe care o amintise Genslinger era de o importanță vitală pentru fermierii din preajma orașelor Bonneville și Guadalajara. Magnus Derrick, Broderson, Annixter sau Osterman nu erau de fapt proprietari ai *ranch*-urilor pe care le exploatau. Cea mai mare parte a acestor grînare aparțineau companiei „Pacific & Southwestern Railroad". Explicația situației trebuia căutată în trecutul apropiat al companiei, cînd, ca primă pentru construcția căii ferate, guvernul federal îi donase o serie de terenuri situate de ambele părți ale traseului ce avea să-l urmeze linia ferată pe o adîncime de douăzeci mile. Indiscutabil că aceste parcele aparțineau companiei „Pacific & Southwestern Railroad". Terenurile netede care rămăseseră în proprietatea statului puteau fi și fuseseră cumpărate de *ranchers*, dar parcelele Căii Ferate, sau cum, erau denumite, „parcelele alternate", urmau a fi cumpărate direct de la Calea Ferată.

Lucrul acesta nu-i împiedicase pe *ranchers* să se stabilească pe acele terenuri din Valea San Joaquinului. Cu mult înainte, Calea Ferată declarase disponibile aceste terenuri, și prin circulare și comunicate răspîndite în tot statul, îi invitase în mod expres să se stabilească acolo. Pe atunci, cei de la Calea Ferată încă nu se aflau în posesia documentelor legale prin care aceasta era pusă în posesia parcelelor, dar îndată ce obținuseră documentele, hotărîseră să împartă pămîntul pe categorii și să-l ofere spre vînzare, primilor ocupanți acordîndu-le dreptul de preemțiune. Prețul acestor terenuri urma să fie stabilit după acela fixat de guvern pentru propriile sale suprafețe de pămînt învecinate — aproximativ doi dolari și jumătate acrul.

Terenurile fuseseră între timp cultivate și ameliorate de fermieri, ceea ce, fără îndoială, le sporea valoarea. Era o ocazie favorabilă pentru a face bani buni. Cînd parcelele Căii Ferate de lîngă Bonneville fuseseră date în exploatare, amatorii începuseră să se îmbulzească. Broderson și Annixter, Derrick și Osterman

prezentaseră cereri cei dintîi, asigurîndu-şi astfel cele mai bune loturi. Îndată însă ce terenurile începuseră să fie exploatate, compania nu se mai grăbi nici să fixeze preţurile parcelelor încorporate în diferite *ranch*-uri, nici să le scoată în vînzare. Problema fusese tărăgănată an după an şi dată uitării luni de-a rîndul, fiind amintită doar în împrejurări ca aceasta, cînd se răspîndise zvonul că direcţia generală a Căii Ferate ar fi fost pe punctul de a lua măsuri concrete.

— Îndată ce Calea Ferată va dori să stea de vorbă cu mine în ceea ce priveşte vînzarea *ranch*-ului Quien Sabe, zise Annixter, îi stau la dispoziţie. Valoarea pămîntului a crescut mai bine de patru ori. Pun rămăşag că l-aş putea vinde mîine cu cincisprezece dolari acrul, şi dacă am să-l cumpăr de la Calea Ferată cu doi şi jumătate, am făcut o afacere straşnică.

— Doi şi jumătate! sări Genslinger. Îţi închipui c-au să-ţi dea pămîntul la acest preţ? Cum îţi poate trece prin minte una ca asta?

— Aşa scrie în circularele şi în broşurile pe care le-a difuzat Calea Ferată cînd a oferit spre exploatare aceste terenuri, răspunse Harran. Sînt obligaţi să le respecte. Nici chiar „P. & S. W." nu poate să-şi calce cuvîntul. Dumneata ai venit de curînd prin părţile acestea, domnule Genslinger. Nu cunoşti condiţiile în care am luat noi terenurile.

— Dar investiţiile noastre? exclamă Annixter. Pînă azi, Magnus Derrick şi cu mine am pus la bătaie cinci mii de dolari ca să săpăm canalul de irigare. Cred că n-am adus ameliorări pămîntului ca să-l valorificăm pentru proprietarii Căii Ferate. La urma urmei, n-are-a face ce investiţii am făcut sau cu cît a crescut între timp valoarea pămîntului, Calea Ferată trebuie să respecte clauzele contractuale pe care le-au oferit — doi dolari şi jumătate acrul. În împrejurarea aceasta, „P. & S. W." *uită* anumite lucruri.

Genslinger se încruntă nedumerit.

— Sînt nou aici, aşa cum spune *mister* Harran, dar mi se pare că în treaba asta ceva nu e în regulă. Construcţia căii ferate a contribuit la creşterea valorii terenurilor cel puţin în aceeaşi măsură ca investiţiile

dumneavoastră. De ce să încasați numai dumneavoastră acest plus de valoare, și Calea Ferată să nu ia nimic? Soluția cea mai justă ar fi să împărțiți cîștigul pe din două.

— Nici să nu aud! declară Annixter. Au convenit să primească doi dolari și jumătate, să se țină de cuvînt.

— Ei bine, murmură Genslinger, din cîte știu, nu cred că au cîtuși de puțin intenția să accepte doi dolari și jumătate. În aceste vremuri grele, reprezentanții Căii Ferate vor să scoată cel mai bun preț posibil.

— Pentru Calea Ferată vremurile nu sînt niciodată grele, observă bătrînul Broderson.

Broderson era cel mai vîrstnic dintre oaspeți, avînd aproape 65 de ani. Cu barba albă, cu capul înclinat grav spre pămînt, avea o înfățișare venerabilă.

Om cu vederi înguste, își căuta chinuitor cuvintele, de teamă ca nu cumva să supere pe cineva, gîndea încet, și cînd se angaja într-o conversație, o lungea la nesfîrșit. Abia își exprimase remarca despre vremurile grele, și îndată se socoti dator să explice:

— Vremuri grele! repetă el cu o notă de tulburare, de stînjenire în glas. Ei, poate că și Calea Ferată *întîmpină greutăți*, desigur, n-am vrut să spun că nu! Toată lumea întîmpină greutăți! Cred că eu sînt un om drept și cinstit față de oricine. Socot însă că noi am transportat totdeauna cerealele pe liniile lor, și că pentru asta le-am plătit, și în anii buni, și în cei răi, căci „P. & S.W." e singura companie de cale ferată de pe teritoriul statului nostru. Asta-i! Cînd spun singura companie, ei, zic și eu așa, firește, nu-i *singura*, mai sînt și altele. Mai sînt „D.P. & M." [1], și „San Francisco & North Pacific", care duce la Ukiah [2]. Am un cumnat în Ukiah. Pămînt arabil nu prea e pe-acolo, deși se *cultivă ceva* grîu, așa cred. Se pare însă că e prea la miazănoapte. Ei, adevărul e că n-au prea mult pămînt. Să fie vreo șaizeci de mii de acri în tot ținutul, dacă pui la socoteală și parcelele pe care se cul-

[1] Inițialele companiei de cale ferată „Denver, Pueblo & Mojave".

[2] Orășel în nord-vestul statului California.

tivă orz și ovăz. Ei, ce să zic, poate să fie mai curînd patruzeci de mii, nu știu nici eu prea bine. Sînt atîția ani de cînd n-am mai fost pe acolo. Eu...

Ajuns la capătul răbdării, Annixter se întoarse spre Genslinger, întrerupîndu-l scurt pe bătrîn :

— Fleacuri ! Fapt e că au să ne dea pămîntul la doi dolari și jumătate ! strigă el. Avem acte.

— Atunci, vedeți ce scriu actele, domnule Annixter, replică Genslinger semnificativ, vedeți ce scriu ! Încredințați-vă dacă punctul dumneavoastră de vedere este justificat.

Îndată după aceasta, Genslinger plecă. Servitorul chinez al lui Derrick intră să pună masa.

— Ce credeți c-a vrut să spună ? întrebă Broderson după ce Genslinger ieși.

— De pămînt ? întrebă Annixter. Habar n-am ! Fleacuri ! Există sau nu clauzele lor scrise negru pe alb în circulare ? Așa s-au obligat.

— Ei, s-au obligat ! murmură Broderson. Calea Ferată n-a prea ținut cont niciodată de asemenea lucruri.

— Unde e Osterman ? întrebă Annixter, schimbînd brusc subiectul, ca și cînd n-ar fi fost demn de discuție. Zăpăcitul ăla de Osterman nu vine încoace astă-seară ?

— I-ai telefonat, nu, Presley ? întrebă Magnus.

Presley o luase pe genunchi pe Princess Nathalie și îi mîngîia părul lung, mătăsos. În culmea fericirii, pisica închisese ochii, în locul cărora se zăreau doar două liniuțe subțirele, zgrepțănînd ușor catifeaua pantalonilor lui Presley cînd cu ghearele unei lăbuțe, cînd cu ale celeilalte.

— Da, *sir*, răspunse Presley. A spus că vine.

În aceeași clipă Osterman deschise ușa.

Era încă tînăr, dar neobișnuit de predispus spre pleșuvie. Urechile-i roșii și mari ieșeau în unghi drept de fiecare parte a capului, iar sub nas gura i se contura ca o crăpătură întinsă, orizontală. Umerii obrajilor, stacojii, erau ușor proeminenți ; fața ca a unui actor de comedie, a unui cîntăreț, a unui om care nu rămîne niciodată dator cu răspunsul, predispus tot

timpul să stîrnească rîsul. Administrarea *ranch*-ului nu prea îl interesa, lăsînd exploatarea pămîntului pe seama administratorilor şi supraveghetorilor, el însuşi locuind la Bonneville. Era un filfizon fercheş, totdeauna pozînd, străduindu-se să facă impresie, să atragă atenţia asupra lui. Poseda o oarecare energie, dar şi-o irosea îndeletnicindu-se cu lucruri neînsemnate, alergînd necontenit după altceva, incapabil să stăruie multă vreme intr-o anumită direcţie. La un moment dat îi intrase în cap să facă scrimă, apoi să înveţe prestidigitaţia, sau să tragă cu arcul. Mai bine de o lună exersase cu pasiune la două banjouri, concomitent, apoi, abandonînd această îndeletnicire, se preocupase pe neaşteptate de gravura în piele, făcînd tot felul de poşete, cordoane şi benzi de pălării, pe care le dăruia tinerelor doamne cunoscute. Căuta să nu-şi facă niciodată duşmani. Era mai curînd iubit decît respectat. Cunoscuţii îi ziceau „zăpăcitul acela de Osterman", sau „prostănacul de Osterman", şi-l invitau la cină. Făcea parte dintre acei oameni care, aşa-zis, nu puteau fi ignoraţi. Îşi dădea importanţă, dacă nu prin altceva, măcar prin felul lui gălăgios de a fi. Dacă avea o trăsătură statornică, apoi aceasta era dorinţa de a uimi, şi într-o anume direcţie în care excela, izbutea să pună în circulaţie cele mai năstruşnice poante, în care personajul principal era el însuşi. Volubil şi îndemînatic, îl găseai pretutindeni, fiind un neobosit colportor de anecdote picante.

Înglodat în datorii, ducea povara acestora cu cea mai desăvîrşită nepăsare. Cu un an mai înainte, S. Behrman îi luase în gaj mai bine de o treime din recoltă şi îi storsese dobînzi cămătăreşti.

Cu toate acestea, Osterman şi S. Behrman erau mereu văzuţi braţ la braţ pe Strada Mare din Bonneville. Osterman obişnuia să-l bată pe S. Behrman pe spatele lui puhav, spunîndu-i: „La urma urmei, burduhănosule, eşti un băiat bun, nu?"

În timp ce Osterman intra pe uşa care dădea spre verandă, după ce îşi atîrnase impermeabilul şi pălăria, de pe care picura apa, în cuierul de afară, *missis* Derrick apăru pe uşa sufrageriei, din coridorul cu

plafon de sticlă. Osterman o salută curtenitor, cu efuziune.

— N-am să rămîn cu dumneavoastră, spuse ea, zîmbind afabil, cu ochii ei căprui, frumoşi, larg deschişi, care aruncau priviri cercetătoare, candide celor de faţă. Am venit să văd numai dacă doriţi ceva şi să vă întreb ce mai faceţi.

Se apropie apoi de bătrînul Broderson, întrebîndu-l cum se mai simţea soţia lui, care fusese bolnavă în ultima săptămînă. În timpul acesta, Osterman păşea de colo-colo, strîngînd mîinile în stînga şi în dreapta, turuind fără încetare.

— *Hello*, băieţi, *hello*, fetelor! *Hello*, *Governor!* Parcă ar fi marea adunare a clanurilor astă-seară! Uite-l şi pe Annixter! *Hello*, Buck[1]. Habar n-aveţi! Straşnic îi trage, afară, în noaptea asta!

Annixter se înroşi brusc, retrăgîndu-se stînjenit spre un colţ al încăperii, unde se opri stingaci lîngă vitrina cu păsări împăiate. Cît timp *missis* Derrick rămase în sufragerie, el stătu în picioare, neclintit, cu coatele lipite de trup. Nespus de jignit, Annixter îl ocăra în gînd pe Osterman, care îi spusese Buck înaintea soţiei lui Magnus. „Prostănacul ăsta de Osterman. N-are nici un pic de ruşine, neghiobul! N-a învăţat încă să se poarte cînd e de faţă o femeie! Să mi se adreseze astfel de faţă fiind *missis* Derrick! Ptiu! Un grăjdar, un om tocmit cu ziua ar şti să vorbească mai frumos!"

În timpul cinei Annixter stătu mohorît, îmbufnat, fără a lua nimic în gură, hotărît să-l repeadă pe Osterman dacă îi va mai spune Buck.

Ca desert, bătrînul chinez le servi un *plum pudding*[2], pe care Annixter — amintindu-şi de alte mese la Derrick — îl aşteptase nerăbdător tot timpul cinei. Fără îndoială că budinca avea să-i redea buna dispo-

---

[1] În S.U.A., cuvîntul englezesc buck, care înseamnă berbec, este folosit — ca în cazul de faţă — drept poreclă batjocoritoare pentru bărbaţii negri.

[2] Budincă garnisită cu stafide, coacăze etc., care în ţările anglo-saxone se serveşte de Crăciun.

ziție, căci spera că stomacul lui era suficient restabilit ca să poată rezista.

Din nefericire, budinca fu servită cu un sirop pe care nu putea să-l sufere — o mixtură incoloră, groasă ca terciul, făcută din apă și zahăr. Pînă să deschidă gura, chinezul și stropise cu sirop porția lui de budincă.

— Vai ! exclamă Annixter. Îmi face rău. Nu-mi place pelteaua asta. Ia-o de-aici ! Dacă nu te superi, aș vrea budinca simplă.

— Îți priește la stomac, Buck, observă tînărul Osterman. Face budinca să alunece pe gît, nu vezi ? Peltea ! Vezi cum îi zice ?!

— Ascultă, te rog să nu-mi mai spui așa. N-are nici un haz ! Ș-apoi siropul nu-mi face bine la stomac. La urma urmei, îmi dau seama mai bine decît tine. Ce știi *tu* despre stomacul meu ? Numai cînd văd pelteaua asta, și-mi vine greață.

Curînd după aceea chinezul făcu rînduială pe masă, după care aduse cafea și țigări. Sticla cu *whisky* și sifonul apărură din nou. Oaspeții se lăsară pe spetezele scaunelor, aprinzîndu-și țigările de foi, vorbind despre ploile care se anunțau și de perspectivele unei urcări a prețului la grîu. Broderson chibzuia cînd anume să facă vizita de mult proiectată la Ukiah, iar Osterman făcea scamatorii cu cocoloașe de pîine. Princess Nathalie se foia neliniștită. Annixter se așezase în fotoliul în care ea obișnuia să doarmă în fiece noapte. Nu putea să se culce, și de aceea nu-și mai lua de la el ochii gălbui, sclipitori, limpezi ca două mărgele de chihlimbar, pîndindu-i fiece mișcare.

În sfîrșit, Magnus, care se afla în capul mesei, se așeză mai bine pe scaun, luînd o poziție profesorală.

— Ei bine, domnilor, începu el, procesul împotriva Căii Ferate, cu privire la tariful de transport al cerealelor, l-am pierdut. Ulsteen a pronunțat o hotărîre în favoarea Căii Ferate, și acum se aude că tariful va fi majorat.

După ce Magnus sfîrși, urmară cîteva clipe de tăcere, toți cei de față rămînînd pe gînduri. Apoi Harran vorbi :

— Toate sforile le-a tras S. Behrman. A mirosit că e un os de ros, ei, şi cine altul să-şi bage coada decît S. Behrman ? Cine se află însă în spatele lui ? Shelgrim !

Shelgrim ! Numele acesta răsunase abrupt, grav, sumbru, plin de tîlc, tăios, stîrnind numeroase asociaţii de idei. Cei de faţă îl cunoşteau bine. Această figură proeminentă, copleşitoare a finanţelor la acel sfîrşit de veac, excrescenţă a împrejurărilor, produs inerent al unor condiţiuni caracteristice, tipice, simbol al unor forţe oarbe, era bine cunoscută. În tot comitatul, în California întreagă, în tot Vestul, pe tot întinsul Statelor Unite. În epoca Noii Mişcări, a Noii Finanţe, a reorganizării capitalului, a coalizării forţelor, a creării întreprinderilor uriaşe nu se afla alt om care să fie urmărit cu mai multă atenţie, sau altă personalitate mai urîtă, mai temută, căreia să i se acorde, vrînd-nevrînd, tributul datorat geniului său, minţii sale, care acţiona pe toată întinderea continentului, ca acestui Shelgrim, preşedintele şi proprietarul companiei „Pacific & Southwestern Railroad".

— Totuşi, nu-mi vine a crede că ar fi intrat în acţiune chiar şi dînsul, zise Magnus.

— Atunci, exclamă Osterman, problema ce ni se pune este să acţionăm înainte de a o face el.

— N-a intrat el în acţiune ! pufni Annixter. Pesemne că acţionează el de mult, dar n-am observat noi.

— În orice caz, stărui Magnus, e puţin probabil ca acţiunea aceasta — oricare ar fi ea — să se fi încheiat. Dacă intervenim repede, mai putem avea oarecare şanse.

— Să acţionăm repede ! Cum ? întrebă Annixter. Dragă Doamne ! Ce mai putem face cînd ne-a şi jucat festa ? Adevărul e că *nu poţi ţine piept Căii Ferate !* Am sucit-o, am învîrtit-o, dar ne-au făcut *knock-out* de fiecare dată. Chiar şi dumneavoastră, *mister* Derrick, iată că aţi pierdut procesul cu privire la tarife. S. Behrman v-a jucat festa. Shelgrim i-a cumpărat pe judecători. Are în buzunar tot felul de oameni ca Ulsteen. Are în buzunar Comisia căilor ferate. Îl are în buzunar chiar şi pe guvernatorul statului. În intervalul cît durează o sesiune a corpurilor legiuitoare

din Sacramento cheltuiește un milion de dolari cu *lobby*-ul. Are oameni chiar și în Senatul Statelor Unite. A organizat totul ca o armată. Ce mai puteți face atunci dumneavoastră? El șade în biroul lui din San Francisco, și noi trebuie să jucăm după cum ne cîntă.

— Bine, dar, dar, obiectă Broderson, mai e și Comisia pentru reglementarea comerțului.[1] Cel puțin în ceea ce privește tarifele pe distanțe mari...

— A, da, Comisia pentru reglementarea comerțului! exclamă Annixter disprețuitor. E tare și mare, nu? Cea mai mare panoramă de pe lume! Nu-i mai brează decît Comisia căilor ferate! În California n-a existat și nu va exista nicicînd o comisie a căilor ferate care să nu fie cumpărată de cei de la „P. & S.W.".

— Totuși, obiectă Magnus, oamenii din statul nostru caută ajutor la Comisia căilor ferate. Unica noastră speranță ea e. O dată aleși, dacă membrii ei sînt loiali alegătorilor, întregul sistem al tarifelor excesive cade la pămînt.

— Ei bine, atunci de ce să nu ne punem oamenii noștri în această comisie a căilor ferate? opină pe neașteptate tînărul Osterman.

— Fiindcă așa ceva nu e posibil, răspunse Annixter. Nu poți ține piept Căii Ferate, și dacă ai putea, n-ai izbuti să-i organizezi pe fermierii din valea San Joaquinului. Am încercat o dată și mi s-a întors stomacul pe dos. Calea Ferată i-a cumpărat pur și simplu pe delegați prin S. Behrman, și ne-a dat peste cap!

— Hm! Ăsta-i jocul, încheie Osterman. Șperțul!

— E singurul joc cu care uneori se pare că poți cîștiga, încuviință Harran posomorît.

— Ba cîștigi întotdeauna, exclamă Osterman, aprinzîndu-se deodată. Fața lui — ca aceea a unui clovn, cu

[1] După ce Curtea Supremă a S.U.A. a declarat anticonstituționale legile prin care anumite state înființaseră comisii pentru supravegherea întocmirii și aplicării tarifelor de cale ferată, Congresul a adoptat, în anul 1887, o lege federală privind reglementarea schimburilor comerciale între statele federale, creînd o bază constituțională pentru funcționarea comisiilor de căi ferate și legalizînd astfel intervenția statelor în relațiile dintre Căile Ferate și clienții lor.

o crăpătură mare în locul gurii, cu urechile clăpăuge, roșii — se învăpăiase.

— Ascultați, strigă el; așa nu mai merge. Ne-am zbătut, am luptat în fața instanțelor de judecată și în afara lor, ne-am agitat, am făcut, am dres, dar S. Behrman ne jumulește de fiecare dată. Acum iată că avem în perspectivă o recoltă bogată. N-a plouat de doi ani, pămîntul s-a odihnit îndelung. Dacă în iarna asta va ploua bine, vom avea un an îmbelșugat. Ei, tocmai acum, cînd se ivește pentru noi speranța de a ne ridica pe picioare, de a lichida datoriile, de a radia ipotecile, tocmai acum iată că Shelgrim uneltește cu scopul de a urca tarifele, de a ne da peste cap. Da, uneltește acum, cînd alegerile bat la poartă și cînd urmează să intre în funcțiune noua Comisie a căilor ferate. Momentul acesta și l-a ales Shelgrim pentru a ne da lovitura. Dacă-l lăsăm să lucreze în liniște, fără doar și poate că s-a isprăvit cu noi! Dacă nu deschidem bine ochii, sîntem pierduți! Situația e disperată. Domnul Derrick a spus că cheia întregii probleme este Comisia căilor ferate. Ei bine, de ce să nu ne punem oamenii noștri în comisie? Nu trebuie să ne gîndim la mijloacele prin care vom putea ajunge la acest lucru, totul e să ajungem. Dacă e vorba să cumpărăm comisia, s-o cumpărăm. Să ne punem oamenii noștri acolo și să dictăm tarifele cele mai convenabile. Să zicem că acest lucru ne va costa o sută de mii de dolari. Ei bine, dacă vom obține reducerea tarifelor, vom recupera această sumă, și chiar mai mult decît atît.

— *Mister* Osterman, îl întrerupse Magnus, fulgerîndu-l cu o privire, dumneata propui o tentativă de corupție.

— Întocmai, repetă Osterman, propun o tentativă de corupție.

— O tentativă nesăbuită, aprecie Annixter posac. Presupunînd că ai să cumperi Comisia căilor ferate și ai să obții scăderea tarifelor, ce se va întîmpla? Gașca de la „P. & S.W.", va obține o suspendare a aplicării tarifelor, și iar ne-au legat la gard.

— S-ar lega la gard și pe ei! Mai bine să transporți cu tarife scăzute decît să nu transporți de loc. Griul e făcut ca să circule.

— Prostii! strigă Annixter. Ia spune, n-o să-ți vină niciodată mintea la cap? Nu știi că de tarifele scăzute vor beneficia achizitorii din Liverpool, și nu noi? Nu înțelegi odată că nu poți ține piept Căii Ferate? Vrei să cumperi întreaga comisie? Nu-ți dai seama că ai face-o împotriva Căii Ferate, împotriva unui trust, care poate să pună la bătaie milioane împotriva miilor noastre? Crezi că poți să le faci concurență?

— Pînă nu ne-am văzut oamenii înscăunați, cei de la Calea Ferată nu trebuie să știe că noi acționăm împotriva lor.

— Și cînd ai să-i vezi înscăunați, ce va împiedica trustul să-i cumpere peste capul dumitale?

— Dacă vom avea acolo oameni corespunzători, nu vor putea fi corupți cu una, cu două, interveni Harran. Nu știu, mi se pare însă că Osterman are oarecare dreptate. Dacă am putea să punem în comisie oamenii noștri, am alege desigur în acest scop oameni cinstiți.

Exasperat, Annixter dădu cu pumnul în masă.

— Oameni cinstiți! strigă el. Oamenii care vor accepta să se amestece într-o asemenea manoperă vor fi în primul rînd necinstiți.

Broderson, care nu-și mai găsea locul pe scaun, ciupindu-și barba îngîndurat, luă cuvîntul din nou:

— Am avea măcar *șansa* ca oamenii noștri din comisie să dejoace uneltirile pe care Shelgrim le-ar întreprinde neîndoielnic. Da, se grăbi el să adauge, *aproape* neîndoielnic, ca să zic așa, aproape neîndoielnic.

— Firește că am putea, încuviință Osterman. Dacă am ajuns să acceptăm un risc, să punem la bătaie o miză mare, pentru a da o lovitură mare. Riscul este preferabil prăbușirii sigure.

— Eu, *mister* Osterman, nu mă voi amesteca într-un asemenea proiect de mituire, de corupție flagrantă, declară Magnus Derrick, cu o notă de severitate în glas. Sînt surprins, domnul meu, că ai putut să aduci în discuție un asemenea subiect în prezența mea.

— Şi apoi, strigă Annixter, lucrul ăsta nu e realizabil.

— Nu ştiu, murmură Harran, poate e nevoie de o mică scînteie ca asta, pentru a determina o reacţie în lanţ.

Magnus îşi privi fiul cu nespusă uimire. Nu se aşteptase la aşa ceva din partea lui Harran. Avea însă pentru el o afecţiune atît de profundă, se obişnuise atît de mult să-i ia în seamă părerile, încît, pentru moment, după primul şoc al surprizei, al dezamăgirii, ceva îi şoptea că ar trebui să acorde atenţie sugestiei. Nu era însă dispus s-o susţină cituşi de puţin. Avea poftă să se ridice de pe scaun şi să înfiereze atît sugestia, cît şi pe Osterman. Considera infamant acest sistem odios, un sistem, socotea el, necunoscut de vechea şcoală politică a conducerii treburilor publice, şcoală căreia era mîndru că-i aparţine. Dar de vreme ce Harran, chiar pentru o clipă, reflectase asupra acelei sugestii, el, Magnus, care avea instinctiv încredere în Harran, va face acelaşi lucru, de ar fi numai spre a o respinge, spre a o repudia din capul locului.

Începură numaidecît s-o dezbată sub toate aspectele. Încet-încet, peroraţia lui Osterman, insistenţele sale înfocate, temeinicia argumentelor, raţionamentele, replicile prompte, uşurinţa cu care riposta la contraargumente îl cîştigară complet de partea sa pe bătrînul Broderson. Volubilitatea lui Osterman îl buimăcea, rapiditatea fulgerătoare cu care aluneca de la un subiect la altul, plin de efuziune, spiritual, sclipitor, zugrăvindu-i perspectiva iminentă a ruinei, îl înspăimînta.

Annixter, care susţinea teza contrară, deşi pleda cu înfocare, era în inferioritate, neizbutind să-şi prezinte argumentele temeinic. Îl făcea pe Osterman nerod, nătărău, zurliu, măgar zănatic, dar nu putea să-i combată afirmaţiile. Consideraţiile lui erau evazive, rudimentare, abrupte. Contrazicea *de plano*[1] orice afirmaţie a lui Osterman, făcea observaţii tăioase sau afirmaţii absolut contradictorii, şi cînd Osterman sau

[1] De îndată, fără a sta mult pe gînduri (în limba latină în original).

Harran le întorceau împotriva lui, răspundea în doi peri : „Pe de o parte, așa ar fi, pe de alta, nu".

În sfîrșit, Osterman invocă un ultim argument :

— Dacă reușim să facem ceva în direcția aceasta, strigă el, îi luăm piuitul burduhosului de Behrman !

— El trage sforile de fiecare dată, strigă Harran. Dacă e vorba de o afacere murdară în care Calea Ferată nu vrea să apară, Behrman e pus să tragă sforile. Dacă tarifele de transport trebuie „ajustate", ca să mai fim jumuliți de ceva bani, Behrman hotărăște cît ne țin curelele. Dacă trebuie mituit un judecător, tîrgul îl face S. Behrman. Dacă trebuie șperțuiți membrii unui juriu, S. Behrman strecoară banii. Dacă trebuie măsluite niște alegeri, S. Behrman operează. Behrman în sus, Behrman în jos ! Cum faci un pas, dai de S. Behrman. Behrman a pus gheara pe noi, și pînă nu ne-o stoarce la sînge, n-o să ne mai dea drumul. Ptiu, uneori, cînd mă gîndesc la el, mă mir că mă pot stăpîni să nu-i înfig mîna în gît.

Cu fața lui pe jumătate serioasă, pe jumătate comică, cu fruntea prelungită de chelie și urechile clăpăuge, roșii, Osterman se ridică în picioare. Se sprijini de masă agitat. Luă cuvîntul, gesticulă violent cu mîna dreaptă, căutînd efecte, ținînd neapărat să capteze auditoriul, jucîndu-și rolul ca pentru o galerie, perorînd frenetic, cu patos.

— Ei bine, acum e momentul. Nu-l scăpați ! vociferă el. Acum, ori niciodată ! Acum vă puteți salva pe dumneavoastră și întreaga Californie. Dacă scăpați această ocazie, *ranch*-urile dumneavoastră se vor duce de rîpă. Buck, te cunosc bine. Știu că nu te temi de nimic pe lumea asta. Știu că toți sînteți gata de luptă, și mai știu că dacă v-aș arăta cum am putea învîrti lucrurile ca să ne punem oamenii în comisie, n-ați da înapoi. Dumneavoastră, *Governor*, sînteți un om hotărît. Dumneavoastră știți ce înseamnă o acțiune promptă, îndrăzneață. Dumneavoastră nu sînteți dintre oamenii care dau înapoi cînd se ivește o ocazie favorabilă. A juca tare, a miza o avere pe o carte, tocmai asta vă caracterizează ! Doar nu degeaba ați dobîndit reputația celui mai tare jucător de pocher din comitatul El

Dorado. Iată că aveţi prilejul de a juca cea mai mare partidă din viaţa dumneavoastră. Dacă acţionăm neînfricaţi, cu îndrăzneală, o vom cîştiga. Dacă şovăim, sîntem pierduţi.

— Se pare că nu te pot împiedica să ţopăi ca un ţap, Osterman, îl ironiză Annixter. Hai, zi, cum vezi tu lucrurile? Ce crezi că putem face? N-am spus, se grăbi el să adauge, că toată pălăvrăgeala asta a ta m-a convins cîtuşi de puţin. Îmi dau seama tot atît de bine ca şi tine că sîntem la ananghie. Am ştiut-o înainte de a veni aici astă-seară. Nimic din ceea ce ai spus nu m-a convins. La urma urmei, ia spune, ce propui? Să auzim!

— Ei bine, cred că cel dintîi lucru pe care trebuie să-l facem e să stăm de vorbă cu Disbrow. El este agentul politic al lui „Denver, Pueblo & Mojave". Mai întîi trebuie să tatonăm cum stau lucrurile. De aceea aş dori în mod special ca *mister* Derrick să ni se alăture. Disbrow se pricepe la politică mai abitir decît oricare dintre noi, şi dacă nu vrem să fim traşi pe sfoară din nou, în fruntea noastră trebuie să fie cineva care se pricepe să ne conducă.

— *Mister* Osterman, răspunse Magnus cu severitate, singura politică la care mă pricep e politica cinstită. Caută-ţi alt impresar politic care-ţi trebuie dumitale. Nu doresc să am nici în clin, nici în mînecă cu această afacere. Dacă membrii Comisiei căilor ferate pot fi numiţi pe căi legale, dacă proiectele dumitale pot fi realizate cu mijloace oneste, sînt alături de dumneata din tot sufletul.

— Ei, nu poţi obţine ceea ce doreşti fără a plăti pentru asta, obiectă Annixter.

Broderson tocmai voia să deschidă gura să spună ceva, cînd Osterman, fără a scoate o vorbă, îl lovi cu piciorul pe sub masă. Era destul de isteţ ca să-şi dea seama că dacă putea stîrni o dispută între Magnus şi Annixter, Annixter îl va combate pe acesta numai de dragul de a-l combate, pledînd pentru propunerea lui fără a-şi da seama de asta.

Şi chiar aşa se întîmplă. Cîteva clipe după aceea, Annixter se declară gata, dacă era necesar, să gajeze

recolta *ranch*-ului Quien Sabe numai ca să-l dea peste cap pe S. Behrman. Nu i se părea prea greu să poată fi influențată comisia, așa încît să se asigure numirea a doi oameni de-ai lor în Comisia căilor ferate. *Doi*, atît, și nimic mai mult. Asta avea să coste bani, fără îndoială. Pe degeaba nu se putea obține nimic. I-ar costa și mai scump dacă ar sta ca niște momii, jucîndu-se de-a „v-ați ascunselea", în timp ce Shelgrim îi scotea la mezat. Mai era încă ceva: compania „P. & S.W." era și ea la ananghie. Recoltele mai mult decît slabe din ultimii doi ani afectaseră și interesele ei. De aceea strîngea cureaua. Nu redusese de curînd salariile în toate sectoarele? Dovadă, concedierea lui Dyke. Totuși, membrii consiliului de administrație nu erau uniți, unii dintre ei se împotriveau totdeauna la angajarea unor cheltuieli prea mari. Ar fi putut pune prinsoare că în momentul acela ei aveau cuvîntul hotărîtor. Și-apoi se săturase să tot fie lovit cu copita de S. Behrman. Nu venise oare chiar în ziua aceea piazarea la *ranch*-ul lui și-l luase la rost din pricina gardului? Rîndul viitor avea să-i spună și cum să se îmbrace. Harran avea dreptate. Ar trebui să-i dea cineva la cap.

— În sfîrșit, ai spus și tu ceva înțelept, observă Osterman. Ei, ascultă ce propun eu. Cred c-ai să fii de acord.

— Ce propui tu, ce propui tu? strigă Annixter. Află că eu m-am gîndit la lucrul acesta de trei ani încoace.

— Ce-i cu Disbrow? întrebă Harran, grăbindu-se să intervină. De ce vrei să stai de vorbă cu el?

— Disbrow este agentul politic al companiei de Cale Ferată „Denver, Pueblo & Mojave", repetă Osterman. Știți că linia ferată „Mojave" nu trece prin valea noastră. Punctul terminus al acestei linii e la miazăzi, deci pe ei nu-i interesează tarifele de transport din Valea San Joaquinului. Nu le-ar păsa dacă membrii comisiei ar fi ostili companiei „P. & S. W.", întrucît normele de funcționare ale acestei comisii nu-i afectează. Ei își împart însă traficul cu „P. & S. W." în zona de miazăzi a statului și au multă influență asupra liniei respective. Mă gîndesc ca prin Disbrow să-i de-

termin pe cei de la compania „Mojave"[1] să recomande în comisia pentru „P. & S. W." un membru propus de noi, și totodată să facem astfel încît „P. & S. W." să-l considere ca un om al ei.

— Pe cine, de pildă ?

— Pe Darrell din Los Angeles. Îți amintești de el ?

— Ei, Darrell nu e în relații prea strînse cu Disbrow, obiectă Annixter. De ce l-ar lua în brațe Disbrow ?

— Îl ia, cum mă vezi și te văd ! strigă Osterman. Il ungem bine pe Disbrow, și-o să-l ia ! Ne ducem la el și-i spunem : „*Mister* Disbrow, dumneata tai și spînzuri la «Denver, Pueblo & Mojave». În consiliul de administrație cuvîntul dumitale e lege. Am dori să sprijini candidatul propus de noi pentru Comisia Căilor Ferate în districtul al treilea. Cît ceri pentru serviciul acesta ?" *Știu* foarte bine că Disbrow nu se dă în lături de la așa ceva. În felul acesta am avea un om al nostru în comisie și nu ne-ar mai durea capul. În districtul întîi nu facem nici o mișcare. Agenții politici ai companiei „P. & S. W." n-au decît să numească acolo pe cine vor. Iar noi ne concentrăm toate forțele pentru a pune un om al nostru în districtul al doilea. Acolo se va da o luptă grea.

— Planul dumitale de acțiune e limpede, *mister* Osterman, observă Magnus, dar nu cumva să-ți faci iluzii în ceea ce privește atitudinea mea în această chestiune. Poți să mă socotești de pe acum cu totul în afara jocului.

— Dar dacă vom reuși, obiectă Annixter agresiv, recunoscîndu-se de pe acum amestecat în manevra ce se propunea, dacă vom reuși, dacă tarifele vor fi scăzute ? Cum rămîne atunci cu dumneavoastră ? O să vă socotiți îndreptățit să profitați de ele și dumneavoastră, nu ? Să trageți foloase, fără a fi împărtășit cu noi riscurile. Și, firește, nici cheltuielile. Desigur, n-o să vă murdăriți, n-o să ne dați o mînă de ajutor ca să facem treaba, dar cînd va fi vorba să culegeți beneficii, oare o să mai faceți mofturi ?

[1] Pe scurt pentru „Denver, Pueblo & Mojave".

Magnus se ridică brusc în toată înălţimea lui, cu nările nasului său subţire, acvilin, fremătînd, cu faţa bărbierită îngrijit mai palidă ca niciodată.

— Opreşte-te ! exclamă el. Nu mai ştii ce vorbeşti, *mister* Annixter ! Îţi dai seama desigur că nu pot îngădui nimănui, nici măcar unui oaspete al meu, să insinueze asemenea lucruri. Te poftesc să-ţi ceri scuze.

O clipă îi domină pe toţi, impunîndu-le un respect în care era şi teamă, şi admiraţie. Nimeni nu mai scoase o vorbă. În clipa aceea era din nou căpetenia lor, Conducătorul. Ca nişte şcolari vinovaţi, se făcuseră mici înaintea lui, se simţeau ruşinaţi, fîstîciţi, muţi. În scurta clipă de tăcere care urmase izbucnirii lui Magnus, întreg eşafodajul planurilor lor de a mitui, de a folosi metode de necinste se clătină din temelii. Era ultimul protest al vechii şcoli, care se ridica să denunţe noile rînduieli, omul de stat îl veştejea pe politician ; cinstea, onestitatea, integritatea triumfau pentru ultima oară împotriva manevrelor şi maşinaţiunilor, lipsite de scrupule.

Cîteva clipe nimeni nu scoase o vorbă, apoi Annixter, mişcîndu-se neliniştit pe scaun, murmură :

— În ceea ce priveşte scuzele, dacă vă face plăcere, să considerăm că nu s-a spus nimic. Nu ştiu unde vom ajunge, dar presupun că pînă la urmă vom fi daţi peste cap.

— Îl înţeleg foarte bine pe Magnus, interveni Osterman. N-are de ce să se amestece în afacerea asta dacă este împotriva conştiinţei sale. Sîntem de acord. Poate sta deoparte dacă doreşte, dar aceasta nu ne poate împiedica pe noi să mergem înainte, să vedem ce putem face. Şi cu asta, basta ! Apoi se întoarse către Magnus, şi urmă deosebit de grav, şi în aparenţă cu convingere : De la bun început n-am să tăgăduiesc, *Governor*, că la mijloc e vorba de mită. Să nu vă închipuiţi că *pe mine* mă încîntă această perspectivă ! Dacă ar mai exista un mijloc, o posibilitate legală care n-a fost încă încercată, oricit de lipsită de şanse ar fi, aş încerca-o. Dar nu există. Adevărul adevărat este că au fost încercate toate mijloacele, toate mijloacele ! Shelgrim este pe punctul de a ne doborî. Pe de o parte,

tarifele de transport pentru cereale sînt în creştere, pe de altă parte, preţul grîului scade neîncetat ! Dacă nu facem ceva, sîntem ruinaţi.

Osterman tăcu, lăsînd să treacă exact clipele necesare, apoi continuă cu glas scăzut :

— Respect principiile lui Magnus. Le admir. Ele îl onorează. Apoi, adresîndu-se direct lui, Magnus, încheie : Însă în forul dumneavoastră interior aş vrea să vă întrebaţi : într-o asemenea situaţie disperată, este oare posibil ca un om să se gîndească numai la el, să aibă în vedere numai principiile sale personale ? În aceste clipe dorim să fii alături de noi, dacă nu pe faţă, dacă nu poţi accepta aşa ceva, cel puţin tacit. N-am să-ţi cer răspuns chiar în seara aceasta, dar ceea ce am să te rog este să reflectezi serios asupra acestei probleme, să chibzuieşti asupra întregii chestiuni. O vei face ?

Osterman tăcu, aplecîndu-se înainte peste masă, cu ochii aţintiţi asupra lui Magnus. Urmară cîteva clipe de tăcere. Afară, ploaia susura necontenit. Nici unul dintre cei adunaţi în jurul mesei nu se mişca, nu scotea o vorbă. Îl priveau drept în faţă pe Magnus, care deocamdată se uita gînditor înaintea lui, spre masă. O clipă după aceea îşi înălţă capul şi-şi roti privirile asupra celor de faţă. La urma urmelor, erau vecinii şi prietenii lui, oameni cu care se afla în relaţii strînse. Într-un anume fel acum reprezentau lumea lui. Privirea sa pătrunzătoare, ageră trecea de la unul la altul. Annixter, aspru, impulsiv, cam din topor, şezînd stîngaci, incomod, pe scaunul lui, cu faţa banală, cu buza de jos scoasă în afară, cu bărbia bărbătească, adînc crestată, îmbujorat, aprins, cu părul bălai în neorînduială, din care, pe creştet, se înălţa un smoc de păr sîrmos ca o pană înfiptă în chica unei piei-roşii ; Broderson, care-şi netezea barba absent, cu un gest stăruitor, obsesiv, neliniştit, trist, stingherit ; Osterman, cu faţa lui de clovn, de cîntăreţ de *music-hall*, cu capul pleşuv, încadrat de urechile lui mari, roşii, stătea rezemat de spătarul scaunului, trosnindu-şi uşor încheietura arătătorului ; în sfîrşit, alături de el se afla Harran, fiul lui, sprijinul, confidentul, tovarăşul lui,

care-i semăna atît de mult — zvelt, chipeș, cu nas subțire, acvilin, cu păr bălai, ce tindea să se cîrlionțeze în dreptul urechilor, tînăr, voinic, curajos, cu tot viitorul înainte. Ochii lui albaștri priveau drept în ochii tatălui său, și Magnus avea impresia că citește în ei o chemare, o rugă. Aceeași expresie rugătoare se citea foarte limpede și pe fețele celorlalți. Îl priveau ca pe conducătorul lor firesc — ca pe comandantul lor — care trebuia să-i scoată din acea primejdie îngrozitoare, care-i amenința tot mai mult, și în ochii lui fiecare dintre ei întruchipa un tip anume. În acești oameni, care ședeau la masa lui în seara aceea a primei ploi de toamnă, părea să vadă mulți alții, părea să-i vadă pe toți fermierii, toți *rancher*-ii, pe toți cultivatorii de grîu din întinsa Vale a San Joaquinului. Prin glasul lor vorbea o întreagă comunitate; nefericirea lor era aceea a statului întreg [1], jecmănit, încolțit, împins la zid, stors, exploatat, hărțuit pînă la limitele exasperării.

— Voi reflecta, răspunse el. Și îndată se grăbi să adauge: Pot să vă spun însă de pe acum că nu trebuie să vă așteptați decît la un refuz.

După aceste cuvinte se așternu o tăcere adîncă. Consfătuirea părea că se sfîrșise. Presley își aprinse o țigară de la chiștocul celei pe care o fumase pînă atunci, iar pisica, Princess Nathalie, supărată de mișcările sale și de un rotocol de fum, sări jos de pe genunchii lui și, străbătînd camera spre Annixter, începu să se frece de piciorul acestuia, cu coada în sus și cu spinarea grațios arcuită. Fără îndoială, socotea că sosise timpul să se culce, și cum Annixter nu părea c-ar avea de gînd să părăsească fotoliul, căuta să-l înduplece să-i cedeze locul. Neînțelegînd mobilul pisicii, Annixter era iritat de atențiile ei.

— Piei de-aici! se răsti el, ridicînd piciorul pe stinghia scaunului. Dumnezeu să mă ierte, dar nu pot să sufăr pisicile.

— A, era să uit, exclamă Osterman, cînd am venit, l-am întîlnit în poartă pe Genslinger. A fost aici?

— Da, a fost, răspunse Harran, și...

[1] Este vorba, evident, de statul California.

Annixter îi luă vorba din gură:

— Zicea că la iarnă Calea Ferată are să ne facă vînzătoare parcelele ce-i aparțin.

— Zău? Așa a zis? sări Osterman, interesat deodată. De unde a aflat?

— De unde vrei să-și culeagă știrile gazeta Companiei de Cale Ferată? Eu aș zice că de la direcția generală.

— Sper că nu de la direcția lor generală a aflat că terenurile vor fi evaluate la douăzeci de dolari per acru, mormăi Broderson.

— Ce vorbă-i asta? strigă Osterman. Douăzeci de dolari? Ia te uită! Cum adică? A spus Genslinger așa ceva?

— Ei, nu te speria, îl liniști Annixter. Genslinger nu știe cum stau lucrurile! Habar n-are de angajamentul luat de „P. & S. W."ca să nu majoreze prețul pămîntului atunci cînd se va hotărî să ni-l vîndă!

— Aha, murmură Osterman, ușurat.

Magnus, care ieșise spre a se duce în biroul său, situat la celălalt capăt al coridorului cu plafon de sticlă, tocmai se întorcea cu un plic mare, galben, plin cu tăieturi din ziare și cu prospecte și broșurele tipărite la rînduri strînse.

— Iată circulara, zise scoțînd din plic una dintre broșurele. Clauzele aranjamentului la care se obligă Calea Ferată sînt foarte limpezi.

Parcurse circulara, apoi citi tare:

— „*Compania invită pe coloniști să se stabilească pe terenurile sale înainte de transcrierea acestora pe numele său sau de terminarea construcției liniei ferate, intenționînd în asemenea cazuri să le vîndă pămîntul, cu precădere față de alți amatori, la un preț ce va avea ca bază valoarea pămîntului fără ameliorări.*" Pe cealaltă pagină, observă Magnus, e o referință asemănătoare: „*La stabilirea prețului, valoarea oricărei ameliorări pe care colonistul sau orice altă persoană a adus-o terenului nu va fi luată în considerare și, ca atare, prețul nu va crește... Coloniștii sînt asigurați că vor fi preferați altor cumpărători*". Iar în ceea ce privește ameliorările aduse solului, continuă Magnus, în

secțiunea a IX-a se prevede: „*Terenurile nu sînt evaluate uniform, ci sînt oferite spre vînzare la diferite prețuri, de la doi dolari și cincizeci în sus per acru. In general, terenurile împădurite vor fi evaluate la cinci dolari per acru, iar acelea pe care se află păduri de pini, la zece dolari. Cea mai mare parte a terenurilor sînt oferite spre vînzare la prețul de doi dolari și cincizeci per acru și de cinci dolari.*"

— Cînd stai și citești mai atent, își dădu cu părerea bătrînul Broderson, textul circularei nu e *prea* liniștitor „*Cea mai mare parte* a terenurilor sînt oferite spre vînzare la prețul de doi dolari și cincizeci per acru", așa zice. Deci nu *toate terenurile*, ci numai *unele* din ele. Bine ar fi fost să fi obținut clauze mai precise de la „P. & S. W."... Cît despre Genslinger, e foarte normal ca el să cunoască intențiile Companiei de cale ferată. Doar... el are... are *legături* cu ea. Toți ziariștii au legături cu compania. Vorbesc de cei care primesc „subvenții" de la direcția generală. Poate însă că Genslinger nu primește subvenții. Ce să zic... ei... nu sînt sigur. Poate că... mai știi?

— Ei, ba știi, ba nu știi, ba ești sigur, ba nu ești! îl apostrofă Annixter. Cum stă treaba cu ameliorările? În privința asta textul e limpede. Se spune rituos că la stabilirea prețului terenurilor nu vor fi luate în considerare ameliorările. E clar, nu? Fără ameliorări, terenurile sînt evaluate la doi dolari și jumătate. Numai pentru zonele împădurite vor fixa prețuri mai mari. De altfel, la noi nu prea sînt parcele împădurite.

— Să rezolvăm problemele pe rînd, zise Harran. Primul lucru de făcut este să participăm la alegerea candidaților și să facem tot ce trebuie spre a ne pune oamenii noștri în Comisia căilor ferate.

— Asta-i, confirmă Annixter și, ridicîndu-se de pe scaun, își duse mîinile la ceafă și se întinse. Mi s-a scrîntit limba de cît am vorbit astă-seară, spuse el. Cred că-i timpul s-o iau din loc. E aproape miezul nopții.

Oaspeții lui Magnus își amintiră că trebuiau să se întoarcă acasă. Constatară însă pe neașteptate că afară turna cu găleata.

Cîmpul și drumurile — o adevărată mare de noroi — se cufundaseră în beznă. Fără îndoială, nu era cazul să se aventureze în noapte. Magnus stărui ca oaspeții să înnopteze la Los Muertos. Osterman acceptă pe loc. Annixter nu binevoi să se lase convins decît după o discuție interminabilă, ca și cum ar fi făcut cuiva vreo favoare. Broderson spuse că soția lui nu se simțea bine și-l aștepta, așa că va fi, fără îndoială, foarte neliniștită dacă nu s-ar întoarce la *ranch*. De altfel, casa lui era aproape, la întretăierea dintre County Road și Lower Road. Își puse un sac pe cap și pe umeri, refuzînd cu încăpățînare umbrela și impermeabilul oferite de Magnus, și plecă în fugă, amintind că, neavînd administrator, trebuia să fie în picioare la 5 dimineața pentru a-și supraveghea oamenii tocmiți la lucru.

— Nerodul ! mormăi Annixter după ce plecă bătrînul. Crede că poate conduce singur fără administrator un *ranch* mare ca al lui.

Harran le arătă, lui Osterman și lui Annixter, unde aveau să doarmă, în odăi alăturate. Îndată după aceea Magnus se retrase.

Osterman își ceru scuze și se duse să se culce, dar Annixter și Harran rămaseră în camera acestuia din urmă, într-un nor de fum albăstrui de tutun, vorbind și iar vorbind. În cele din urmă, încheind discuția, Annixter se ridică.

— Ei, m-am dus la culcare. E aproape două.

Intră în odaia lui, închizînd ușa, iar Harran deschise fereastra, ca să iasă fumul de tutun, și rămase o clipă cu privirile ațintite spre cîmp, către miazăzi.

Bezna era adîncă, de nepătruns. Ploaia cădea cu un ropot neîntrerupt. Aproape că auzeai foșnetul frunzelor ce cădeau și susurul avid al pămîntului care sorbea apa cu nesaț. Deodată, în timp ce Harran privea neclintit, cu o mînă sprijinită de canatul ridicat[1], o trîmbă de vînt năvăli în odaie, aducînd aroma pămîn-

---

[1] În țările anglo-saxone ferestrele culisante (care se deschid prin ridicarea verticală a canaturilor) se întîlnesc la mai toate casele.

tului reavăn, mireasma fertilităţii, pătrunzătoare, grea, călduţă. Harran închise fereastra şi rămase cîteva clipe pe marginea patului, cu o gheată în mînă, cufundat în gînduri, întrebîndu-se dacă tată-său avea să se amestece în acţiunea pusă la cale; întrebîndu-se dacă, la urma urmei, ar fi dorit ca tată-său să ia parte la treaba asta.

Deodată i se păru că aude strigăte din camera lui Annixter şi, o clipă după aceea, răsună limpede vocea acestuia, mînioasă, exasperată. Smucită violent, uşa camerei se deschise şi, cu glasul aprins de mînie, Annixter strigă :

— Ei da, are haz, ce să spun ! Ca să vezi !

Uşa era smucită atît de năprasnic, încît toate geamurile zăngăneau în cercevele.

Harran ieşi din cameră şi se repezi în sufragerie, unde dădu peste Presley şi Magnus, care fuseseră treziţi şi ei de strigătele lui Annixter. Osterman era şi el acolo, cu capul pleşuv lucind ca o măciulie de fildeş în lumina lămpii adusă de Magnus.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Osterman. Ce Dumnezeu a păţit Buck ?

În camera lui Annixter răsuna un vălmăşag de zgomote înfiorătoare. Se auzea un monolog prelung, înciudat, întrerupt de explozii de mînie, de o forfotă turbată. Pe neaşteptate, cînd Harran tocmai voia să bată la uşă, Annixter o dădu de perete. Faţa-i ardea de mînie, buza de jos îi ieşise în afară mai mult ca oricînd, iar deasupra părului vîlvoi, ţepos, gălbui, smocul din creştet se zburlise ca o coamă de dulău furios. Era vădit că se îmbrăcase precipitat — vesta şi haina nu şi le pusese încă, ci le ducea pe o mînă, în timp ce cu cealaltă îşi trăgea bretelele pe umeri, cu un gest stăruitor, hipnotic. În aceeaşi clipă indignarea lui se dezlănţui într-un şuvoi de cuvinte :

— În patul meu, murdăria aia ! Ştiu eu cine-a pus-o acolo, urmă el, holbîndu-se la Osterman. Piaza-rea ! Ticălosul ! Lepădătura ! Stîrpitura ! Se mira că nu-mi place atunci cînd chinezul mi-a dat-o la cină, de aceea mi-a pus-o în pat... am dat cu piciorul peste ea. Spi-

ritual, nu? Desigur! Foarte spiritual! Dacă aş fi în locul tău, aş rîde zdravăn.

— Ei, Buck, protestă Harran, observînd că Annixter era cu pălăria în mînă, doar n-o să pleci pe vremea asta numai pentru atita lucru...

Annixter se întoarse către el, exclamînd:

— Ba chiar plec! tună el. Nu mai stau nici o clipă!

Îşi îmbrăcă vesta şi haina, smulgînd nasturii de mînios ce era.

— Plec, chiar dacă am să mă îmbolnăvesc din nou pe o vreme ca asta. Nu, nu mai stau. Sînt glume şi glume! Ia uite, ticălosul! Bine, foarte bine! Dacă e vorba pe aşa, şi eu pot fi spiritual! Nu mai scoate el de la mine un cent[1]! N-are decît să învîrtească singur afacerea lui murdară. Nu mă mai amestec cituşi de puţin în treaba asta. Mă spăl pe mîini. E o mîrşăvie, o ruşine, o infamie, o infamie de la început pînă la sfîrşit! Toţi o să înfundaţi puşcăria. Pe *mine* să nu mai contaţi.

— Hei, Buck, ascultă aici, zănaticule! strigă Harran. Nu ştiu cine a pus pelteaua în patul dumitale, dar nu te las să pleci pe o ploaie ca asta!

— Eu ştiu cine mi-a pus-o în pat! răcni Annixter, vînturînd pumnii. Şi să nu-mi mai spui „Buck", te rog! Fac ce vreau. Plec acasă. Plec glonţ! Regret c-am venit. Îmi pare rău că mi-am plecat urechile la jocul acela murdar de-a şperţuiala, la urzelile acelea respingătoare, necinstite, pe care le-aţi pus la cale în seara asta. N-am să dau un cent!

Şi, surd la orice argument, se repezi la uşa care dădea spre verandă. Harran şi Presley se luară după el, stăruind să nu plece acasă noaptea, atît de tîrziu şi pe o asemenea furtună, dar Annixter era neînduplecat. Tropăind pe alături de drum, călcînd în băltoace, împroşcîndu-se cu noroi, se repezi spre grajd, unde se aflau calul şi docarul lui. Nu le îngădui lui Presley şi lui Harran să-l ajute ca să înhame calul.

— Ce-i nebunia asta? îl dojeni Presley în timp ce Annixter trăgea calul dintre stănoage. Te porţi ca un

---

[1] Monedă divizionară; reprezintă o sutime dintr-un dolar

băietan de zece ani. Ce te supără atît că Osterman se ține de pozne?

— E o jigodie! vociferă Annixter. Dumneata nu înțelegi, Presley. Un Annixter nu suportă așa ceva! E... e... ereditar. Cum ți-ar plăcea să te urci în pat la două dimineața și să dai cu piciorul în ciulamaua aceea băloasă? Hm? N-ar fi prea nostim, nu? Și dumneata ia notă, Harran Derrick, urmă el, urcîndu-se în docar și vînturînd biciul spre Harran, să nu contați pe mine în afacerea despre care am vorbit astă-seară. E o murdărie, o rușine!

Șfichiui calul, ieșind în ploaia torențială. Cîteva clipe după aceea, huruitul roților docarului se pierdu în ropotul surd al potopului.

Harran și Presley închiseră grajdul și, la adăpostul unei prelate, se întoarseră spre casă. Intrară înăuntru, și Harran începu să-l dojenească pe Osterman, care nu se culcase încă. Magnus se retrăsese. În casă domnea din nou liniștea.

Presley străbătu sufrageria, îndreptîndu-se spre camera lui de la etaj. Se opri în loc o clipă, privind de jur împrejur. În pîlpîirea lămpilor cu fitilele micșorate, lambriurile din lemn roșcat de *sequoia*, cu care erau căptușiți pereții încăperii, păreau de un purpuriu-întunecat, ca și cînd ar fi fost pătate cu sînge. Pe tăblia masivă a mesei din sufragerie, paharele pe jumătate golite și sticlele stăteau în neorînduiala în care fuseseră lăsate, oglindindu-se adînc în lemnul lustruit. Geamurile vitrinei cu păsări împăiate licăreau nedeslușit. Scoarța Navajo multicoloră, așternută pe sofa, părea doar o pată roșcată.

Jur împrejurul mesei, scaunele în care oaspeții șezuseră toată seara se înșiruiau încă în semicerc, amintind oarecum de consfătuirea care avusese loc acolo mai înainte, evocînd perspective fericite și nefericite, scrutînd viitorul rău prevestitor. În încăpere era liniște. Pe perna fotoliului pe care șezuse Annixter, Princess Nathalie, în sfîrșit așezată în tihnă pe locul ei obișnuit, dormea, cu lăbuțele ascunse sub piept, torcînd surd, mulțumită.

CAPITOLUL 4

La Quien Sabe, pe una din tarlalele dinspre apus, în apropierea gardului de sîrmă ghimpată care despărțea *ranch*-ul de proprietatea lui Osterman, Vanamee, ajutat de un om de la grajdul tarlalei, înhăma caii la plugul ce-i fusese încredințat cu două zile mai înainte.

Desărcinat din slujba de păstor îndată după nefericitul accident de lîngă viaduct, Vanamee venise la Harran și-i ceruse de lucru. Începeau arăturile la toate *ranch*-urile. Ploaia umezise bine pămîntul. Annixter, Broderson, Osterman, toți își scoseseră oamenii la lucru. Vanamee constata nespus de mirat că la Los Muertos nu se simțea încă nici o mișcare, caii fiind încă în grajduri, oamenii strînși în umbra dormitorului, a sălii de mese, fumînd, moțăind sau umblînd de colo-colo fără rost, cu miinile bălăbănindu-se. Plugurile, pe care Magnus și Harran le așteptau nerăbdători, nu sosiseră încă și, întrucît socotiseră să le primească cu mult mai înainte, nu se îngrijiseră să le repare pe cele vechi; dintre acestea, cele mai multe erau stricate, de neîntrebuințat. Cîteva fuseseră chiar vîndute. Nu se putea ști cînd aveau să sosească plugurile noi. Harran hotărîse să mai aștepte o săptămînă, și dacă n-aveau să vină între timp, să cumpere un număr de pluguri model vechi de la negustorii din Bonneville. Mai bine să piardă bani decît să întîrzie muncile.

Negăsind de lucru la Los Muertos, Vanamee se dusese la Quien Sabe. Vorbise mai întîi cu Annixter, care îl trimisese la supraveghetorul unei tarlale, și acesta, după ce se încredințase că Vanamee se pricepea la cai, avînd experiență — deși cam îndepărtată — în această direcție, îl tocmise să conducă atelajul unuia din plugurile care lucrau pe tarlaua lui.

Cu o seară mai înainte, la 6, cînd supraveghetorul fluierase, șirul de pluguri se oprise brusc, și conducătorii deshămară caii și-i duseseră înapoi la grajdurile tarlalei, lăsînd plugurile unde se aflau, pe brazde.

În zori, cam la un ceas după ce se crăpase de ziuă, munca reîncepuse. După gustarea de dimineață, Vanamee, călărind pe unul din cai, în fruntea atelajului, se întorsese la pluguri împreună cu ceilalți. Acum înhăma caii. La atelierul de fierărie improvizat pe tarla așteptase ca unul din caii lui să fie potcovit, și astfel întîrziase vreo cinci minute. Aproape toate celelalte atelaje fuseseră înhămate, iar conducătorii așteptau pe locurile lor semnalul.

— Gata ? întrebă supraveghetorul, apropiindu-se cu docarul de plugul lui Vanamee.

— Gata, *sir*, răspunse Vanamee, strîngînd ultima chingă.

Se urcă pe cotiga plugului, puse mîna pe hățuri și, întorcîndu-se, privi întreg șirul de atelaje, apoi își roti ochii asupra priveliștii scăldate în lumina strălucitoare a zorilor.

Era o zi minunată. De la prima ploaie nu mai căzuse nici un strop. Cerul se boltea senin, azuriu, gingaș, luminos, sclipitor în razele soarelui. Întinderea de pămînt cafeniе se unea cu el în zare, roua zorilor aburind pe deasupra. Văzduhul bine spălat de praf și de neguri era străveziu, ca de cleștar. Mai departe, spre răsărit, siluetele colinelor de dincolo de Broderson Creek se profilau atît de distinct și limpede pe orizontul de culoarea șofranului, de ai fi zis că erau lipite de cer. Campanila venerabilei misiuni „San Juan de Guadalajara“ se zărea diafană, ca sculptată în gheață. Covorul cîmpiei se întindea cît vedeai cu ochii în tuspatru zările, însă pămîntul nu mai era uscat de arșiță, crăpat, pîrjolit de soarele dogoritor, prăfuit. Ploaia își îndeplinise menirea — nu se mai afla nici un bulgăre de pămînt care să nu fie umflat de umezeală fertilizatoare, nici o fisură care să nu respire fecunditate. Nu puteai să faci cîțiva pași peste cîmp fără să nu ți se pară deodată că țarina înviase, se trezise în sfîrșit din somnul ei, fremătînd de dorința zămislirii. Adînc, în tainițele gliei, marea ei inimă palpita din nou, tremurînd de patimă, vibrînd de dorință, dăruindu-se dezmierdării plugului stăruitor, arzător, năvalnic. Îi simțeai nedeslușit adîncul zbu-

cium, zvicnetul măruntaielor, spasmul tăinuit al pîntecelui, ce dorea să fie însămînțat, să rodească, să dăruiască veșnic renăscutul germen al vieții care mișca, tresălta la sînul ei.

Plugurile, treizeci și cinci la număr, trase fiecare de cîte zece cai, alcătuind o coloană lungă de aproape un sfert de milă înapoia și înaintea lui Vanamee, se rînduiseră nu la rînd, nu unul în spatele altuia, ci eșalonate lateral și în adîncime la intervale egale cu lungimea lor. Fiecare plug avea cinci brăzdare, așa încît atunci cînd întreaga coloană se punea în mișcare, erau răsturnate deodată o sută șaptezeci și cinci de brazde. De departe, plugurile păreau o mare coloană de artilerie de cîmp. Fiecare conducător se afla la locul lui, uitîndu-se cînd la cai, cînd spre supraveghetorul cel mai apropiat. Alți supraveghetori, aflați în docare sau în trăsuri de țară, se postaseră la intervale de-a lungul șirului de pluguri, ca niște comandanți de baterii. Călare pe calul lui, Annixter, cu o pălărie de campanie pe cap și cu țigara între dinți, supraveghea operațiunile.

Din celălalt capăt al șirului de pluguri, administratorul tarlalei galopa înainte, spre a lua poziție în capul coloanei. O vreme domni tăcerea. Simțămîntul asaltului apropiat străbătu coloana de la un cap la altul. Totul părea gata în acest scop, fiecare om se afla la postul lui, iureșul zilei era pe punctul de a se dezlănțui.

De departe, din capul coloanei, se auzi șuieratul vibrant al unui fluier. Supraveghetorul cel mai apropiat de Vanamee îl repetă îndată, întorcîndu-se în același timp spre coloană cu mîna ridicată. Semnalul fu repetat de fiecare supraveghetor, pînă ce șuierele se pierdură în depărtare. Deodată linia plugurilor se urni din loc, caii se opintiră în hamuri, și coloana porni încetișor înainte. Un freamăt prelung undui de la atelaj la atelaj, lăsînd în urmă o mulțime de zgomote — clinchetul cataramelor, pîrîitul curelelor întinse, țăcănitul înfundat al metalului, pocnetele bicelor, răsuflarea adîncă a celor aproape patru sute de cai, comenzile răspicate, strigătele vizitiilor și, în cele

din urmă, susurul prelung, liniştitor al brazdelor grase, cafenii, răsturnate aprig de mulţimea brăzdarelor în înaintare.

Arăturile începuseră. Soarele se ridica tot mai sus. Cele o sută de braţe de fier răscoleau, frămîntau, dezmierdau ţarina cafenie, reavănă, cei o sută de dinţi de fier muşcau adînc în carnea uriaşei glii. Cu hăţurile umede alunecîndu-i în miini, cufundat în acel aprig vălmăşag de simţăminte, mereu altele, de zgomote îmbinate cu imagini, pe scaunul lui ce se clătina şi vibra, tremurînd o dată cu tresărirea prelungă a pămîntului, Vanamee se lăsase în voia unei toropeli plăcute, oarecum hipnotizat de caleidoscopul ce se rotea pe dinaintea ochilor săi. Să ţină caii la pas, într-un ritm regulat, uniform, să respecte cu atenţie intervalele, să despice brazda cît mai aproape de cele făcute de plugul dinainte, deocamdată acestea constituiau singurele lui preocupări. În timp ce o secţiune a creierului său era trează, lucidă, veghind asupra acestor amănunte, cea mai mare parte amorţise, toropită de îndelunga monotonie a muncii.

Parcă s-ar fi rostogolit într-o viltoare nedesluşită, fără sfîrşit. Sub el plugul zăngănea, hurducăia, trepida. Nici un bulgăre nu era răsturnat, nici o piedică întîlnită, fără ca dînsul să nu înregistreze rapid, cu toată fiinţa, acea adevărată plămădire a ţarinei reavene ce luneca necontenit de pe suprafaţa lucioasă a brăzdarelor, şi impresiile pe care le primea dinafară parcă se reproduceau în vîrfurile degetelor şi în ceafa lui. Auzea tropotul cailor îmbinat cu sumedenia de foşnete uşoare, adînci ale pămîntului, cu zornăitul prelung al lanţurilor, fîşîitul bucilor netede, cafenii ale cailor, frecate de ştreanguri, scîrţîitul pieselor de lemn, scrîşnetul zăbalelor, ţăcănitul potcoavelor cînd loveau vreo piatră, pîrîiturile miriştii fragede, în timp ce brazdele erau răsturnate, gîfîielile adînci ce ieşeau din piepturile trudite, strînse în chingi, lucind de sudoare, ale cailor, şi peste tot, de-a lungul coloanei, glasurile oamenilor care-i îndemnau. Pretutindeni se zăreau spinări cafenii, lucioase, încordate, muşchi contractaţi, hamuri stropite de spumă, urme de potcoave,

copite mînjite de humă cafenie, fețe omenești roșii, arse de soare, salopete albastre, pătate cu ulei, brațe vînjoase, încheieturi înălbite de sforțarea pe care o făceau strîngînd hățurile și, laolaltă cu toate acestea, duhoarea de amoniac a cailor, mirosul greu al animalelor și oamenilor, izul de curele încinse, adierea miriștii uscate, și, mai viu, mai viu decît toate acestea, pătrunzătoarea mireasmă a brazdelor răsturnate.

Cînd și cînd, de pe creasta unuia din dîmbulețele răzlețe de pe cîmpie, Vanamee cuprindea un orizont mai larg. Munca era în toi și pe celelalte tarlale ale *ranch*-ului Quien Sabe. Cînd și cînd zărea altă coloană de pluguri pe tarlaua vecină, uneori atît de apropiată, încît vuietul înăbușit al înaintării ajungea pînă la urechea lui, alteori atît de îndepărtată, încît părea o linie lungă, cafenie pe fondul cenușiu al pămîntului. Mai departe, la apus, pe *ranch*-ul lui Osterman, alte coloane înaintau și se întorceau. La un moment dat, Vanamee zări în depărtare, de pe creasta dîmbului celui mai înalt de pe tarlaua lui, *ranch*-ul Broderson. Pete mișcătoare arătau că și acolo începuseră arăturile. Mai departe, departe, dincolo de linia subțire a zării, de curbura globului, de umărul pămîntului, știa că sînt alte *ranch*-uri, și după acestea altele, și altele, spațiile nețărmurite întinzîndu-se unele după altele la nesfîrșit.

De-a lungul întinsei văi a San Joaquinului, o mie de pluguri scurmau pămîntul pretutindeni. Nevăzute, neauzite, zeci de mii de brăzdare se împlîntau adînc în țărîna caldă, umedă.

Era multdorita dezmierdare bărbătească, puternică, viguroasă, sub care glia părea că freamătă, era apriga îmbrățișare a sumedeniei de brațe de fier, care se înfigeau adînc în carnea brună, caldă, înfiorată, aprinsă de acea mîngîiere atît de năvalnică, încît părea uneori un asalt, atît de apăsată, încît părea de-a dreptul brutală. Acolo, sub soare, sub seninul fără de pată al cerului, se dezlănțuise patima Titanului, vasta pasiune primordială dintre cele două forțe elementare ale lumii, masculul și femela, încleștate într-o îmbrățișare uriașă, copleșită de spasmele unei dorințe nese-

cate, zguduitoare, și totodată dumnezeiești, necunoscînd lege, neîmblînzită, sălbatică, firească, sublimă.

Din timp în timp, la semnalul conducătorului sau al supraveghetorului, coloana în care lucra Vanamee se oprea. Caii tropăiau pe loc, larma nedeslușită amuțea. Clipele treceau. Munca se întrerupsese. Ici și colo, de-a lungul rîndurilor, oamenii se întrebau ce se întîmplase. Administratorul parcelei trecea în galop contrariat, neliniștit. Unul din pluguri nu mai funcționa, pierduse un șurub, nu mai lucra o pîrghie, sau se înțepenise în pămîntul tare, ori un cal șchiopăta. La un moment dat, spre prînz, un plug ieși cu totul din acțiune, avînd o defecțiune atît de serioasă, încît fu trimis un om la fierăria tarlalei ca să aducă un fierar.

Annixter nu se mai vedea. Se îndreptase spre celelalte parcele ale *ranch*-ului, să vadă cum mergea munca acolo. La 12, conform ordinului său, toți șefii de tarlale luară legătura cu el prin telefonul care unea casele tarlalelor, raportîndu-i situația, numărul de acri arați, perspectivele de a se îndeplini media de douăzeci de mile zilnic, fixată pentru fiecare plug.

La douăsprezece și jumătate, Vanamee și ceilalți vizitii prînziră pe cîmp. După gustarea de dimineață le fuseseră împărțite castroanele. Seara se procedă întocmai ca și în ajun. Vanamee deshămă caii și, încălecînd pe unul din ei, se întoarse în fruntea celorlalți la grajdurile și dormitoarele tarlalei.

Să fi fost 6 sau 7 seara. Cei cincizeci de oameni care lucrau pe tarla se aruncară asupra cinei pe care bucătarii chinezi o împărțeau în sala lungă ca o popicărie, cu pereții nevăruiți, cu mese acoperite de mușamale și cu bănci. Deasupra capetelor pîlpîiau cîteva lămpi de gaz fumegînde.

Masa fu luată cu asalt. Zgomotul cuțitelor de fier care izbeau farfuriile de cositor semăna cu răpăitul grindinii pe tabla unui acoperiș. Cu coatele sprijinite pe mese și cu frunțile roșii, oamenii de la pluguri își clăteau gîtlejurile cu cîte o dușcă zdravănă de vin, înfulecau de zor carne de vită și pîine, mestecînd

neobosiţi, de parcă n-aveau să se sature niciodată. Pretutindeni, deasupra muşamalei de pe masă, în care lămpile îşi oglindeau lumina, se auzea clefăitul necontenit al muncitorilor, se zăreau mişcările neîntrerupte ale fălcilor. În fiece clipă, cînd unul, cînd altul cerea încă o porţie de carne, încă o cană de vin, încă o jumătate de pîine. Îmbucară mai bine de un ceas. Nu mai era o cină. Era un adevărat ospăţ cîmpenesc, un praznic sălbatic, primitiv, barbar, homeric.

Vanamee nu vedea nimic respingător în priveliştea aceea. Presley ar fi simţit o repulsie faţă de acea ghiftuire a gloatei, acea îmbuibare a animalului uman, hămesit. Vanamee, fire simplă, necomplicată, trăind aproape de natură, de viaţa primitivă, înţelegea semnificaţia unor asemenea clipe. Ştia foarte bine că, după cel mult un sfert de oră, oamenii se vor prăvăli pe paturile lor şi, zdrobiţi de oboseală, aveau să doarmă duşi pînă dimineaţa. Muncă, hrană şi somn, viaţa redusă la elementele ei esenţiale, sobră, cinstită, sănătoasă. Aceşti oameni îşi trăgeau vlaga din vlaga pămîntului pe care-l munceau, trăind în contact cu lucrurile primordiale, întorşi la punctul de plecare al civilizaţiei — primitiv, autentic, viguros.

Îndată după masă, lulelele se aprinseră pentru cîteva clipe, şi aerul se îngroşă de fumul aromat al tutunului. Într-un colţ al mesei se înjghebă o partidă de pocher. Unul dintre vizitii, un suedez, scoase la iveală o armonică. Vreo cîţiva se aşezaseră pe scările dormitorului şi-l ascultau pe binecunoscutul povestitor al echipei, cînd, gravi, cînd izbucnind în hohote de rîs. Curînd însă începură să intre în dormitor, unde se trînteau cît erau de lungi pe cergile aşternute peste paturile ce aduceau a iesle. Sforăiturile se înteţiră, lămpile fură stinse, şi înainte ca ultimele reflexe ale amurgului să se fi mistuit în beznă, toată lumea dormea duşă.

Numai Vanamee veghea. Noaptea era frumoasă, caldă, iar cerul sur-argintiu, spuzit de stele. Curînd avea să răsară luna. În prima strajă după amurg, o adiere uşoară începu să sufle dinspre miazăzi. De pretutindeni se răspîndea năvalnic în întuneric mireasma

tare, pătrunzătoare a brazdelor răsturnate. După cîteva clipe, cînd răsări luna, putu să distingă giganticul sîn cafeniu al pămîntului întors către ea. Departe, în zare, ieșiră la iveală imagini argintii: uriașul stejar de Virginia de lîngă gospodăria lui Hooven, la marginea canalului de irigare de la Los Muertos, turla motorului eolian de pe *ranch*-ul Home al lui Annixter, zăvoiul de sălcii de-a lungul gîrlei Broderson Creek, aproape de viaduct, și, în cele din urmă, pe platoul de dincolo de gîrlă, venerabila campanilă a misiunii „San Juan".

Într-acolo zburau gîndurile lui Vanamee, ca niște porumbei ce se întorc acasă. Aproape de campanilă, chiar lîngă ea, în mica vîlcea, ascunsă acum vederii, se afla semințeria, *ranch*-ul Seed, unde trăise Angèle Varian. Încordindu-și privirile, străbătînd unduirile cîmpului, Vanamee își închipuia că e pe punctul de a vedea linia bătrînilor peri în a căror umbră îl așteptase de atîtea ori. În cîte nopți ca aceasta străbătuse ogoarele pentru a o întîlni acolo! Mintea lui se întorcea spre acele zile minunate, cu optsprezece ani în urmă, cînd Angèle trăia, și amîndoi se pierduseră în vîrtejul unei iubiri atît de gingașe, atît de pure, atît de fermecătoare, încît le părea amîndurora un miracol, un semn, un dar într-adevăr dumnezeiesc, hărăzit inimii lor de însuși Dumnezeu. Pentru acea iubire se născuseră! Pentru acea dragoste veniseră pe lume, și îmbinarea vieților lor trebuia să însemne poruncita contopire a sufletului bărbatului cu sufletul femeii, contopire de nezdruncinat, indisolubilă, armonioasă ca muzica, minunată, mai presus de orice închipuire, prevestirea cerurilor, chezășia nemuririi.

Nu, el, Vanamee, nu avea să uite niciodată, niciodată, clipele acelea. De-a pururi îl va mistui durerea. Timpul nu i-o va alina nicicînd. Cum ședea acolo, privind peste cîmpie, cu ochii ațintiți spre vechea campanilă a bisericii misiunii, chinul nepieritor îl sfredelea din nou, îi sfîșia inima, cutremurîndu-l, sfîrtecîndu-l atît de adînc, atît de năprasnic, de parcă totul s-ar fi petrecut abia în ajun. Durerea izbucni din nou în inima lui, o durere fizică, ascuțită. Mîinile

încleştate i se frămîntau, ochii i se umplură de lacrimi, întreaga-i făptură zguduită se zbuciuma din cap pînă în picioare.

O pierduse. Dacă Dumnezeu nu i-o hărăzise, totul nu fusese decît o amăgire. Deci acea iubire nemărginită, minunată nu fusese decît o batjocură josnică. Vanamee se ridică brusc. Ştia ce noapte îl aştepta. Cînd şi cînd, în goana lui prin deşert, sus pe *mesa*, în adîncul vreunui canion pierdut, uitat, pe costişele unor munţi fără nume, singur sub stele şi sub ochiul alb al lunii, trăia mereu şi mereu asemenea clipe, durerea izbucnind din nou, ca reculul unei arme uriaşe, năprasnice. Atunci, chinuit de durerea lui, se zvîrcolea toată noaptea, iar uneori se ruga fără şir, cu mintea aproape rătăcită, cerînd nopţii şi stelelor să-i răspundă: „De ce?"

O asemenea noapte se năpustea şi acum asupra lui. Ştia că va trebui să se zbată pînă în zori, sfîşiat de suferinţă, chinuit de amintiri, copleşit de nălucirile unei fericiri apuse. Dacă acea durere covîrşitoare avea să-l încleşteze din nou în noaptea aceasta, ştia că un singur loc exista pentru el. Trebuia să se ducă la misiune, să stea de vorbă cu *pater* Sarria. Să petreacă noaptea în bezna adîncă de sub bătrînii peri din grădina misiunii.

Slab ca un ascet, negru de durere, porni peste pămînturile *ranch*-ului Quien Sabe, spre biserica misiunii. După aproape o oră ajunse la drumul ce ducea de la Guadalajara spre miazănoapte către *ranch*-ul Seed, apoi ceva mai departe trecu prin Broderson Creek, acolo unde acesta străbătea un colţ al domeniului misiunii. Urcă povîrnişul şi se opri cu răsuflarea tăiată la capătul porticului misiunii.

Pînă atunci Vanamee nu cutezase să se ducă la misiune noaptea. Cînd venise acolo întîia oară, ziua, împreună cu Presley, o luase la goană înainte de a amurgi, neîndrăznind să înfrunte mulţimea fantomelor care, i se părea lui, aveau să umple grădina misiunii după ce se va întuneca. Pe lumină totul avea o înfăţişare stranie în ochii lui. Nici una din imaginile care-i treceau prin minte în legătură cu vechiul edi-

ficiu și cu împrejurimile sale nu era asociată cu lumina soarelui, cu strălucirea ei. Ori de cîte ori, în timpul lungii sale pribegii prin deșerturile din sud-vest, se gîndea la aceste locuri, ele îi apăreau totdeauna în întunericul tainic al nopților fără lună, zărind bătrînii peri negri în beznă, auzind mai curînd decît văzînd havuzul.

Încă nu intrase în grădină. Ea se afla în partea cealaltă a misiunii. Vanamee păși pe cărămizile zgrunțuroase, roșii, tocite, pe sub peristil, spre ultima ușă de lîngă campanilă, și, trăgînd de cureaua care atîrna lîngă clanță într-o firidă a ușii, sună clopoțelul.

Slujnica îi deschise ușa după o lungă așteptare. Clipind buimacă — fusese trezită din somn — îi spuse lui Vanamee că Sarria nu era în chilia lui. Cunoscîndu-l totuși pe Vanamee ca protejat și bun prieten al preotului, îi îngădui să intre, spunîndu-i că, fără îndoială, îl va găsi pe Sarria în biserică. Îi arătă drumul prin coridorul răcoros, zidit din cărămidă crudă, spre o încăpere mare care ocupa întreaga suprafață a bazei campanilei și de unde un șir drept de trepte tocite ducea în sus, în întuneric. La picioarele scării era o ușă care dădea în biserică. Slujnica îl conduse înăuntru și apoi închise ușa în urma lui.

Interiorul bisericii, o sală prelungă, zidită din cărămidă văruită, cu plafonul drept, era slab luminată de o candelă prinsă în trei lanțuri lungi, ce atîrna în fundul bisericii, deasupra balustradei altarului, și de două sau trei lămpi cu gaz, așezate pe aplice din imitație de bronz. Pretutindeni de-a lungul pereților se zăreau inevitabilele suite de picturi, înfățișînd patimile Domnului. Erau de o cruditate supărătoare în ceea ce privea concepția și compoziția, fiind însă lucrate cu o naivitate indiscutabilă, căreia nu-i lipsea farmecul. Fiecare tablou, în ramă poleită, purta inscripția corespunzătoare, cu verzale frapante: „Simon Chirineul îl ajută pe Isus să-și ducă crucea“, „Sfînta Veronica șterge fața lui Isus“, „Isus cade pentru a patra oară“ și așa mai departe. În mijlocul bisericii începeau confesionalele, un soi de cutii ca niște sicrie, din stejar înnegrit, lustruite de-a lungul atîtor ani, fiecare cu

ușa ei, în vreme ce deasupra lor, ieșind în relief din perete, era amvonul, cu uraniscul lui plin de rezonanțe, acoperit cu bronz patinat, semănînd cu capacul ridicat al unei cutii mari de pălării. Între strane, în naos, sărea în ochi roșul-viu al unui covor lung. Mai departe se zăreau treptele ce duceau spre altar, balustrada din stejar mîncat de cari, preasfîntul altar pe care erau așternute fețe de masă cumpărate de la raionul de solduri al unui magazin din San Francisco, sfeșnicele de argint masiv, fiecare atît de greu, încît un om abia îl putea duce, dania unei defuncte regine a Spaniei, și, în sfîrșit, picturile altarului, Înălțarea Fecioarei, un crucifix și sfîntul Ioan Botezătorul, San Juan Bautista[1] de altădată, patronul misiunii, o făptură cenușie, slabă, goală, cu două degete ridicate în gestul binecuvîntării.

Aerul era rece, umed, greu de mireasma stătută, dulceagă a fumului de tămîie. Domnea o liniște mormîntală. Ecoul stîrnit de ușa ce se închisese în urma lui Vanamee răsună din colț în colț ca un tunet prelung.

Pater Sarria nu era în biserică. Vanamee străbătu de cîteva ori naosul, în toată lungimea lui, cercetînd paraclisele înșirate pe ambele părți ale altarului. Nu era nicăieri. Totuși, fusese acolo de curînd, deoarece odoarele de pe altar se aflau în neorînduială, ca și cînd voise să le aranjeze numai cu cîteva clipe mai înainte. În mijlocul celor două ziduri laterale ale bisericii se afla, încadrată de o arcadă, cîte o ușă de lemn masiv, ferecată. Ușa din partea amvonului era întredeschisă. Vanamee păși către ea și o dădu de perete, privind în diagonală, deasupra unui mic strat de legume — sfeclă, ridichi și lăptuci — spre clădirea din fund, unde se aflau chiliile în care locuiseră cîndva călugării. Prin fereastra deschisă a unei chilii îl zări pe *pater* Sarria lustruind cu grijă crucifixul de argint care se afla de obicei pe altar. Vanamee nu-l strigă. Ducînd cîte un deget la fiecare tîmplă, se uită la el cîteva clipe printre gene, încordat. Pupilele

[1] Astfel se numește sfîntul Ioan Botezătorul în limba spaniolă.

i se contractară. Fruntea i se lăsă în jos, cu o expresie nespus de concentrată. Îndată după aceea, în clipa cînd voi să pună acoperămîntul peste crucifix, preotul se opri brusc, privind în toate părţile. Dădu din nou să acopere crucifixul, dar se opri iar uimit, intrigat. Cu paşi şovăielnici, mirîndu-se vădit că făcea acest lucru, se îndreptă spre uşa chiliei şi o deschise, privind afară, în noapte. Ascuns în întunericul adînc de sub arcadă, Vanamee nu se mişca, dar ochii i se închiseră, şi concentrarea spori pe faţa lui. Preotul şovăi, făcu un pas înainte, se întoarse, se opri, apoi o luă de-a dreptul prin straturile de legume, ciocnindu-se pe neaşteptate de Vanamee, care şedea nemişcat în nişa arcadei.

Sarria tresări. I se tăie răsuflarea.

— Oh, oh, dumneata erai? Pe dumneata te-am auzit strigînd? Nu, nu se poate să te fi auzit, acum îmi amintesc. Ce putere stranie! Mă îndoiesc că e bine să faci acest lucru, Vanamee. Simţeam... simţeam că trebuie să vin. Nu ştiu de ce. Ce forţă, ce putere! Nu-mi place, Vanamee. Uneori mi-e frică.

Vanamee îşi dădu capul pe spate.

— De-aş fi vrut, v-aş fi făcut să veniţi tocmai de la *ranch*-ul Quien Sabe.

Preotul clătină din cap.

— Mă tulbură cînd mă gîndesc că propria mea voinţă poate să însemne atît de puţin. Adineauri n-am putut să mă împotrivesc. Dacă între noi ar fi fost un fluviu adînc, aş fi trecut prin el. Ia spune-mi, dacă dormeam, ce se întîmpla?

— Ar fi fost cu atît mai uşor, răspunse Vanamee. Nici eu nu înţeleg prea bine aceste lucruri. Cred însă că de aţi fi dormit, puterea dumneavoastră de împotrivire ar fi fost cu atît mai slabă.

— Te pomeneşti că nu m-aş fi deşteptat, că aş fi venit prin somn.

— Poate.

Sarria se închină.

— Asta-i ocultism. Nu, nu-mi place. Te rog, dragul meu, urmă el punînd mîna pe umărul lui Vanamee, altă dată să nu mă mai chemi în felul acesta. Făgă-

duieşte-mi. Uite, şi întinse mîna, tremur tot. Ei, să nu mai vorbim de asta. Aşteaptă-mă o clipă. Mai am să pun crucifixul la locul lui şi o faţă de masă curată pe altar, şi cu asta am isprăvit. Mîine e Înălţarea sfintei cruci şi am pregătit cele de trebuinţă. Ce spui? Frumoasă noapte, nu? Aşteaptă-mă o clipă. Fumăm cîte o ţigară de foi în grădină.

Curînd ieşiră amîndoi pe uşa ce se deschidea din zidul celălalt, din faţa amvonului. Sarria îşi aşeză o calotă de mătase pe creştetul ras. În sutană şi cu calotă avea o înfăţişare mai bisericoasă decît ultima dată cînd îl văzuseră Vanamee şi Presley.

Ieşiră în grădina mănăstirii. Priveliştea era încîntătoare. Pretutindeni se înălţau pîlcuri de palmieri şi de magnolii. În unghiul zidurilor care împrejmuiau grădina pe două laturi, un butuc de viţă-de-vie, vechi de peste un veac, îşi înălţa mlădiţele, formînd o boltă bogată peste pergola de lemn. De-a lungul celei de a treia laturi se înălţa biserica, în timp ce a patra era deschisă — zidul se năruise. Locul pe care fusese cîndva zidul îl indica un şir de opt peri mari, noduroşi, răsuciţi. Mai bătrîni decît viţa, acum nu mai făceau fructe. În dreptul perilor, în zidul de la miazăzi al grădinii, se afla un portal cu arcadă, a cărui poartă totdeauna închisă dădea spre pajiştea din faţa misiunii. Mici alei bine îngrijite, aşternute cu pietriş şi mărginite de albăstrele, şerpuiau încoace şi încolo printre răzoare de flori şi pe sub magnolii. În mijlocul grădinii se ridica un mic havuz de piatră, înverzit de muşchi, iar între el şi şirul de peri se afla ceea ce mai rămăsese dintr-un cadran solar, un stîlp de bronz, patinat de vreme, inscripţiile de pe semicercul cadranului fiind tocite, neciteţe.

Dincolo de havuz, în dreptul porţii, se înşiruiau, la picioarele zidului, nouă morminte — trei străjuite de pietre funerare, celelalte acoperite cu lespezi. Două dintre ele erau ale înaintaşilor lui Sarria, şi alte trei, ale indienilor misiunii. Într-unul se credea că fusese

înmormîntat un *alcalde*[1] al Guadalajarei. Alte două erau ale lui De La Cuesta și ale tinerei sale soții — care dusese cu ea în mormînt iluzia dragostei soțului său — și ultimul, al nouălea, la sfîrșitul șirului, cel mai apropiat de peri, era străjuit de o mică piatră funerară, cea mai mică dintre toate, pe care, pe lîngă datele obișnuite, între care nu se scurseseră decît șaisprezece ani, fusese săpat numele: „Angèle Varian".

Liniștea, pacea, izolarea micii grădini a mănăstirii erau de-a dreptul fermecătoare. Colțișorul acela discret, romantic, rupt din întinsa vale ce-l înconjura, era un locaș al viselor, al încîntărilor, al iluziilor. Dincolo de el, departe, lumea largă, necruțătoare, își urma drumul, hurducăind pe făgașul ei, dar acolo, în taina grădinii, nicicînd nu pătrunsese nici chiar ecoul scrîșnetului roților sale, pentru a tulbura murmurul surd, neîntrecut al havuzului.

Sarria și Vanamee se îndreptară spre banca de piatră lipită de zidul lateral al misiunii, aproape de ușa pe care tocmai ieșiseră, și se așezară. Sarria își aprinse o țigară de foi, iar Vanamee își răsuci și fumă o țigaretă după moda mexicană.

Pretutindeni în jurul lor noaptea se întindea liniștită, fără sfîrșit. Cerul era o mare de stele. Răsărea luna. Domnea o liniște adîncă. Susurul stăruitor al havuzului, mai curînd bănuit decît auzit, părea să simbolizeze scurgerea timpului, de neînlăturat, veșnică. Din cînd în cînd, o adiere ușoară, ca o suflare, se strecura în grădină peste zidurile împrejmuitoare și trecea pe deasupra capetelor, împrăștiind pretutindeni mireasma suavă, contopită, a florilor de magnolii și rezede, precum și a mușchiului, a ierbii, a întregii vieți liniștite, vegetale, ce pulsa în tăcere, intens, între acele ziduri.

Din locul în care ședea, întorcînd capul, și privind pe sub peri, Vanamee avea deschisă priveliștea spre miazănoapte. Nu departe, între platoul pe care se înălța misiunea și linia colinelor de dincolo de Bro-

---

[1] În vechea organizare administrativă a Spaniei și a fostelor ei colonii din cele două Americi, *alcalde*-le era în același timp primarul și judecătorul unei comune.

derson Creek și de *ranch*-ul Quien Sabe, se afla vîlceaua în care se întindea *ranch*-ul Seed, pe care-l țineau părinții Angèlei, o grădină minunată, neasemuită, ce se întindea pe cinci sute de acri, o mare de trandafiri, violete, crini, lalele, stînjenei, garoafe, chiparoase, maci, heliotropi — fel de fel de flori, vînjoase, dese, exuberante — înflorind și ofilindu-se, dăruindu-și sămînța și răsadurile, vîndute pretutindeni în Statele Unite. Cultivarea florilor de sămînță fusese vocația părinților Angèlei. *Ranch*-ului Seed îi mersese vestea în toată țara. Acum era arid, aproape uscat, dar cînd se afla în plină înflorire, spre mijlocul verii, priveliștea celor cinci sute de acri scăldați în splendoarea atitor culori — stacojiu, azuriu, galben-aprins — era feerică. Dacă bătea vîntul dinspre răsărit, pe străzile orașului Bonneville, aproape la douăsprezece mile depărtare, se simțeau miresmele acelei văi a florilor, ale acelui uriaș buchet de parfumuri.

În acea lume a florilor, a culorilor, în acea atmosferă copleșitoare, îmbibată, saturată, îngroșată de parfumuri suave, acolo se născuse Angèle. Acolo își trăise cei șaisprezece ani ai vieții ei. Acolo murise. Nu era de mirare că Vanamee, cu sensibilitatea lui ascuțită, profundă, delicată pentru frumos, cu receptivitatea lui aproape anormală pentru o mare fericire, fusese atras de ea, că o iubise atît de mult.

Venise spre el dintre flori, cu mireasma trandafirilor în părul de aur ce-i încadra fața cu două cosițe, cu oglindirea viorelelor în adîncul uimitor, albastru-închis, al ochilor ei, cu gene lungi, migdalați, orientali, cu roșul-imperial și cu aroma garoafelor pe buzele-i plinuțe, ca ale vechilor egiptene, cu albul neprihănit al crinilor — cu parfumul lor, cu grația lor gingașă — în legănările gîtului. Mîinile îi miroseau suav a heliotrop, iar cutele rochiei emanau mireasma copleșitoare a macilor și a zambilelor.

Preotul și Vanamee se așezară pe bancă și tăcură îndelung. Într-un tîrziu, Sarria luă țigara de foi dintre buze și spuse :

— Ce liniște adîncă e în grădina asta veche și frumoasă, atît de pașnică, atît de tihnită! Aici voi fi

înmormîntat cîndva. Gîndul acesta nu-mi displace. La fel, şi dumneata, Vanamee.

— *Quien Sabe?* [1]

— Da, şi dumneata. Unde ar putea să fie mai frumos decît alături de fetiţa aceea?

— Nu mă gîndesc încă la viitor. Ceea ce se va petrece cîndva nu prea înseamnă mare lucru pentru mine.

— Are totuşi o însemnătate, fiule.

— Poate. Pentru o parte din mine. Nu însă pentru acea parte din mine — cea mai bună — care aparţine Angèlei. Oh, nu puteţi înţelege, exclamă el, făcînd o mişcare bruscă, nimeni nu poate înţelege ce înseamnă pentru mine cînd îmi spuneţi uneori că după ce voi muri o voi întîlni din nou, undeva, într-un loc oarecare, pe care dumneavoastră îl numiţi cerul! Credeţi că acest gînd a făcut vreodată pe cineva să poată îndura mai uşor suferinţa?

— Cu toate astea, crezi că...

— A crede, a crede! îl îngînă Vanamee. Ce cred? Nu ştiu. Cred sau nu cred. Nu pot uita ceea ce *a fost* dînsa şi totodată nu pot nădăjdui să aflu ce va fi în viitor. La urma urmei, speranţa nu este decît cealaltă faţă a memoriei. Cînd încerc s-o văd în altă viaţă — oricum i-ai spune... în cer... dincolo de mormînt, acel loc atît de vag al dumneavoastră — cînd încerc s-o văd — aici sau acolo — în mintea mea învie aşa cum era aici, materială, pămîntească, aşa cum am iubit-o. Imperfectă, o să spuneţi; totuşi, aşa am văzut-o, şi aşa cum am văzut-o, am iubit-o. Aşa cum *a fost* — materială, pămîntească, imperfectă — aşa m-a iubit. Aşa o doresc! exclamă el. Nu vreau alta. N-o doresc spiritualizată, aureolată, glorificată, cerească. *Pe ea* o vreau, aşa cum a fost. Cred că numai simţămîntul acesta m-a făcut să nu-mi ridic viaţa. Mai curînd să fiu nefericit cu amintirea a ceea ce a fost decît fericit cu imaginea ei transfigurată, cerească. Sînt doar un biet om. Sufletul ei a fost frumos, fără îndoială. Totuşi, era oarecum vag, intangibil, nu mai mult decît

[1] În traducere: Cine ştie? (În limba spaniolă în original.)

o vorbă, sau cam așa ceva. Atingerea mîinii ei era reală, glasul ei era real, îmbrățișarea ei era reală. Oh, strigă el cutremurat de amintiri, dați-mi înapoi toate acestea! Spuneți-i dumnezeului dumneavoastră să-mi dea înapoi totul — glasul ei, atingerea mîinilor ei, îmbrățișarea ei, *reală*, *reală* — și atunci îmi veți putea vorbi de cer!

— Ei, observă Sarria dînd din cap, atunci cînd o vei întîlni din nou în cer, și dumneata vei fi altul. O vei vedea spiritualizată, cu ochii spiritului. Așa cum e acum, n-o să te atragă. Îmi dau seama de asta. Precum spui și dumneata, ești numai om, pe cînd ea e divină. Dar cînd vei ajunge și dumneata ca și ea, așa cum e acum, o vei vedea cum e în realitate, nu cum părea să fie, fiindcă glasul ei era dulce, fiindcă părul ei era frumos, fiindcă mîna ei era caldă în a dumitale. Dragul meu, vorbele dumitale sînt ca ale unui copil prostuț. Ești ca unul dintre corintenii cărora le scria epistole apostolul Pavel. Îți amintești? Ascultă. Ce cuvinte frumoase și grozave în același timp, dar, totodată, ce mărețe! Defilează ca niște trîmbițași: „Dar va zice cineva", cum ai spus și dumneata adineauri: „«Cum inviază morții? Și cu ce trup se vor întoarce?» Nebun ce ești! Ce sameni tu nu inviază dacă nu moare mai întîi. Și cînd sameni, sameni nu trupul care va fi, ci doar un grăunte: fie de grîu, fie de altă sămînță. Apoi Dumnezeu îi dă un trup, după cum voiește; și fiecărei semințe îi dă un trup al ei... Este semănat trup firesc și inviază trup duhovnicesc." Fiindcă ai un trup firesc, de aceea n-o poți înțelege, nici n-o dorești ca o întrupare duhovnicească. Cînd veți fi însă amîndoi numai spirit, vă veți cunoaște unul pe altul așa cum sînteți, așa cum nu v-ați cunoscut niciodată mai înainte. Grăuntele vostru de grîu este simbolul nemuririi voastre. Îl îngropați în pămînt. Moare, și se înalță din nou, de o mie de ori mai frumos. Vanamee, fata dumitale dragă a fost doar un grăunte al umanității, pe care l-am îngropat aici. Cu asta nu s-a sfîrșit însă totul... Doar toate aceste încercări sînt de cînd lumea. Omenirea trece prin ele de mii și mii de ani, și totuși fiece om care a stat

vreodată lîngă mormîntul deschis al unei ființe dragi trebuie să le trăiască din nou, de la început.

Vanamee tăcu cîteva clipe, privind în gol printre trunchiurile perilor, pe deasupra vîlcelei.

— S-ar putea să fie așa cum spuneți, răspunse el într-un tîrziu. Totuși, n-am mai trecut prin asemenea încercări. Deocamdată știu doar c-o iubesc, oh, parcă a fost ieri totul, și că sufăr, sufăr fără încetare.

Se aplecă înainte, sprijinindu-și capul în pumnii încleștați. Nesfîrșita durere de pe fața lui se adînci ca o umbră, lacrimile îi podidiră ochii duși în fundul capului. În clipa aceea îi veni în minte o întrebare în legătură cu cele petrecute, la care abia îndrăznea să se gîndească. Șovăi îndelung și în sfîrșit se hotărî :

— Am lipsit multă vreme, și de cînd am plecat n-am mai avut vești de aici. N-aveți ceva să-mi spuneți, părinte ? S-a descoperit ceva, se bănuie ceva în legătură cu... cu acela care...

Preotul dădu din cap.

— Nimic. Nu s-a auzit nimic. E un mister. Și așa va rămîne.

Vanamee își strînse capul între pumnii încleștați, clătinîndu-se înainte și înapoi.

— Oh, ce îngrozitor ! murmură el. Ce îngrozitor ! Și ea, gîndiți-vă, părinte, avea numai șaisprezece ani, era încă o fetiță... ea, atît de inocentă, care nu știuse niciodată ce înseamnă răul, pură ca un copilaș, care crede că totul e bun pe lume, matură numai în dragostea ei, ea să fie lovită astfel, în timp ce dumnezeul dumitale o privea din cer și nu-i lua apărarea !

Deodată Vanamee păru că-și pierde stăpînirea de sine, îl cuprinse brusc unul din acele accese de mînie oarbă, irațională, nesăbuită, stîrnite de durerea neputincioasă, care se abăteau asupra lui din timp în timp. Repezind în sus cu o mișcare sălbatică, fulgerătoare, deznădăjduită, pumnul încleștat, sfidînd și totodată implorînd, de pe buzele lui țîșni un șuvoi de cuvinte :

— Nu, dumnezeul dumitale nu i-a luat apărarea. Unde era milostivirea lui în clipa aceea, unde era ocrotirea cerului ? Unde erau bunătatea, dragostea, pe care le propovăduiești în stînga și în dreapta ? De ce

i-a mai dat Dumnezeu viața, de vreme ce avea să-i fie luată? De ce i-a dat Dumnezeu puterea de a iubi, dacă-i era dat să aibă un asemenea sfîrșit? Ascultă-mă: de ce a zămislit-o Dumnezeu atît de pură, de cerească dacă a îngăduit ticăloșia aceea? Ptiu! exclamă el cu amărăciune. Dumnezeul dumitale! Ptiu! Un tîlhar ar fi fost mai milostiv. Dumnezeul dumitale! Nu există Dumnezeu! Nu există decît Diavolul! Cerul pe care-l propovăduiești e numai o batjocură, o amăgire mîrșavă, o iluzie. Numai iadul există.

Sarria îl luă de braț.

— Ești un nebun, un copil! exclamă el. De ce hulești? Oprește-te. Taci! Ai auzit? Taci!

Vanamee se întoarse spre el strigînd:

— Atunci spune-i dumnezeului dumitale să mi-o dea înapoi!

Sarria se îndepărtă de el, privindu-l cu ochii mari, uimit, uluit de izbucnirea lui. Fața oacheșă a lui Vanamee era palidă, obrajii scofîlciți, iar ochii duși în fundul capului, umbriți și adînc întunecați. Nici nu-l mai recunoștea. Fața, acea față de ascet, slabă, încadrată de părul lung, negru, și barba ascuțită tremurau în exaltarea halucinației. Era fața păstorilor inspirați din legendele ebraice, trăind în sînul naturii, a tinerilor profeți ai lui Izrael, ce sălășluiau în pustietăți, singuratici, avînd vedenii, fiind înzestrați cu puteri stranii. Într-o clipită, Sarria înțelese totul. Vanamee își ascunsese durerea departe, în pustietate, în nesfîrșitul deșert din sud-vest. Zile, săptămîni de-a rîndul, chiar luni, fusese singur, un grăunte pierdut în imensitatea zărilor. Cugeta necontenit, chinuit de suferința lui, cugeta, cugeta mereu, cugetarea aceasta înlocuindu-i adesea hrana. Trupul lui fiind hrănit neîndestulător, iar mintea concentrată permanent asupra aceluiași subiect, nervos din fire cum era, se închidea în sine, se zbuciuma, iar imaginația lui, acum exaltată, bolnăvicios de fecundă, morbidă, asaltată de halucinații, era mereu în căutarea unor fenomene neobișnuite, a miracolului. Nu era cîtuși de puțin de mirare că Vanamee, întorcîndu-se cu o imaginație atît de deformată pe locurile fericirii pierdute, era chinuit de

cele mai înfiorătoare vedenii şi aruncat în convulsiunile unei adevărate isterii.

— Spune-i dumnezeului dumitale să mi-o dea înapoi, repetă el cu o stăruinţă înverşunată.

Era culmea misticismului, imaginaţia lui hărţuită, îmboldită peste măsură, fusese zvîrlită deodată din orbita ei, depărtîndu-se acum tangenţial, în vid, unde totul părea cu putinţă. Speriată de întunericul de acolo, imaginaţia lui bîjbîia în căutarea supranaturalului, a miracolului. Era de asemenea omenescul, firescul protest împotriva a ceea ce e de neînlăturat, definitiv, revolta împotriva durerii, răzvrătirea sufletească împotriva triumfului morţii.

— Poate să mi-o dea înapoi, numai să vrea ! strigă Vanamee. Trebuie să mă ajuţi, Sarria. Îţi spun, te previn, n-am să mai pot trăi multă vreme astfel. Capul mi-e bolnav, îmi pierd minţile. Dacă nu se întîmplă ceva, înnebunesc. Mă prăbuşesc, mi se năruie şi trupul, şi mintea. Dă-mi-o înapoi, spune-i lui Dumnezeu să mi-o arate. Acest lucru nu s-ar întîmpla pentru întîia oară dacă parabolele sînt adevărate. Dacă nu mai poate fi a mea, cel puţin lasă-mă s-o văd, aşa cum era, reală, pămîntească. Nu-mi arăta spiritul, stafia ei. O vreau materială, neprihănită, aşa cum a fost cîndva. Dacă asta-i nebunie, lasă-mă să fiu nebun, dar ajutaţi-mă, dumneata şi dumnezeul dumitale ; creaţi iluzia, faceţi minunea.

— Opreşte-te ! strigă preotul din nou, scuturîndu-l cu asprime de umăr. Opreşte-te ! Vino-ţi în fire. *Asta*-i nebunie curată. *Nu* te voi lăsa pradă ei. Cugetă la ceea ce spui. Să-ţi fie dată înapoi ! Aşa a vrut Dumnezeu ! Credeam că eşti bărbat ! Vorbele acestea sînt ale unei fete cu mintea slabă.

Vanamee tresări, răsuflă adînc şi privi în jurul lui nedumerit, ca şi cum s-ar fi trezit din somn.

— Aveţi dreptate, murmură el. Uneori nu prea-mi dau seama ce vorbesc. Sînt însă clipe cînd toată mintea, tot sufletul meu par să se răzvrătească împotriva a ceea ce s-a întîmplat, cînd am impresia că sînt mai puternic decît moartea, că, de-aş şti să-mi încordez

voința, să-mi concentrez mintea, aș putea... cum să spun... nu, nu s-o aduc înapoi, dar... cum să spun...

— O minte bolnavă, rătăcită poate avea halucinații, pesemne că asta vrei să spui, îl ajută Sarria.

— Da, poate că asta vreau să spun. Poate că, la urma urmelor, caut numai iluzia.

Sarria nu-i răspunse. Se așternu o tăcere îndelungată. În colțurile umede, de la miazăzi, ale zidurilor, o broască începu să orăcăie. Micul havuz susura monoton. O floare de magnolia căzu drept, ca plumbul, prin aerul nemișcat, așezîndu-se cu un foșnet ușor pe pietrișul aleii. Altfel, domnea o liniște adîncă.

O clipă mai tîrziu, țigara de foi a preotului, stinsă de mult, îi lunecă dintre degete. Începu să moțăie ușor. Vanamee îi atinse brațul.

— Ați adormit, părinte?

Preotul tresări și-și șterse ochii.

— Pe legea mea, cred că da.

— Duceți-vă și vă culcați, părinte. Eu, unul, nu sînt obosit. Aș vrea să mai stau o vreme.

— Da, poate ar fi mai bine să mă duc să mă culc. Patul *dumitale* te așteaptă oricînd.

— Nu mă culc... o să mă întorc la Quien Sabe... ceva mai tîrziu. Noapte bună, părinte.

— Noapte bună, fiule.

Vanamee rămase singur. Fără a se mișca, stătu astfel îndelung, cu coatele sprijinite pe genunchi, cu bărbia în palme. Trecură minute, ore. Luna se înălța tot mai sus printre stele. Vanamee răsucea și fuma țigară după țigară. Fumul albastru plutea nemișcat pe deasupra capului său sau se risipea unduind ușor.

Atmosfera dintre acele ziduri vechi, din acel colț romantic, misterios, din acea izolată grădină a visurilor, plină de miresmele trecutului, de legende, cu mormintele ei, cu cadranul solar năruit, cu havuzul năpădit de mușchi, toate acestea erau copleșitoare. Acum, cînd preotul îl lăsase singur, aceeași exaltare care pusese stăpînire pe Vanamee mai devreme, în seara aceea, încet-încet se înteți din nou în mintea lui, în închipuirile lui. Durerea începu să-l șfichiuie din nou, și dragostea pentru Angèle să-i clocotească iar în

inimă, părindu-i mai profundă, mai tandră, mai vie ca niciodată. Fără îndoială, avea o înriurire asupra lui grădina misiunii, pe care o vedea aievea cum fusese în zilele cînd o întîlnea pe Angèle acolo, aidoma priveliştii ce-o avea sub ochi, înviindu-i în minte chipul drag. Deşi nu îndrăznea să se apropie de mormîntul ei, se ridică şi, cu mîinile încleştate la spate, începu să se plimbe încet de colo-colo pe aleile presărate cu pietriş mărunt, care-i aminteau de cele petrecute cu optsprezece ani mai înainte. Pe banca de pe care tocmai se ridicase, el şi Angèle stătuseră adesea. Acolo, lîngă cadranul solar năruit, îşi aminti de noaptea în care o sărutase întîia oară. Aici, lîngă havuzul năpădit de verdeaţă, Angèle se oprise o dată şi, dezgolindu-şi braţul pînă la umăr, îl vîrise adînc în apă, după care îl ridicase şi i-l întinsese umed, răcoros, ca să i-l sărute. În sfîrşit, tot acolo, sub umbra perilor, şezuseră seară de seară, uitîndu-se spre vîlceaua de la picioarele lor, privind cum bolta nopţii se arcuia din zări pînă la zenit, ca o cupolă.

Vanamee întoarse brusc capul, ca să nu mai vadă priveliştea. În anotimpul acela, *ranch*-ul Seed, lipsit de flori, era întunecat. Departe, în mijlocul vîlcelei, zări o licărire în geamurile casei, acolo unde trăise Angèle. Luminiţa licărise în fereastra ei. Întoarse capul ca să n-o mai vadă. Durerea lui atinse deodată culmea. Străbătu grădina cu paşi mari şi intră din nou în biserică, cufundîndu-se ca într-o baie în aerul răcoros dinăuntru. Nu ştia sau mai curînd nu putea să-şi dea seama ce caută. Ştia numai că suferă, că dorul după Angèle, după tot ceea ce înconjurase marea lui iubire îi încleşta inima, muşca din ea cu dinţi de fier. Era gata să se lase pradă vedeniilor, să dorească cu nesaţ halucinaţiile, să caute chinuitor iluzia, orice, numai să uite de hăul acelei nopţi pustii, de liniştea aceea adîncă, de singurătatea aceea nesfîrşită sub nemărginita boltă a cerului. Ajungînd înaintea altarului, sub candelă, Vanamee căzu în genunchi, cu mîinile încleştate de balustradă, cu capul lăsat pe ea. Se rugă cu vorbe pe care nu le putea rosti, pe care nu le pu-

tea înțelege, cerînd ajutor, ușurare, cerînd un răspuns la strigătul lui.

În direcția aceasta se concentră în sfîrșit mintea lui rătăcită : un răspuns. Implora, implora, cerea un răspuns. Nu un semn vag, nedefinit al milostivirii lui Dumnezeu, nu un simțămînt, ci un răspuns material, real, chiar dacă realitatea era amăgitoare, un glas în noapte, drept răspuns la al său, o mînă care să-i prindă degetele ce bîjbîiau în întuneric, o răsuflare caldă, omenească, înmiresmată, dragă, o mîngîiere blîndă, duioasă pe obrajii lui slăbiți de suferință. Singur în semiobscuritatea sumbră a bisericii părăginite, cu tencuiala ici-colo căzută, cu ornamentele și picturile ei crude, naive, se zbuciuma crunt, sfîșiat de dor, șoptind, scrîșnind cuvinte nearticulate, crîmpeie de fraze.

Răspunsul nu era însă în biserică. Deasupra lui, deasupra altarului, Fecioara cu nimb, cu ochii în jos, cu mîinile împreunate, se înălța în întuneric vagă, nedeslușită, căci culorile, înnegrite de fumul de tămîie al atîtor veacuri, se estompaseră. Hristosul care agoniza pe cruce era doar o jalnică viziune de anatomie zbuciumată, de carne cenușie pătată cu carmin. Ioan Botezătorul, San Juan Bautista, patronul misiunii, făptura goală și slabă, cu două degete ridicate în gestul binecuvîntării, privea nepăsător în sus, spre plafonul cufundat în semiobscuritate, ignorînd nefericirea omenească ce se zvîrcolea zadarnic dedesubt, lîngă balustrada altarului, iar Angèle rămînea ca și pînă atunci doar o amintire îndepărtată, intangibilă, pierdută pentru totdeauna.

Vanamee se ridică și, cu un vag gest de deznădejde, întoarse spatele altarului. Străbătu biserica, ieșind din nou în grădină pe sub arcada scundă a ușii din fața amvonului. Acolo cel puțin era realitatea. Aerul cald, liniștit îl învălui cu o mantie plăcută, îmbătătoare, risipind răceala emanată de mucegaiul și de igrasia zidurilor.

De astă dată se îndreptă, însă, de-a curmezișul grădinii, de cealaltă parte a havuzului, unde, la picioarele gardului de zid dinspre răsărit, erau înșiruite cele

nouă morminte. Acolo, în cel mai mic dintre ele, străjuit de mica piatră funerară cu două date, între care nu se scurseseră decît șaisprezece ani, era înmormîntată Angèle. Se întorsese, în sfîrșit, lîngă ea, după anii petrecuți în deșert, în pustietate, după atîtea pribegii pe Long Trail. Dacă ar fi fost cu putință, aici trebuia să simtă apropierea ei. Lîngă el, la mai puțin de patru picioare, sub mușuroiul acela de iarbă, se afla făptura pe care o îmbrățișase adeseori; fața, fața pe care o sărutase, părul de aur, cu cosițele datorită cărora din fruntea albă nu se vedea decît un triunghi, ochii albaștri ca vioreaua, cu gene lungi, cu strania lor linie orientală, aduși în sus, spre frunte, dulcile buze plinuțe, ca ale vechilor egiptene, toată acea ciudată, uimitoare, minunată frumusețe, atît de tulburătoare, atît de încîntătoare, atît de neobișnuită.

Se aplecă, lăsîndu-se într-un genunchi, puse mîna pe piatra funerară și citi din nou inscripția. Apoi, instinctiv, luă mîna de pe piatră și o puse pe scundul mușuroi de pămînt, atingîndu-l cu gingășia unei mîngîieri. Deodată, mai înainte de a-și da seama ce face, se întinse jos, alături de mormînt, cuprinzînd cu brațele scundul mușuroi, cu buzele lipite de iarba de deasupra. Din inima lui, durerea, încătușată de aproape douăzeci de ani, țîșni covîrșitoare, năprasnică, mistuitoare. Nimeni nu-l auzea, nimeni nu-l vedea. Nu avea de ce să se stăpînească. Nu mai lupta împotriva durerii. Simțea chiar o alinare să se lase copleșit de ea. Reacțiunea stîrnită însă de această izbucnire fu tot atît de năprasnică. Revolta împotriva inevitabilului, protestul împotriva morții îl cutremurau din cap pînă-n picioare, îl zguduiau dincolo de marginile rațiunii, aducîndu-l în pragul rătăcirii, al nebuniei. Nu mai era stăpîn pe sine, nu-și mai dădea seama ce face. În prima clipă scoase un strigăt sălbatic, dement, cerînd cerului ca Angèle să-i fie dată înapoi, dar nemărginitul egoism care pare să mocnească în toate formele de rătăcire a minții dădu o nouă întorsătură imaginației sale. Îl uitase pe Dumnezeu. Nu se mai bizuia pe cer. Își aroga puterea acestuia, voia să ajungă prin el însuși, nesprijinit de nimeni, mai tare decît moartea,

mai puternic decît nimicnicia. Lui Sarria îi ceruse ca Dumnezeu să i-o dea înapoi pe Angèle, acum însă o chema de-a dreptul pe ea. Zăcînd acolo, îmbrățișîndu-i mormîntul, i se părea atît de aproape de el, încît își închipuia că o va auzi din clipă în clipă. Și deodată își aminti de strania lui putere de concentrare cu care-l chemase pe Presley de la jumătatea drumului spre *ranch*-ul Quien Sabe, cu care îl adusese pe Sarria spre el în seara aceea. Gîndindu-se intens la ființa care-l obseda de atîta vreme, cu ochii închiși, cu fața îngropată în palme, Vanamee strigă :

— Vino, Angèle ! Mă auzi oare ? Vino !

Mormîntul însă nu-i dădu nici un răspuns. Pămîntul fără glas zăcea tăcut, neclintit, ascunzîndu-și taina, ținînd-o zdravăn în încleștarea lui, nevoind să dea înapoi ceea ce fusese încredințat păstrării sale, nepăsător față de chinul omenesc, care, deasupra lui, îmbrățișa deznădăjduit un mormînt venerabil. Pămîntul, care abia în dimineața aceea răspunsese atît de prompt, atît de vibrant la cea mai mică chemare, acum, noaptea, ținînd adînc pecetluită taina morții, era surd la orice rugă, refuza să-i dea răspuns, și Angèle rămînea, ca și mai înainte, doar o amintire îndepărtată, spulberată.

Vanamee înălță capul și privi în jurul lui fără să vadă, tremurînd din pricina zadarnicei sforțări. Totuși, nu mai voia să se lase pradă deznădejdii. Pînă atunci nu se întîmplase ca acea ciudată putere a voinței sale să nu izbutească. Se simțise atît de tare în această privință, încît era încredințat că dacă se concentra din răsputeri, ceva, nu putea spune ce, *trebuia* să se întîmple. Dacă ar fi fost numai o autosugestie, o halucinație, și tot ar fi rămas mulțumit.

Aproape de la sine, mintea lui rătăcită se concentră din nou, îndreptîndu-și toată puterea voinței spre Angèle, chemînd-o, ca și cînd ea ar mai fi fost în viață. Își încordă nervii, încleștă pumnii și-și pironi spre piatra funerară ochii contractați, cu pupilele micșorate.

Rămase astfel neclintit cîteva clipe, fără să răsufle, pîndind, așteptînd vedenia, minunea. Atunci, fără să știe de ce, abia dîndu-și seama ce se petrece, observă

că privirea lui se îndepărta de piatra funerară, părăsea mormîntul. Dar nu numai atît, întreaga lui făptură se întorcea în aceeaşi direcţie în care priveau ochii. Înainte de a-şi da seama prea bine ce se petrece, întorsese spatele mormîntului, privind spre miazănoapte, spre şirul de peri, spre vîlceaua în care se afla *ranch*-ul Seed. O clipă gîndi că acest lucru se întîmpla fiindcă îngăduise voinţei sale să slăbească, nemaiîncordîndu-şi mintea. Atunci, întorcîndu-se din nou spre mormînt, încleştînd dinţii, strîngîndu-şi fruntea între mîini, îşi concentră toate gîndurile într-o sforţare supremă. Se încredinţă pe sine însuşi că Angèle era vie şi se adresă acestei închipuiri a minţii sale, strigînd cu glas sugrumat :

— Angèle, Angèle, te chem, mă auzi ? Vino, vino imediat, chiar acum.

În locul răspunsului pe care îl cerea, prin şuvoiul gîndurilor sale îşi croi din nou drum inexplicabila contrainfluenţă de mai înainte. Deşi se împotrivea din răsputeri, trebui să se întoarcă din nou spre miazănoapte, către peri. Supunîndu-se acestei porniri, se întoarse şi, încă mirat, făcu un pas, apoi încă unul, şi încă unul. Deodată, în întunericul de sub peri îşi recăpătă stăpînirea de sine şi, deschizînd ochii, se surprinse privind în depărtare spre *ranch*-ul Seed, către căsuţa din mijlocul vîlcelei, în care trăise cîndva Angèle.

Uluit, se întoarse lîngă mormînt, încordîndu-şi voinţa din nou. Îndată ce aceasta atinse o oarecare tensiune, acelaşi fluid contrar i se puse de-a curmezişul, nu mai putea să se uite la piatra funerară, să se gîndească la mormînt, la ceea ce ascundea acesta. Totuşi, trebuia să se uite. Întoarse privirile către miazănoapte. Păşi spre peri, şi acolo, oprindu-se în întunericul de sub ei, privi uluit, buimac, fără un scop anume, către *ranch*-ul Seed. Fluidul nu-l trăgea mai departe, dar pînă la acel punct — pînă la şirul de peri — nu putea să le reziste.

O vreme, ciudăţenia acelui fenomen îi stîrni interesul, făcîndu-l să uite chiar de nefericirea lui. Se concentră din nou o dată, de două ori, parcă ar fi făcut

o experiență, petrecîndu-se mereu același lucru : îndată ce părea că Angèle învia în mintea lui încordată, ceva îl împingea să se întoarcă spre miazănoapte și să alerge către peri, pe creasta colinei care domina vîlceaua.

Durerea îi era însă prea adîncă pentru a stărui mai mult asupra ciudățeniilor minții sale. În cele din urmă, supunîndu-se acelei porniri, părăsind mormîntul, se lăsă jos în întunericul de sub peri, unde-și sprijini capul în palme, lăsîndu-se pradă amintirilor zguduitoare, dorului sfîșietor. Trecutul îi învie în minte aievea. Gîndurile zburară înapoi cu ani și ani. Își aminti de nopțile calde de iulie și august, cufundate în liniște, de cerul înstelat, de grădinița misiunii, plină de toate miresmele distilate de dogoarea zilei, de arșița înverșunată a soarelui de vară. Se vedea pe sine, ca pe altcineva, sosind la întîlnire. Ea îi stăpînise gîndurile toată ziua. Toată ziua visase acel ceas liniștit pe care avea să-l împartă cu ea. Era întuneric. Nu putea să vadă nimic. Deodată auzea foșnetul ușor al ierbii, pe coasta colinei, sub pasul care înainta. Curînd zărea luciul pal, de aur stins, al părului ei : o licărire slabă în lumina stelelor. În răstimpul cît înceta adierea ce se simțea, cînd și cînd îi auzea răsuflarea. Și atunci, printre miresmele gingașe ale grădinii, printre balsamurile magnoliei, printre straturile de rezede, printre zidurile părăginite, printre atîtea miresme deosebite sau abia îmbinate, adia parfumul trandafirilor aninați în părul ei, al crinilor de la gîtul ei, al heliotropului de care îi erau îmbibate mîinile și brațele, și al zambilelor de la picioare. Și deodată iat-o aproape, iată-i ochii cu gene grele, albaștri ca viorelele, tandri, iată-i buzele dulci, plinuțe, rostindu-i numele, iată-i mîinile apucîndu-i-le și cuprinzîndu-i-le pe ale lui, iată-i umerii, gîtul, întreaga-i ființă, scumpă, dăruindu-se îmbrățișării lui, buzele ei lipite de ale lui, mîinile ce-i țineau capul apropiindu-i fața de a ei.

Amintindu-și de toate acestea, Vanamee întinse înainte o mînă și scoase un strigăt de durere. Ochii sfredeleau bezna, mintea îi era aprinsă de o aprigă răzvrătire împotriva triumfului morții. Privirea străpun-

gea întunericul în direcţia din care Angèle obişnuia să vină spre el.

— Vino, vino ! strigă cu răsuflarea tăiată, ţeapăn din pricina neasemuitei, zadarnicei sforţări a voinţei. Vino, vino ! Mă auzi, Angèle ? Vino, vino !

Deodată se dezmetici. Deschise ochii. Se ridică în capul oaselor. Mintea rătăcită îşi veni în fire fulgerător. Ce se întîmplase cu el ? O luase razna ? Sări în picioare, privind în noapte spre *ranch*-ul Seed.

— Ce a fost asta ? murmură el buimac.

Privi de jur împrejur, ca şi cînd ar fi vrut să-şi dea seama unde se află. Se uită la mîinile lui, la scoarţa aspră a părului lîngă care şedea, la zidurile brăzdate, măcinate de ploi ale bisericii şi ale grădinii. Încet-încet se linişti. Fluidul anormal sub care acţionase se stinse. Deveni din nou cu totul stăpîn pe sine, conştient, lucid.

În aceeaşi măsură însă în care îşi dădea seama că acele mîini erau ale lui, că scoarţa perilor era aspră, că zidurile mucegăite ale misiunii erau igrasioase, tot atît de încredinţat era că se întîmplase *ceva*, ceva vag, nelămurit, avînd ecou numai asupra unui al şaselea simţ al său, straniu, fără nume, nu mai puţin perceptibil, totuşi. Mintea, închipuirea lui, care rătăcea în noapte peste vîlceaua de la picioarele sale, orbecăind încoace şi încolo prin întuneric, năucă, hoinară, se oprise deodată, şovăitoare. Descoperise *ceva !* Nu se întorsese la el cu mîinile goale. Venise înapoi, aducînd cu ea o schimbare — misterioasă, iluzorie. Nu existau cuvinte pentru a exprima ceea ce se petrecuse. Deocamdată însă un lucru era sigur : noaptea nu mai era fără glas, întunericul nu mai era pustiu. Undeva, departe, unde privirea nu ajungea, în beznă, şerpuise o licărire, se înălţase o clipă spre stele, apoi se stinsese numaidecît. Noaptea pogorîse din nou. Nu se auzea un zgomot, nu se simţea o mişcare.

O clipă, Vanamee rămase buimac, năuc, înmărmurit, cu ochii larg deschişi, cu răsuflarea tăiată. Apoi, încet-încet se cufundă din nou în beznă, păşind cu deosebită grijă, ca un leopard ce se furişează. Îl cuprinse un simţămînt straniu, vecin cu teama. Îndată după

aceea, peste cele dintîi impresii veni să se suprapună îndoiala în propriile sale simțuri. Orice s-ar fi întîmplat, era atît de trecător, atît de insesizabil, încît acum se întreba mirat dacă, la urma urmei, nu se înșelase. Reacția urmă însă prompt: totuși se petrecuse *ceva*. Din clipa aceea începu pentru el cea mai chinuitoare nesiguranță a minții. Se întoarse încet în grădină, ținîndu-și răsuflarea, trăgînd cu urechea spre cele mai ușoare zgomote, pășind în vîrful degetelor. Ajunse la havuz, unde își umezi degetele și le trecu peste frunte, le duse la ochi. Se opri încă o dată și ascultă. Domnea o liniște adîncă.

Tulburat, răscolit, păși mai departe, ieși din grădină și începu să coboare devale. Trecu peste Broderson Creek, acolo unde gîrla tăia drumul care ducea la Guadalajara, pășind încet înainte peste cîmpul *ranch*-ului Quien Sabe, cu capul lăsat în piept, gînditor, uluit.

CAPITOLUL 5

La ora 7, în dormitorul casei *ranch*-ului, în patul de metal alb, așternut cu cearceafuri albăstrii, cazone, sub plapuma roșie, Annixter mai dormea încă, îmbujorat la față, cu gura căscată, cu părul lui gălbui, țepos, vîlvoi. Pe scaunul de la capul patului se afla lampa cu gaz, la lumina căreia citise seara trecută. Lîngă ea era o pungă cu prune uscate, și alături, ponositul *David Copperfield*, pe care-l citea, fila la care ajunsese fiind însemnată cu o șuviță de hîrtie ruptă din marginea pungii.

Annixter dormea adînc, dar nu putea nici măcar să se odihnească liniștit. Strîngea ochii atît de aprig, încît pielea pleoapelor se încrețise. Ținea pumnii încleștați sub pernă. Cînd și cînd scrîșnea crunt sau izbucnea brusc în sforăituri, dominînd tictacul vioi al deșteptătorului care atîrna de măciulia de alamă a patului, la cîțiva țoli de urechea lui.

Puțin după 7, soneria ceasului izbucni ca o explozie, și în aceeași clipă Annixter zvîrli plapuma de pe el, sări în sus și rămase așezat pe marginea patului, gîfîind, trăgînd aer în piept, clipind des și frecîndu-și capul, zăpăcit, buimac, năucit de repeziciunea cu care fusese trezit din somn.

Prima lui grijă fu să înșface ceasul deșteptător și să-i înăbușe sub perne și sub pături țîrîitul prelung. Apoi stătu mai departe năuc pe marginea patului, ridicîndu-și degetele picioarelor cît mai departe de dușumeaua rece. Ochii lui, pe jumătate închiși, grei de somn, imobili, fără expresie, cînd se închideau, cînd se deschideau. Cîteva minute în șir, ba ațipea, ba se trezea din nou, clătinîndu-se brusc cînd într-o parte, cînd în cealaltă. În sfîrșit, dezmeticindu-se puțin, se îndreptă de spate, își trecu degetele prin păr și, căscînd de mama focului, îngăimă: „O, Doamne! *Doamne!*"

Se întinse de cîteva ori, răsucindu-se pe loc, îndoindu-și și dezdoindu-și degetele picioarelor, murmurînd din timp în timp, între două căscături: „O, Doamne! Doamne!"

Își roti privirile prin odaie, adunîndu-și gîndurile, căutînd să-și amintească ce avea de făcut peste zi.

Camera, aproape goală, avea pereții căptușiți cu scînduri fălțuite, vopsite cafeniu, ca pereții unui grajd. Cîteva litografii neînrămate, „suvenire" de Crăciun, tăiate din revistele săptămînale, erau bătute ici-colo în cuie mari. Un mănunchi de buruieni sau de flori veștede, jalnice, pline de praf, era prins de oglindă deasupra lavoarului negru de nuc de lîngă fereastră, alături de o fotografie îngălbenită, în care se vedea secerătoarea mecanică a lui Annixter, și în fața ei, dînsul, cu oamenii lui, în grup. Pe dușumea, lîngă pat, și înaintea mesei de scris, erau așternute niște preșuri zdrențuite, făcute din petice. În colțurile camerei zăceau o pereche de ghete murdare de noroi, o șa „McClellan", un binoclu, o ladă de cărbuni goală și

o cutie plină cu șuruburi și piulițe. Pe perete, deasupra patului, era prinsă, într-o ramă poleită, diploma de studii a lui Annixter, iar pe birou, într-un talmeș-balmeș de perii de cap, gulere murdare, mănuși de călărie, țigări și altele, se afla o mașină stricată pentru încărcarea cartușelor de vînătoare.

Era o odaie tipică de holtei, aspră, neconfortabilă, bărbătească, duhnind a tutun, a piele și a fier ruginit. Dușumeaua goală era scobită de țintele de pe tălpile ghetelor grele ale stăpînului, care lăsau urme. Pereții fuseseră zgîriați cu obiecte grele de metal. Lucru ciudat, însă, pe singurul scaun din cameră, hainele lui Annixter erau așezate cu o grijă și o pedanterie de fată bătrînă. El însuși le rînduia astfel de cu seară. Ghetele erau una lingă alta, pantalonii, frumos îndoiți pe dungă și cu salopeta deasupra, se aflau pe scaun, iar haina era atîrnată pe spetează.

Casa *ranch*-ului Quien Sabe avea șase camere, toate la parter. Cu oricîtă bunăvoință, nu putea fi numită un cămin. Annixter era un om bogat. Ar fi putut să-și mobileze locuința cu tot atîta eleganță ca și Magnus Derrick. Adevărul era că el își socotea casa numai un cotlon unde trebuia să mănînce, să doarmă, să-și schimbe hainele, să se adăpostească de ploaie, un birou în care își rezolva treburile, și nimic mai mult.

După ce se dezmetici de-a binelea, își vîrî picioarele în papucii împletiți din papură și-o porni tîrșîind prin biroul de lingă dormitor, îndreptîndu-se spre baia de alături, unde rămase cîteva minute sub șuvoiul înghețat al dușului, clănțănind din dinți, tunînd și fulgerînd că apa era prea rece. Încă tremurînd, își aruncă hainele pe el și, apăsînd pe butonul soneriei electrice, ca să anunțe că era gata pentru micul dejun, se apucă de îndată de treburile zilei. În momentul acela, duba măcelarului din Bonneville intră în curte cu proviziile zilnice de carne. Duba aducea zilnic și ziarul din Bonneville, și poșta sosită peste noapte. În teancul de corespondență pe care Annixter îl primi în dimineața aceea, se afla și o telegramă de la Osterman, care în-

tre timp plecase la Los Angeles pentru a doua oară. Aceasta glăsuia :

FINANŢAREA COMPANIEI ASIGURATĂ ÎN ACEST DISTRICT STOP OBŢINUT CONCURSUL PERSOANEI INDICATE STOP SÎNT ÎN MĂSURĂ SĂ PLASEZ ACŢIUNILE POTRIVIT PLANULUI STOP

Rupînd în bucăţele telegrama, Annixter mormăi :

— Perfect ! Înseamnă că partea asta e rezolvată.

Strînse grămăjoară bucăţelele de hîrtie deasupra sobei în care nu era foc şi le arse cu grijă, urmărind încruntat, gînditor, preocupat pîlpîirile flăcărilor.

Ştia foarte bine ce voia să spună Osterman prin „finanţarea companiei", de asemenea ştia ce însemna „persoana indicată".

Protestînd şi invocînd tot felul de scrupule, după discuţii interminabile, Annixter catadicsise să se împace cu Osterman, lăsîndu-se convins în sfîrşit să participe la proiectata „acţiune" politică. Pentru a o finanţa, fusese format un comitet, din care făceau parte Osterman, bătrînul Broderson, însuşi Annixter şi, cu rezerve, abia ceva mai mult decît ca observator, Harran Derrick. Osterman era privit ca preşedintele comitetului. Magnus Derrick refuzase categoric să adere. Încerca să găsească o cale de mijloc. Situaţia lui era delicată : dacă prin eforturile membrilor comitetului s-ar fi ajuns la reducerea tarifelor de transport, în mod normal ar fi profitat şi el de noul tarif. Ar fi profitat fără să fi înfruntat riscurile o dată cu toţi, fără să fi participat la cheltuieli. Între timp, zilele treceau. Alegerea candidaţilor bătea la uşă. Comitetul nu-şi putea îngădui să aştepte şi, ca un prim pas, Osterman se dusese la Los Angeles, înarmat cu o sumă frumuşică, la care contribuiseră Annixter, Broderson şi însuşi Osterman. La Los Angeles intrase în legătură cu Disbrow, agentul politic al companiei de cale ferată „Denver, Pueblo & Mojave", avînd cu el două întrevederi. Telegrama pe care o primise Annixter în dimineaţa aceea voia să spună că Disbrow fusese cîştigat de partea lor şi avea să-l sprijine pe Darell ca să fie

numit candidat pentru Comisia căilor ferate din partea companiei „D. P. & M." în districtul al treilea.

În dimineața aceea, micul dejun îi fu adus lui Annixter de unul din bucătari. Mîncă la repezeală, citindu-și corespondența și parcurgînd în același timp paginile ziarului *Bonneville Mercury*, fițuica lui Genslinger. Annixter avea convingerea că acesta primea subsidii de la compania „Pacific & Southwestern Railroad", și nu era altceva decît purtătorul de cuvînt prin care Shelgrim și direcția generală se adresau *rancher*-ilor din împrejurimile orașului Bonneville.

Editorialul gazetei suna astfel :

„Pentru cei inițiați nu va fi o suprizā dacă multtărăgănata reevaluare a parcelelor aparținînd companiei de căi ferate, cuprinse în ranch-urile *Los Muertos, Quien Sabe, Osterman și Broderson, va fi efectuată înainte de sfîrșitul acestui an. Firește, ocupanții acestor pămînturi sînt interesați în ceea ce privește prețul pe care Calea Ferată îl va stabili asupra terenurilor sale, și circulă zvonul că ei se așteaptă ca parcelele să le fie oferite la doi dolari și cincizeci de cenți per acru. Nu e necesar cine știe ce clarviziune pentru a trage concluzia că acești domni vor fi dezamăgiți."*

„Mofturi ! exclamă Annixter cînd termină editorialul și, boțind gazeta în pumn, o zvîrli cît colo. Mofturi ! Mofturi ! Ce poate ști Genslinger despre treaba asta ? ! Am să invoc înțelegerea mea cu «P. & S. W.» : de la doi dolari și jumătate pînă la cinci dolari per acru — stă scris negru pe alb. La asta Calea Ferată *este* obligată. Dar investițiile mele ? ! Am ameliorat pămîntul, l-am irigat, l-am drenat, l-am cultivat, asta înseamnă valorificare, nu glumă ! Să stea de vorbă cu *mine !* Am să le arăt eu !"

Cea mai adîncă impresie pe care o făcu asupră-i editorialul lui Genslinger era că, la urma urmei, s-ar fi putut ca *Mercury* să nu primească subvenții din partea companiei de cale ferată. Dacă ar fi primit, Genslinger nu s-ar fi lăsat indus în eroare asupra evaluării pămîntului. Ar fi trebuit să știe că cei de la Calea Ferată se angajaseră să vîndă terenurile la

doi dolari şi jumătate per acru, şi nu numai atît, ar fi trebuit să ştie că atunci cînd loturile vor fi puse în vînzare, actualii deţinători aveau să se bucure de un drept de preemţiune. Annixter căută să-şi amintească clauzele explicite ale înţelegerii dintre el şi Calea Ferată, dar pînă la urmă alungă toate aceste gînduri, îşi aprinse o ţigară de foi şi, punîndu-şi pălăria, ieşi pe uşă.

Dimineaţa era frumoasă, aerul proaspăt, tare. În vîrful turlei puţului artezian, aripile motorului eolian se învîrteau de zor, mişcate de vîntul ce sufla dinspre sud-vest. Canalul de irigare era plin de apă. Pe cer nu se zărea nici un nor. Departe, spre răsărit şi spre apus, parapetele văii San Joaquinului — Munţii Coast Range şi colinele de la poalele Sierrei Nevada — se conturau violete, ca ametistul pal, pe fondul unduitor, gingaş, roz-alb al orizontului. Lumina soarelui era o adevărată revărsare cristalină, străvezie, iscînd un simţămînt de veselie, stîrnind o efervescenţă în sînge, un tumult, o înviorare în toată fiinţa.

În drum spre grajduri, Annixter trebuia să treacă prin faţa uşii deschise a căşăriei. Înăuntru, Hilma Tree trebăluia cîntînd. Vocea ei profundă, catifelată, ieşind mai mult din piept decît din gît, se îmbina cu gîlgîitul laptelui turnat în budace, în putineie şi cu zăngănitul garniţelor. Annixter se abătu din cale şi se opri în prag, privind în jurul lui. Hilma era învăluită din cap pînă în picioare de razele soarelui ce se revărsau şuvoi prin cele trei ferestre deschise. Era fermecătoare, strălucind de tinereţe, sănătate şi voioşie. Soarele punea o săgeată de diamant în ochii ei larg deschişi, căprui, încadraţi de linia gingaşă, subţire a genelor negre. Aceeaşi lumină aurie îi mîngîia părul des, moale, frumos, strălucitor, al cărui luciu aproape metalic se oglindea pe buzele umede mişcîndu-se în ritmul cuvintelor cîntecului. Sub dezmierdarea intensei şi năvalnicei lumini a dimineţii, albul-pur, de o gingăşie nespusă, al pielii ei lua ochii. Razele reflectate de vasele de aramă lustruită, cu care trebăluia, aruncau o licărire de aur-pal sub suava rotunjime a bărbiei. Atunci cînd şedea în lumina soarelui, pe obrajii ei îmbujoraţi se zărea o sclipire uşoară de borangic, atît de fin, ca polenul unei flori sau ca

pulberea impalpabilă de pe aripa unui fluture de noapte. Păşea de colo-colo vioaie, veselă, voinică. Din minunata, din adorabila împlinire a făpturii ei, din gîtul vînjos, alb, lunecînd către umeri, din dolofana, feminina amplitudine a pieptului, din robusta maturitate a şoldurilor se desprindea o notă vibrantă de voioşie, de viaţă fizică exuberantă, sănătoasă, pură, viguroasă. Purta o fustă de stambă, simplă, albastră, şi o bluză de in, roz, curată, îngrijită. Mînecile, suflecate pînă la umeri, îi dezgoleau braţele durdulii, albe, ude de lapte, mirosind a lapte, strălucind în lumina soarelui.

În prag, Annixter îşi scoase pălăria.

— Bună dimineaţa, *miss* Hilma.

Hilma puse garniţa de aramă pe budacă şi se întoarse repede.

— Oh, bună dimineaţa, *sir*.

Fără să-şi dea seama, făcu un uşor gest de salut cu mîna, ridicînd-o puţin spre cap, cum obişnuiesc bărbaţii.

— Ei, întrebă Annixter, cum merge treaba ?

— O, foarte bine. Astăzi n-am cine ştie ce treabă. Am şi tras zerul. Acum pun brînza la presă. Tocmai făceam curăţenie. Priviţi tingirile. Nu lucesc ca oglinda, *sir* ? Celelalte vase de aramă le-am frecat şi iar le-am frecat. Oh, puteţi să vă uitaţi. Nici în colţurile cele mai ascunse, nicăieri n-o să găsiţi nici cea mai mică urmă de murdărie sau de grăsime. Tare-mi place *curăţenia!* Odaia asta e colţişorul meu. Aici pot să fac ce-mi place, frec pardoseala de ciment, budacele, putineiele, separatoarele şi mai ales garniţele şi tingirile, le fac lună... mi-e drag să văd laptele curat, să-l poată bea cu plăcere un copilaş ; şi-mi place aerul proaspăt, şi soarele, oh, cît mai mult soare — şi dimineaţa, şi la prînz, şi după-amiază — totul să strălucească în razele lui ! Uite, încă n-am văzut niciodată apusul soarelui fără să mă întristez. Totdeauna mă întristează puţin. Nu e caraghios ? Aş vrea să fie lumină tot timpul. Atunci cînd ziua e mohorîtă, întunecoasă, sînt tot atît de tristă ca şi cînd m-aş fi despărţit de un foarte bun prieten. Mă credeţi ? Pînă acum cîţiva ani — eram destul de mare, aveam şaisprezece ani şi mai bine — mama trebuia să stea lîngă patul meu în fiecare seară înainte de a

adormi. Mi-era frică de întuneric. Şi acum mi-e frică uneori. Închipuiţi-vă, acum am nouăsprezece ani, sînt o tînără doamnă.

— Ţi-e frică? întrebă Annixter ca să spună ceva. Ţi-e frică de întuneric? De ce... de stafii?

— Nuuu... Nici eu nu ştiu. Vreau lumină, vreau... Hilma răsuflă adînc şi, întorcîndu-se spre fereastră, arătă cu un degeţel trandafiriu lumina. Oh, *soarele!* Iubesc soarele. Poftim, puneţi mîna aici, pe budacă, poftim. Nu e cald? Nu e plăcut? Şi nu vă bucură şuvoaiele de raze care intră pe fereastră? Dar pulberea din aer care străluceşte în lumină? Acolo unde-i soare, cred că oamenii sînt foarte buni. Numai oamenilor răi le place întunericul. Cred că răutăţile sînt puse la cale şi săvîrşite întotdeauna în întuneric. Poate de aceea urăsc eu lucrurile tainice... lucrurile pe care nu le pot vedea, care se petrec în întuneric. Pe faţa ei se oglindea o uşoară expresie de aversiune. Urăsc orice e ascuns. Poate că de aceea mi-e frică de întuneric... Mai bine zis, mi-era frică. Nu-mi place să mă gîndesc că în jurul meu se întîmplă ceva şi eu nu pot să văd, să înţeleg, să-mi explic ce se petrece.

Trecea de la un subiect la altul, vorbăreaţă, rostind cuvintele cu vocea ei profundă, viguroasă, catifelată, numai pentru plăcerea de a-şi exprima gîndurile, crezînd cu naivitate că ele erau tot atît de interesante pentru alţii ca şi pentru ea însăşi. Era încă o copilă, nedîndu-şi seama că se făcuse mare, arătînd deschis, sincer, fără prefăcătorie, un interes copilăresc pentru tot ce vedea în jurul ei. Tot vorbind, spăla garniţele cu apă caldă, cu sodă, făcîndu-le lună şi înşirîndu-le în lumina soarelui pe budacă.

Din cînd în cînd, Annixter o privea cu coada ochiului, printre gene, tot mai cucerit de prospeţimea ei adorabilă, de tinereţea ei pură, gingaşă. Stîngăcia care îl imobiliza de obicei în prezenţa femeilor se risipise spontan. Simplitatea firească a Hilmei Tree îl făcea să se simtă la largul lui. În minte îi încolţea un gînd: dacă ar încerca s-o sărute? Cum ar reacţiona ea? Scînteia unei bănuieli îi licări în minte. Nu cumva comportarea ei era oarecum un îndemn, o invitaţie?

Niciodată nu știi ce urmăresc femeile. De aceea sporovăia ea atît de mult, și îl ținea acolo, fără îndoială, ca să-i ofere prilejul. Ehei! Mai bine-ar face să se astîmpere, că altfel avea să-i urmeze invitația.

— Oh, exclamă deodată Hilma, am uitat lucrul pe care vreau neapărat să vi-l arăt — presa cea nouă. Vă amintiți că luna trecută am cerut să cumpărăm o presă? Asta e. Uite cum lucrează. Pe aici iese brînza, priviți. Capacul se strînge în șuruburi, așa. După aceea apeși pîrghia, uite-așa.

Apucă pîrghia cu amîndouă mîinile și o apăsă cu toată puterea. Brațele ei netede, goale se ridicau, rotunde, încordate din pricina sforțării, în timp ce un picior zvelt i se întindea, sprijinindu-se de zid cu pantofiorul a cărui cataramă de oțel sclipea.

— Ehei, aici trebuie să ai putere, nu glumă, zise ea cu răsuflarea tăiată, privindu-l zîmbitoare. E frumoasă, nu? Tocmai ceea ce ne trebuia.

Annixter își drese glasul.

— Unde ții brînza și untul?

Se gîndi că foarte probabil se aflau în beciul cășăriei.

— În pivniță. Vreți să le vedeți? întrebă Hilma, ridicînd chepengul, la celălalt capăt al încăperii. Vreți să vedeți? Poftiți, să vă conduc.

Coborî înaintea lui în întunericul rece din beci, unde mirosea a brînză nouă și unt proaspăt. Annixter o urmă. Se simțea tot mai ațîțat. Acum era aproape sigur că Hilma dorea s-o sărute, deși, ca și pînă atunci, nu era cu totul convins de acest lucru. În orice caz, putea să încerce. Dacă se înșela? Dacă ea se va simți jignită și-l va fulgera cu o privire de gheață? Numai la gîndul acesta, și se zgribuli. Mai bine s-o lase baltă și să-și vadă de treabă. Ptiu! Pierduse acolo atîta timp! Totuși, dacă Hilma dorea să-i dea ocazia să o sărute, și dînsul nu va profita de această ocazie, avea să-l creadă un prostănac și avea să-l disprețuiască, zicîndu-și că i-a fost frică. Lui, să-i fie frică! El, Annixter, să se teamă de o gîsculiță! La naiba! Era datoria lui de bărbat să meargă atît de departe cît era posibil. Se gîndi că nătărăul de Osterman ar fi sărutat-o pe Hilma de mult. Spre a se pune la încercare, se închipui hotărît s-o

sărute, dar în aceeași clipă îl străbătu un fior de emoție, inima îi zvicni năvalnic, răsuflarea i se tăie. De temut însă nu se temea cîtuși de puțin. O să încerce, și basta! Asta îl făcea să simtă o și mai mare stimă pentru el însuși. Siguranța de sine îi crescu, și cînd Hilma se întoarse spre el, îmbiindu-l să guste o feliuță de brînză, se apropie pe neașteptate de ea, își petrecu un braț după umerii ei și întinse gîtul.

În ultima clipă însă șovăi; Hilma se dădu înapoi, mlădioasă ca o trestie tînără. Annixter o apucă brutal de un braț, călcînd-o cu toată greutatea pe unul din picioarele ei delicate. Obrazul și bărbia lui atinseseră delicatul lob trandafiriu al uneia din urechile Hilmei, iar buzele o cută a bluzei, între gît și umăr. Dăduse greș pe toată linia, și pe loc își dădu seama că Hilmei nici prin gînd nu-i trecuse c-ar putea s-o sărute.

Sărise speriată înapoi, cu mîinile strînse la piept, cu răsuflarea tăiată, simțind un nod în gît de încordată ce era. Tremura, străbătută de un fior. În ochii ei larg deschiși se oglindea o privire copilărească, mai mult de uimită decît de mînioasă. Luată pe neașteptate, peste măsură de surprinsă, descumpănită, cînd își veni în fire, oftă adînc, nefericită, mîhnită.

O clipă, Annixter rămase pe loc, stîngaci, stînjenit, ridicol, murmurînd fără încetare:

— Ei, ei... nu te speria... ți-a făcut cineva vreun rău? Nu te speria... nu-ți face nimeni nimic... nu te speria... Apoi, deodată, făcînd cu mîna un gest brusc, nedefinit, exclamă: La revedere. Îmi... îmi pare rău...

Se întoarse, urcă scara și, străbătînd cășăria, ieși afară la aer, clocotind de mînie. Se îndreptă spre grajduri, trîntindu-și pălăria pe cap și mormăind cu răsuflarea tăiată:

— Nătărău mai sînt! Caraghios! *Dumnezeule,* m-am făcut de rîs!

Deodată însă hotărî să nu se mai gîndească la Hilma Tree. Asta-l distrăgea de la treburile lui. Și pe deasupra nu-i aducea nici un profit. Se scutură, ca și cînd ar fi zvîrlit de pe umeri o povară apăsătoare, și-și concentră întreaga atenție asupra treburilor grabnice.

îl atrase bocănitul prelung al ciocanelor tinichigiilor pe acoperişul grajdului celui mare. Străbătu curtea spre puţul artezian, contemplînd îndelung uriaşa clădire a grajdului, încîntat, amuzat de vălmăşagul sunetelor — ciocanele bocăneau, fierăstraiele scîrţîiau cadenţat, rîndelele hîrşîiau ritmic, tinichigiii şi dulgherii finisau acoperişul şi stănoagele. Un tînăr cu două ajutoare montau o mare uşă glisantă la capătul dinspre miazăzi al grajdului, în timp ce zugravii — sosiţi de la Bonneville dis-de-dimineaţă — potriveau pompa cu care Annixter ceruse să se văruiască suprafeţele întinse ale pereţilor grajdului, socotind întrebuinţarea în acest scop a bidinelelor ca o metodă depăşită, demodată.

Îl chemă pe unul din şefii de echipă şi-l întrebă cînd vor da gata grajdul. Acesta îi răspunse că la sfîrşitul săptămînii va putea să aducă vitele şi nutreţul.

— De cîtă vreme puteaţi să-l terminaţi! observă nemulţumit Annixter.

— Ei, ştiţi şi dumneavoastră... ploaia...

— Fleacuri! Ce ploaie? *Eu* muncesc şi pe ploaie. Voi şi sindicatele voastre îmi faceţi greaţă.

— Totuşi, *mister* Annixter, nu puteam vărui pe ploaie. Toată munca ar fi fost zadarnică.

— Ei, zadarnică! Poate că da, poate că nu.

După ce şeful de echipă se depărtă, Annixter nu-şi putu stăpîni un mormăit de satisfacţie. Ce-i drept, grajdul era admirabil, ba de-a dreptul monumental! Aproape toate celelalte grajduri din împrejurimi puteau fi numite mai curînd nişte cuşti unde n-aveai loc nici să te învîrteşti. Din toate punctele de vedere grajdul ieşise întocmai cum şi-l dorise. Bucuros de această reuşită, deocamdată o uitase chiar şi pe Hilma.

— Şi acum, murmură Annixter, o să dau în el o serată dansantă. O să rămînă toţi cu gura căscată!

Se gîndi că pentru treaba asta cel mai bine ar fi fost să înceapă prin a trimite invitaţii. În încurcătură, neputînd să se hotărască cum să pună la cale lucrurile, hotărî că ar trebui să se sfătuiască cu Magnus şi cu *missis* Derrick.

„Oricum, n-ar strica să vorbesc cu Magnus despre telegrama nătărăului ăluia, îşi zise gînditor. De alt-

minteri, mai am și alte treburi la Bonneville acum, înainte de sfîrșitul lunii."

Se întoarse pe călcîie, aruncînd o ultimă privire noii construcții, și se îndreptă către grajdul cel vechi. Hotărîse să pună șaua pe cal și să plece la Bonneville, abătîndu-se pe la Los Muertos. Va sacrifica o zi în acest scop, va sta de vorbă cu Magnus, cu Harran și cu bătrînul Broderson, precum și cu cîțiva dintre oamenii de afaceri de la Bonneville.

Cîteva clipe mai tîrziu, cu altă țigară de foi între dinți, cu pălăria lăsată pe ochi, deși soarele era încă jos, la răsărit, ieși călare din curtea *ranch*-ului. Trecu peste canalul de irigare și apucă pe drumeag spre gospodăria lui Hooven, pe unde era cel mai scurt drum către Los Muertos. Ducea către sud-vest prin zăvoiul cu sălcii verzui ce se întindea de-a lungul lui Broderson Creek, care în anotimpul ploios se umfla, curgînd la vale vijelios pe sub viaduct. Annixter trecu apoi peste Upper Road și deschise poarta gardului lui Derrick. Reuși să facă acest lucru fără a descăleca, tot îndemnînd calul și dîndu-i pinteni. O dată intrat pe poartă, porni repede, în galop mărunt.

Porțiunea de circa cinci sute de acri, mărginită de canalul de irigare și de pîrîul Broderson, din *ranch*-ul Los Muertos, o lucra Hooven. Ajungînd la jumătatea drumului, Annixter dădu cu ochii de el. Hooven tocmai înlocuia un trior al semănătorii. Hilda, mezina lui, cu ghetuțe țintuite și salopetă băiețească din pînză tare, ședea pe unul din caii înhămați la semănătoare, cu mîinile înfipte în grebănar, extaziată, în culmea fericirii, cu ochii larg deschiși, ciufulită.

— *Hello*, Bismarck ! strigă Annixter, apropiindu-se de el. Ce *mai* faci *aici* ? Se aude că *Governor* vrea s-o scoată la cap anul acesta fără arendași.

— Ah, *mister* Annixter ! strigă Hooven, îndreptîndu-se de spate. Ah, tumnefostr sînteț ? Ei, tumnefostr creteț che *mistr* Terrick o s-o scot la capet fer min ? ! Eu am se remin pe loc. Am sê forpesc te la om la om cu *Cofernor*. Aranșez eu. Tumnefostr freț să plec ? *Sieben Jahr* eu fost la renci. Ta, *sir*. Orice alt om pot se plece, tar nu eu. Ei ? Ce spuneț ?

— Cheia asta ţi-ai procurat-o de pe aici? întrebă Annixter, privind scula din mîna lui Hooven.

— A, răspunse Hooven, răsucind cheia în mînă. *Soh!* Pine, am se fe şpun acum te unte o am. Ia uitaţi-fe! Ast nu mericken te loc. O am te la Gravelotte[1], în ziua chind i-am bătut pe franţuz, ah, tumnefostr credeţ? Eu fost din reghiment „Wurtemberg", pe care pus să sprijin paterie lu prinţ von Hohenlohe[2]. Tot zi ştat culcat pe purt, pe chimp, în şpate paterie şi chiulele te la tun franţuzesc feceau exploz in spat meu. Ach, *donnerwetter*[3]! Creteam fiecar chiule explotez în ceaf me. Şi ast intîmpla tot zi, nimic altcev nimic dechit chiulele franţuzesc pum, pum, pum, pum, pum şi fum, şi paterie trage incet, hoterit, ca tangat clopot... *Glock, eins, zwei*[4], pum! *eins, zwei*, bum! tangat ca *Glock*, mereu, şi mereu, tot zi. Chind sosit nopte, ei şpus che noi facut mare *Sieg* — victorie. Nu ştii. Ce putem se fet te acolo? Nimic. Atunci ne ridicam, şi merji, şi merji *alle* nopte, *und in der Morgen*[5] auzim tun din nou, nu pre tepart der trum incolo, nu ştii unde. Da' ştai să fez. S-a taiat rasuflare, *ach, Gott*[6] — faţa lui se îmbujoră — *ach, du lieber Gott*. Acolo aprope era der Kaiser, şi Fritz, *unser* Fritz[7]. *Bei Gott*[8], am nepunit! Deodat, *ach*, se fezi intreg reghiment; „*Hoch der Kaiser! Hoch das Vaterland!*"[9] Şi lacrimi fin la ochi, nu ştii de ce, şi oameni merje şi flutur mîini, şi in tot reghiment mergi aşa mîndri, *bei Gott*, cap sus, şi chinta *Die Wacht am Rhein*[1]. Aşa fost Gravelotte.

---

[1] La Gravelotte, în Lorena, a avut loc la 18 august 1870 o bătălie în care armatele franceze au suferit o înfrîngere care a prevestit victoria Prusiei în războiul franco-prusian din 1870—1871.

[2] General prusian.

[3] Trăsni-i-ar! (În limba germană în original.)

[4] Clopotul, un, doi (în limba germană în original).

[5] Toată... şi dimineaţa (în limba germană în original).

[6] Ah, Doamne (în limba germană în original).

[7] Poreclă dată prinţului *Friedrich Wilhelm de Prusia* (1831—1888).

[8] Pentru numele lui Dumnezeu (în limba germană în original).

[9] Trăiască împăratul! Trăiască patria! (În limba germană în original.)

[10] Marş militar prusian, care şi-a cîştigat o mare popularitate în timpul războiului franco-prusian din 1870—1871; ulterior, a devenit imn al imperialismului german.

— Dar cu cheia cum e?

— Ah, am luat la ea chind paterie trecut. Tunar uitat cheie. Pus la ea in raniţ. Ghindeam folosesc chind intorc acas la trebur. Eram lucrator vagon fabric la Karlsruhe, dar niciodat nu intors acas. Chind război terminat, mers la Ulm, unde insurat *und* schirbit de militerie. Chind demobilizat, emigrat. Blecat Americ. Mai întii, New York. *Dann* [1], Milwaukee [2]. *Dann* Springfieldt — Illinoy [3]. *Dann* Californie, şi aici remas.

— Şi patria? Te gîndeşti să te întorci vreodată?

— Pine, şpun acum şi ast, tomle Ennixter. Totteaun amintesc mult *Deutschland, Jermany, unde der Kaiser, und* [4] niciotat nu uit Gravelotte, dar eu mai şpus la tumnefostr lucru ast: und est nefast şi *der Kinder* [5] — draguţ de fata Hilde — acol est *Vaterland* [6]! Eh? Americ, ea e *Vaterland* me acum, şi aici — arătă peste umăr spre casa de sub uriaşul stejar de Virginia de pe Lower Road — ast cas me. Ast destul de pun *Vaterland* pentru min.

Annixter puse mîna pe dîrlogi, vrînd să-şi vadă de drum.

— Deci îţi place America, aşa-i, Bismarck? îl întrebă el. Ia spune, cu cine votezi?

— Americ? Nu ştii, răspunse Hooven cu tărie. Aici e camin me. E *Vaterland* me. Noi *Deutsch* jerman toţ place ast. Jermany, mai frumos ca ea nu-i alt, sicur. Dar *Vaterland* e unde cas şi nefast şi *Kinder* est. Cu cine fotez? A... nu... eu niciotat fotez. Nu-m pat cap cu aşest lucru. Cultivi griu şi chiştig piini *für der* [7] nefast şi Hilde, asta tot. Asta eu — Bismarck.

— La revedere, îşi luă rămas bun Annixter, văzîndu-şi de drum.

---

[1] Apoi (în limba germană în original).
[2] Oraş în statul Wisconsin din nordul S.U.A.
[3] Corect: Springfield; capitala statului Illinois, din centrul S.U.A.
[4] Germania şi împăratul şi (în limba germană în original).
[5] Copilul (într-o limbă germană stîlcită în original).
[6] Patria (în limba germană în original).
[7] Pentru (în limba germană în original).

După ce înlocui triorul stricat, Hooven mînă caii, continuîndu-şi munca. Semănătoarea înainta huruind.

— *Ach*, Hilda, traga fata! strigă el. Ţine strins cure! Hei, hei, catir! Dii! Hai!

Annixter mergea mai departe în galop mărunt. Curînd trecu peste Broderson Creek, intrînd pe *ranch*-ul Home. Drept înainte, atît de departe încît erau aproape cu totul sub orizont, abia se vedeau casa şi acareturile lui Derrick, un acoperiş sau două pe fondul verde, şters, al eucalipţilor şi chiparoşilor. Altceva nu se zărea. Pămîntul cafeniu, neted, nearat se întindea cît vedeai cu ochii, ca un ocean nemărginit, gloduros, cufundat într-o linişte adîncă.

Deodată ochiul ager al lui Annixter desluşi o pată la orizont, spre miazănoapte. Pata se micşoră pînă ajunse un punct, apoi crescu din nou, mişcîndu-se încet, avînd o nuanţă nedefinită, puţin mai închisă decît pămîntul şi devenind în sfîrşit neagră ca cerneala. Pata se urca pe un dîmbuleţ şi rămase acolo o clipă, conturată pe cerul azuriu. Annixter întoarse calul şi o luă de-a dreptul peste cîmp, vrînd să vadă ce era pe dîmb. Pe măsură ce pata se mărea, se dezintegra în părţile componente, acum zărindu-se o adunătură de unităţi. Forma ei deveni neregulată, alcătuită din crîmpeie, înaintînd către Annixter ca un vălmăşag nedesluşit, dinspre care începu să se audă încet-încet o hărmălaie de sunete stinse. Acum nu mai era o pată, ci o coloană în mişcare, însoţită de nişte puncte. Pe măsură ce se apropiau, aceste puncte se contopeau, părînd nişte căruţe sau nişte oameni călări care însoţeau o coloană în mişcare. Erau cai chiar şi în coloană. La prima vedere părea că nu e nici mai mult, nici mai puţin decît un escadron de cavalerie care înainta năvalnic peste ogoarele *ranch*-ului. În sfîrşit, se apropiară. Erau pluguri trase de cîte şase cai înhămaţi în linie. Zgomotul creştea, era tot mai desluşit. Se auziră cîteva strigăte. Cînd şi cînd, cîte un cal scotea pe nări un fornăit prelung, fremătător. Piesele de metal zăngăneau necontenit, roţile, pinioanele şi arcurile huruiau. Coloana se apropia tot mai mult. În sfîrşit, ajunse aproape de tot. Zgomotele se contopiră într-un vuiet înfundat, într-o hărmă-

laie asurzitoare. Ropotul nenumăratelor copite părea un adevărat tunet. Se iveau plug după plug. Annixter se trase într-o parte, privind îndelung, captivat, în timp ce, ca o armată de care triumfale, zăngănind, lovindu-se, scîrțîind, clinchetind, un alai nesfîrșit, mașină după mașină, atelaj de șase cai după atelaj de șase cai, vînzolindu-se, gonind, cele treizeci și trei de semănători ale lui Magnus Derrick, fiecare cu opt sape, treceau vijelios ca asaltul unei armate, semănînd cei zece mii de acri ai marelui *ranch*, fecundînd glia vie, împlîntînd adînc în pîntecele întunecos al pămîntului sămînța vieții, hrana unei lumi întregi, pîinea cea de toate zilele a unui întreg popor.

După ce semănătorile trecură, Annixter făcu cale întoarsă spre Lower Road peste ogoarele acum însămînțate. Nu se mira că semănăturile erau făcute în grabă la *ranch*-ul Los Muertos. Magnus și Harran Derrick nu putuseră încă să recupereze timpul pierdut la începutul toamnei, cînd așteptaseră atît de mult sosirea plugurilor. Muncile rămăseseră în urmă. Pămîntul lui Annixter fusese nu numai grăpat de-a lungul și semănat, dar pe alocuri grăpat bine și de-a curmezișul. Munca grea a semănăturilor fusese terminată. Acum nu mai avea altceva de făcut decît să aștepte, în timp ce sămînța germina în tăcere, și să observe cînd va încolți grîul.

Cînd Annixter ajunse la casa *ranch*-ului Los Muertos, sub umbra eucalipților și a chiparoșilor, o zări pe *missis* Derrick pe verandă, într-un fotoliu de răchită. Își spălase părul, și șuvițele șaten-deschis, care își păstrau aproape toată strălucirea, erau întinse cu grijă la soare pe spătarul scaunului. Annixter nu putu să nu remarce că, în ciuda celor peste 50 de ani ai săi, Annie Derrick era încă destul de drăguță. Ochii ei erau încă aceia ai unei fete tinere, cu o nuanță vagă de inocență și curiozitate, dar îndată ce privirea îi căzu asupra lui, observă că acea expresie se schimbă într-una de stînjenire, de neîncredere, aproape de repulsie.

În noaptea aceea, după ce Magnus și soția lui se culcaseră, nu adormiseră ore întregi. Priveau în întuneric, tot vorbind și vorbind. Magnus nu putea să nu-și informeze soția despre coaliția înjghebată împotriva

Căii Ferate, nici că membrii ei erau hotărîţi să-şi atingă scopurile prin orice mijloace. Îi povestise despre tertipurile prin care Osterman voia să strecoare oameni de paie ai fermierilor în Comisia căilor ferate. Magnus şi soţia lui vorbiseră deschis, îndelung, despre acest subiect. Discuţia începută seara, după cină, durase pînă noaptea tîrziu.

Annie Derrick fusese cuprinsă de o spaimă subită: nu cumva pînă la urmă Magnus avea să cedeze presiunilor tot mai puternice exercitate asupra lui în fiecare zi. Nimeni nu cunoştea mai bine decît ea integritatea soţului. Nimeni nu-şi amintea mai bine decît ea cum cel mai scump vis al lui, acela al ascensiunii politice, fusese zădărnicit pentru că nu voise să se ploconească, să caute o popularitate ieftină, să facă compromisuri cu ideile sale de dreptate. În ultima vreme părea schimbat. Necontenitele samavolnicii, nedreptăţile de tot felul, abuzurile, spolierea, şantajul îl aduseseră la exasperare. Jignirile ce-i fuseseră aduse de S. Behrman îl mai rodeau. Părea gata-gata să adere la planul lui Osterman. Însuşi faptul că dorea să discute cu ea atît de des, atît de îndelungat, era o dovadă evidentă că problema îl obseda. Trist! Tragic! Era oare cu putinţă ca tocmai el, Magnus — atît de fidel principiilor sale, atît de corect, de nestrămutat, de tăios în denunţarea noii politici, atît de muşcător în atacurile sale împotriva necinstei şi corupţiei ce colcăiau de jos pînă sus — să fie ademenit, să nu osîndească intrigile tenebroase ale unor oameni lipsiţi de scrupule, care uneltea chiar sub ochii lui? Faptul că Magnus nu-i poruncise lui Harran să nu se amestece cîtuşi de puţin cu cei ce complotau era o mare surpriză pentru *missis* Derrick. Altădată, Magnus interzicea fiului său chiar şi să se uite la un om necinstit.

Pe lîngă toate, *missis* Derrick tremura însă la gîndul că soţul şi fiul ei s-ar putea angaja într-o luptă pe viaţă şi pe moarte cu Calea Ferată, monstrul cu inima de fier, necruţător, nesfîrşit de puternic, care ieşise triumfător din orice împrejurare. S. Behrman, paladinul companiei, rămînea totdeauna pe cîmpul de bătaie, flegmatic, netulburat, învingător, inexpugnabil. De data

această însă se contura la orizont o luptă amenințătoare, mult mai îngrozitoare decît toate cele de pînă atunci. Banii aveau să curgă gîrlă. Trebuia pusă în joc cinstea personală. Un eșec ar fi însemnat dezastrul total, ruina materială, prăbușirea morală, dezonoarea, decăderea. După părerea ei, izbînda era aproape imposibilă. Annie Derrick se temea nespus de Calea Ferată. Noaptea, cînd totul amuțea, vuietul îndepărtat al trenurilor se rostogolea peste cîmpiile de la Los Muertos, de la Guadalajara, de la Bonneville, sau de la viaduct, oprindu-se de-a dreptul în inima ei. În asemenea clipe i se părea că vede aievea balaurul, monstrul de abur și oțel, cu un singur ochi, ciclopic-roșu, galopînd, țîșnind din zare în zare, simbol al unei puteri nemărginite, uriașe ; îngrozitorul Leviathan cu gheare de oțel, care nimicea pe loc orice împotrivire, sub roțile lui zăngănitoare. Nu, mai bine era să te supui, să te resemnezi în fața inevitabilului. Și Annie Derrick se ghemuia, se făcea mică în fața asprimilor lumii, străduindu-se zadarnic să-l tragă și pe soțul ei după ea.

Pînă a-l zări pe Annixter, șezuse gînditoare în fotoliu, cu un volum de versuri deschis pe genunchi. Privirea i se pierdea peste arătura ce unduia, se învălura cît vedeai cu ochii dincolo de pajiște, spre îndepărtata zare de la miazăzi. Cîmpia, pînă atunci cenușie, prăfuită, acum răscolită de brăzdarele plugurilor, se întindea cafenie, nemărginită, golașă, lugubră, mută. Și acum, din acea imensitate, în închipuirea ei bolnăvicioasă, ce tînjea, lîncezea, toropită de monotonia aceleiași priveliști, se desprindea simțămîntul nedeslușit, neliniștitor al unei primejdii de moarte. Groaza de acea imensitate, exagerată de imaginația ei, creștea tot mai mult ; o senzație de nespusă singurătate o învăluia tot mai mult. Se simțea pierdută pe acele întinderi fără de sfîrșit. Nici dacă s-ar fi văzut singură într-o barcă părăsită în largul oceanului, groaza ei n-ar fi fost mai mare. Simțea viu acea lipsă de afecțiune care există permanent între umanitate și pămîntul care o ține. Își dădea seama de totala nepăsare a naturii față de om, care nu era ostilă, ba putea fi chiar blîndă, prietenoasă, atîta vreme cît furnicarul omenesc i se supunea, ac-

ţionînd o dată cu ea, alergînd alături de ea în misterioasa goană a secolelor. Însă cînd gîza răzvrătită încerca să ridice capul împotriva puterii ei, acea natură blîndă deodată devenea necruţătoare — o maşină uriaşă, o putere formidabilă, un Leviathan cu inima de oţel, crud, neîndurător, neînduplecat, strivind cu o linişte mută atomul uman, fără ca durerea nimicirii să pricinuiască un freamăt, sau un fior cît de slab acelui uimitor mecanism de roţi şi angrenaje.

În mintea ei toate aceste gînduri nu luau formă desluşită. Nici n-ar fi ştiut să spună precis ce o neliniştea. Percepea doar o senzaţie vagă despre aceste lucruri, ca o adiere, nedefinită, confuză, tulbure, ca o senzaţie de ostilitate în aer.

Un ropot de copite pe pietrişul de pe alee o adusese la realitate. Întorcîndu-şi privirea de la ogorul pustiu, dădu cu ochii de tînărul Annixter, care tocmai îşi oprea calul la scările verandei. Apariţia lui nu făcu însă decît să-i abată atenţia spre cealaltă frămîntare. Nu putea să-l privească decît cu repulsie. Era unul dintre complotişti, unul din fruntaşi în acea bătălie iminentă. Fără îndoială, venise spre a face o nouă încercare de a-l cîştiga pe Magnus de partea tenebroasei coaliţii.

Totuşi, abia se simţea vreo urmă de ostilitate în felul în care îl primi. Pe prosopul alb de pe spătarul fotoliului, părul ei părea o întinsă pată de iarbă-de-mare cafenie. Se scuză că, avînd părul ud, nu se poate ridica. Cînd Annixter o întrebă dacă Magnus era acasă, îi răspunse afirmativ, şi îndată îl trimise pe bucătarul chinez să-l cheme din birou. După ce-şi legă calul de belciugul bătut în trunchiul unuia din eucalipţi, Annixter urcă scara verandei şi, scoţîndu-şi pălăria, se aşeză pe ultima treaptă.

— Harran e aici ? întrebă. Aş vrea să stau de vorbă şi cu el.

— Nu, răspunse *missis* Derrick. Harran a plecat dis-de-dimineaţă la Bonneville. Se uită la Annixter neliniştită, fără a întoarce capul, ca să nu-şi deranjeze părul. Despre ce vreţi să staţi de vorbă cu soţul meu ? întrebă ea precipitat. Despre proiectul cu privire la alegerile pentru Comisia căilor ferate ? Magnus nu e

de acord cu așa ceva, declară ea cu energie. Mi-a spus aseară.

Annixter se foi stîngaci pe locul lui, netezindu-și cu o mînă smocul gălbui, rebel, din creștet, ca moțul unui indian. Deodată îl cuprinseră bănuielile. Aha ! Femeia asta voia să se amestece în treburile lui, să-i pună bețe în roate. Deveni pe loc nespus de șiret. Într-un acces de prudență, abia mai îndrăznea să rostească un cuvînt de seamă, ca nu cumva să-și dea gîndurile pe față. Privi în jur cu teamă, nerăbdător ca Magnus să apară mai repede, spre a înlătura tensiunea.

— Am venit să vă spun că aș vrea să dau o serată dansantă în noul meu grajd, răspunse el încruntat, cu privirile ațintite în fundul pălăriei, ca și cum ar fi citit niște însemnări pe care le ascundea acolo. Aș vrea să mă sfătuiesc cu dumneavoastră cum să procedez cu *invitațiile*. Mă gîndeam să dau pur și simplu un anunț în *Bonneville Mercury*.

În timp ce Annixter vorbea, Presley se apropie de el pe la spate și, prinzînd subiectul conversației, observă :

— Nu e indicat, Buck. Nu dai un bal public. Trebuie să trimiți invitații.

— *Hello*, Presley, aici erai ? exclamă Annixter, întorcîndu-se și strîngîndu-i mîna. Să trimit invitații ? repetă Annixter contrariat. Trebuie neapărat ?

— Altfel nu se poate.

— Ce spui ! Ce spui ! exclamă Annixter, mirat, descumpănit.

Nici unul dintre cunoscuții lui nu l-ar fi putut contrazice fără să stîrnească pe loc o dispută aprinsă. De ce oare tînărul și arțăgosul *rancher* se pleca întotdeauna în fața poetului Presley ? Era o lipsă de consecvență cu totul inexplicabilă. Doamna Derrick îl ascultă uimită :

— Ei, cred că ai dreptate, Press. Zici că trebuie să trimit *invitații* ?

— Desigur.

— Tipărite ?

— Oh, ce catîr ești, Buck ! observă Presley, calm. Mă tem că înainte de a trimite invitațiile, o să insulți trei sferturi din oamenii pe care s-ar cuveni să-i poftești,

ai să ai pe cuget vreo sută de scandaluri și un proces, două.

În clipa aceea, mai inainte ca Annixter să poată răspunde, Magnus ieși pe verandă, drept, grav, ras proaspăt. Fără voie, instinctiv, Annixter se ridică în picioare, de parcă Magnus ar fi fost comandantul suprem al unei armate nevăzute, și el, un subaltern. Urmă o scurtă discuție în legătură cu serata dansantă pe care avea de gînd s-o dea Annixter, apoi acesta găsi un pretext spre a-l lua deoparte. În timp ce pășeau încet de-a lungul aleii presărate cu pietriș, *missis* Derrick se uita după ei cu ochi plini de o neliniște chinuitoare. Se opriră la poartă, discutînd cu gravitate. Înalt, cu buze subțiri, calm, cu o mînă la reverul redingotei, în capul gol, Magnus fixa cu ochii lui albaștri sfredelitori fața lui Annixter. Annixter abordase din capul locului punctul principal :

— Am primit o telegramă de la Osterman azi-dimineață. Ei bine, Disbrow e omul nostru. Asta înseamnă că domnii de la „Denver, Pueblo & Mojave" ne vor sprijini. Lupta e pe jumătate cîștigată !

— Presupun că Osterman l-a mituit, observă Magnus.

Annixter ridică din umăr, agasat.

— Totul se plătește. Nu capeți nimic pe gratis. *Governor*, continuă el, nu văd cum ați putea să mai stați deoparte. Este limpede încotro bate vîntul. Sîntem pe punctul de a cîștiga lupta, și nu văd cum ați putea socoti că e just să ne lăsați să ducem tot greul, să suportăm toate cheltuielile. N-a existat acțiune cît de cît importantă în preajma dumneavoastră și să nu fiți în fruntea ei. Toți locuitorii comitatului Tulare și ai văii San Joaquinului vă cunosc în privința aceasta. Oamenii vor un conducător, și sînt cu ochii pe dumneavoastră. Știu ce concepții aveți asupra politicii de astăzi, dar, *Governor*, moravurile s-au schimbat, și toți, chiar și oamenii cei mai onorabili, procedează azi așa cum procedăm și noi. Nici dumneavoastră nu puteți face altfel. Și cu asta, basta ! Principalul e ca pînă la urmă să învingă dreptatea. Vă chemăm în mijlocul nostru, vă chemăm din suflet. Ați chibzuit destul asupra acestei probleme. Ați luat vreo hotărîre ? Veniți alături de noi.

Vă sfătuiesc să priviţi lucrurile acestea dintr-un punct de vedere mai larg. Gîndiţi-vă mai ales la rezultate. Ei bine, ce spuneţi ? Veniţi alături de noi ?

O clipă, Magnus îşi lăsă privirile în pămînt, încruntat, de astă dată mai mult din pricina încurcăturii în care se afla decît din pricina enervării. Mintea îi era agitată, hărţuită de o mie de gînduri.

Una dintre cele mai puternice porniri ale lui Magnus, unul dintre cele mai aprinse visuri ale sale era de a fi, chiar şi pentru scurt timp, conducător. Să conducă oamenii, aceasta fusese totdeauna ambiţia lui. Ura de moarte supunerea de orice fel. Energia ţîşnea din el imboldită de scînteia mîniei, a simţului de înjosire, de ofensă. Oh, măcar o clipă să-şi poată dobori, să-şi poată zdrobi vrăjmaşul, să învingă Calea Ferată, să-l strîngă în pumn, să-l dea peste cap pe S. Behrman, să se reabiliteze în faţa lui însuşi, să-şi recîştige respectul de sine. Să mai fie o dată puternic, să domine. Buzele subţiri i se strînseseră, nările nasului acvilin fremătau, şi, fără să-şi dea seama, făptura lui dreaptă, autoritară, devenise ţeapănă. Pentru o clipă se simţi arbitrul situaţiei, se văzu o figură proeminentă în statul California, un om temut, respectat, ascultat de mii de oameni, ambiţia lui era în sfîrşit satisfăcută, cariera lui, cîndva aparent spulberată, realizată, iar succesul, rezultatul concret, asigurat. La urma urmei, dacă aceasta era şansa, prilejul care se ivise în sfîrşit după atîţia ani ? Şansa lui ! La acest cuvînt, în el se treziră toate instinctele jucătorului de altădată, cel mai temut jucător de pocher din comitatul El Dorado. Şansa ! Ea e totul ! S-o adulmeci cînd se iveşte, s-o recunoşti cînd trece în zbor ca vîntul, s-o prinzi fără să te uiţi, s-o înşfaci, jucînd la noroc, mizînd totul pentru tot. Totul ! Asta însemna să ai geniu. Oare nu era aceasta şansa lui ? I se păru deodată că ar fi ! Dar onoarea lui, multpreţuita sa integritate, toată viaţa, puritatea neîntinată a principiilor sale ? Să le sacrifice la aceşti ani tîrzii ? Putea el oare acum să-şi calce în picioare caracterul şi principiile ? După aceea, cum îi va mai putea privi în faţă pe Lyman şi pe Harran ? Şi totuşi, totuşi, pendulul oscila, a ignora această şansă însemna

eşecul, o viaţă care începuse promiţător avea să sfîrşească în obscuritate, poate în ruină financiară, sau chiar în mizerie. Să nu scapi prilejul, asta însemna să te realizezi, însemna faimă, influenţă, prestigiu, poate chiar o mare bogăţie.

— Îmi pare rău că vă întrerup, spuse *missis* Derrick, apropiindu-se de ei. Sper că *mister* Annixter mă va ierta. Magnus, te-aş ruga să-mi deschizi *safe*-ul. Am uitat cifrul, şi-mi trebuie bani. Phelps se duce în oraş, şi aş vrea să achite nişte note de plată ale mele. Poţi veni chiar acum, Magnus? Phelps e gata de drum. Aşteaptă.

Annixter lovi cu tocul în pămînt, înăbuşind o înjurătură. Femeluştile astea toante se amestecau totdeauna în treburile lui, îi puneau beţe în roate. Magnus fusese tocmai pe punctul de a spune ceva, hotărîse poate să intre în acţiune, şi soţia îl întrerupsese în momentul decisiv. Clipa favorabilă fusese pierdută. Se întoarseră tustrei spre casa *ranch*-ului. Înainte de a-şi lua rămas bun, Annixter obţinu de la Magnus promisiunea că avea să mai stea de vorbă cu el înainte de a lua o decizie definitivă în această problemă.

Presley aştepta pe verandă. Se ducea în oraş cu Phelps şi-i propuse lui Annixter să-i însoţească.

— Mă duc să-l văd pe bătrînul Broderson, răspunse Annixter refuzînd invitaţia.

Presley îl informă însă că Broderson se dusese la Bonneville dimineaţa, devreme. Îl văzuse trecînd cu cabrioleta... Plecară toţi trei, Phelps şi Annixter călări, Presley pe bicicletă.

După ce se îndepărtară, *missis* Derrick se duse la soţul ei în birou. În dimineaţa aceea era foarte drăguţă, cu obrajii îmbujoraţi din pricina agitaţiei, cu ochii ei, inocenţi, de fată, dilataţi. Îşi strînsese părul încă umed cu o panglică neagră, legată la ceafă, şi valurile lui mătăsoase, castanii, îi ajungeau pînă la mijloc, dîndu-i un aer foarte tineresc.

— Ce tot îndruga Annixter? îl întrebă ea pe Magnus, intrînd pe uşa din reţea de sîrmă verde ce dădea în birou. Ştiu eu ce vrea Annixter. Încearcă să te mo-

mească, să te împingă la fapte necinstite, nu-i aşa? Spune-mi, Magnus, nu-i aşa?

Magnus dădu din cap afirmativ.

Soţia se apropie de el şi-i puse mîna pe umăr.

— Dar tu n-ai să accepţi, nu? N-ai să-l mai asculţi niciodată. N-ai să le mai permiţi lui şi *nimănui* altuia nici măcar să le dea prin minte că ai putea să-ţi pleci urechea la asemenea vorbe, nu-i aşa? O, Magnus, nu ştiu ce-i cu tine în ultima vreme. Cum e cu putinţă? Mai înainte te-ai fi socotit insultat dacă cineva ar fi presupus numai că ţi-ar putea trece prin cap un lucru necinstit. Magnus, mi s-ar rupe inima dacă te-ai alătura lui Annixter şi Osterman. N-ai mai putea fi pentru mine acelaşi om, tu, care ai rămas atît de curat pînă acum. Şi băieţii; ce-ar spune Lyman, şi Harran, şi toţi cei care te cunosc şi te respectă dacă te-ai înjosi pe tine insuţi pînă acolo încît să ajungi un aventurier politic?!

Pentru o clipă, Derrick îşi sprijini capul pe mînă, evitîndu-i privirea. În cele din urmă răsuflă adînc şi spuse:

— Sînt tare necăjit. Grele zile trăim! Am multe griji pe cap.

— Grele sau nu, stărui ea, făgăduieşte-mi un singur lucru, că n-ai să te alături lui Annixter. Îi luase mîna între palmele ei şi-l privea în faţă cu ochii săi frumoşi, rugători Făgăduieşte-mi, repetă ea. Dă-mi cuvîntul tău. Orice s-ar întîmpla, lasă-mă să fiu mîndră de tine, cum am fost întotdeauna. Dă-mi cuvîntul tău Ştiu că nu te-ai gîndit niciodată serios să te alături lui Annixter, dar sînt uneori atît de tulburată, atît de speriată. Numai pentru a mă linişti, Magnus, dă-mi cuvîntul tău.

— Da, ai dreptate, răspunse el. Nu, niciodată nu m-am gîndit serios la aşa ceva. Numai în treacăt am simţit ambiţia să fiu... nu ştiu ce nădăjduiam să fiu! Ei, acum s-a terminat! Annie, soţul tău e un om tare dezamăgit.

— Dă-mi cuvîntul tău, stărui ea. Apoi vom vorbi şi despre alte lucruri.

Magnus șovăi din nou, pe punctul de a ceda celor mai bune porniri ale lui, cît și rugăminților soției Se gîndea ce primejdios de departe ajunsese în acea poveste. Șuvoiul îl lua cu fiece clipă tot mai mult. De pe acum căzuse în cursă, de pe acum era prins de plasa care se țesea de jur împrejurul lui.

Și deodată dădu înapoi cu aprindere. Onoarea lui se revoltă din nou. Nu, orice se va întîmpla, își va păstra integritatea. Soția lui avea dreptate. Avusese întotdeauna o inriurire asupra a ceea ce avea mai bun în el. În clipa aceea, uneltirea pusă la cale i se păru de-a dreptul respingătoare. Se mira cum își putuse îngădui chiar să-i treacă prin cap gîndul de a se asocia cu ceilalți. Nu, o singură clipă să dea dovadă de voință, și-și va redobîndi libertatea de acțiune, se va descotorosi de toate legăturile compromițătoare. Se întoarse spre soția lui... Îi stătea pe buze făgăduiala pe care dînsa o implora. Deodată, însă, își aduse aminte de promisiunea pe care i-o făcuse lui Annixter cu cîteva clipe mai înainte. Îi dăduse cuvîntul că înainte de a lua o hotărîre definitivă va mai sta o dată de vorbă cu el. Pentru Magnus, cuvîntul dat era sfînt. Deși acum ar fi dorit să bată în retragere, nu-i putea făgădui soției că va hotărî să meargă pe calea cea dreaptă... Trebuia să amîne făgăduiala cu cîteva zile.

Îi explică acest lucru cam în doi peri. Annie Derrick nu spuse nimic. Îl sărută pe frunte și ieși din birou tristă, neliniștită, pradă unor temeri nedeslușite, lăsîndu-l pe Magnus în birou, cu capul în palme, cufundat în gînduri, posomorît, chinuit de presimțiri rău prevestitoare.

În timpul acesta, Annixter, Phelps și Presley își continuau drumul spre Bonneville. Curînd, în dreptul marelui rezervor de apă cotiră pe County Road și merseră mai departe în umbra șirului nesfîrșit de plopi, puși ca perdea împotriva vîntului, ce se întindeau de-a lungul drumului, mărginind *ranch*-ul Broderson. La vreo jumătate de milă de Bonneville, cînd se apropiară de cîrciuma lui Caraher, zăriră calul lui

Harran legat de gardul din față. Annixter se despărți de ceilalți și intră să stea de vorbă cu Harran.

— Harran, începu el, după ce se așezară amîndoi la o măsuță. Trebuie să hotărăști într-un fel cît mai repede. Ce-ai de gînd? Vrei să stai deoparte, cu mîinile în buzunare, să te uiți la noi cum cheltuim bani cu nemiluita pentru treaba asta? Dacă reușim, ai să profiți și tu, ca și ceilalți. Cred că ai ceva bani strînși, nu? Doar ești procuristul tatălui tău!

Descumpănit de atacul direct al lui Annixter, Harran îngăimă ceva afirmativ și adăugă:

— E greu să te hotărăști. Sînt într-o situație ingrată, Buck. Aș vrea să vă ajut, dar mi-ar plăcea să jucăm o partidă cinstită. Altfel nu știu să joc. Aș vrea să primesc o dezlegare din partea tatii, dar în ultimele zile n-am putut scoate nici o vorbă de la el. Parc-ar dori să mă lase să hotărăsc singur.

— Ei bine, ia ascultă, sugeră Annixter. Ce-ai zice să rămii deoparte pînă se termină totul, și atunci să participi în mod egal cu ceilalți membri ai comitetului la cheltuielile necesitate de acțiune?

Harran rămase pe gînduri, cu mîinile în buzunare, privindu-și încruntat, posomorît vîrful ghetei.

— Nu-mi place să merg orbește, răspunse el după cîteva clipe de tăcere. Firește, ar trebui să împart cu voi răspunderea acestei acțiuni. Sînt un partener leal. Pe de altă parte, însă, nu vreau să am dificultăți cu tata. Ne-am înțeles întotdeauna perfect. Nu i-ar plăcea, știi bine, să fac un asemenea pas.

— Ascultă, strigă Annixter deodată, dacă ar spune că nu se amestecă și că poți face ce vrei, vii alături de noi? Pentru numele lui Dumnezeu, hai să mergem o dată mînă în mînă cu toții. Să luptăm cot la cot.

Fără a-și da seama, Annixter atinsese punctul dureros.

— Ce să zic, cred că ai dreptate, îngăimă Harran.

Descurajarea, scepticismul lui nu fuseseră niciodată mai apăsătoare. Toate mijloacele cinstite fuseseră epuizate. Cultivatorii de griu ajunseseră, în cele din urmă, cu spatele la zid. Pentru faptul că în această situație

nu-şi mai alegeau mijloacele de luptă, întreaga răspundere o purtau duşmanii, nu ei.

— E singura cale ce ne mai rămîne, continuă Harran. Să fim strîns uniţi... ei bine... mergi înainte şi vezi ce se poate face. Dacă tata îşi va da încuviinţarea, voi vărsa partea mea la fondul comun.

— Şi asta-i ceva! exclamă Annixter, scuturîndu-i mîna. Lupta e pe jumătate cîştigată. Disbrow e de partea noastră, ştii? Acum trebuie să punem mîna pe unul dintre ticăloşii ăia din San Francisco. Osterman are să...

Harran îl întrerupse, dînd repede din mînă.

— Nu-mi mai spune nimic, zise el. Nu vreau să ştiu ce vreţi să faceţi tu şi Osterman. Dacă aş şti, n-aş mai veni alături de voi.

Totuşi, înainte de a se despărţi, Annixter obţinu din partea lui Harran promisiunea că va lua parte la următoarea şedinţă a comitetului, la care, după întoarcerea de la Los Angeles, Osterman avea să dea raportul.

Harran îşi continuă drumul spre Los Muertos, iar Annixter încălecă şi se îndreptă spre Bonneville.

Bonneville, care era un oraş foarte animat, avea vreo douăzeci-treizeci de mii de locuitori. Primăria, clădirea şcolii medii şi a Operei constituiau mîndria localnicilor. Bine gospodărit, curat, oraşul, tînăr, era plin de energie, de o viaţă activă, trepidantă. Pe străzi şi trotuare circulaţia era intensă. Cartierul comercial, concentrat în jurul Străzii Mari, era totdeauna plin de lume. Ajungînd în faţa Poştei, Annixter fu martorul unei succesiuni rapide de imagini şi sunete. Cai de călărie, furgoane — inevitabilele „Studebaker"[1] — cabriolete acoperite de praful drumurilor, brişti cu borcane de pastă de fructe şi produse de băcănie îngrămădite sub capră, şarete şi brecuri erau legate de-a lungul trotuarelor de gardurile roase şi de stîlpii de telegraf îmbrăcaţi în zinc. Ici-colo, la marginea trotuarelor, vedeai biciclete aşezate în rasteluri pe

[1] Model anume de furgoane, numite „Studebaker" după numele constructorilor.

care erau pictate reclame de ţigări. Pe asfaltul moale şi lipicios din pricina căldurii era o mişcare continuă. Bărbaţi corpolenţi, cu sacouri de olandă, fără jiletci, se plimbau gravi în sus şi în jos. Fete cu fuste de batist, cu bluze şi pălării de vară treceau încet încoace şi încolo, de obicei cîte două, intrînd şi ieşind din *drugstore*, din băcănie, sau din magazinul de mercerie, ori stînd în colţ în faţa localului Poştei, deasupra căruia se afla sala de întruniri a asociaţiei „I.O.O.F."[1] În faţa băcăniei forfoteau, grijulii, aferaţi, tineri în cămaşă, care purtau mînecuţe cafenii de rafie, ca să le apere manşetele, şi cu creioane după ureche. Un mexican bătrîn, cu pantaloni albi zdrenţuiţi, desculţ, şedea pe o piatră în faţa unei frizerii, ţinînd un cal de dîrlogi. Un chinez trecu pe acolo clătinîndu-se sub greutatea coşurilor cu mărfuri, agăţate de cobiliţa purtată pe umăr. În preajma hotelului „Yosemite House", misiţi, voiajori ai firmelor de bijuterii din San Francisco, achizitori, agenţi de asigurări, bine îmbrăcaţi, urbani, bine dispuşi, stăteau în picioare, glumind, sau forfoteau ba intrînd, ba ieşind din barul hotelului prin uşile-i albe, batante. Tramcarul hotelului „Yosemite" şi acela al hotelului „City" tocmai veneau de la gară, de la trenul de dimineaţă, aducînd cîte doi-trei pasageri fiecare. Un camion foarte lung, aparţinînd firmei „Cole & Colemore Harvester Works", încărcat cu bare lungi de fier, trecu făcînd un zgomot asurzitor. Tramvaiul electric, mîndria oraşului, făcea treabă bună. Vagoanele goneau de-a lungul Străzii Mari, huruind şi sunînd strident din clopoţel. Stînd pe zidul scund de piatră care împrejmuia peluza din jurul noii clădiri a Primăriei, obişnuiţii pierde-vară mestecau tabac, sporovăind unaalta. Parcul era ca întotdeauna plin de dădace, de perechi de îndrăgostiţi şi de copii desculţi şi zdrenţăroşi. La intrarea parcului, rezemat de un stîlp, un poliţist cu veston cenuşiu şi coif, prieten şi cunoscut

[1] „Independent Order of Odd Fellows" („Ordinul independent al flăcăilor de prisos"), asociaţie de ajutor reciproc, care urmăreşte să abată muncitorimea americană de la lupta de clasă.

al tuturor localnicilor, stătea jucîndu-se cu bastonul de cauciuc.

În mijlocul celui mai frumos grup de imobile comerciale de pe Strada Mare, se afla un edificiu cu două etaje, din piatră zgrunţuroasă, roşcată, cu geamuri de cristal şi firme poleite. Pe una dintre firme sta scris „Pacific & Southwestern Railroad — serviciul mărfuri şi pasageri", în timp ce pe alta, mai mică, atîrnată sub ferestrele etajului întîi, se citea „P. & S. W. — serviciul bunurilor imobiliare".

Annixter îşi legă calul de stîlpul de fier din faţa acestui edificiu şi urcă la etajul întîi, intrînd într-un birou în care cîţiva funcţionari şi contabili lucrau dincolo de un panou înalt de reţea. Unul dintre funcţionari îl recunoscu şi veni la ghişeu.

— *Hello*, îi zise Annixter scurt. Ruggles e înăuntru? Şeful e aici?

Deschizînd o uşă cu geam givrat, pe care scria „Cyrus Blakelee Ruggles", funcţionarul îl conduse pe Annixter în biroul alăturat. Acolo, un bărbat în redingotă, cu cravată îngustă ca un şiret şi cu o pălărie moale pe cap, scria la un birou cu oblon. Deasupra biroului se afla un mare plan topografic al terenurilor Căii Ferate din jurul oraşelor Bonneville şi Guadalajara, parcelele care aparţineau companiei fiind trasate cu grijă.

Ruggles îl întîmpină cordial pe Annixter. Avea un obicei de a se foi permanent în timp ce vorbea, smingălind ici şi colo pe hîrtiuţe cu creionul linii vagi, cuvinte şi nume. Annixter nici nu apucă să se aşeze, că el şi începu să caligrafieze cu litere rotunjite *Ann Ann*, peste tot pe sugativa mapei de pe birou.

— Aş dori să stăm de vorbă despre terenul meu, adică al dumneavoastră... al Căii Ferate, începu Annixter fără altă introducere. Aş vrea să ştiu cînd îl pot cumpăra. M-am săturat de cînd se tot tărăgănează fără rost treaba asta.

— Ei, *mister* Annixter, observă Ruggles, caligrafiind un *L* mare înainte de *Ann* şi sfîrşind cu un *D* înflorat. Terenurile — trase o linie peste un *n* şi aprecie efectul cu o privire repede — terenurile sînt în fapt

ale dumneavoastră. Aveţi asupra lor o opţiune pe termen nelimitat. Astfel stînd lucrurile, deocamdată nu sînteţi obligaţi să plătiţi nici un fel de impozite pentru ele.

— N-am nevoie de opţiunea voastră! Vreau ca pămîntul să fie al meu, stărui Annixter. Ce urmăriţi de tot amînaţi perfectarea formelor de vînzare? Treaba asta se tot tărăgănează de opt ani. Cînd am venit la Quien Sabe, ne-am înţeles ca parcelele să fie trecute pe numele meu în cîteva luni.

— Terenurile nu erau încă transcrise pe numele nostru.

— Ei, dar acum sînt transcrise, cred, replică Annixter.

— Nu vă pot spune cu siguranţă acest lucru, domnule Annixter.

Plictisit, Annixter se aşeză picior peste picior.

— Oh, la ce bun să umbli cu minciuni, Ruggles? Ştii bine că la mine nu se prinde!

Faţa lui Ruggles se învăpăie deodată, dar se stăpîni şi izbucni în rîs:

— Oh, de vreme ce ştiţi mai bine decît mine...

— Ei, cînd aveţi de gînd să-mi faceţi actele?

— Eu, *mister* Annixter, nu sînt decît un reprezentant al direcţiei generale, răspunse Ruggles. Îndată ce consiliul de administraţie va lua în discuţie această chestiune, voi fi foarte bucuros să vă dau de ştire.

— Mă iei aşa, de parcă habar n-ai avea ce se petrece! Bagă de seamă, nu vorbeşti cu bătrînul Broderson! Hai, dă cărţile pe faţă, Ruggles. Ce au fost toate aiurelile acelea din fiţuica lui Genslinger despre reevaluarea terenurilor noastre, lucru care zice că se va face la iarnă, şi despre mărirea preţului?

Ruggles ridică mîinile contrariat.

— Nu eu sînt proprietarul lui *Bonneville Mercury!* protestă el.

— Ei, dumneata nu, dar compania este.

— Se prea poate, dar eu, unul, nu ştiu nimic despre treaba asta.

— Lasă mofturile! Parcă nu se ştie că aici sforile voi le trageţi, dumneata, Genslinger şi S. Behrman.

Hai, spune, Ruggles! Cît îi plătește S. Behrman lui Genslinger pentru reclama aia de trei țoli a companiei, pe care o publică în gazeta lui? Zece mii pe an, ai?

— Oh, de ce nu i-ar plăti și o sută de mii! i-o întoarse Ruggles, căutînd să ia totul în glumă.

În loc de răspuns, Annixter scoase din buzunar carnetul de cecuri.

— Dă-mi voie să iau stiloul dumitale, îl rugă el.

Ținînd carnetul pe genunchi, completă un cec, îl desprinse cu grijă de cotor și-l puse pe birou în fața lui Ruggles.

— Ce-i asta? întrebă acesta.

— Trei pătrimi din prețul parcelelor Căii Ferate cuprinse în *ranch*-ul meu, calculat la doi dolari și jumătate per acru. Pentru rest îți pot da bilete la ordin, plătibile în șaizeci de zile.

Ruggles clătină din cap, trăgîndu-se repede înapoi, ca și cînd cecul ar fi fost plin de microbi.

— Nu-l pot primi, declară el. Nu sînt încă împuternicit să vă vînd parcelele.

— Zău dacă vă înțeleg! exclamă Annixter. Am oferit să le cumpăr în aceleași condițiuni acum patru ani, și mi-ai cîntat același cîntec. La naiba, asta-i o afacere proastă! Ați pierdut atîta dobîndă! Șapte la sută, timp de patru ani, calculează cît face. Sînt bani, nu glumă!

— La urma urmei, nu văd de ce țineți atît de mult să scăpați de bani. Cei șapte la sută rămîn în buzunarul dumneavoastră.

— Vreau ca pămîntul să fie al meu, stărui Annixter. Vreau să știu că fiecare grămadă de gunoi dinapoia gardului e a mea. Chiar și casa în care locuiesc, casa *ranch*-ului, este clădită pe pămîntul Căii Ferate.

— Dar aveți o opțiune!

— Ți-am mai spus că n-am nevoie de afurisita dumitale de opțiune! Vreau ca pămîntul să fie al meu, și același lucru îl vor Magnus Derrick, bătrînul Broderson, Osterman și toți *rancher*-ii din împrejurimi. Dorim ca pămîntul să fie al nostru, să putem face cu el ce poftim. Să zicem c-aș vrea să-l vînd. Nu-l pot

vinde pînă nu-l cumpăr de la Calea Ferată! Nu-i pot da nimănui un act ca lumea. Valoarea pămîntului s-a înzecit datorită ameliorărilor pe care le-am făcut de cînd ne-am stabilit aici. Acum face, cum te văd și mă vezi, douăzeci de dolari per acru. Dar eu nu pot să profit de această creștere a valorii atita vreme cît nu-mi faceți actele, cît nu sînt proprietar. Sînt legat de mîini și de picioare.

— Deci, după părerea dumneavoastră, Calea Ferată nu poate în nici un caz să profite de creșterea valorii terenurilor? Dumneavoastră socotiți că puteți vinde cu douăzeci de dolari, dar că *noi* nu vă putem cere decît doi și jumătate?!

— Dar cine i-a sporit valoarea de douăzeci de ori? Ameliorările i-au sporit valoarea pînă la acest preț. Și Genslinger pare că își dă seama de acest lucru. Credeți că pentru scopuri speculative puteți ține terenurile neevaluate pînă vor ajunge la treizeci de dolari, și apoi să le vindeți cine știe cui, peste capul nostru? Dumneata și Genslinger nu erați la Calea Ferată cînd s-a încheiat această tranzacție. Întreabă-l pe șeful dumitale, vorbește cu S. Behrman, *el* știe. Direcția generală și-a luat angajamentul să ne vîndă nouă aceste terenuri, înaintea oricui, cu doi dolari și jumătate.

— Ei bine, replică Ruggles ferm, ciocănind cu tocul în masă și aplecîndu-se înainte pentru a-și accentua cuvintele, nu vindem *acum!* Scurt și cuprinzător, *mister* Annixter!

— De ce nu? Hai, zi! De data aceasta ce mai puneți la cale?

— Nu vindem, fiindcă nu ne-am hotărît să vindem. Poftim cecul!

— Nu-l iei?

— Nu.

— Voi depune suma respectivă în numerar la dispoziția lui Cyrus Blakelee Ruggles, pentru contul lui „P. & S. W.".

— N-o încasez!

— Îți ofer banii pentru a treia și ultima oară.

— Nu-i primesc.

— Atunci, du-te dracului!

— Nu-mi place de loc felul dumneavoastră de a vorbi, *mister* Annixter, protestă Ruggles, înroșindu-se de mînie.

— Am spus, și basta, fie că-ți place, fie că nu! replică Annixter, ridicîndu-se și vîrînd cecul în buzunar. Ia seama, *mister* Ruggles, dumneata, și S. Behrman, și Genslinger, și Shelgrim, întreaga voastră bandă de tîlhari! Într-o zi, tot făcîndu-vă de cap, o să ridicați California toată, și în curînd vor fi aleși din popor, de către popor și pentru popor[1] membrii Comisiei căilor ferate. Ce o să vă mai zvîrcoliți atunci, amice, dumneata și patronii dumitale, toți escrocii, toți șarlatanii! Atunci o să se aleagă praful de dumneata. Ascultă ce-ți spun eu! Și să te ia dracu, domnule Cyrus Blackleg[2] Ruggles.

Annixter ieși valvîrtej din birou, trîntind ușa, iar Ruggles, tremurînd de furie, se întoarse la masa lui, și la mapă, pe care scria peste tot: *Terenuri, Douăzeci de dolari, Doi și jumătate, Opțiune,* după care urmau, caligrafiate cu litere mari rotunjite, înflorate: *Calea Ferată, Calea Ferată, Calea Ferată.*

În timp ce Annixter străbătea biroul exterior, zări de cealaltă parte a panoului de rețea un om care vorbea la ghișeu cu unul dintre funcționari. Făptura masivă, umerii lați, spatele vînjos, vocea tunătoare, felul în care îi vorbea funcționarului îi erau familiare lui Annixter. Îl recunoscu numaidecît pe Dyke.

Se bucură că-l vede. Dyke îi era drag, așa cum le era drag tuturor localnicilor din Bonneville și din împrejurimi. Annixter se opri, strînse mîna mecanicului concediat și-l întrebă ce mai făcea Sidney, fetița lui, știind cît o iubea Dyke.

— Mormolocul e cea mai isteață fetiță din Tulare, răspunse Dyke. E din ce în ce mai drăgălașă, *mister* Annixter. Mormoloc, dar născută să ajungă o adevă-

---

1 Parafrazare a unei definiții a democrației dată de Abraham Lincoln (în cuvîntarea ținută la Gettysburg la 19 noiembrie 1863).

2 Joc de cuvinte: în loc de „Blakclee", „Blackleg", care înseamnă potlogar, șarlatan, escroc.

rată doamnă. Recită cu ochii închişi *Snow-Bound* [1], fără să se oprească! Nu credeţi! Ei bine, e adevărul adevărat. E destul de mare ca să intre la iarnă în pensionul din Marysville, şi acolo se va duce dacă plantaţia de hamei îmi dă doi la sută la capitalul investit.

— Cum merge treaba? îl întrebă Annixter.

— Cultura de hamei? Merge strună! Am amenajat terenul şi am angajat un om care se pricepe la hamei. Am avut noroc. Mulţi au să se apuce de treaba asta la anu' cînd au să vadă că hameiul a ajuns la un dolar. Au să arunce pe piaţă hamei berechet şi-au să strice preţul; eu însă am să iau caimacul acum. Am zis doi la sută. Ei, Dumnezeu să mă ierte, dar o să iasă mult mai mult decît atît. Musai! Căci s-o ştiţi: ca să-i dai drumul la treabă, costă mai mult decît mi-am închipuit, aşa că poate va trebui să împrumut ceva bani de undeva. Ei, dar cu hameiul mergi la sigur. Vreau să fac ceva din mormolocul meu.

— Mai rămîi? întrebă Annixter, pregătindu-se să plece.

— Sînt gata într-o clipă, răspunse Dyke. Aşteptaţi-mă, mergem puţin împreună.

Annixter mormăi că se grăbeşte, dar aşteptă totuşi, în timp ce Dyke se apropie din nou de funcţionar.

— În toamna asta o să am nevoie de la dumneavoastră de nişte vagoane goale, continuă el discuţia întreruptă. Acum sînt cultivator de hamei şi vreau să ştiu care-i tariful la hamei. Am auzit ceva, dar vreau să ştiu sigur, înţelegeţi?

Funcţionarul studie îndelung tarifele. În timpul acesta, Annixter se foia nerăbdător. Dyke, tot mai neliniştit, se sprijinea greu pe coate, uitîndu-se îngrijorat la funcţionar. Dacă tarifele erau prea împovărătoare, îşi vedea planurile năruite, banii în primejdie şi pe Sidney lipsită de educaţie. Începu să-şi facă mustrări de conştiinţă fiindcă nu se interesase cum se cade din capul locului care erau tarifele Căii Fe-

[1] Poem al poetului aboliţionist american *John Greenleaf Whittier* (1807—1892), în care sînt zugrăvite aspecte din viaţa trudnică a fermierilor din statul Massachussetts; în româneşte titlul poemului ar fi *Troieniţi*.

rate pentru transportul hameiului. Îşi spunea că nu prea avea stofă de om de afaceri, că procedase fără cap.

— Doi cenţi, anunţă pe neaşteptate funcţionarul, plictisit, absent.

— Doi cenţi pfundul ?

— Da, doi cenţi pfundul, fireşte ! Vagoane complete. Tariful acesta nu e aplicabil pentru încărcături mai mici.

— Da, vagoane complete, desigur... doi cenţi, murmură Dyke. Bine, foarte bine.

Se întoarse apoi către Annixter, oftînd din rărunchi, uşurat.

— Mă cam trecuseră sudorile, îi spuse el în timp ce mergeau amîndoi pe stradă, cînd l-am văzut că se buchiseşte şi face pe grozavul. Totuşi, doi cenţi nu-i rău. Cred c-o să iasă bine. Fandoseala lui era numai prefăcătorie. Cunosc eu pramatiile astea de la Calea Ferată ! Ştia de la început că am fost concediat şi făcea pe nebunul ca să mă simt mic, să mă rog de el. Poate că cei de la direcţia generală nu-i sfătuiesc pe trepăduşii lor să se poarte ca nişte porci, dar ce să-i faci, aşa-i toată gaşca lor : „Sînteţi la cheremul nostru. Trăiţi cît avem noi chef, şi n-aveţi încotro, nu ? Dacă vă place, dacă nu, marş afară !"

Annixter şi mecanicul ieşiră pe Strada Mare şi băură o duşcă la barul hotelului „Yosemite", după care intrară la magazinul universal, unde Dyke cumpără o pereche de papucei roşii pentru Sidney. Mai înainte ca vînzătorul să-i împacheteze, Dyke strecură cîte o monedă de zece cenţi în fiecare papucel, făcîndu-i cu ochiul lui Annixter.

— Mormolocul o să dea de ei înăuntru, şopti el cu glas surd. O să fie straşnic !

— Acum încotro o iei ? îl întrebă Annixter după ce ieşiră din nou în stradă. Eu mă duc devale, la Poştă, şi pe urmă mă întorc la *ranch*. Mergi tot într-acolo ?

Dyke şovăi, trăgîndu-se de vîrful frumoasei lui bărbi blonde.

— Nu, nu, cred că trebuie să vă las aici. Mai am ceva treburi în susul străzii. La revedere.

Se despărţiră. Annixter îşi croi repede drum prin mulţime spre Poştă. Scrisorile care sosiseră cu trenul de dimineaţă erau neobişnuit de numeroase. Cartarea lor dură aproape o jumătate de oră. Fireşte că Annixter dădu toată vina întîrzierii pe Calea Ferată, făcînd cîteva observaţii tăioase în auzul mulţimii care aştepta. Era iritat la culme. În sfîrşit, ieşi din nou pe trotuar, cu buzunarele doldora de corespondenţă. O cauză a proastei sale dispoziţii era faptul că în teancul de scrisori pentru Quien Sabe se afla una către Hilma Tree, cu un scris bărbătesc.

„Hm! bombăni el. Aici e la mijloc jigodia aia de Delaney. Mi se cam pare că acum fac pe codoşul lor. Cine ştie, poate că gisculiţa o să ia scrisoarea, poate că nu."

Deodată însă atenţia îi fu atrasă în altă parte. Chiar în faţa Poştei, în colţul străzii, se afla cel mai frumos edificiu comercial, mîndria oraşului Bonneville. Impunător, monumental, era zidit din granit de Colusa. Pe placa groasă de lîngă fereastra parterului scria cu litere aurii şi roşii: „Banca de credit şi economii a comitatului Tulare". Preşedintele băncii era S. Behrman. La intrare se afla o firmă de alamă lustruită, fixată în zid: „S. Behrman", iar dedesubt, cu litere mai mici: „Vînzări imobiliare. Ipoteci."

Cînd privirea lui Annixter căzu asupra acestei clădiri, dădu cu ochii, surprins, de Dyke, aşezat în faţa băncii, pe bordura trotuarului, părînd că citeşte un ziar. Annixter îşi dădu seama însă că nu citea cîtuşi de puţin. Cînd şi cînd, fostul mecanic de locomotivă arunca o privire cu coada ochiului în sus şi în jos pe stradă. Annixter îşi dădu seama că Dyke voia să se încredinţeze că nu-l vede vreun cunoscut şi se dădu puţin înapoi, pitindu-se după un stîlp de telegraf. Se uita nespus de curios, vrînd să vadă ce se va întîmpla. Curînd, Dyke vîrî în buzunar ziarul şi porni încet spre vitrinele unei papetării, aproape de intrarea birourilor lui S. Behrman. Cîteva clipe stătu acolo, în aparenţă absorbit de cele ce vedea în vitrină, scrutînd însă cu atenţie strada. În sfîrşit, se întoarse, aruncă o ultimă privire de jur împrejur şi dispăru repede pe uşa de

lîngă firma cea mare de alamă. Annixter ieşi din ascunzişul lui, de după stîlpul de telegraf, îmbujorat de ruşine. Era atîta jenă şi umilinţă în mişcările şi în purtarea acelui flăcău voinic şi cinstit, încît, fără voie, Annixter se simţi stînjenit pentru el. Împrejurările erau de aşa natură, încît în ochii lui Dyke o simplă tranzacţie părea o faptă aproape culpabilă, o înjosire, un lucru care trebuia ascuns.

„Să împrumuţi bani de la S. Behrman, comenta Annixter, să dai Căii Ferate o ipotecă pe mica ta fermă, înseamnă să-ţi pui ştreangul de gît! Sărmane prostănac. Păcat de tine! Dumnezeule mare, hameiul ăsta al tău trebuie neapărat să-ţi aducă bani, nu glumă, amice!"

Annixter prînzi la „Yosemite Hotel", şi după aceea porni călare, în trap, pe Upper Road, drumul care, paralel cu linia ferată, ducea la Guadalajara. Pe la jumătatea drumului îl ajunse din urmă pe *pater* Sarria, care, obosit, cu sutana-i lungă, prăfuită de jos pînă sus, se întorcea la „San Juan". Într-o mînă căra un coş, iar în cealaltă, o mică valiză cu cele necesare administrării sfintelor taine. Din zori, străbătuse aproape cincisprezece mile pe jos, spre a da ultima împărtăşanie unui biet muribund, un fochist metis, jumătate indian, jumătate portughez, care trăia într-un colţ îndepărtat al imaşului lui Osterman, la intrarea unui canion. De acolo se întorsese la Bonneville, ca să ia coşul care-i fusese trimis de la San Diego. Primise în ajun aviz de sosirea lui.

Annixter încetini pasul ca să meargă împreună.

— Nu prea ne întîlnim des, spuse el, strunind calul, ca să meargă în rînd cu Sarria.

Preotul îşi şterse sudoarea de pe faţa netedă, lucioasă.

— Ei, dumneata ca dumneata, răspunse el, dar sînt atîţia catolici în comitatul ăsta — unii chiar pe *ranch*-ul dumitale — şi tare puţini vin la misiune. Duminică la liturghie mai vezi pe cîte unul, mai cu seamă mexicani şi spanioli din Guadalajara, dar în zilele de lucru, la utrenie, la vecernie şi la priveghieri, slujesc adesea în biserica goală, glasul meu strigă în

pustiu! Dumneavoastră, americanii, nu sînteți prea bisericoși. Duminica dormiți... citiți ziarele.

— În schimb, îl ai pe Vanamee, observă Annixter. Cred că e acolo din zori și pînă-n noapte.

Sarria schiță un gest de mirare.

— Ei, Vanamee e un tînăr ciudat. Are o fire bizară! E un om neobișnuit. Tare mă neliniștește. Știi că umblu noaptea ca bufnițele. Ies și dau ocol misiunii la orice ceas. Într-o singură săptămînă l-am văzut pe Vanamee de trei ori în grădina misiunii, în toiul nopții. Venise fără să-mi dea de veste. Nu m-a observat. Totul era straniu. O dată, cînd m-am sculat în zori ca să trag clopotele de utrenie, l-am zărit ieșind pe furiș din grădină. Trebuie să fi stat acolo toată noaptea. Purtarea lui mă pune pe gînduri. E mai palid și mai slab ca niciodată. Se petrece ceva rău cu el. Nu pot să-mi dau seama ce. E o taină. Ce-ar fi să stai dumneata de vorbă cu el?

— Nici nu mă gîndesc. Am destule griji și așa. Vanamee nu e în toate mințile. Într-o zi o să se facă nevăzut din nou și o să lipsească alți trei ani. Lasă-l în apele lui, Sarria! Îi lipsește o doagă. Ce face fochistul dumitale, care locuiește pe imașul lui Osterman?

— Ah, sărmanul, răspunse preotul cu ochii înrourați de lacrimi. S-a prăpădit azi-dimineață, ca să zic așa, în brațele mele. S-a chinuit îngrozitor, dar nu și-a pierdut credința, nu și-a pierdut-o. A fost un bun creștin.

— Un trîntor, un hoț de vite, un *dago*[1] cu cuțitul la carîmbul cizmei.

— Îl judeci greșit. A fost un om într-adevăr cumsecade, cu cugetul curat.

Annixter bombăni disprețuitor. Blîndețea, bunătatea lui Sarria față de cei mai mari ticăloși de pe la *ranch*-uri era bine cunoscută. Ajuta o mulțime de familii care trăiau în colibe părăsite, pierdute, aproape inaccesibile, în colțurile îndepărtate ale pășunilor și ale canioanelor.

---

[1] Poreclă batjocoritoare dată imigranților de origine spaniolă, portugheză sau italiană.

Îndeosebi fochistul acela era cel mai trîndav, cel mai ticăloşit, cel mai netrebnic dintre toţi. Inima lui Sarria făcuse din potlogarul acela obiectul afecţiunii sale sincere, neşterse. De trei ori pe săptămînă, cu un coş plin de merinde — şuncă rece, cîte o sticlă cu vin, măsline, pîine şi chiar un pui sau doi — se tîra pe nesfîrşita întindere a cîmpiei dintre misiune şi colibă. În ultima vreme, cît ţinuse boala golanului, aceste vizite erau aproape zilnice. Rareori pleca de lîngă patul lui fără să strecoare o jumătate de dolar în palma nevestei sau a fiicei mai mari. Şi acesta era un caz din atîtea altele.

La fel era şi blîndeţea preotului faţă de animale. O haită întreagă de javre răpănoase trăia din bunătatea lui. Nerecunoscători, răi ca lupii, cîinii scoteau adesea colţii la el, fără a auzi însă vreodată un cuvînt aspru din gura lui. Un măgar ghiftuit, leneş, incorigibil, păştea toată ziua pe povîrnişul din spatele misiunii, împotrivindu-se cu încăpăţînare să fie înhămat la şareta lui Sarria, zbierînd şi muşcînd ori de cîte ori se făcea o asemenea încercare, iar preotul îl suporta, se supunea toanelor sale, născocind scuze pentru el, afirmînd că animalul se spetise de muncă, că n-avea potcoave sau că era istovit de bătrîneţe. Pe cei doi papagali nepăsători, mîndri, îngîmfaţi, care-i respingeau orice familiaritate, îi servea cu o afecţiune sfioasă, timorată, ca o doamnă de onoare pe o regină, răbdînd cu resemnare manifestările lor de dispreţ, fiind fericit atunci cînd binevoiau să ciugulească cu plăcere grăunţele cu care îi hrănea.

În dreptul viaductului, Annixter şi preotul părăsiră Upper Road, apucînd pe cărarea care trecea peste Broderson Creek lîngă zăvoiul cu sălcii şi străbătea ogorul, ducînd la casa *ranch*-ului Quien Sabe, şi mai departe, la misiune. Acum erau nevoiţi să păşească pe cărare unul după altul. Annixter, care făcuse loc preotului să meargă înainte, se uită la coşul pe care-l ducea acesta şi-l întrebă ce avea în el. Încurcat, Sarria îi răspunse că era „un coş care-i fusese trimis din oraş".

— Ei, asta ştiu, dar ce e în el ?

— Nişte orătănii, un puişor sau doi.

— De rasă, părinte ?

— Da, de rasă.

Ajunseră la casa *ranch*-ului către ora 5. Annixter stărui ca preotul să rămînă cîteva clipe ca să bea împreună un pahar de Xeres. Sarria lăsă coşul şi valiza neagră la picioarele scărilor verandei şi se aşeză într-un balansoar, făcîndu-şi vînt cu pălăria lui cu boruri mari şi scuturînd praful de pe sutană. Annixter aduse garafa cu vin, pahare, şi băură amîndoi, închinînd unul în sănătatea celuilalt.

În clipa cînd preotul puse jos paharul, ştergîndu-şi buzele cu un murmur de satisfacţie, bătrînul setter irlandez, care se pripăşise pe lîngă casa lui Annixter, ieşi de sub verandă şi începu să adulmece agitat coşul, pînă la urmă răsturnîndu-l. Micul cîrlig care ţinea capacul scăpă într-o parte, se deschise, şi dinăuntru sări în sus, orbeşte, un cocoş, cu capul vîrît într-o pungută de piele de căprioară, din acelea în care se păstrează ceasurile de aur. Ţişni apoi şi un al doilea cocoş, îmbrobodit la fel. Ambii cocoşi, zăpăciţi, rămaseră nemişcaţi, cu capetele în pungi, cloncănind neliniştiţi. Cozile le erau tăiate scurt. Picioarele lor vînoase, solzoase, neobişnuit de lungi, erau înarmate cu pinteni uriaşi, de-a dreptul înspăimîntători. Nu încăpea îndoială ce fel de cocoşi erau. Annixter le aruncă o privire şi izbucni în hohote de rîs.

— Nişte orătănii... un puişor sau doi... „de rasă"... da, da, aşa-i. Cocoşi pentru jocuri! Pentru lupte! Ehei, şobolan bătrîn ce eşti! Cocoleşti un măgar şi ţii o infirmerie pentru jigodii schiloade, dar pui cocoşii să se lupte. Oh, Doamne! Ei, părinte, asta-i cea mai straşnică şotie la care am fost martor vreodată. Asta dovedeşte că sîngele spaniol nu se face apă.

Amuţit de supărare, preotul vîrî cocoşii în coş, înhăţă valiza şi o luă la picior, aproape alergînd, pînă cînd nu mai auzi batjocurile lui Annixter. Chiar după zece minute, Annixter încă rîdea înfundat, de unul singur, pe treptele verandei, privind în depărtare după preot, care urca grăbit spre misiune, cu sutana fîlfîind în urmă, cu capul lăsat în piept, după cum i se părea lui Annixter, o adevărată imagine a zăpăcelii, a buimăcelii.

În clipa cînd Annixter se întoarse, vrînd să intre în casă, se pomeni aproape față în față cu Hilma Tree. Tocmai trecea pragul. Învăpăierea asfințitului se revărsa pe sub streașina verandei, învăluindu-i în cadrul ușii părul des, mătăsos, care atîrna în jos, pe ceafă, spre picioarele zvelte, strecurînd săgeți de aur în micile catarame de oțel ale pantofiorilor ei. Venise să pună masa de seară pentru Annixter. Surprins de acea întîlnire neașteptată, Annixter exclamă brusc, fără rost: „Scuză-mă", dar Hilma, fără a ridica ochii, trecu mai departe nepăsătoare și intră în sufragerie, lăsîndu-l pe Annixter să-și vină în fire, jucîndu-se cu borul pălăriei pe care constată cu uimire că și-o luase de pe cap. Hotărît, profitînd repede de prilejul care se ivise, intră după ea în sufragerie.

— Văd că s-a întors setterul irlandez, spuse el voios. Știi că am întrebat de el.

Trandafiriul gingaș al obrajilor ei se îmbujoră și mai mult. Nu răspunse nimic. Doar dădu din cap, zvîrlind fața de masă de sub braț peste tăblia mesei și netezind-o ușor cu palmele.

— Ai o scrisoare, spuse Annixter după cîteva clipe de tăcere, punînd scrisoarea pe masă, aproape de ea.

Hilma o luă.

— Ascultă-mă, *miss* Hilma... urmă Annixter. După cele ce s-au întîmplat azi-dimineață, cred că mă socotești demn de disprețuit. Dacă mai e de vreun folos să-mi cer scuze, iată, o fac. Aș vrea să rămînem buni prieteni. Am făcut o greșeală grosolană. Am luat-o razna. Nu prea cunosc femeile. Te rog să uiți cele întîmplate azi-dimineață și să nu crezi că sînt un bădăran, un ticălos. Vrei? Vrei să rămînem prieteni?

Hilma puse farfuria și ceașca de cafea pe masă la locul lui Annixter. Mai înainte ca ea să răspundă, Annixter repetă întrebarea. Hilma oftă adînc, agitat, și obrajii i se îmbujorară din nou.

— A fost, a fost... atît de urît din partea dumneavoastră, murmură ea. Oh! Nici nu vă închipuiți cît m-a mîhnit. Am plîns, oh... un ceas.

— Ei, ai dreptate, bîigui Annixter, clătinînd din cap stînjenit. Nu mi-am dat seama ce fel de fată ești... Am

făcut o greşeală. Credeam că n-are-a face, că toate femeile sînt la fel.

— Sper că acum nu mai credeţi, murmură Hilma tristă. Am plătit destul ca să înţelegeţi acest lucru. Am plîns... oh... nici nu ştiţi cît am plîns. Da, niciodată n-am fost atît de jignită. Sper că acum vă daţi seama.

— Da, acum îmi dau seama! exclamă el.

— Credeaţi că nu e mare lucru ceea ce aţi încercat să faceţi... ceea ce aţi făcut, spuse Hilma, căreia, de emoţie, i se pusese un nod în gît. Credeţi că oricine poate să obţină ceea ce doreşte... că sînt aşa... de pe drumuri... Oh! strigă ea cu un suspin înăbuşit. Niciodată n-am să uit ceea ce s-a întîmplat. Dumneavoastră nu vă daţi seama ce înseamnă asta pentru o fată.

— Ei, tocmai de aceea, repetă Annixter, aş vrea să uiţi şi să rămînem prieteni.

Nespus de stînjenit, nu putea să găsească alte cuvinte. Repeta mereu:

— Cît aş vrea să uiţi! Ai să uiţi? Ai să uiţi ce a fost... azi-dimineaţă şi să rămînem buni prieteni??

Vădit, era adînc mîhnită. Annixter se mira că fata dădea atîta importanţă acelei întîmplări... La urma urmei, ce era dacă încercase s-o sărute? Ei, trebuia neapărat să recîştige terenul pierdut.

— Ai să uiţi, *miss* Hilma? Aş vrea să mă simpatizezi.

Fata luă un şervet curat din sertarul bufetului şi-l puse lîngă farfurie.

— Aş... aş vrea să mă simpatizezi, stăruia Annixter. Aş vrea să uiţi tot ce s-a întîmplat şi să mă simpatizezi.

Hilma tăcea. Ochii i se înrouraseră de lacrimi.

— Hai, spune. Ai să uiţi ce s-a întîmplat? S-ar putea... s-ar... s-ar putea să mă simpatizezi?

Ea clătină din cap.

— Nu.

— Nu ce? Nu s-ar putea să mă simpatizezi? Nu?

Cu ochii spre şervet, Hilma clipi printre lacrimi, dînd din cap afirmativ. Nu, n-avea să-l simpatizeze.

Annixter şovăi o clipă, încruntîndu-se contrariat, mirat.

— Nu mă simpatizezi nici un pic? Hai, spune!

În sfîrşit, Hilma îşi regăsi graiul. Cu vocea ei profundă, mai profundă şi mai catifelată ca niciodată, spuse:

— Nu, nu vă simpatizez.

Deodată o podidiră lacrimile. Îşi acoperi ochii cu mîna, ieşind repede din odaie.

Annixter rămase o clipă pe gînduri, cu buza lui proeminentă întinsă înainte, cu miinile în buzunare.

— Ei, o să plece, murmură el. Dacă nu mă poate suferi, o să plece de la *ranch*... Ei, n-are decît... asta-i... n-are decît să plece! O muieruşcă prostănacă, mormăi el printre dinţi. O gîsculiţă! Să te mai încurci cu femeile astea!

Tocmai voia să se aşeze la masă, cînd pe neaşteptate dădu cu ochii în prag de setterul irlandez. Cîinele aştepta ceva. Ochii lui sinceri se gudurau umili. Fără îndoială, socotea că sosise timpul să mănînce.

— Marş afară! răcni Annixter, spumegînd de furie.

Cîinele se furişă înapoi, cu coada între picioare, cu urechile pleoştite, dar, în loc s-o ia la fugă, se lăsă jos, răsturnîndu-se pe spate, adevărata imagine a supunerii, domesticit, josnic, dezgustător. Acest lucru îl scoase din sărite pe Annixter. Lovindu-l cu piciorul, îl alungă de pe verandă, înjurîndu-l de mama focului, şi se trînti pe un scaun de lîngă masă, clocotind de furie.

— Lua-i-ar dracu şi pe cîine şi pe ea, şi toată povestea asta scîrboasă! Piiu! exclamă el, părîndu-i-se că i se face brusc greaţă. Acum totul o să-mi facă rău. Ar fi trebuit să-mi dau seama! Oh, asta mai lipsea ca să-i pun capac. N-are decît să plece! Puţin îmi pasă! Cu cît mai repede, cu atît mai bine!

Nu mîncă nimic. Se culcă înainte de a se întuneca, aprinzînd lampa aşezată pe scaunul de la capul patului şi deschizînd romanul *David Copperfield* la pagina la care pusese hîrtia ruptă din punga cu prune. Citi mai bine de o oră, înghiţind cîte o prună cînd ajungea la sfîrşitul fiecărei pagini. Spre ora 9 stinse lampa şi, înfoindu-şi perna, hotărî să doarmă.

În timp ce mintea lui se destindea în acea stare ciudată, hipnotică, dinainte de a ațipi, o înșiruire de imagini ale întîmplărilor petrecute peste zi începu să i se perinde pe dinainte, ca pelicula unui kinetoscop [1].

În primul rînd se ivi chipul Hilmei Tree, așa cum o văzuse la cășărie — fermecătoare, drăgălașă, strălucitoare de tinerețe, cu gîtul ei vînjos, cu reflexe pale de chihlimbar sub bărbie, cu ochii ei larg deschiși, încadrați de gene negre, cu rotunjimea durdulie a pieptului și șoldurilor, cu borangicul din obraji, fin ca polenul florilor. O vedea stînd în lumina scînteietoare a dimineții, cu brațele ei netede, umezite, înmiresmate de lapte, întreaga ei făptură, atît de ispititoare, mișcîndu-se în nimbul de aur al razelor soarelui, muiată într-o văpaie strălucitoare, sclipitoare, voioasă ca zorile.

Apoi se perindară Los Muertos, Hooven, neamțul mărunțel, murdar, mînjit de pămîntul pe care îl muncea, neuitînd zilele de glorie militară, înflăcărîndu-se el însuși cînd își amintea de Gravelotte și de Kaiser, dar fericit acum, în noua patrie pe care și-o alesese, spunînd că patria e acolo unde trăiesc nevasta și copiii lui. Se perindară apoi casa *ranch*-ului Los Muertos, crîngul de eucalipți și chiparoși, aleea netedă, așternută cu pietriș, pajiștile bine îngrijite, *missis* Derrick, cu ochii ei larg deschiși, cu o expresie de neliniște candidă, curioasă, îngrijorată, chipul încă drăguț, părul șaten, care păstra totuși atît de mult din frumusețea lui, revărsat pe spătarul scaunului, în plin soare, apoi Magnus Derrick, drept ca un ofițer de cavalerie, ras cu îngrijire, cu buze subțiri, impunător, cu nasul acvilin și părul cărunt, cîrlionțat spre tîmple, apoi Presley, cu fața lui negricioasă, cu gura delicată, cu buzele întredeschise, senzuale, cu pantaloni de catifea reiată și cizme cu șiret, fumînd țigarete — un tip interesant, expresiv, un amalgam de rase, sensibil, melancolic, cu

[1] Aparat de proiecție construit în 1893 de Edison (1847—1931).

năzuințe nedefinite. După aceea văzu orașul Bonneville, forfota voioasă de pe Strada Mare, huruitul tramvaielor electrice, stîlpii de telegraf îmbrăcați în zinc, briștile cu borcane îngrămădite sub capre. Apoi Ruggles, în redingotă, cu pălăria moale și cravata îngustă ca un șiret de pantofi, mîngălind distrat pe mapă, apoi Dyke, mecanicul ciolănos, voinic, cu glas adînc, blajin, cu frumoasa lui barbă blondă și brațe vînjoase, tot lăudîndu-și fetița, stăpînit de o singură ambiție, să-și poată educa odrasla într-un pension, strecurînd monede de zece cenți în papuceii ei, apoi furișîndu-se copleșit de rușine în biroul lui S. Behrman, ca să-i dea acestei ticăloase unelte a companiei de cale ferată care îl concediase o ipotecă asupra fermei sale. Prin asociație de idei, lui Annixter îi apăru îndată în fața ochilor și chipul lui S. Behrman, gras, pîntecos, cu fălcile și gîtul împreunate într-o singură halcă de carne tremurătoare, cu cute de grăsime pe grumaz, presărate cu peri rari, țepoși. Îi văzu pălăria tare maro, din pai lăcuit, jiletca pe care erau imprimate nenumărate potcoave îmbucate, lanțul ceasului ce scotea clinchete cînd atingea bumbii de sidef ai jiletcii, întotdeauna calm, netulburat, senin, mare și tare, de nu-i ajungeai cu prăjina la nas.

În cele din urmă văzu din nou *ranch*-ul lui, spre care-și aruncase privirile înainte de a se culca, ogoarele însămînțate, în sfîrșit liniștite, plămădind germenul vieții implîntat în ele, roșietice în învăpăierile asfințitului, apoi din nou zările purpurii, alunecarea ușoară a zilei într-un măreț și tihnit amurg care se înălța încetișor spre zenit ca un dom. Păsările se cățăraseră în pomii din apropierea grajdului, caii mestecau fîn între stănoage, truda zilei se ogoia încet-încet. Apăru în sfîrșit și preotul spaniol, *pater* Sarria, vestigiu al unei orînduiri apuse, cumsecade, blajin, crezînd că totul e bun pe lume, iubindu-și aproapele, lăsîndu-se prostit pînă și de animale, luînd-o la goană rușinat, ducînd într-o mînă cele necesare administrării sfintelor taine și în cealaltă coșul cu cocoșii de luptă.

Era ziua în amiaza mare, şi razele soarelui, care pluteau drept deasupra capului într-o insuportabilă aureolă incandescentă, se revărsau drepte ca sfoara cu plumb peste acoperişurile şi străzile Guadalajarei. Zidurile de cărămidă crudă şi trotuarele pavate ale orăşelului somnolent radiau căldură, văzduhul vibra, uleios, fremătător. Frunzele eucalipţilor care mărgineau Plaza atîrnau neclintite, veştede, pleoştite de arşiţă. Umbra copacilor se micşorase de tot, strîngîndu-se aproape de trunchiuri, rămînînd pînă la urmă o simplă linie. Soarele pătrundea pretutindeni. Căldura pe care o emanau cărămizile, ipsosul şi metalul o întîlnea pe aceea care cădea înăbuşitoare, nezăgăzuită, ca o aluviune, din cerul palid, pîrjolit. Numai şopîrlele, care-şi aveau ascunzişurile prin crăpăturile pereţilor fărîmitaţi şi printre rosturile trotuarelor, stăteau nemişcate, nepăsătoare, ca înfipte în pămînt, toropite, cu ochii închişi. Cînd şi cînd, bîzîitul prelung al unei gîze, curmînd brusc tăcerea, vibra o clipă, emiţînd o notă adormitoare, apoi pierea în liniştea ce se aşternea din nou. Undeva, într-una din casele de cărămidă crudă, o ghitară zumzăia, murmura somnolent. Pe acoperişul hotelului cîţiva porumbei uguiau fără contenire, tînguindu-se înăbuşit, gîlgîitor, nespus de jalnic. O pisică, albă din cap pînă-n picioare, cu nasul şi buzele subţiri, trandafirii, moţăia mulţumită în plin soare pe cuşacul unui gard. Într-un colţ al aşa-numitei Plaza, trei găini se scăldau în praful răscopt, împroşcîndu-l, bătînd din aripi, cîrîind de plăcere.

Asta era tot. O linişte paşnică, adîncă, duminicală se aşternuse peste oraşul agonizant. Un simţămînt de toropeală, de moleşeală plăcută adia din ipsosul încins. Nu mişca nimic, nu se auzea nici unul din zgomotele îndeletnicirilor omeneşti. Bîzîitul slab al gîzei, zumzetul intermitent al ghitarei, gungureala dulceagă a porumbeilor, torsul prelung al pisicii albe, cîrîitul bucuros al găinilor, toate aceste sunete se îmbinau într-un murmur stins, prelung, somnolent, adormitor, evocînd o linişte,

o viață tihnită, plăcută, veche de veacuri, scurgîndu-se încet pe crugul ei, sub nemărginirea feerică a unui cer azuriu, fără nori, sub arșița năvalnică a unui soare atotstăpînitor.

În restaurantul hispano-mexican al lui Solotari, Vanamee și Presley ședeau față în față la una din mesele de lîngă ușă, cu o sticlă de vin alb, cu *tortillas* și o oală de lut cu *frijolles* dinainte. Erau singurii mușterii. În ziua aceea Annixter dădea serata dansantă, inaugurîndu-și astfel noul grajd, și prin urmare Quien Sabe era *en fête*, lucrul fiind suspendat. Presley și Vanamee se înțeleseseră să-și petreacă ziua împreună, să prînzească la Solotari și după-amiază să facă amîndoi o lungă plimbare. Deocamdată, sfîrșindu-și prînzul, se lăsaseră pe spătarele scaunelor. Solotari aduse cafeaua neagră și o garafă mică de *mescal*, apoi se retrase într-un colț, unde începu să moțăie.

Tot timpul cît prînziseră, Presley observase cu mirare la prietenul lui o schimbare. Îl privi din nou.

Fața slabă, ascetică a lui Vanamee avea o paloare măslinie. Pletele lungi, negre, care îi atîrnau pe umeri, erau ca ale sfinților și evangheliștilor din icoanele pictorilor prerafaeliți [1]. Presley remarcă din nou barba lui ascuțită, neagră, fină, ce cobora din obrajii scofîlciți. Chipul era asemănător cu acela al unui tînăr vizionar, al unui păstor inspirat din legendele ebraice, a unui pustnic înzestrat cu puteri stranii. Era îmbrăcat ca atunci cînd Presley îl întîlnise întîia oară în fruntea turmei de oi, cu aceeași salopetă de pînză groasă, cafenie, cu pantalonii vîrîți în carîmbii înalți ai cizmelor, cu cămașa de flanelă cenușie deschisă la gît, dezvelindu-i pieptul ars de soare, încins cu o cartușieră goală.

De data aceasta, însă, pe măsură ce Presley îl privea cu tot mai multă luare-aminte, descoperea cu mirare o nouă expresie în ochii lui afundați în orbite. Își

---

[1] Nume sub care sînt desemnați membrii unei grupări de pictori și scriitori englezi, întemeiată în 1848, care au criticat societatea și cultura burgheză de pe pozițiile romantismului reacționar, încercînd să reînvie arta Renașterii timpurii, anterioară creației lui *Rafael Sanzio* (1483—1520).

amintea că Vanamee fusese neobişnuit de tăcut toată dimineaţa. Era tot timpul dus pe gînduri, absent, distrat. Fără îndoială că se petrecuse ceva cu el.

În sfîrşit, Vanamee rupse tăcerea. Lăsîndu-se pe speteaza scaunului, cu degetele mari înfipte în brîu, cu barba în piept, începu să vorbească monoton, ca din somn.

În puţine cuvinte îi povesti lui Presley ce se întîmplase în timpul acelei prime nopţi pe care o petrecuse în grădina vechii misiuni, îi vorbi despre răspunsul pe jumătate închipuit, pe jumătate real care-i fusese dat.

— Nu i-aş povesti nimănui altuia asemenea lucruri, adăugă el. Dumneata cred c-ai să înţelegi sau cel puţin ai să-ţi pleci urechea. Simt nevoia să mă uşurez, să mă destăinuiesc cuiva. La început nu am dat crezare propriilor mele simţuri. Eram sigur că mă înşelasem. A doua noapte însă mi s-a întîmplat acelaşi lucru. Atunci m-am speriat, sau nu, nu m-am speriat, ci am fost tulburat... oh, zguduit pînă în străfundul sufletului. Am hotărît să nu mai fac, să nu mai încerc niciodată aşa ceva. Multă vreme am rămas departe de misiune, văzîndu-mi de treburi, căutînd să uit ceea ce se întîmplase. Dar ispita era prea mare. Într-o noapte m-am pomenit din nou acolo, în întunericul de sub peri, chemînd-o pe Angèle, chemînd-o din beznă, din noapte. De astă dată răspunsul a fost prompt, limpede. Nu-ţi pot lămuri ce a fost, cum s-a întîmplat, fiindcă n-am auzit nimic. N-am văzut absolut nimic decît noaptea pustie. Nu era lună. Totuşi, undeva, departe, dincolo de vîlcea, întunericul fremăta. Urmîndu-mi gîndul dincolo de grădina misiunii, dincolo de vîlcea, chemînd-o, căutînd-o, am găsit nu ştiu ce anume, am găsit un loc de odihnă şi un însoţitor. De atunci m-am dus de trei ori, pe întuneric, în grădina misiunii. Azi-noapte am fost a treia oară.

Tăcu, agitat, cu ochii scînteietori. Aplecat spre el, Presley asculta neclintit, cu atenţia încordată.

— Şi azi-noapte... ce a fost? îl îndemnă el să povestească mai departe.

Vanamee se mişcă pe scaunul lui, ciocănind cu degetele în masă.

— Azi-noapte s-a petrecut o schimbare. Răspunsul... zise el şi trase aer în piept, răspunsul s-a apropiat.

— Eşti sigur ?

Vanamee zîmbi cu un aer de certitudine nestrămutată.

— Sînt sigur nu numai că răspunsul mi-a fost dat mai curînd şi mai uşor, dar... nu-i cu putinţă să mă înşel, dar nu numai atît. Nu ! Acel ceva care a fremătat în întuneric, care s-a ivit în noaptea pustie... s-a apropiat şi mai mult de mine... s-a apropiat fizic, aproape... real, palpabil.

Vocea se stinse din nou. Chipul lui, ca acela al tinerilor profeţi vizionari, avea o expresie pe jumătate inspirată. Privea în gol, înainte, fără să vadă nimic.

— Închipuie-ţi, murmură el, închipuie-ţi : stau sub peri în beznă, o chem mereu, mereu, şi de fiecare dată răspunsul se apropie tot mai mult, tot mai mult. Aştept, am să aştept, şi pînă la sfîrşit, într-o noapte, în noaptea cea mare, dînsa... Deodată tensiunea încetă. Scoţînd o exclamaţie, făcînd cu mîna un gest violent, evaziv, Vanamee se dezmetici : Oh, strigă el, cum de îndrăznesc ? Ce să fie asta ? Uneori mi-e teamă, alteori mă înfioară o plăcere, o bucurie cum n-am mai încercat după ce a murit. Dar ce tulbure e totul ! Cum pot să-ţi explic ceea ce s-a întîmplat atunci cînd am chemat-o, în noapte... Acel slab, îndepărtat, nevăzut freamăt în întuneric, acea imaterială, abia sesizabilă, acea bănuită fluturare. Ceva nedesluşit, perceptibil numai de un al şaselea simţ. Uite, ceva cam în felul acesta : la Quien Sabe toată săptămîna trecută am semănat ogoarele. Grăunţele sînt acum sub ţărînă, îngropate în întuneric, în tăcerea neagră, sub bulgării de pămînt. Poţi să-ţi închipui primul... cel dintîi freamăt uşor al vieţii pe care bobul de grîu orb, surd trebuie să-l simtă după ce a fost semănat atunci cînd răspunde, acolo în întuneric, chemării soarelui, poţi să-ţi închipui cea dintîi zvîcnire din inerţie cu mult înainte de a se fi petrecut orice schimbare fizică... cu mult înainte ca microscopul să poată descoperi cea mai mică transformare... atunci cînd coaja seminţei e împinsă de cea dintîi tresăltare a vieţii ? Ei bine, şi cu mine s-a pe-

trecut un fenomen tot atît de imaterial ca acesta. Vanamee se opri din nou, pierdut în visul lui, apoi murmură încetişor: „Ce sameni tu nu înviază dacă nu moare mai întîi..." şi ea, Angèle... a murit...

— Nu cumva a fost o închipuire? întrebă Presley. Eşti sigur că s-a petrecut ceva? Imaginaţia poate avea o influenţă atît de mare în asemenea împrejurări, şi înrîurirea celor înconjurătoare e atît de puternică! Cum e cu putinţă să se întîmple aşa ceva? Spui că n-ai auzit şi n-ai văzut nimic?

— Cred, răspunse Vanamee, în existenţa unui al şaselea simţ, sau mai curînd a unui întreg sistem de alte simţuri nedefinite, care deocamdată n-au fost identificate. Oamenii care trăiesc mult timp singuri în mijlocul naturii simt prezenţa acestora. Poate că e un fenomen elementar, pe care-l împărtăşim împreună cu plantele şi animalele. Acest fenomen îndeamnă păsările să plece spre miazăzi cu mult înainte de a se răci vremea, el face bobul de grîu să răzbată spre soare. Simţul acesta nu înşală niciodată. Poţi să nu vezi bine, să nu auzi bine, dar, o dată sesizat, acest al şaselea simţ reacţionează prompt. Te poţi bizui pe el. Nu, n-am auzit nimic în grădina misiunii. N-am văzut nimic, nu m-a atins nimic, dar sînt sigur că s-a petrecut ceva.

Presley şovăi o clipă, apoi întrebă:

— Te mai duci acolo? Mai faci vreo încercare?

— Nu ştiu.

— Destul de straniu... murmură Presley mirat.

Vanamee se lăsă din nou pe speteaza scaunului, ochii lui devenind din nou inexpresivi.

— Da, destul de straniu... şopti el.

Tăcură îndelung. Nici unul nu vorbea, nu se mişca. Acolo, în oraşul vechi, agonizant, cufundat în siesta lui, toropit de arşiţă, părăsit, uitat, mocnind în liniştea amiezii acelei zile de vară, cei doi oameni ciudaţi, unul poet din fire, altul prin formaţie, ambii neadaptaţi lumii în mijlocul căreia trăiau, visători, introspectivi, morbizi, rătăciţi, străini de atmosfera acelui sfîrşit de veac, bîjbîind în căutarea unui semn, rătăcind în mijlocul tenebrelor uluitoare ale Iluziei, şedeau în faţa paharelor goale, muţi, pătrunşi de tăcerea înconjurătoare,

întreruptă doar de uguitul porumbeilor și de zumzetul albinelor. Liniștea era atît de adîncă, încît puteau să deslușească limpede din cînd în cînd pufăitul și șuierul unei locomotive de manevră în gara din Bonneville.

În cele din urmă, aceste zgomote supărătoare îl treziră pe Presley din toropeala lui. Cei doi prieteni se ridicară. Solotari se apropie somnoros. Plătiră prînzul și, ieșind în arșiță, străbătură străzile strălucitoare ale orașului și o luară pe drumul care ducea spre miazănoapte, tăind peste cîmpul de hamei al lui Dyke. Hotărîseră să urce pe înălțimile din colțul de nord-est al *ranch*-ului Quien Sabe. Era drumul pe care Presley îl urmase atunci cînd îl întîlnise întîia oară pe Vanamee în fruntea turmei de oi. Plimbarea pe drumul acela care ocolea împrejurimile era o zăbavă preferată a sa și dorea ca Vanamee să împărtășească acea plăcere.

Îndată ce ieșiră din Guadalajara, o luară peste terenul cumpărat de Dyke, pe care acesta voia să cultive faimosul lui hamei. Lîngă locuința lui Dyke, o căsuță albă foarte drăguță, cu obloane verzi și mici verande adînci, se aflau în construcție două magazii mari și un hambar, unde avea să fie depozitat și uscat hameiul. Totul vădea că fostul mecanic pusese umărul zdravăn la treabă. Pămîntul fusese pregătit pentru semănături, și peste tot se înălțau araci uniți printr-o urzeală de sîrme și sfori. Mai departe, la o cotitură a drumului, îl zăriră chiar pe Dyke într-o căruță încărcată cu araci. În cămașă, cu brațele lui puternice, păroase, goale pînă la cot, lucind de sudoare, înroșit la față de arșiță, îi chema cu voce sonoră, tunătoare, pe ajutorul lui și pe un băiat care-i muncea cu ziua, să-l ajute să lege aracii. Văzîndu-i pe Presley și pe Vanamee, îi întîmpină bucuros, strigîndu-le: „*Hello*, băieți!" și stăruind să se urce în căruță alături de el, să meargă împreună acasă, ca să bea un pahar de bere. Mamă-sa se întorsese abia în ajun din Marysville, unde se interesase de înscrierea la pension a mormolocului. Va fi încîntată să le facă cunoștința. În afară de asta, Vanamee trebuia neapărat să vadă cît crescuse mormolocul. De cînd nu mai fusese pe la ei, nu mai era gîgîlicea de atunci! Cît despre

bere, o pusese la gheață încă de dimineață. Nu cumva să-l refuze.

Se urcară în căruța care-i hurducă peste cîmpul unde o adevărată pădure de araci golași aștepta hameiul. În căsuță o găsiră pe mama lui Dyke, o bătrînă cu o fizionomie foarte distinsă, care purta o rochie cu crinolină și o bonetă din alte vremuri. Bătrîna trebăluia într-un colț al salonașului. Dyke îi prezentă pe cei doi oaspeți și scoase berea de la gheață.

— Mamă, întrebă el, ștergîndu-și spuma de pe barba blondă, unde e Sid? Vreau ca Vanamee s-o vadă ce mare s-a făcut. Băieți, e cel mai isteț mormoloc din comitatul Tulare. Știe să recite *Snow-Bound*, pe de rost, de la cap la cap, fără să sară ceva sau să se uite în carte. Poate nu credeți! Mamă, e adevărat — fără să sară un vers — e adevărat?

Missis Dyke dădu din cap în semn de încuviințare. Spuse că Sidney era la Guadalajara. Cînd își pusese pentru întîia oară noii ei papucei, în ajun, dimineața, găsise o monedă de zece cenți într-unul din ei, și de atunci nu-i mai dăduse pace, vrînd să se ducă să-i cheltuiască.

— Nu cumva s-a dus să cumpere lemn-dulce, ca să-și facă sirop? întrebă grav Dyke.

— Ba da, răspunse maică-sa. Înainte de a pleca, am întrebat-o ce dorea să-și cumpere și mi-a spus că se duce să-și ia lemn-dulce.

Deși maică-sa obiectă că pe Presley și pe Vanamee nu-i interesau copiii, Dyke ținu morțiș să le arate caietele fetiței. Acestea erau niște monumente ale silinței, ale conștiinciozității, pe fiecare filă erau repetate cu o stăruință obositoare maxime banale, aforisme enunțate de filantropi și de publiciști. „Și eu sînt cetățean american. S. D." „Rămurica se apleacă, pomul se înclină." „Adevărul iese la lumină ca untdelemnul." „Libertate sau moarte!" La urmă, printre multe alte aforisme dulcege, răsuflate, două maxime ciudate: „Deviza mea: Controlul public al libertăților cetățenești" și: „«P. & S. W.» este un inamic al statului".

— Ia te uită, comentă Presley, vrei ca mormolocul să înțeleagă „situația" de timpuriu.

— I-am spus că e o prostie să-i dea fetiţei să copieze asemenea lucruri, spuse *missis* Dyke, mustrîndu-şi fiul cu surîsul pe buze. Ce ştie fetiţa ce sînt libertăţile cetăţeneşti ?

— N-ai grijă, răspunse Dyke, o să-şi amintească de ele cînd va fi mare şi au s-o frece cei de la pension. Atunci va începe să întrebe şi să înţeleagă. Să nu-ţi închipui, mamă, urmă el, că mormolocul nu ştie cine-s duşmanii tăticului. Dar de asta ce părere aveţi, băieţi ? Ascultaţi aici. Eu, unul, despre Calea Ferată şi despre felul în care mi-au dat paşaportul nu i-am spus mai nimic. Totuşi, ce să vezi, mai deunăzi lucram la gard, lîngă linia ferată, şi Sid era cu mine. Îşi adusese păpuşile de cîrpă şi se juca de-a mama şi copilul după o stivă de araci. Ei, şi a trecut un tren de marfă... o garnitură mixtă, mărfuri din Missouri[1], şi un şir de vagoane goale de la New Orleans[2]. Şi după ce au trecut, ce credeţi c-a făcut Sid ? Nu ştia că o văd. S-a dus la gard şi a stupit după tren şi apoi a scos căpşorul şi — vă rog să mă credeţi — a fluierat. Mama spune că aşa face de fiecare dată cînd vede un tren, că niciodată nu trece peste linii fără a stupi. De *asta* ce părere aveţi ?

— De fiecare dată o dojenesc, protestă *missis* Dyke cu seriozitate. Nu ştiu de unde o fi luat năravul acesta de a fluiera ! Nu, nu e de loc de rîs. E îngrozitor să vezi o fetiţă care pare atît de dulce, de cuminte, şi pe de altă parte e atît de afurisită. Zice că la şcoală toate celelalte fetiţe, şi băieţii de asemenea, fac la fel. O, dragul meu, suspină ea, de ce or fi atît de răi şi de nedrepţi cei de la Calea Ferată ? Eu n-aş putea fi fericită cu toţi banii de pe lume dacă aş şti că mă urăşte chiar şi un copilaş, că vrea să scuipe după mine şi să mă fluiere. Şi nu-i vorba numai de unul, ci de toţi copiii, aşa zice Sidney. Şi cînd te gîndeşti că urăsc Calea Ferată atîţia oameni în toată firea, femei şi bărbaţi, mii şi mii, din tot comitatul, din tot statul ! S-or gîndi vreodată la asta membrii consiliului de adminis-

---

[1] Stat din centrul S.U.A.

[2] Port situat în sudul S.U.A.

trație și directorii companiei? S-or gîndi vreodată la ura care-i înconjoară de pretutindeni, din toate părțile, la oamenii cumsecade care scrîșnesc din dinți cum aud numele companiei? De ce i-or face să-i urască? Nu, murmură ea cu ochii plini de lacrimi. Nu, îți spun, domnule Presley, proprietarii Căii Ferate sînt niște oameni răi, cîinoși, cărora nu le pasă de suferințele săracilor atîta vreme cît compania cîștigă optsprezece milioane pe an. Nu se sinchisesc dacă oamenii îi urăsc sau îi iubesc atîta vreme cît se tem de ei. Nu e drept, și într-o bună zi Dumnezeu o să-i pedepsească.

Într-un tîrziu, cei doi tineri își luară rămas bun. Îndatoritor, Dyke îi conduse pînă la poarta care dădea spre *ranch*-ul Quien Sabe. Pe drum, Presley aduse iar vorba despre cele spuse de doamna Dyke, îndemnîndu-l pe Dyke să vorbească și el despre „P. & S. W."

— Ei, *mister* Presley, răspunse acesta, de fapt eu n-am dreptul să mă plîng. Cu cei care cultivă grîu au, cred, alte socoteli, dar hamei, vedeți, nu-i prea mult în California. Hameiul nu-i cine știe ce afacere, așa că nu-și bat capul să-l dijmuiască la sînge și aici. Calea Ferată îi stoarce pe marii cultivatori. Tariful la hamei este echitabil. Trebuie să recunosc acest lucru. Am fost de curînd la Bonneville să văd cum stau lucrurile. Mi-au spus că iau doi cenți de pfund, așa că, Dumnezeu să mă ierte, e destul de convenabil pentru oricine. Nu, încheie el, trebuie să recunosc, sînt acum pe drumul cel bun cu hameiul, o să fac bani! Că m-au dat afară, ei, pînă la urmă poate să fie... vorba ceea: tot răul spre bine! Mi-au făcut figura la țanc. Aveam ceva bani puși deoparte, și afacerea asta cu hameiul e o afacere sigură; peste un an prețul hameiului o să fie de patru și de cinci ori mai mare. Nu, am avut noroc, cu toate că lor nici nu le-a trecut prin cap că-mi fac un bine atunci cînd m-au pus pe liber... așa că la toamnă mormolocul o să intre la pension.

Mergînd repede pe drumul ce ducea spre miazănoapte, peste cîmpul *ranch*-ului Quien Sabe, Presley și Vanamee ajunseră la casa lui Annixter, cam la un sfert de oră după ce-și luaseră rămas bun de la fostul mecanic. Acolo era o forfotă grozavă, neobișnuită. Se

opriră cîteva clipe, urmărind amuzați activitatea febrilă ce se desfășura.

Uriașul grajd fusese terminat. În soare, pereții din bîrne, vopsiți de curînd, luau ochii cu albeața lor, dar interiorul era încă neîntinat de vopsea. Dinăuntru, de dincolo de ușile glisante, venea o mireasmă plăcută de lemn nou tăiat, de talaș. O mulțime de oameni, muncitori agricoli tocmiți de Annixter, trebăluiau peste tot. Unii se legănau pe treptele din vîrful scărilor mobile, atîrnînd din pom în pom și peste tot prin fața grajdului lampioane japoneze. În grajd, *missis* Tree, fiica ei Hilma și încă o femeie tăiau fîșii lungi de chembrică roșie, albă și albastră, dînd îndrumări cum să se drapeze cu ele tavanul și pereții. Bocănitul ciocanelor se auzea de pretutindeni. Un furgon încărcat pînă la refuz cu arbuști verzi și cu frunze de palmier se opri în fața grajdului, și imediat frunzele fură luate și prinse ca decorații suplimentare pe chembrica tricoloră întinsă pe pereții interiori ai grajdului. Dintre arbuștii verzi, doi, cei mai mari, fură așezați de o parte și de alta a intrării, vîrfurile lor fiind înclinate, spre a forma o arcadă. Deasupra acestei arcade urma să se fixeze un uriaș scut de carton, pe care să se scrie cu litere aurite : *Bun venit !* Grămezi de scaune, luate cu chirie de la sediul „I.O.O.F." din Bonneville, zăceau pe jos ; la capătul din fund al grajdului, doi dulgheri lucrau de zor la estrada destinată orchestrei.

Pretutindeni domnea o mare însuflețire. Toată lumea era foarte bine dispusă. Hohote de rîs întrerupeau necontenit convorbirile. Bărbații se țineau de năzbîtii. Făceau glume deșucheate pe socoteala femeilor, ducînd mîna la gură ca să nu fie auziți, și izbucneau în rîs și săreau în sus de bucurie. Invitații deveniseră mai comunicativi, femeile și fetele îi scoteau din unghere pe băieți, îmbrîncindu-i zdravăn. Într-o clipită, vestea că Adela Vacca, soția unui supraveghetor de tarla, își pierduse jartiera și aceea că fiica supraveghetorului de la *ranch*-ul Home fusese sărutată după ușa cășăriei făcură ocolul grajdului.

Annixter, foarte prost dispus, se ivea din cînd în cînd, fără pălărie, cu părul lui gălbui, aspru, ciufulit.

Alerga între grajd și casa *ranch*-ului, ducînd cînd o damigeană, cînd o ladă cu sticle de vin, cînd un coș cu lămîi și ananas. În afară de supravegherea generală, își asumase sarcina de a prepara *punch*-ul, o băutură care te pișca la limbă, pur și simplu te zvîrlea din cizme și îți ridica părul măciucă.

Pentru el și pentru cei mai apropiați își rezervase magazia destinată hamurilor. Adùsese din casă o masă lungă, pe care pusese cutii de țigări, sticle de *whisky* și de bere și cești mari, de porțelan, pentru *punch*. Dacă prietenii nu vor pleca veseli, gălăgioși de la petrecere, nu va fi vina lui, declara el. Despre serata lui dansantă, locuitorii comitatului Tulare aveau să vorbească ani de-a rîndul de acum înainte. Hotărîse să-și alunge din minte toate grijile. De altminteri, treburile mergeau destul de bine. Osterman se întorsese de la Los Angeles cu vești îmbucurătoare în legătură cu cele discutate cu Disbrow și cu Darell. Comitetul se întrunise din nou. Asistase și Harran. Deși acesta nu luase parte la discuții, Annixter era mulțumit. Magnus Derrick cedase, în sfîrșit, dîndu-i voie lui Harran să li se alăture, dacă dorea acest lucru, și Harran se oferise să suporte a șasea parte din cheltuieli, cu condiția ca acestea să nu depășească o anumită sumă.

Lá un moment dat, Annixter ieși în ușa grajdului și-l luă la zor pe bucătarul chinez, care, zăpăcit de atîta treabă, tăia lămîi în bucătărie. Zărindu-i pe Presley și pe Vanamee, le făcu semn cu mîna.

— *Hello*, Pres, vino încoace să-l vezi! strigă el, arătînd din cap spre grajd. Diseară vă așteptăm, continuă el cînd cei doi prieteni se apropiară. Nu văd cum o să putem termina totul pînă la opt! Închipuiți-vă că jigodia aia de Caraher n-are lămîi tocmai acum. I-am spus — să tot fie o lună de atunci — c-am nevoie de trei lăzi, și acum trebuie să umblu după lămîi. Șargul a dispărut din curtea grajdului. Mi l-au furat! La toți dracii! Am să-l dau în judecată pe hoț, care-o fi! Mi-a luat o dată cu el șaua — care m-a costat șaizeci de dolari — și frîul. În sfîrșit, mai bine de jumătate din lampioanele japoneze n-au fost aduse, și nici pentru astea n-am destule lumînări. Ajunge ca să te scoată

din sărite, nu ? Nimic nu se face dacă nu pui mîna tu insuţi, poate numai să stai pe capul acestor pierde-vară cu un retevei ! Tevatura asta m-a îmbolnăvit, ba mi-am mai pierdut şi pălăria. Dracu m-a pus să mă apuc de asemenea aiureală ? ! Şi pe lîngă asta, uite ce de femei mişună în toate părţile. Fără îndoială că n-am fost în toate minţile cînd mi-a trecut prin cap aşa ceva. Apoi, uitînd că el însuşi îi chemase pe cei doi tineri, adăugă : Ei, am o zi grea. Îmi pare rău că nu putem sta de vorbă mai mult.

Se mai răsti o dată la chinez, apoi intră din nou în grajd. Presley şi Vanamee îşi văzură de drum. În timp ce străbătea sala grajdului, Annixter se ciocni pe neaşteptate de Hilma Tree, care tocmai ieşea dintr-o boxă, cu o lădiţă de lumînări în braţe.

Mormăind o scuză, Annixter intră în magazia hamurilor. Închise uşa după el şi, uitînd de toate grijile, îşi aprinse o ţigară de foi şi se aşeză pe un scaun cu mîinile în buzunare, cu picioarele pe masă, încruntindu-se gînditor, învăluit de fumul albastru.

Pînă la urmă se văzuse silit să-şi mărturisească că nu putea s-o alunge din minte pe Hilma Tree. Aşadar, „il prinsese în mreje". Lucrul de care se temuse mai mult ca de orice se întîmplase. Muieruşca îl îmbrobodise, şi acum nu mai avea linişte. Se gîndea la ea tot timpul. Chipul ei îl urmărea toată ziua, seara se culca cu el, dimineaţa se scula cu el. Îl tulbura în muncă, în treburile lui zilnice. Dureroasă mărturisire pentru un bărbat ! Ce pierdere de timp stupidă ! De necrezut ! Nu mai departe decît în ajun, se oprise în faţa magazinului cu articole muzicale din Bonneville şi se gîndise cu toată seriozitatea să-i cumpere Hilmei un fonograf. Numai ideea că-i venise în minte una ca asta îl făcu să roşească de ruşine, mai cu seamă după ce Hilma îi spusese în faţă că nu-l simpatiza. El, Annixter, să alerge după o muieruşcă ! Înjură furios, izbind în masă cu tocul ghetei. De multe ori hotărîse să o alunge din gîndurile sale. O dată reuşise chiar s-o uite, dar în ultima vreme, cu fiece zi, îi era tot mai greu. N-avea decît să închidă pleoapele, şi o vedea aievea în faţa ochilor. O vedea în nimbul razelor soarelui, care punea

o lumină gingaşă, pală, aurie pe luciul mătăsos al pielii ei albe, îi vedea părul scînteind, gîtul vînjos, coborînd spre umeri cu rotunjimi mlădioase, părînd a radia lumină. Ochii ei căprui, nevinovaţi, cu pupile care, la cea mai mică tresărire, sclipeau ca diamantele în lumina soarelui.

Annixter era zăpăcit. Cu excepţia gîsculiţei aceleia de la spălătoria de mănuşi din Sacramento, nu mai cunoscuse altă femeie. Lumea lui era aspră, necruţătoare, lumea bărbaţilor pe care trebuia să-i înfrunte, împotriva cărora trebuia să lupte. Da, aproape cu toţi se luase la harţă! N-avea încredere în femei instinctiv, ca şcolarul adolescent, şi iată că acum, în sfîrşit, în viaţa lui intrase muieruşca asta. Îl zăpăcise de tot, pe neaşteptate. Iritat, vrăjit, înciudat, furios, să-şi iasă din sărite, nu alta! N-avea încredere în ea, dar o dorea, neştiind cituşi de puţin cum să se apropie de dînsa; ura sexul frumos, în general, dar era atras de ea, personal, şi aceste sentimente se întrepătrundeau. Ca urmare, uneori o ura pe Hilma, şi totdeauna era agitat, nemulţumit şi mînios.

În cele din urmă zvîrli ţigara cît colo şi-şi concentră gîndurile asupra treburilor ce le mai avea de făcut. În iureşul şi hărmălaia aceea, nici nu băgase de seamă cînd trecuse vremea. În mod inexplicabil, grajdul cel nou era gata pentru serata dansantă. Ultima fîşie de chembrică fusese prinsă de grinzi, ultima creangă de verdeaţă, ţintuită de bîrne, ultimul lampion, atîrnat, ultimul cui, bătut în estrada destinată orchestrei. Soarele apusese. Slugile alergau încolo şi încoace, pregătind masa şi ducîndu-se să se îmbrace. Cînd începu să se întunece, Annixter ieşi din grajd cel din urmă, singur, cu fierăstrăul sub braţ, cu geanta de scule în mînă, în cămaşă, cu haina pe umeri, cu un ciocan într-unul din buzunarele de la şold. Obosit peste măsură, era într-o dispoziţie foarte proastă. Şi-apoi, nu-şi găsise nici pălăria.

— Pe deasupra, mi-a mai dispărut şi Şargul, cu şaua aceea care m-a costat şaizeci de dolari, mormăi el. Frumos, n-am ce zice!

Missis Tree îi servise în sufragerie o masă rece, și ca desert îi adusese nelipsita farfurie cu prune. După ce mîncă, Annixter făcu o baie și se îmbrăcă. În ultima clipă se hotărî pentru costumul cu care se ducea de obicei la oraș, un costum negru, făcut la un croitor din Bonneville. Numai că îi dispăruse pălăria. Avea el și alte pălării, dar fiindcă o pierduse pe aceea anume, se frămîntă cu gîndul tot timpul cît se îmbrăcă, și pînă la urmă hotărî s-o mai caute o dată prin grajd.

Forfoti de colo-colo mai bine de un sfert de ceas pe lîngă grajd, intrînd din boxă în boxă, scotocind prin magazia hamurilor și prin magazia de furaje, dar în zadar. În cele din urmă, lăsînd baltă pălăria, reveni în hala cea mare și privi cercetător în jurul lui, ca să vadă dacă totul era în ordine.

Ghirlandele de lampioane japoneze, aninate în grajd și jur împrejurul lui, nu fuseseră încă aprinse, dar vreo cîteva lămpi cu oglinzi mari de cositor, agățate în cuiele de pe pereți, ardeau cu flacără scăzută, abia luminînd hala vastă, pustie, răsunătoare, lăsînd să stăruie umbre negre, de nepătruns, în colțuri. Grajdul era așezat cu fața la apus, și prin ușile glisante, deschise, asfințitul arunca o rază strălucitoare, care distona cu pîlpîirile firave ale lămpilor de petrol.

În timp ce privea în jur, Annixter zări ivindu-se brusc din întunericul unui ungher al sălii o umbră care rămase o clipă în bătaia razei de lumină, dar apoi, văzîndu-l, se trase iute înapoi. Auzi un lipăit de pași grăbiți.

Amintindu-și de calul furat, Annixter strigă tăios:

— Cine-i acolo?

Nici un răspuns. Într-o clipă pistolul fu în mîna lui.

— Care ești acolo? Răspunde, sau trag!

— Nu, nu, nu trageți, răspunse tare o voce. Oh, fiți atent. Eu sînt... Hilma Tree.

Annixter băgă pistolul în buzunar. Descumpănit, se apropie de Hilma.

— Dumnezeule mare, murmură el. Știu că m-am speriat! Dacă trăgeam...

Hilma stătea înaintea lui, încurcată, zăpăcită, într-o rochie albă de organdi, nespus de simplă, fără vreo

floare sau altă podoabă. Datorită acestei simplități a toaletei, părea mai voinică, mai trupeșă ca de obicei, și chiar fără impresia aceasta, ochii ei erau la același nivel cu ai lui Annixter. Era oarecum izbitoare nepotrivirea dintre statura și firea Hilmei — o fată voinică, înaltă cît un bărbat, dar pe jumătate copil.

Urmă o clipă de tăcere, de stînjenire, apoi Hilma explică :

— M-am... m-am întors... după pălărie. Cred că am lăsat-o aici după-amiază.

— Și eu am venit tot după pălărie, după pălăria *mea !* strigă Annixter. Destul de caraghios, nu ?

Amîndoi rîseră din inimă, ca niște copii. Nu se mai simțeau chiar atît de stingheriți. Annixter o privi deodată încruntat și o întrebă :

— Ei, domnișoară Hilma, tot mă mai urăști ?

— O, nu, domnule, răspunse ea. N-am spus niciodată că vă urăsc.

— Ei, n-ai spus atunci că nu mă simpatizezi ? Nu-i așa ?

— Am... nu mi-a plăcut ce ați.. ați *vrut* să faceți. M-a supărat și m-a jignit. N-ar fi trebuit să spun așa ceva atunci, dar dumneavoastră sînteți vinovat, nu ?

— Cu alte cuvinte, n-ar fi trebuit să spui că nu mă simpatizezi ? întrebă Annixter. Așa e ?

— Eu... eu... simpatizez pe toată lumea, explică Hilma.

— Atunci pot s-o iau în sensul că mă simpatizezi și pe mine ? Da ?

— Simpatizez pe toată lumea, stărui Hilma.

— Dar ce, ți-am cerut eu mai mult decît atît ? insistă Annixter, făcînd-o să se simtă jenată. Ți-amintești, deunăzi ți-am spus că aș vrea să mă simpatizezi. Repet și de astă dată : aș vrea să mă simpatizezi.

Hilma își ridică ochii nedumeriți și-l întrebă cu inocență, cu o vădită sinceritate :

— De ce ?

Annixter amuți. O asemenea candoare, o asemenea totală naivitate îi luase graiul.

— Ei... ei... bîigui el. Și izbucni deodată : Habar n-am ! Asta-i ! urmă el, căutîndu-și cuvintele. Nu pot să-ți spun de ce. Îi trecu prin minte să spună o min-

ciună gogonată: Aş vrea ca oamenii din jurul meu să mă simpatizeze, afirmă el. Aş... aş vrea să le fiu apropiat, înţelegi? Da, asta-i, urmă cu mai multă îndrăzneală. Nu pot să sufăr gîndul că-i displac cuiva. Aşa sînt eu. Asta-i firea mea.

— Oh, atunci, răspunse Hilma, nu trebuie să vă faceţi griji. Nu, nu-mi displaceţi.

— Ei, atunci e bine, declară Annixter cu înţelepciune. Atunci e bine. Dar ia stai, se întrerupse el, am uitat... Nu-i destul că nu-ţi displac. Aş vrea chiar să mă placi. Despre *asta* ce spui?

Hilma tăcu o clipă, privind afară în gol, spre fereastra luminată a căşăriei, cu capul lăsat în piept.

— Nu, nu pot să-mi dau seama dacă m-am gîndit vreodată la aşa ceva, răspunse ea.

— Ei, gîndeşte-te! stărui Annixter.

— Nu m-am gîndit încă niciodată să plac pe cineva anume, îşi menţinu ea punctul de vedere. Şi asta fiindcă îmi place toată lumea. N-aţi observat?

— Ei, pe unii oameni trebuie să-i placi mai mult decît pe alţii, zise Annixter într-o doară, şi eu aş vrea să fiu unul dintre aceştia, pricepi? Dumnezeule mare, nu ştiu cum de-ţi spun toate prostiile astea. Cînd stau de vorbă cu o fată, vorbesc ca o cizmă, nu mă ascultă limba de loc. Aşa-i firea mea. Află c-am minţit cînd am spus c-aş dori ca oamenii să mă simpatizeze... să-mi fie apropiaţi. Prostii! Puţin îmi pasă ce cred oamenii despre mine. Ei, sînt cîţiva oameni care înseamnă pentru mine mai mult decît toţi ceilalţi... Presley, de pildă, şi alţi cîţiva, care *aş dori* să mă placă. Numai ce gîndesc ăştia contează pentru mine. Ptiu! Altminteri, ştiu că am duşmani; sumedenie! Pot să-ţi înşir destui care ar avea o poftă grozavă să mă curețe. Dar ce să mai vorbim de cei de la *ranch*? Crezi că nu ştiu, că nu-i aud cum mă înjură pe înfundate cînd mă depărtez? La fel şi în ce priveşte afacerile, continuă el, vorbindu-şi mai mult sieşi. În Bonneville şi în tot comitatul nu-i un singur om care n-ar urla de bucurie dacă i s-ar ivi prilejul să-l dea grămadă pe Buck Annixter. Ei, dar crezi că-mi pasă? Nicidecum! Ba chiar *mă amuză*. Îmi exploatez *ranch*-ul cum poftesc

și-mi învîrtesc afacerile cum cred de cuviință. Mîn oamenii „cu gîrbaciul" și-mi dau seama că-s un „cîrcotaș fără pereche". Ehei, știu eu cum îmi spun... „O fiară sălbatică", „un scrîntit care ar scoate din țîțîni și un mielușel" ! „Un arțăgos", „un încăpățînat", „un îndărătnic" ! Spun ei despre mine toate astea, dar au învățat să mai spună și altceva : că nu-s ageamiu ca ei. Nu-i unul să-mi poată ține piept. Ochii lui Annixter scînteiau. N-au decît să scrîșnească pînă n-or mai putea. Nu pot să mă doboare. Cînd încleștez pumnul, nici unul dintre ei nu mi-l poate desface. Nu, nici măcar cu *dalta*. Se întoarse către Hilma : Ei bine, un om pe care atîția îl urăsc, e firesc, nu-i așa, *miss* Hilma, să dorească să-și păstreze puținii prieteni pe care și i-a făcut ? În ochii oamenilor care mă cunosc mai bine, de pildă, în ochii acestui nătărău de Presley, nu-s chiar atît de porc. Aș băga mîna în foc ca să-i pot fi de folos cu ceva. Uneori mă simt cam singur, mă întreb dacă mă înțelegi ! E vina mea, dar nu există cal prin părțile astea să nu ciulească urechile cînd mă apropii de el. Nu există cîine să nu-și tragă coada între picioare îndată ce mă apropii de el. Nu s-a născut încă la Quien Sabe vreun cal care să mă arunce din șa, nici un cîine care să scoată colții la mine. Îi trag un picior setterului irlandez de fiecare dată cînd îl văd. Mă întreb însă, ce-aș face dacă nu s-ar furișa atît de umil, dacă ar da din coadă, dacă ar fi vesel cînd m-ar vedea ? Pe scurt : mi-ar face plăcere să știu că dumneata mă privești ca pe un bun prieten, să știu că mă simpatizezi...

Flacăra lămpii din fața Hilmei se alungi, se subție și începu să fumege. Hilma se apropie de lampă și, ridicîndu-se pe vîrful picioarelor, coborî fitilul. Cînd ea întinse mîna, Annixter observă cum pîlpîirea firavă, întunecată a lămpii aruncă o lucire caldă pe brațul ei neted, durduliu.

— Înțelegi ce vreau să spun ?

— Da, sigur că da, răspunse ea întorcîndu-se. E foarte frumos din partea dumneavoastră că doriți să fiți prieten cu mine. Totuși, nu asta mi-am închipuit cînd ați încercat să mă sărutați. Dar e poate mai bine

că ați lămurit lucrurile. Vedeți, eu sînt altfel din fire. Vreau ca toată lumea să mă privească cu plăcere și să privesc pe fiecare cu plăcere. Asta te face atît de fericit... N-o să credeți, dar ar trebui să încercați. Numai să vedeți. E așa de plăcut să fii bun cu oamenii și oamenii să fie buni cu tine. Și toată lumea a fost întotdeauna atît de bună cu mine... Mămica și tăticul, de pildă, și Billy, rîndașul, și Montalegre, vătaful portughez, chiar și bucătarul chinez, și *mister* Delaney... Din păcate, el a plecat... Și *missis* Vacca, și fetița ei...

— Delaney zici? izbucni Annixter. Ați fost buni prieteni, nu?

— O, desigur, răspunse ea. Era atît de *bun* cu mine. Vara, obișnuia în fiecare zi să dea o goană la *ranch*-ul Seed, în dosul misiunii, ca să-mi aducă un braț mare de flori, atît de gingașe, atît de frumoase! De obicei mă făceam că i le plătesc cu „dolari" pe care-i tăiam din brînză cu cuțitul de pesmet. Caraghios, nu? Eram cei mai buni prieteni.

— Uite, filează altă lampă, mormăi Annixter. Vrei să cobori fitilul? Și vezi să măture careva dușumeaua. Peste tot sînt răspîndite ace de brad. Am atîtea treburi pe cap! La revedere.

— La revedere, *sir*.

Scrîșnind din dinți, turbat, cu fața aprinsă de mînie, Annixter se întoarse la casa *ranch*-ului.

„Aha, bombăni el, Delaney, ai? Să mi-o arunce în față că l-am gonit. Dinții i se încleștaseră cu mai multă înverșunare decît oricînd. Cei mai buni prieteni, ai? Pe dumnezeul meu, am s-o pun jos! Îi arăt eu văcarului! Nu sînt eu stăpînul, ai? Le arăt eu lor, și ei și lui Delaney! Nu-i mare treabă... După aceea, n-are decît Delaney... dacă poftește... După mine..."

O privire dușmănoasă fulgeră sub sprîncenele lui încruntate, fluturîndu-i pe față. Instinctele masculine ale posesiunii iraționale, perfide, tăinuite șerpuiau în el, ieșind la iveală. Firea josnică, chinuită în același timp de vrăjmășie și dorință, a bărbatului care nu cunoscuse femeia scotea capul ca o fiară hidoasă, înspăimîntătoare. În momentul acela, Hilma se îndrepta spre casă fredonînd, și, luminată de ultima rază a

asfințitului, rochia ei albă strălucea cu licăriri de șofran.

Puțin după șapte și jumătate, cel dintîi brec, în care se aflau farmacistul din Bonneville și familia lui, opri în fața noului grajd, urmat îndată de un camion, din care cobori o familie de hispano-mexicani, femeile fiind gătite cu rochii țipătoare, în care roșul se îmbina cu galbenul. Billy, rîndașul, și ajutorul lui luară în primire atelajele, deshămînd caii și legîndu-i de uluci în spatele grajdului. Curînd după aceea, își făcu intrarea, cu cabrioleta, aducînd lada cu lămîi întîrziată, Caraher, proprietarul cîrciumii de pe County Road, cu melon model „Derby", cu redingotă „Prince Albert"[1], cu pantofi galbeni cu vîrfurile ascuțite și cu inevitabila cravată roșie. Se așteptau ca după ei să vină, într-o procesiune neîntreruptă, întregul șirag al invitaților, totuși vreme de o jumătate de oră nu mai apăru nimeni. Annixter și Caraher se retraseră în magazia hamurilor, începînd de îndată să se ciorovăiască în legătură cu rețeta faimosului *punch*. Din timp în timp glasurile lor puteau fi auzite ridicîndu-se într-o controversă zgomotoasă.

— Două sticle și jumătate de cîte un sfert, plus o cupă de *chartreuse*.

— Fleacuri! Fleacuri! Știu eu mai bine! Numai șampanie și un strop de coniac.

Soția și sora farmacistului se retraseră la bufet, unde fusese amenajată o boxă cu o oglindă mobilă, care să servească drept garderobă și toaletă femeilor. Farmacistul ședea în fața ușii, stîngaci, agitat, cu gulerul redingotei ridicat din pricina curentului ce se simțea în grajd, întrebîndu-se îngrijorat dacă nu era cazul să-și pună și mănușile. Cei din familia hispano-mexicană — tatăl, mama, cinci copii și cumnata — ședeau țepeni pe marginile scaunelor, tăcuți, încordați, cu ochii în jos, cu coatele lipite de trup, privind cu coada ochiului, pe sub sprîncene, aranjamentul sălii sau fixîndu-l cu interes nespus pe tînărul Vacca, fiul

---

[1] Redingotă la două rînduri, numită astfel după *Albert-Edward*, duce de Wales (1841—1910), care, ulterior, a domnit în Anglia sub numele de Edward al VII-lea (1901—1910).

unuia dintre şefii de tarla, care, în redingotă de stofă cadrilată, cu mănuşi albe de aţă, păşea de colo-colo de-a lungul sălii, încruntat, nespus de important, răzuind o luminare şi împrăştiind fulgi de ceară pe duşumea, ca s-o facă lunecoasă pentru dans.

Sosi şi muzica oraşului Bonneville, căci în ultimul moment Annixter izbutise să-l ofenseze în aşa măsură pe dirijorul orchestrei clubului „Dirigo", încît acesta refuzase să vină. Membrii muzicii oraşului se instalară îndată pe estrada din colţul sălii. Începură să facă haz de unul din colegii lor, un francez, pe care-l porecliseră „Skeezicks", şi rîdeau zgomotos, iar hohotele lor de rîs, reflectate de grinzile care susţineau acoperişul, răsunau puternic, metalic. Farmacistul îi spuse tînărului Vacca, tocmai cînd trecea pe lîngă el, că, după părerea lui, muzicanţii erau cam nelalocul lor.

— Sînt foarte ocupat, răspunse tînărul Vacca, văzîndu-şi de drum încruntat, împrăştiind fulgii de ceară.

— Două sticle şi jumătate de cîte un sfert. Două sticle şi jumătate de cîte un sfert.

— Ei, dintr-un punct de vedere aşa este, şi totuşi *nu este*. Ştiu *eu* mai bine.

De-a lungul unei laturi a grajdului se afla un şir de boxe nou-nouţe — paisprezece la număr — care răspîndeau o mireasmă de lemn proaspăt; rosturile duşumelei mai erau pline de rumeguş. Farmacistul le trecu în revistă, oprindu-se contemplativ înaintea fiecăreia. După aceea se întoarse şi, dînd din cap satisfăcut de ceea ce văzuse, se aşeză la locul lui în dreptul uşii şi luă hotărîrea să-şi pună mănuşile.

Afară se întunecase de-a binelea. În spaţiul dintre grajd şi casa *ranch*-ului, urcaţi pe scări, cîţiva bărbaţi aprindeau lampioanele japoneze. Ici şi colo, pe sus, feţele lor se iveau stranii, groteşti în lumina roşiatică. Treptat, pe măsură ce lampioanele fură aprinse, întunericul se risipi. Iarba de sub picioare părea de un verde-viu. Alţi cîţiva oameni intrară acum în grajd şi se apucară să aprindă lămpile şi lampioanele dinăuntru. Curînd licăreau pretutindeni lumini. Tînărul Vacca se făcuse nevăzut, dar se întoarse peste puţin cu buzunarele pline de luminări şi

se apucă din nou să răzuie ceară, refuzînd să răspundă la întrebări, pe motiv că era foarte ocupat.

Afară răsună deodată tropot de copite și larmă de glasuri. Sosiseră mai mulți invitați. Farmacistul, fîstîcit, speriat — oare nu cumva pusese mănușile prea devreme? — își vîrî mîinile în buzunare. Sosise Cutter, unul dintre șefii de tarla de pe *ranch*-ul lui Magnus Derrick, împreună cu soția și cu două verișoare ale acesteia. Veniseră călare pe drumeag, de la îndepărtata casă a tarlalei a patra a *ranch*-ului Los Muertos, străbătînd cincisprezece mile. *Missis* Cutter, spunea că e mai mult moartă decît vie, că ar prefera să se trîntească într-un pat și să doarmă dusă. Cele două verișoare, în rochii de satin azuriu elvețian, cu picățele, se străduiau din răsputeri s-o îmbărbăteze, dar ea o lua din nou de la cap. Cînd și cînd i se auzea glasul: „M-aș trînti în pat!", „Sînt frîntă", „De fapt, nici n-am vrut să vin." Băgînd de seamă că noul-venit scoate o pereche de mănuși din săculețul soției sale, farmacistul prinse curaj și se hotărî să-și scoată mîinile din buzunare.

Deodată izbucni un incident. Din colțul muzicanților se auzi larmă. Un scaun fu răsturnat. Ocările se amestecară cu rîsetele batjocoritoare. Skeezicks, franțuzul, se supărase pe cei care rîdeau de el.

— Ei, striga el, la urma urmelor, ați depășit măsura, caraghioșilor! Vedem noi care pe care. Hai, cară-te, pînă nu-ți stîlcesc mutra cu un pumn!

Oamenii care aprindeau lampioanele se văzură siliți să intervină spre a-i liniști.

Apoi veni și Hooven, cu nevasta și fiicele sale. Minna o ducea în brațe pe mica Hilda, care adormise de pe acum. Cu părul ei negru, cu fața albă, cu buzele-i foarte roșii și ochii albaștri-verzui, Minna era drăguță, chiar atrăgătoare. Purta rochia de mireasă, din satin ieftin, „pentru fermieri", a mamă-si. *Missis* Hooven se gătise cu cercei lunguieți, imitație de agat, iar soțul ei îmbrăcase o veche redingotă a lui Magnus Derrick, cu mîneci prea lungi și cu umeri caraghios de lați. Hooven se apropie îndată de Cutter și începu să discute cu aprindere al cui era un anumit taur.

— Cum asta ?! Dar semnul...

— *Ach, mein Gott*, semn, obiectă Hooven dînd din cap, *ach*, semn, asta face la min să rid prăpăteşti ! Care semn ?... N-am fazut... Sincur semn taur stea neagră la frunt in mijloc. Cinefa aici ţi-a şpus că nu e taur meu ? Ai intrepat pe cinefa ? Semn ? La tracu cu semn ! Cret că îţi mai aminteşti chite cefa despr lucru asta.

— Vă rog, daţi-vă la o parte, domnilor, îi rugă tînărul Vacca, ocupat să dea mereu roată prin sală.

Hooven se întoarse brusc pe călcîie.

— Ce ? Ce şpui ? strigă el aprins, pus pe harţă cu oricine. Nu ta pest min, ei, cret că crajt ăst nu-i al *tumitale !*

— Am treabă, sînt ocupat, spuse tînărul îndepărtîndu-se, foarte absorbit.

— Două sticle şi jumătate de cîte un sfert. Două şi jumătate de cîte un sfert.

— Ştiu eu mai bine ! Fleacuri !

Venea lume tot mai multă. În fiece clipă se auzea afară huruitul unui vehicul nou sosit. Invitaţii se iveau în prag, singuri, perechi, familii întregi, ori grupuri gălăgioase de cinci-şase persoane : Phelps, cu mamă-sa, de la Los Muertos ; un om de pe *ranch*-ul lui Broderson, cu familia ; un funcţionar din Bonneville, îmbrăcat ţipător, stingher, căutînd, fisticit, un loc să-şi pună pălăria ; două tinere hispano-mexicane din Guadalajara, cu toalete negru cu galben ; un grup de portughezi negricioşi, spilcuiţi, cu mustăţile răsucite, mirosind de departe a parfumuri ieftine, care luaseră în arendă pămînt de la Osterman. Sosi apoi şi *pater* Sarria, cu faţa-i blîndă, lucioasă, radioasă, scăldată în sudoare. Purta o sutană nouă şi ţinea sub braţ pălăria cu boruri late. Prezenţa lui stîrni o oarecare însufleţire. Trecea de la grup la grup, politicos, amabil, strîngînd mîini în stînga şi în dreapta. Pe faţă îi flutura un zîmbet binevoitor, care nu pieri toată seara.

Deodată se auzi o rumoare. Din mijlocul grupului de oameni care se îmbulzeau tot timpul în dreptul uşii, îşi făcu apariţia Osterman. Era în frac, cu jiletcă albă şi pantofi de lac.

— Ia te uită!

Rumoarea străbătu sala întreagă. Invitații își dădeau coate, șușotind de zor, cu mîinile la gură. Ce ferches, dumnealui! Să-l iei de pulpană, nu alta! Se gătise ca de mascaradă. Mare șugubăț nătărăul ăsta de Osterman, niciodată nu știi la ce te poți aștepta de la el.

Muzicanții începură să-și acordeze instrumentele. Din colțul unde se afla estrada răsună un vălmășag de sunete, zumzetul surd al viorilor, bîzîitul domol, profund al contrabasului, gîlgîitul flajeoletului, murmurul profund al cornului englez, îmbinat cînd și cînd cu duduitul asurzitor al tobei. Atmosfera se învioră. Mulțimea sporea cu fiece clipă tot mai mult. Mirosul lemnului proaspăt tăiat, al talașului începu să se amestece cu parfumul femeilor, al punguțelor cu miresme și al florilor. Aerul vibra de murmurul conversațiilor — duete între baritoni și soprane — întrerupte cînd și cînd de hohote de rîs sau de ciripitul sec, reținut al unei fete. Grupurile de invitați începură să se așeze pe scaunele înșiruite de-a lungul zidurilor. Îmbulzeala din dreptul ușii stărui multă vreme. La un capăt al sălii era înghesuială, la celălalt nu se afla nimeni. Treptat, însă, șiragul toaletelor de muselină albă, de satin roz și bleu, punctat de hainele negre ale bărbaților, se întinse. Pe măsură ce sfiala primelor clipe se risipi, conversațiile deveniră tot mai însuflețite. Vorbele zburau încolo și încoace de la grup la grup. Ici-colo se auzeau discuții gălăgioase. La un moment dat, o întreagă ceată străbătu sala, alergînd de la un capăt la altul.

Annixter, învăpăiat de mînie — pesemne, se certase cu cineva — ieși din magazia hamurilor. Se opri în dreapta intrării și, tușind nervos, începu să strîngă mîna noilor-sosiți, poftindu-i stăruitor înăuntru, ca să facă loc la ușă. Prietenilor mai apropiați le făcea cu ochiul, șoptindu-le la ureche că ceva mai tîrziu în magazia hamurilor aveau să găsească *punch* și țigări.

Sosiră și *rancher*-ii din colțurile mai îndepărtate ale comitatului: Garnett, de la *ranch*-ul Ruby, Keast, de la *ranch*-ul cu același nume, Gethings, de la *ranch*-ul San Pablo, Chattern, de la *ranch*-ul Bonanza, și alții

și alții, cei mai mulți bărbați vîrstnici, bărboși, domoli la vorbă, chibzuiți, în haine largi, ca bătrînul Broderson, care tocmai intra la braț cu soția. Cu ei o dată sosi și un oarecare Dabney, despre care nu se știa nimic altceva decît că se numea astfel, un bătrîn tăcut, care n-avea prieteni, nici cunoscuți, și nu vorbea cu nimeni, fiind văzut numai în asemenea ocazii, venea de unde anume nu se știa și pleca nimeni nu întreba unde.

După 8 sosi și Magnus Derrick cu familia. Apariția lui Magnus nu trecu neluată în seamă. „Iată, a venit și *Governor !*" exclamară cîțiva, atrăgînd atenția celor din jur asupra siluetei zvelte, drepte a acestuia, asupra făpturii sale autoritare, impunătoare, care domina întreaga adunare. Harran purta un costum negru. Blond, voinic, tînăr, proaspăt, îmbujorat, era poate cel mai chipeș dintre tinerii din sală, avînd o anume curtoazie care îl făcea plăcut întotdeauna. Îi oferi brațul mamei și o conduse spre un scaun de lîngă doamna Broderson.

Într-o toaletă de mătase cenușie, cu guler de catifea roz, Annie Derrick era foarte drăguță în seara aceea. Părul șaten-deschis, care își păstra încă strălucirea, pieptănat după moda spaniolă, era fixat cu o agrafă de sidef. Expresia de neliniște din ochii ei mari — ochii unei fete tinere — se accentua însă cu fiece zi tot mai mult. Aerul candid, curios era tulburat de o ușoară nuanță de descumpănire, aproape de teamă. Se așeză într-un colț al sălii, pe un scaun din rîndul al doilea, puțin intimidată de strălucirea luminilor, de zumzetul conversațiilor, de forfota mulțimii, bucuroasă că acolo nu putea atrage atenția, dornică să treacă neobservată.

Annixter, care tocmai dăduse mîna cu Dyke, cu mama acestuia și cu Mormolocul, tresări deodată și-și trase suflarea agitat. Mulțimea din jurul ușii mari, larg deschise, de la intrare, se mai rărise, și printre cei care încă se aflau acolo îi zări pe bătrînul Tree, pe soția lui și pe Hilma croindu-și drum spre cele cîteva scaune neocupate de lîngă ușa sălii în care se amenajase bufetul.

Mai devreme, în seara aceea, în semiobscuritatea din sală, Annixter nu putuse s-o vadă mai bine pe Hilma. Acum, cînd trecu prin fața lui în lumina lămpilor și lampioanelor, de mirare i se curmă răsuflarea. Niciodată nu i se păruse atît de frumoasă. Era oare cu putință să fi fost aceeași fată care trecea în fiecare zi încolo și încoace în preajma casei *ranch*-ului și a căşăriei, fata în fuste simple de stambă, cu bluze simple, care-i întindea masa și-i așternea patul? Nu-și mai putea lua ochii de la ea. Pentru întîia oară Hilma se pieptănase în sus. Părul ei des, plăcut mirositor, care în umbră părea șaten-închis, sclipea acum în lumină de parc-ar fi fost de aur. Rochia de organdi, lungă, mai lungă decît orice rochie purtată pînă atunci, era decoltată, iar brațele îi erau goale pînă sus.

Annixter își stăpîni o exclamație. Ce brațe! Cum putea să le țină de obicei ascunse?! Vînjoase, mlădiindu-se fermecător spre coate și la încheieturi, aveau o textură gingașă, mătăsoasă. De cîte ori întorcea capul, mișcarea lui transmitea o ușoară unduire de-a lungul gîtului și umerilor, umbrele de chihlimbar de sub bărbia ei apropiindu-se și depărtîndu-se pe pielea albă ca laptele, făcînd ape ca moarul de mătase. Obrajii, de obicei trandafirii, acum erau îmbujorați. Cu mîinile la spate, Annixter o privi pierdut.

Cîteva clipe după aceea, Hilma fu înconjurată de un grup de tineri care o invitau zgomotos la dans. Părăsindu-le pe celelalte fete, precipitat, aproape grosolan, tinerii din toate colțurile sălii roiau în jurul ei. Nu mai putea fi nici o îndoială cine avea să fie aleasă frumoasa seratei. Triumful Hilmei fu imediat și desăvîrșit. Din cînd în cînd Annixter auzea timbrul profund, catifelat al glasului ei vibrînd de o veselie exuberantă.

Deodată muzica atacă un marș — *Marele marș*. Acesta stîrni o goană însuflețită după „partenere". Tînărul Vacca încă dădea roată prin sală, și în clipa aceea fu împins deoparte. Zăpăcit de învălmășeală, funcționarul din Bonneville, în haine țipătoare, nu reușea să-și regăsească partenera. Umbla de colo-colo prin sală, năuc, rotindu-și ochii în toate părțile. Pînă

la urmă hotărî ca pe dosul unui plic vechi să-și întocmească un carnet de bal. Linia dansatorilor se formă repede, în frunte cu Hilma și cu Harran Derrick. Annixter nu luă parte la procesiunea de deschidere a balului și nu dansă toată seara. Curînd, tîrșiitul învălmășit al dansatorilor se transformă într-o cadență regulată. Orchestra cîntă cu însuflețire. Toba bubuia la intervale egale, iar cornul puncta măsura. Trecuse de opt și jumătate.

Annixter răsuflă ușurat.

— În sfîrșit, mormăi el, serata merge bine.

Ciudat era faptul că nici Osterman nu voia să danseze. Se întorsese de la Los Angeles cu o săptămînă mai înainte, plin de importanța misiunii pe care o avusese. Reușise în totul. Îl avea pe Disbrow în „buzunar". Era nerăbdător să pozeze înaintea celorlalți membri ai comitetului ca un diplomat abil, priceput în a trage sforile. Renunțase la atitudinea de la începutul serii, cînd atrăsese atenția prin ținuta lui extravagantă. Acum, fața sa de clovn, cu obrajii stacojii și cu gura ca o tăietură orizontală, părea copleșită de gravitate. Fruntea pleșuvă îi era brăzdată de cutele responsabilității. Se retrase cu Annixter într-una din boxele goale și începu să-i explice totul de-a fir-a-păr, cu lux de amănunte, turuind la nesfîrșit, repetînd ceea ce raportase sumar comitetului.

— Am izbutit... am uneltit... m-am prefăcut... am stat la pîndă...

Annixter își pierdu răbdarea.

— Ia mai dă-le dracului de planuri! În magazia hamurilor am un *punch* care va face să-ți crească părul în chelie, acolo unde ar trebui să-ți crească. Vino! Ne adunăm acolo cîțiva de-ai noștri.

Se strecurară de-a lungul pereților sălii în care se dansa marșul cel mare, îndreptîndu-se spre cămăruța hamurilor și luîndu-i cu ei pe Caraher, pe Dyke, pe Hooven și pe bătrînul Broderson. Cum intrară în magazie, Annixter trase zăvorul.

— Afară, observă el, treburile merg de la sine, aici, în cămăruța asta, e însă un mic orfan care se plictisește de unul singur.

Annixter începu să amestece *punch*-ul și să umple paharele. Osterman închină pentru Quien Sabe și pentru grajdul cel nou. Ridicară paharele în tăcere. Bătrînul Broderson puse paharul jos și, netezindu-și barba lungă, remarcă :

— Hm, hm, nimic de zis, e strașnic ! Îmi amintesc de un *punch* pe care l-am băut de Crăciun în '83, sau nu, în '84... și, oricum, *punch*-ul ăla... l-am băut la Ukiah... *era* în '83...

Bătrînul bîiguia anapoda, neputînd să stăvilească șuvoiul cuvintelor, pierzîndu-se în amănunte, încărcîndu-și frazele cu năvalnice și încîlcite digresiuni care nu interesau pe nimeni cîtuși de puțin.

— Eu nu beau, preciză Dyke, dar cîteva picături într-un pahar cu apă n-ar strica Mormolocului, o să-și închipuie că-i limonadă.

Era pe punctul de a amesteca un pahar pentru Sidney, dar în ultima clipă se răzgîndi.

— Ar trebui să adăugăm și puțină *chartreuse*, își dădu cu părerea Caraher, aplecîndu-se la urechea lui Annixter.

Acesta se aprinse numaidecît.

— Da' de unde, da' de unde ! Știu eu mai bine. Uneori trebuie, alteori nu.

Lui Hooven îi era însă hărăzit succesul zilei.

— *Gesundheit !* [1] strigă el, ridicînd al doilea pahar. Îl goli și îl puse înapoi pe masă, răsuflînd adînc de plăcere. *Ach, Gott !* strigă el, acest șnaps, ei, cret ca acest șnaps e pun ca îngrășămînt, nu ?

— Ca îngrășămînt ! exclamară cei de față, hohotind de rîs.

— Ai nimerit-o, Bismarck ! îl felicită Annixter.

Vorba lui Hooven avu mare succes. De aceea, toată seara nu i s-a mai spus *punch*-ului decît „îngrășămînt". Osterman vărsase cîțiva stropi pe dușumea și o ținea morțiș că acolo încolțise de îndată niște grîu. La un moment dat se întoarse spre bătrînul Broderson.

---

[1] Sănătate ! (În limba germană în original.)

— Sînt chel, aşa-i ? Vrei să ştii cum mi-am pierdut părul ? Dacă-mi făgăduieşti că nu întrebi nimic mai mult, îţi spun. Dă-ţi cuvîntul de onoare.

— Ce ? Ce spui ? Nu înţeleg. Părul dumitale ? Da, îţi dau cuvîntul meu de onoare ! *Cum* l-ai pierdut ?

— Mi-a fost smuls.

Bătrînul îl privi mirat. Toţi izbucniră în rîs. Bătrînul Broderson crezu că făcuse o glumă şugubeaţă şi-şi rîse în barbă, clătinînd din cap. Deodată, însă, împins de curiozitate, întrebă grav :

— Dar... dar... *cine* ţi l-a smuls ?

— Ei, vociferă Osterman, mi-ai făgăduit să nu întrebi nimic mai mult !

Cei de faţă izbucniră în şi mai zgomotoase hohote de rîs. Rezemat de uşă, Caraher se ţinea de şolduri, făcînd un haz nebun. Hooven, însă, cu totul absent, neînţelegînd nimic, se holba la unul şi la altul cu un zîmbet silit, şters, crezînd că încă era vorba de faimoasa lui vorbă.

— Îngrăşămînt, nu ? Aşa că-i glum pun ? Asta-i !

Din pricina larmei şi risetelor, trecu o vreme pînă ce Dyke auzi cel dintîi o bătaie stăruitoare în uşa zăvorîtă. Îi atrase atenţia lui Annixter. Bombănind şi înjurînd, Annixter trase zăvorul şi deschise uşa. Expresia lui se schimbă însă numaidecît.

— *Hello !* Presley ! Intră ! Intră, Pres.

Răsunară strigăte de bun venit din partea tuturor. Se instăpînea tot mai mult o atmosferă de voioşie. Annixter îl zări pe Vanamee în spatele lui Presley şi, trecînd pentru o clipă peste distanţa dintre patron şi salariat, îi pofti pe amîndoi să intre, declarînd solemn :

— Prietenii lui Presley sînt şi ai mei.

După ce intrară şi strînseră mîinile celor de faţă, Presley îl luă pe Annixter deoparte.

— Vanamee şi cu mine venim de la Bonneville. L-am văzut pe Delaney acolo. Era călare pe Şarg. Părea plin de *whisky* şi de vin roşu ieftin şi pus pe scandal. Ar fi trebuit să-i vezi tot echipamentul de *cow-*

boy[1] — pantaloni de piele netăbăcită, *sombrero*[2], pinteni, şi ditamai pistolul la şold. Zicea că n-a fost poftit la serată, dar că o să vină să spargă petrecerea. Ne-a spus că l-ai ameninţat c-ai să-l pui pe goană de la Quien Sabe şi că are să vină la noapte ca să-ţi dea acest prilej !

— Ce spui ?! exclamă Annixter, dînd din cap. Ca să-mi dea prilejul ?...

Presley îl privi dezamăgit. Cunoscînd emotivitatea lui Annixter, se aşteptase să producă asupra lui un efect mult mai dramatic. Începu să-i arate ce primejdie îl ameninţa. Delaney înjunghiase cîndva un fochist în părţile Panamintului[3]. Era cunoscut pretutindeni ca zurbagiu. Annixter însă nu se lăsă impresionat cîtuşi de puţin.

— Perfect ! exclamă el. Perfect ! Nu sufla o vorbă nimănui, ar putea să se sperie fetele. Poftim şi trage-i o duşcă.

În sală dansul era în toi. Orchestra cînta o polcă. Tînărul Vacca răzuise a cincisprezecea luminare, şi duşumeaua luneca straşnic. Farmacistul, rigid ca un automat, făcînd piruete după piruete, tot timpul pe aceeaşi parte, cu ochii sticloşi, cu dinţii încleştaţi, dansa cu una din tinerele hispano-mexicane. Hilma Tree dansa pentru a doua oară cu Harran Derrick. Dansa cu o graţie neasemuită. Rumenă, radioasă, ţinea ochii pe jumătate închişi, şi printre buzele-i întredeschise ieşea din timp în timp un suspin prelung, fremătător, expresia unei fericiri nespuse. Muzica, vîrtejul culorilor, căldura cam apăsătoare din sală, monotonia mişcărilor şi chiar oboseala fizică o exaltaseră. Era primul ei bal. Se simţea ca într-un vis fermecător. Ar fi dansat fără încetare pînă dimineaţa. Minna Hooven şi Cutter se plimbau prin sală. *Missis* Hooven, cu micuţa Hilda, care îi adormise pe genunchi, nu-şi lua ochii de la rochia fiicei sale. Cînd Minna trecea

---

[1] Nume sub care sînt desemnaţi în S.U.A. paznicii — de obicei călări — ai marilor cirezi şi herghelii.

[2] Pălărie de fetru moale, cu boruri largi (în limba spaniolă în original).

[3] District în California.

pe lîngă ea, şoptea cu energie: „Pst! Pst!" De sub corsetul Minnei ieşise vîrful de metal al unui şiret alb. Văzîndu-l, lui *missis* Hooven aproape că-i dădeau lacrimile.

Funcţionarul din Bonneville, îmbrăcat ţipător, se plimba stingher de colo-colo, ca năuc. Pierduse carnetul de bal. Neliniştit, buimac, alerga încolo şi încoace prin sală, ciocnindu-se de perechile care dansau, călcîndu-i pe picioare pe cei aşezaţi pe scaune, holbîndu-se necăjit sub scaune şi de-a lungul sălii, întrebînd în stînga şi în dreapta.

Magnus Derrick, lîngă uşa cea mare a grajdului, care era deschisă, în centrul unui cerc de *ranchers* — Garnett, de la *ranch*-ul Ruby, Keast, de la *ranch*-ul cu acelaşi nume, Gethings, de la *ranch*-ul San Pablo, şi Chattern, de la Bonanza — discuta despre perspectiva unei crize pe piaţa mondială a grîului în anul viitor.

Pe neaşteptate, muzica încheie bucata cu un duduit al tobei, o modulaţie a cornului şi cîteva note prelungi ale contrabasului. Dansul încetă, perechile se îndreptară iute spre locurile lor, numai funcţionarul îmbrăcat ţipător rămase în mijlocul sălii, rotindu-şi ochii în toate părţile. Farmacistul se opri cu o precizie matematică în mijlocul mulţimii dansatorilor şi se înclină ţeapăn în faţa tinerei hispano-mexicane, coborîndu-şi bărbia pînă la cravată. Tot timpul cît ţinuse dansul nu scosese o vorbă. Fata îşi croi drum singură spre un scaun, iar farmacistul, ameţit de piruetele făcute tot timpul pe aceeaşi parte se îndreptă spre perete clătinîndu-se. Deodată totul începu să i se învîrtească înaintea ochilor şi căzu pe duşumea cît era de lung. Se auziră hohote de rîs, dar farmacistul se ridică îndată, şi, alb ca varul, cu mîna la stomac, o zbughi spre uşă, făcîndu-se nevăzut în întuneric.

Dabney, bătrînul cel necunoscut, se apropiase de *rancher*-ii care făceau cerc în jurul lui Magnus Derrick şi, cu bărbia înfundată în gulerul lui tare, stătea deoparte, ascultîndu-l tăcut, fără a exprima nici o părere.

Deodată, dirijorul muzicii agită arcuşul şi strigă:

— Toţi cavalerii să-şi ia partenerele pentru lansie[1] şi promenadă[2] în jurul sălii!

Dansul nu începu însă numaidecit. Tinerii se îmbulziră în jurul estradei, se auziră vociferări. Skeezicks, care cînta din tubă, îi învinuia pe cornist şi pe toboşar că-i şterpeliseră gustarea rece. Cînd şi cînd striga:

— A, nu! Asta-i culmea! Daţi-mi cîrnaţii, că de nu, vă rup gîtul, să ştiţi! Aha! Las', că nu-s prost! Vă ţineţi de şotii! Cîrnaţii şi friptura de porc, sau plec!

Şi puse ostentativ tuba în cutie. Tinerii de faţă începură să protesteze în gura mare. Friptura de porc şi unul dintre cîrnaţi ieşiră la iveală. Celălalt dispăruse. Pînă la urmă Skeezicks binevoi să se liniştească. Dansul începu din nou.

După o jumătate de oră, numărul celor din magazia hamurilor sporise mult. Bărbaţii gravitau în mod firesc spre colţul acela. I se dădu drumul înăuntru şi lui Harran Derrick, care de altfel nu stătu prea mult, neavînd alt gînd decît să danseze cu Hilma Tree. Mai tîrziu intrară în cameră Garnett, de la *ranch*-ul Ruby, şi Gethings, de la *ranch*-ul San Pablo. Se prepara al patrulea vas de *punch*. Annixter şi Caraher se ciorovăiau în privinţa ingredientelor. Cei de faţă îşi aprinseră ţigări de foi. Curînd, aerul din cameră deveni albastru, înceţoşat, din pricina fumului înecăcios. Era tare cald. Aşezaţi pe scaunele înşiruite de-a lungul pereţilor, oaspeţii goleau pahar după pahar.

Numai Vanamee nu voia să bea. Absent, cu ţigara între degete, şedea deoparte, privindu-i pe ceilalţi calm, puţin dispreţuitor.

După al treilea pahar, Hooven fusese copleşit de o tristeţe adîncă; ofta din greu. Le spuse că se simţea „debrimat" şi se plînse de Cutter, care-i luase taurul. Se retrăsese într-un colţ şi se aşezase pe un scaun, cu tocurile pe stinghie, ştergîndu-şi lacrimile, inconsolabil.

Annixter tresări uimit cînd deodată îl văzu pe bătrînul Broderson făcîndu-i cu ochiul, nespus de şiret.

---

[1] şi [2] Dansuri constînd dintr-un şir de figuri în cursul cărora partenerii se schimbă între ei.

— Ehei, cînd eram eu flăcăiandru la Ukiah, şopti acesta răguşit, ce mai diavol eram cu fetele! Dar, Doamne-Dumnezeule, adăugă el înghiontindu-l, n-aş vrea să se ştie.

Dintre cei de faţă, numai Annixter nu era ameţit. Deşi ţinea pasul cu ceilalţi, golind pahar după pahar, nu se clătina pe picioare, şi mintea-i era limpede. Organismul lui ţeapăn, îndărătnic părea impermeabil la alcool. Nu se îmbătase niciodată şi se fălea cu rezistenţa lui. Aşa-i era firea, şi bună pace!

— Ascultaţi! strigă bătrînul Broderson adresîndu-se tuturor şi trăgîndu-se de barbă neliniştit. Ascultaţi! Eu... Eu... Ascultaţi! Sînt un diavol cu fetele. Dădu din cap cu încăpăţinare, închizînd ochii cu un aer de expert şi apoi continuă: Da, domnilor, sînt un diavol! Cînd aveam şaptesprezeci ani, se afla o tînără doamnă la Ukiah. Obişnuiam să ne întîlnim la cimitir în fiecare după-amiază. Trebuia să plec la şcoală la Sacramento. În după-amiaza cînd urma să plec ne-am întîlnit din nou la cimitir şi am stat atît de tîrziu, încît era cît pe-aci să pierd trenul. O chema Célestine.

Tăcu cîteva clipe. Ceilalţi aşteptau să-şi continue povestirea.

— Şi pe urmă? întrebă Annixter.

— Pe urmă? Pe urmă nimic. N-am mai văzut-o niciodată. O chema Célestine.

Izbucniră toţi în rîs. Osterman strigă batjocoritor:

— Ei! Asta a fost bună! Mai poveşteşte-ne una!

Bătrînul rîse şi el, crezînd că fusese la înălţime. Îl chemă pe Osterman şi-i şopti la ureche:

— Ssst! Ascultă! Hai să mergem într-o seară la San Francisco... Vrei? Să ne facem de cap. O să fie vesel. Ehei, nu găseşti altul ca mine! Sînt un... un... un *ţap* bătrîn! Aşa-s eu! Află că nu m-am ramolit de loc. O să vezi.

Annixter nu mai voi să prepare al cincilea castron de *punch* şi încredinţă această onoare lui Osterman, care afirma că are o reţetă de la Solotari care avea să ia şi spoiala de pe polonic. Îl lăsă să se ciorovăiască cu Caraher, care stăruia să se adauge *chartreuse*, apoi ieşi să vadă cum mai mergea petrecerea.

Nimeri în pauza dintre două dansuri. Înăuntrul și împrejurul boxei de la capătul halei, unde se servea limonadă, era îmbulzeală mare. Tinerii alergau de colo-colo, cîte unul, doi sau trei, ducînd cu mare grijă pahare pline partenerelor în toalete albe, azurii și trandafirii, așezate de-a lungul zidului opus, flancate de mamele și surorile lor mai mari, în rochii negre. Sala vuia de larma conversațiilor, dominată cînd și cînd de hohote de rîs. Toată lumea părea bine dispusă. În căldura tot mai mare, ghirlandele și verdeața cu care erau împodobiți pereții răspîndeau o mireasmă pătrunzătoare, ce amintea obișnuitele serbări organizate de Crăciun la școlile duminicale[1]. În celelalte boxe tinerii aduseseră scaune și își curtau de zor partenerele. Pieptănați frumos, cu cărare la mijloc, se aplecau afabili în fața lor și, cu o mînă pe speteaza scaunului, le făceau vînt cu evantaiul.

În prag Annixter îl întîlni pe *pater* Sarria, care ieșise să fumeze o țigară groasă de foi. Fața lui blîndă, voioasă era luminată de un zîmbet statornic, binevoitor. Scrumul țigării lăsase o dîră cenușie pe sutană, la piept. Se feri din calea lui Annixter, temîndu-se, fără îndoială, că acesta ar putea să facă vreo aluzie la cocoși, și, înclinîndu-se îndatoritor spre cei ale căror priviri le întîlnea, își reluă locul pe scaun, lîngă estrada muzicanților.

În timp ce străbătea sala încet, Annixter era salutat din toate părțile. Trebuia să se oprească să dea mîna cu unul și cu altul și să primească felicitări pentru construirea grajdului și pentru succesul seratei. Asculta absent, cu gîndurile aiurea, fără a-și ascunde nerăbdarea ori de cîte ori vreun tînăr căuta să angajeze o conversație cu el sau să-l prezinte surorilor sau prietenilor acestora. Îi repezea cu o brutalitate jignitoare, stîrnind indignare și aruncînd sămînța viitoarelor conflicte și alimentînd antipatiile de care era înconjurat. O căuta din ochi pe Hilma Tree.

Dădu de ea pe neașteptate lîngă doamna Tree. Cîțiva tineri forfoteau împrejurul ei. Îndrăzneala îi pieri ca

[1] Școli care funcționează în zilele de duminică pe lîngă unele biserici din S.U.A.

luată de vînt. Arţagul şi insolenţa se mistuiră subit, făcînd loc zăpăcelii şi sfielii. În loc să se apropie şi să-i vorbească, aşa cum avusese de gînd, se prefăcu că n-o vede şi trecu pe lîngă ea, cu ochii ţintă la un lampion japonez care era pe punctul de a lua foc.

Nu aruncase spre ea decît o singură privire iute, ageră, dar atîta îi fusese de-ajuns. Hilma se schimbase. Schimbare subtilă, insesizabilă, greu de definit, dar nu mai puţin perceptibilă. Însufleţirea, emoţia delicioasă „a primului bal" îşi făcuseră efectul. Poate că numai atîta lipsise. Era greu de explicat cum şi ce fel, dar în acea scurtă clipă Annixter văzuse în Hilma femeia. Nu mai era fata pe care putea s-o privească de sus, cu care putea să fie binevoitor, a cărei graţie uşoară, copilărească se cuvenea să fie privită cu o îngăduinţă amuzată.

Cînd Annixter se întoarse, în magazie era ilaritate generală. Din *whisky*, diluat cu şampanie şi zeamă de lămîie, Osterman făcuse într-adevăr un minunat „îngrăşămînt". Primul rînd de pahare fusese salutat cu o salvă de aclamaţii. Aţîţat de băutură, Hooven îşi revenise şi striga că, *bei Gott*, Cutter „o să aibă de-a face cu el", în timp ce Osterman, în picioare pe un scaun în fundul magaziei, cerea în gura mare „cîteva clipe de tăcere, domnilor", ca să le poată povesti o anecdotă.

Annixter băgă de seamă că băuturile — şampania, *whisky*-ul, coniacul şi toate celelalte — erau pe isprăvite. Ar fi fost o ruşine fără seamăn dacă s-ar fi putut spune despre el că nu îngrijise ca invitaţii să aibă destulă băutură. Se strecură afară neobservat şi, dînd în uşă de doi dintre argaţi, îi trimise la casa *ranch*-ului, ca să aducă toate lăzile cu băutură care se mai găseau acolo.

După ce îngriji de băutură, Annixter nu se întoarse în cămăruţa hamurilor. În sală era în toi un cadril, şi dirijorul striga figurile. Neobosit, tînărul Vacca dădea roată prin sală, răzuind lumînare după lumînare, stăpînit de un singur gînd, de gîndul datoriei, îmbrîncind dansatorii şi refuzînd să asculte pe cei care-i spuneau că duşumeaua era destul de lunecoasă. Farmacistul se

întorsese în sală și sta sprijinit de perete lîngă ușă, deprimat, melancolic, căci de vreme ce nu mai putea să danseze, serata nu-i mai făcea nici o plăcere. Funcționarul din Bonneville, îmbrăcat țipător, tocmai provocase un incident deplorabil. Căutîndu-și batista, pe care o pierduse tot umblînd după carnetul de bal, din nebăgare de seamă nimerise în magazia de furaje, care fusese amenajată toaletă pentru femei, tocmai în clipa cînd *missis* Hooven, după ce scosese rochia Minnei, îi strîngea șireturile corsetului. Se iscase un scandal înfiorător. Fusese pur și simplu pus pe goană de țipetele asurzitoare scoase de *missis* Hooven. Un tînăr, „partenerul" Minnei, care sta lîngă ușa magaziei, așteptînd-o pe aceasta, îl rugă cu un ton înadins batjocoritor să poftească afară pentru o clipă. Îmbrîncit încolo și încoace, buimac, cu răsuflarea tăiată, funcționarul din Bonneville se uita uluit de la unul la altul, neînțelegînd ce se întîmplase.

Între timp, cadrilul se terminase. Muzica orașului tocmai ataca un vals. În vreme ce-și croia drum prin sală, ca să se încredințeze că lucrurile merg bine, Annixter dădu cu ochii de Hilma Tree. Ședea singură, privind spre mulțimea dansatorilor, căutînd parcă pe cineva.

— Te distrezi bine, *miss* Hilma? întrebă el, oprindu-se o clipă.

— O, *foarte* bine! exclamă ea. Foarte bine!... dar nu știu unde mi-a dispărut partenerul. Ca să vezi! Am rămas singură... întiia oară în toată seara, adăugă ea cu mîndrie. Nu cumva l-ați văzut... pe partenerul meu, *sir*? I-am uitat numele. Abia l-am cunoscut. Am cunoscut și alții, atît de mulți, încît nu prea pot să le țin minte numele nici la jumătate din ei. Era un tînăr din Bonneville... funcționar, cred, parcă îmi amintesc că l-am văzut într-o prăvălie acolo... un tînăr îmbrăcat foarte elegant.

— S-o fi rătăcit în învălmășeala asta, răspunse Annixter.

Deodată îl fulgeră o idee. Încleștă dinții, hotărît:

— Ascultă, *miss* Hilma, ce-ar fi dacă mi-ai acorda cîteva minute? Nu ca să dansăm, nu, nici nu mă gîn-

desc. Nu-mi place să țopăi, ca să rîdă unul și altul de mine. Îți propun să facem o plimbare. Vrei ? Ce zici ?

Hilma consimți.

— Nu-mi pare chiar *așa* rău că nu dansez cu funcționărașul acela... spuse ea cu sfială. Cred însă că e foarte urît din partea mea, nu-i așa ?

Annixter îi dădu toate asigurările că nu era așa.

— Ce cald îmi e ! murmură Hilma, făcîndu-și vînt cu batista. Oh, ce bine m-am distrat ! M-am temut foarte că n-o să mă invite nimeni la dans, c-o să stau cu mama și cu tata toată seara. Dar n-a fost așa, m-au invitat la fiecare dans, ba chiar unele dansuri a trebuit să le împart mai multor parteneri. Oh ! suspină ea, rotindu-și ochii prin sală, privind din nou ghirlandele din chembrică în trei culori, lampioanele japoneze, lămpile care filau, verdeața care împodobea pereții. Oh ! Totul e atît de drăguț, întocmai ca în basme ! Și cînd te gîndești că nu ține decît o seară, și mîine dimineață te trezești din nou pentru treburile obișnuite.

— Ei, remarcă Annixter, ținînd neapărat să-i aducă aminte cui se datorau toate, am făcut ce am putut, și cred că nimeni n-ar fi putut face mai mult !

Hilma îl copleși cu o explozie de mulțumiri, pe care dînsul le respinse încruntat. N-avea de ce să-i mulțumească. Nu-l costase cine știe ce. Îi plăcea să vadă oameni veseli. Mulțimea părea că se distrează bine. Ce părere avea ea ? Era destul antren ? Se distra bine ?

Annixter repetă întrebarea, incapabil să găsească un subiect de conversație. Hilma îl asigură că niciodată nu va uita această serată și adăugă :

— Dansul ! Oh, nici nu vă închipuiți ce mult îmi place să dansez. Nici nu mi-am dat seama de lucrul acesta. Aș putea să dansez toată noaptea, să nu mă opresc o clipă.

Auzind aceste cuvinte, Annixter se simți stînjenit. Fără îndoială că plimbarea nu era cîtuși de puțin pe placul ei. Întrebîndu-se dacă nu se va face de rîs, exclamă :

— N-ai vrea să dansezi acum ?

— Oh, da!

Se opriră în loc, Hilma se întoarse cu fața și se lăsă în brațele lui. Annixter încleștă dinții, și fruntea îi fu năpădită de sudoare. Nu mai dansase de cinci ani. Nici chiar în zilele cele mai bune nu fusese tare la dans.

Șovăiră o clipă, așteptînd să prindă tactul. În momentul critic o pereche dădu peste ei, încurcîndu-i. Annixter înjură pe înfundate. O cuprinse cu brațul după mijloc și o trase într-un colț.

— Să încercăm din nou, murmură el.

Ascultînd muzica — un, doi, trei, un, doi, trei — încercară încă o dată să prindă ritmul valsului. Annixter întîrzie însă cu o fracțiune de secundă și o călcă pe picior. Ieșind din colț, făcură o a treia încercare, dar se ciocniră de o altă pereche, și în clipa cînd își recăpătară echilibrul, o a treia pereche îl lovi atît de zdravăn pe Annixter, încît se clătină pe picioare, turbînd de mînie. Nespus de stînjenită, Hilma se străduia din răsputeri să nu izbucnească în rîs, și astfel, izbiți mereu din toate părțile, strîngîndu-se în brațe unul pe altul, cerîndu-și scuze unul altuia, ajunseră amîndoi în mijlocul sălii, cînd deodată se ivi Delaney.

Apăru brusc, ca o explozie. La intrare se stîrni forfotă, izbucni o grindină de înjurături, răsună un tropot furios de copite, iar dansatorii se tălăzuiră de o parte și de alta a sălii, în vreme ce el țîșni printre ei. Călare pe Șarg, intrase în galop și se oprise în mijlocul sălii.

Văzîndu-se înăuntru, trăsese dîrlogii și în același timp își înfipsese pintenii în pîntecele calului. Acesta se cabrase din goană, și apoi, făcînd un zgomot asurzitor cu potcoavele de fier pe dușumeaua răsunătoare, rămase înfipt pe loc. Împuns în același timp cu amîndoi pintenii, sta arcuit, cu capul între țurloaie. Dacă Delaney n-ar fi fost cel mai bun călăreț din împrejurimi, ar fi zburat peste cap ca un sac de nisip. Slăbi însă dîrlogii, strînse burta calului între genunchi, și Șargul, cunoscîndu-și de mult stăpînul, se lăsă strunit, tremurînd, în timp ce de pe zăbale picura spumă însîngerată.

Urmărind să facă impresie, Delaney se echipase cu cea mai mare grijă, hotărît să-i dea gata pe toţi, aşa încît măcar înfăţişarea să întărească reputaţia lui de „zurbagiu". Nimic nu fusese uitat, nici *sombrero*-ul cu borurile ridicate în sus, nici batista albastră cu picăţele, legată la ceafă, nici mănuşile groase de călărie cu tighele roşii, nici, în special, aşa-numiţii *chaparejos*[1], pantalonii de piele ai *cowboy*-lor din regiunile de munte, nici tocul pistolului spînzurînd pe şold. Dar tocul pistolului era gol, şi în mîna dreaptă a călăreţului lucea un „Colt"[2] de tip militar, încărcat, cu cocoşul tras, dîndu-i zurbagiului un aer războinic. Luminile lămpilor se oglindeau şters în oţelul brunat.

Dansul se opri instantaneu şi se iscă un adevărat haos. Muzica amuţi cu un scîrţîit discordant, şi într-o clipă, mijlocul sălii, pînă atunci plin de lume, rămase pustiu. Ca nisipul măturat de vînt de pe o stîncă, oaspeţii, mînaţi de un impuls irezistibil, se traseră spre laturile grajdului, răsturnînd scaune, îmbrîncindu-se, căzînd, ridicîndu-se, călcîndu-se în picioare, încălecîndu-se, ascunzîndu-se pe sub scaune, lipindu-se de pereţi, pe scurt, se stîrni o hărmălaie cumplită, toţi fugind orbeşte care încotro, pradă unei panici de nedescris. Totul era o unduire de braţe, de muselină sfîşiată, de flori strivite, de chipuri palide, de picioare învălmăşite, fugind în toate părţile, lăsîndu-i singuri în mijlocul sălii pe Annixter şi pe Hilma, faţă în faţă cu Delaney, turmentat de băutură, clocotind pentru că nu uitase insulta ce-i fusese adusă, pus pe rele fără să-i pese de urmări.

Timp de o fracţiune de secundă, după acea goană nebună pentru a se pune la adăpost, mulţimea amuţi, lipită de ziduri, temîndu-se să mai facă vreo mişcare, uluită, buimăcită, încremenită de spaimă, şi în acel scurt răstimp, Annixter, cu ochii la Delaney, îi şopti repede Hilmei:

— Fugi, trage-te repede la o parte! Idiotul *ar putea* să tragă.

---

[1] În limba hispano-mexicană în original.

[2] Pistol cu butoi, numit astfel după numele inventatorului.

În clipa următoare, în vreme ce Delaney își strunea calul, în acel moment critic se petrecu un lucru uimitor. Hilma, întorcîndu-se cu spatele spre Delaney, cu mîinile încleștate de brațul lui Annixter, cu ochii în ochii lui, strigă :

— Hai și tu !

Atîta tot. Pentru Annixter însă asta constituia o revelație. Atent și sensibil la tot ce se întîmpla în jurul lui, ghici deodată totul. O secundă se uitară adînc unul în ochii celuilalt, și Annixter înțelese că nu-i era indiferent Hilmei.

Totul se petrecuse într-o clipită. Trei cuvinte și o privire fuseseră de ajuns. Ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic, Annixter o împinse pe Hilma deoparte, repetînd, cu asprime :

— Fugi, îți spun ! Nu vezi pistolul în mîna lui ?! N-am destulă bătaie de cap și fără tine ?

Se desprinse din strînsoarea ei și, cu ochii la Delaney, se trase pieziș îndărăt, spre peretele grajdului, îndepărtînd-o pe Hilma. În cele din urmă, o împinse cu atîta violență, încît fata se dădu înapoi împleticindu-se. Careva o prinse de braț și o trase îndărăt, lăsîndu-l pe Annixter singur în mijlocul parchetului de dans, cu mîinile în buzunarele hainei, sfredelindu-și adversarul cu privirile.

Văcarul nu era încă gata să se încaiere. Fără a se teme de nimic, curajul lui fiind biciuit de alcool, făcea pe grozavul, și, jucînd pentru galerie, întîrzia deznodămîntul. Îmboldit cu mîna și cu genunchii, calul tropotea, fornăia, scutura din cap, în timp ce călărețul, adresîndu-i-se lui Annixter, vărsă un torent de invective :

— Ehei ! Să-mi sară ochii dacă ăsta nu-i Buck Annixter în persoană ! Zicea că mă zvîrle de aici cu vîrful cizmei, așa-i ? Ei bine, iacătă acum și prilejul s-o faci, să te vadă cucoanele. Ia te uită, dă o serată în grajdul lui și uită să-și invite prietenul nărăvaș. Dar prietenul nu l-a uitat. Nu, nu l-a uitat. Nărăvașul lui prieten își amintește orice fleac. Cu prilejul ăsta, prietenul lui vrea să-l vadă jucînd. A venit, totuși, crezînd că va fi bine primit, și dorește să-l vadă pe

drăguțul de Buck Annixter jucînd! Dorește doar să le arate prietenilor lui Buck Annixter cum știe să țopăie Buck, să țopăie de unul singur, să țopăie nițeluș ca găina pe o tavă încinsă. De aceea nărăvașul lui prieten îl roagă frumos: țopăie nițeluș în fața cucoanelor, Buck. Numărul ăsta face singur toate paralele! Hai, Buck, dă-i drumul. Atenție! Acu îți dau tonul.

Începu să-și joace pistolul, rotindu-l cu o repeziciune de necrezut în jurul degetului arătător, pe care-l vîrîse în garda trăgaciului. Pistolul părea în mîna lui doar un punct de oțel albastru. Deodată, fără să oprească rotirea pistolului, trase un foc și, de la picioarele lui Annixter, o așchie de lemn țîșni în sus.

— E timpul, strigă el, în timp ce calul, speriat de detunătură, sări înapoi. Stai... o clipă. Aici e prea multă lumină pentru treaba asta. Lampa aia mare de colo îmi bate în ochi. Păzea! Îi trimit un plumb.

Un al doilea foc stinse lampa de deasupra estradei muzicii. Privitorii scoaseră un țipăt. Un fior frenetic, convulsiv străbătu mulțimea, care se crispă așa cum se crispează în țarcul lor iepurii de casă cînd se sperie de ceva.

Annixter abia se clinti din loc. Se afla la vreo treizeci de pași de zurbagiu, cu mîinile în buzunare, cu ochii ageri, scînteietori, încordat.

Irascibil, impulsiv în împrejurări fără importanță, acum, cînd îl amenința o primejdie gravă, era de o liniște nefirească.

— Sînt cu ochii pe tine! strigă Delaney. Nu te amăgi. Ține-ți mîinile în buzunarele *hainei*, de ai poftă să mai trăiești puțin. Nu cumva să faci o mișcare spre șold, că atunci prietenii mătăluță au să fie chemați mîine dimineață la morgă să te recunoască. Cînd mă apucă damblalele, sînt dat dracului! Așa-s și în noaptea asta! Pînă și mie mi-e frică de mine. Cînd am să plec de aici, o să trebuiască să modifice cifrele recensămîntului populației. Ei, hai odată, am obosit tot așteptînd. Doar ți-am spus că am venit să te văd jucînd.

— Lasă calul aici şi... şterge-o, Delaney, îl somă Annixter, fără a ridica glasul. Hai, întinde-o!

Delaney se holbă, prefăcîndu-se copleşit de uimire. Îl privi cu atenţie din şa.

— Ce-e-e?! strigă el. Ce-ai spus? Ia te uită! Mi se pare că chiar cauţi gîlceavă. Aşa mi se pare!

— Greşeşti, băiete, mormăi Annixter, parte către Delaney, parte către sine însuşi. Dacă aş căuta gîlceavă, ar fi limpede, nu ţi s-ar mai părea!

Şi rostind aceste cuvinte, începu să tragă. Nici nu apucase Delaney să intre în sală, că Annixter îşi şi făurise planul de luptă. Pistolul lui era de mult în buzunarul hainei, şi acum începu să tragă prin haină, fără să scoată miinile din buzunare.

Pînă atunci Annixter nu fusese sigur pe sine. Fără îndoială că în primele citeva clipe ar fi salutat cu plăcere orice mijloc onorabil prin care ar fi putut să iasă din încurcătură. Detunătura pistolului îi dădu însă încredere în sine însuşi. Îl scoase fulgerător din buzunar şi trase din nou.

Duelul începu brusc, împuşcătură după împuşcătură. Nouraşi de fum azurii ţîşneau între amîndoi ca nişte săgeţi, răspîndindu-se ca o ceaţă, ridicîndu-se deasupra lor, formînd straturi unduitoare. Se părea că nici unul dintre cei doi adversari nu dorea să facă moarte de om. Trăgeau fără a ochi. Dorinţa amîndurora era să-şi descarce pistoalele şi să-şi păzească pielea. Nu se mai ocărau. Acum vorbeau pentru ei pistoalele.

Annixter işi aminti de această scenă vreme îndelungată. Putea să reconstituie cu uşurinţă toate amănuntele: mulţimea înghesuită, lipită de zidurile sălii, lampioanele, mirosul de verdeaţă amestecat cu acela al lemnului proaspăt tăiat, al punguţelor cu miresme şi al prafului de puşcă. Murmurul vag, chinuit, înspăimîntat, care se ridica din mulţimea invitaţilor, nechezatul calului, focurile trase la întîmplare, ecoul tropotului de copite, faţa aprinsă a lui Harran Derrick în uşa magaziei hamurilor, şi, în mijlocul sălii, el şi Delaney, singuri, sărind de colo-colo într-un nor de fum.

Pistolul lui nu avea decît șase cartușe, dar lui Annixter i se părea că trăsese douăzeci de focuri. Fără îndoială că următorul avea să fie ultimul. Ce se va întîmpla atunci? Privi prin ceața albastră, care, cu fiece detunătură, se îngroșa între el și zurbagiu. Ca să-și apere pielea, trebuia neapărat să „plaseze" cel puțin un glonț. La un moment dat, cînd calul, înnebunit de spaimă, sări înapoi, pieptul și umerii lui Delaney se ridicară deasupra fumului. Pentru întîia oară de cînd se dezlănțuise lupta, Annixter ochi. Însă mai înainte ca el să fi apăsat pe trăgaci, răsună o detunătură puternică. Calul, cu dîrlogii în vînt, cu șaua goală, se repezi cît era de mare cu capul înainte, prăbușindu-se peste șirul de scaune. Delaney se ridică greu de pe podea. Pumnul și încheietura îi erau pline de sînge. Pistolul nu mai era în mîna sa. Pe neașteptate, se întoarse pe călcîie și o luă la goană spre ușă. Mulțimea se dădu în lături, la dreapta și la stînga, făcîndu-i loc. Apoi dispăru.

Douăzeci de oameni se aruncară în același timp asupra calului, dar, înnebunit, orb de spaimă, buimac, năuc, acesta își croi drum prin mulțime și se repezi spre colțul în care se afla estrada muzicii. Se lovi crunt de perete, bufnind ca un sac de pietre, rănindu-se la cap. Ca un taur înfuriat, cu sîngele curgînd șiroaie de pe frunte, se întoarse și o luă din nou la goană.

Țipînd înspăimîntați, oamenii se fereau, fugind din calea lui. Un bătrîn fu dat grămadă pe podea și călcat în picioare. Calul se împiedică de dîrlogii pe care îi tîra după el, dădu peste un morman de scaune dintr-un colț și, cu un trosnet înfiorător de lemn sfărîmat, se prăbuși, zvîrlind nebunește din copite în toate părțile. O mulțime de bărbați se repeziră la el, apucînd dîrlogii, apăsîndu-i capul, strigînd, gesticulînd. Cîteva clipe calul se zbătu, se zvîrcoli năuc. Apoi, încet-încet, începu să-și vină în fire, scoțînd cînd și cînd icnete adînci, care făcură să plesnească chingile, rotindu-și rugător ochii speriați, cu mușchii tremurînd ca varga, tresărind și încordîndu-se ca o fată căzută

pradă unei crize de isterie. În cele din urmă se liniști. Oamenii îl lăsară să se ridice în picioare. Luară șaua de pe el și îl duseră într-una din boxele goale, unde rămase tot restul serii, cu capul plecat, cu chișițele tremurînde, întorcînd capul cu teamă, arătîndu-și albul ochilor și fornăind prelung.

O oră mai tîrziu, serata continua, ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic. Incidentul fusese închis. Iureșul neașteptat al spaimei și primejdiei de moarte care țîșnise din întuneric, întrerupînd deodată veselia, se ivise și pierise ca fulgerul. Multe dintre femei plecaseră acasă, luîndu-și bărbații cu ele, însă cei mai mulți invitați rămăseseră, neînțelegînd ca acea întîmplare să tulbure bucuria serii, hotărîți să rămînă pe poziție, cel puțin ca să braveze, dacă nu pentru altceva. Delaney n-avea să se întoarcă, de asta erau încredințați cu toții. Și dacă ar fi făcut-o, doar erau acolo mai bine de cincizeci de tineri ca să-i dea o lecție bună, la naiba! Întiia oară prea fuseseră luați pe neașteptate, și mai înainte ca ei să-și dea seama despre ce era vorba, zurbagiul se făcuse nevăzut. O clipă numai, și i-ar fi arătat ei, oho! Da, da, puneau prinsoare că l-ar fi văzut pe dracu!

Toată lumea povestea întîmplări asemănătoare. Cel puțin un bărbat din trei luase parte cîndva la o luptă cu pistoalele. „Ei, să fi văzut ce s-a întîmplat odată în comitatul Yuba!" „Ehei, dar în comitatul Butte, în primele zile ale colonizării"... „Hm, n-a fost cine știe ce... o nimica toată! Odată, într-un bar din Arizona... am fost eu de față..." Și așa mai departe, ba una, ba alta. Osterman afirma solemn că văzuse un fochist tăiat în două de un joagăr din Nevada. Bătrînul Broderson fusese martor la un linșaj în 1855, la San Francisco, pe California Street. Dyke povesti cum într-o zi, cînd era mecanic pe locomotivă, călcase un om beat la o barieră. Gethings împușcase un tîlhar de drumul mare. Hooven implîntase baioneta într-un

chasseur[1] francez la Sedan[2]. Un bătrîn hispano-mexican, de 100 de ani, din Guadalajara, își amintea cum se apărase Frémont pe un pisc de munte, în comitatul San Benito. Farmacistul trăsese într-un spărgător care încercase să intre în prăvălia lui, odată, în seara Anului nou. Tînărul Vacca văzuse un zurbagiu împușcat la Guadalajara. *Pater* Sarria administrase de mai multe ori sfintele taine unor *desperados*[3] portughezi împușcați. Chiar și femeile își aminteau întîmplări înfiorătoare. *Missis* Cutter povesti unui grup de curioși despre o întîmplare la care asistase în 1851, cînd trei oameni din comitatul Placer căzuseră într-o cursă și fuseseră împușcați, murind după aceea pe dușumeaua bucătăriei, sub ochii ei. *Missis* Dyke fusese martora unei tîlhării la drumul mare, cînd un factor poștal, deși înarmat cu o pușcă de vînătoare, fusese ucis. O sumedenie de povești asemănătoare erau istorisite pretutindeni în sală. Atmosfera era supraîncărcată de sînge, horcăieli de moarte, de mirosul prafului de pușcă, de pîrîitul armelor de foc, de toate isprăvile intrate în legendă, petrecute în 1849[4]. Violența și cruzimile vieții de altădată erau evocate, perindîndu-se într-o procesiune fără de sfîrșit — sub lumina lampioanelor de hîrtie și a lămpilor cu petrol — pe dinaintea ochilor oaspeților.

Întîmplarea stîrnise spiritul războinic al bărbaților adunați. Deodată, o agresivitate aprinsă tresări sub jiletcile și sub plastroanele scrobite. Pentru un fleac, cei de față erau gata să provoace la luptă pe oricine le-ar fi stat împotrivă.

Parcă ar fi fost niște țapi tineri ațîțați de o luptă între cerbi. La cea mai ușoară provocare, își lăsau în jos capul cu coarnele întinse, grozăvindu-se în fața ciutelor și a viților. Erau amintite vechi conflicte.

---

[1] Soldat aparținînd unor unități mixte, alcătuite din călăreți și pedestrași (în limba franceză în original).

[2] Bătălie în care masa principală a armatei franceze a fost zdrobită, pecetluind astfel soarta războiului franco-prusian din 1870—1871.

[3] Răufăcători și criminali (în limba spaniolă în original).

[4] Anul în care, îndată după descoperirea primelor zăcăminte aurifere, coloniști din toate colțurile lumii au dat năvală în California.

Unul căuta cu tot dinadinsul să plătească o veche poliță, strecurînd grosolan o înțepătură printre alte vorbe. Simțul onoarei personale se ascuțise neasemuit. La cea mai mică pricină, capul se înălța țanțoș, buzele se strîmbau într-un zîmbet disprețuitor. Caraher se jura că pînă într-o săptămînă avea să-l împuște pe S. Behrman. Hooven și Cutter, care începuseră din nou disputa lor în privința taurului, trebuiră despărțiți de două ori. Pe neașteptate, partenerul Minnei Hooven dădu cu ochii de funcționarul din Bonneville, cel cu hainele țipătoare, pe care îl luă la pumni și-l zvîrli afară, strigînd că o ofensase grosolan pe *miss* Hooven. Trei inși abia putură să-l scape din mîinile lui pe funcționarul din Bonneville, care, gîfîind, cu gulerul descheiat, ridicat în obraz, se holba năuc la cei dimprejur.

Annixter trona fudul într-un cerc de admiratori, pufnind în stînga și în dreapta, cu pieptul bombat, cu bărbia în vînt. Era eroul zilei, și pentru onoarea de a-i strînge mîna trebuia să lupți. Admiratorii îl băteau pe spate, dînd din cap cu gravitate, aprobator: „Așa mai zic și eu!" „Ți-au trebuit nervi, nu glumă, pentru așa ceva!" „Cum te simți? Ce curaj!" „Nici Apache Kid[1] n-ar fi fost mai grozav!" „Cît sînge rece!" „Trebuie să ai ochi ageri și mînă sigură ca să tragi așa!" „Despre împușcătura asta o să se vorbească în comitatul Tulare cincizeci de ani de aici înainte."

Annixter nu răspundea nimic, asculta doar, întrebîndu-se mirat ce se întîmplase. Știa doar că Delaney o luase la fugă, zvîrlind pistolul, cu sîngele curgînd șiroaie. Încet-încet, se încredințase totuși că ultimul glonț pe care-l trăsese lovise mîna în care Delaney ținea pistolul, zdrobindu-i-o și zvîrlindu-i pistolul cît colo. Mare mirare! După ce începuseră împușcăturile, nu-l mai văzuse prea limpede pe Delaney. Lucrurile se desfășuraseră valvîrtej.

— Ia spune, unde-ai învățat să tragi *așa*? îl întrebă careva.

---

[1] Căpetenie a indienilor nomazi apache (sau apași) din sud-vestul S.U.A., care pînă în 1886 au opus o rezistență disperată cotropirii pămînturilor lor.

Annixter ridică din umeri cu un gest de negrăită nepăsare.

— Ei, răspunse el într-o doară, nu de *felul în care trag* mi-a fost mie grijă !

Cei dimprejur căscau gura încîntați, dînd din cap admirativ.

— Ei, cred și eu că nu !

— Nu, domnule, nicidecum !

— Te cred !

Femeile se îmbulzeau în jurul lui Annixter, strîngîndu-i mîinile, spunîndu-i că salvase viețile fiicelor lor. El, luînd o poză de superbă indignare, de modestă uitare de sine a cavalerilor medievali, scăpă amintindu-și o frază de o eleganță rafinată. Ai fi zis că este Lancelot[1] după turnir, că este Bayard[2] primind felicitări după luptă.

— Ei, să nu mai vorbim de asta, murmură. Am făcut doar ceea ce orice alt bărbat ar fi făcut în locul meu.

Pentru a restabili pe deplin echilibrul psihic al oaspeților, vesti că masa va fi servită de îndată. Mizase pe acest lucru ca pe o surpriză înviorătoare. Hotărîse ca masa să fie servită la miezul nopții, dar apariția neașteptată a lui Delaney tulburase programul seratei. De aceea, mesele au fost aduse cu o oră mai devreme. Fură așezate de-a lungul celor trei ziduri ale sălii și încărcate cu friptură rece de vită, cu pui și rațe fripte, cu munți de sandvișuri, garafe cu lapte și limonadă, calupuri de brînză, castroane cu măsline, tăvi cu portocale și nuci. Apariția atîtor bunătăți fu întîmpinată cu salve de aplauze. Muzica execută un step îndrăcit. Asistența se aruncă asupra bucatelor în scîrțiitul scaunelor, în foșnetul febril al muselinei și organdiului. Curînd, farfuriile zăngăneau

---

[1] Personaj al romanelor medievale engleze despre cavalerii „Mesei rotunde" (secolele XIII—XIV) ; în lumea anglo-saxonă, Lancelot e considerat drept cea mai perfectă întruchipare a idealurilor etice înscrise în codul moralei cavalerești.

[2] *Pierre du Terrail, seigneur de Bayard* (1473 ?—1524), căpitan francez, care, pentru lealitatea și vitejia lui, a fost supranumit „Cavalerul fără frică și fără prihană".

de mama focului, stîrnind un vacarm de nedescris. Mesele fură luate cu asalt. Unii se apucară să mănînce ce era mai la îndemînă, începînd cu portocale şi nuci şi sfîrşind cu carne de vită şi pui fript. La sfîrşit, o dată cu îngheţata, fură aduse tichii de hîrtie. Pretutindeni în jurul meselor, plesnitoarele pocneau una după alta, ca nenumărate „puşcoace". Musafirii se gătiră cu tichiile de foiţă satinată — „bonetele frigiene", „cornetele de magicieni", „calotele libertăţii". Uitîndu-se peste masă la cei din faţa lor, fetele izbucniră în hohote de rîs şi începură să bată din palme.

Grupul din magazia hamurilor se aşeză la o masă separată, în capul căreia trona Annixter. La celălalt capăt şedea Harran. Împuşcăturile îl dezmeticiseră de-a binelea pe Presley. Şedea lîngă Vanamee, care mînca puţin, preferind să privească olimpic cele ce se petreceau, şi cînd larma mesenilor aţîţaţi de băutură creştea peste măsură, zîmbea cu dispreţ. Osterman făcea cocoloaşe de pîine şi le zvîrlea încolo şi încoace peste masă cu o dibăcie uimitoare, dar ceilalţi — Dyke, bătrînul Broderson, Caraher, Harran, Hooven, Garnett, de la *ranch*-ul Ruby, Keast, proprietarul *ranch*-ului cu acelaşi nume, Gethings, de la *ranch*-ul San Pablo, şi Chattern, de la Bonanza — se înfruptară zdravăn din toate bunătăţile. Într-un colţ, mult, neobservat, ignorat, şedea Dabney, bătrînul tăcut, fără prieteni, despre care nu se ştia altceva decît că se numea astfel. Mînca şi bea domol, înmuindu-şi sandvişul în limonadă.

Osterman hăpăia toate măslinele care-i erau la îndemînă — douăzeci, cincizeci, o sută — de altceva nu se atingea. Bătrînul Broderson se uita la el cu falca lăsată în jos. Osterman se lăuda că o dată, cu prilejul unei prinsori, mîncase o mie de măsline. Mesenii arătau spre el miraţi. Încîntat că poate face senzaţie, Osterman înfuleca de zor măsline. Conţinutul unui întreg castron dispăru repede în gura mare ca de reptilă uriaşă. Obrajii lui stacojii erau întinşi, chelia îi lucea. Îl apucară colicele. Stomacul se răzvrătise,

dar n-avea a face! Era satisfăcut, radios. Îi lăsase cu gura căscată pe cei din jur.

— O dată am înghițit din greșeală o broască, povestea el bătrînului Broderson. Mîncam struguri. **Parșiva a** trăit **în stomacul meu** trei săptămîni. Cînd **ploua,** orăcăia. **Nu crezi?** stărui el. Acum o am acasă într-o sticlă cu alcool.

Fără a se îndoi cîtuși de puțin, bătrînul Broderson clipea speriat și dădea din cap uimit.

— Asta-i bună! strigă Caraher de la celălalt capăt al mesei. Asta-i bună! Alta la rînd!

— Asta îmi amintește de o întîmplare, îndrăzni bătrînul Broderson șovăielnic. Odată, cînd eram la Ukiah, acum vreo cincizeci de ani...

— Stop! strigară deodată cîteva glasuri. Asta-i prea bună! Povestește-ne alta!

— Aaaalta? murmură Broderson, privind în jurul său. Alta nu știu. Eram la Ukiah. Mmm-ați zăpăcit de tot.

Îndată ce mulțimea dădu gata tot ce era pe mesele din hala cea lungă, se mătură pe jos. Invitații cerură în gura mare să se cînte un *Virginia reel*[1]. Începuse ultima parte a seratei, cea mai zgomotoasă. Tinerii prindeau fetele din preajma lor. Muzica intonă cu brio. Cele două șiruri se alcătuiră repede. O clipă după aceea, dansul era din nou în toi, invitații fiind încă gătiți cu bonete frigiene și cu calote de foiță roz și bleu.

Grupul intimilor se retrase din nou în magazia hamurilor. Noi cutii de țigări de foi fură deschise și prepararăcel de al șaptelea castron de *punch*. Osterman își picura pe chelie drojdia adunată în fundul unui pahar, și îndată declară că simte cum îi crește părul.

Deodată însă bătrînul Broderson se ridică în picioare.

— Ei, cotcodăci el, mă duc să țopăi și eu nițeluș. Ce, credeți că m-am ramolit? Vă arăt eu vouă tine-

---

[1] Dans popular american în care jucătorii se prind de mînă formînd un cerc.

ţilor! Ehei, cînd mă stîrneşti, sînt ca un cocoş adevărat!

Cu miinile în şolduri, urmat de ceilalţi, cum ieşi din sală, chiar lîngă uşă, dădu peste o mexicană vîrstnică, pe care o împinse buimac, chicotind, în mijlocul celor care dansau *Virginia reel*. În jurul lor se strînse curînd o mulţime de privitori. Bătrînul Broderson stepa sprinten ca un cîrlan, pocnind din degete, bătîndu-şi coapsele, cu gura căscată într-un rînjet aţiţat. Toţi cei din jurul lor îl aplaudau. Muzica oraşului îşi îndoi eforturile, şi bătrînul, buimac, gîfîind, cu răsuflarea tăiată, ţopăia din răsputeri. Parcă îl apucaseră năbădăile — făcea plecăciuni, înainta, se trăgea înapoi, bîţîindu-şi barba, scos din minţi de muzică, de larmă, de aplauze şi de efectul *punch*-ului.

— Să nu-ţi fie de deochi, Santa Claus[1]!

Dar privirile lui Annixter rătăceau de colo-colo. O căutau pe Hilma Tree, amintindu-şi expresia ochilor ei în acea clipă de primejdie. De atunci n-o mai văzuse. În sfîrşit, dădu cu ochii de ea. Nu dansa. Şedea cu „partenerul" ei la capătul sălii, lîngă părinţi, privind în gol, cu ochi mari, cu o expresie serioasă. Gîndurile îi rătăceau aiurea, fără îndoială. Annixter tocmai voia să se îndrepte spre ea, cînd fu întrerupt de un strigăt.

Bătrînul Broderson, în plin dans, se lovise cu mîna peste şold, scoţînd un geamăt căruia îi urmă o tuse chinuitoare. Îl apucase un junghi, un acces. Cu un gest de resemnare, se trase înapoi anevoie, şchiopătînd jalnic, tîrînd un picior. Ceru să fie chemată soţia lui. Bătrîna Broderson îl luă în primire, bombănindu-l că se dăduse în spectacol, dojenindu-l ca pe un băieţaş de 10 ani.

— Aş vrea să ştiu, izbucni ea, în timp ce Broderson şchiopăta amărît, melancolic, sprijinindu-se de braţul ei, ce i-o fi venit să ţopăie aşa, Dumnezeule? Acum

---

[1] Formă coruptă din englezescul Saint Nicholas (sfîntul Niculae), personaj care, în mitologia creştină a anglo-saxonilor, împarte daruri copiilor în fiece an la 24 decembrie.

ce-o să mai facă? Vesel bunic, zău așa! Mai bine-ar face să se gîndească la coșciug.

Era aproape de miezul nopții. Într-un iureș de voioșie, serata se apropia de sfîrșit. Muzicanții, asudați, trudeau din greu, ca sclavii de pe galere. Dansatorii cîntau din gură, acompaniind muzica.

Din nou grupul intimilor se adună în magazia hamurilor. Chiar și Magnus Derrick le făcu onoarea să intre, ca să ciocnească un pahar. Presley și Vanamee stăteau, ca și pînă atunci, deoparte, privind. Vanamee era tot mai dezgustat. În colțul lui, nebăgat în seamă, uitat, Dabney sorbea mereu din pahar, cu încăpățînare, grav, rezervat. Garnett, de la *ranch*-ul Ruby, Keast, proprietarul *ranch*-ului cu același nume, Gethings, de la San Pablo, și Chattern, de la Bonanza, se lăsaseră pe spetezele scaunelor, cu jiletcile descheiate, cu picioarele întinse, și rîdeau — de ce, nici ei n-ar fi putut spune. În magazie își făcură acum apariția și alți *ranchers*, cultivatori de grîu din locuri foarte îndepărtate, ca Goshen și Pixley, pe care Annixter nu-i văzuse niciodată. Tineri și bătrîni, proprietari ai unor adevărate domenii — sute de mii de acri de pămînt arabil — vreo zece-douăzeci de oameni care nu se cunoșteau, dar care țineau să-i strîngă mîna lui Magnus Derrick, „figura proeminentă" a văii. Bătrînul Broderson, despre care toți credeau că plecase acasă, se întoarse, de data aceasta mult mai cumpănit, și se așeză la masă, dar nu mai voi să bea nici un strop.

Musafirii lui Annixter se împărțiră în două grupuri — dansatorii, care executau ultimele figuri ale dansului *Virginia reel*, și zgomotosul grup de bărbați din magazia hamurilor, care golea ultimele pahare de „îngrășămînt". Ambele grupuri sporiseră. Chiar și bătrînii participau la dans, iar cei care nu dansau se strecuraseră în magazie. Cele două grupuri lărmuiau pe întrecute. Afară, în sală, era un adevărat vîrtej de veselie, o furtună de rîsete, de aplauze și chiote. În cămăruța hamurilor, strigătele și cîntecele învălmășite, tropotul greu al picioarelor transmiteau o vibrație lămpilor și lampioanelor japoneze, a căror

lumină pîlpîia şi juca în rafalele rîsetelor. Cînd şi cînd, printre strigăte răzbeau accentele muzicii, modulaţiile viorilor, sunetele viguroase ale cornului, duduitul aprig, neîntrerupt al tobei.

Uneori, toate aceste sunete discordante se contopeau într-o larmă nedesluşită, zgomotoasă, asurzitoare, care se înălţa în noapte de sub uriaşul acoperiş al grajdului, trimiţîndu-şi ecourile departe peste ogoarele *ranch*-urilor înconjurătoare, care se rostogoleau în nemărginire sub cerul înnourat, liniştit, tainic, tăcut.

Annixter, cu castronul de *punch* în braţe, turna ultimele picături în paharul lui Caraher. Deodată simţi că îl trage cineva de mînecă. Lăsă jos castronul.

— Ei, de unde-ai răsărit ? întrebă el.

Era un curier din Bonneville, un tinerel în uniformă, folosit de Compania de telefoane pentru transmiterea comunicărilor urgente. Tocmai sosise din oraş pe bicicletă, gîfîind, cu răsuflarea tăiată.

— Un plic pentru dumneavoastră, *sir*. Sînteţi bun să iscăliţi ?

Şi deschise condica în faţa lui Annixter. Acesta semnă de primire, mirat.

Tînărul plecă, lăsînd în mîinile lui Annixter un plic gros, galben. Adresa era bătută la maşină, iar într-un colţ se afla scrisă cu creionul albastru menţiunea : „Urgent".

Annixter deschise plicul. În el se aflau alte plicuri sigilate, nouă la număr, adresate lui Magnus Derrick, Osterman, Broderson, Garnett, Keast, Gethings, Chattern, Dabney şi lui însuşi.

Nedumerit, Annixter distribui plicurile celor în drept, murmurînd pentru sine :

— Ce-o mai fi şi asta ?

Episodul nu trecuse neobservat. Se aşternu o oarecare linişte. Oaspeţii urmăreau din ochi plicurile în timp ce treceau din mînă în mînă în jurul mesei. Îşi închipuiau că Annixter le pregătise o surpriză.

Magnus Derrick, care şedea lîngă Annixter, îşi primi plicul cel dintîi. Cerîndu-şi scuze, îl deschise.

— Citiți scrisoarea, citiți-o cu glas tare, *Governor!* strigară cîțiva. În noaptea asta nu există secrete, știți bine, totul cu cărțile pe masă.

Magnus parcurse iute conținutul scrisorii, apoi se ridică în picioare și citi cu glas tare :

Magnus Derrick
Bonneville,
California
Comitatul Tulare

Stimate domn,

Cu începere de la 1 octombrie crt., prețul terenului proprietatea companiei, pe care-l ocupați, inclus în *ranch*-ul dumneavoastră Los Muertos, a fost fixat la 27,00 dolari per acru. Terenul se oferă în prezent spre vînzare la acest preț pentru orice amator.

Al domniei-voastre etc. ...

Cyrus Blakelee Ruggles
împuternicitul pentru problemele imobiliare al „P. & S.W."

S. Behrman
împuternicitul local al „P. & S.W."

În mijlocul tăcerii care urmă, Osterman exclamă încruntat :

— *Asta-i* bună ! Mai povestește-ne una.

Urmă un lung răstimp de tăcere.

Liniștea tot mai adîncă n-a fost tulburată decît de zgomotul hîrtiei sfîșiate, pe măsură ce Annixter, Osterman, bătrînul Broderson și ceilalți își rupeau plicurile și citeau scrisorile. Erau, aproape cuvînt cu cuvînt, identice cu cea adresată lui Magnus Derrick. Numai prețurile și numele proprii variau. În unele cazuri, prețul per acru era de douăzeci și doi de dolari. În cazul lui Annixter era de treizeci.

— Şi... cînd te gîndeşti că au făgăduit să-mi vîndă, să... să ne vîndă tuturor pămîntul, gifii bătrînul Broderson, *„la doi dolari şi jumătate* per acru".

Nu numai *rancher*-ii din jurul oraşului Bonneville se vedeau expuşi să fie jecmăniţi prin această manoperă a Căii Ferate, căci sistemul parcelelor alternate fusese aplicat pretutindeni în Valea San Joaquinului. Deşi nu-i lovea decît pe *rancher*-ii din jurul oraşului Bonneville, manopera crea un precedent periculos. Îi atingea aproape pe toţi cei de faţă, ameninţîndu-i cu ruina. Se aflau în această situaţie mai bine de un milion de acri.

Izbucni pe neaşteptate o adevărată furtună. Mulţi dintre cei de faţă săriră în picioare, cu dinţii încleştaţi, cu pumnii strînşi, stacojii de mînie. Înjurături, ocări, blesteme izbucneau ca exploziile succesive ale unor mine. Glasurile vibrau de indignare. Pumnii erau vînturaţi în aer, degetele se crispau ca nişte gheare, tremurînd de furie. Amintirea nelegiuirilor, nedreptăţilor, samavolniciilor, jecmănirilor, jafurilor din ultimii douăzeci de ani stîrni deodată un urlet care culmină în blesteme răguşite. O clipă, în acel urlet nearticulat, deznădăjduit, sălbatic, nu fu nimic inteligibil. Fiinţa omenească, hăituită, stoarsă, de pe care se luase şapte piei, sugrumată, ajunsă la ananghie, devenise necruţătoare, fioroasă şi, pînă la urmă, se întorsese arătîndu-şi colţii şi scoţînd ghearele, spre a înfrunta încleştarea morţii. Chinuită, încolţită, răcnea ca o fiară, apărîndu-şi bîrlogul şi puii, gata să muşte, să sfîşie, să răpună duşmanul într-o încăierare sălbatică, înfricoşătoare, sîngeroasă, turbată.

Larma scădea uneori, şi atunci, printre strigătele intermitente, răzbăteau acordurile muzicii şi animaţia dansului.

— Aici e mîna lui S. Behrman! strigă Harran Derrick.

— Şi-a ales bine momentul, murmură Annixter. Ne-a dat lovitura cînd ne simţeam mai bine ca oricînd.

— Domnilor, asta înseamnă ruina.

— Ce e de făcut?

— *Să luptăm!* Pe dumnezeul meu! Crezi că o să stăm cu brațele încrucișate? Cine o să înghită una ca asta? Ne dă mîna să înghițim?

Larma izbucni din nou. Cu cît înțelegeau mai bine scopul acestei manopere a Căii Ferate, cu atît le părea mai îngrozitoare, mai criminală și mai intolerabilă. Era oare cu putință ca această tiranie să fie îndurată încă multă vreme? Cunoșteau însă — căci anii care trecuseră fuseseră o învățătură de minte — cunoșteau monstrul necruțător, monstrul de fier cu care aveau de-a face, și, iară și iară, amintirea nedreptăților, a silniciilor îi făcea să sară în picioare, blestemînd în gura mare, cu pumnii încleștați, răgușiți de atîta răcnit.

— Să luptăm! Cum să luptăm? Ce aveți de gînd să faceți?

— Dacă este lege în țara asta...

— Dacă este, e în buzunarul lui Shelgrim. În mîna cui e justiția din California? Nu în a lui Shelgrim?

— Dumnezeu să-l pedepsească!

— Cît o să mai răbdați? Cît o să mai așteptați ca să vă răfuiți cu el?

— Cum rămîne cu angajamentul solemn al companiei de a ne vinde pămîntul cu precădere?

— Acum pămîntul e oferit spre vînzare oricui, fără alegere.

— Ia te uită, te pomenești c-ar vrea să ne zvîrle afară și din case?! Ca să vezi, și am pus la bătaie opt mii de dolari ca să ameliorez pămîntul!

— Eu, șase. Acum, cînd am pus treaba pe roate, Calea Ferată vrea să mă jefuiască.

— Dar sistemul de canale de irigație pe care l-am construit Derrick și cu mine? Treaba asta a înghițit mii de dolari.

— Am să lupt pînă la ultimul cent!

— Unde? În fața justiției pe care a cumpărat-o compania?

— Dar ce, crezi c-am să mă dau bătut așa, cu una, cu două? Să-i las să-mi ia pămîntul? Pe dumnezeul meu, nu-mi pasă de lege, nu-mi pasă de Calea Ferată, *n-am să mă las!*

— Nici eu!
— Nici eu!
— Nici eu!
— Asta-i ultima picătură! Întîi luptăm prin mijloace legale. Dacă nu izbutim, punem mîna pe puşcă.
— N-au decît să mă ucidă. Să mă împuşte. Dar mai bine mor luptînd pentru căminul meu... decît să înghit una ca asta.
— Să iasă toată lumea, în afară de *ranchers!* răsună deodată glasul lui Annixter. Hooven, Caraher, Dyke, ştergeţi-o! Aici e o afacere de familie. Presley, tu şi prietenul tău puteţi rămîne.

Vrînd-nevrînd, ceilalţi ieşiră. În afară de Presley şi de Vanamee, în magazie nu rămaseră decît Magnus Derrick, Annixter, bătrînul Broderson, Harran, Garnett, de la *ranch*-ul Ruby, Keast, proprietarul *ranch*-ului cu acelaşi nume, Gethings, de la *ranch*-ul San Pablo, şi Chattern, de la Bonanza, şi alţi cîţiva *ranchers* din diferite părţi ale ţinutului, printre care bătrînul Dabney, tăcut, nebăgat în seamă, căruia nu-i adresa nimeni nici o vorbă şi care nu deschisese gura nici o singură dată.

Cei care fuseseră siliţi să iasă povestiră, fireşte, cele întîmplate. Repetată din gură în gură, ştirea se răspîndi, şi, unul cîte unul, invitaţii părăsiră parchetul de dans. Se formară grupuri-grupuri. Veselia se risipi repede. *Virginia reel* se întrerupse. Muzicanţii amuţiră. În locul voioşiei însufleţite care domnea cu o jumătate de oră mai înainte, prin sală se răspîndi un murmur surd, un vălmăşag de şoapte, de glasuri scăzute, de paşi sfioşi, de scîrţîit uşor de scaune, mutate cu băgare de seamă, în timp ce dinapoia uşii zăvorîte a magaziei hamurilor răzbea zvonul prelung, sumbru al dezbaterilor aprinse, pline de mînie. Serata dansantă se sfîrşise brusc. Nehotărîndu-se să plece în felul acesta, amărîţi, uluiţi, invitaţii stăteau în picioare, stîngaci, cu privirile pierdute în gol, cu mîinile atîrnîndu-le fără vlagă de-o parte şi de alta a trupului, privindu-se buimaci. Presimţirea unei nenorociri sumbre, iminente, un freamăt tainic, deznădăjduit, de

nelinişte şi spaimă, pluteau în noapte pe deasupra capetelor.

În magazie mînia se dezlănţuise însă neînfrînată. Un *rancher* după altul tuna şi fulgera, vorbind învălmăşit, fără nici o rînduială. Era izbucnirea frenetică a furiei oarbe. Aceeaşi hotărîre îi unea însă pe toţi — să ţină piept cu orice preţ, oricît ar fi durat lupta, oricare ar fi fost sfîrşitul.

Deodată, Osterman sări în picioare. Chelia îi lucea în lumina lămpii, urechile clăpăuge îi ardeau, un torent de vorbe se revărsa din gura lui mare, ca o tăietură orizontală. Faţa lui de actor de comedie se învăpăiase. Intră în scenă ca un erou de melodramă, cu un gest larg, parcă ar fi măturat ceva dinaintea lui.

— *Organizare*, strigă el, acesta trebuie să fie cuvîntul nostru de ordine! Nenorocirea *rancher*-ilor e faptul că îşi pulverizează forţele. *Acum* trebuie să stăm umăr la umăr. A sosit momentul critic, clipa hotărîtoare. Vom şti oare să-i facem faţă? Vă chem să *formăm o ligă*. Nu săptămîna viitoare, nu mîine, nu în zori, ci acum, în clipa aceasta, pe loc, înainte de a ieşi de aici, să ne unim, să punem bazele unei mari organizaţii solidare, hotărîtă să lupte pe viaţă şi pe moarte, cu ajutorul căreia, dacă va fi nevoie, să ne apărăm drepturile şi căminele. Sînteţi gata? Acum, ori niciodată, vă chem *să formăm o ligă!*

În aceeaşi clipă cei de faţă îi răspunseră într-un glas. Cu un instinct de actor, Osterman luase cuvîntul în momentul psihologic şi reuşi să-i ridice în picioare pe toţi. Nimeni nu ştia prea bine ce însemna o ligă, totuşi bănuiau că era ceva, un instrument, o armă cu care puteau să lupte. Osterman nu sfîrşise vorba, cînd încăperea vui, toţi cei de faţă răcnind:

— Ligă! Ligă!

— Chiar în noaptea asta, acum, chiar în clipa asta, înainte de a pleca, să iscălim constituirea ei.

— Are dreptate. Organizare! Ligă!

— Avem un comitet în funcţiune! strigă Osterman. Membrii lui sînt *mister* Broderson, *mister* Annixter, *mister* Harran Derrick şi eu. Ce scopuri urmărim, o

să vă explic altă dată. Fie ca acest comitet să constituie nucleul ligii, vremelnic, cel puțin. Aveți încredere în noi. Acționăm pentru dumneavoastră și împreună cu dumneavoastră. Încuviințați ca acest nucleu să se transforme cîndva în acel comitet mai mare al ligii, iar ca președinte al ligii — aici se opri o clipă — ca președinte, nu poate fi propus decît un nume, numele unui om pe care toți îl privim ca pe un conducător al nostru, numele lui Magnus Derrick.

Cuvintele lui Osterman fură întîmpinate cu o furtună de aplauze. Cămăruța hamurilor vuia :

— Derrick ! Derrick !

— Magnus, președinte !

— Derrick, conducătorul nostru firesc !

Derrick, Derrick, Derrick, președinte !

Magnus Derrick se ridică în picioare. Nu făcu nici un gest. Drept, ca un ofițer de cavalerie, înalt, zvelt, autoritar, impunător, îi domină pe toți numaidecît. Liniștea se așternu într-o clipă.

— Domnilor, începu el, dacă „organizare" este un cuvînt înțelept, „moderație" e și mai înțelept. Împrejurarea de față pare prea gravă ca să ne pripim. Propun să ne întoarcem toți la casele noastre, să dormim, uitînd ceea ce s-a întîmplat, și să ne întîlnim din nou mîine, cînd vom fi liniștiți și vom putea discuta această problemă cu mintea mai limpede. Cît despre onoarea pe care vreți să mi-o faceți, trebuie să vă spun că și aceasta e o problemă ce necesită o cumpănire profundă. Deocamdată liga nu este decît un cuvînt. Să accepți conducerea unei organizații ale cărei principii n-au fost încă stabilite e o responsabilitate gravă. Nu sînt înclinat să o accept...

Nu-l lăsară să continue. Izbucni o furtună de proteste. Se striga :

— Nu, nu ! Înființăm liga în noaptea asta ! Derrick, președinte !

— Prea mult am fost moderați.

— Întîi liga, după aceea principiile.

— Nu putem să mai așteptăm, stărui Osterman. Mulți dintre noi n-ar putea să vină mîine la o adunare. Avem atîtea treburi pe cap ! Acum sîntem adunați

laolaltă. Propun numirea unui preşedinte şi a unui secretar. Să punem chestiunea la vot. Însă mai întîi liga. Hai să aşternem pe hîrtie cîteva rezoluţii, ca, pentru apărarea căminelor noastre, să stăm umăr la umăr pînă la moarte dacă va fi nevoie, şi fiecare dintre cei de faţă să-şi pună semnătura.

Se aşeză, în mijlocul aplauzelor puternice. Un sfert de oră după aceea, în cameră era un adevărat vacarm, vorbeau toţi deodată, sau discutau între ei, cu glas scăzut, în toate colţurile. Din casa *ranch*-ului se aduseseră cerneală, tocuri şi peniţe şi un top de hîrtie. Fură redactate un număr de rezoluţii cu caracter de angajament, prin care se înfiinţa Liga de apărare. Annixter semnă cel dintîi. Urmară ceilalţi. Doar puţini se abţinură, spunînd că se vor asocia la acea acţiune după ce se vor gîndi mai bine. Lista membrilor creştea. Circula de jur împrejurul mesei, fiecare semnătură fiind întîmpinată cu o salvă de aclamaţii. În sfîrşit, ajunse la Harran Derrick. Acesta semnă, în mijlocul unei larme înfiorătoare, după care lăsă jos tocul, ca să strîngă o mulţime de mîini.

— Acum, Magnus Derrick !

— Domnilor, începu acesta, ridicîndu-se din nou, vă rog să-mi îngăduiţi să mai reflectez. Domnilor...

Fu întrerupt de strigăte :

— Nu, nu ! Acum, ori niciodată ! Semnaţi, alăturaţi-vă ligii !

— Nu ne părăsiţi. Aşteptăm ajutor de la dumneavoastră.

Deodată însă *rancher*-ii, aprinşi, care întorseseră capetele spre el, dădură cu ochii de o nouă faţă. Uşa magaziei se deschisese, şi *missis* Derrick, neputînd să mai aştepte afară, se hotărîse şi intrase. Se agăţă de braţul lui Magnus tremurînd. Părul ei frumos, şaten-deschis, era răvăşit, ochii mari, ca de fată, îl priveau măriţi, speriaţi, mîhniţi. Ce primejdii pîndeau, nu-şi dădea seama, dar oamenii cereau ca Magnus să se angajeze într-o acţiune gravă, într-o luptă crîncenă, necruţătoare, pe viaţă şi pe moarte, împotriva monstrului de oţel şi abur, cu inimă de fier. Îmboldită de îndrăzneala fricosului, ea, care dorea atît de mult să treacă neob-

servată, își croise drum pînă aici și pătrunsese în mijlocul grupului cuprins de frenezie, în încăperea caldă, neaerisită, duhnind a alcool și a tutun, în atmosfera supraîncărcată de ură și blesteme. Apucă brațul soțului ei, implorîndu-l, buimăcită de spaimă.

— Nu, nu, murmură ea. Nu, nu semna!

Annie Derrick se simțea ca un fulg prins în vîltoare. Mulțimea se tălăzuia spre Magnus, care cumpănea ce să facă, ținînd tocul într-o mînă, strîngînd degetele soției cu cealaltă și avînd lista de semnături dinainte. Larma era asurzitoare. Surescitarea ajunsese la culme. Șaizeci de mîini se întindeau spre el. Treizeci de glasuri stridente implorau, reproșau, imboldeau, porunceau aproape. Ecoul larmei se rostogolea ca o cascadă năvalnică, vijelioasă, copleșitoare.

În sfîrșit, mulțimea înălțase glasul, cerea să fie condusă, ridicată la luptă. Era mînia oarbă a răzvrătirii, era ca un balaur cu mai multe limbi, cu ochii roșii, rugînd, cerînd să fie condusă, arătîndu-și colții, scoțînd ghearele, impunîndu-și voința pe neașteptate, inexorabil, necruțător, ca presiunea bruscă, irezistibilă a pistonului în camera de explozie.

— Nu, nu, îl imploră Annie Derrick. Nu, Magnus, nu semna.

— *Trebuie*, trebuie! îi strigă Harran în ureche, ca să se facă auzit. Trebuie! Nu înțelegi?

Mulțimea se tălăzui din nou înainte, vuind. Annie Derrick fu îmbrîncită înapoi, împinsă deoparte. Bărbatul ei nu-i mai aparținea. Plătea pentru că era soția unui om proeminent. Ca o uriașă pană de fier, lumea se strecura între ei. Tropăind, mulțimea celor de față îl înconjurase pe Magnus. Nu mai putea să-l vadă, dar asculta, plină de spaimă. O clipă, se așternu liniștea, apoi izbucni un tunet asurzitor, năprasnic, de bucurie. Magnus semnase.

Harran își găsi mama sprijinită de zid, astupîndu-și urechile cu palmele. Ochii ei larg deschiși de spaimă erau plini de lacrimi. Ieși cu ea din magazie, conducînd-o într-o încăpere unde *missis* Tree și Hilma o luară în grijă, apoi, nerăbdător, refuzînd să răspundă

la sumedenia de întrebări neliniştite care îl asaltau, alergă înapoi.

Între timp începuse votul. Osterman îndeplinea provizoriu funcţia de preşedinte. La primul scrutin, dînsul fu numit secretar interimar al ligii, iar Magnus se văzu ales, cu unanimitate de voturi, în funcţia de preşedinte. Se alcătui de asemenea un comitet executiv. Hotărîră ca acesta să se întrunească în ziua următoare la casa *ranch*-ului Los Muertos.

Era unu şi jumătate noaptea. Cea mai mare parte a invitaţilor plecase. Muzicanţii se făcuseră nevăzuţi de mult. În sală nu se mai aflau decît familiile *rancher*-ilor care mai deliberau în magazie. Cei rămaşi se strînseseră grupuri-grupuri în colţurile sălii strălucitoare, viu luminată de nenumăratele lămpi şi lampioane, plină de ecouri. Toţi simţeau că-i ia cu frig. Femeile se înfăşurau în şaluri, tinerii ridicau gulerele hainelor.

Discuţiile aprinse din magazia hamurilor se prelungiră încă vreo jumătate de oră. În sfîrşit, se auzi un zgomot învălmăşit de scaune date la o parte. Întrunirea se sfîrşise. Cei dinăuntru ieşiră în grupuri, căutîndu-i pe ai lor, apoi începură să plece îndată spre casă. Toţi erau istoviţi. Unele dintre fetele *rancher*-ilor dormeau cu capul rezemat pe umerii mamelor.

Billy, grăjdarul, şi ajutorul lui fură treziţi ca să înhame caii. În curtea grajdului se legănau o mulţime de felinare şi de lămpi care filau. Caii, nervoşi, muşcau zăbalele. Brecurile scîrţîiau şi se legănau, primindu-şi încărcătura. În fiece clipă răsuna huruit de roţi, pe măsură ce dispăreau în noapte brec după brec. Bura o ploaie binefăcătoare, şi felinarele începură să se estompeze într-o piclă portocalie.

Magnus Derrick plecă cel din urmă. În pragul sălii dădu de Annixter, sub braţ cu lista membrilor ligii — se hotărîse ca deocamdată s-o păstreze el în casa de bani. Îşi strînseră mîinile în tăcere. Magnus plecă. Roţile şaretei sale scrîşniră pe pietrişul aleii din faţa casei *ranch*-ului, apoi duduiră peste podeţul de scînduri şi, în sfîrşit, şareta ieşi pe poartă. Cîteva clipe, tropotul cailor se auzi înfundat pe drum, apoi pieri şi, pe neaşteptate, se aşternu o linişte adîncă.

În pragul grajdului, Annixter privi o clipă în jurul lui, îngîndurat. Sala era pustie. Acea seară neobişnuită se sfîrşise. Viltoarea întîmplărilor şi a oamenilor, mulţimea dansatorilor, Delaney, duelul cu pistoalele, Hilma Tree, cu ochii pironiţi în ochii lui, într-o mărturisire mută, îmbulzeala din magazia hamurilor, vestea reevaluării pămîntului, năprasnica explozie de mînie, înfiinţarea precipitată a ligii, totul roia învălmăşit prin mintea lui. Se simţea istovit. Dimineaţa va avea timp destul să se gîndească la toate acestea. Începuse să plouă zdravăn. Puse lista într-unul din buzunarele interioare ale hainei, îşi aruncă un sac în spate şi se îndreptă spre casa *ranch*-ului.

Vanamee şi Presley rămăseseră în magazia luminată de pîlpîirea lampioanelor şi a lămpilor, în mijlocul scaunelor răsturnate, al mucurilor de ţigări şi al paharelor sparte, lîngă *punch*-ul vărsat pe jos. Vorbeau şi vorbeau mereu. În sfîrşit, se ridicară şi ieşiră în sală, unde se opriră o clipă, privind în jurul lor.

Billy, grăjdarul, dădea ocol de-a lungul pereţilor, stingînd o lampă după alta. Încet-încet, uriaşa sală se cufundă în întuneric. Pe acoperiş, deasupra capului, ploaia susura mereu, jgheaburile picurau. Duşumeaua era presărată cu ace de brad, coji de portocale, fîşii de organdi şi muselină, petice de hîrtie satinată, bonete frigiene şi calote ale libertăţii, boţite, rupte. Şargul moţăia în boxă pe trei picioare, schimbîndu-şi poziţia cu un suspin prelung. Sudoarea se uscase pe el, înţepenindu-i părul pe spate şi pe crupă, exalînd un iz pătrunzător de amoniac, amestecat cu parfumul învechit al punguţelor cu buruieni înmiresmate şi al florilor ofilite.

Presley şi Vanamee priveau sala pustie. Tăcură îndelung. În sfîrşit, Presley spuse :

— Ei... ce zici de toate astea ?

— Zic că, răspunse încet Vanamee, zic că la Bruxelles s-a dat un bal în noaptea care a precedat bătălia de la Waterloo.

CARTEA a II-a

CAPITOLUL 1

Într-o dimineaţă de la începutul primăverii acelui an, în biroul său din San Francisco, aşezat înaintea unei mese masive de lemn roşu, lustruit, încărcat de ornamentaţii, Lyman Derrick dicta dactilografei corespondenţa. Vocea lui surdă, monotonă enunţa domol frază după frază, exact, precis, oficial.

„Prin prezenta avem onoarea a confirma primirea scrisorii dumneavoastră din 14 crt. şi vă comunic că..."

„Vă rog să binevoiţi a confirma primirea anexatei trate plătibile la New Orleans, care va fi folosită conform acordului intervenit între noi..."

„Ca urmare la scrisoarea dumneavoastră nr. 1.107, referitoare la procesul intentat de municipiul şi comitatul San Francisco firmei «Excelsior Ware House & Storage Co.», sînt de părere că..."

Vocea lui continua fără expresie, domoală, limpede. Dictînd, se legăna uşor înainte şi înapoi pe scaunul turnant, tapisat cu piele, în vreme ce ochii bulbucaţi priveau în gol spre calendarul de pe peretele din faţă, clipind uneori, cînd se oprea în căutarea unui cuvînt.

— Asta-i tot deocamdată, zise el într-un tîrziu.

Fără să răspundă nimic, dactilografa se ridică şi, înfigîndu-şi creionul în coc, se retrase, închizînd binişor uşa în urma ei.

Lyman se ridică, se întinse şi căscă, ducîndu-şi trei degete la gură. Ca să se mai dezmorţească, păşi de

colo-colo de-a lungul încăperii, privind cu satisfacție interiorul elegant, covorul roșu, moale, tapetul măsliniu-închis de pe pereți, cele cîteva gravuri frumoase — portrete ale lui Marshall[1], Taney[2], Field[3] și o litografie în culori, excelent executată, a Marelui Canion[4] al fluviului Colorado — fotoliile adînci, de piele, marea bibliotecă, plină cu cărți, pe care se aflau un bust al lui James Lick și un uriaș glob, verzui, coșul de hîrtii împletit din rafie colorată de indieni navajo, călimara masivă de argint de pe birou, clasorul lucrat cu măiestrie, finisat pînă la ultimul amănunt, și rafturile unde erau înșirate impresionantele cutii de metal pe care stăteau înscrise numele clienților, ale proceselor și terenurilor.

Lyman Derrick avea între 31 și 35 de ani. Spre deosebire de Harran, semăna cu mama lui, dar era mai oacheș, avînd ochii mai mari, și bulbucați, ceea ce-i dădea o expresie exotică, cu totul neobișnuită, neașteptată. Avea părul negru. Purta o mustăcioară subțire, cu sfîrcuri pe care obișnuia să le răsucească delicat între vîrful degetului mare și degetul mic. Totdeauna înainte de a face acest gest, își rotea ușor antebrațul, spre a scoate la vedere manșeta, mișcare care devenise și ea un tic.

Îmbrăcat cu grijă, cu pantalonii impecabil călcați, avea un trandafir roz la butonieră. Purta pantofi de lac, haină de șeviot negru, o jiletcă de covercot cafeniu, încheiată la două rînduri cu nasturi de sidef fumurii. La gît avea o lavalieră „Ascot", o fundă mare de mătase grea, neagră, în care era înfipt un ac de aur, încrustat cu un opal și patru mici diamante.

La una din extremitățile biroului se aflau două ferestre cu vitralii. Oprindu-se îndelung lîngă una din

---

[1] *John Marshall* (1755—1835), președinte al Curții Supreme a S.U.A. (1801—1835).

[2] *Roger Brooke Taney* (1777—1864), președinte al Curții Supreme a S.U.A. (1836—1864).

[3] *Stephen Johnson Field* (1816—1899), judecător la Curtea Supremă a S.U.A. (1863—1897).

[4] Măreț defileu din sud-vestul S.U.A. (statul Arizona), săpat de fluviul Colorado ; are o lungime de 350 km și atinge pe alocuri o adîncime de 1.800 m.

ferestre, Lyman își alese o țigară din caseta bombată de argint oxidat, o aprinse și privi în jos, dorind să se recreeze o clipă, amuzat, atras de priveliște.

Biroul lui se afla la etajul al zecelea al clădirii Bursei, cel mai impunător edificiu public al orașului, în formă de turn, din piatră albă, aflat la intersecția dintre Market Street[1] și Kearney Street.

Pe străzile care de sus păreau niște șanțuri, orașul forfotea tumultuos, vagoanele funicularelor[2] porneau și se opreau în zăngănitul vesel al clopotelor, în zuruitul strident al geamurilor. Camioanele încărcate cu butoaie de bere și căruțele huruiau pe caldarîm, și miile de pietoni se mișcau neîncetat pe trotuare. În jurul marelui havuz Lotta, coșurile pline cu crizanteme, violete, garoafe, trandafiri, crini, zambile ale negustorilor de flori aruncau o pată veselă de culoare pe fondul cenușiu al străzii.

Lui Lyman această priveliște a centrului orașului nu i se părea că ar indica o activitate comercială febrilă. După părerea lui, locuitorii nu erau niciodată preocupați de probleme grave, ci alergau necontenit după distracții ușoare, ignorînd aspectele serioase ale existenței — oameni cumsecade, blajini, luînd viața în glumă, generoși, sociabili, entuziaști ; oameni care trăiau de pe o zi pe alta, într-un loc unde plăcerile puteau fi obținute fără prea mare efort, într-un oraș care oferea viața trepidantă a New Yorkului, fără agitația acestuia, seninătatea Neapolelui, fără lîncezeala lui, romantismul Sevillei, fără pitorescul ei.

În clipa cînd Lyman se întoarse de la fereastră ca să-și reia lucrul, practicantul se ivi în ușă.

— Cineva de la „Litograph Company", *sir*, anunță acesta.

— Ce dorește ? întrebă Lyman, adăugind îndată : Să poftească.

Un tînăr cu un pachet mare în brațe intră în birou, puse pachetul pe un scaun, oftînd ușurat, și spuse cu răsuflarea tăiată :

---

[1] Artera principală a orașului San Francisco.

[2] Orașul fiind așezat în pantă, legătura între cartierele de sus și cele de jos este asigurată de tramvaie cu tracțiune prin cablu.

— De la „Standard Litograph Company".

— Ce conține?

— Nu știu, răspunse tînărul. Hărți, cred.

— N-am nevoie de hărți. Cine le-a trimis? Cred că ai greșit adresa.

Lyman rupse hîrtia de pe fața pachetului și trase afară una din uriașele coli de hîrtie albă, împăturite în opt. Apoi exclamă deodată:

— A, asta e! Sînt hărți. Dar de ce ai venit cu ele aici? Trebuiau duse la biroul de expediții, pentru a fi distribuite.

Scrise o altă adresă pe eticheta pachetului.

— Du-le la adresa asta, continuă el. Asta o păstrez eu. Celelalte le duci la adresa arătată. Dacă îl vezi pe *mister* Darell, spune-i că s-ar putea ca *mister* Derrick — ai reținut numele? — *mister* Derrick s-ar putea să nu vină după-amiază, dar el să-și vadă de treabă ca de obicei.

Tînărul porni cu pachetul, iar Lyman, întinzînd hîrtia pe masă, o studie gînditor.

Era o hartă oficială a căilor ferate din statul California, întocmită la 30 martie curent. Pe ea fuseseră trasate îngrijit, multicolor, diferitele linii ferate ale statului. Liniile albastre, galbene și verzi erau scurte, foarte scurte și izolate, lipsite de importanță, de la distanță abia puteau fi văzute. Întreaga suprafață a hărții era împînzită însă cu o vastă și complicată rețea de linii roșii, marcată: „P. & S. W." Se întîlneau la San Francisco, și de acolo radiau către nord, către est și către sud, spre toate colțurile statului. Din colțul cel mai de sus al hărții, de la Coles, pînă la Yuma, în colțul cel mai de jos, și de la Reno, de o parte, pînă la San Francisco, de cealaltă, se împletea o rețea roșie, un adevărat aparat circulator, care se ramifica, se împreuna, se despărțea, întinzînd și aruncînd antene, ventuze, sugători mărunte, care se desprindeau din artera principală, șerpuind spre cine știe ce colț îndepărtat, năpădind cine știe ce sat sau oraș uitat, înșfăcîndu-l într-unul din miriadele de lațuri ramificate, într-una din sutele de tentacule, și tîrîndu-l, vrînd-nevrînd, spre centrul întregii rețele.

Harta era albă, și părea că tot sîngele roșu, care trebuia să circule, să dea viață comitatelor, orașelor și orășelelor însemnate pe ea, fusese absorbit de acea hidră uriașă, ale cărei sinistre, înfiorătoare artere convergeau spre inima, spre nucleul central. Pe fondul alb, incolor, parcă supt, arterele roșii ale monstrului ieșeau în relief umflate, ghiftuite de sînge, parcă gata să plesnească; arătau ca o excrescență, parazit uriaș, care se îngrășa din sîngele vieții unei întregi comunități.

Într-unul din colțurile de sus ale hărții figurau numele celor trei membri ai comisiei: Jones McNish, pentru primul district, Lyman Derrick, pentru al doilea, și James Darell, pentru al treilea.

Numit candidat de convenția partidului democrat al statului toamna trecută, susținut de coteriile boss-ilor din San Francisco aflați în solda comitetului politic al *rancher*-ilor înființat de tatăl lui, Lyman fusese ales o dată cu Darell, candidatul companiei de cale ferată „Pueblo & Mojave", și cu McNish, candidatul companiei „Pacific & Southwestern". Darell era adversarul companiei „P. & S. W.", iar McNish, omul ei. Lyman era considerat a fi cel mai ponderat dintre toți, căci deși fusese desemnat de *ranchers*, și, era, firește, devotat intereselor acestora, se dovedea un om calm, chibzuit, care nu se lăsa stăpînit de patimă, cum se întîmpla cu colegii lui.

Abil, Osterman izbutise pînă la urmă să-l angreneze pe Magnus în noua politică. Faimoasa ligă, înființată în clipele de mînie aprinsă din noaptea seratei dansante date de Annixter, fusese consolidată peste iarnă. Prin manevrele lui Osterman, comitetul executiv, al cărui președinte era Magnus, se contopise cu vechiul comitet alcătuit din Broderson, Annixter și Osterman. Acesta renunțase prompt la președinția comitetului, lăsîndu-l pe Magnus în fruntea lui. Așa cum plănuise Osterman, Magnus era acum printre ei. Noul comitet avea în vedere două obiective: pe de o parte, să lupte împotriva încercărilor Căii Ferate de a le lua pămînturile și, pe de altă parte, să acționeze pentru traducerea în fapt a planului secret ce ţintea la alcătuirea unei comisii a căilor ferate care să stabilească pentru

griu tarife de transport favorabile pentru *rancher*-ii din Valea San Joaquinului. În legătură cu terenurile intentaseră prompt procese în fața instanțelor de judecată, și noua evaluare — care fixa prețul pămînturilor între 20—30 de dolari per acru în loc de doi — fusese combătută cu înverșunare. Amînările începuseră însă să se țină lanț, procesele dovedindu-se interminabile, și între timp, comitetul își concentră forțele în lupta pentru alegerea membrilor în Comisia *rancher*-ilor, cum fusese supranumită comisia căilor ferate ce urma să fie aleasă.

Harran sugerase cel dintîi ca Lyman, fratele lui, să fie propus drept candidat al districtului. Sugestia fusese întîmpinată din capul locului foarte favorabil. Lyman părea omul cel mai indicat. Deși atașat prin legături de sînge de interesele *rancher*-ilor, nu fusese totuși niciodată identificat cu ele. Crescuse la oraș. Calea Ferată nu putea să aibă prea multe suspiciuni în ceea ce-l privea. Era un jurist capabil, un om de afaceri energic, ager, cu mintea limpede, clarvăzător, avea de pe acum o oarecare experiență politică, lucrase un timp ca procuror adjunct al districtului, iar în prezent ocupa postul de consilier juridic al șerifului[1]. Mai presus de toate acestea, însă, era fiul lui Magnus Derrick. Deci *rancher*-ii se puteau bizui pe el, puteau să aibă încredere în el — cum să nu fie Lyman fidel cauzei lor ? !

Campania pentru alegerea membrilor Comisiei căilor ferate fusese foarte interesantă. Comitetul lui Magnus se văzuse angrenat din capul locului în manopere veroase. Cu orice preț și prin orice mijloace trebuiau să-și pună candidații, și la adunarea pentru desemnarea acestora s-a văzut că era necesar să se cumpere pe față voturile unora dintre delegați. Prin contribuțiile lui Magnus, Annixter, Broderson și Osterman, fondul de acțiune se ridicase la suma de cinci mii de dolari.

---

[1] În S.U.A., funcționar local, cu atribuții polițienești, însărcinat cu menținerea ordinii și cu aducerea la îndeplinire a legilor în comitate.

Numai comitetul era la curent cu manevrele întreprinse pentru mituirea delegaților. Ceilalți membri ai ligii, în necunoștință de cauză asupra căilor și mijloacelor de acțiune necesare, erau convinși că întreaga campanie se desfășura în mod onest.

O săptămînă întreagă după încheierea acestei faze a acțiunii, Magnus se închisese în casă, neprimind pe nimeni, pretextînd că e bolnav, lucru care nu era departe de adevăr. Rușinea pentru manoperele la care recursese, dezgustul față de ceea ce făcuse erau pentru el insuportabile. Nu-l mai putea privi pe Harran în ochi. Începu o perioadă de disimulare, de răceală în relațiile cu soția. De mai multe ori hotărîse s-o rupă cu toată tevatura aceea, să renunțe la președinție, să-i lase pe ceilalți să meargă înainte, fără el. Acum însă era prea tîrziu, se angajase! Se alăturase ligii. Era capul ei, și defetismul lui putea duce la destrămarea organizației în clipa cînd trebuiau concentrate toate forțele pentru a lupta în fața instanțelor de judecată. Situația implica multe aspecte respingătoare. Încercarea de a-i jefui de pămînturile lor rămînea un fapt. Retragerea lui din acea acțiune neonestă ar fi însemnat slăbirea și poate chiar prăbușirea celeilalte acțiuni, pe care o socotea dreaptă, ca însăși dreptatea. Se simțea însă prins într-o capcană fără ieșire. Răul părea iremediabil, împletit indisolubil cu binele. Orbit, buimac, copleșit, luat de șuvoiul evenimentelor, mergea înainte, resemnat, fără a ști încotro.

După o îndelungă opoziție ostentativă din partea șnapanilor de la Calea Ferată, candidatura lui Lyman fusese acceptată, și pînă la urmă acesta fu ales în comisie.

După ce au dobîndit această izbîndă, Magnus, Osterman, Broderson și Annixter se priveau uimiți unul pe altul. Nici în visurile lor cele mai trandafirii nu îndrăzniseră să spere o victorie atît de ușoară. Nu era de crezut că indivizii de la Calea Ferată aveau să se lase îmbrobodiți așa de ușor, să cadă în cursă cu ochii deschiși. Cum fusese oare cu putință așa ceva?

Totuși, Osterman își aruncase pălăria în sus, chiuind de bucurie. Chiar bătrînul Broderson își îngăduise ci-

teva uşoare exclamaţii. Însuşi Magnus fusese radios. Ceilalţi membri ai ligii, întruniţi cu acel prilej, îşi strînseseră mîinile care mai de care, propunînd să se destupe cîteva sticle pentru a sărbători succesul. Numai Annixter se împotrivise.

— Prea a fost uşor, declarase el. Nu, nu sînt satisfăcut. Unde să fie oare mîna lui Shelgrim în toate acestea? Cum de nu se vede mîna lui, blestemat să-i fie sufletul?! Nu, e ceva necurat în treaba asta, ascultaţi-mă pe mine! Undeva, în apele acestea, se ascunde o dihanie. Nu ştiu cum îi spune, nu ştiu ce urmăreşte, dar umblă încoace şi încolo, nevăzută. Dacă socotiţi că aţi prins-o în plasă, ei bine, aflaţi că *eu, unul, nu cred!* Asta-i tot ce am avut să vă spun.

Îl luaseră însă în zeflemea, spunîndu-i că-i o cobe. Comisia fusese alcătuită, ce mai tura-vura! Este? Darell şi Lyman Derrick erau amîndoi oamenii *rancher*-ilor. Dumnezeule mare, Annixter ăsta nu era niciodată mulţumit! Încăpăţînatul! Nu se lăsa pînă nu era tras ultimul foc de armă. Dacă s-ar îneca într-un rîu, nu încape îndoială că leşul lui Annixter ar pluti împotriva curentului, numai aşa, din spirit de contradicţie.

După aceea, noua comisie fusese instalată. În primele luni ale activităţii ei se ocupase cu lichidarea lucrărilor nerezolvate de comisia precedentă şi cu completarea hărţii căilor ferate. Acum însă trecutul fusese lichidat. Era vremea să se ia în considerare revizuirea tarifului pentru transporturile de grîne între Valea San Joaquinului şi litoral.

Lyman şi Darell făgăduiseră să obţină o reducere medie de zece la sută a tarifelor pe întreg teritoriul statului California.

Dactilografa se întoarse cu corespondenţa pentru semnat. Lyman dădu la o parte harta şi se apucă să expedieze lucrările curente, întrebîndu-se ce avea să se aleagă de clientela lui în perioada cît va fi angrenat în lucrările Comisiei căilor ferate.

Spre prînz, în clipa cînd Lyman dăduse să-şi umple un pahar cu apă gazoasă de la sifonul aflat la îndemînă, se auzi o bătaie în uşă, apoi aceasta se deschise,

și Magnus și Harran, urmați de Presley, își făcură intrarea în birou.

— *Hello, hello !* strigă Lyman, sărind în sus, cu mîinile întinse. Ia te uită ce surpriză ! Abia pe diseară vă așteptam. Poftiți, poftiți, luați loc. Un pahar cu sifon, *Governor ?*

Cei trei arătară că sosiseră de la Bonneville noaptea trecută, întrucît comitetul executiv al ligii primise o telegramă de la avocații angajați să susțină procesul împotriva Căii Ferate, prin care aceștia comunicau că judecătorul de la tribunalul din San Francisco, care judeca procesele, avea să se pronunțe a doua zi.

Scurt timp după ce le comunicase noua evaluare a terenurilor, Calea Ferată, prin S. Behrman, făcuse *rancher*-ilor oferta de a le arenda pămînturile disputate la un preț foarte mic. Această ofertă fusese respinsă cu indignare, și Calea Ferată, prin intermediul lui Ruggles din Bonneville, scosese în vînzare pămînturile. Deși prețul fixat era excesiv, se prezentaseră prompt cumpărători — fără îndoială, oameni de paie, care lucrau fie pentru Calea Ferată, fie pentru S. Behrman — niște indivizi necunoscuți în comitat, aventurieri, fără o lețcaie în buzunar. Printre ei se număra și Delaney, care făcuse ofertă pentru pămîntul lui Annixter.

Farsa transferului proprietății parcelelor Căii Ferate către acești cumpărători fictivi fusese efectuată solemn în biroul lui Ruggles, Calea Ferată asumîndu-și obligația de a-i apăra împotriva oricărei evicțiuni. Liga nu permisese însă acestor interpuși să ia în posesiune pămîntul, și Calea Ferată, respectîndu-și angajamentele, intentase de îndată împotriva *rancher*-ilor acțiuni de evacuare, în fața tribunalului local din Visalia, capitala comitatului.

Aceasta constituise o ciocnire preliminară, o acțiune de recunoaștere în cursul căreia adversarii căutaseră să-și măsoare puterile, procedînd cu atenție, cu grijă, amînînd încleștarea hotărîtoare pentru clipa cînd fiecare își va fi întărit pozițiile și își va fi organizat forțele.

În timp ce procesele erau pendinte în fața tribunalului din Visalia, S. Behrman își făcuse adesea apariția atît în fața instanțelor, cît și în camerele de chibzuire. După preliminarii obositoare, judecata propriu-zisă fusese scurtă. *Rancher*-ii pierduseră procesele. Făcuseră imediat apel la tribunalul federal din San Francisco. Acum așteptau decizia acestei instanțe.

— Deci, așa stau lucrurile! exclamă Lyman, drept răspuns la cele comunicate de tatăl lui. Nu m-aș fi așteptat să judece atît de repede. Am fost la tribunal abia săptămîna trecută, nu părea să se sfîrșească atît de curînd. Presupun că sînteți foarte nerăbdători.

Magnus dădu din cap afirmativ. Se așezase într-unul din fotoliile adînci ale lui Lyman și-și pusese jos lîngă el, jobenul cenușiu cu boruri late. Vestonul lui de stofă neagră, care fusese strîns împăturit în valiză, era mototolit, și purta pantaloni cu supieu[1]. În timp ce vorbea, își pipăia cu degetul arătător îndoit rădăcina nasului acvilin.

Lăsîndu-se pe spate în fotoliu, își privea fiii cu o încîntare ascunsă. În ochii lui, amîndoi erau niște exponenți ai clasei sale, inteligenți, chipeși, înzestrați. Era foarte mîndru de ei. Niciodată nu se simțea mai fericit, mai vesel, mai mîndru, mai energic, mai vioi, mai optimist decît atunci cînd se afla împreună cu cei doi fii ai săi. Era convins că în toată țara nu existau tineri mai reușiți ca ei.

— Cred că vom cîștiga apelul, observă Harran, privind bulbucii ce se spărgeau în pahar. Aici au fost administrate probatorii mult mai ample decît în cursul proceselor de la Visalia. De data aceasta prea avem o situație solidă. Procesele au dat prea mult de vorbit. Curtea nu va îndrăzni să pronunțe o decizie în favoarea Căii Ferate. Drept mărturie, stau negru pe alb contractele și circularele emise de Calea Ferată. Cum s-ar putea *încumeta* cineva să treacă peste ele?

— Ei, o să vedem peste cîteva ore, remarcă Magnus.

— Oh, exclamă Lyman, mirat, deci se pronunță în

[1] Elastic cusut de marginea de jos a pantalonilor și petrecut sub talpă, pentru a-i ține întinși pe picior.

dimineața asta ?! Atunci de ce nu v-ați dus la tribunal ?

— N-ar părea demn din partea noastră, băiatule, răspunse Magnus Derrick. O să aflăm curînd totul.

— Dumnezeule mare, exclamă Harran deodată, cînd mă gîndesc ce înseamnă toate astea ! Îți dai seama, Lyman, e vorba de căminul nostru, de însăși casa *ranch*-ului, aproape de tot pămîntul de la Los Muertos, practic, de întreaga noastră avere, și tocmai acum, cînd se prevede o recoltă îmbelșugată. Și nu e vorba numai de noi. Sînt în joc peste o jumătate de milion de acri din Valea San Joaquinului. În cazul micilor *ranch*-uri, ar însemna să li se ia oamenilor întregul pămînt. Dacă lucrul acesta ar fi îngăduit, ar fi ruinați aproape o sută de oameni. Broderson n-ar mai rămîne nici cu o mie de acri. Hm, ar fi îngrozitor !

— Dar compania a oferit terenurile în arendă, observă Lyman. Accepți... sau cumpără alții, dînd pur și simplu prețul cerut.

— Dau prețul cerut ! exclamă Harran. Douăzeci și treizeci de dolari per acru ! Hm, nici unul din zece *ranchers* nu *poate* da acești *bani !* Sînt săraci lipiți pămîntului. Cît despre arendă... să iei în arendă propriul tău pămînt ? Nu, prea puțini ar face așa ceva, slavă Domnului ! Asta ar arăta numaidecît celor de la Calea Ferată că *rancher*-ii renunță la drepturile lor pentru totdeauna. Nici unul dintre *membrii ligii* nu va face așa ceva, sînt convins. Ar fi cea mai mîrșavă trădare.

Tăcu o clipă, cît goli paharul de sifon, și apoi, întrerupîndu-l pe Lyman, care, din politețe, tocmai voia să-i spună ceva lui Presley, ca să-l antreneze în conversație, urmă :

— Lucrurile se precipită, se apropie cu pași mari momentul critic. Cultivatorii de grîu din California se află, fără îndoială, la o răscruce. Soluționarea proceselor pentru pămînt și a problemei tarifelor pentru transportul cerealelor sînt iminente. Dacă am cîștiga procesele și ar intra în vigoare noi tarife de transport impuse de noi, atunci totul ar fi în ordine. Dacă o scoatem la capăt — și cred c-o s-o scoatem la capăt — toată Valea San Joaquinului va tresălta de bucurie !

— E revoltător cum ne exploatează, ne prind în cursă și ne trag pe sfoară de fiecare dată pe noi, agricultorii, observă Magnus, posomorît. Justiția, capitaliștii, Calea Ferată, toți ne înșală, pe rînd, ne amăgesc cu fel de fel de combinații, care de care mai uluitoare, pentru ca pînă la urmă să ne înșele. Ei bine, adăugă el, întorcîndu-se spre Lyman, un lucru cel puțin îl putem face, nu? Vom reduce tarifele de transport pentru acești cultivatori de grîu, nu, Lyman?

Lyman puse picior peste picior și se așeză mai comod în scaunul lui de la birou.

— Tocmai voiam să stau de vorbă cu dumneata despre asta. Da, vom reduce tarifele, pe tot întinsul statului nostru, așa cum am făgăduit, în medie cu zece la sută. Dar vreau să vă previn, pe dumneata și pe Harran: nu vă așteptați la prea mult pentru moment. Omul care, chiar după douăzeci de ani de experiență în administrarea căilor ferate, ar reuși să elaboreze tarife echitabile aplicabile în practică pentru transporturile de la porturile de pe coastă pînă la stațiile de încărcare, ar fi vrednic să guverneze Statele Unite. Ce te faci însă cu liniile principale, cu liniile concesionate, cu stațiile de transbordare, cu normele care guvernează expedițiile de coletărie, cu deciziile Comisiei pentru reglementarea comerțului? Problema s-a încîlcit atît de îngrozitor, încît nici chiar Vanderbilt[1] n-ar mai putea s-o descurce. Cum te poți aștepta atunci ca o simplă comisie a căilor ferate, ai cărei membri sînt aleși — să fim sinceri — așa cum sînt ai noștri, de pildă, din rîndul unor oameni care habar n-au ce diferență e între un fraht de tranzit și un tarif diferențial, cum te poți aștepta să descurce harababura asta în șase luni? Să reducă tarifele? Da. Orice nătărău poate să le reducă. Orice nătărău poate scrie un dolar în loc de doi. Dar dacă le reduci cu o fracțiune din unu la sută mai mult decît se cuvine și dacă cei de la Calea Ferată obțin suspendarea tarifului și fac dovada că noul tău tarif e prohibitiv pentru companie,

[1] *Cornelius Vanderbilt* (1794—1877), miliardar american, promotorul trustificării căilor ferate din estul și nord-estul S.U.A.

și că din pricina lui ea nu poate realiza un profit echitabil, atunci ce folos ai?

— Scrupulele tale te onorează, Lyman. Te stimez pentru asta, băiatule, zise Magnus. Știu că vei fi leal față de Calea Ferată. Asta-i ceea ce dorim și noi. Lealitatea față de companie înseamnă lealitate față de fermieri, și noi nu așteptăm de la tine o soluție pripită. Reflectează bine. Ne putem îngădui să așteptăm.

— Presupune că următoarea comisie ar fi alcătuită din oameni ai Căii Ferate care ar răsturna tot ce vom face!

Regele minelor de odinioară, cel mai temut jucător de pocher din comitatul Calaveras, își permise de data aceasta să facă cu ochiul.

— Atunci ar fi prea tîrziu pentru ei! Pînă atunci ne-am aranja cu toții.

Remarca aceasta îl mîră peste măsură pe Presley. Nu se putuse obișnui niciodată cu acele stranii sinuozități în caracterul lui Magnus Derrick. Magnus era prin spiritul său un exponent al intereselor obștești, un om judicios, chibzuit, plin de respect pentru principii, în anumite împrejurări, însă, cîteva cuvinte, aruncate într-o doară, ca acestea, trădau prezența în subconștientul său a unui spirit de aventură care era cu totul în dezacord cu crezul și principiile lui.

În ultimă analiză, Magnus rămînea încă unul dintre cei care dăduseră iureș în California în 1849. Spiritul de aventură stăruia încă adînc în inima lui. „Pînă atunci ne-am aranja cu toții!" Asta echivala cu: „După noi, potopul!"[1] În pofida respectului pentru interesele generale, în pofida luptei pentru dreptate și adevăr, în pofida supunerii sale în fața legii, Magnus rămînea jucătorul de cărți gata să riște o avere pentru șansa de a cîștiga un milion. În el își găsea expresie adevăratul spirit al Californiei, spiritul Vestului, disprețuitor față de amănunte, nerăbdător, care refuza să aștepte rezultatele unei munci de migală. În ciuda tuturor aparențelor, la el precumpănea acea năzuință instinctivă

---

[1] Parafrază a maximei lui Ludovic al XV-lea, „*Après moi le déluge*" („După mine potopul").

a căutătorilor de aur către bogățiile cîștigate peste noapte. Cu această mentalitate își exploatau *ranch*-urile Magnus și o mulțime de alți *ranchers*, al căror prototip era. Nu-și iubeau pămîntul. Nu erau atașați de el. Își exploatau *ranch*-urile așa cum exploataseră minele cu un sfert de secol mai înainte. A gospodări, a administra cu grijă resursele minunatei Văi a San Joaquinului, li se părea micime de suflet, meschinărie, un talmudism. Să stoarcă pămîntul, să-l secătuiască, să-l sleiască, să scoată din el tot ce putea da, și basta ! Cînd, în sfîrșit, pămîntul era istovit, nici nu se gîndeau să-l ajute ca să mai poată produce — investeau banii în altceva. Pînă atunci făcuseră toți avere ! Puțin le păsa. „După noi, potopul !"

Lyman, era însă vădit stînjenit și voia să schimbe subiectul. Se ridică în picioare, trăgîndu-și manșetele.

— Pînă una-alta, observă el, vă invit pe tustrei să prînziți cu mine la club. E aproape. Acolo puteți aștepta mai bine ca oriunde vești în ceea ce privește decizia tribunalului, și, de altfel, mi-ar face plăcere să vă arăt clubul meu. Tocmai m-am înscris.

Ajungînd la club, se așezară cu toții la o măsuță în nișa rotundă a ferestrei din salonul cel mare. Familiaritatea lui Lyman cu toate categoriile de oameni era foarte vizibilă. Rareori intra cineva care să nu-i adreseze cu glas tare un salut, ba unii chiar se apropiau și-i strîngeau mîna. Părea că toți îi erau prieteni, și cu toți era îndatoritor, jovial. Amabilitatea lui nu părea absentă nici chiar față de cei pe care nu-i putea suferi.

— Îl vezi pe tipul acela de colo ? îl întrebă el pe Magnus arătîndu-i un bărbat între două vîrste, îmbrăcat pestriț, cu părul lung, cu ochi melancolici, morbizi, cu gulerul de catifea al hainei plin de mătreață. Ăsta e Hartrath, un pictor lipsit total de cel mai elementar bun-simț. Cum de a putut pătrunde aici, e un mister pentru mine !

Totuși, cînd Hartrath trecu, salutîndu-l pe Lyman, acesta îi răspunse cu promptitudinea și cordialitatea cuvenită celui mai bun prieten.

— La ce naiba ești atît de prietenos cu el? întrebă Harran cînd Hartrath se îndepărtă.

Lyman îngăimă ceva în doi peri. Adevărul este că pe fiul cel mare al lui Magnus îl rodea o ambiție nemăsurată. Visul lui era arivismul politic, și pentru realizarea acestui vis, popularitatea părea esențială. Orice om care putea să voteze, escroc sau *gentleman*, trebuia cîștigat, dacă acest lucru era cu putință. După un calcul bine chibzuit, Lyman hotărîse să se facă cunoscut pretutindeni în societate, să-i îndatoreze pe oamenii influenți. Niciodată nu uita numele sau chipul cuiva. Cu oricine era jovial. Totuși, ambiția lui nu era vulgară. În desconsiderarea lucrurilor mărunte, semăna cu tatăl lui. Magistraturile municipale nu prezentau nici o atracție pentru el. Ținta mai sus. Își făcuse planuri pentru douăzeci de ani înainte. Ca unul care era consilier juridic al șerifului și membru în Comisia căilor ferate și fusese adjunct al procurorului de district, ar fi putut, dacă ar fi dorit, să obțină postul de procuror de district. Tocmai își punea întrebarea dacă ar fi fost sau nu folositor din punct de vedere politic să ocupe acel post. L-ar ajuta în cariera pe care o viza, sau l-ar pune pe linie moartă? Lyman dorea să ajungă ceva mai mult decît procuror de district, mai mult decît primar, mai mult decît membru în Senatul statului, mai mult chiar decît membru în Congresul Statelor Unite. Dorea să ajungă în fapt ceea ce tatăl lui era numai cu numele, să reușească acolo unde Magnus eșuase. Voia să ajungă guvernator al Californiei. Încleșta dinții și, surd la orice alte considerente, orb la orice alte perspective, lucra cu o nesfîrșită migală, cu tenacitatea de nezdruncinat a coralului, urmărind un țel unic.

După ce prînziră, Lyman comandă țigări de foi, lichioruri și, împreună cu cei trei invitați, se întoarse în salonul cel mare al clubului. Vechiul lor loc, în nișa rotundă a ferestrei, era însă ocupat. Un bărbat între două vîrste, cu părul sur ca fierul, cu mustață, în redingotă, cu jiletcă albă, aducînd cu un ofițer de marină în retragere, ședea la masa lor, pufăind din-

tr-o ţigară de foi, lungă şi subţire. La vederea lui, Presley se însufleţi, scoţînd o exclamaţie cu glas surd :

— Ia te uită, e *mister* Cedarquist ? Nu ?

— Cedarquist ? repetă Lyman Derrick. Îl cunosc foarte bine. Da, el e, desigur, continuă Lyman. *Governor*, trebuie să-l cunoşti. Cedarquist este unul dintre oamenii noştri reprezentativi. Îţi va face plăcere să stai de vorbă cu el. A fost proprietarul marilor uzine „Atlas Iron Works". Din păcate, şi-au încetat activitatea, n-au dat faliment cu adevărat, dar nu mai erau rentabile, şi Cedarquist le-a închis. Are plasamente în alte direcţii. E un bogătaş, un capitalist.

Lyman îşi conduse invitaţii la domnul în chestiune şi-i prezentă.

— *Mister* Magnus Derrick ? Mă bucur ! exclamă Cedarquist, stringîndu-i mîna. Am auzit de mult de dumneavoastră. E o mare plăcere pentru mine să vă cunosc. Vă asigur. Apoi, întorcîndu-se spre Presley, îl interpelă : Hei, Pres, băiatule, cum merge grandiosul poem ?

— Nu merge de fel, *sir*, răspunse Presley, oarecum stînjenit, în timp ce luau loc cu toţii în fotolii. Adevărul e că aproape am renunţat la ideea aceasta. La Los Muertos lupta pentru ceea ce dumneavoastră numiţi „mijloace de existenţă" e prea interesantă, şi de aceea în fiece zi mă depărtez tot mai mult de realizarea poemului.

— Pot spune şi eu acelaşi lucru, remarcă industriaşul, întorcîndu-se către Magnus. Urmăresc cu cel mai viu interes campania dumneavoastră împotriva lui Shelgrim. Şi, adăugă el ridicînd paharul cu *whisky* şi sifon, vă urez succes !

În clipa în care Cedarquist puse jos paharul, se apropie de ei, nepoftit, pictorul Hartrath şi, drept pretext, angajă o conversaţie cu Lyman. Credea că Lyman are „relaţii" la Primăria oraşului. În legătură cu o expoziţie şi cu un festival al florilor, care aveau să coste un milion de dolari, se vorbea că aveau să fie ridicate cîteva statui, şi Hartrath solicita influenţa lui Lyman pentru a înlesni realizarea dorinţei unui sculptor, prieten al lui, care năzuia să fie numit di-

rector artistic al proiectului. Hartrath nu era lipsit de entuziasm în privința aceasta. Li se adresă celorlalți cu gesturi extravagante, clipind cu pleoapele lui inflamate :

— Un milion de dolari ! exclamă el. Ei, ia gîndiți-vă ! Hm, știți oare că s-au și subscris cinci sute de mii ? Vorbiți despre spiritul civic, domnilor ? Ei bine, acesta-i orașul cu cel mai desăvîrșit spirit civic de pe continent. Și banii nu sînt zvîrliți pe gîrlă. Vor sosi cu miile vizitatori de pe coasta de est, capitaliști, oameni dispuși să facă investiții. Milionul pe care-l vom cheltui pentru expoziția noastră, ne va umple buzunarele cu bani. Ah, de-ați auzi ce spun doamnele din oraș despre treaba asta ! Dau tot felul de mici sindrofii, ceaiuri, organizează reuniuni, la care se interpretează cîntece vechi, spectacole interpretate de artiști amatori, și chermese cu turtă dulce. Totul merge în folosul fondului. Oamenii de afaceri contribuie și ei cu generozitate. E splendid să vezi o comunitate atît de patriotică.

Industriașul Cedarquist îl fixă pe artist cu o privire melancolică.

— Și cu cît, îl întrebă el, vor contribui doamnele dumitale care organizează chermese cu turtă dulce și capitaliștii cu spirit civic pentru a repune pe picioare uzinele „Atlas Iron Works" ?

— Nu înțeleg, murmură pictorul mirat.

— Cînd o să-i aduci încoace pe capitaliștii dumitale din est, cu expoziția dumitale de un milion de dolari, continuă Cedarquist, n-o să le propui, nu-i așa ? să viziteze o turnătorie de un milion de dolari, care și-a închis porțile din pricina indiferenței oamenilor de afaceri din San Francisco ! Capitaliștii dumitale ar putea să pună întrebări directe, răspicate, și noi am putea să le răspundem că oamenii noștri de afaceri preferă să-și plaseze banii albi pentru zile negre în terenuri și în obligațiuni ale statului mai curînd decît să sprijine o întreprindere industrială îndreptățită să trăiască. Nu ne trebuie expoziții. Avem nevoie de furnale în funcțiune. Nu ne trebuie statui în piețele publice, n-avem nevoie să se lărgească parcurile, n-avem

nevoie de chermese cu turtă dulce. Ne trebuie întreprinderi comerciale. Aşa e, sau nu? exclamă el posomorit. Trist, dar adevărat! San Francisco nu-i un oraş, e un popas al plăcerilor la o răscruce de drumuri. Californiei îi place să fie amăgită. Crezi că altfel ar fi cu putinţă ca Shelgrim să pună mîna pe toată Valea San Joaquinului? Indiferenţa faţă de treburile publice, absoluta, totala indiferenţă ne caracterizează pe toţi! California este un adevărat paradis pentru fachiri, pentru şarlatani. Dumneata şi tîrgul care va costa un milion de dolari! Apoi se întoarse spre Hartrath cu un zîmbet molcom: Oameni ca dumneata, *mister* Hartrath, sînt nenorocirea noastră. Dumneata înjghebezi un paravan de carton cu zorzoane, îţi pui tichie de măscărici şi zurgălăi, baţi gongul la colţ de stradă, iar gloata te aclamă şi-ţi aruncă mărunţiş în pălărie. Chermesele dumitale cu turtă dulce! Da, am văzut una în plină desfăşurare ieri seară, în grădina uneia dintre doamnele dumitale, pe Sutter Street. Mă întorceam spre casă de la ultima şedinţă a consiliului de administraţie al companiei „Atlas". Ce mai chermesă cu turtă dulce! Şi uzinele „Atlas" sînt silite să-şi închidă porţile din lipsă de sprijin financiar! Să cheltuim un milion de dolari ca să atragem oamenii de finanţe din est şi ca să le arătăm un laminor părăsit, a cărui unică activitate constă în vînzarea materialelor rămase şi a deşeurilor de oţel.

Lyman socoti necesar să intervină. Atmosfera devenea încordată. Încercă să împace cei trei oameni care se înfruntau — artistul, industriaşul şi fermierul. Dar Hartrath, nedorind să facă faţă ostilităţii pe care o simţea crescînd, se retrase din proprie iniţiativă. O pictură a lui — un peisaj intitulat *Colinele Contra Costa*[1] — urma să fie pusă la loterie în saloanele clubului, în beneficiul tîrgului, şi de organizarea loteriei se ocupa personal. Sub acest pretext se făcu nevăzut.

Cedarquist îl urmări cu o privire contemplativă. Apoi, întorcîndu-se spre Magnus, se scuză pentru sarcasmul cuvintelor sale:

---

[1] Situate în comitatul Contra Costa, pe coasta răsăriteană a Golfului San Francisco.

— Nu-i mai rău decît mulți alții. La urma urmei, oamenii din statul și din orașul acesta sînt doar ceva mai seci la cap decît ceilalți americani. Era subiectul lui favorit, și, sigur că îl ascultau cu interes, își descărcă sufletul : Dacă ar fi să numesc una dintre racilele cele mai revoltătoare ale vieții americane, continuă el, ar fi indiferența oamenilor mai ridicați pentru treburile obștești. Asta e situația în toate centrele noastre mai importante. În Statele Unite sînt, slavă Domnului, și alte trusturi mari pe lîngă scumpa noastră companie „P. & S.W." Fiecare stat își are necazurile sale. Dacă nu-i un trust de cale ferată, e unul al zahărului sau al uleiului, ori un trust industrial, care exploatează poporul, *fiindcă poporul rabdă.* Apatia poporului deschide calea tiraniei. Acest lucru este tot atît de adevărat pe cît de adevărat e că întregul e mai mare decît o parte, adevăr atît de vechi, încît a devenit banal, evident, ignorat, perimat, făcînd loc unor teorii ingenioase și complicate, în favoarea vreunui miraculos proiect de reformă. Faptele rămîn, totuși, simple, fundamentale, permanente. Poporul n-are decît să spună : „Nu", și cea mai aprigă tiranie politică, religioasă sau financiară care a existat vreodată nu poate supraviețui mai mult de o săptămînă.

Ascultătorii, absorbiți, atenți, aprobau, dînd din cap în tăcere.

— De aceea, *mister* Derrick, continuă industriașul după o clipă de tăcere, de aceea am fost atît de bucuros cînd v-am văzut. Dumneavoastră și liga dumneavoastră încercați să spuneți : „Nu" trustului. Sper că veți reuși. Dacă exemplul pe care-l dați va ralia poporul la cauza dumneavoastră, veți reuși. Altfel... și Cedarquist clătină din cap.

— O fază a luptei se va încheia chiar astăzi, observă Magnus. Fiii mei și cu mine așteptăm din clipă în clipă vești de la tribunal ; trebuie să se pronunțe în procesul nostru.

— Se pare că sîntem amîndoi luptători, *mister* Derrick, urmă Cedarquist. Fiecare își are inamicul lui. Un fermier și un industriaș, măcinați amîndoi între aceleași pietre de moară, de o parte, apatia publicului,

iar de alta, asaltul trusturilor, cele două mari metehne ale Americii moderne. Pres, băiatule, iată subiectul poemului tău epic.

Cedarquist era însă obsedat de alt gînd. Rareori se prezenta un prilej atît de favorabil pentru a-și expune teoriile, a-și mărturisi ambițiile. Adresîndu-i-se lui Magnus, urmă :

— Din fericire pentru mine, „Atlas Company" nu constituia singurul meu plasament. Am investit capital și în alte direcții. Construcția de vase — a vaselor de oțel — a fost o ambiție a mea, *mister* Derrick. Vase de oțel pentru transportul grîului american. De ani de zile studiez problema grîului american, și pînă la urmă am ajuns la o concepție proprie. Dați-mi voie să v-o expun : În prezent, tot grîul nostru din California merge la Liverpool, și de acolo e trimis în lumea întreagă. La orizont se profilează însă o schimbare. Sînt sigur de asta. Dumneavoastră, cei tineri — zise el, întorcîndu-se către Presley, Lyman și Harran — veți trăi și veți vedea acest lucru. Veacul nostru și-a trăit traiul. Lozinca veacului al XIX-lea a fost : Producție. Lozinca veacului al XX-lea va fi, ascultați-mă pe mine, voi, cei tineri : Piețe de desfacere. Europa nu mai prezintă interes ca piață pentru producția noastră — sau dați-mi voie să iau un exemplu concret — ca debușeu pentru *grîul nostru*. Populația Europei nu crește destul de repede pentru a ține pasul cu ritmul producției noastre. În anumite cazuri, în Franța, bunăoară, populația e staționară. *Noi* însă am început să producem grîu într-un ritm impetuos. Rezultatul : supraproducția. Noi trimitem mai mult decît poate să mănînce Europa, de aici prăbușirea prețurilor... Remediul nu este, *nu*, nu este reducerea suprafețelor cultivate cu grîu, ci aflarea unor *debușeuri, unor piețe de desfacere mai mari*. De ani de zile am trimis grîul nostru țărilor occidentale ; din California spre Europa. Va veni însă o vreme cînd va trebui să-l trimitem către Orient. Trebuie să pășim înainte pe calea expansiunii, nu să o ținem în loc. Părerea mea este că trebuie să punem ochii pe China. Orezul din China și-a pierdut însușirile nutritive. To-

tuşi, asiaticii trebuie să se hrănească, dacă nu cu orez, cu grîu. Ei, *mister* Derrick, dacă numai jumătate din populaţia Chinei ar mînca o jumătate de uncie[1] de făină pe zi pe cap de locuitor, tot pămîntul cultivat cu grîu în California n-ar putea-o hrăni. Ehei, dacă aş putea să vîr ideea asta în capetele tuturor *rancher*-ilor din Valea San Joaquinului! Da, şi tuturor fermierilor din Dakota şi Minnesota! Trimiteţi grîul în China. Vindeţi-l direct. Înlăturaţi intermediarii. Dispensaţi-vă de silozurile şi antrepozitele din Chicago. Atunci cînd veţi hrăni China, transporturile spre Europa vor scădea, şi efectul va fi instantaneu: în Europa preţurile vor creşte, şi acest lucru nu va avea nici cea mai mică influenţă asupra preţurilor din China. Cheia e în mîna noastră, avem grîu destul, mult mai mult decît putem mînca noi înşine. Asia şi Europa aşteaptă de la America să le hrănească. Ce neghiobie să pierdem asemenea prilej bun: să continuăm a inunda Europa cu surplusurile noastre de produse alimentare, cînd Orientul tremură în pragul inaniţiei.

Cedarquist şi Magnus Derrick îşi continuară conversaţia încă o bucată de vreme. Ideile industriaşului erau noi pentru *rancher*. Îl interesau nespus. Se lăsă pe spate în fotoliu, gînditor, pipăindu-şi cu degetul arătător, îndoit, rădăcina nasului acvilin.

Cedarquist se întoarse spre Harran şi începu să ceară amănunte în privinţa condiţiilor de lucru ale cultivatorilor de grîu din Valea San Joaquinului. Lyman încă păstra o atitudine de rezervă politicoasă, căscînd cînd şi cînd înapoia celor trei degete, iar Presley fusese lăsat singur cu gîndurile sale.

Cîndva, preocupările şi necazurile prietenilor lui fermieri — Magnus, Annixter, Osterman şi bătrînul Broderson — îi repugnau. Mintea îi era plină de un mare, de un confuz poem epic al Vestului, şi dispreţuia ceea ce socotea că nu ar fi decît nişte gîlcevi meschine. Scena din magazia hamurilor de la *ranch*-ul

---

[1] Unitate de măsură pentru greutăţi, folosită în ţările anglo-saxone, egală cu aproximativ 28 de grame.

lui Annixter îl stîrnise însă. De-a lungul celor cîteva luni ce trecuseră și-a amintit cu aprindere de cele petrecute. Renunțase la ideea unui poem epic. În șase luni nu scrisese nici măcar un vers. Se frămînta cu fiece fibră pe măsură ce relațiile dintre trust și ligă deveneau tot mai încordate. Vedea lucrurile în adevărata lor lumină. Sub ochii lui se petrecea un fenomen tipic. Era ciocnirea veche cît lumea dintre libertate și tiranie. Uneori, ura lui împotriva Căii Ferate îl făcea să tremure, așa cum tremură în vînt trestia uscată, iar indiferența opiniei publice californiene față de acest conflict îl umplea de furie oarbă.

Așa cum îi spusese cîndva lui Vanamee, trebuia neapărat să găsească o cale spre a se realiza. Simțea că altfel se sufocă. Îmboldit de inspirație, începuse să țină un jurnal. Își așternea gîndurile pe hîrtie uneori în fiecare zi, alteori numai de trei sau de patru ori pe lună. Își zvîrlise cît colo cărțile de versuri — pe Milton, pe Tennyson [1], Browning [2] și chiar pe Homer — și se apucă să citească scrierile lui Mill, Malthus, Young [3], Pușkin, Henry George [4], Schopenhauer. Abordase tema inegalității sociale cu un nemărginit entuziasm. Devora mai curînd decît citea, trezindu-se la realitate cu un vălmășag de noțiuni contradictorii, istovit, clocotind împotriva nedreptății și împilării, dar cu nici o idee constructivă în ce privea remediile, mijloacele de îndreptare.

Acum țigara arzîndu-i degetele, se trezi din visare. Dînd să-și aprindă o altă țigară, își aruncă privirile prin salon și, surprins, dădu cu ochii de două tinere cochet îmbrăcate, care, împreună cu un domn bătrîn cu redingotă lungă, stăteau în fața tabloului lui Hartrath, cercetîndu-l cu capetele lăsate pe un umăr.

Presley rămase foarte mirat. Fiind și el membru al clubului, știa că femeile n-aveau acces acolo decît în

---

[1] *Alfred Tennyson* (1809—1892), poet englez.

[2] *Robert Browning* (1812—1889), poet englez.

[3] *Arthur Young* (1741—1820), economist englez, precursor al lui Malthus.

[4] *Henry George* (1839—1897), economist mic-burghez american; a preconizat naționalizarea pămîntului ca mijloc pentru lichidarea mizeriei maselor muncitoare.

anumite împrejurări. Se întoarse către Lyman Derrick, spre a-i cere o explicaţie, dar acesta, care le văzuse şi el pe cele două tinere, exclamă :

— A, uitasem ! Ei, desigur, astăzi e ziua doamnelor !

— Fireşte, confirmă Cedarquist, privind peste umăr spre tinere. Nu ştiţi ? Doamnele au acces de două ori pe an, vă amintiţi, şi, în plus, azi mai e ceva. Se trage loteria pentru tabloul lui Hartrath, în beneficiul tîrgului de „turtă dulce". Ia te uită, dumneata nu eşti la curent ! Acesta este un rit religios, sacru, un important eveniment monden.

— Da, da, murmură Lyman, cercetîndu-i cu coada ochiului pe Harran şi pe Magnus.

Fără îndoială, nici tatăl, nici fratele lui nu aveau o ţinută vestimentară compatibilă cu reuniunea mondenă care urma să aibă loc. Ce absurd ! Magnus, cu pantalonii lui cu supieu şi cu haina mototolită, era deplasat ca totdeauna. Cu o mişcare bruscă a încheieturilor, Lyman îşi scoase manşetele la vedere, cercetînd încă o dată faţa rumenă a fratelui său, părul lui cîrlionţat care-i cădea pe frunte şi hainele-i cu croială rurală. Dar nu era nimic de făcut. Se întrebă care erau regulile clubului în ce priveşte aducerea de invitaţi în ziua aceea.

— Desigur, e ziua doamnelor, întări el. Îmi pare foarte bine că s-a nimerit aşa, *Governor*. Să rămînem aici. Din locul acesta se vede foarte bine. Nici că se putea un prilej mai potrivit pentru a vedea elita oraşului ! Aşteptaţi familia, *mister* Cedarquist ?

— S-ar putea să vină soţia şi fiicele mele, răspunse industriaşul.

— A, cu atît mai bine ! murmură Presley. Tocmai voiam să-mi ofer plăcerea unei vizite la fiicele dumneavoastră azi după masă, *mister* Cedarquist.

— Îţi poţi cruţa osteneala, Pres, zise Cedarquist. Ai să le vezi aici.

Fără îndoială, invitaţiile fuseseră lansate pentru ora 1, fiindcă între 1 şi 2, lumea dădu năvală într-un şuvoi aproape neîntrerupt. Din punctul lor de observaţie, din nişa rotundă a ferestrei salonului, Magnus, cei doi fii ai săi şi Presley priveau foarte interesaţi.

Cedarquist își ceruse scuze și plecase, să-și caute nevasta și fetele.

Cel puțin șapte din zece nou-sosiți erau femei. Își făceau intrarea în salon — în acel local de reuniuni masculine, unde soții, frații și fiii lor își petreceau atîta timp — șovăind parcă, privind cu coada ochiului, legănîndu-și capetele ca un șir de găini cînd pătrundeau într-un hambar străin. Intrau grupuri-grupuri, întîmpinate de un membru al clubului, care făcea onorurile casei, înclinîndu-se plin de efuziune, curtenitor, arătîndu-le doamnelor obiectele care le puteau interesa, picturi, busturi și alte piese ce împodobeau salonul.

Imaginile de la Bonneville, Guadalajara și amintirile de la serata din grajdul lui Annixter erau încă proaspete în mintea lui Presley, de aceea privea uimit frumusețea doamnelor și eleganța toaletelor. Mulțimea sporea repede. Murmurul conversațiilor răsuna surd, delicat, îmbinîndu-se cu un foșnet dulce de mătăsuri, grenadine[1] și catifea. În aer plutea o adiere de parfumuri fine, suave, *Violettes de Parme, Peau d'Espagne.* Culori nespus de armonios asortate, reflexe de catifele parfumate cu lavandă, volane mov-pal și garnituri de dantele crem apăreau și dispăreau unduind.

Părea să nu fie nevoie de prezentări, ca și cînd toată lumea s-ar fi cunoscut bine. Nimeni nu se simțea stînjenit. Reuniunea lăsa impresia unui divertisment rafinat. La fiece pas se întrețineau cu volubilitate și naturalețe, fără pauze, nenumărate conversații, spirituale, atrăgătoare, în care interlocutorii nu rămîneau niciodată datori un răspuns. Se formară mici grupuri — care se împărțeau sau se amestecau cu alte grupuri, se destrămau sau se pierdeau în mulțime, spontan, fără stîngăcie, totul decurgînd de la sine, manierat, cu tact și bună-cuviință.

O orchestră de coarde așezată la o oarecare distanță cînta în surdină. Lachei cu nasturi de alamă la livrele pășeau de la un grup la altul, tăcuți, fără să deranjeze, servind salată și înghețate.

---

[1] Țesături subțiri de mătase sau de bumbac.

Centrul reuniunii era însă micul spaţiu din faţa picturii lui Hartrath. Tabloul, încadrat într-o ramă de lemn roşu-mat, era intitulat *Colinele Contra Costa*. Pînza, foarte mare, era desfăşurată ostentativ pe un şevalet în salonul cel mare al clubului, la dreapta intrării. În prim-plan, spre stînga, la umbra unui stejar, se vedeau două vaci roşcate, cufundate pînă la genunchi într-o mare de maci-de-munte galbeni, iar în colţul din dreapta, spre a echilibra compoziţia, era plasată o fată în rochie roz, cu boneţică albă de soare, umbrele fiind indicate prin tuşe late de vopsea azurie. Doamnele şi domnişoarele cercetau lucrarea cu uşoare murmure de admiraţie, rostind fraze pe care şi le aminteau de undeva, căutînd să păstreze echilibrul între elogiile generoase şi spiritul critic, exprimîndu-şi opiniile în termenii de specialitate corespunzători, reţinuţi din manualele de artă şi de la cursurile de pictură. Vorbeau despre efecte de atmosferă, distanţă medie, *chiaro-oscuro*[1], descompunerea luminii, subordonarea personalităţii faţă de fidelitatea interpretării...

O tînără înaltă, cu părul blond, aproape alb, observă că mînuirea maselor coloristice îi amintea frapant de Corot[2]. Prietena ei, care purta, petrecută pe după gît cu un lănţişor, o lornietă de aur, răspunse :

— A ! poate de *Millet*[3], nu de Corot !

Verdictul acesta avu un succes imediat şi făcu ocolul sălii. Părea să sugereze o distincţie, un rafinament care convingeau de îndată. Se hotărî categoric că vacile roşcate din pictură aveau ceva din Daubigny[4], că maniera în care erau pictate masele amintea fără doar şi poate de Millet, că atmosfera generală nu aducea *cituşi de puţin* a Corot.

Curios să vadă pictura care era subiectul atîtor discuţii, Presley se depărtă de grupul din nişa rotundă

---

[1] Clarobscur (în limba italiană în original).

[2] *Jean-Baptiste-Camille Corot* (1796—1875), pictor francez, maestru al peisajului liric.

[3] *Jean-François Millet* (1814—1875), remarcabil pictor realist francez ; a zugrăvit aspecte din viaţa ţărănimii franceze.

[4] *Charles-François Daubigny* (1817—1878), pictor peisagist francez, unul dintre exponenţii şcolii de la Barbizon.

a ferestrei și se apropie de Hartrath, întinzînd gîtul pe deasupra mulțimii, încercînd să arunce o privire spre vacile roșcate, spre mulgătoare și spre colinele albăstrii. Deodată auzi aproape vocea lui Cedarquist și, întorcîndu-se, se găsi față în față cu industriașul, cu soția lui și cu cele două fiice.

Presley strînse mîinile tuturor, exprimîndu-și bucuria de a se revedea — erau în relații apropiate din copilărie, *missis* Cedarquist fiind mătușa lui. *Missis* Cedarquist și cele două fiice ale ei declarară că aerul de la Los Muertos trebuie să-i fi făcut nespus de bine, căci acum era desigur voinic! Poate puțin cam palid. Se ostenea, scria prea mult! Ah, ah, trebuia să fie cu băgare de seamă. La urma urmei, sănătatea era mai prețioasă decît orice. Scrisese multe versuri? În fiecare lună frunzăreau revistele, căutîndu-i numele.

Missis Cedarquist, o femeie mondenă, era președinta mai multor cluburi. Alerga însă întotdeauna după capricii, făcîndu-și adeseori apariția în societatea pe care o frecventa cu noi și uluitori *protégés*[1] — șarlatani pe care-i descoperea cine știe unde, înaintea tuturor. Ba o contesă rusoaică, cu unghiile tivite cu negru, care călătorea prin America împrumutînd bani de la unul și de la altul, ba un *estet* care poseda o uluitoare colecție de topaze și prezenta proiecte decorative pentru amenajarea interioarelor, și, îmbrăcat cu o sutană de catifea albă, „primea" musafirii în saloanele prea ospitalierei *missis* Cedarquist, ba văduva unui mahomedan oarecare din Bengal sau Rajputana, cu un punct albastru, mare pe frunte, care solicita subscripții pentru surorile ei în suferință, ba un oarecare poet bărbos care se întorsese recent din Klondike[2], ba un muzician ratat, alungat dintr-un pension muzical de domnișoare din Europa pentru că scrisese anumite pamflete indecente asupra amorului liber și care acum venise la San Francisco să prezinte comunității muzica lui Brahms, ba un tînăr japonez cu

---

[1] Protejați (în limba franceză în original).

[2] Regiune din nord-vestul Canadei, unde s-au descoperit bogate zăcăminte de aur în ultima decadă a secolului trecut.

ochelari și cămașă de flanelă cenușie, care emitea cînd și cînd cele mai uimitoare poeme, confuze, în versuri albe, bazaconii fără ritm, incoerente, bizare, ba o adeptă a doctrinei „Christian Science"[1], o femeie subțire, cenușie, al cărui crez nu era nici creștin, nici științific, ba un profesor universitar, cu o barbă răvășită, de fruntaș anarhist, cu o voce tunătoare, guturală, a cărei intensitate îl făcea să gîfîie și să fie mereu amenințat de apoplexie, ba un irochez civilizat, cu o misiune oarecare, ba o recitatoare al cărei număr „tare" erau *Cîntecele* lui Byron despre Grecia, ba un mandarin chinez, ba un pictor de miniaturi, ba un tenor, un pianist, un cîntăreț din mandolină, un misionar, un maestru de desen, un virtuoz, un colecționar, un armean, un botanist cu o floare nouă, un critic cu o nouă teorie, un medic cu un nou tratament...

Și toți aceștia aveau o adevărată manie pentru declamații și o ținută veștimentară extravagantă. Contesa rusoaică povestea despre temnițele din Siberia, purtînd o coroniță și gătelile suflate cu aur ale mireselor slave. Estetul ținea prelegeri asupra unor probleme obscure ale artei și eticii, în sutană albă. Văduva din India descria viața socială a hindușilor, îmbrăcată în veșmîntul castei căreia îi aparținea. Poetul bărbos declama versuri proprii despre viața aprigă din așezările căutătorilor de aur din Alaska, asudînd în blănuri și în cizmele din piele de ren. Tînărul japonez citea din operele sale, drapat în haina de mătase a samurailor, cu două paloșe la brîu: „Pămîntul neted, nemărginit, țintuit noaptea, ruginind în întuneric", „ploile aprige, verticale, care cad ca niște solii din timpul de altădată întrupat în fier". Adepta doctrinei „Christian Science" perora despre contrasugestia hipnotică și despre hilozoismul[2] pan-psihic, într-o ținută impresionantă. Profesorul universitar arbora ținuta de rigoare și mănuși albe de ață la ora 3 după amiază, și, vînturînd pumnii cu vehemență și stacojiu

---

[1] Curent mistic care susținea că păcatul, bolile și moartea pot fi biruite numai prin credință.

[2] Teorie care atribuie tuturor lucrurilor din natură capacitatea de a simți și de a gîndi.

de exaltare, recita tunător în limba germană din Goethe și din Schiller la cluburile literare și cercurile de lectură. Irochezul, impopoțonat cu piei de căprioară garnisite cu franjuri și mărgele albastre, închiriate de la vreun telal, intona cîntece în limba maternă, din folclorul tribului său. Recitatoarea, în togă albă, cu brățări de cositor, evoca „insulele Greciei unde a iubit și a cîntat focoasa Sapho". Chinezul, în chimonou de mandarin, conferenția despre Confucius. Armeanul, cu fes și șalvari, vorbea despre odioșii osmanlîi. Cîntărețul din mandolină, travestit în toreador, ținea *conversaziones*, disertații muzicale, interpretînd arii din Andaluzia.

Era Impostura, veșnica, nestăvilita, abila, omniprezenta șarlatanie. Șirul nesfîrșit al șarlatanilor trecea pe dinaintea privirilor fascinate ale orașului, patronat de „doamnele prezidente", exploatat de cluburi de femei, cenacluri, cercuri de lectură și asociații culturale. Atenția de care se bucura Impostura, timpul ce i se dedica, sumele de bani pe care le storcea erau de necrezut. Faptul că erau demascați panglicari după panglicari, faptul că se făcea dovada că asociațiile, cluburile, cercurile fuseseră trase pe sfoară nu avea nici o importanță. Cînd presa filistină a orașului îi lua în derîdere și îi ridiculiza, doamnele săreau în apărarea protejaților. În momentul în care vedeau că favoriții lor erau persecutați, cădeau de-a dreptul în extaz, investindu-i cu aureola de martir.

Șarlatanii exploatau comunitatea așa cum scamatorii exploatează publicul de bîlci. Plecînd cu buzunarele doldora, le spuneau celor care veneau după ei că vor face treabă și dînșii, știind prea bine că era loc destul pentru toți.

De cele mai multe ori, publicul, neputînd să se concentreze decît asupra unui singur lucru deodată, se prosterna doar la picioarele unuia dintre apostoli. Alteori, însă, bunăoară de astă dată, cînd festivalul florilor și expoziția care avea să coste un milion de dolari stîrneau entuziasmul general, era posibilă o gală a tuturor impostorilor. Profesorii, virtuozii, literații și artiștii ratați dădeau năvală de pretutindeni.

Larma lor umplea văzduhul. La fiece pas auzeai scîrțîitul viorilor, zumzetul mandolinelor, suavele accente ale conferințelor despre artă, fantasmagoriile poeților, recitalurile actorilor, divagațiile japonezului, mormăielile irochezului, tunetele guturale ale profesorului universitar german. Totul, în numele expoziției care avea să coste un milion de dolari. Sute de mii de dolari erau puși la bătaie.

Missis Cedarquist alerga de colo-colo de dimineață pînă seara.

Unul după altul, panglicarii nou-sosiți binevoiau să-i acorde audiențe. Fiecărui poet, fiecărui literat, fiecărui profesor îi adresa aceeași întrebare: „De cînd ați aflat că posedați o asemenea putere?"

Își petrecea zilele agitîndu-se, radioasă. „Acționa." Locuitorii orașului erau îmboldiți să-și dea concursul la „realizarea frumosului", să-și însușească exigențele mai înalte ale vieții, arta, literatura, cultura, rafinamentul. Vestul cunoștea binefacerile Renașterii.

Missis Cedarquist era o femeie de vreo 50 de ani, bondoacă, roșie la față, împopoțonată. Poseda averea ei personală dinainte de căsătorie, fiind rudă și în relații apropiate cu însuși Shelgrim, marele financiar, și cu familia lui. Soțul ei, cu toate că deplora politica pe care o ducea Calea Ferată, nu vedea de ce s-ar fi certat cu Shelgrim, și cina adeseori în casa acestuia.

Acum *missis* Cedarquist, încîntată că descoperise un „poet minor", stăruia să i-l prezinte lui Hartrath.

— Dumneavoastră trebuie să aveți multe trăsături comune! exclamă ea.

Presley scutură mîna moale a pictorului, murmurînd cîteva cuvinte de circumstanță, în timp ce *missis* Cedarquist ciripea:

— Sînt sigură că ai citit versurile lui *mister* Presley, maestre Hartrath. Le cunoști, sînt convinsă. Aveți multe trăsături comune. Sînteți atît de asemănători în felul în care interpretați natura! În sonetul *Partea cea mai bună* al lui *mister* Presley se găsește aceeași notă ca în pictura dumitale, aceeași sinceritate a tonului, aceeași subtilitate a tușei, aceleași nuanțe...

— O, scumpă doamnă... bîigui pictorul, întrerupînd replica nerăbdătoare a lui Presley. Eu sînt un simplu cîrpaci. Sînt convins că nu credeți ce spuneți, că glumiți, că nu vorbiți serios. Adevărul e că sînt mult prea sensibil. Asta-i crucea mea. Frumosul, declară el cu o ușoară expresie de suferință, închizînd ochii bolnavi, frumosul mă deprimă.

Missis Cedarquist nu-l asculta. Ochii ei priveau fix hălăciuga pictorului, chica deasă, lucioasă, care îi acoperea complet gulerul hainei.

— Leonin ! șopti ea. Leonin ! Ca Samson [1] din antichitate ! Totuși, o clipă după aceea, exclamă cu vioiciune : Ei, sînt nevoită să plec. După-amiază trebuie să vînd bilete pentru dumneata, *mister* Hartrath. Merge strună, am și vîndut douăzeci și cinci ! *Mister* Presley, ai să iei și dumneata două bilete, sînt sigură ! Oh, la drept vorbind, am atîtea vești îmbucurătoare ! Știi, în calitate de membră a comitetului de subscripție pentru expoziția noastră, i-am solicitat lui *mister* Shelgrim să contribuie cu ceva. Oh, oh, ce om generos, un adevărat Lorenzo de Medici [2]. În numele companiei „Pacific & Southwestern Railroad" a subscris, închipuiți-vă, cinci mii de dolari ! Și se mai flecărește despre zgîrcenia celor de la Calea Ferată !

— Se pare că la mijloc e un interes, murmură Presley. Tîrgurile și festivalurile aduc oamenii la oraș cu trenurile lui.

Cei doi se întoarseră spre el dojenitori.

— Ce răutăcios ești ! îl mustră *missis* Cedarquist. Nu mă așteptam la asta de la dumneata, Presley, să-i atribui asemenea motive meschine.

— Dacă poeții devin materialiști, se vulgarizează, declară Hartrath. Atunci, ce o să mai spună oamenilor ?

— Shelgrim sprijină expozițiile dumneavoastră care costă un milion de dolari și festivalurile numai ca să arunce praf în ochii oamenilor, se auzi o voce lîngă Presley.

---

[1] Personaj biblic, înzestrat cu o putere fără seamăn.

[2] *Lorenzo de Medici*, poreclit *Magnificul* (1449—1492), tiran al Florenței, protector al științelor și artelor.

Toţi întoarseră capetele şi dădură cu ochii de Cedarquist, care se apropiase pe nesimţite, la timp, ca să prindă firul conversaţiei. Vorbise fără amărăciune, în ochii lui era chiar o sclipire şireată.

— Da, urmă el zîmbind, scumpul nostru Shelgrim încurajează tîrgurile dumneavoastră nu numai fiindcă îi umple buzunarul cu bani, aşa cum spune Pres, dar şi pentru că distrează lumea, îi abate atenţia de la nelegiuirile Căii Ferate. Cînd Beatrice era mititică şi avea colici, obişnuiam să-i sun cheile în faţa nasului, şi asta îi distrăgea atenţia de la suferinţă. Aşa face şi Shelgrim.

Ceilalţi protestară, dar, în acelaşi timp, rîseră amuzaţi. *Missis* Cedarquist îl ameninţă cu degetul pe pictor, exclamînd :

— Au tăbărît filistenii pe tine, Samson !

— Apropo, observă Hartrath, ca să schimbe vorba, am auzit că sînteţi în comitetul de ajutorare a înfometaţilor. Iniţiativa dumneavoastră a început să dea roade ?

— O, roade admirabile, te asigur, răspunse *missis* Cedarquist. Cum să nu dea roade o asemenea iniţiativă ?! Nefericiţii oameni ! Fotografiile pe care le-am văzut sînt pur şi simplu înfiorătoare. Deunăzi, membrii comitetului au fost oaspeţii mei la dejun, şi le-am arătat fotografiile. Am obţinut subscripţii din tot statul, şi *mister* Cedarquist e pe cale să aranjeze expedierea donaţiilor.

Comitetul de asistenţă în chestiune era una din numeroasele organizaţii de acest fel din California şi din întreaga ţară care-şi fixaseră drept scop să strîngă ajutoare pentru victimele foametei cumplite care se abătuse asupra Indiei Centrale. Lumea întreagă era înspăimîntată de ştirile cu privire la suferinţele şi mortalitatea care bîntuia în regiunile sinistrate şi se grăbise să trimită ajutoare. Un număr de doamne din San Francisco, prezidate de *missis* Cedarquist, organizaseră cîteva comitete de acest gen, dar prezidenta transformase şedinţele acestor comitete în reuniuni mondene — prînzuri, ceaiuri — unde, la o ceaşcă de

ceai şi un platou de gustări reci, se discutau posibilitățile şi metodele de a-i ajutora pe asiaticii înfometaţi.

Scurt timp după aceea, printre invitaţii adunaţi în salonul clubului se stîrni animaţie. În curînd avea să înceapă tragerea loteriei. Nespus de aferat, Hartrath îşi ceru scuze, îndepărtîndu-se. Cedarquist îl luă pe Presley de braţ.

— Hai, Pres. Hai la bar, să ciocnim o cupă de Xeres.

Abia izbutiră să iasă din înghesuială.

Salonul cel mare în care trebuia să se tragă loteria deveni deodată neîncăpător. Toţi invitaţii se îmbulzeau agitaţi în jurul mesei de lîngă tablou, pe care unul din băieţii de serviciu pusese o urnă de vot cu numere pentru tragerea loteriei. Doamnele se îngrămădeau înainte, cu tichetele în mînă. Şuşoteau de zor.

— Unde or fi Harran, Lyman şi *mister* Derrick ? întrebă Presley.

Lyman se făcuse nevăzut, pretextînd o obligaţie de serviciu. Magnus şi mezinul lui se retrăseseră în biblioteca clubului, la etajul de sus, unde nu era aproape nimeni, cufundîndu-se într-o conversaţie serioasă.

— Harran, spunea Magnus Derrick cu fermitate, să ştii că Cedarquist are dreptate. Să expediem griul în China. Hm ! Frumoasă afacere ! Ce zici, băiete ?

— Fără îndoială că merită să ne gîndim serios la treaba asta, *Governor !*

— Mă ispiteşte, mă ispiteşte, băiatule ! Frumoasă afacere ! Ar ieşi bani buni. Ocaziile mari aduc cîştiguri mari. Îmi dau seama prea bine de acest lucru — bătrînul tău tată nu s-a ramolit încă, Harran ! — poate că n-am vederi atît de largi ca prietenul Cedarquist, dar cînd se iveşte o ocazie favorabilă, îndată îmi dau seama. Băiatule, întregul Orient se deschide, se dezintegrează înaintea anglo-saxonilor. A sosit ziua cînd stocurile de cereale îşi vor găsi debuşeuri în Orient. Şi asta tocmai în momentul cînd Lyman are să scadă tarifele şi cînd vom putea transporta mai ieftin cerealele pînă la porturile de pe coastă.

Magnus, cu sprîncenele lui proeminente îmbinate, tăcu din nou, şi în liniştea din biblioteca pustie se

auziră murmurul agitat din salonul cel mare al clubului, vocile stridente ale mulţimii de femei.

— Cred că merită să ne gîndim la treaba asta, *Governor*, repetă Harran.

Magnus se ridică şi, ducînd mîinile la spate, se plimbă o vreme de colo-colo prin bibliotecă, imaginaţia fiindu-i stimulată, înviorată. Pasionatul jucător sesizase ce *şansă* i se oferea, caleidoscopica schimbare de perspectivă care putea să aducă o avere. Perspectiva aceasta se ivise în tăcere, pe neaşteptate. Nu-i simţise apropierea. Se trezise într-o bună dimineaţă pentru a afla de existenţa ei. Mai vedea încă un lucru. O subită, o bruscă revoluţie pe piaţa grîului, descoperirea unor noi debuşeuri, eveniment tot atît de important ca şi descoperirea Americii. Şuvoiul de grîu trebuia abătut brusc din drum, pentru a lua apa de la moară intermediarilor, antreprenorilor, proprietarilor de elevatoare şi de silozuri, spre a-i desfiinţa o dată pentru totdeauna. Hrana omenirii nemaifiind la cheremul speculanţilor, îi vedea pe fermieri emancipaţi pe neaşteptate, vedea mii şi mii de oameni smulşi din ghearele trusturilor, ale concernelor, muncind pentru ei înşişi, vînzîndu-şi ei înşişi grîul, organizîndu-se ei înşişi într-un trust uriaş, trimiţîndu-şi agenţii în toate porturile din China. El însuşi, împreună cu Annixter, cu Broderson şi Osterman vor organiza un trust pentru expedierea grîului lor. Îi va convinge de perspectivele uriaşe ale noii acţiuni, şi ei vor fi pionierii acesteia. Harran va fi trimis la Hong Kong ca reprezentant al lor. Vor închiria un vas, poate chiar îl vor cumpăra, poate chiar un vas al lui Cedarquist, construit în America, cu pavilionul naţional fîlfîind în vîrful catargului, şi asemenea vase, încărcate cu grînele recoltate pe *ranch*-urile lui Broderson şi Osterman, la Quien Sabe şi la Los Muertos, vor brăzda mările, deschizînd o nouă eră, o nouă epocă, aşa cum deschiseseră cîndva caravelele plecate de la Palos [1].

---

[1] Port spaniol din Golful Cadiz, de unde au pornit, în 1492, cele trei caravele comandate de Columb, care aveau să descopere America.

Cu această viziune dinaintea ochilor minții, Magnus și Harran se pregătiră de plecare.

Coborîră scara și se amestecară pentru o clipă în mulțimea mondenilor care se înghesuiau în vestibul și la intrarea salonului celui mare, unde se trăgea loteria. Aproape de palier îi întîlniră pe Presley și pe Cedarquist, care tocmai ieșiseră de la bar.

Înainte de a-și lua rămas bun, Magnus, aprins de noua idee, puse mai multe întrebări industriașului. Dorea și alte amănunte despre acel subiect atît de interesant, de captivant. De astă dată, Cedarquist îi dădu răspunsuri vagi. El nu era fermier, abia deosebea grîul de alte cereale, dar sesiza direcția, tendința traficului mondial — îl simțea îndreptîndu-se inevitabil spre Orient.

Chiar și aceste răspunsuri evazive stîrniră imaginația lui Magnus Derrick. Lăsînd deoparte amănuntele, nu vedea la orizont decît *marea lovitură*, uriașele rezultate, cucerirea Orientului, continuarea expansiunii spre Vest și, în sfîrșit, atingerea țintei, a punctului de plecare: îndepărtatul, misteriosul Orient. Își vedea grîul rostogolindu-se ca o creastă de talaz, străbătînd Pacificul, revărsîndu-se peste Asia, înecînd Orientul într-un torent de aur. Era începutul erei noi. Trăise ca să vadă pieirea erei vechi și nașterea celei noi; odinioară avusese o mină, acum avea un *ranch*; odinioară scotea aur, acum — grîu. Se simți din nou pionierul îndrăzneț, scăpărător, care prindea din zbor ocaziile formidabile, deschizătorul de drumuri care cîștiga o avere — un milion într-o singură zi. Tot ce era avîntat în firea lui tresări din nou. Stimulat de aceste speranțe mărețe, se simți iar tînăr, nestrămutat, conducător de oameni, în sfîrșit, rege al semenilor săi, smulgînd destinului, în ceasul al unsprezecelea, înainte de a veni bătrînețea, autoritatea supremă care-i fusese refuzată atîta vreme. În sfîrșit, putea să înfăptuiască opera vieții sale.

Deodată Magnus își auzi numele rostit de cineva. Privi în jurul lui. În spate, aproape de tot, se aflau doi necunoscuți. Se retrăseseră din mulțime într-o mică nișă. Probabil că-și pierduseră interesul pentru

ceea ce se petrecea acolo în după-amiaza aceea. Magnus era convins că nu-l văzuseră. Unul îi citea celuilalt cu glas tare ceva din ediţia de seară a ziarului local. În cursul lecturii rostise numele lui Magnus. Magnus Derrick se opri, trăgînd cu urechea. Presley, Harran şi Cedarquist îi urmară pilda. Înţeleseră cu toţii repede despre ce era vorba. Necunoscutul citea un reportaj despre decizia pronunţată de tribunalul federal în procesul dintre ligă şi Calea Ferată, decizia pe care o aştepta Magnus. Cîteva clipe zumzetul înfundat al loteriei se stinse. Fusese tras numărul cîştigător. Toată lumea îşi ţinea răsuflarea, aşteptînd rezultatul. În liniştea care se lăsase, Magnus şi ceilalţi auziră desluşit :

„Constată că intimata, compania «Pacific & Southwestern Railroad», posedă un titlu legal de proprietate asupra terenurilor în litigiu ;

Constată că apelanţii deţin terenurile cu titlul precar, şi

În consecinţă, decide : Respinge apelul aşa cum a fost formulat şi dispune..."

Magnus păli fără voie. Harran scrîşni, înjurînd înfundat. Vioiciunea lor de mai înainte se risipi ca luată de vînt. Viziunea noilor debuşeuri ale grîului, cucerirea Orientului păreau acum doar o ironie de prost-gust. Fuseseră zgîlţîiţi brusc, aduşi la realitate. Între ei şi acea viziune, între mănoasa, îmbelşugata Vale a San Joaquinului şi milioanele de oameni din Asia care mureau de foame se afla monstrul cu inimă de fier, de oţel şi abur, balaurul necruţător, nesăţios, cu măruntaiele pline de sîngele vieţii, supt din vinele unui întreg popor, balaurul cu pîntecele mereu hămesit, ghiftuit de grînele care trebuiau să-i hrănească pe înfometaţii din întreaga lume a Orientului.

Pe neaşteptate, în timp ce ascultau, privindu-se ochi în ochi, răsunară aplauze însufleţite. Loteria se terminase. Presley întoarse capul şi zări pe *missis* Cedarquist şi pe cele două fiice ale sale făcînd semne disperate industriaşului, care nu putea să ajungă la ele din cauza mulţimii. Deodată *missis* Cedarquist strigă :

— L-am cîştigat, l-am cîştigat !

Căutînd să iasă neobservaţi, Magnus şi Harran îi adresară un scurt salut lui Cedarquist şi coborîră tăcuţi treptele de marmură care duceau spre uşa din faţă, Harran cu braţul petrecut strîns pe după umărul tatălui său.

Orchestra începu pe neaşteptate o arie vioaie. Murmurul reînnoit al conversaţiilor răsună din nou. Luîndu-şi rămas bun de la Presley, Cedarquist se uită după cei doi *ranchers* care se îndepărtau, apoi întoarse privirile spre mulţimea de femei frumoase în toalete deschise, spre tinerii afabili şi, arătînd întreaga societate cu o mişcare scurtă a mîinii, zîmbi sumbru :

— Asta nu e oraş, Presley, nu e oraş, e un popas pentru plăceri la răscruce de drumuri.

CAPITOLUL 2

Sub viaduct, unde Broderson Creek se întretăia cu linia ferată şi cu drumul, malul scund era năpădit de două şiruri de sălcii cenuşii, verzui. Pe marginile pîrîului se formau uneori ochiuri de apă, şi Hilma Tree se ducea cîteodată pe acolo să culeagă creson pentru salată.

Locul era plăcut, izolat — o oază de umbră verde, pierdută pe întinderea monotonă, nesfîrşită a lanurilor de grîu. Pîrîul rosese adînc malul scund şi, oricît de mare ar fi fost căldura pe cîmpia pîrjolită de arşiţă pînă în zarea tremurătoare, acolo, pe malul apei, aerul era răcoros, înmiresmat, umed. Cînd şi cînd, clipocitul necontenit al undelor pîrîului, ce lunecau pe lîngă pietroaiele din matcă, era întrerupt de zgomotul ca de tunet al trenurilor care vuiau pe viaduct, trecînd în galopul furios al sutelor de roţi de fier, lăsînd în văzduh o duhoare de ulei încins, de fum înecăcios şi o volbură de aburi.

Într-o după-amiază din primăvara acelui an, Hilma se întorcea la Quien Sabe de la Hooven, pe cărarea care ducea de la Los Muertos la casele *ranch*-ului lui

Annixter, strecurîndu-se pe sub viaduct. Își petrecuse după-amiaza cu Minna Hooven, care de cîtva timp ședea în casă fiindcă își scrîntise o gleznă. Cînd coborî sub viaduct pe malul apei presărat cu pietriș și năpădit de sălcii, Hilma hotărî să culeagă creson pentru masa de seară. Găsi un loc în jurul unuia din piloanele viaductului unde cresonul creștea din belșug, culese cîteva fire, le spălă în pîrîu și le legă în batistă. Încălzită de drum, simțea o plăcere nespusă să lipească legăturica umedă, rece de obraz și de gît.

Cu toată schimbarea pe care Annixter o observase la serată, Hilma rămăsese totuși în multe privințe o fetișcană. O bucura orice, putea să se distreze oricînd. De astă dată se gîndi să bea apă din pîrîu, pe brînci, băgînd fața pe jumătate în undă, nu atît pentru că îi era sete, ci mai mult fiindcă o atrăgea noutatea acestui fel de a bea. Se închipuia un călător întîrziat, o sărmană fată pribeagă, legăturica de creson ținînd locul cuvenitei boccele, și-și potolea setea la pîrîu, în marginea drumului. Se însera. Părea că vine furtună. Nu avea unde să se ducă. Trebuia să caute un adăpost, o colibă.

Deodată fu ispitită să bage picioarele în pîrîu. Totdeauna îi plăcuse să se bălăcească în apă. Ce plăcere să-și scoată pantofii, ciorapii și să pășească în apa nu prea adîncă de lîngă mal. În după-amiaza aceea se încălțase cu pantofi, nu cu ghete, și praful de pe cărare pătrunsese în ei. Uneori simțea pietricele sau nisip sub talpa piciorului, și senzația aceasta o făcea să strîngă din dinți. Ce plăcut ar fi fost să-și vîre piciorul în apa rece, limpede, ce ușor ar fi făcut așa ceva dacă ar mai fi fost fetiță. Ei, păcat că crescuse mare.

Stînd pe mal cu mîna pe pantof, gata să-l scoată, Hilma șovăia. Dacă trecea vreun tren, mecanicul s-ar fi aplecat din cabină, rînjind cu gura pînă la urechi, ori vreun frînar i-ar fi strigat cine știe ce vorbe de rușine. Se înroșise toată. Sîngele îi zvîcnea în tîmple. Inima îi bătea năvalnic.

Din ziua de neuitat a seratei, Annixter mai vorbise cu ea doar de două ori. De atunci nu mai făcuse

curățenie în casa *ranch*-ului. Se speria la gîndul c-ar mai putea pune piciorul în sufrageria și în dormitorul lui Annixter. Pînă la urmă, maică-sa își luase asupră-și sarcina aceasta. Din cele două întîlniri cu stăpînul de la Quien Sabe, una fusese întîmplătoare, lîngă puțul artezian, cînd doar își dăduseră „bună dimineața". A doua oară fusese mai greu — atunci se întîlniseră din nou la cășărie. Annixter spusese că vrea să vadă cum merge noua presă de brînză. Cînd intrase întîia oară în cășărie, și pînă la urmă încercase s-o sărute, Hilma fusese tare vorbăreață, turuind necontenit cînd una, cînd alta, nerămînînd niciodată datoare cu răspunsul. A doua oară trecuse printr-o încercare grea. Îndată ce dăduse cu ochii de Annixter, îi sărise inima, începînd să-i tremure ca a unei căprioare hăituită de ogari. Nu mai avea grai. Annixter stătuse acolo foarte puțin, și în tot acest timp ea fusese jalnic de tăcută, abia îngăimînd un răspuns, fîstîcită, groaznic de stîngace, și după ce el plecase, fugise acasă în odăița ei, încuind ușa, se aruncase cu fața în jos pe pat și plînsese amarnic, fără să știe de ce.

Faptul că Annixter fusese copleșit de treburi toată iarna constituise o ușurare pentru Hilma. Treburile îl țineau departe de *ranch*. Lipsea uneori cu săptămînile, fiind plecat la San Francisco, la Sacramento sau la Bonneville. Poate c-o uitase, că nu-și mai amintea de ea, și cînd, pentru întîia oară, își spuse că nici nu dorea altceva, gîndul acesta începuse s-o frămînte. Se întreba nedumerită dacă așa era într-adevăr.

Știa ce necazuri avea el. Toată lumea știa. Vestea despre atacul neașteptat al Căii Ferate, care deschisese ostilitățile, se lățise ca un foc năprasnic pretutindeni în împrejurimi. În închipuirea Hilmei, atitudinea lui Annixter era vitejească, nespus de vitejească. Curajul cu care înfrunta Calea Ferată, așa cum îl înfruntase pe Delaney la serată, i se părea culmea sublimului. Nici nu se gîndea la cei care-l ajutau în lupta lui. Liga căreia i se alăturaseră toți *rancher*-ii i se părea că există doar așa, de formă — numai Annixter, numai el înfrunta balaurul. Dacă n-ar fi

fost el, compania de mult ar fi inghițit Quien Sabe, așa cum înghite balena un peștișor. În ochii Hilmei de mult era viteazul care-i apăra de nimicire pe membrii ligii. I se părea că este ocrotitorul ei și al părinților ei. Începuse să-l pomenească în rugăciuni în fiecare seară. Se ruga să se facă om cumsecade, să nu mai înjure atîta și să nu-l mai întîlnească niciodată pe Delaney.

În vreme ce Hilma încă mai șovăia dacă să-și vîre picioarele în apă sau nu, deodată, pe deasupra capului ei vui expresul de seară „Overland"[1], care nu oprea nicăieri între Bakersfield și Fresno. Ca o vijelie, duduind asurzitor, într-un vîrtej de fum, trecură vagon după vagon — vagoane obișnuite și vagoane „Pullman"[2] — ciocolatii, acoperite de praful marilor deșerturi din sud-vest. Vibrațiile pilonilor viaductului făceau să tremure și pămîntul de sub picioarele Hilmei. Tunetul roților expresului înăbuși tropăitul copitelor Șargului care cobora cărarea spre prundiș, așa încît, după ce trecu trenul, cînd întoarse capul, Hilma dădu cu ochii de Annixter, care se afla chiar lîngă ea. I se păru o nălucire.

Zîmbea, bine dispus, cum făcea rareori, cu buza de jos proeminentă, relaxată. Își luase de pe cap pălăria, și, cu toate că părul aspru i se răsucise ca un fuior zburlit, micul moț ridicat de obicei în creștet, sfidător ca moțul unui războinic apaș, nu se zărea nicăieri.

— *Hello, miss* Hilma, dumneata ești? exclamă el, sărind din șa și lăsînd calul să se adape.

Hilma dădu din cap și se ridică repede de jos, scuturîndu-și fusta de praf cu amîndouă mîinile.

Annixter se așeză pe un bolovan din apropiere, ținînd dîrlogii calului înfășurați după încheietura mîinii, și-și aprinse o țigară de foi. Se plînse de căldura de peste zi, de halul în care se afla Lower

---

[1] În traducere literală: peste munți și văi; în traducere liberă: expresul transcontinental.

[2] Vagoane-salon sau vagoane cu paturi, luxos amenajate, numite astfel după numele constructorului lor, americanul George M. Pullman (1831—1897).

Road pe care venise de la Los Muertos, unde se ţinuse o şedinţă a comitetului ligii, de încetineala lucrului la canalul de irigare şi îndeobşte de vremurile grele.

— *Miss* Hilma, spuse el pe neaşteptate, să nu te măriţi niciodată cu un *rancher*. N-are o clipă de linişte.

Hilma răsuflă adînc, ochii i se deschiseră mari, lăsînd să se vadă tot irisul. Deodată o copleşi un simţămînt inexplicabil de vinovăţie, o zăpăceală ciudată. Mîinile îi tremurau, strîngînd mănunchiul de creson legat în batistă.

Annixter îşi continua monologul. Era agitat, enervat de acea neaşteptată întrunire a comitetului. Niciodată de-a lungul lunilor de iarnă care se mistuiseră într-o activitate încordată, în febra luptei împotriva Căii Ferate, cu chinuitoare amînări, care culminaseră în eşecuri repetate în faţa instanţelor de judecată, niciodată nu uitase privirea Hilmei din seara aceea, cînd, cu un braţ petrecut pe după mijlocul ei, stătuse în centrul grajdului, ameninţat de pistolul lui Delaney. Mărturisirea mută rostită de ochii larg deschişi fusese suficientă. Cum, necum, pînă atunci nu avusese însă prilejul să mai facă nici un pas înainte. În scurtele perioade de răgaz cînd se aflase la *ranch*, Hilma izbutise întotdeauna să-l ocolească. La un moment dat, în jurul Crăciunului, se dusese pentru o lună la bunicul ei, care ţinea un hotel la San Francisco.

Acum, însă, se ivise prilejul să stea de vorbă cu ea între patru ochi. Trebuia să pună capăt îndoielilor care-l frămîntau, îl inciudau zi după zi, lună după lună. Fără îndoială, sosise clipa pentru un demers hotărît, cu toate că nu ştia care anume. Prinse ţigara de foi între dinţi şi — sub imboldul unei porniri care-i şoptea că acest lucru putea să ducă la o apropiere — încheie spunîndu-i că ar vrea să fie confidenta lui.

— Ce părere ai, *miss* Hilma, despre conflictul ăsta, despre tevatura asta cu Calea Ferată ? Crezi că Shelgrim şi oamenii lui vor izbuti să pună mîna pe Quien Sabe ? Să ne izgonească de aici ?

— O, nu, *sir*, protestă Hilma, cu răsuflarea încă tăiată. O, nu, așa ceva e cu neputință !

— Atunci, cum o să iasă ?

Hilma făcu un gest vag.

— Nu știu, nu știu...

— Uite, liga a hotărît astăzi că dacă pierdem recursurile la Curtea Supremă — știi, am făcut recurs la Curtea Supremă din Washington — vom lupta.

— O să luptați ?

— Da, vom lupta.

— O să luptați... așa cum ați luptat dumneavoastră cu Delaney atunci... oh, Doamne, cu pistolul ?

— Habar n-am cu ce, murmură Annixter evaziv. *Dumneata* ce crezi ?

Vocea Hilmei, profundă, viguroasă, tremură puțin cînd răspunse :

— Să luptați... cu pistolul... vai, ce îngrozitor ! Oh, împușcăturile, detunăturile acelea din grajd ! Le mai aud și acum. Fiecare împușcătură a răsunat ca explozia a tone de pulbere.

— Atunci, ce să facem, să plecăm de aici ?... Să-i lăsăm pe Delaney și pe S. Behrman cu toată gașca lor să pună mîna pe pămînt ? Să ne dăm bătuți ?

— Niciodată ! exclamă Hilma, și ochii ei mari aruncară scîntei.

— Nu ți-ar plăcea să fii alungată din căminul dumitale, nu-i așa, domnișoară Hilma, fiindcă Quien Sabe e căminul dumitale, nu ? Trăiești aici de cînd erai fetiță. N-ai vrea, nu, ca S. Behrman și ceilalți să te alunge ?

— Nuuu, șopti ea, nu, n-aș vrea. Aici e mama și...

— Ei, poți crede, măcar o singură clipă, c-am să-i *las* ? exclamă Annixter, strîngînd țigara între dinți. Ai să stai aici. O să am grijă de dumneata, vei vedea. Apoi o întrebă pe neașteptate : Ia ascultă, spune, dumneata n-ai nevoie de zurbagiul acela de Delaney, nu-i așa ?

— E un om rău, așa cred. Cei de la Calea Ferată doar se prefac că vor să-i vîndă lui o parte din pămînt, și el a primit ca *mister* S. Behrman și *mister* Ruggles să se folosească de numele lui.

— Cred că n-o să te porți cu mănuși față de el.

Urmară cîteva clipe de tăcere. Calul începuse să fornăie în prundiș, căutînd iarbă. Annixter își mută țigara în celălalt colț al gurii.

— E drăguț aici, murmură el, privind de jur împrejur. Și adăugă ! *Miss* Hilma, uite, dacă n-ai nimic împotrivă, aș vrea să stau de vorbă cu dumneata prietenește. Nu știu cum să vorbesc despre asemenea lucruri, și dacă o scrîntesc cumva, pune-o pe seama faptului că n-am avut niciodată de-a face cu fete. Înțelegi ? Uite, chiar de cînd cu serata... da, da, dar și înainte de asta, m-am gîndit mult la dumneata. O spun cinstit, am făcut-o, și bănuiesc că dumneata știi. Dumneata ești aproape singura fată pe care am cunoscut-o mai bine, și cred, urmă el cu precauție, că ești aproape singura pe care am dorit s-o cunosc. N-ai spus nimic cînd stăteam împreună, și Delaney făcea pe nebunul, dar mi s-a părut oarecum că n-ai fi dorit ca Delaney să-mi facă de petrecanie. Mi s-a părut că dacă m-ar fi împușcat, ai fi fost mai necăjită decît dacă ar fi împușcat pe oricine altcineva. Cam în felul ăsta văd eu lucrurile în legătură cu dumneata. Cît despre mine, decît să tragă în dumneata, aș fi preferat să tragă în oricare altă fată din sală... Ce zic... din toată California ! Uite, dacă ți s-ar întîmpla ceva dumitale, *miss* Hilma... ei, n-aș mai avea ce face pe lumea asta. S. Behrman n-ar avea decît să dea năvală la Quien Sabe... — ar fi binevenit, iar Delaney ar putea să mă ciuruiască oricînd poftește, gata, atunci aș isprăvi cu toate ! Aș încheia cu toate. Puțin mi-ar mai păsa dacă s-ar ține careva de capul meu. Dumneata ești singura fată la care țin în toată lumea asta. La început nu-mi făceam nici un gînd, nu doream nimic, dar dînd cu ochii de dumneata în fiecare zi și văzînd ce drăguță și ce deșteaptă ești și auzindu-ți mereu glasul, ei, toate astea au pătruns în mine nici eu nu știu cum, și uite că nu mă mai pot gîndi la nimic altceva. Nu-mi place să plec la San Francisco, la Sacramento, la Visalia, nici chiar la Bonneville, măcar și pentru o singură zi, tocmai fiindcă nu ești și dumneata acolo. Fac în goană tot ce am de făcut, ca

să mă pot întoarce mai repede aici. Cînd ai fost plecată de Crăciun, ei, m-am simţit atît de singur, încît... Oh, nici nu-ţi dai seama cît de singur m-am simţit. Am şters zilele din calendar în fiecare seară, una cîte una, pînă te-ai întors. Şi acum am ajuns pînă acolo încît doresc să fii cu mine tot timpul. Aş vrea să ai un cămin care să fie şi căminul meu. Aş vrea să am grijă de dumneata... — să fii a mea, înţelegi ? Ce zici ?

În picioare, înaintea lui, Hilma făcu încă un nod la batistă, cu migală, privindu-l printre lacrimi şi clipind.

— Ce zici, *miss* Hilma ? stărui Annixter. Ce părere ai ? Ia spune ?

Hilma răspunse în şoaptă :

— Nu... nu ştiu.

— Nu ştii ? Nu crezi c-am putea să fim împreună într-o zi ?

— Nu ştiu.

— Eu ştiu că o să putem, Hilma. De ce plîngi ?

— Nu ştiu.

Annixter se ridică, zvîrli ţigara de foi şi, lăsînd dîrlogii, se aşeză lîngă ea, punîndu-i o mînă pe umăr. Hilma nu se mişcă. El o simţi că tremură. Trăgea mereu de nodul batistei.

— Nu mai pot trăi fără tine, fetiţă mică, continuă Annixter. Te doresc. Niciodată, de cînd mă ştiu, n-am fost în starea asta. Aşa ceva ştiu că nu-i în firea mea. Sînt un om dur. Toţi vor să mă doboare. Uite, acum m-am ridicat împotriva Căii Ferate. Lupt împotriva tuturor, zi şi noapte, pe viaţă şi pe moarte, lupt pentru căminul meu, pentru pămîntul meu, pentru tot ce am pe lumea asta. Dacă voi învinge, aş vrea să se mai bucure cineva alături de mine, dacă nu voi învinge, aş vrea să sufere cineva pentru mine, să sufere împreună cu mine... şi acest cineva eşti dumneata. Mi-e lehamite de singurătate. Aş vrea să am sprijinul cuiva. Aş vrea să te simt alături de mine, să stăm din cînd în cînd umăr la umăr. Am obosit tot luptînd pentru *lucruri* — pămînt, avere, bani. Aş vrea să lupt pentru o *fiinţă omenească*, şi pentru altcineva, nu numai pentru mine însumi. Înţelegi ? Vreau

să simt în viața asta că nu e totul egoism... că mai e în joc și altceva, nu numai eu însumi, că de mine depinde o ființă, că se gindește la mine așa cum mă gîndesc și eu la ea... O ființă căreia, cînd vin seara acasă, să-i petrec brațul în jurul mijlocului... uite-așa, și ea să mă cuprindă cu amîndouă mîinile, așa.

Tăcu o clipă, și ochii li se întîlniră din nou, așa cum se întîlniseră și atunci, în clipa aceea de primejdie, cînd o ținea pe după mijloc.

— Să mă cuprindă cu amîndouă brațele, o îndemnă Annixter, zîmbind ușor, uite-așa... Nu, Hilma ?

— Nu știu.

— Nu, Hilma ? stărui Annixter.

— Așa ?... așa ?... întrebă ea, petrecîndu-și brațele pe după gitul lui, cu o mișcare nespus de drăgăstoasă, de tandră, cu ochii încă înrourați de lacrimi.

Îmbrățișînd-o, îi simțea ușor trupul cald, îi simțea prin mîneca subțire a bluzei brațul gingaș, durduliu, lipit de obrazul lui, și fremăta de o plăcere pe care n-o cunoscuse pînă atunci. Își inclină capul și o sărută pe ceafă, acolo unde nuanța gingașă de chihlimbar a pielii se pierdea în masa deasă, plăcut mirositoare a părului șaten-închis. O străbătu un fior ușor. Îl ținea strîns, încă rușinîndu-se să ridice privirile. Fără să spună o vorbă, rămaseră astfel îndelung îmbrățișați. În sfîrșit, Hilma se trase înapoi, ștergîndu-și cu batista umedă, făcută ghem, obrajii, pe care șiroiau lacrimile.

— Ei, ce spui ? N-a fost bine ? întrebă Annixter radios.

— Credeam tot timpul că te urăsc, spuse ea.

Timbrul profund, catifelat al glasului ei nu sunase niciodată mai dulce pentru Annixter.

— Și eu credeam că la mijloc e nătărăul ăla, zurbagiul, mitocanul, văcarul ăla !

— Delaney ! Auzi vorbă ! Oh, dragule, cred că mi-ai fost ursit dintotdeauna.

— De cînd crezi tu asta, Hilma ? întrebă el, cuprinzînd-o cu brațul. Ah, ce mult îmi place să te îmbrățișez, fetițo ! exclamă, negrăit de încîntat că-i îngăduia s-o țină strîns. De cînd ? Hai, mărturisește totul.

— Oh, dintotdeauna. De multă vreme, dinainte de a mă gîndi la tine... da... de a mă gîndi la ce s-a întîmplat... Vreau să spun să-mi amintesc... oh, știi ce vreau să spun. Dar cînd mi-am dat seama, oh, *atunci* !...

— Atunci, ce ?

— Nu știu... nu m-am gîndit... nu poți judeca numaidecît.

— Dar ai spus c-ai crezut totdeauna că eu trebuie să fiu...

— Știu... dar era altceva. Oh, m-am zăpăcit de tot. Sînt atît de tulburată... tremur din tot trupul. Oh ! spuse ea deodată, cu fața copleșită de o expresie serioasă, gravă, apucîndu-l cu amîndouă mîinile de încheietura mîinii. Oh, acum ai să fii bun cu mine, nu ? Sînt încă un copil, în atîtea privințe, și mi-am încredințat inima așa... deodată... acum nu mai pot să dau înapoi, și asta-i pentru totdeauna ! Nu știu cum s-a întîmplat și de ce. Uneori mă gîndesc că n-am dorit așa ceva, dar acum s-a sfîrșit, și sînt atît de veselă, atît de fericită ! *Acum*, dacă n-o să fii bun, gîndește-te ce-o să se întîmple cu mine. Tu ești puternic, și mare, și bogat, iar eu sînt doar o slujnică, un nimic, dar ți-am dat tot ce am avut... pe mine însămi. Și tu acum trebuie să fii foarte bun cu mine. Totdeauna să-ți amintești de asta. Fii bun, blînd, blajin, și în lucrurile *mărunte*, și în orice. Altfel, îmi zdrobești inima.

Annixter o îmbrățișă. Nu mai avea grai. Nici o vorbă din cele care-i stăteau pe buze nu mai era potrivită pentru clipa aceea. Izbuti să bîiguie doar atît :

— Foarte bine, fetițo. Nu te teme. O să am grijă de tine. Foarte bine. Foarte bine.

Rămaseră îndelung acolo, în umbra viaductului, îmbrățișați, abia rostind cîte o vorbă cînd și cînd. Trecu o oră. Calul, negăsind hrană pe gustul lui, porni pe cărare către casă, tîrînd dîrlogii pe jos. Annixter îl lăsă să se ducă. Decît să-și ia brațul din jurul mijlocului Hilmei, mai bine și-ar fi pierdut toți caii. În sfîrșit, se mișcă vioi și începu să vorbească. Se gîndea că sosise clipa să formuleze un plan de acțiune.

— Ei, Hilma, acum ce avem de făcut?
— Ce avem de făcut? repetă ea. Cum, trebuie să facem ceva? Nu-i destul atît?
— Mai sînt multe de făcut de acum înainte, continuă el. Aş vrea să te aranjez undeva, să ai şi tu un mic cămin al tău. Să vedem. La Bonneville n-ar merge, acolo sînt o mulţime de flecari care ne cunosc şi ar începe să pălăvrăgească cei dintîi. Ce zici de San Francisco? Am putea să mergem acolo săptămîna viitoare, să vedem cum stau lucrurile. Găsim un apartament şi-l aranjăm frumos!
— Oh, dar de ce să plecăm de la Quien Sabe? întrebă ea mirată. Şi atît de repede! Să plecăm în voiaj de nuntă tocmai acum, cînd eşti atît de ocupat?! Mai bine... oh, ce frumos ar fi... ca după ce ne-am cununa, să mergem numai pentru o săptămînă la Monterey, la rudele mamei... După aceea ne-am întoarce la *ranch*, să văd de casă. N-aş avea nevoie de nici o servitoare.
Annixter o asculta, şi pe faţă i se oglindea tot mai mult neliniştea.
— Hm, făcu el. Înţeleg...
Adună o mînă de pietricele şi începu să le zvîrle cu atenţie în apă. Rămase pe gînduri. Aşa ceva nici nu-i trecuse prin cap cîtuşi de puţin. Socotise tot timpul că Hilma îşi dădea seama ce gînduri avea el. O clipă, vechea bănuială că încerca să-l prindă în mreje scoase din nou capul. Asemenea vorbe nu erau un semn bun. Fetişcanele astea se dau în vînt totdeauna după măritiş, ţin zor-nevoie să complice situaţia.
— N-ar fi frumos? întrebă Hilma, privindu-l.
— Nu ştiu, mormăi el, posomorît.
— Atunci, nu plecăm la Monterey. Rămînem la Quien Sabe. Cum ai să vrei tu, la fel vreau şi eu.
— Nu m-am gîndit la aşa ceva, chiar în felul acesta, observă el.
— Dar cum atunci?
— N-am putea... n-am putea să amînăm căsătoria?
— Sigur că da! exclamă ea, bucuroasă. Şi eu am spus că e prea repede. Pînă atunci sînt atîtea de făcut. Să zicem, la sfîrşitul verii.

— Ce să fie?

— Atunci să ne căsătorim, la sfîrşitul verii, doar despre asta vorbeam.

— Dar de ce ne-am căsători? La ce bun atîta tevatură? Complicaţii, nervi fără rost. Nu prea-mi place să se amestece popa în treburile mele. Ce rost are, la urma urmei? Ne înţelegem minunat amîndoi? Nu-i de-ajuns? Ei, Hilma, eu nu sînt bun de însurătoare.

Fata îl privi o clipă, buimacă, apoi, încet-încet, înţelese totul. Se ridică în picioare cu ochii larg deschişi, albă de spaimă. Annixter nu se uita la ea, dar îi auzea răsuflarea agitată.

— Oh, suspină ea adînc, o dată şi încă o dată, cu mîna lipită de buze.

Era suspinul sfîşietor al durerii neprefăcute. Ochii i se holbaseră înfricoşător. Annixter se ridică şi-i aruncă o privire.

— Ei? întrebă el stingher. Ce ţi-e?

Hilma se trase înapoi sub imboldul unei repulsii instinctive, întinzînd mîinile cu un gest de apărare, temîndu-se nici ea nu ştia de ce. În mintea ei nu era simţămîntul ofensei, al pudorii ultragiate. Era numai spaima, ca şi cînd ar fi căutat flori de cîmp şi ar fi dat pe neaşteptate de un şarpe.

Rămase năucă, cu ochii măriţi, cu pieptul tresăltînd, apoi, deodată, se întoarse şi o luă la fugă nebuneşte pe scîndura aruncată peste pîrîu drept podişcă, ajungînd pe malul celălalt şi pierind ca o ciută speriată în foşnetul vijelios al tufelor.

Annixter se trezi pe neaşteptate singur. O clipă stătu locului încremenit, apoi îşi luă pălăria de jos şi, după ce adînci cu grijă cuta calotei, şi-o puse pe cap, privind în pămînt încoace şi încolo. Fără să scoată o vorbă, cu aceeaşi expresie pe faţă, cu mîinile în buzunare, porni cu paşi mari pe cărare spre casa *ranch*-ului.

În seara aceea n-o mai văzu pe Hilma, iar în dimineaţa următoare se sculă devreme şi nu luă micul dejun la casa *ranch*-ului. Treburile ligii îl chemau la Bonneville, unde urma să se sfătuiască cu Magnus şi cu avocaţii angajaţi de ligă să susţină procesele în legătură cu terenurile. Trebuia înaintat recursul către Curtea

Supremă de la Washington, şi în ziua aceea urmau să aleagă dosarele cu şansele cele mai mari.

În loc să plece la Bonneville călare sau cu docarul, ca de obicei, Annixter luă dis-de-dimineaţă cursa Bakersfield-Guadalajara şi sosi la Bonneville la şapte şi douăzeci de minute. Se întîlni cu Magnus Derrick şi cu Osterman şi luară împreună micul dejun la „Yosemite House", pe Strada Mare.

Consfătuirea cu avocaţii avu loc la „Yosemite House", într-o încăpere din faţă. Unul dintre avocaţi venise cu secretarul lui, care lua note stenografice asupra celor discutate şi făcea copii cu carbon de pe toate scrisorile redactate. Consfătuirea fu lungă şi complicată, problemele fiind de cea mai mare importanţă, astfel că Annixter nu scăpă decît spre orele 2.

În sfîrşit, cînd el şi Magnus coborîră în holul hotelului, dădură cu ochii de un grup agitat ce se îmbulzea în dreptul uşilor batante ale barului. Pricina zarvei era Dyke. Aducea cuiva învinuiri aprinse. Glasul lui de bas răsuna cu mînie. Magnus şi Annixter se alăturară grupului de curioşi şi asistară pe neaşteptate la cea dintîi scenă a unei drame.

În aceeaşi dimineaţă, mama lui Dyke îl trezise în zori, aşa cum o rugase. Îi sosise un transport de araci pentru hamei de undeva din nord, la halta de mărfuri a companiei „P. & S. W." din Bonneville, şi avea de gînd să se ducă să încarce aracii în car şi să-i aducă la fermă. Îl aştepta o zi grea.

— Da, da... mormăi el cînd maică-sa îl trase de ureche ca să-l trezească. Neaţa, mamă !

— Scoală, spuse ea. A trecut de cinci. Am şi pus mîncarea la încălzit.

Îi luă mîna şi i-o sărută cu multă afecţiune. O iubea pe maică-sa din suflet, aproape tot atît de mult ca şi pe Mormoloc. În căsuţa lor, pierdută în marea de hamei verde, duceau tustrei o viaţă veselă şi singuratică — harnici, mulţumiţi, fericiţi, necerînd nimic mai mult de la soartă. Dyke însuşi era un tînăr voios, cu inimă largă, aducînd o atmosferă de bună dispoziţie oriunde se ivea. Seara se juca îndelung cu Sidney ca un băieţel, ca un frate mai mare al ei, zbenguindu-se cu ea în

brațe pe pat sau pe sofa. Născociseră un joc grozav. Fostul mecanic își scotea ghetele și, ca un acrobat de circ, își ridica în sus picioarele uriașe, în ciorapi, cu Mormolocul pe tălpi, legănînd-o și făcîndu-se mereu c-o scapă jos. Sidney, cu inima cît un purice de frică și cu răsuflarea tăiată de plăcere, se ținea bine, dînd cîte un chiot de spaimă sau ciripind de bucurie, în timp ce el o schimba încetișor de pe un picior pe celălalt, după care urma ultimul număr — marele număr de senzație — cînd o lua în palma lui uriașă. În clipa aceea, bătrîna Dyke era chemată înăuntru, tatăl și fiica, amîndoi copii, strigînd-o din răsputeri să vină să-i vadă. Și ea alerga cu răsuflarea tăiată din bucătărie, cu furculița de pireu în mînă.

— Ce copii! murmura bătrîna, dînd din cap, nespus de amuzată, luînd furculița sub braț și aplaudînd.

În sfîrșit, urma scena în care Sidney sărea pe pieptul lui Dyke, cu care prilej el se tînguia totdeauna în gura mare că-l doare, că i-a rupt coastele. Gîfîind, cu ochii închiși, se prefăcea că-i e rău de tot, că moare, și mai multe nu! Sidney, avînd oarecare îndoieli, era amuzată și totodată mîhnită și îl scutura cu aprindere, îl trăgea de barbă, îi ridica pleoapele cu un degețel, rugîndu-l din suflet să n-o sperie, să fie bun și să se trezească.

În dimineața cu pricina, Dyke, în cămașă, intră tiptil în odaia maică-si și se uită la Sidney, care dormea dusă în pătucul de fier, cu mînuțele sub cap, cu buzele întredeschise. O sărută de două ori cu multă atenție, apoi, ridicînd de jos un ciorăpel, îl puse grijuliu alături de perechea lui, pe speteaza scaunului, strecură în el un bănuț de zece cenți, înfășurat într-o hîrtiuță, își făcu sieși cu ochiul și ieși din odaie, închizînd ușa cu neasemuită precauție.

Apoi luă gustarea de dimineață singur, missis Dyke turnîndu-i cafeaua și întinzîndu-i farfuria cu șuncă și ouă. Curînd după aceea plecă la treabă, cu carul gol, îngînînd un cîntec în barbă și pocnind din bici peste capul cailor săi de fermă, domoli, nepăsători.

Dimineața era frumoasă. Soarele abia răsărea. Lăsă Guadalajara, adormită, pustie, în urmă, pe stînga, și, luînd-o de-a curmezișul loturilor de pămînt, taie

ranch-ul Quien Sabe și ieși pe Upper Road, cam la o milă de viaduct. Vesel, privea de jur împrejur ogoarele cafenii, care păreau roșcate în lumina zorilor. Drept înaintea lui, dar foarte departe, cupola aurie a clădirii tribunalului din Bonneville sclipea în bătaia primelor raze ale soarelui, în timp ce, la cîteva mile spre miazănoapte, venerabila campanilă a misiunii „San Juan" se contura purpurie, întunecată pe cerul învăpăiat. Caii voinici, de fermă, pășeau domol, totul se trezea la viață de jur împrejur. Dincolo de canalul de irigare întîlni cîțiva portughezi, care, cu cazmale și lopeți pe umeri, se duceau la muncă. De dincolo de gardul *ranch*-ului Los Muertos, Hooven, trezit încă de mult, îi strigă „pune timineț". Departe, spre sud-est, un pîlc de eucalipți și chiparoși părea ca o pată verde, întunecată, pe întinderea netedă a cîmpului deschis, și aproape de ea, un fir subțire de fum se ridica drept în sus de la bucătăria casei *ranch*-ului lui Derrick.

La o milă și ceva dincolo de viaduct îl zări pe protejatul lui Magnus Derrick, fostul păstor Vanamee, venind pe cărare peste cîmpul *ranch*-ului Quien Sabe de la una din casele tarlalelor lui Annixter. Mirat, fără a-și da seama anume de ce, Dyke avu impresia că tînărul nu închisese ochii toată noaptea.

În timp ce se apropiau unul de altul, Dyke îl privea cu coada ochiului, bănuitor, cum sînt țăranii față de oamenii ciudați. Vanamee, fără îndoială, nu făcea parte din viața *ranch*-urilor sau a orașelor de provincie. Era un om din altă lume, un pribeag, un om straniu, care aici venea, aici se făcea nevăzut în chip misterios, fără a căuta prietenia nimănui, închizîndu-se în sine. De ce oare umbla totdeauna fără pălărie? De ce oare purta barbă neagră, ascuțită, ca de țap, cînd toată lumea purta bărbi rotunde sau mustăți? De ce nu-și tăia lațele? Dar, mai cu seamă, pe unde tot hoinărea noaptea? Cînd trecură unul pe lîngă altul, în pofida firii lui voioase, Dyke îi dădu binețe posac, uitîndu-se peste umăr după el.

Bănuielile lui Dyke erau îndreptățite: Vanamee nu-și întinsese așternutul de trei nopți. Luni, săptămîna aceea, rămăsese toată noaptea în grădina misiunii, de

unde se vedea *ranch*-ul Seed, jos, în vîlcea. Marți îl prinsese înserarea la multe mile spre răsărit de locul acela, într-un *arroyo*[1] adînc, pe colinele de la picioarele Sierrei Nevada, iar miercuri dormise într-o colibă părăsită, pe pășunea *ranch*-ului lui Osterman, la douăzeci de mile de locul unde poposise noaptea trecută.

Adevărul este că pe Vanamee îl cuprinsese din nou vechea lui stare de neliniște. Începuse să-l frămînte ceva, îl împungea în coaste pintenul unui călăreț nevăzut. Dorul de ducă se trezise din nou în el și-l îmboldea. O vreme slujise la *ranch*-ul Los Muertos. La Quien Sabe, ca și la celelalte *ranch*-uri, se apropia vremea încetării muncilor. În așteptarea încolțirii griului, nu mai erau cine știe ce treburi de făcut. Vanamee venise la Los Muertos și-și petrecuse cea mai mare parte a timpului călare, alergînd de-a lungul și de-a latul pășunii de pe tarlaua a patra a *ranch*-ului, gonind vitele și păzindu-le. Dacă în firea ciudată a acestui om se trezea acum din nou dorul de ducă, se vădea însă și o contrapondere. După ce se înnopta, Vanamee se îndrepta tot mai des spre grădina misiunii, uneori rămînînd acolo pînă mijeau zorile, zăcînd la pămînt, cu bărbia pe brațele încrucișate, sfredelind cu ochii întunericul, peste vîlcea, spre *ranch*-ul Seed, veghind, pîndind. Zi cu zi era tot mai închis în sine. Presley se ducea adesea la el, la pășune, zărindu-i de departe silueta singuratică în pustietatea de la poalele verzi, golașe ale dealurilor. Vanamee nu-i mai făcea însă mărturisiri. Doar *pater* Sarria îi mai auzea povestirile stranii.

Dyke merse înainte, spre Bonneville, gîndindu-se la toate acestea. Cunoștea, ca toată lumea din partea locului, romanul de dragoste al lui Vanamee și al Angèlei, întîlnirile lor din grădina misiunii, povestea necunoscutului misterios, dispariția lui Vanamee în deșerturile din sud-vest, revenirile periodice, firea lui ciudată, închisă, singuratică, dar, ca mai toți oamenii de la țară, își explica simplu ciudățeniile lui Vanamee: fără îndoială, se scrîntise la cap! Ce mai tura-vura!

---

[1] Vale săpată de torenți (în limba spaniolă în original).

Fostul mecanic ajunse la Poşta din Bonneville către orele 11. Nu se duse numaidecît la biroul de expediţie al lui Ruggles, unde trebuia să prezinte avizul de sosire a transportului de araci. Se gîndi să petreacă un ceas hoinărind pe străzi. Venea rareori la oraş, şi atunci îi plăcea să se plimbe şi să constate că se bucura de vădite simpatii. Pretutindeni întîlnea prieteni — la Poştă, la *drugstore*, la frizerie şi în preajma tribunalului. Cu toţi, aproape fără excepţie, schimba cîteva vorbe, care se încheiau astfel:

— Hai să bem un păhăruţ.

— Hai. De ce nu?!

Intrau în barul hotelului „Yosemite", unde închinau tacticoşi unul în sănătatea celuilalt. Totuşi, Dyke era un om destul de cumpătat. Viaţa pe locomotivă exercitase o înrîurire pozitivă asupra lui. Nu se atingea niciodată de băuturi spirtoase, tari, preferînd berea de ghimbir[1] sau *sarsaparilla*[2], care erau destul de slabe.

La *drugstore*, unde se vindea şi papetărie, privirile îi fură atrase de „o tăbliţă transparentă", un joc pentru copii, un gemuleţ mat pe care se puteau copia foarte amănunţit vaci, pluguri, mănunchiuri de fructe şi chiar mori de apă, ale căror contururi erau imprimate anume pe foi de hîrtie.

— Hm, asta e o chestie, Jim! îi spuse el băiatului de la tejghea. Ştiu un mormoloc care ar sări în sus cînd ar vedea marafetul ăsta. Cred c-am s-o iau.

— Ce mai face Sidney? îl întrebă Jim în timp ce împacheta jocul.

Înflăcărarea cu care povestea Dyke despre fetiţă făcuse să i se ducă vestea pretutindeni în Bonneville.

Dyke deveni deodată vorbăreţ, aprins, mîndru, ba chiar încrezut.

— Cel mai drăguţ mormoloc din tot comitatul Tulare! Şi hazlie, foc! Ai ce vedea la ea oricînd.

— Dar hameiul cum merge? întrebă vînzătorul.

— Merge strună, declară Dyke cu promptitudinea oamenilor veseli, gata să vorbească despre treburile

---

[1] Băutură nealcoolică, aromatizată cu ghimbir.

[2] Apă gazoasă, amestecată cu esenţă extrasă din rădăcinile unei plante tropicale americane numite sarsaparilla.

lor oricui vrea să-i asculte. Strună! Acum nu mai am nici o îndoială, o să iasă o recoltă straşnică. Ploaia a căzut la *țanc*. Vorba e că nu ştiu cum o să încapă atîta recoltă în hambarele pe care le fac, căci o să iasă hamei berechet! Ajutorul meu e o minune de băiat. Ehei, Jim, am să fac bani buni cu afacerea asta! După ce şterg şi gajul şi ipoteca — ştii că am pus gaj, da, pe recoltă, şi ipotecă, pe fermă, dar o să plătesc toată datoria foarte uşor, cu dobîndă cu tot — ei, cum am spus, după ce termin cu datoriile, au să-mi rămînă bani frumoşi, băiete, da, da, dragul meu! *Ştiam* eu că e treabă de făcut cu hameiul. Ehei, află că am şi vîndut recolta! Da, a avut grijă ajutorul meu de treaba asta. E o minune de băiat! O ia în întregime un negustor din San Francisco. Şi banii peşin, înainte! Am vrut să mai tărăgănesc, să văd dacă n-ar da şase cenţi, dar omul meu mi-a zis: „Nu, e destul". Aşa că am iscălit. Spune, nu e straşnic?

— Şi după aia ce-o să faci?

— Ei, habar n-am. O să trîndăvesc, acolo, vreo lună, pînă o să înceapă şcolile, să le duc, pe Mormoloc şi pe mama, la Frisco [1], apoi o s-o înscriu pe Sid la pensionul din Marysville, înţelegi?

— Zi, ţi-ai pus toată nădejdea în hamei!

— Da, băiete, cînd îl văd, ştiu una şi bună: face parale! La anu o să se apuce şi alţii să pună hamei. Au să se ia după mine. Să nu te mire cînd o să-i vezi pe mulţi de pe aici că se apucă de treaba asta an de an. Îmi fac de pe acum socoteli pentru anul viitor. Acu, cînd am învăţat şi eu cum stă chestia, o să-i pot da drumul ajutorului. Mă gîndesc să cumpăr o bucată de pămînt din trupul *ranch*-ului Quien Sabe, să pun şi mai mult hamei, şi să mai clădesc cîteva hambare. Pe legea mea, vreo cinci ani o să meargă din plin! Ce nu s-a văzut! O să iasă bani, nu glumă, Jim!

În sfîrşit, Dyke ieşi în stradă şi porni încetişor la plimbare. Se gîndea că de astă dată lumea care îl vedea îi dădea mai multă importanţă. Nu mai era un lefegiu, un oarecare, sub ordinele cuiva, acum era

---

[1] Formă populară, prescurtată, pentru San Francisco.

stăpîn pe sine, era proprietar, avea pămînt, conducea o exploatare bănoasă, nu glumă! Nimeni nu-l ajutase. Nu imitase pe nimeni. Dăduse lovitura, făcuse totul după cum îl tăiase capul. Faptul că izbutise se datora hărniciei şi deşteptăciunii sale. Îşi lăţi umerii spătoşi pînă ce pînza albastră a bluzei începu să pîrîie. În ultima vreme, barba lui, mare, blondă, crescuse, şi munca în plin soare îi arsese şi mai mult faţa. Sub cozorocul şepcii — amintire a zilelor cînd era mecanic — ochii lui albaştri sclipeau cu o voioşie nemărginită. Îşi închipui că arăta foarte bine în timp ce trecu pe lîngă un grup de fete în rochii de batist şi de muselină, cu pălării de vară, care se îndreptau spre Poştă. Se întreba dacă fetele se uitau după el, dacă auziseră că era pe punctul de a face avere.

Dar cronometrul din galantarul giuvaergiului îi aminti îndată că timpul trecea. Făcu cale întoarsă şi trecu strada, îndreptîndu-se spre biroul lui Ruggles, care se ocupa totodată de expediţii şi de administrarea terenurilor companiei „P. & S. W."

În timp ce aştepta la ghişeu, în faţa reţelei de sîrmă, ca funcţionarul să emită dispoziţia pentru impiegatul de la magazia gării, Dyke zări un domn care i se părea cunoscut, stînd de vorbă cu Ruggles la un birou, dincolo de paravanul de sîrmă.

Era un om între două vîrste, gras, cu pîntecele rotofei, pe care şi-l lovea din cînd în cînd cu palma. La un moment dat se întoarse şi-i spuse ceva funcţionarului. Dyke îl recunoscu pe S. Behrman. Fostului mecanic, bancherul, care în acelaşi timp era şi împuternicitul şi agentul politic al Căii Ferate, i se păru acum mai gras ca niciodată. Pielea de sub fălci, rasă cu îngrijire, îi atîrna, tremurînd, de fiecare parte a obrajilor. Cutele de grăsime ale grumazului, presărate cu perişori răzleţi, ţepoşi, luceau, răsfrîngîndu-se peste guler. Pîntecele voluminos, acoperit cu o jiletcă de in maron, pe care erau imprimate nenumărate potcoave îmbucate, se revărsa departe înaintea lui, mătăhălos, agresiv. Purta nelipsita pălărie tare de pai, cafenie, atît de lăcuită, încît reflecta ca un coif lumina ce intra pe ferestrele biroului. Chiar din locul unde se afla, Dyke

putea să-i audă răsuflarea grea și clinchetul verigilor răsucite ale lanțului de la ceas lovindu-se de bumbii din sidef ai jiletcii, în ritmul în care-i tresălta pîntecele.

Dyke îl privi cu atenție. Iată deci dușmanul, omul trustului cu care se războia liga lui Derrick. Această luptă aprigă începuse să stimuleze interesul pentru combatanți. În fiecare zi, aproape ceas de ceas, Dyke se întîlnea cu *rancher*-ii, cultivatorii de grîu, le auzea protestele, scrîșnetele de mînie și înverșunare. Iată-l și pe dușmanul lor, burduhosul acesta domol, cu pălărie tare de pai și cu jiletcă de in, care nu-și pierdea niciodată stăpînirea de sine, zîmbind prietenos dușmanilor, dîndu-le sfaturi folositoare, arătîndu-le compasiunea lui cu prilejul unei înfrîngeri sau alteia, niciodată aprins, nervos, niciodată iritat, sigur de puterea lui, conștient că în spatele lui se afla mașina, forța uriașă, tezaurul nesecat al unei întreprinderi puternice care înfrunta cu milioane de dolari miile ligii.

Liga era zgomotoasă, pretutindeni prezentă, țelurile ei cunoscute fiecărui pici de pe stradă, în vreme ce trustul era mut, uneltirile lui ascunse, ieșind la iveală numai efectele. Lucra în umbră, calm, organizat, irezistibil. Deodată Dyke avu impresia că vede nenumăratele tentacule ale monstrului. Sub picioarele lui, pămîntul părea scurmat. Sub el, în întuneric, uriașele tentacule se tîrau în tăcere, încolăcindu-se, întinzîndu-se în toate părțile încet-încet, frîngind orice împotrivire, poruncind timpului să se scurgă înainte sau oprindu-l în loc fulgerător.

— Spre sfîrșitul verii o să am nevoie de la dumneavoastră de cîteva vagoane, spuse Dyke funcționarului, în timp ce împăturea și punea bine hîrtia pe care i-o dăduse acesta.

Își amintea foarte bine că aranjase cu cîteva luni mai înainte problema transportului recoltei, dar, încîntat de noul său rol, îi plăcea să se ocupe mereu și mereu de aceleași amănunte.

— Cred, adăugă el, c-o să mi le dați la vreme. Anul ăsta o să iasă o recoltă strașnică, și n-aș vrea să am încurcături.

— O, n-aveți nici o grijă... mormăi funcționarul.

— Ehei, acu o să vă dau de lucru! urmă Dyke. Am făcut o afacere atît de bună cu hameiul, că la anu mulţi o să se apuce de treaba asta. Ia spuneţi, urmă el, venindu-i deodată o idee, dacă ne-am uni toţi expeditorii de grîne, şi-am face un fel de organizaţie, atunci ne-aţi da tarife speciale, mai ieftine, hai să zicem... un cent şi jumătate... nu?

Funcţionarul ridică privirile spre el.

— Un cent şi jumătate! Dac-aţi oferi *patru* cenţi şi jumătate, da, atunci, am mai sta de vorbă!

— Patru cenţi şi jumătate?! izbucni Dyke. Cum vine asta? I-auzi! Tariful obişnuit e doi cenţi!

— Nu, nu e doi cenţi, răspunse funcţionarul, privindu-l grav în ochi, e cinci cenţi.

— Fugi d-acolo! contestă Dyke, jovial. Mai uită-te o dată. O să vezi că transportul de hamei de la Bonneville la Frisco e doi cenţi pfundul... vagoane complete. Chiar matale mi-ai spus aşa data trecută.

— Asta a fost toamna trecută, explică funcţionarul.

Urmară cîteva clipe de tăcere. Dyke îi aruncă o privire bănuitoare, apoi, liniştindu-se, stărui:

— Uitaţi-vă încă o dată. O să vedeţi că e cum zic eu!

S. Behrman se apropie şi dădu mîna prietenos cu fostul mecanic.

— Pot să vă fiu de folos cu ceva, *mister* Dyke?

Dyke îi explică despre ce era vorba. După ce spuse tot ce avea pe suflet, funcţionarul se întoarse spre S. Behrman şi preciză respectuos:

— Tariful nostru normal pentru hamei e de cinci cenţi.

— Da, răspunse S. Behrman, după ce reflectă o clipă. Da, *mister* Dyke, cinci cenţi.

Funcţionarul aduse un pliant tipărit pe hîrtie galbenă şi-l întinse lui Dyke. Pe copertă scria: „Tariful nr. 8". Şi sub aceste cuvinte era o precizare cu litere mai mici: „Înlocuieşte tariful nr. 7 din august 1".

— Citeşte cu ochii dumitale, spuse S. Behrman, arătîndu-i rubrica cu titlul: „Diverse".

— „Tarifele indicate mai jos pentru transportul hameiului, vagoane complete, citi Dyke, sînt aplicabile de la data de iulie 1 şi rămîn în vigoare pînă vor fi în-

locuite cu altele. Cele care figurează în zona Stockton vor fi reglementate conform convențiilor cu societatea de navigație din punctul respectiv".

În lista tipărită dedesubt scria că tariful de transport pentru hamei între Bonneville sau Guadalajara și San Francisco era de cinci cenți.

O clipă Dyke rămase buimac. Înțelese însă numaidecît despre ce era vorba. Calea Ferată ridicase tariful de transport pentru hamei de la doi la cinci cenți.

Toate socotelile în ceea ce privea rentabilitatea micii sale investiții le bazase pe tariful de doi cenți pfundul și contractase mai înainte vînzarea recoltei. Nu mai putea să dea înapoi. Noul tarif îi răpea cîștigul pînă la ultimul cent, îl lăsa sărac lipit pămîntului.

— Cum vine asta ?! izbucni el. Mi-ați spus că tariful e de doi cenți, și am mers înainte cu afacerea, ținînd seama în socoteli de această înțelegere. Cum vine asta ?!

S. Behrman și funcționarul îl priveau din partea cealaltă a ghișeului.

— Tariful este cinci cenți, repetă funcționarul.

— Ptiu ! Dar așa mă lăsați sărac ! strigă Dyke. Înțelegeți ? N-au să-mi rămînă nici cincizeci de cenți. Nici atît. Hm ! O să rămîn chiar *dator*... O să fiu... o să fiu... Mă ruinați. Înțelegeți ? !

Funcționarul ridică din umeri.

— Noi nu vă silim să transportați hameiul. Sînteți liber să faceți ce vreți. Tariful e cinci cenți.

— Bine, dar... fira-ți să fiți, am contractat vînzarea. Ce fac acum ? ! Cum e cu putință ? ! Mi-ați spus... că tariful e doi cenți.

— Nu-mi amintesc, răspunse funcționarul. Habar n-am. Știu doar că tariful la hamei s-a urcat. Știu că în Germania recolta e compromisă și că în statul New York recolta e proastă. Hameiul a ajuns aproape la un dolar. Crezi că noi nu știm, *mister* Dyke ?

— Ce legătură are prețul hameiului cu dumneavoastră ?

— *Are*, spuse funcționarul, cu o bruscă agresivitate, fiindcă tariful de transport se urcă ca să ajungă prețul. Păi ce, noi facem afaceri așa, de amorul artei ? ! Am

primit dispoziție să ridic tariful dumneavoastră la cinci cenți. Aflați că ați scăpat ieftin !

Dyke se holbă la el. O clipă îl uluise neobrăzarea cu care cei de la Calea Ferată își impuneau voința. Uitase că aplicarea acelei măsuri îl lovea personal.

— Doamne-Dumnezeule ! murmură el. Doamne-Dumnezeule ! Și ce-o să faceți mai departe ? Cum, dumneavoastră aplicați tarifele de transport așa, oricum, fără nici o bază ? ! strigă el deodată, tăios, scos din fire. N-aveți nici o lege ? Sînteți de capul vostru ?

La auzul acestor cuvinte, S. Behrman, care tăcuse tot timpul cît ținuse acea discuție aprinsă, se aplecă deodată înainte. Pentru întîia oară de cînd îl știa, Dyke îi văzu fața învăpăiată de mînie, cu o expresie de vrăjmășie și dispreț față de acești fermieri cu care avea de luptat.

— Da, n-aveți lege, sînteți de capul vostru, repetă Dyke, întorcîndu-se brusc spre el.

S. Behrman accentuă fiecare cuvînt al răspunsului său, bătînd cu degetul arătător în ghișeul din fața lui.

— Noul... tarif... e aplicabil... întregului trafic !

Fostul mecanic se dădu înapoi cu un pas, agățîndu-se cu degetele de marginea ghișeului pentru a nu cădea.

Simțea că pălește. Inima i se oprise în loc, nu mai voia să bată.

Într-o clipă toate urmările acelei samavolnicii îi trecură fulgerător pe dinaintea ochilor minții, ca desfășurarea rapidă a unei panorame. În acea afacere cu hameiul băgase toate economiile, pînă la ultimul cent. Mai mult decît atît, sigur de reușită, împrumutase bani ca să continue treaba — împrumutase de la S. Behrman, dîndu-și în garanție recolta și căsuța. Îndată ce nu-și va îndeplini obligațiile, S. Behrman îl va executa. Cei de la Calea Ferată vor înghiți pînă la ultimul cent tot cîștigul său, dar nu numai atît, îi vor lua casa cît ai clipi, va rămîne pe drumuri. Ce se va alege atunci de mama lui ? Ce se va alege de Mormoloc, din care voia să facă o adevărată doamnă ? În ultima vreme povestise oricui îi ieșea în cale, ce ambiții nutrea el, ce voia să facă pentru fetița lui. Toți cei din Bonneville știau despre treaba asta. Ce subiect de rîs le

dăduse el însuși! Ha! ha! Muncitorul care făcea pe fermierul! Își închipuise c-o să se strecoare, c-o să scape din ghearele Căii Ferate! Da, careva spusese că marele trust nu va pune ochii pe mica lui exploatare, disprețuind o plevușcă atît de neînsemnată. Ar fi trebuit să dea dovadă de mai multă înțelepciune! Cum își putuse închipui că cei de la Calea Ferată îi vor îngădui să facă avere?

Nu mai era furios. Mînia oarbă, aprinsă, care te face să-ți sfîșii dușmanul cu dinții și cu ghearele, se stinsese în el. Lovitura pe care i-o dăduseră îl uluise, îl buimăcise.

Se dădu la o parte, făcînd loc unui om fără haină, cu cămașă roz, care adusese un automat pentru închiderea ușii.

— Unde trebuie montat? întrebă el.

Dyke se lăsă pe o banchetă, luată dintr-un vagon de cale ferată, ca să mai fie de folos la biroul lui Ruggles. Cu un căpețel de creion albastru smîngăli pe dosul unui plic niște socoteli încîlcite, înmulțind, scăzînd, încurcîndu-se.

S. Behrman, funcționarul și omul care adusese automatul tot discutau ceva, uitîndu-se, cercetînd din ochi tăblia de sus a ușii. Omul care venise să monteze automatul nu dădea asigurări pentru buna lui funcționare dacă nu se punea o inscripție pe ușă care să atragă atenția noilor-sosiți că ușa se închidea automat. Această inscripție costa cincisprezece cenți în plus.

— Dar n-ai spus nimic despre asta cînd ți s-a comandat automatul, protestă S. Behrman. Nu, nu dau un ban în plus, prietene. Asta-i exorbitant!

— Nu trebuie să-ți închipui, îi ținu hangul funcționarul, că dacă ai de-a face cu Calea Ferată, poți să ne joci cum vrei.

Genslinger intră împreună cu Delaney. S. Behrman și funcționarul îl concediară brusc pe omul care venise cu automatul și se apropiară de ghișeu, angajînd o conversație cu noii-sosiți. Genslinger îl prezentă pe Delaney. Acesta voia să expedieze spre miazăzi un număr de cai. Fără îndoială că venise să ceară vagoane în acest scop. Discutau nespus de cordial.

Tot socotind şi socotind pe dosul plicului, Dyke se apropie din nou de ghişeu. Absorbit numai de necazurile sale, nici nu luă seama la directorul ziarului local şi la Delaney.

— Ia spuneţi-mi, se adresă el funcţionarului, aici cît e? Am socotit şi am răssocotit.

— Ţi-am spus ce tarif e! izbucni funcţionarul enervat. Nu putem face nimic. Îţi convine, nu-ţi convine, treaba dumitale!

Şi se aplecă din nou spre Genslinger, întorcîndu-i spatele fostului mecanic.

Dyke se îndepărtă, apoi se opri o clipă în mijlocul încăperii, holbîndu-se la socotelile de pe plic.

— Nu ştiu ce e de făcut, murmură el. Nu, nu văd ce e de făcut pînă la urmă.

Ruggles intră însoţit de doi necunoscuţi, despre care Dyke aflase că erau aşa-zişii cumpărători ai *ranch*-ului Los Muertos şi ai aceluia al lui Osterman. Trecură pe lîngă el, lovindu-l cu cotul, şi, în timp ce ieşea pe uşă, îi auzi salutîndu-se zgomotos cu Delaney, Genslinger şi S. Behrman.

Dyke coborî scările în stradă şi porni înainte, fără nici o ţintă, spre barul hotelului „Yosemite", răsucind între degete plicul gălbui şi privind absent trotuarul. Umerii masivi i se încovoiaseră. Braţele vînjoase i se bălăbăneau în neştire de o parte şi de alta a trupului, cu palmele deschise.

În timp ce mergea înainte, îl copleşea un simţămînt de ruşine. Fără îndoială că toţi trecătorii observau ce necăjit era. Fără îndoială că după felul cum păşea, încovoiat, vedeau în el un om înfrînt. Fetele, în rochii de batist şi de muselină, cu pălării de vară, care se întorceau de la Poştă cu mîinile pline de scrisori, fără îndoială că îi puteau citi pe faţă insuccesul, falimentul.

Apoi furia lui se aprinse deodată. Pe Dumnezeu, *nu*, nu greşise cu nimic! N-avea nici o vină. Dăduse dovadă de hotărîre, de hărnicie şi prevedere. Doar că-l înşelaseră îngrozitor, că voiau să-l jefuiască mîrşav. Balaurul nesăţios îşi întindea spre el, din hău, din beznă, din întunericul de sub picioarele lui, una din nenumăratele tentacule, ca să-l înşface, să i se în-

colăcească în jurul gîtului, să-l sugrume, să-l gîtuie, să-i sugă sîngele. O clipă se gîndi să-i dea în judecată, dar rîse îndată de acest gînd. Aurul nu e oare cheia ce merge la toate încuietorile ? Oh, turbarea slăbiciunii, furia neputinţei ! Nici un sprijin de nicăieri, nici o speranţă... Să se prăbuşească atît de repede... el, un bărbat zdravăn, un voinic în toată puterea, un om sănătos la trup şi la minte ? Cum să se mai întoarcă acasă ? Cum să-i spună maică-si ce nenorocire căzuse pe capul lui ? ! Dar Mormolocul lui ? Cum o să înţeleagă ce năpastă dăduse peste ei ? Cum să-i aline durerea, cum să-i stăvilească lacrimile, ce să facă pentru ca să nu-şi piardă încrederea în el, în destoinicia lui ?

Amară, cruntă, mînia îi clocotea, rău prevestitoare, în inimă. Încleşta pumnii, scrîşnea din dinţi. Oh, dacă ar fi avut atunci în mînă, numai o clipă, gîtlejul lui S. Behrman, să-i scoată sufletul, să smulgă viaţa din el ! Să murdărească strada cu sîngele lui supt din vinele poporului !

Dyke îşi povesti nenorocirea celui dintîi prieten pe care îl întîlni, şi celui de-al doilea, şi următorului. Cele spuse de el treceau din gură în gură, răspîndindu-se fulgerător, luîndu-i-o înainte, alergînd mai departe, aşa încît atunci cînd ajunse la intrarea barului „Yosemite", povestea era cunoscută. În jur se strînse un grup de oameni. La apropierea sa, toţi îşi lăsară treburile pentru o clipă. Grupul creştea. La el se adăugau, unul după altul, prietenii lui. I se alăturaseră şi Magnus Derrick şi Annixter. Dyke povesti din nou cele întîmplate, începînd de atunci de cînd fusese concediat din serviciul aceleiaşi companii pentru că nu voise să primească un salariu necorespunzător. Făptura-i masivă clocotea, ochii îi erau injectaţi, sîngeroşi, faţa îi ardea, în timp ce glasul lui gros, în care tremura furia, domina tunător glasurile învălmăşite ale celor de faţă, ca vuietul unui diapazon uriaş.

Cele întîmplate erau comentate în fel şi chip, cînd cu aprindere, cînd în linişte, de cei care îl ascultau. Printre toate părerile prevala totuşi un verdict. Îl rostise Annixter :

— N-ai nici o ieşire! Acum poţi să urli pînă crăpi. N-ai cum să înfrunţi Calea Ferată! N-ai ce face!

— Împuşcă-l pe tîlhar, împuşcă-l pe S. Behrman! strigă careva din mulţime. Da, frate, pe dumnezeul meu, împuşcă-l!

— Biet nerod, mormăi Annixter, întorcîndu-i spatele.

Nu era nimic de făcut. Nu, nu se putea face nimic, nimic.

În sfîrşit, singur, mînîndu-şi caii afară din oraş, Dyke se tot gîndea la cele întîmplate, răsucindu-le şi pe o parte şi pe alta. Sfaturi, sugestii, chiar făgăduieli de ajutor bănesc plouaseră asupra lui din toate părţile. Nu-i lipseau prietenii, care-i înfăţişaseră cu aprindere tot felul de planuri ingenioase, de proiecte minunate. Zadarnic, ghearele balaurului îl înhăţaseră zdravăn. N-avea nici o ieşire.

Încet-încet, pe măsură ce carul înainta tot mai departe pe întinderea cîmpiei golaşe, mînia i se risipea, făcînd loc din nou uluirii, buimăcelii. Nu ştia ce-l aşteaptă în viitor, ba nici măcar ce-i va aduce ziua de mîine. Nu ştia ce să mai facă. N-avea nici o ieşire.

Moleşit, doborît, cu hăţurile lunecîndu-i printre degetele vlăguite, cu ochii holbaţi în gol printre capetele cailor, se lăsa dus înainte fără ţintă. Se împăcase cu soarta, ce putea să mai facă? Ce rost avea să mai stăruie? Nu-i rămînea nici o ieşire.

Cumpărase caii de la Magnus Derrick, şi acum, nefiind ţinuţi în hăţuri, aceştia o luară pe drumul ce ducea spre grajdurile *ranch*-ului Los Muertos. Cufundat în gînduri, Dyke nu-şi dădu seama de lucrul acesta decît atunci cînd caii, însetaţi, se opriră lîngă jgheabul din faţa cîrciumii lui Caraher.

Fostul mecanic coborî din car privind în jurul lui, ca să-şi dea seama unde se află. La Caraher? Cu atît mai rău! N-avea a face! Acum, cînd ajunsese atît de departe, putea foarte bine s-o ia pe aici spre casă; ce să se mai întoarcă, drumul nu era mai lung. Scoase zăbalele cailor şi rămase lîngă ei, privindu-i cum se adapă.

„Ce-o să fac acum?" se întreba el.

Caraher se ivi în ușa prăvăliei, rumen, cu barba roșcată și cu cravata roșie, ieșind izbitor în relief din umbra ușii. Îi ură bun sosit lui Dyke.

— *Hello*, șefule !

Dyke își ridică privirile, dînd din cap, absent.

— Noroc, Caraher, răspunse el.

— Ei, continuă cîrciumarul, făcînd un pas înainte, ce mai e nou în oraș ?

Dyke îi spuse cele întîmplate. Fața stacojie a lui Caraher se întunecă deodată. Din ochii lui, de sub sprîncene, țîșniră scîntei roșii de mînie și izbucni într-o grindină de înjurături.

— Iată că ți-a venit și dumitale rîndul ! strigă el. La urma urmei, ei nu țintesc numai pe marii cultivatori de grîu, pe bogătași. Pe toți dracii, bagă mîna chiar și în buzunarul săracului ! Ei, într-o zi au să-și găsească ei nașu ! O să li se înfunde lor odată ! Așa nu poate merge la nesfîrșit. Într-o zi au să dea de dracu ; o să li se întoarcă lovitură la lovitură, cu copita o să li se vorbească, ba cu foc într-o mînă și cu dinamită în cealaltă. Caraher ridică pumnii încleștați : Doamne iartă-mă, cînd mă gîndesc la toate astea, îmi vine să turbez, văd roșu înaintea ochilor ! Oh, dacă mulțimea ar ști ce putere e în mîinile ei, oh, dac-aș putea s-o trezesc ! Ehei, nu e vorba numai de Shelgrim, mai sînt și alții, toți grangurii, toți casapii, toți sugătorii de sînge, mii și mii ! Le va suna lor ceasul într-o zi, pe dumnezeul meu că le va suna !

În cele din urmă, fostul mecanic și negustorul intrară într-o odăiță din dosul băcăniei pentru a discuta amănuntele noii samavolnicii. Dyke, încă zăpăcit, se așeză la una din mese, pierdut în gînduri, abia scoțînd cîte o vorbă, și Caraher, ca de la sine înțeles, puse sticla de *whisky* la îndemînă.

Întîmplător, chiar în clipa aceea, Presley, care se întorcea la Los Muertos de la Bonneville cu buzunarele pline de scrisori, intră în băcănie să cumpere soluție de lipit pentru camerele bicicletei lui. Dyke și Caraher vorbeau de cealaltă parte a paravanului. Presley auzea deslușit fiece cuvînt.

— Povestește totul, de-a fir-a-păr, Dyke, stăruia Caraher.

Dyke începu să povestească pentru a cine știe cita oară cele întîmplate. Povestea lui căpătase de pe acum o formă bine definită. Folosea de fiecare dată aceleași fraze, aceleași observații, aceleași cuvinte. În mintea lui totul se cristalizase — de acum înainte, săptămînă după săptămînă, an după an, cite zile mai avea de trăit, așa avea să povestească faptele oricui ar fi vrut să-l asculte.

— ...Îmi făcusem toate socotelile pornind de la tariful de doi cenți. Îndată ce au văzut că aș putea scoate ceva bani, au dublat tariful... Se aplică întregului trafic, zicea S. Behrman. Pe deasupra, i-am mai dat dintr-o trăsătură de condei și ipotecă. M-a adus la sapă de lemn... N-am nici o ieșire! M-a doborît! M-a pus la pămînt! Nu mai e nimic de făcut.

Tot vorbind, bău pahar după pahar de *whisky*, și mînia nestăpînită, fățișă, furia turbată care clocotea în el se închegă, se înteți, preschimbîndu-se într-o ură neagră, veninoasă, într-o vrăjmășie aprigă. Caraher, sigur de data aceasta că va cîștiga un adept, îi umplu din nou paharul.

— Ei, ne mai ocărăști acu, exclamă el, pe noi, roșiii? Te cred, clasei dumneavoastră mijlocii îi dă mîna să predice moderația. Și nouă ne-ar da mîna dacă am avea burta plină, dacă nu ne-ar aduce la sapă de lemn, dacă nu mi-ar fi ucis nevasta, dacă nu mi-ar fi flămînzi copiii. Atunci ar fi destul de ușor să predici metode legale, acțiuni legale și toate fleacurile astea. Dar putem *noi* face așa ceva? strigă el. A, da, te cred, sînt „gură spartă", sînt un zurbagiu, un negustoraș, nu-i așa? Sînt un grevist înrăit, nu-i așa? Sînt un anarhist însetat de sînge, nu-i așa? Te întreb, ce-ai zice să-ți vezi nevasta adusă acasă, cu fața, pe care obișnuiai s-o săruți, strivită de potcoava unui cal... ucisă de trust, așa cum mi s-a întîmplat mie? Atunci n-ai mai vorbi de moderație. Să te văd ce-ai zice dumneata, Dyke, mecanic pus pe lista neagră, lefegiu concediat, agricultor ruinat, dacă ți-ai vedea Mormolocul și pe mama dumitale zvîrlite din casă, dacă l-ai vedea pe S. Behr-

man executîndu-şi ipoteca. Ce-ai zice să le vezi slabe, albe, palide, s-o auzi pe fetiţa dumitale că te întreabă de ce nu mîncaţi cu toţii mai bine, şi-ţi spune că vrea să stea la masă, iar dumneata să nu poţi să-i dai nimic de mîncare. Ce-ai zice să vezi că, în timp ce ai dumitale flămînzesc, o sută de mii de acri de grîu, milioane de *bushels* de grîu sînt înhăţaţi, înghiţiţi de trustul Căii Ferate? Atunci să te aud vorbind de moderaţie. Acest fel de a vorbi este tocmai ceea ce doreşte să audă trustul. Aşa ceva nu-l sperie. Un singur lucru trebuie să audă trustul, un singur lucru îl sperie: dinamita, bombiţa! Ea vorbeşte!

Dyke nu răspunse nimic. Îşi turnă *whisky* în pahar şi apoi goli paharul din două înghiţituri. Şedea întunecat ca un nor aducător de furtună. Faţa lui era stacojie, capul îi căzuse în piept, între umerii masivi, ca de taur. Fără să clipească, se holba cu ochi tulburi la mîinile-i musculoase, butucănoase, care zăceau înaintea sa, deschise, trîndave, nemaiavînd ce face.

Ascultîndu-l pe Caraher prin uşa deschisă, Presley uită de soluţia de lipit. O clipă zări spatele vînjos, încovoiat al lui Dyke, umerii lui laţi, gîrboviţi.

Vedea aievea întreaga dramă a tarifelor de transport. Şi acesta era doar un exemplu, un caz izolat. Se întîmplase să-l vadă, fiindcă se petrecuse la doi paşi de el. Cîte alte cazuri asemănătoare se întîmplau de-a lungul şi de-a latul Californiei! Atare lucruri se petreceau frecvent; micile întreprinderi erau sugrumate din faşă; peste tot agonizau, şi sucombau, fără să afle nimeni de ele, cine ştie pe ce coclauri, sus, în vreun canion sau în vreun *arroyo* uitat de toată lumea, afară doar de monstrul care nu se temea de nici o întreprindere, oricît de mare, nescăpînd din vedere nici o pradă, oricît de neînsemnată, balaurul cu o gheară înşfăca o sută de mii de acri de grîu şi cu cealaltă şterpelea un pumn de hamei dat în pîrg.

Fără a spune un cuvînt, Presley îşi văzu de drum cu capul în piept, cu mîinile încleştate pe manşoanele de plută ale ghidonului bicicletei. Buzele-i erau albe, demonul orb al revoltei spumega năprasnic în inima lui, şi el blestema, clocotind de mînie.

La Los Muertos dădu de Annixter. Cotind cu bicicleta pe aleea ce ducea la casa *ranch*-ului, îi zări pe Annixter și pe Harran discutînd pe treptele verandei. Magnus Derrick, în ușă, îi spunea ceva soției sale.

Reținut de redactarea atîtor acte la consfătuirea cu avocații ligii, în ajunul plecării acestora la Washington, Annixter scăpase trenul care trebuia să-l ducă la Guadalajara, de unde să se întoarcă la Quien Sabe. De aceea acceptase invitația lui Magnus Derrick de a-l duce cu brecul lui la Los Muertos și, înainte de a pleca din Bonneville, telefonase la *ranch* tînărului Vacca, spunîndu-i să vină cu calul la Los Muertos. Îl găsi așteptîndu-l acolo. Înainte de a pleca spre Quien Sabe, întîrzie cîteva clipe să-i spună lui Harran ce se întîmplase cu Dyke.

— Întrebarea e: ce-o să se facă acum? observă Harran după ce prima lui explozie de indignare se potoli.

— Ce să mai facă? răspunse Annixter. N-are nici o ieșire.

— Înseamnă că Dyke își va pierde economiile pînă la ultimul cent, continuă Harran. Economiile lui pe zece ani! Hei, cînd mi-a spus întîia oară că are de gînd să cultive hamei, i-am atras atenția să deschidă bine ochii, să vadă cum stă cu Calea Ferată.

— L-am văzut mai adineauri, spuse Presley, alăturîndu-li-se. Era la Caraher. Bea la o masă. Ședea cu spatele spre ușă. Părea doborît, distrus. E îngrozitor!

— Era la Caraher? Ce spui! exclamă Annixter.

— Da. Acolo era!

— Zici că bea?

— Așa mi s-a părut. Da, am văzut o sticlă pe masă.

— Bea la Caraher! exclamă din nou Annixter, cu ciudă. Ei, ăsta-i sfîrșitul lui!

Cîteva clipe amuțiră tustrei. S-ar fi părut că nu mai aveau ce spune. Tăceau, privind gînditori în pămînt.

Ca și cînd s-ar fi aflat în localul lui Caraher, cei trei tineri priveau fără grai, încruntați, amărîți, negrăit de triști prăbușirea lentă, inevitabilă a unuia dintre tovarășii lor, ruina unei vieți, naufragiul unui om. Un om cinstit, puternic, neînfricat, un om întreg,

cu capul sus, doborît la pămînt de o putere copleșitoare, căzut sub o influență nefastă, rostogolindu-se spre prăpastie, cu voința măcinată.

— Ăsta-i sfîrșitul lui ! repetă Annixter. S-a isprăvit cu Dyke. Marcați un nou gol pentru S. Behrman, Shelgrim & Co.

Se îndepărtă fierbînd de mînie, dezlegă dîrlogii calului și sări în șa.

— Domnul cu noi, și să-i ia dracu ! strigă el, dînd pinteni calului. La revedere. Mă duc acasă, cît mai am casă.

Porni în galop pe Lower Road spre Quien Sabe, ieșind din crîngul de chiparoși și eucalipți pe cîmpia golașă, cafenie, în aparență stearpă, a grînarului ce se întindea și pe stînga și pe dreapta.

Ziua era pe sfîrșite, umbra i se așternea prelungă, la picioare, în colbul moale al drumului. Înainte, departe, spre miazănoapte, vechea campanilă a misiunii „San Juan" sclipea în ultimele raze ale soarelui, iar în urma lui, spre nord-vest, cupola poleită a clădirii tribunalului din Bonneville se contura, purpurie, întunecată, pe fundalul asfințitului învăpăiat. Annixter dădu pinteni calului, temîndu-se că va întîrzia de la cină, întrebîndu-se dacă bucatele îi vor fi aduse de Hilma.

Hilma ! Îl săgetă un fior plăcut, pătimaș. În tot cursul acelei zile de activitate febrilă, de punere la punct minuțioasă, cu grijă, a campaniei finale în marea luptă a ligii împotriva trustului, amintirea Hilmei fusese ca un șuvoi subteran al gîndurilor lui. În sfîrșit, acum rămăsese singur. Putea să lase toate celelalte lucruri deoparte și să se gîndească numai la ea.

O vedea din nou în strălucirea, în nimbul de raze sclipitoare ale asfințitului. Fără fantezie, ursuz, direct, închipuirea o învia totuși înaintea lui ca într-o aureolă, scăldată în acea lumină de vrajă. Îi vedea simplitatea înduioșătoare, modularea statuară a trăsăturilor chipului, a pieptului, îi vedea aievea părul involt. Își amintea de ușoarele ciudățenii ale gingășiei feminine pe care le observase atît de adesea la ea, piciorul subțire, micile catarame de oțel ale pantofio-

rilor, funda neagră pe care o purta în ultima vreme la ceafă, îi auzea glasul profund, catifelat, timbrul dulce, viguros, care părea să vină mai mult din piept decît din gît.

Potcoavele calului țăcăniră pe prundișul de pe malul pîrîului Broderson Creek, sub viaduct. Annixter își aminti de cele petrecute cu o seară mai înainte, cînd dăduse de Hilma în locul acela. Încleștă dinții înciudat, aprins. Cum de nu putuse să-l înțeleagă? Ce să fie cu femeile astea?! Le ard călcîiele după măritiș! Nu era destul că o dorea mai mult decît pe orice fată de pe lumea asta, și că dînsa îl dorea? Ea îi mărturisise acest lucru! Spera oare să ajungă stăpînă la Quien Sabe? Aha, asta era! Îi rîvnea averea, voia să-l prindă în mreje pentru banii lui. Nu putea să uite bănuielile de neînvins împotriva femeilor, neîncrederea înnăscută în spețа femeiască. De necrezut cîtă prefăcătorie ascunsă, în același timp cîtă gingășie putea să ascundă femeia! Da, de necrezut!

Totuși, deodată, pentru întîia oară, îl cuprinseră îndoielile. Dar dacă Hilma era într-adevăr așa cum părea să fie, dacă, la urma urmei, nici nu se gîndea la averea lui? De altfel, ar fi ales un moment atît de nefericit să se gîndească la averea lui, tocmai atunci cînd tot pămîntul *ranch*-ului Quien Sabe depindea de rezultatul luptei pe care aveau s-o dea în următoarele cîteva luni. Dacă era sinceră? La naiba! Să fie oare prostit într-atît de o fetișcană? El, Buck Annixter, șiretul, abilul, practicul om de afaceri?! Haida-de! Orice s-ar întîmpla, el va fi stăpînul!

În această stare sufletească ajunse la Quien Sabe. În pofida celor hotărîte, nu se mai putea stăpîni de loc. În timp ce lua șaua de pe cal și-l ducea la jgheabul cu apă de lîngă grajd, inima îi bătea năvalnic la gîndul că se afla din nou aproape de Hilma. Se întuneca. Privea cu coada ochiului încoace și încolo, tot nădăjduind s-o zărească. Nu-și dădea seama de ce, dar era încredințat că Hilma nu le va spune părinților ce se petrecuse între ei seara trecută. Nu-i venea să creadă că se sfîrșise totul între el și tînăra fată. Trebuia să-și ceară iertare, își dădea seama de lucrul

acesta destul de limpede, trebuia să-şi recunoască greşeala. Ei, avea s-o facă şi pe-asta! Ce să se mai teamă de ea acum, cînd i se spovedise? Trebuia să stea de vorbă cît mai curînd posibil, să lămurească lucrurile, să ia totul de la început. Nu putea să-şi definească limpede în minte ce voia de la Hilma. Altă dată ar fi ştiut foarte bine ce dorea. Acum năzuinţele lui erau vagi. Nu putea spune exact ce voia. Ar fi preferat ca lucrurile să meargă înainte de la sine, fără a-şi pune prea multe întrebări asupra consecinţelor. Dacă erau inevitabile, n-aveau decît să se producă de la sine, în chip firesc. Fapt cert era însă că Hilma îi stăpînea gîndurile din zori şi pînă în noapte, că era fericit aproape de ea şi nefericit departe.

Bucătarul chinez îi servi cina în tăcere. Annixter mîncă şi bău, apoi îşi aprinse o ţigară de foi, ieşind pe verandă, unde privi încîntat amurgul. Seara era frumoasă, caldă, cerul — o pulbere de stele. Dinspre grajduri se auzea zumzetul unei ghitare, ale cărei strune le ciupea un portughez.

Dorea însă s-o vadă pe Hilma. Îl necăjea gîndul că se va duce să se culce fără s-o fi zărit măcar din fugă. Se ridică de pe scaun şi, coborînd scările verandei, începu să se plimbe fără nici un ţel de colo-colo, printre acareturile *ranch*-ului, cu ochii şi urechile la pîndă. Poate că o va vedea pe undeva.

Căsuţa familiei Tree, spre care Annixter îşi îndrepta paşii fără voie, era întunecată. Se culcaseră oare atît de devreme? Îi dădu ocol pe departe, trăgînd cu urechea. Nu se auzea nici un zgomot. Uşa căşăriei era întredeschisă. O dădu de perete şi păşi peste prag în întunericul dinăuntru, plin de mirosuri. Tingirile şi garniţele de metal lustruit luceau stins în unghere şi pe pereţi. Mirosea pătrunzător a brînză proaspătă. Domnea o linişte adîncă. Înăuntru nu era nimeni. Ieşi afară, închizînd uşa, şi rămase o clipă între căşărie şi grajdul cel nou, neştiind ce să facă.

În timp ce stătea acolo, administratorul ieşi din dormitorul muncitorilor, aflat în faţa bucătăriei, străbătînd curtea spre grajd.

— Ei, Billy! mormăi Annixter cînd acesta trecu pe lîngă el.

— O, bună seara, *mister* Annixter, rosti administratorul, oprindu-se în fața lui. Nu v-am văzut. Și așa, de parcă Annixter ar fi știut despre acest lucru, adăugă: Familia Tree a plecat. Au să lipsească multă vreme? Ori au plecat pentru totdeauna?

— Ce spui?! exclamă Annixter. Cînd au plecat? Au plecat toți, toți trei?

— Credeam că știți. Au plecat cu toții la San Francisco, cu trenul de după-amiază. Pe nepusă masă. Și-au luat toate lucrurile. Da, au plecat toți trei. Și domnișoara. Mi-au spus de treaba asta dis-de-dimineață. N-ar fi trebuit să plece așa, pe neașteptate. Acum nu știu pe cine să pun să vadă de cășărie. Nu cunoașteți pe cineva priceput, *mister* Annixter?

— Ptiu! De ce naiba i-ai lăsat să plece, strigă Annixter, de ce nu le-ai spus să stea pînă mă întorc eu? De ce nu i-ai întrebat dacă pleacă pentru totdeauna? Eu nu pot să fiu pretutindeni în același timp. De aceea îți dau să mănînci, ca să vezi de treburi pentru care eu n-am timp.

Se întoarse pe călcîie și se îndepărtă, fără să știe nici el unde se ducea. Călca apăsat și, depășind casele *ranch*-ului, ieși la cîmp, cu dinții încleștați, scurmînd furios pămîntul cu tocurile. Clipele treceau. Pășea repede, mormăind ceva din timp în timp:

— Dumnezeule, a plecat! Dumnezeule, a plecat! Dumnezeule, a plecat!

Își simțea mintea pustie. Nu reușea să se concentreze, să se gîndească la această nouă întorsătură a lucrurilor. Nici măcar nu încerca.

— Dumnezeule, a plecat! exclama el mereu. Drace, a plecat!

Ajunse la canalul de irigare, trecu peste podeț și o luă pe cărarea bătătorită de-a curmezișul cîmpului gloduros. Curînd dădu peste un pietroi mare, alb. Se așeză pe el și, aplecîndu-se înainte, își sprijini coatele pe genunchi, privind în gol, în noapte, în întuneric. Gîndurile îi roiau în minte.

Era singur. Tăcerea nopţii şi nesfîrşita linişte a pămîntului neted, golaş — două imensităţi — îl învăluiră ca două mări neţărmurite. Dinspre stele se cernea o lumină difuză, sură, tainică, gravă.

Annixter se zbuciuma cumplit. Acum nu mai exista nici o îndoială : ori Hilma, ori nimic ! Departe de el, pierdută, amintirea ei îl copleşea, îi sfredelea inima. E drept că dînsa îi stăpînise gîndurile şi pînă atunci, dar niciodată nu-şi dăduse seama ce nemărginit era locul ce-l ocupa în viaţa lui. Îi spusese el că o iubeşte, dar nici atunci nu-i venea a crede că ar fi adevărat.

Deodată, la gîndul jignirii pe care i-o adusese cu o seară mai înainte, îl copleşi o furie turbată împotriva lui însuşi. Ar fi trebuit să procedeze altfel. Cum, nu ştia, dar simţămîntul ofensei pe care i-o adusese se întoarse pe neaşteptate împotriva lui cu o înverşunare crîncenă. Acum îi părea rău că-i spusese acele vorbe, îi părea nesfîrşit de rău, sfîşietor. O jignise. O făcuse să plîngă. O insultase atît de vădit, încît nu mai putuse să respire acelaşi aer ca şi el. Spusese părinţilor totul. Plecase de la Quien Sabe, îl părăsise pentru totdeauna tocmai cînd credea că o cucerise. Vită încălţată, dobitoc ce fusese ! O alungase !

Trecu un ceas, trecură două, patru, şase. Annixter stătea încă încremenit în acelaşi loc, bîjbîind, zbătîndu-se, cu mintea învălmăşită. Pînă atunci nu i se mai întîmplase aşa ceva. Nu ştia ce-i cu el. Nu putea să-şi găsească drumul prin beznă, prin vîltoarea ce se rotea împrejurul lui. Nu avusese de-a face cu femeile, nu ştia să se poarte cu ele. Nu avea experienţă. Cum să iasă din încurcătură ? Care era firul conducător ? Pe unde putea să ajungă la lumină ?

Să renunţe la Hilma nici prin gînd nu-i trecea. Avea să fie a lui ! Ea însăşi i se dăruise. Ce simplu ar fi fost totul pe urmă ! În loc de asta, iată-l acum singur, în noapte, zbuciumîndu-se mai crunt ca oricînd, şi Hilma, mai departe ca niciodată.

Era adevărat, Hilma putea fi a lui chiar şi acum dacă voia să se căsătorească. Dar în mintea lui căsătoria fusese întotdeauna o eventualitate vagă, foarte îndepărtată, aproape tot atît de îndepărtată şi de vagă

ca şi moartea, un lucru care li se întîmpla unora, dar care lui, cu siguranţă, nu i se va întîmpla, sau dacă avea să i se întîmple, nu se va întîmpla decît după ani şi ani, cînd va înainta în vîrstă, va fi mai aşezat, mai matur, şi pînă atunci mai era vreme.

Nu fusese pus niciodată faţă în faţă cu perspectiva căsătoriei. O ignorase complet. Nu făcuse parte niciodată din problemele care-l preocupau. N-avea de gînd să se însoare, şi basta !

Hilma era însă o realitate palpabilă, permanentă, tot atît de apropiată ca şi mîna lui dreaptă. Căsătoria era o abstracţie, o perspectivă nebuloasă, îndepărtată, Hilma — o realitate tangibilă, imediată. Înainte de a putea să îmbine cele două aspecte, înainte de a putea să asocieze perspectiva căsătoriei cu imaginea Hilmei, trebuia să străbată o distanţă imensă, să pună alături lucruri atît de deosebite în mintea lui ca focul şi apa, fiind tras de amîndouă, schingiuit ca pe roată.

Treptat, imaginaţia lui, neobişnuită să lucreze, ca o maşină nerodată, intră în acţiune. Raţiunea i se estompa tot mai mult. Începu să gîndească mai puţin şi să simtă mai mult. În acel amalgam zgrunţuros, învălmăşit, întunecat, aspru, fusese tras adînc un făgaş, fusese aruncată o semincioară, la început firavă, uitată, pierdută în tainiţele adînci, întunecoase ale firii sale.

În timp ce intelectul acţiona tot mai încet, funcţiunile lui amorţind, egocentrismul i se estompa şi el tot mai mult. Nu se mai gîndea atît la sine însuşi, nu mai privea căsătoria din punct de vedere al propriei sale comodităţi, al propriilor sale plăceri, al propriilor sale interese. Îşi dădea seama că era sincer în dorinţa lui, nou descoperită, de a o face fericită pe Hilma. Era ceva adevărat în acest gînd. Să faci pe cineva fericit, hm ! Merita să te gîndeşti la aşa ceva !

În zare, departe, spre răsărit, miji o licărire firavă, sură. Campanila misiunii se profila neagră pe cer. Se lumina de ziuă. Întunericul nepăsător al nopţii se risipea. Lucruri ascunse pînă atunci ieşeau la iveală.

Cu ochii pe jumătate închişi, cu bărbia în pumni, Annixter dăduse frîu liber imaginaţiei. Cum va fi

viața lui atunci cînd se va căsători cu Hilma, cu această fată drăgălașă, pură, așa cum o știa că este, inocentă, plină de gingășia feminității abia născînde. În timp ce se gîndea la ea, îl copleși deodată simțămîntul zguduitor al propriei josnicii. Se purtase îngrozitor. Greșise din capul locului. Hilma era neasemuit mai presus decît el. N-ar fi trebuit să dorească, și nu putea să fie el stăpînul. Ea, slujnica, sărmana, simpla, umila, ea se cobora pînă la el.

În fața ochilor minții i se profilă deodată, pe neașteptate, imaginea anilor care aveau să vină, dacă, de data aceasta, va ști să-și urmeze imboldurile inimii, cele mai frumoase, cele mai nobile, cele mai altruiste. O vedea pe Hilma alături de el, și la bine și la rău, și la bucurie și la necaz. Nu va mai exista nici o barieră între ei, el dăruindu-i-se cu tot atîta sinceritate și noblețe precum i se dăruise și ea lui. Printr-un suprem efort nu al voinței, ci al simțămintelor, își croi drum prin adînca prăpastie care, de la un timp, se căscase între Hilma și perspectiva unei eventuale căsătorii. Pe loc, ca un reflex fulgerător de culori feerice, ca armonia unor sublime acorduri muzicale, cele două gînduri se contopiră, și în clipa aceea, în lumea lui cerebrală, aspră, se născu o nouă viziune a vieții. Sări în picioare, cu fruntea sus, și în inima lui izvorî, se revărsă deodată o duioșie fără seamăn, o negrăită noblețe a spiritului. Din făgașele negre ale sufletului, din tainițele adînci, întunecate, ale ființei sale, țîșni ceva, risipindu-se în neant.

Dădu brațele în lături. Îl copleșise o fericire neasemuită. Îl podidiră lacrimile, lacrimi adevărate. Fără a-și da seama de ce, nu-i era rușine. Acest om mediocru, aspru, rigid, dificil, îngust la minte, zgîrcit, meschin, mărginit, uricios, impulsiv, egoist, încăpățînat, acest om află deodată că înlăuntrul lui izbucnise la lumină toată bucuria de a trăi, veșnica, măreața forță care însuflețește omenirea.

Semincioarele, răsădite demult, adunînd în liniște puteri, încolțiseră, în sfîrșit!

Cînd transfigurarea aceasta deveni o certitudine, Annixter scoase un strigăt, în lumina mereu sporită

a noii zile care răsărise pentru el. În sfîrşit, înţelesese tîlcul tuturor acelor întîmplări.

— Da... o iubesc ! strigă el.

Aşa ceva nu i se mai întîmplase pînă atunci. În toate gîndurile în legătură cu Hilma, acest cuvînt mare nu fusese încă rostit de buzele lui.

Era strigătul lui Memnon [1], strigătul de salut a asprei, durei imagini a omului, greu dăltuit în cremene, în granit, strigătul de bucurie cu care acesta întîmpina răsăritul soarelui.

Între timp se luminase de-a binelea. La răsărit orizontul avea sclipiri de opal. Pretutindeni de jur împrejur cîmpia era scăldată în lumină. Se petrecuse însă o schimbare. Da, peste noapte se schimbase ceva. În emoţia lui, acea schimbare i se păru la început nedesluşită, aproape închipuită, ireală. Dar, pe măsură ce se făcea tot mai multă lumină, Annixter privea iară şi iară uriaşul sul de pergament, caleidoscopul cîmpiei ce se întindea înaintea lui de la o zare la alta. Schimbarea nu era o închipuire. Era reală. Cîmpia nu se mai întindea golaşă, aridă, stearpă, nu mai era cafenie, negricioasă. Şi deodată strigă din răsputeri :

— Grîul, grîul !

Semincioarele zvîrlite de mult încolţiseră în brazdele adînci, negre, şi, încordîndu-se, umflîndu-se, într-o noapte ţîşniseră la lumină. Răsărise grîul ! Iată-l înaintea lui, în jurul lui, pretutindeni, cît vedea cu ochii : fără margini. Cafeniul din iarnă al pămîntului era acoperit acum de o uşoară licărire verde. Făgăduinţa făcută semănătorului se împlinise. Glia, maica noastră cea bună, care îşi ţine totdeauna făgăduinţele, nu-şi dezamăgise fiii nici de astă dată ! Vlaga omenirii fusese încă o dată reînnoită. Puterea lumii fusese încă o dată însufleţită. Încă o dată uriaşa fire, blîndă, domoală, se mişca, se trezea, iar dimineaţa îşi revărsa încă o dată nimbul de lumină peste făptura unui băr-

---

[1] Aluzie la o legendară statuie a lui Memnon, personaj din mitologia elină, fiul Aurorei, zeiţa florilor ; tradiţia afirmă că această statuie, care se găsea la Teba, capitala regatului mijlociu al Egiptului (2200—1730 î.e.n.), saluta zilnic cu sunete de harfă apariţia soarelui.

bat a cărui inimă fremăta de dragoste pentru o femeie, peste pămîntul în care pulsa viața, învăluindu-l în sclipiri de basm, în măreția strălucitoare a unei făgăduințe...

CAPITOLUL 3

Odăița lui Presley se afla la etajul întîi al casei *ranch*-ului Los Muertos. Una din ferestrele ei dădea spre miazăzi, cealaltă — spre răsărit. Încăperea era mobilată cît se poate de simplu. Într-un colț se afla un pat de fier îngust, alb, acoperit cu un pled. Pereții erau tapetați cu hîrtie albă, pe care erau pictate mănunchiuri de frunze verzui, nespus de frumoase, de vesele. Pe podea fusese așternută o rogojină. La ferestre atîrnau perdele albe, scurte, de muselină. Pe pervazuri, în cutii lungi, creșteau plante cu flori trandafirii, moi, ca de ceară, al căror nume Presley nu-l cunoștea. Pe pereți se aflau numai două tablouri, unul — o reproducere a picturii *Lectură din Homer*; celălalt — o schiță în cărbune a misiunii „San Juan de Guadalajara", făcută chiar de Presley. La fereastra dinspre răsărit se afla o masă de bucătărie, simplă, neacoperită. Pe ea scria Presley, și de obicei era plină de hîrtii aruncate talmeș-balmeș, de manuscrise neterminate, ciorne de poeme, carnete de însemnări, tocuri, mucuri de țigări și altele. La îndemînă, pe o poliță, se aflau cărțile. În cameră erau numai două scaune — un scaun cu spătar drept, vertical, de lemn, așezat în fața mesei, în care nu se simțea bine, și în dreptul ferestrei de la miazăzi, un balansoar confortabil, din nuiele împletite. Lui Presley îi era nespus de dragă odaia. Îi făcea plăcere și se preocupa să-i mențină atmosfera de riguroasă simplitate și prospețime. Avea oroare de interioare încărcate cu tot felul de *objets d'art*[1]. Adeseori își supunea camera unui control sever,

[1] Obiecte de artă (în limba franceză în original).

punînd-o în ordine, îndepărtînd orice obiect neesențial, lăsînd numai puținele podoabe care, într-un anume sens, făceau parte din viața lui.

Viziunea sa creatoare suferise între timp o schimbare radicală. Notele pentru marele său *Imn al Vestului*, poemul epic pe care odinioară spera să-l scrie, le aruncase deoparte, împreună cu toate celelalte încercări ratate ale începuturilor sale. De asemenea, rupsese o mulțime de versuri scrise „din fuga condeiului", păstrînd numai un poem neisprăvit, intitulat *Truditorii*. Acest poem era un comentariu asupra orînduirii sociale și fusese inspirat de un tablou pe care îl văzuse în galeria de artă a lui Cedarquist. Îi lipsea doar ultimul vers.

În ziua cînd îl auzise pe Dyke povestindu-i lui Caraher, la cîrciumă, despre nedreptatea strigătoare la cer a sporirii tarifului, Presley se întorsese la Los Muertos, tremurînd, scos din sărite, cum nu i se mai întîmplase niciodată pînă atunci. Indignarea lui era aproape tot atît de mare ca și a lui Caraher. Vedea și el roșu în fața ochilor. O revoltă aprigă îi clocotea în piept. I se părea cu neputință ca samavolnicia să dăinuie multă vreme. Asemenea batjocură era de necrezut. Dacă ai fi povestit despre ea cuiva din altă țară, pur și simplu nu te-ar fi crezut.

Presley se închise în cămăruța lui, unde începu să pășească de colo-colo cu pumnii încleștați, aprins la față, și, în cele din urmă, simțind că se sufocă de mînie, se repezi la masă și începu să scrie. Un timp, penița păru că-i așterne gîndurile de la sine; îi țîșneau în minte fără ca el să le caute, alcătuindu-se spontan în propoziții, propozițiile îmbinîndu-se spontan în fraze energice, pline de elocvență, de foc, de pasiune. Pe măsură ce proza devenea tot mai aprinsă, tot mai înflăcărată, trecu pe nesimțite pe făgașurile poeziei. Curînd, cadența aliniatelor căpătă rimă, ritm, și pînă la urmă Presley zvîrli cît colo jurnalul și se trezi scriind din nou versuri.

Luă manuscrisul poemului neterminat *Truditorii* și-l citi la repezeală, pentru a-i prinde ritmul. Deodată, în minte îi țîșni ultimul vers, versul pe care-l căutase

zadarnic atîta vreme. Îl scrise fără măcar să mai înmoaie penița în cerneală. Adăugă apoi încă un vers, dînd poemului o concluzie precisă, care-i rezuma întreaga concepție, și sfîrși cu o cugetare sintetică, măreață, simplă, înălțătoare, demnă, nespus de convingătoare.

Presley lăsă jos tocul și se rezemă pe speteaza scaunului cu certitudinea că de astă dată atinsese culmi nesperate. Mîinile îi erau reci. Fruntea îi ardea, inima îi zvîcnea năvalnic în piept.

În sfîrșit, făurise o operă de artă. Acum își dădea seama de ce nu putuse niciodată să prindă din zbor viziunea vastului, vagului *impersonalului* său *Imn al Vestului*. Pe atunci își căuta drumul, dar nu-și formase anumite convingeri. Nu se preocupa de oameni, încă nu participa cu tot sufletul. Nu era deci de mirare că nu izbutise. Acum aparținea poporului — sufletul lui fusese zguduit pînă în străfunduri. Credința în viitor era acum aproape frenetică. *Credea*, și de aceea totul i se părea deodată cu putință.

De data aceasta, creatorul din el se dezlănțuise de la sine. Poemul ca atare îl preocupa aproape mai mult decît cauza care îl inspirase. Parcurse versurile din nou, retușîndu-le cu multă grijă, schimbînd ici-colo cîte un cuvînt și îmbunătățind ritmul. În clipele acelea uitase de popor, uitase de revolta, de indignarea care-l stăpînise cu un ceas mai înainte, acum doar tresălta de bucurie : scrisese un mare poem.

Deodată îl cuprinseră însă îndoielile. La urma urmelor, era chiar atît de mare ? Nu cumva sublimul lui depășea abia cu puțin limitele ridicolului ? Văzuse oare totul cum trebuie ? Nu cumva ratase și de astă dată ? Reciti din nou versurile cu atenție. Pe neașteptate, i se păru că-și pierduseră avîntul.

Nu mai putea spune dacă scrisese poezie adevărată sau niște biete versuri banale. N-avea cîtuși de puțin încredere în propria lui părere. Simțea nevoia să audă aprecierea altcuiva, a unui om competent. Nu putea să aștepte. A doua zi ar fi fost prea tîrziu. Trebuia să aibă o certitudine în seara aceea, înainte de a se culca.

Atunci copie poemul cu grijă și, punîndu-și pălăria și cizmele cu șiret, cobori scările și străbătu pajiștea, îndreptîndu-se spre grajduri. Acolo îl găsi pe Phelps spălînd cabrioleta.

— Nu știi cumva unde este Vanamee? îl întrebă.

Phelps ridică bărbia.

— Întrebați-mă un lucru mai ușor de aflat, răspunse Phelps. Poate să fie la Guadalajara, la *ranch*-ul Osterman, sau la o sută de mile depărtare. Știu unde ar fi trebuit să fie, dar nu pot spune unde este în clipa asta scrîntitul, zănaticul ăla. Acum ar trebui să cutreiere călare pe la crescătorie, spre răsărit de tarlaua a patra, către Mission Creek Spring.

— Oricum, am să-l caut într-acolo, răspunse Presley. Dacă-l vezi cumva pe Harran, spune-i că n-o să mă pot întoarce la timp pentru cină.

Presley găsi poneiul în țarc, puse șaua pe el și porni în trap viu pe Lower Road, îndreptîndu-se spre răsărit.

În dreptul gospodăriei lui Hooven o salută pe Minna, care stătea întinsă într-un hamac la umbra uriașului stejar de Virginia, cu un picior bandajat. Trecu în galop podețul peste canalul de irigare, întrebîndu-se ce se va alege dintr-o fată atît de drăguță ca Minna dacă nu se va mărita cu portughezul care conducea echipa muncitorilor de la canal. Presley spera c-avea să se mărite cît mai curînd. La *ranch*-urile dimprejur se cam clevetea pe seama ei. Fără îndoială, era fată de treabă, dar o vedeai toată ziulica la Bonneville și la Guadalajara, zbenguindu-se cu muncitorii portughezi de la Quien Sabe și Los Muertos. Era foarte frumoasă. Bărbații își pierdeau mințile din pricina ei. Presley nădăjduia că n-aveau să-i joace festa pînă la urmă.

Dincolo de canalul de irigare, Presley părăsi Lower Road și urmînd cărarea care cotea din punctul acela spre sud-est, porni peste tarlaua a patra a *ranch*-ului, ținînd Mission Creek la stînga. Cîteva mile mai departe se strecură printr-o poartă a gardului de sîrmă ghimpată și îndată intră într-un vălmășag de mici *arroyos* și măguri scunde, unduitoare, care se înălțau mereu pe măsură ce înainta. Învălurate, pleșuve, acoperite doar de ovăz sălbatic, aceste înălțimi pe care se zăreau

ici și colo cîte un stejar de Virginia constituiau avanposturile colinelor de la picioarele Sierrei Nevada și erau folosite ca pășune de rezervă pentru *ranch*-ul Los Muertos. În canioane și *arroyos* creșteau desișuri măslinii de *chaparral*[1] și de *manzanita*[2]. Pămîntul era ciuruit de gropile șobolanilor-de-cîmp care mișunau peste tot. Cînd și cînd, într-o rariște, se zărea cîte un iepure alergînd de la un tufiș de *chaparral* la altul, în salturi mari, cu urechile în vînt. Deasupra capului săgetau cînd ici, cînd colo șoimi cărora le dăduseră drumul vînătorii, și îndată după aceea se auzea fîlfîitul speriat al aripilor unui stol de pui de prepeliță care țîșniseră dintr-un desiș de la marginea cărării.

Pe povîrniș pășteau domol pîlcuri de vite, pășind încet spre gropile pline cu apă pentru adăparea de seară. Caii se țineau deoparte, împreună. Mînjii mușluiau după lapte sub pîntecele mamelor, dînd din codițe și tropăind cu copitele lor nepotcovite. Pe un tăpșan răzleț păștea singuratic, măreț, uriaș, cu părul cîrlionțat scurt pe frunte, cu ochii mici, injectați, scînteietori, cu greabănul vînjos, cu mușchii proeminenți, monarhul, regele, marele taur de Durham[3], grav, demn, cumpănit, solitar, falnic.

Presley îl găsi pe Vanamee lîngă un izvor, într-un colț îndepărtat al pășunii. Își înjghebase acolo un sălaș unde înnopta.

Pătura lui albăstrie, cazonă, era așternută sub un stejar. Calul păștea pe aproape. Vanamee se chincise lîngă un foculeț din rădăcini uscate de *manzanita*, ca să-și fiarbă cafeaua și să prăjească o felie de costiță. Presley nu și-ar fi închipuit niciodată că putea exista o senzație de singurătate atît de impresionantă ca aceea pe care o inspira făptura ghemuită deasupra focului. Priveliștea pleșuvă, stearpă se întindea în jurul lui cît vedeai cu ochii. Vanamee era doar un punct în toată acea nemărginire, un punctuleț, un singur atom omenesc, plutind la nesfîrșit pe oceanul nețărmuritei naturi.

---

[1] și [2] Soiuri de arbuști răspîndite în California (respectiv *Pickeringia montana* și *Arcto staphylos*).

[3] Rasă de bovine, provenită din crescătoriile de la Durham (Anglia).

Cei doi prieteni cinară împreună. Vanamee prinsese în capcană două prepelițe, pe care le pregăti și le fripse la proțap. După ce mîncară, băură pe săturate apă înviorătoare de la izvor. În sfîrșit, după ce Presley își aprinse țigara și Vanamee pipa, cel dintîi spuse

— Vanamee, m-am apucat din nou să scriu.

Vanamee își întoarse spre el fața slabă, ascetică, privindu-l atent cu ochii lui negri.

— Știu, spuse el. Jurnalul dumitale.

— Nu, un poem. Îți amintești? Ți-am vorbit odată despre el. L-am intitulat *Truditorii*.

— O, versuri! Ei, mă bucur că te-ai întors la poezie. E forma de expresie care-ți convine.

— Îți amintești poemul? întrebă Presley. Era neterminat.

— Da, mi-l amintesc. Era mult mai promițător decît tot ceea ce ai scris vreodată. L-ai terminat?

Fără a răspunde, Presley scoase hîrtia din buzunarul de la piept al scurtei de vînătoare. Momentul părea prielnic. Pretutindeni, peste învălurarea colinelor pleșuve domnea o liniște adîncă. Soarele apunea într-o vatră de jăratic. Pe cer nu se zărea nici urmă de nor. O boare de aur învăluia toată priveliștea. Presley își citi poemul cu glas tare. După ce îl termină, prietenul lui îl privi în ochi.

— Ce ai făcut în ultima vreme? îl întrebă el.

Mirîndu-se de întrebare, Presley îi spuse că hoinărise de colo-colo.

— Nu vorbesc de asta, răspunse Vanamee. Cu tine s-a întîmplat ceva. Te-a stîrnit nu știu ce. Am dreptate, nu? Da, cred că da. În acest poem n-ai încercat să fii declamator. L-ai scris sub o mare tensiune. Chiar imperfecțiunile lui o dovedesc. E mai mult decît o simplă poezie. Constituie un manifest, un mesaj. E însuși adevărul. Te-ai întors spre inima primordială a lucrurilor și ai văzut limpede. Da, e un poem mare!

— Îți mulțumesc! exclamă Presley înfierbîntat. Începusem să nu mai am încredere în mine.

— Acum, observă Vanamee, cred că o să dai fuga la tipar cu el. Firește. Nu-i destul să fi formulat o idee mare, vrei s-o și vezi materializată, negru pe alb.

— Uite, cred că vorbesc sincer, obiectă Presley. Dacă poemul e izbutit, va merge la inima cititorului. Ai spus tu însuți că e un mesaj. Admițînd că are oarecare valoare, nu cred că-i just să-l țin ascuns, chiar dacă publicul e destul de meschin și de indiferent.

— În orice caz, nu-l publica în reviste mondene, răspunse Vanamee. De vreme ce inspirația a venit *din popor*, trimite-l înapoi *poporului*. Nu la cititorii așa-zisei literaturi din periodicele lunare, la bogătașii pe care nu i-ar interesa decît dintr-un punct de vedere. Dacă e să-l publici, publică-l într-o gazetă. Stai, nu mă întrerupe. Știu ce vrei să spui. Că presa zilnică e banală, vulgară, trivială, dar eu îți spun că un asemenea poem, intitulat astfel — *Truditorii* — trebuie citit de *truditori*. Dăruiește-l tuturor, popularizează-l. Dacă vrei să ajungi la popor, nu-l privi de sus.

— Se pare că ceea ce spui e adevărat, încuviință Presley, dar nu pot să mă dezbăr de gîndul că astfel ar însemna să-mi arunc poemul în anonimat. Un periodic, o mare revistă mi-ar oferi... o... bază, o greutate.

— Ți-ar oferi o bază, ți-ar oferi o greutate! La tine te gîndești? Tu, care vrei să fii sprijinul celor fără de sprijin? Asta-i sinceritatea dumitale? Trebuie să te dai în lături. Să te uiți, să uiți propria-ți sete de celebritate, de succes. *Poemul* tău, *mesajul* tău trebuie să prevaleze, nu tu, cel care l-a scris. Predici abnegația, uitarea de sine, și-ți semnezi numele pe placa comemorativă cît mai sus, așa încît toată lumea să-l poată vedea. Să poată vedea nu poemul, ci poetul. Ehei, Presley, sînt mulți oameni ca dumneata! Reformatorul social scrie o carte despre injustețea posesiunii pămîntului, și din ceea ce scoate pe ea își cumpără un petic de pămînt. Economistul deplînge greutățile săracului, dar își îngăduie să se îmbogățească din vînzarea cărții sale.

Presley nu voi să asculte mai departe.

— Nu, strigă el, știu că sînt sincer, și pentru a-ți dovedi acest lucru, îmi voi publica poemul, așa cum spui, în presa zilnică, și nu voi primi nici un ban pentru el.

Mai vorbiră de una, de alta încă vreun ceas. Se întuneca. Presley își dădu seama curînd că Vanamee era cu fiece clipă tot mai îngîndurat. În ultima vreme, tăcerea, îngîndurarea lui erau mai vădite ca oricînd. Deodată se ridică brusc și-și întoarse privirile spre miazănoapte, în direcția misiunii „San Juan".

— Cred că trebuie să plec, spuse el.

— Să pleci ? Unde să pleci atît de tîrziu ?

— Acolo, răspunse Vanamee, arătînd vag spre miazănoapte. La revedere. Și fără a mai spune un cuvînt, se mistui în pîcla amurgului.

Rămas singur, mirat, Presley, își găsi calul și, strîngîndu-i chinga, sări în șa și, la lumina stelelor, se întoarse spre *ranch*, cu capul lăsat în piept, gînditor. În seara aceea, înainte de a se culca, trimise poemul *Truditorii* unui ziar din San Francisco, pentru numărul de duminică.

După ce-l părăsise pe Presley, Vanamee, cu cele două degete mari vîrîte în cartușiera goală, coborî repede de pe colinele unde se afla pășunea *ranch*-ului Los Muertos și străbătu tăcutul orășel Guadalajara. Fața sa slabă, oacheșă, cu obrajii scofîlciți, cu frumoasa barbă neagră ascuțită, privea spre miazănoapte. După obiceiul lui, umbla cu capul descoperit, și din pricina repeziciunii cu care mergea, pletele i se legănau în vînt. Știa unde se duce. Știa cum avea să-și petreacă noaptea aceea.

Durerea neadormită țîșnise din nou dintre umbre, încovoindu-i umerii, îndemnîndu-l să se întoarcă la locul fericirii pierdute, a romanului de dragoste de mult apus, a idilei moarte, în grădina misiunii, în întunericul de sub bătrînii peri.

În afară de asta, inima lui ascundea și alte taine. În grădină se întîmpla ceva neobișnuit. Acolo, noaptea nu era totdeauna pustie, întunericul nu era întotdeauna mut. Cînd își striga durerea, departe de tot fremăta ceva, parcă l-ar fi ascultat, ba uneori chiar se apropia. La început, acea prezență îl speriase, dar, cu timpul, pe măsură ce o simțea că se apropie, în inima lui își făcuse încet-încet loc un simțămînt neasemuit de dulce. Îndoindu-se de propriile simțuri, ne-

voind să creadă într-o asemenea fericire chinuitoare, temîndu-se de ingrozitoarea stare de buimăceală în care cădea după nopțile petrecute în grădină, Vanamee încercase să rămînă departe de locul acela. Totuși, cînd durerea ce-i fusese hărăzită îl sfredelea din nou, cînd gîndurile nealinate și amintirea Angèlei îi sfîșiau inima și îi umpleau ochii de lacrimi, ispita de a se întoarce în grădină îi încleşta inima de fiecare dată, și uneori nu putea să-i reziste. Pașii se îndreptau de la sine spre misiune, parcă l-ar fi chemat cineva.

Guadalajara era tăcută, întunecată. Nici chiar la Solotari nu se vedea vreo luminiță. Orașul dormea. Numai nelipsita ghitară zumzăia undeva într-o cocioabă nevăzută. Vanamee iuți pasul. În timp ce ieșea din oraș pe drumul care ducea spre misiune, peste cîmpul *ranch*-ului Quien Sabe, simți mireasma ogoarelor și un parfum îndepărtat de flori, pe care-l cunoștea atît de bine. De fiecare parte a drumului, pămîntul cafeniu dormea, hrănindu-și în tăcere grăunțele ascunse la sîn. Cu două zile mai înainte plouase zdravăn, și pămîntul, încă moale, răspîndea o aromă pătrunzătoare de fertilitate.

Vanamee trecu pe lîngă casele *ranch*-ului Quien Sabe. Totul dormea. Cînd și cînd, motorul eolian al puțului scîrțîia, sub impulsul vîntulețului ce sufla de la nord-vest. Un motan care vîna șoareci-de-cîmp se furișă din umbra uriașului grajd, se opri șovăielnic în bătătură, bîțîindu-și vîrful cozii. Din grajd se auzea frecîndu-se de perete un corp greu. Răsună un tropăit de copite; una din vacile care moțăiau se lăsă jos, răsuflînd prelung.

Vanamee trecu pe lîngă casa cea mare a *ranch*-ului și-și văzu de drum. Departe, spre dreapta, se zărea platoul pe care se afla misiunea, cu campanila ei ce veghea în noapte. Clipele treceau. Vanamee păși hotărît înainte. Deodată se opri cu capul sus, cu ochii și urechile la pîndă. Acel ciudat al șaselea simț al lui, care reacționa ca frunzele mimozei senzitive, percepuse deodată apropierea unei ființe omenești. N-o văzuse, n-o auzise, totuși se opri o clipă din drum.

Atunci acea senzaţie se întări. Vanamee păşi mai departe încet, înaintînd cu luare-aminte.

În sfîrşit, ochii lui, care rătăceau de colo-colo cu îngrijorare, se opriră asupra unei umbre mai negre, mai întunecate decît cîmpul sur-cafeniu, cufundat în noapte. Umbra se zărea la o oarecare depărtare de drum. Vanamee coti spre cîmp, păşind cu atenţie peste bulgării moi ce se fărîmau sub picioare. La douăzeci de paşi de umbră se opri.

Era Annixter. Şedea cu spatele spre el pe un pietroi alb, rotund. Se aplecase înainte, sprijinindu-şi coatele pe genunchi şi bărbia în palme. Nu se mişca. Privea tăcut, neclintit cîmpia netedă, întunecată.

Era în noaptea cînd stăpînul *ranch*-ului Quien Sabe se chinuise pentru izbăvirea lui, zbuciumîndu-se din amurg şi pînă în zori. În clipa cînd Vanamee îl zărise, frămîntările lui abia începuseră. Inima din el nu se trezise încă. Noaptea pogorîse de curînd, zorile erau încă îndepărtate. Ogoarele dimprejur zăceau golaşe, cafenii, fără viaţă, netulburate încă de nici o mlădiţă verde.

O clipă, crugurile vieţii acestor doi oameni, atît de deosebiţi la fire, se întretăiară acolo, sub stele, în tăcerea nopţii. Apoi Vanamee se dădu înapoi, văzîndu-şi de drum în tăcere, mirîndu-se că şi acel om de acţiune, nesentimental, netulburat de vise, se zbuciuma ca şi el, că ieşise şi el în noapte spre a cugeta pe cîmpul pustiu.

Curînd însă uită de toate. Lumea materială se îndepărtă iute de el. Realitatea se micşoră, ajunse cît un punct, păli, aşa cum pălesc stelele cînd răsare luna. Tot ce era pămîntesc se mistuise, pierise ca un duh necunoscut, fîlfîind pe deasupra lui. Împrejurimile păreau de pe alt tărîm. Pătrunsese în lumea irealului, a vedeniilor, a minunii, unde totul era cu putinţă. Se oprise la poarta grădinii misiunii.

Deasupra lui se ridica vechea campanilă a bisericii. Prin arcadele din vîrf, unde se legănau clopotele dăruite de regina Spaniei, zări stelele licărind stins. Lilieci muţi fîlfîiau, aruncîndu-şi umbrele jucătoare pe faţada albă a bătrînei clădiri.

Nici cel mai uşor ţiriit de greieri nu tulbura liniştea. Albinele dormeau. Pe păşuni, în pomi, în caliciul adînc al florilor de *punka* [1] şi ale magnoliei, gîzele, toată puzderia de vietăţi microscopice care mişunau în timpul zilei, moţăiau, dormitau. Nici cel mai uşor fîşîit de şopîrlă, pe pardoseala caldă, tocită, de sub colonadă, nu tulbura acea linişte adîncă. Numai în grădină se auzea susurul apei curgînd în havuz, fără contenire, marcînd scurgerea clipelor, depănarea ceasurilor, crugul anilor, neînlăturatul marş al veacurilor.

Altădată, poarta înaintea căreia se oprise acum Vanamee era zăvorîtă zdravăn. El schimbase însă de mult acest obicei. Pătruns de misterul, de romantismul acelor locuri, stătu o clipă înaintea ei, apoi, ridicînd ivărul, o deschise, intră şi o închise încetişor la loc. Se afla în grădina mănăstirii.

Stelele se iviseră, dese, risipite sau apropiate, în adîncul albastru al cerului. Calea-laptelui lucea ca un văl de argint. Ursa-mare se rostogolea gigantică spre miazănoapte. Marea nebuloasă Orion părea un vîrtej de pulbere siderală tremurătoare. Jos, deasupra orizontului, Venus lucea ca un disc fosforescent de şofran-pal. De la o zare la alta a lumii, marşul constelaţiilor îşi urma calea, ca alaiul unor împăraţi, şi nenumăratele aureole ale orbitelor acestora răspîndeau o sclipire misterioasă, o lumină diafană, ce se împrăştia pe tot pămîntul, senină, nesfîrşită, feerică.

Mica grădină abia se zărea sub lumina aceea difuză, abia răsărea din beznă. Frunzele perilor oglindeau stins acea lumină vagă, în timp ce pomii fremătau în adierea şovăielnică. Un scut estompat de argint arăta locul unde clipocea apa havuzului. Sub revărsarea sclipirilor albăstrii, întunecate, potecile aşternute cu pietriş se zăreau nedesluşit peste pajişti, ca o ţesătură de satin alb pe luciul unui lac. Pe fondul zidului de la răsărit, pietrele funerare ale mormintelor se aliniau ca o procesiune vagă de glugi cenuşii.

---

[1] Plantă cu frunze persistente şi flori mari, deosebit de frumoase, în formă de clopot (*Melaleuca leucadendron*).

Vanamee străbătu grădina şi se opri, sărutînd brazda de iarbă de pe mormîntul Angèlei. După aceea se apropie de şirul perilor şi se lăsă jos, în întunericul de sub ei, cu bărbia sprijinită în palme, cu ochii rătăcind peste întinderea vîlcelei de la poalele colinei pe care se înălţau zidurile misiunii.

Încă o dată chemă Vedenia. Încă o dată conjură Iluzia. Încă o dată, frămîntat de îndoieli şi chinuit de durerea-i nepieritoare, ceru un răspuns nopţii. Mistic, îşi trimise încă o dată antenele spiritului departe, peste încîntătoarea mare a supranaturalului. În inima lui încolţea nădejdea, nici el nu ştia de ce. Fără îndoială, într-o noapte ca aceasta nălucirea trebuia să se întrupeze. Fără îndoială, vedenia se cuvenea chemată.

Cu ochii închişi, cu voinţa încordată într-o sforţare supremă, cu simţurile ascuţite pînă la amorţire, îi striga Angèlei să vină, şi strigătul lui mut răzbea pînă departe în acea mare de lumină difuză, efemeră, care plutea în veşnicie peste vîlceaua de la picioarele lui.

Neclintit, prosternat la pămînt, aştepta.

Luni întregi trecuseră din acea primă noapte cînd, în sfîrşit, Vanamee primise un răspuns. La început speriat peste măsură, tulburat, zguduit pînă în străfundul sufletului, hotărîse să nu-şi mai pună nicicînd la încercare straniile-i puteri. În pofida acelei hotărîri, intrase totuşi din nou în grădină şi în noaptea următoare, şi într-a treia, şi într-a patra. În cele din urmă, venea acolo noapte de noapte, lăsîndu-se tot mai mult stăpînit de acea atmosferă, încredinţat încet-încet că i se răspundea într-adevăr de îndată ce îşi striga mut chemarea. Credinţa lui în acest fenomen se înteţea pe măsură ce iarna făcea loc primăverii. Pe măsură ce primăvara înainta şi nopţile erau tot mai scurte, această impresie devenea certitudine. Va ieşi oare din nou în calea lui iubirea moartă de atîta vreme? Se va întoarce oare la el, ieşind din mormînt, din beznă? Nu putea să răspundă la această întrebare. Nu putea decît să aştepte, să nădăjduiască. Tot ceea ce ştia era că strigătul lui găsea un răspuns, că mîinile lui întinse, bîjbîind în întuneric, întîlneau atingerea

altor mîini. Aştepta cu răbdare. Pe măsură ce primăvara se înstăpinea, nopţile erau tot mai calde. Stelele sclipeau tot mai limpezi. Nopţile păreau mai luminoase. Aproape o lună de zile după ce primise cel dintîi semn, nu se mai întîmplă nimic. În unele nopţi nu izbutea de loc, în altele răspunsul era slab, amăgitor.

În sfîrşit, într-o noapte simţi o schimbare, cea mai subtilă, cea mai minusculă dintre schimbările perceptibile. Spiritul lui, care rătăcea în depărtare, fîlfîind ca o pasăre pierdută pe deasupra văii, simţi din nou ceva, simţi o prezenţă, şi o reţinu. De astă dată izbuti s-o atragă un pas mai aproape. Cu inima bătînd năvalnic, cu sîngele zvîcnind în tîmple, pîndea cu toate simţurile încordate acea prezenţă care se apropia încet. Cine venea spre el ? Al cui era chipul învăluit în zăbranicul nopţii ? Ai cui, paşii care se apropiau de el cu o încetineală nesfîrşită ? Nu îndrăznea să-şi răspundă.

Mintea lui zburase înapoi, cu ani şi ani, spre zilele dinaintea tragicei morţi a Angèlei, dinaintea nelegiuirii săvîrşite de misteriosul necunoscut. Şi atunci o aştepta ca şi acum. Atunci însă nu aştepta în zadar. Atunci, ca şi acum, i se păruse că o simte apropiindu-se tot mai mult şi mai mult. De astă dată însă ce se va întîmpla ? Nu ştia. Aştepta. Aştepta, nădăjduind. Aştepta, răbdînd, îndurînd. Credea că vedenia va veni.

Între timp, pe măsură ce primăvara se statornicea tot mai mult, florile *ranch*-ului Seed începuseră să renască la viaţă. Pe cei cinci sute de acri pe care erau răsădite, unduia o mare de verdeaţă. Apoi, cu sfială, începură să pîlpîie culori, nuanţe gingaşe, estompate de razele lunii pline. Se întindeau, sporeau. Licăriri diafane, trandafirii, albăstrii, gălbui, albe, sclipiri de aur, toate diluate de lumina lunii.

Încet-încet, nopţile începură să fie îmbălsămate de parfumurile florilor. La început, ca o părere, apoi plutind ca firele mătăsoase de funigei şi, în sfîrşit, cînd bobocii înfloriră, parfumurile florilor se revărsară nestăvilit, din belşug, fără contenire, val după val, pe deasupra misiunii, îmbinîndu-se, contopindu-se cu miresmele bobocilor de magnolia şi ale florilor de *punka*.

Pe măsură ce nuanțele florilor de la *ranch*-ul Seed se accentuau, parfumurile lor erau tot mai pătrunzătoare, mai limpezi, pe măsură ce lumina stelelor, noapte după noapte, era tot mai strălucitoare, mai caldă, iluzia căpăta tot mai mult relief. În timp ce Vanamee aștepta în întunericul de sub peri, răspunsul se apropia, pe nesimțite, tot mai mult. Nu vedea nimic altceva decît licăririle îndepărtate ale florilor. Nu auzea nimic altceva decît clipocitul havuzului. În jurul lui nu mișcau decît adierile nevăzute, ușoare ale parfumurilor. Totuși, simțea apropierea Vedeniei.

La început venise pînă spre mijlocul *ranch*-ului Seed, la vreo jumătate de milă de misiune, printre straturile de violete, modeste, sfioase, ghemuite la pămînt, apoi trecu de violete și se apropie, oprindu-se printre rezedele mai îndrăznețe, care cutezau să privească dintre frunze spre cer. După cîteva nopți lăsă în urmă albăstrelele și înaintă spre straturile de stînjenei, care se ridicau cu mai multă îndrăzneală de la pămînt cu petalele lor bătătoare la ochi, viorii ca înserarea. Înaintă apoi cu pași mari spre mîndra, spre sfidătoarea frumusețe a garoafelor și trandafirilor, și, în sfîrșit, după alte cîteva nopți, Vanamee simțea că se oprise, parcă tremurînd de îndrăzneala ei, în mijlocul falnicilor crini regali, care creșteau la marginea *ranch*-ului Seed, aproape de misiune. După aceasta urmă o așteptare îndelungată. Apoi, către miezul unei nopți întunecate, înaintă din nou. Vanamee abia își putu stăpîni un strigăt. În sfîrșit, Vedenia trecuse de flori. Nevăzută, se apropiase de poalele colinei pe care aștepta el, oprindu-se într-o viroagă, unde întunericul era mai adînc, la o distanță de la care aproape că putea fi auzită.

Nopțile se scurgeau una după alta tot mai calde. Cînd și cînd, în timpul zilei, ploaia înviora pămîntul. Florile de la *ranch*-ul Seed creșteau năvalnic. Înflorea boboc după boboc, în timp ce acelea deschise se dezvoltau, ajungînd în plină maturitate. Culorile *ranch*-ului Seed erau tot mai profunde.

Într-o noapte, după ceasuri întregi de așteptare, Vanamee simți pe obraz atingerea unei adieri prelungi, calde, care sufla peste vîlcea de la răsărit. Adierea atinse grădina misiunii și mișcă ramurile perilor. Părea alcătuită din esențele distilate ale florilor. Parfumul lor nu fusese niciodată atît de gingaș, atît de amețitor. Adierea se risipi. Nu mai mișca nimic. Atunci, în sfîrșit, în liniștea nopții, în acea liniște în care Vanamee își strigase de atîtea ori chemarea mută, auzi ceva. Speriat, ridicîndu-se pe jumătate de la pămînt, ascultă : da, auzea ceva. Auzea ceva, aproape, în bezna de la poalele colinei. Ce era, nu putea spune, dar nu părea nici unul din nesfîrșitele zgomote asemănătoare de pe acele locuri, pe care le cunoștea atît de bine. Nu era nici foșnetul frunzelor, nici piriitul crenguțelor, nici zumzetul gîzelor, nici adierea florilor de magnolia. Era numai un freamăt slab, imperceptibil, cu neputință de precizat, un mic semn la hotarul sensibil al liniștii.

Apoi nopțile se scurseră din nou unele după altele. Stelele de vară erau tot mai strălucitoare. Căldurile se înteţiră. Florile de la *ranch*-ul Seed se înmulțiră. Cei cinci sute de acri ai lui erau un covor de flori.

În sfîrșit, într-o noapte, o nouă lumină răsări pe cer. Secera subțire a lunii se înălța, învăluită, înnegurată, în adîncul cețurilor pămîntului. Lumina sporea. Pe măsură ce razele ei erau tot mai strălucitoare, contururile îndepărtate, pînă atunci ascunse, ieșeau la iveală. Privind în jos spre vîlcea, Vanamee avea în față o priveliște de o frumusețe neasemuită. Înfloriseră toți bobocii de pe cîmpul *ranch*-ului Seed. Culorile florilor erau tot mai vii, tot mai izbitoare, luind ochii. Trandafiriul devenise roșu-regal, albastrul se preschimbase în purpuriu. Galbenul licărea în nuanțe portocalii. Portocaliul lucea ca aurul, scînteia ca briliantul. Pămîntul dispăruse sub straturile nesfîrșite de flori strălucitoare. Pe neașteptate, luna se înălța spre zenit din ceața care o învăluia. O clipă se revărsă o boare, o pulbere de aur, și Vanamee, ai cărui ochi sfredeleau bezna de la poalele colinei, își simți inima zvîcnind deodată, apoi oprindu-se în loc, șovăielnică, nemaivoind să bată. În clipa aceea de lumină trecă-

toare zărise ceva. Acolo jos, la poalele colinei, mişcase ceva, pe jumătate în beznă, pe jumătate în lumină. Se ivise şi pierise într-o clipă. Ceaţa estompase din nou lumina lunii. Bezna înghiţise din nou Vedenia. Ce văzuse? Nu ştia. Apariţia fusese atît de scurtă, încît creierul amorţit nu percepuse prompt, nu descifrase numaidecît mesajul ochiului. Nu se mai mişca nimic. Totuşi, fusese ceva. Văzuse cu ochii lui. Ce să fi fost oare? Fluturarea unei şuviţe de păr? Mişcarea unei mîini albe? Fîlfîirea poalei unui veşmînt? Nu putea spune. Totuşi, nu făcea parte dintre priveliştile pe care le văzuse atît de adesea în locul acela. Nu fusese nici freamătul aripii unui fluture de noapte, nici legănarea unei flori mişcate de vînt, nici fîlfîirea mută a unui liliac. Era mai curînd o sclipire stinsă, abia zărită, cu neputinţă de precizat, o vibrare imaterială în întunericul nemărginit al nopţii.

Asta fusese totul. Pînă atunci nu se întîmplase nici un fenomen concret, nimic pe care Vanamee să-l poată defini cu preciziune, care să poată fi exprimat prin cuvinte. Fenomenul, insesizabil uneori pentru acel straniu al şaselea simţ al lui, nu putea fi perceput decît de un ochi sau de o ureche foarte fină. Mistica întruchipare a vedeniei se petrecuse fugitiv, înceţoşat, ca în vis. Fenomenul insesizabil părea că se conturase într-un nucleu material, lumina stelelor părea că se încheagă, strălucirea florilor părea să devină ceva concret, iar cel mai suav parfum, o prezenţă tangibilă.

În grădină se strecurase însă şarpele. Deşi legănat de unduirea uşoară a visului, deşi fermecat de acea feerie a unei nopţi de vară, îmbălsămată de parfumurile florilor, cufundată în liniştea întreruptă doar de clipocitul havuzului, în bezna revărsată peste marea de flori strălucitoare, Vanamee nu putea să uite tragedia pricinuită de nelegiuirea pe care o săvîrşise necunoscutul, zbuciumul cumplit al atîtor ani, strania, sinistra nălucă ce se năpustise din întuneric şi pierise într-o clipă, lăsînd în urmă moartea şi pîngărirea.

Niciodată nu văzuse Vanamee aceste lucruri mai limpede decît atunci cînd, lăsîndu-l pe Presley la pă-

şune, se îndreptase spre grădina misiunii peste cîmpul *ranch*-ului Quien Sabe.

Era noaptea în care Annixter veghease cu ochii la stele, regăsindu-se în cele din urmă pe sine însuşi.

Pe măsură ce vremea înainta, departe unul de altul, neştiind cît se zbuciuma celălalt, amîndoi aşteptau să se petreacă minunea — Annixter la *ranch*, Vanamee în grădina misiunii.

Vanamee zăcea neclintit sub peri, cu faţa în jos, cu fruntea ascunsă sub braţul îndoit. Ridicînd capul, îşi trimise pentru ultima oară strigătul mut peste vîlcea, chemînd minunea, somînd noaptea să i-o dea înapoi pe Angèle, lăsîndu-se pradă nălucirilor. Îşi sprijini din nou capul pe braţ şi aşteptă. Clipele treceau. În havuz apa clipocea mereu. Pe coline, o boare luminoasă de culoarea şofranului prevestea răsăritul lunii pline. Nimic nu mişca. Pretutindeni domnea pace adîncă.

Deodată, mîna dreaptă a lui Vanamee se încleştă din încheietură... Iată... iată... Chemarea lui primea din nou răspuns. Departe de tot, în marea întunecată, liniştită a nopţii, fremătă din nou ceva. Nu auzea, nu vedea nimic ; era doar un tremur, o vibrare perceptibilă numai de o anume facultate sublimată a spiritului său, încă nedefinită. Rigid, cu nervii încordaţi la culme, neclintit, prosternat la pămînt, aşteptă.

Năluca se apropie nespus de încet. Trecu de straturile de violete, apoi de cele de rezede. O clipă după aceea era printre stînjeneii albi. Lăsîndu-i în urmă, se avîntă printre trandafirii şi garoafele roşii. Străbătu ca un meteor marea superbă a crinilor regali. Înainta încet, dar nu se oprea. Vanamee îşi ţinu răsuflarea, necutezînd să ridice capul. Vibrarea părăsi grădinile Seminţeriei, înaintînd în întunericul de la poalele colinei. Se va apropia oare? Acolo se oprise totdeauna — se oprise o clipă şi, în ciuda sforţărilor lui, îi scăpase, se pierduse înapoi în noapte. Acum însă se întreba dacă fusese în stare în sfîrşit să-şi pună în acţiune toată puterea. Nu-l speriase întotdeauna gîndul că se afla faţă în faţă cu acea taină? Atunci, cînd venea, nu lăsase el însuşi nălucirea să piară, răspunsul să se risipească din nou în beznă?

Nici o noapte nu fusese însă pînă atunci atît de frumoasă ca aceasta. Primăvara se revărsase din plin. Văzduhul era un adevărat balsam. Nesfîrşita pace a micii grădini care dormea in intuneric încinta simţurile. Era un colţişor izolat, discret, romantic, o grădină fermecătoare a visurilor.

La picioarele lui, în vîlcea, coloritul năvalnic al mării de flori — trandafiri, crini, zambile, garoafe, violete — sclipea ca o incandescenţă în lumina de aur a lunii ce răsărea. Îmbibat de parfumuri, aerul era greu, dulceaţa lui umplea gura, gîtul. În tării, constelaţiile călătoreau fără contenire. Pămîntul dormea sub picioarele lui. Chiar şi florile visau. Peste tot cuprinsul se aşternuse o linişte ca de biserică, pogorîse ca o binecuvîntare, ca o dumnezeiască milostivire, ce se vădea în frumuseţea firii, în pacea tihnită, adîncă.

Era ceasul vedeniilor, ceasul visurilor. Zăcînd în iarbă, sub peri, Vanamee, îmbătat de misticism, însetat de supranatural, simţi deodată că spiritul lui se detaşase de trup, căzuse în transă. Aşa ceva nu i se mai întîmplase pînă atunci. Părea că imaginaţia zbura departe înaintea lui, fiind gata să perceapă impresii pe care nu le mai încercase nicicînd. Se simţea tot mai uşor, tot mai mic. Pînă la urmă părea că se volatilizase cu totul. Parcă vedea cu ochii altcuiva, auzea cu urechile altcuiva, simţea cu inima altcuiva.

— Vino... şopti Vanamee.

Simţea că vedenia înaintează încet-încet. Venea spre el. Cu fiece clipă era tot mai aproape.

În sfîrşit, acum trebuia s-o vadă. Ieşise din întunericul de la poalele colinei, urcînd povîrnişul încet, stăruitor. Dintr-acolo, de aproape, auzea un zgomot uşor. Iarba foşnea sub atingerea unui picior. Frunzele tufelor fremătau — parcă le atingea o mînă. Trosni o crenguţă subţire. Paşii se auzeau tot mai desluşit. Se apropiau tot mai mult. Ajunseseră pe creasta colinei. În sfîrşit, sosiră aproape de el.

Vanamee tremura ca varga, ascunzîndu-şi capul în îndoitura braţului. Auzi limpede paşii oprindu-se. Pesemne că Vedenia nu putea să vină mai aproape. Îşi înălţă capul şi privi.

Luna se ridicase în slăvi. Marele ei scut de aur plutea deasupra zării, spre răsărit. Nu departe de Vanamee, limpede, desluşit, profilată pe talgerul lunii, se zărea făptura unei tinere fete, în veşmînt de mătase roşie, cu mînecile căzînd în falduri, ca ale chimonourilor japoneze, cu ţesături din fir, închipuind flori şi păsări. Cosiţele gingaşe, aurii, nu lăsau să se vadă decît o parte, în formă de triunghi, din fruntea albă, boltită. Mîinile îi atîrnau fără vlagă de o parte şi de alta a trupului, dar răsufla domol, regulat, printre buzele întredeschise, plinuţe, aproape ca ale vechilor egipteni, iar ochii, cu pleoape grele, traşi în sus, spre tîmple, orientali, erau închişi. Părea că doarme.

Venea la el din lumea florilor, a culorilor, din atmosfera aceea grea, încărcată de esenţe, din întunericul îmbibat, saturat, îngroşat de parfumuri suave. Venea la el dintre flori, cu părul auriu înmiresmat de trandafiri, cu aroma şi roşul-imperial al garoafelor pe buze, cu gîtul alb, mlădios, parfumat de crinii gingaşi, diafani, din mîinile ei emanînd balsamul heliotropului. Faldurile veşmîntului roşu răspîndeau mirosul ameţitor al macilor, picioarele lăsau o adiere de zambile. Stătea înaintea lui, aidoma unei vedenii, unei viziuni materializate — vis devenit realitate. Ieşise din lumea celor nevăzute. Era robul acestei icoane de aur şi purpură, scăldată în balsamuri, care se oprise nemişcată sub razele pale ale lunii noi. Nălucire a somnului fiind, era ea însăşi cufundată în somn. Vis fiind, ea însăşi visa.

Chemată din beznă, din îmbrăţişarea pămîntului, din încleştarea morţii, din nefiinţă, se înălţa la lumină şi viaţă, dumnezeiesc de pură. Pe fruntea netedă nu era nici o pată, nici o urmă, nici un stigmat al întinării, al pîngăririi pămînteşti. Păstrase aceeaşi gingăşie a inocenţei neprihănite pe care o cunoscuse în tinereţe. Anii nu lăsaseră urme — era tot atît de tînără ca şi odinioară, era puritatea reînviată, frumuseţea nepieritoare, veşnica viaţă renăscută, binecuvîntata, nemuritoarea tinereţe. Rămase cîteva clipe acolo, înaintea lui, şi, prosternat la picioarele ei, Vanamee o privi fermecat, vrăjit. Apoi, ea se trase încet înapoi. Încă

adormită, cu ochii închişi, se întoarse şi începu să coboare povîrnişul. Pierise.

Vanamee sări în sus. Pe cît se părea, îşi venise în fire. Privi crunt în jurul lui şi dădu cu ochii de Sarria.

— Am văzut-o, spuse preotul. Era Angèle, fetiţa, fiica Angèlei tale, leită maică-sa.

Vanamee însă abia îl auzea. Dîndu-l la o parte, păşi înainte ca în vis, ieşind din grădină. Că fusese Angèle sau fiica ei, n-avea importanţă. Era ea. Moartea fusese învinsă. Mormîntul — biruit. Viaţa, veşnic renăscută, dăinuia mai departe. Timpul fusese învins.

Dacă era ea sau fiica ei, n-avea nici o importanţă. Viaţa era nemuritoare, doar răul, păcatul pierea. Totul era veşnic, în afară de suferinţă.

Zorile se revărsară pe neaşteptate. Zenitul se învăpăie deodată. Vanamee mergea înainte, nici el nu ştia încotro. Lumina zilei sporea tot mai mult. În sfîrşit, se opri pe creasta unei coline care domina *ranch*-urile, îşi aruncă privirile la picioare, spre miazăzi, şi deodată ridică mîinile deasupra capului şi scoase un strigăt năprasnic:

— Grîul! Grîul!

Răsărise peste noapte. Ieşise pretutindeni, de la o zare la alta! Glia, multă vreme stearpă, fremăta — zămislise viaţă nouă. Încă o dată, cumpăna vremii se legăna pe arcul său veşnic, năzuind din moarte înapoi către viaţă. Viaţa răsărise din moarte. Veşnicia încolţise din neființă. Acesta era tîlcul. Angèle nu era simbolul, ci *chezăşia* nemuririi. Sămînţa putrezise, se întorsese în pulbere, pierise în ţărînă, pentru a se înălţa din nou la viaţă, biruitoare, neîntinată. Angèle murise, dînd naştere pruncului său. Biruind moartea, viaţa răsărise din păcat — neprihănită, năvalnică. Pînă atunci el nu-l cunoscuse pe Dumnezeu. Nebun ce eşti! Ce semeni tu nu înviază dacă nu moare mai întîi. Sămînţa pierise, Angèle murise. Cînd semeni, semeni nu trupul care va fi, ci doar un grăunte, cum se întîmplă, fie de grîu, fie de altă sămînţă. Grîul, chemat din întuneric, din încleştarea pămîntului, din putreziciune, răsărise biruitor la lumină, la viaţă. Şi

Angèle, de asemeni, şi viaţa, de asemeni, şi învierea din morţi, de asemenea. Semeni în putreziciune. Răsare în neprihănire. Semeni în pîngărire. Răsare în neîntinare, în strălucire. Semeni în slăbiciune. Răsare în putere. Moartea e biruită de viaţă.

Soarele se înălţa în tării. Întunericul fusese învins de lumină.

Strălucirea celor pămînteşti se oglindea în strălucirea celor cereşti. Strălucirea soarelui alunga strălucirea mai firavă a lunii şi stelelor. De pe creasta pe care se afla, Vanamee privea veşnica viaţă verde a grîului răsărit. Cu inima descătuşată, fremătînd de bucuria biruinţei asupra morţii, întinse braţele şi strigă din răsputeri :

— O, moarte, unde ţi-e puterea? O, mormîntule, unde ţi-e izbînda?

CAPITOLUL 4

Poemul socialist al lui Presley, *Truditorii*, stîrni multă vîlvă. Redactorul suplimentului de duminică al gazetei din San Francisco, căruia îi fusese trimis, îl tipărise cu caractere gotice, ornamentînd titlul atît de mult, încît era aproape neciteţ. Mai mult chiar, hotărîse ca poemul să fie ilustrat cît mai atractiv de unul dintre graficienii ziarului. Totul ocupa o pagină întreagă. Astfel prezentat, poemul atrase atenţia, fiind reprodus numaidecît în gazetele din New York, Boston şi Chicago. A fost discutat, atacat, apărat, elogiat, ridiculizat. A fost ridicat în slăvi cu cele mai dezgustătoare ditirambe, înfierat cu cele mai violente invective. I se consacrară editoriale. Articole speciale în fiţuicile literare îi disecară prozodia şi elocvenţa. Versurile lui începură a fi citate, fiind luate ca temă şi pentru peroraţii revoluţionare, şi pentru discursuri reacţionare. Poemul a fost parodiat şi denaturat astfel încît să servească drept reclamă unor produse cerealiere şi anumitor alimente pentru copii. În cele din

urmă, redactorul unei reviste lunare întreprinzătoare retipări poemul, însoțit de portretul și biografia autorului.

Presley rămase uluit. Începu să se întrebe dacă nu era într-adevăr „cel mai mare poet american" de la Bryant [1] încoace. Cînd scrisese *Truditorii*, nici nu se gîndise la celebritate. Zguduit pînă în adîncul sufletului, avusese pur și simplu inspirație, clarviziune, scriind poemul în anumite clipe propice, cînd cuvintele îi veneau în minte cu ușurință, și versificarea nu fusese dificilă. Așa cucerise deci celebritatea ? Un moment fu ispitit să străbată continentul, să se ducă la New York, și acolo să se bucure de triumful său. Dar îndată își refuză această răsplată ieftină. Prea pusese lucrurile la inimă. Dorea să ajute poporul, comunitatea în mijlocul căreia trăia, mica lume din Valea San Joaquinului, în lupta ei cu Calea Ferată. Lupta își găsise poetul. Locul lui acolo era. Doar cuvintele unui impresar care organiza conferințe prin țară îl făcură să șovăie o clipă. I-ar fi plăcut să străbată continentul spre a le relata compatrioților săi de pretutindeni drama ce se consuma pe acea ignorată și îndepărtată coastă a Pacificului, ca să le stîrnească interesul, ca să-i cheme la acțiune. Acest lucru ar fi fost extrem de util. Să se dedice „cauzei" ; să nu primească nici un ban drept răsplată, să-și dea viața pentru a reteza ghearele monstrului de oțel și abur, cu inima de fier, ar fi fost fără îndoială o faptă vitejească. Și alte state, nu numai California, își aveau durerile lor. Seminția căpcăunilor sporea pretutindeni, de-a lungul și de-a latul țării. Ar fi putut să se proclame el însuși campionul poporului în lupta acestuia împotriva trustului. Ar fi putut să ajungă un apostol, un profet, un martir al libertății.

Presley era însă pînă în străfundurile sufletului său un visător, nu un om de acțiune. Șovăia, nu acționa în momentul psihologic, hotărîtor, nu bătea fierul cît era cald, și, în vreme ce șovăia, alte probleme presante începură să-i absoarbă atenția.

---

[1] *William Cullen Bryant* (1794—1878), unul dintre cei dintîi reprezentanți ai romantismului în poezia americană.

Într-o seară, la vreun ceas după ce se culcase, fu trezit de niște glasuri care răsunau pe veranda casei *ranch*-ului. Coborînd, le găsi acolo pe *missis* Dyke și pe Sidney. Plîngînd, mama fostului mecanic vorbea cu Magnus și cu Harran. Pare-se că nu știa unde e Dyke. Plecase la oraș după-amiază, devreme, cu camionul, și trebuia să se întoarcă la cină. Acum era 10 seara, și încă nu se întorsese. *Missis* Dyke le povesti că se dusese mai întîi la Quien Sabe, vrînd să telefoneze de acolo la Bonneville, dar Annixter plecase la San Francisco, și în lipsa lui casa era încuiată, iar administratorul, care avea o a doua cheie, se afla la Bonneville. *Missis* Dyke telegrafiase de trei ori de la Guadalajara la Bonneville, informîndu-se ce era cu fiul ei, dar nu obținuse nici un rezultat. În cele din urmă, chinuită de griji, se dusese la Hooven, luînd-o și pe Sidney cu ea, și reușise să-l convingă pe Bismarck să înhame caii și s-o ducă la *ranch*-ul Los Muertos, spre a-l ruga pe Magnus Derrick să telefoneze la Bonneville, pentru a afla ce se întîmplase cu Dyke.

În timp ce Harran suna centrala ca să-i dea legătura, *missis* Dyke le povesti lui Presley și lui Magnus ce jalnică schimbare se petrecuse cu Dyke.

— *Mister* Derrick, spuse ea, l-au scos din minți pe fiul meu. Numai dacă l-ați vedea ! Stă ceasuri întregi pe terasă cu mîinile pe genunchi și se uită la ele fără să scoată o vorbă. Nu mai vrea să mă privească în față și nu doarme. Noapte de noapte umblă de colo-colo prin cameră pînă dimineața. De zile întregi tace, nu suflă nici un cuvînt. Stă nemișcat pe scaun, și deodată, pe neașteptate — oh, *mister* Derrick, e îngrozitor ! — izbucnește într-un acces de mînie îngrozitoare, ocărăște, înjură, scrîșnește din dinți, își strînge capul în mîini, bate din picioare de zguduie toată casa și strigă că dacă S. Behrman nu-i dă banii înapoi, îl ucide cu mîinile lui. Nu-i asta însă nenorocirea cea mai mare, *mister* Derrick ! A început să intre tot mai des în cîrciuma lui Caraher, stă acolo ceasuri întregi și-l ascultă pe *mister* Caraher. Fiul meu nu mai e în toate mințile. Știu vag că el și cu *mister* Caraher au pus ceva la cale împreună, dar n-am aflat ce

anume. *Mister* Caraher e un om rău, și fiul meu a căzut sub influența lui.

Îi dădură lacrimile. Voi să și le ascundă cu bărbăție și, întorcîndu-se, o luă pe Sidney în brațe și puse capul pe umărul ei.

— Așa ceva nu s-a mai întîmplat, *mister* Derrick, zise ea. Eram atît de fericiți toți trei în căsuța noastră... Viitorul părea atît de luminos. Oh, Dumnezeu îi va pedepsi pe răii, pe hainii aceia de la Calea Ferată!

Harran ieși pe verandă, întorcîndu-se de la telefon. Bătrîna tăcu, privindu-l cu ochi arzători.

— Cred că nu s-a întîmplat nimic, *missis* Dyke, îi spuse el liniștitor. Am cam aflat unde se află. Dumneata și cu Mormolocul rămîneți aici. Mă duc eu după el cu Hooven.

Peste vreo două ceasuri, Harran se întoarse împreună cu Dyke la Los Muertos, în căruța lui Hooven. Îl găsise beat turtă în prăvălia lui Caraher.

În beția lui Dyke nu era nici urmă de sentimentalism dulceag. Alcoolul stîrnea în el numai spiritul răului, al răzbunării, al îndrăznelii, al nesăbuinței.

Mai tîrziu, cînd, ieșind de sub eucalipți, căruța în care se aflau *missis* Dyke, Sidney și fostul mecanic trecu pe lîngă casa *ranch*-ului, în drum spre casă, Presley, aplecîndu-se pe fereastra camerei, îl auzi pe Dyke spunînd:

— Caraher are dreptate. De un singur lucru se tem: de dinamită.

În ziua următoare Presley îl însoți la Guadalajara pe Magnus, care pleca la San Francisco cu trenul. După ce-și luă rămas bun de la acesta, se gîndi să se abată pe la ferma lui Dyke, să vadă ce mai era pe acolo. Se întoarse la Los Muertos copleșit de tristețe, clocotind de mînie. Plantația de hamei, pe care ultima dată o văzuse înfloritoare, acum se părăginise de tot. Munca fusese, vădit, lăsată baltă de mult. Buruienile năpădiseră totul. Aracii se aplecaseră la pămînt pretutindeni, și mulți căzuseră, tîrînd după ei și tulpinițele de hamei care zăceau pe pămînt într-un talmeș-balmeș de frunze veștede, circei putreziți și lujere rupte.

Gardul se şubrezise. Cu uşile şi ferestrele căscate, hambarul, care n-avea să mai fie terminat niciodată, oferea o privelişte tristă. În sfîrşit, în pridvor, Presley îl zări pe Dyke prăbuşit în balansoarul lui împletit, cu barba şi părul vîlvoi, nemişcat, căutînd cu priviri rătăcite spre mîinile-i care zăceau pe genunchi cu palmele în sus.

În drum spre San Francisco, Magnus Derrick se întîlnise la Bonneville cu Osterman. Acesta se aşeză în faţa lui Magnus Derrick în vagonul pentru fumători, îşi dădu pălăria pe spate şi, trecîndu-şi palma peste chelie, observă :

— Păreţi necăjit, *Governor*. Aţi avut necazuri în ultima vreme ?

Magnus tăgădui dînd din cap. Totuşi, Osterman avea dreptate. Magnus Derrick îmbătrînise pe neaşteptate. Ţinuta lui dreaptă dispăruse. Umerii laţi i se gîrboviseră oarecum. Liniile ferme ale buzelor subţiri se relaxaseră, şi mîna, cu care strîngea măciulia de fildeş îngălbenit a bastonului, tremura imperceptibil, ceea ce nu se întîmplase pînă atunci. Schimbarea lui Magnus era mai mult decît fizică. În sfîrşit, conducea oamenii într-o luptă mare. Ca preşedinte al ligii, era cunoscut, se vorbea despre el pretutindeni în California, i se cereau sfaturi, era privit ca un „om proeminent" ! În sfîrşit, dobîndise acea poziţie îndelung şi zadarnic dorită ! Totuşi, nu era bucuros de triumful lui, căci totul în viaţă era aproape numai amărăciune. Triumfase pe căi ocolite, prin mijloace îndoielnice.

Era un mituitor. Nu putea să uite acest lucru nici o clipă. Pentru a-şi atinge scopurile, cît ar fi fost ele de dezinteresate, de altruiste, ba chiar filantropice, fusese de conivenţă cu ticăloşia, el, omul politic de şcoală veche, riguros de integru, care-şi ratase „cariera" mai curînd decît să facă un compromis în privinţa onestităţii. În ceasul al unsprezecelea, angrenat, prins în mrejele meşteşugit ţesute ale unor noi concepţii de viaţă, zăpăcit de abilitatea lui Osterman, de volubilitatea şi de sprinteneala lui, indignat, întărîtat peste măsură de samavolniciile trustului, în cele din

urmă cedase, dăduse mită. Se gîndise că, la urma urmelor, asta nu mai avea nici o însemnătate. Faptul acesta îl știau numai Osterman, Broderson și Annixter. Și n-aveau să-l osîndească, fiind ei înșiși complici la săvîrșirea lui. Putea să țină capul sus. Cu timpul, întîmplarea avea să fie dată uitării.

Totuși, nu era așa. Îl părăsise un anume element subtil al caracterului său. Simțea acest lucru. Știa. Acea rigiditate a ținutei care-i dădea toată prestanța — imprimînd forță, greutate felului său de a fi, dominator, autoritar, temperîndu-i, înseninîndu-i severitatea politicoasă, inflexibilă — scădea zi de zi. În hotărîrile pe care, ca președinte al ligii, era chemat să le ia, șovăia tot mai adesea. Nu mai putea să fie autoritar, dominator, acționînd cum credea el de cuviință, fără a cere părerea celorlalți. Începuse să-și consulte locțiitorii, să le ceară sfatul, să nu aibă încredere în propriile sale opinii. Făcea greșeli, erori de calcul, și cînd acestea îi erau aduse la cunoștință, își găsea refugiu în fanfaronadă. Știa că fanfaronada era un bluf, știa că, mai curînd sau mai tîrziu, subordonații lui o vor recunoaște ca atare. Cîtă vreme avea să-și mai poată menține poziția? Dacă va putea ține în mînă pîrghiile de comandă pînă ce se va sfîrși lupta, totul va fi bine. Dacă nu, se va prăbuși și, o dată prăbușit, știa că, mituitor cum era, n-avea să-și mai revină nicicînd.

Se ducea la San Francisco să se sfătuiască și cu Lyman asupra unui anumit aspect al litigiului dintre Calea Ferată și *ranchers*, care îi fusese adus la cunoștință de curînd.

Cînd comitetul executiv al ligii înaintase recursul la Curtea Supremă, alesese cîteva dosare reprezentative pentru situația tuturor terenurilor în litigiu. Nici Magnus, nici Annixter nu făcuseră deci recurs, socotind că deciziile ce vor fi pronunțate de Curtea Supremă din Washington în aceste dosare vor servi de precedent, le vor profita și lor. Magnus făcuse o greșeală și de data aceasta. Mandatarii din San Francisco ai ligii îi scriseseră, înștiințîndu-l că cei de la Calea

Ferată ar putea să uzeze de această chichiță și să pretindă că, întrucît în privința *ranch*-urilor Quien Sabe și Los Muertos nu se făcuse recurs, deciziile date în apel erau definitive și ca atare să încerce să-i pună în posesie pe cumpărătorii fictivi ai celor două *ranch*-uri chiar mai înainte de a se pronunța Curtea Supremă. Termenul de nouăzeci de zile pentru introducerea recursului avea să expire în curînd, și dacă pierdeau acest termen, Calea Ferată ar fi putut trece la executare. Osterman și Magnus hotărîseră să plece de îndată la San Francisco, unde să-l întîlnească pe Annixter, care în ultimele zece zile lipsise de la Quien Sabe, și să discute problema cu Lyman. Ca membru al comisiei, s-ar fi putut ca acesta să cunoască intențiile Căii Ferate și, în același timp, dacă aprehensiunile mandatarilor ligii s-ar fi dovedit întemeiate, era în măsură să dea un aviz juridic competent asupra măsurilor de luat.

— Spuneți, începu Osterman, după ce trenul porni din gara Bonneville și se așezară amîndoi pe banchete, spuneți, *Governor*, ce se întîmplă cu Buck Annixter de cîteva zile? După toate semnele, nu-i în apele lui.

— N-am observat nimic, răspunse Magnus. *Mister* Annixter a fost plecat în ultima vreme. Nu-mi pot da seama ce l-a putut reține atît de mult la San Francisco.

— Aici e-aici! exclamă cu tîlc Osterman, făcînd cu ochiul. Aveți de trei ori, să ghiciți. Hai să punem rămășag pe un trabuc. Eu cred că e vorba de o f-a-t-ă; mai exact, de Hilma Tree. Deunăzi dumneaei și-a luat tălpășița de la Quien Sabe și a plecat la Frisco. Buck a plecat după ea. Am cîștigat trabucul! Este?

— O știu, zise Magnus. Drăguță femeie. Fericit cine o va lua de soție.

— Ha-ha! Soție! Ți-ai găsit, Buck Annixter să se însoare! Nu prea cred. Totuși, i s-au aprins călcîiele bătrînului Buck. Nostim lucru. Ce-o să mai rîd de el cînd o să dăm ochii amîndoi!

Totuși, cînd Osterman și Magnus se întîlniră cu Annixter în holul hotelului „Lick", pe Montgomery Street, nu reușiră să afle nimic de la el. Era în toane

rele. Cînd Magnus abordă problema care-l adusese acolo, Annixter spuse că putea să se ducă la naiba totul, și cînd Osterman, rînjind șugubăț, își îngădui o aluzie destul de vagă că o fi vreo fustă la mijloc, Annixter îl repezi atît de violent, că pînă și Osterman o sfecli.

— Ei, insinuă el, atunci ce te tot învîrți pe aici pe la Frisco?

— Nu-ți vîri nasul unde nu-ți fierbe oala! replică Annixter.

Annixter sosise la San Francisco cu două săptămîni mai înainte și trăsese la un hotel de pe Bush Street, în dosul clădirii „First National Bank", hotel despre care știa că-l ține o rudă a familiei Tree. Presupunerea că Hilma și părinții ei locuiau acolo se dovedi întemeiată. Le citi numele în registrul de călători. Annixter bătuse la ușa lor și se trezi că îi cerea iertare bătrînului Tree.

Hilma și mamă-sa nu erau acolo. Se nimerise tocmai bine. Ceva mai tîrziu, *missis* Tree se întorsese singură. Pe Hilma o lăsase să-și petreacă ziua cu una dintre verișoarele ei care locuia departe, pe Stanyan Street, într-o căsuță așezată cu fața la parc [1].

Annixter îi împăcă repede pe părinții Hilmei, încredințîndu-i pe amîndoi de sinceritatea dorinței sale de a se căsători cu Hilma. Totuși, Hilma nu voia să-l vadă. Îndată ce află că venise după ea la San Francisco, nu mai voi să se întoarcă la hotel și se înțelese cu verișoara să rămînă la ea o vreme.

În tot timpul acesta, foarte nefericită, nu puse piciorul afară din casă, plîngînd seară de seară pînă ce adormea. Ura orașul. Îi era de pe atunci un dor nespus de *ranch*, își amintea de zilele pe care le petrecuse la cășărie, fericită, cu lucrul ei, făcînd unt și brînză, smîntînind laptele din tingirile mari, curățind garnițele de aramă și ciuberele, cufundîndu-și brațele pînă la coate în lapte acru, umblînd încoace și încolo în acea atmosferă de prospețime, curățenie însorită, veselă, cîntînd, nespus de fericită pentru simplul mo-

[1] Parcul Golden Gate (vezi nota 5, pag. 354).

tiv că strălucea soarele. Își amintea de îndelungile ei plimbări spre misiune, tîrziu după amiază, de raitele pe sub viaduct după creson, de trîmbițările cocoșilor, de șuierul îndepărtat al trenurilor, de dangătul clopotelor pentru *Angelus*[1], își amintea cu o jale nesfîrșită de întinderile singuratice, pustii ale *ranch*-urilor, de locurile netede care se pierdeau în zare, scăldate în lumină, învăluite în liniște. Își amintea de căldura de la amiază, de irizările cerului senin, fără urmă de nor în zori și în amurg. Viața aceea fusese atît de fericită ! Acum totul rămăsese în trecut. Orașul — aspru, brutal, necruțător, cu nenumăratele-i case de lemn învelite cu tablă, cu negurile care ascundeau zarea și răbufnirile vijelioase ale alizeelor — o tulbura, o întrista. Nu vedea ce-i va aduce ziua de mîine.

În sfîrșit, într-o zi, după vreo săptămînă de la sosirea lui Annixter în oraș, se lăsă înduplecată să facă o plimbare prin parc. Se duse singură, punîndu-și pentru întîia oară pălăriuța de pai negru cu puf de mătase albă, pe care i-o cumpărase maică-sa, bluza roz, cu cordon din imitație de piele de aligator, o fustă nouă de stofă maron și pantofii pe care luceau micile catarame de oțel.

Lingă micul lac din parc zări un mic chioșc în stil japonez. Se așeză acolo cîteva clipe, cu mîinile în poală, privind amuzată peștișorii aurii, dorind... nici ea nu știa ce.

Se trezi fără veste cu Annixter lîngă ea. Era prea speriată ca să se miște din loc. Ochii ei mari începură să se umple de lacrimi.

— Oh, exclamă în cele din urmă, oh... n-am știut...

— Ei, zise Annixter, iată-te, în sfîrșit ! Am tot pîndit casa aia blestemată, încît mă temeam să nu mă ia la ochi vreun polițist. Pe dumnezeul meu, strigă deodată, ce palidă ești, Hilma !... Ia spune, nu te simți bine ?

— Ba da... îngăimă ea. Mă simt bine. N-am nimic.

---

[1] Rugăciune, ce începe cu cuvintele : „*Angelus Domini...*" („Îngerul Domnului...") ; se rostește în bisericile romano-catolice, dimineața, la prînz și seara, în sunetul clopotelor.

— Ba nu, nu te simți bine! declară Annixter ritos. Mă pricep mai bine decît tine. Hai înapoi la Quien Sabe. Aici nu-i de tine. Hilma, ce s-a întîmplat? De ce n-ai vrut să ne vedem tot timpul acesta? Știi... în ce situație mă aflu? Mama ta ți-a spus, nu? Dacă ai ști cît îmi pare de rău! Acum sînt încredințat că atunci, sub viaduct, am făcut cea mai mare greșeală a vieții mele. Mi-am dat seama de acest lucru chiar în noaptea aceea, după ce ai plecat. Am stat toată noaptea pe o piatră, undeva, pe cîmp. Nu știu exact ce s-a întîmplat, însă sînt alt om de atunci. Acum văd lucrurile cu totul altfel. Cum să spun, de atunci, pur și simplu, am început să trăiesc. Acum știu ce înseamnă dragostea. În loc să-mi fie rușine de ea, sînt mîndru. Dacă ar fi să nu te mai văd niciodată, m-aș bucura — în aceeași măsură — că am trăit asemenea clipe. În noaptea aceea pur și simplu m-am trezit. Pînă în clipa cînd mi-am dat seama că te iubesc cu adevărat, am fost cu totul egoist. Acum, fie că vrei să te căsătorești cu mine, fie că nu vrei, am de gînd... nu știu cum să spun... să duc o altă viață. Am învățat să trăiesc altfel. Ei... oh, nu știu cum să te fac să înțelegi, dar numai prin faptul că te iubesc mi-am schimbat toată viața. Asta ușurează săvîrșirea unei fapte drepte, curate. Aș vrea s-o săvîrșesc. Aș săvîrși-o bucuros. Îți amintești? Odată mă lăudam că sînt aspru, că mă bucură faptul că oamenii mă urăsc. Mă urau și se temeau de mine. Ei bine, de cînd te iubesc, mi-e rușine de toate astea. Nu mai vreau să fiu aspru! Atît cît îmi va sta în puteri, voi face astfel încît nimeni să nu mă mai urască. Sînt fericit, și vreau ca și alți oameni să fie tot atît de fericiți. Te iubesc, rosti el deodată, te iubesc, și dacă ai să mă ierți, dacă ai să te cobori pînă la un dobitoc ca mine, aș vrea să fiu pentru tine omul cel mai bun, cît poate fi de bun un bărbat cu o femeie. Înțelegi, fetițo? Aș vrea să fii soția mea.

Hilma privi printre lacrimi peștișorii roșii.

— Nu vrei să-mi spui nimic, Hilma? întrebă el după o clipă.

— Nu știu ce-ai dori să-ți spun, murmură fata.

— Ba știi, stărui Annixter. Am venit după tine ca să aud acest lucru. Am așteptat mai mult de o săptămînă în bătaia vîntului, în parcul ăsta tîmpit, bun numai de picnicuri. ca să te ascult. Știi ce-aș vrea să-mi spui, Hilma !

— Bine, te iert, murmură ea.

— Pentru început, e de ajuns și atît. Dar nu-i vorba de *asta*.

— Atunci nu știu despre ce e vorba.

— Trebuie s-o spun eu pentru tine ?

Șovăi îndelung, apoi răspunse :

— N-ai putea s-o spui cum trebuie.

— Ai încredere în mine. N-aș putea să vorbesc în locul tău, Hilma ?

— Nu știu ce vrei să spui.

— Am să spun ceea ce gîndești tu. Să spun ?

Tăcură îndelung. Un peștișor auriu se ridică la suprafața apei cu un clipocit ce se auzi deslușit. O pală de vînt lunecă pe deasupra capetelor. Nu se zărea nimeni pe aproape.

— Nu, răspunse Hilma în sfîrșit. Pot... pot s-o spun eu însămi. Eu... Se întoarse brusc și-și petrecu brațele pe după gîtul lui. Oh, mă iubești ? strigă ea. E adevărat ? Te-ai gîndit la fiecare cuvînt pe care l-ai spus ? Îți pare rău ? *Ai să fii* bun cu mine dacă voi fi soția ta ? Ai să fii scumpul meu soț ?

Ochii lui Annixter se înrourară de lacrimi. O luă în brațe și o strînse la piept. Niciodată în viața lui nu se simțise atît de umil, atît de nevrednic de această fată pură, neprihănită, care-l iertase și credea în cuvintele lui, credea că va fi un om bun așa cum el deocamdată numai își propunea să fie. Da, era cu mult mai presus decît el. Era atît de sus, atît de generoasă, încît ar fi trebuit să-și plece fruntea la picioarele ei, dar, în loc de asta, ea îl îmbrățișase, crezîndu-l că va fi bun, că-i va fi un adevărat tovarăș de viață. Nu găsea cuvinte, nu știa ce să răspundă. Îl podidiră lacrimile, șiroindu-i pe obraz. Hilma se depărtă și-l privi o clipă. Și ochii îi erau umezi.

— Cred, spuse el, cred că sîntem doi nătăfleți !

— Nu, nu! protestă Hilma. Vreau, vreau să plîng, şi vreau să plîngi şi tu. Oh, dragule, n-am batistă.

— Ia-o pe-a mea.

Îşi şterseră ochii unul altuia ca doi copii şi stătură îndelung în micul chioşc japonez, îmbrăţişaţi, tot vorbind şi vorbind.

Sîmbăta următoare se cununară într-o biserică prezbiteriană din partea de sus a oraşului şi-şi petrecură săptămîna de miere într-o mică pensiune pe Sutter Street. Îşi întrebuinţară timpul vizitînd oraşul împreună. Dădură inevitabila raită a însurăţeilor la „Cliff House"[1] şi-şi petrecură o după-amiază pe aleile şi printre straturile cu flori ale lui „Sutro Gardens". Vizitară Chinatown[2], „Palace Hotel"[3], muzeul parcului, unde Hilma nu voi să creadă pentru nimic în lume că mumia era într-adevăr egipteană, şi făcură o excursie la Presidio[4] şi la Golden Gate[5].

În a şasea zi de plimbări, Hilma declară deodată că zburdaseră destul şi că acum trebuiau să fie serioşi, să-şi vadă de treburi.

Aceste treburi constau pur şi simplu în achiziţionarea mobilei şi a celorlalte articole de uz casnic pentru utilarea din nou a casei *ranch*-ului Quien Sabe, unde trebuiau să locuiască. Annixter telegrafiase administratorului său, poruncindu-i: să tencuiască şi să zugrăvească casa, s-o învelească din nou cu şindrilă şi să golească odăile de toate lucrurile, în afară de telefon şi casa de bani. Dădu de asemenea instrucţiuni să se noteze dimensiunile fiecărei camere şi să i se comunice. După sosirea acestei note, Hilma intră în acţiune.

Urmă cea mai incîntătoare săptămînă. Înarmaţi cu liste nesfîrşite, scrise de Annixter pe plicuri cu antetul hotelului, cutreierau amîndoi magazinele univer-

---

[1] Restaurant şi parc de distracţii pe malul oceanului.

[2] Cartierul chinezesc.

[3] Hotel cu 7 etaje şi 1.110 paturi, care, la sfîrşitul secolului trecut, era cel mai mare şi cel mai elegant din San Francisco.

[4] Complex de vechi bastioane care domină portul şi Golful San Francisco.

[5] În traducere: poarta de aur; strîmtoare prin care Golful San Francisco se leagă cu oceanul.

sale ale orașului, prăvăliile de covoare și de mobilă. Tîrguiau în stînga și în dreapta, trimițînd spre Quien Sabe transport după transport îndată ce făceau achizițiile. Expediară la *ranch* un vagon încărcat cu covoare, perdele, mobilă de bucătărie, tablouri, lămpi, rogojini, scaune și altele, Annixter ținînd neapărat ca noul lor cămin să fie mobilat în întregime cu piese cumpărate la San Francisco.

Mobilarea dormitorului și a salonului fu lăsată la urmă. Pentru cel dintîi, Hilma alese o garnitură de email alb, imaculat, trei scaune, lavoar și birou, un chilipir „grozav", găsit grație unei întîmplări fericite, la o „vînzare de vineri", cu prețul de treizeci de dolari. Patul, o piesă unică în felul ei, achiziționat în altă parte, era și el nu mai puțin o „minunăție". De alamă, falnic, năstrușnic, avea și polog. Îl cumpăraseră complet, așa cum era expus în vitrina magazinului universal. Hilma îi privea extaziată perdelele scrobite, curate, de muselină, întinse. Niciodată nu mai văzuse un asemenea pat, somptuos, ca al unei prințese, pe care-l visase toată viața.

După aceea se ocupă de mobila pentru salon. Pînă atunci, Annixter, buimăcit de atîtea achiziții uluitoare, nefiind în stare să dea nici măcar o sugestie, nu făcea decît să se declare de acord cu tot ce cumpăra ea. Salonul urma să fie tapetat cu hîrtie frumoasă, vărgată — albastru cu alb — și mobilat astfel: o rogojină din pai răcoros, carpete albe, de lînă, o jardinieră în dreptul ferestrei, un acvariu sferic cu peștișori aurii, balansoare, o mașină de cusut iar în mijloc o masă mare, rotundă, de stejar galben, pe care să stea o lampă cu abajur de hîrtie roșie, creponată. Pe pereți urmau să fie atîrnate cîteva tablouri — imagini grațioase, fotografii suav colorate — tineri coriști cu ochi serafici, îmbrăcați în sutane, fete visătoare, în rochii roz, cu păr bălai, fluturînd în vînt, aplecate asupra strunelor unor harpe de aur; o litografie colorată înfățișîndu-l pe Rouget de Lisle[1] cîntînd *Marsilieza*

[1] *Claude-Joseph Rouget de Lisle* (1760—1836), poet și compozitor francez, autorul *Marsiliezei*.

și două lucrări sculptate în lemn, amîndouă adevărate opere de artă, reprezentînd una o prepeliță, cealaltă o rață-sălbatică, atîrnate de un picior în mijlocul unor tolbe de vînătoare și a unor cornuri pentru pulbere.

În sfîrșit, achiziționară și rînduiră totul, puseră rochiile noi ale Hilmei în cufere, după care cumpărară biletele de tren pentru Bonneville.

— Mergem cu „Overland"-ul, pe legea mea! îi declară Annixter soției sale pe deasupra mesei, în timp ce prînzeau pentru ultima oară în hotelul la care trăseseră. Nu e nici un tren personal sau local.

— Dar ajungem la Bonneville la o asemenea oră! protestă Hilma. La cinci dimineața!

— N-are a face! o liniști el. Călătorim în vagoane „Pullman", Hilma. Nu vreau ca neisprăviții ăia din Bonneville să spună că nu știu să mă port. O să vină Vacca să ne ia cu cabrioleta. La naiba, mergem cu „Pullman"-ul, sau, la loc comanda! Cînd e vorba de cumpărat mobilă, nu-s grozav, dar altminteri, știu ce i se cuvine soției mele!

Annixter se încăpățînă și, într-o bună după-amiază, luară loc în „Overland", expresul transcontinental de mare lux al companiei „Pacific & Southwestern Railroad". La gară, la Oakland, nu-i petrecură decît părinții Hilmei. Annixter știa că Magnus și Osterman se aflau încă în oraș, dar făcu ce făcu și-i evită. Magnus, firește, ar fi fost la locul lui, dar de la Osterman nu puteai ști niciodată la ce să te aștepți!

Încărcat cu coșuri împletite, cu săculețe și valize, cu biletele în gură, cu pălăria căzută pe ochi, Annixter străbătu peronul. Hilma și părinții încercau să țină pasul cu el. Annixter era într-o stare de nervozitate cumplită, temîndu-se să nu facă vreo boroboață. Pentru el, a lua trenul era întotdeauna o mică dramă. Alergase atît de iute, încît, cînd găsi vagonul „Pullman" pentru care avea locuri, se trezi că era singur, că își pierduse partenerii. Lăsă valizele în fața vagonului pentru a marca locul și o luă la goană înapoi, de-a lungul peronului, dînd din mîini.

— Veniți încoace! strigă el, cînd, în sfîrșit, dădu cu ochii de ei. Nu mai e timp!

Îi împinse cu umărul, grăbindu-i să meargă mai repede spre vagonul unde-şi lăsase valizele. Acolo constată că una din ele dispăruse. Începu de îndată să strige în gura mare.

— Aha! Frumos îşi tratează pasagerii! Aşa se îngrijesc cei de la „P. & S. W." ! O să... pe dumnezeul meu că o să...

În clipa aceea însă pe platforma vagonului apăru conductorul, care-i linişti, explicîndu-le că începuse să care bagajele înăuntru.

Annixter nu-i lăsă pe părinţii Hilmei să se urce în vagon, de teamă că trenul ar putea să pornească din clipă în clipă. Aşa că, urmîndu-l pe conductor pe culoarul îngust, spre compartimentul lor de lux, el şi soţia se instalară acolo şi, lăsînd fereastra, se aplecară în afară, spre a-şi lua rămas bun de la *mister* şi *missis* Tree. Aceştia nu aveau să se mai întoarcă la Quien Sabe. Bătrînul Tree îşi găsise de lucru în oraş, urmînd să se ocupe de aprovizionarea cu produse lactate a hotelului rudei sale. Bonneville nu era prea departe de San Francisco, aşa că se puteau vedea din cînd în cînd.

Conductorii începură să ridice scările care duceau spre platformele vagoanelor de dormit.

— Ei, noroc şi bucurie, fata mea! îi ură Hilmei bătrînul Tree. De cîte ori poţi, vino să ne vezi.

De dincolo de grilaj, de sub acoperişul peronului, se auziră bătăile măsurate ale clopotului.

— Cred că porneşte! strigă Annixter. La revedere, *missis* Tree!

— Să nu-ţi uiţi făgăduiala, Hilma, se grăbi să strige mama, scrie-ne în fiecare duminică după-amiază!

De-a lungul întregului tren răsună un pîrîit prelung, un scîrţîit de lemn încordat, un zăngănit de tampoane ciocnite. În aceeaşi clipă toată lumea începu să-şi ia rămas bun. Trenul porni, lunecă uşor înainte, tot mai repede, ieşind, în sfîrşit, la lumina soarelui. Hilma se aplecă şi flutură batista tot timpul cît putu s-o zărească pe maică-sa. În cele din urmă se aşeză pe banchetă şi-şi privi soţul.

— Aşa, rosti ea.

— Aşa, repetă Annixter. Fericită? urmă privindu-i lacrimile din ochi.

Hilma dădu din cap cu hotărîre, zîmbindu-i curajoasă.

— Pari cam palidă, remarcă el, încruntîndu-se contrariat. Nu te simţi bine?

— Destul de bine.

Annixter fu cuprins pe loc de nelinişte.

— Dar nu foarte bine. Aşa-i?

Era adevărat, o încercase răul de mare pe feribotul care-i adusese din oraş la Oakland. Fără îndoială, de atunci rămăsese cam ameţită. Annixter nu acceptă însă această explicaţie. Era tare necăjit.

— Ptiu, acum o să te îmbolnăveşti! strigă el îngrijorat.

— Da' de unde! protestă Hilma. Cîtuşi de puţin.

— Ai spus că nu te simţi *foarte* bine. Ce anume ai?

— Nu-mi dau seama. Ei, nu sînt bolnavă. Oh, dragule, de ce-ţi faci griji?

— Te doare capul?

— De loc.

— Atunci eşti obosită, asta-i! Nu-i de mirare, cît te-am tîrît azi pe drumuri!

— Dragule, *nu* sînt obosită, *nu* sînt bolnavă, mă simt *foarte* bine.

— Ba nu, ba nu, ţi-o spun eu! Cred că ar fi mai bine să lăsăm cuşeta şi să te culci puţin.

— N-ar avea nici un rost.

— Ei, spune-mi unde anume te doare, arată-mi, pune-mi mîna acolo. Vrei să mănînci ceva?

Cu o stăruinţă obsesivă, o iscodi la nesfîrşit, cînd de una, cînd de alta, refuzînd să lase subiectul neepuizat, constatînd înciudat că slăbise, că avea cearcăne la ochi.

— N-o fi vreun doctor în tren? murmură el, privind şovăielnic de jur împrejur. Ia să-ţi văd limba. Ştiu eu, ţi-ar trebui puţin *whisky* şi cîteva pru...

— Nu, nu, nu! se împotrivi Hilma. Mă simt mai bine ca oricînd. Ia priveşte-mă. Hai, spune, arăt eu ca o doamnă bolnavă?

Îi scrută fața foarte îngrijorat.

— Ei spune, nu sînt sănătatea întruchipată? întrebă ea sfidătoare.

— Și da, și nu... șovăi Annixter.

Hilma bătu cu picioarele în podele, încleștă pumnii, cu degetele mari vîrîte înăuntru, închise ochii și dădu din cap cu energie.

— Nu vreau să aud, nu vreau să aud!

— Dar tocmai...

— Fleacuri, fleacuri, fleacuri... strigă ea ghidușă. Nu vreau să aud... nu vreau să aud... nu vreau să aud... Îi puse o palmă peste gură: Ia uite, trece chelnerul de la vagonul-restaurant — e primul semnal pentru masa de seară. Soției tale îi e foame.

Luară masa în vagonul-restaurant, în timp ce lungul tren, care între timp ieșise pe linia principală, o întinsese la drum în viteză, astfel cum avea să meargă aproape o săptămînă, depănînd milele așa cum deapănă firul vîrtelnița.

Cînd trenul ieși din Antioch, se însera. Asfințitul stăruia încă pe cer, statornicindu-se la dreapta căii ferate, dincolo de creasta lui Mount Diabolo[1], care se vedea aproape pînă la poale. Trenul cotise spre miazăzi. Lăsară în urmă Neroly, apoi Brentwood, apoi Byron. În amurgul tot mai albastru, munții începură să se ridice în depărtare pe ambele părți, perdeluind zarea. Trenul gonea înainte vuind. Între munți se întindea o cîmpie netedă, împărțită în ferme și *ranch*-uri. Începură să apară lanuri de grîu măricel, unduind în vîntul stîrnit de goana trenului. Munții erau tot mai înalți, cîmpia tot mai mănoasă. Cînd trenul ajunsese la extremitatea nordică a văii San Joaquinului, răsări și luna.

Annixter luase tot compartimentul, și, după ce el și Hilma se culcară, chemă conductorul să închidă cușeta de sus. Hilma se ridică pe cușetă și-și spuse rugăciunea, cu mîinile împreunate în dreptul feței, apoi îl sărută pe Annixter și adormi numaidecît, ca un copilaș, ținîndu-i mîna între palmele ei.

---

[1] Culme care domină împrejurimile San Franciscoului.

Annixter nu putea niciodată să doarmă în tren. Moțăi, se frămîntă, se zvîrcoli ore întregi. Ori de cîte ori se opreau undeva, se uita la ceas și la mersul trenurilor. De două ori se sculă, bău apă de la gheață, apoi se ridică în capul oaselor pe cușeta îngustă, întinzîndu-se, căscînd și bombănind, inciudat că nu poate dormi.

— O, Doamne ! Ohhhhh, *Doamne !*

În vagon mai erau vreo zece, doisprezece pasageri, o doamnă cu trei copii, un grup de institutoare, doi voiajori comerciali, un domn gras cu favoriți și un tînăr bine îmbrăcat, cu șapcă de voiaj din ștofă ecosez, pe care, înainte de cină, Annixter îl văzuse citind *Tartarin* de Daudet [1] în franțuzește.

La ora 9 se culcaseră însă cu toții. Din cînd în cînd, acoperind huruitul ritmic al roților, Annixter îl auzea pe unul dintre copiii doamnei frămîntîndu-se și plîngînd. Domnul cel gras sforăia, emițînd alternativ două note, cea dintîi răgușită, de bas, cea de-a doua, prelungă, de sopran. Din cînd în cînd, cîte un frînar sau conductor treceau pe culoar cu felinarul roșu și alb în mînă. Privind afară din compartiment, Annixter îl zări, pe o cușetă de la capătul vagonului, pe însoțitor, în haina lui albă de doc, moțăind, cu gura căscată, cu capul lăsat pe un umăr.

Ceasurile treceau. Trecuse de miezul nopții. Cu mersul trenurilor în față, Annixter socoti că depășiseră Modesto, Merced și Madeira. Apoi, după încă o picoteală întreruptă, pierdu socoteala gărilor. Se întreba mirat unde se aflau. Trecuseră oare de Fresno ? Ridicînd perdeaua, își umbri fața cu ambele mîini și privi pe geam. Afară era întuneric beznă. Cernea o ploaie măruntă, lăsînd dîre pe geam. Numai o pată sură, abia zărită, arăta unde era cerul, acoperit de nori. În afară de ea, totul părea de nepătruns.

„Desigur, trebuie să fi trecut de Fresno", își zise Annixter. Privi ceasul. Era aproape trei și jumătate. „Dacă am trecut de Fresno, ar trebui s-o trezesc în-

---

[1] Este vorba de romanul *Aventurile lui Tartarin din Tarascon* al scriitorului realist francez *Alphonse Daudet* (1840—1897).

dată. Ca să se îmbrace, are nevoie de vreun ceas. Mai bine-ar fi să mă interesez."

Își trase pantalonii și pantofii, îmbrăcă haina și ieși pe culoar. Pe locul rezervat însoțitorului, conductorul vagoanelor „Pullman", cu un creion albastru după ureche, cu caseta de bani și cu mersul trenurilor dinainte, verifica pe schemă cușetele ocupate.

— Ce gară vine acum, șefule? îl întrebă Annixter apropiindu-se. Am ajuns la Fresno?

— Adineauri am trecut de Fresno, răspunse conductorul, uitîndu-se la Annixter pe deasupra ochelarilor.

— Unde oprește acum?

— La Goshen. Sîntem acolo peste vreo patruzeci și cinci de minute.

— Întunecoasă noapte!

— Să-ți vîri degetele în ochi, nu alta. Stați o clipă! Dumneavoastră ocupați numărul nouă, sus și jos, nu?

Annixter abia reuși să se agațe la timp de speteaza banchetei celei mai apropiate ca să nu fie aruncat cît colo. Caseta de bani a însoțitorului lunecă pe plușul banchetei și căzu pe podea zăngănind. Lămpile „Pintsch"[1] din tavan pîlpîiră orbitor de repede, zguduite de zvîcnetul sacadat care străbătu de la un capăt la altul trenul, frînat brusc. Însoțitorul fu zvîrlit pur și simplu de pe banchetă. De sub vagoane se auzi scrîșnetul asurzitor al saboților frînelor „Westinghouse"[2] pe bandajele roților, și Annixter își dădu seama că trenul patina cu roțile blocate.

— Ia te uită, ia te uită! exclamă el. Ce s-o fi întîmplat?

— Frîna de alarmă, răspunse însoțitorul ridicînd caseta și aruncînd înăuntru hîrtiile și tichetele. Nu cred să fie cine știe ce. Pesemne, vreo vacă pe linie.

Și, luînd felinarul cu el, se făcu nevăzut.

---

[1] Lămpi în care petrolul lampant e împins prin pompare, folosite pentru iluminatul intensiv al vagoanelor de cale ferată înainte de introducerea generatoarelor electrice.

[2] Numite astfel după numele constructorului lor, americanul *George Westinghouse* (1846—1914).

Toţi pasagerii, în afară de domnul cel gras, se treziseră. De după portiere se iveau capete. Annixter alergă la Hilma. Pasagerii îl asaltau cu tot felul de întrebări.

— Ce s-a întîmplat ?

— E ceva grav ?

— Ce se petrece ?

Hilma tocmai se deşteptase. Annixter dădu portiera la o parte.

— Oh, cum m-am speriat ! Ce s-a întîmplat ? exclamă ea.

— Nu ştiu. S-a pus frîna de alarmă. Pesemne, e vreo vacă pe linie. Nu te speria. Ce poate fi altceva ?

Cu un ultim scrîşnet al frînelor „Westinghouse", trenul se oprise, în sfîrşit.

Se aşternu o linişte adîncă. Urechile, încă asurzite de huruitul, de zăngănitul prelung al roţilor şi al tampoanelor de fier, o clipă nu percepură zgomotele mai uşoare dimprejur. De la celălalt capăt al vagonului se auzeau glasuri stranii, neobişnuite, parcă ar fi răsunat departe, dincolo de o apă. Liniştea nopţii era atît de adîncă, încît picăturile de ploaie care cădeau de pe acoperişul vagonului pe terasament se auzeau atît de limpede, ca tictacul unui ceasornic.

— Ia te uită ! Categoric, ne-am oprit ! observă unul dintre voiajorii comerciali.

— Ce-o fi ? întrebă Hilma din nou. Eşti convins că nu s-a întîmplat nimic ?

— Absolut ! răspunse Annixter.

Afară, sub fereastra vagonului, răsunară nişte paşi grăbiţi, forfotind pe traverse. Paşii se îndepărtară. Annixter auzi un glas strigînd de departe :

— Da, pe partea cealaltă.

Uşa din capătul vagonului se deschise. Un frînar cu barbă roşie alergă de-a lungul culoarului, ieşind pe platforma dinainte. Uşa se închise. Se aşternu iar liniştea. Sforăiturile sonore ale domnului celui gras se auziră din nou.

Clipele treceau. Nici o mişcare. Nu se mai auzea decît susurul ploii. Trenul rămăsese imobilizat, inert, în beznă. Unul dintre voiajorii comerciali ieşi afară

pe platformă, să vadă ce se petrece. Se întoarse şi spuse :

— Categoric, nu e nici o gară şi nici o haltă pe aproape ! Pun prinsoare că s-a întîmplat un accident.

— Întreabă-l pe însoţitor.

— L-am întrebat. Habar n-are.

— Poate că trenul s-a oprit să ia lemne sau apă, ori altceva.

— Nu pun ei frînele de alarmă pentru aşa ceva. Este ? Au fost frînate aproape toate vagoanele. Mai că m-a zvîrlit de pe cuşetă. Au pus frînele de alarmă. Aşa zicea careva afară.

De departe, dinspre locomotivă, răsună un foc de revolver, vuind ascuţit, tăios, apoi încă două, aproape în acelaşi timp, şi, în sfîrşit, după un lung interval, al patrulea.

— I-auzi, *împuşcături !* Pe dumnezeul meu, băieţi, împuşcături ! Ia te uită ! Bandiţi !

O încordare adîncă se întinse de la un capăt la altul al vagonului. Sinistre, de necrezut, auzite astfel în noapte, în ploaie, misterioase, înfiorătoare, cele patru împuşcături tulburaseră atmosfera de siguranţă de pînă atunci cu iuţeala cu care un iepure speriat ţîşneşte din vizuină. Pasagerii din vagon se uitau unii la alţii cu ochii mari. Aşadar, li se întîmplase şi lor lucrul acela despre care citiseră adesea în ziare. Deci aveau să vadă totul aievea, aveau să fie puşi faţă în faţă cu realitatea, să înfrunte acea primejdie a nopţii care răsărea din beznă, mascată, înarmată, gata să ucidă. Aveau s-o privească în faţă. Avea să li se pună pistolul în piept.

Hilma nu suflă nici un cuvînt, doar luă mîna lui Annixter şi-l privi în ochi.

— Curaj, fetiţo ! o îmbărbătă el. N-au de ce să-ţi facă vreun rău. Fii liniştită. N-o să te părăsesc. Pe dumnezeul meu, exclamă el, aprinzîndu-se deodată, pe dumnezeul meu că sînt bandiţi !

Institutoarele ieşiseră pe culoar în cămăşi de noapte şi în capoate, îmbulzindu-se ca o turmă, ţinîndu-se una de alta, uitîndu-se la ceilalţi pasageri, cerîndu-le

din ochi bărbaţilor să le apere. Două dintre ele, cu buzele albe ca varul, plîngeau.

— Vai, ce îngrozitor! Cine ştie ce-au să ne facă!

Doamna cu copii privi însă de pe cuşeta ei şi, zîmbind încurajator, spuse:

— Nu mi-e frică cîtuşi de puţin. Dacă stăm liniştiţi, n-au să ne facă nimic. Ceasul şi bijuteriile mele îi aşteaptă în punguţa asta neagră.

Şi arătă pasagerilor punguţa. Îşi trezise copiii, care priveau în jurul lor liniştiţi, ageri, curioşi, stîrniţi, amuzaţi de cele ce se petreceau pe neaşteptate. În cuşeta lui, domnul cel gras, cu favoriţi, sforăia netulburat.

— Aflaţi că mă duc să-i întîmpin! strigă unul dintre voiajorii comerciali, vînturînd un revolver.

Prietenul lui îl apucă de braţ.

— Nu face prostii, Max, îl struni el.

— N-au să vină încoace, îşi dădu cu părerea tînărul bine îmbrăcat. Îi interesează vagonul poştal. Caseta „Wells-Fargo" şi gropurile poştale. Nu poţi face nimic acolo.

Voiajorul comercial protestă însă în gura mare. Ba, avea să se ducă. Nici prin gînd nu-i trecea să se lase prădat fără împotrivire. El nu era laş.

— Ei bine, n-o să te duci! Şi cu asta, basta! stărui prietenul cu aprindere. Aici, în vagon, sînt femei şi copii. N-o să te duci ca să-i atragi încoace.

— Adevărat, asta trebuie să ne dea de gîndit, răspunse celălalt, catadicsind să se potolească, dar ţinînd încă revolverul în mînă.

— Nu-l lăsaţi să deschidă fereastra! strigă Annixter aspru, de la locul lui de lîngă Hilma, văzîndu-l pe voiajorul comercial că dă să coboare fereastra unuia din compartimentele neocupate.

— Sigur, are dreptate, îl sprijiniră ceilalţi. Nu deschideţi fereastra. Staţi liniştit. Altfel, au să ne împuşte pe toţi.

Totuşi, mai înainte ca ceilalţi să sară şi să-l tragă înapoi, voiajorul cobori fereastra şi se aplecă în afară.

— Ia te uită! Doamne sfinte! strigă el, întorcîndu-se către cei din vagon. S-a dus locomotiva. Ne

aflăm în curbă, şi poţi vedea tot trenul. S-a dus, vă spun ! Poftim, uitaţi-vă şi dumneavoastră !

Deşi se temeau grozav, pasagerii se uitară afară unul după altul. Da, era adevărat, trenul nu mai avea locomotivă.

— Au făcut aşa fel ca să nu mai putem pleca, strigă voiajorul, cu revolverul în mînă. Pe ce-am mai sfînt ! Au să vină prin vagoane şi au să ne facă harcea-parcea pe toţi. Au să fie aici într-o clipă. *Dumnezeule ! Dar asta ce-a mai fost ?*

Departe, pe linie, la vreo jumătate de milă înaintea trenului, vui o explozie puternică. Ferestrele vagonului zăngăniră.

— Trag din nou.

— Nu trag ! exclamă Annixter. Au luat locomotiva, cu vagonul poştal, şi acum îl dinamitează.

— Aşa trebuie să fie. Da, da, asta fac !

Uşa dinainte a vagonului se deschise şi se trînti la loc. Institutoarele scoaseră un ţipăt şi se strînseră una în alta. Comis-voiajorul, cu revolverul în mînă, se uită de jur împrejur cu ochii holbaţi. Pe culoar se ivi conductorul trenului, în capul gol, cu felinarul în mînă, ud de ploaie.

— Aici în vagon e vreun doctor ? întrebă el.

Pasagerii se strînseră repede în jurul lui, copleşindu-l cu întrebări. Conductorul însă nu avea chef de vorbă.

— Nu ştiu nimic mai mult decît dumneavoastră ! strigă el morocănos. Trenul a fost atacat de tîlhari. Cred că asta aţi aflat-o, nu ? Ei, altceva ce mai doriţi să ştiţi ? N-am timp de stat la taifas ! Au detaşat vagonul poştal, l-au spart şi au împuşcat un om din personalul trenului, asta-i tot. E nevoie de un doctor.

— L-au împuşcat ? Nu cumva l-au ucis ?

— E rănit grav ?

— Bandiţii au reuşit să fugă ?

— Tăceţi odată ! exclamă conductorul. Ce să vă spun ? Am întrebat dacă nu e vreun *doctor* aici în vagon.

Tînărul bine îmbrăcat păşi înainte.

— Sînt medic, spuse el.

— Atunci poftiți cu mine, mormăi conductorul posac. Iar pasagerii din vagon, adăugă el întorcîndu-se spre ușă și dînd din cap amenințător, să se culce și să stea locului liniștiți. Totul s-a terminat, nu mai e nimic de văzut.

Ieși, urmat de tînărul medic.

Se așternu o liniște interminabilă. Întregul tren părea pustiu. Neajutorat, văduvit de locomotivă, zăcea ca un balaur uriaș, decapitat, la jumătatea drumului, de-a lungul curbei în ploaie, părăsit.

Gîndul acesta, imaginea lungului șir de vagoane de dormit, cu garnituri nichelate, cu geamuri în rame metalice, cu tapiserii, cu platforme și toate celelalte, pline de oameni, părăsite, uitate în noapte și în ploaie, gîndul acesta era mai apăsător, mai neliniștitor decît clipele de primejdie acută prin care trecuseră.

Ce se va întîmpla acum ? Cine îi va ajuta ? Locomotiva plecase. Nu aveau nici o putere. Ce aveau să facă ?

Nimeni nu se apropia de vagon. Însoțitorul dispăruse. Așteptarea părea fără sfîrșit. Sforăitul continuu al domnului cu favoriți irita ca scrîșnetul unei pile.

— Cît o să mai stăm aici ? izbucni unul dintre voiajorii comerciali. Or fi dinamitat locomotiva ?

— Să vedeți... au să intre în vagon și au să ne jefuiască ! se tînguiau institutoarele.

Doamna cu cei doi copii mici se duse să se culce. Încredințat că totul se terminase, Annixter făcu la fel. Totuși, nimeni nu putea să adoarmă. De la cușetă la cușetă se auzeau șoapte înăbușite. Pasagerii comentau la nesfîrșit cele întîmplate, făcînd fel și fel de presupuneri. Unele amănunte se și aflaseră, nimeni nu știa cum, dar păreau indiscutabile. Banditii — patru la număr — opriseră trenul, trăgînd semnalul de alarmă. Un frînar încercase să intervină, dar îl împușcaseră. Tîlharii se suiseră în tren la San Francisco. Comisvoiajorul, căruia prietenul lui îi spunea Max, își amintea că, la Lathrop, zărise patru „indivizi suspecți" în vagonul rezervat fumătorilor și se gîndise să atragă atenția conductorului asupra lor. Mai fusese o dată

martor la săvîrşirea unei tîlhării, şi povestea şi iar povestea amănuntele acelei întîmplări

În sfîrşit, după vreun ceas, cînd zorile începuseră să mijească, locomotiva se întoarse, cu tenderul înainte, şi ciocni uşor garnitura, şocul transmiţîndu-se brusc de la vagon la vagon. Institutoarele scoaseră un ţipăt. Sforăiturile domnului cu favoriţi încetară, şi el scoase capul printre draperii, clipind mărunt spre lampa „Pintsch" din plafon. După fizionomie părea englez.

— Spuneţi-mi, îl întrebă el pe comis-voiajorul cu numele de Max, spuneţi-mi, domnul meu, unde am ajuns ?

În compartiment se produse animaţie.

— Am fost atacaţi de bandiţi, domnule. Acolo am ajuns. Am fost atacaţi de bandiţi, şi dumneavoastră aţi dormit tot timpul. Aţi scăpat cel mai mare spectacol din viaţa dumneavoastră !

Domnul se uită lung la cei din faţa lui.

Nu rosti nici un cuvînt, dar, încet-încet, îşi dădu seama că voiajorii comerciali spuneau adevărul. Pe neaşteptate, se învăpăie de mînie. Încheind nasturii draperiei, îşi trase capul înapoi, nespus de furios. Pricina mîniei sale era inexplicabilă. Îl auziră cum se trînteşte violent pe perne. Cîteva clipe după aceea, basul profund şi sopranul strident al sforăielilor răsunară din nou în vagon.

În sfîrşit, trenul se puse în mişcare. Fluierul locomotivei semnaliza fără rost, în rafale. Peste cîteva clipe trenul despica zările cu o viteză ameţitoare, legănîndu-se la curbe, vuind pe podeţe, recuperînd timpul pierdut.

Tot restul acelei nopţi stranii, pasagerii, culcaţi pe cuşetele lor răvăşite, în vagonul ce se balansa, luminat de bizara îmbinare a zorilor palide cu pîlpîiala lămpilor „Pintsch", gonind cu o viteză ameţitoare prin negura ploii, erau obsedaţi de vedenia înspăimîntătoare a călăreţilor groazei, rămaşi departe în urmă, în noapte, mascaţi, înarmaţi, galopînd spre munţi, cu pistoalele în mîini, cu prada săltînd la oblînc, gonind

întins, în vreme ce şuierele lor răsunau înfiorător în depărtări.

Tînărul medic se întoarse. Intră în compartimentul pentru fumători şi-şi aprinse o ţigară. Annixter şi voiajorii comerciali se strînseră în jurul lui pentru a afla ce se întîmplase.

— Frînarul a murit, îi informă el. A fost împuşcat cu două gloanţe în plămîn. Se crede că banditul a fugit cu cinci mii de dolari în monede de aur.

— Banditul ? N-au fost patru ?

— Nu, numai unul. Staţi, lăsaţi-mă să vorbesc. Era un om cu nervii tari. Se pare că a pîndit tot timpul pe acoperişul vagonului de poştă şi, în ciuda vitezei trenului, a sărit de pe acoperişul vagonului pe cărbunii din tender şi de acolo s-a tîrît pînă la cei din cabina locomotivei, i-a ameninţat cu revolverul, le-a luat armele şi i-a silit să oprească trenul, ba chiar i-a somat să utilizeze frîna de alarmă, ceea ce înseamnă că se pricepea la treaba asta. Pe urmă s-a întors şi a decuplat cu mîna lui vagonul de poştă. În timp ce făcea acest lucru, un frînar, vă amintiţi ? frînarul cu mustaţa roşie, care a trecut pe aici o dată sau de două ori ? !

— Flăcăul ăla ?

— El. Ei bine, îndată ce trenul s-a oprit, frînarul acela a bănuit că se întîmplă ceva şi a alergat într-acolo, l-a văzut pe bandit decuplînd vagonul şi a tras două gloanţe. Fochistul spune că banditul nici n-a luat mîna de pe cuplaje. Doar s-a întors liniştit, cum ai zice „ce mai faci", şi l-a doborît pe frînar. Erau la cinci paşi unul de altul cînd a început să tragă. Frînarul dăduse de el pe neaşteptate, nu se gîndea că era atît de aproape.

— Dar poştaşul ? Ce a făcut în tot timpul ăsta ?

— Ei, n-a stat cu mîna în sîn. Cînd a auzit împuşcăturile, a sărit afară, trăgînd şi el mai multe focuri, dar banditul l-a dezarmat repede. S-a repezit la el şi i-a smuls revolverul. Asta înseamnă să ai sînge rece ! Da, da, un om să înfrunte astfel un tren întreg ! Îndată ce a decuplat vagonul, l-a silit pe mecanic să-l ducă cu locomotiva o jumătate de milă, pînă la o

barieră *unde își legase calul*. Ce zici de asta? Și-a întocmit planul amănunțit. Cînd a ajuns acolo, a spart casa de fier cu dinamită și a luat o casetă în care se aflau cinci mii de dolari aur. Poștașul spune că erau banii Căii Ferate. Compania îi trimisese la Bakersfield ca să se facă niște plăți. Erau într-un săculeț. Necunoscutul nu s-a atins nici de gropurile poștale, nici de un teanc de bancnote care se aflau în casa de fier, a luat numai banii Căii Ferate, a sărit în șa și s-a făcut nevăzut. Mecanicul spune că s-a îndreptat spre răsărit.

— Așadar, a fugit?

— Da. Dar se crede că va fi prins. Purta mască, dar frînarul l-a recunoscut. A dat o declarație înainte de a muri. Frînarul a afirmat că necunoscutul avea o răfuială cu Calea Ferată, că era un fost mecanic, concediat, și că locuiește aproape de Bonneville.

— E Dyke, pe dumnezeul meu! exclamă Annixter.

— Acesta-i e numele, confirmă tînărul medic.

Trenul sosi la Bonneville cu patruzeci de minute întîrziere. Annixter și Hilma coborîră în mijlocul a ceea ce doreau nespus să evite — o mulțime imensă. Vestea că „Overland"-ul fusese atacat la treizeci de mile spre miazăzi de Fresno, că un frînar fusese ucis și casa de bani prădată, că Dyke, singur, săvîrșise acea ispravă nocturnă, fusese comunicată prin telegraf de la Fowler, de unde conductorul expresului îi aruncase din mers șefului gării textul unui mesaj.

Înainte de a trage la peron sub acoperișul metalic al gării Bonneville, trenul fu pur și simplu luat cu asalt. Annixter, cu Hilma la braț, aproape trebui să lupte ca să-și poată croi drum din vagon. Gara era neagră de lume. Se aflau de față și S. Behrman, Delaney, Cyrus Ruggles, șeful poliției, primarul. Cu pălăria dată pe ceafă, Genslinger luă la rînd compartimentele trenului, începînd de la cabina mecanicului pînă la felinarele din spatele trenului. Cu blocnotesul în mînă, lua interviuri, punea întrebări, aduna material pentru ediția specială. Cînd Annixter reuși în sfîrșit să coboare pe peron, directorul ziarului *Bonneville Mercury*, sprinten ca un terier, cu mîinile slabe,

osoase, cu muşchii feţei smede, uscăţive, jucînd, tremurînd de agitat ce era, îl apucă de cot.

— N-aţi vrea să-mi împărtăşiţi părerea dumneavoastră despre cele întîmplate, *mister* Annixter?

Annixter se întoarse brusc.

— Ba da! izbucni el violent. Dumneata şi gaşca dumitale l-aţi dat pe Dyke afară din slujbă fiindcă nu voia să muncească pentru un salariu de foame. După aceea aţi ridicat tariful de transport şi l-aţi jefuit de tot ce avea. L-aţi ruinat şi l-aţi împins să se zăpăcească de tot cu *whisky* la Caraher. N-a făcut decît să-şi ia înapoi ceea ce i-aţi furat. Acum o să-l hăituiţi pretutindeni, o să-l vînaţi ca pe o sălbăticiune, să-l tîrîţi la spînzurătoare, la San Quentin. Părerea *mea* despre cele întîmplate asta e, *mister* Genslinger! Pentru gologanii pe care-i primiţi de la „P. & S. W." face să inseraţi în ziar părerea mea.

Din mulţimea care-i înconjura se ridică un murmur de aprobare. Genslinger dădu din umeri mînios şi se depărtă.

În sfîrşit, Annixter şi Hilma răzbiră prin mulţime spre tînărul Vacca, acolo unde îi aştepta cu cabrioleta. Nu plecară de îndată spre *ranch*, Annixter dorind să se informeze la biroul de mărfuri despre un ultim transport de scaune ce trebuia să vină pe numele său. Cînd, în sfîrşit, putură să pornească spre casă, era aproape 11. Ca să ajungă la Upper Road, adică la drumul spre Quien Sabe, trebuiau să străbată Strada Mare, care trecea prin centrul oraşului Bonneville.

Întregul oraş părea că ieşise în stradă. Între timp ploaia încetase. Ieşise soarele. Vestea că trenul fusese atacat de un om pe care toată lumea îl cunoştea şi-l iubea era pe toate buzele. Cum putuse Dyke să facă aşa ceva? Cine şi-ar fi închipuit una ca asta despre el? Cînd te gîndeai la sărmana maică-sa şi la Mormoloc! La urma urmei, nu el era cel care trebuia osîndit. Cei de la Calea Ferată îl scoseseră din minţi. Ucisese un om! Asta era foarte grav. Blajinul, voinicul, spătosul şi veselul Dyke, pe care-l cunoşteau, căruia îi strînseseră mîna, cu care băuseră abia în ajun, împuşcase un om, ucigîndu-l; pîndise acolo, în întuneric şi

în ploaie, în timp ce ei dormeau în paturile lor, și ucisese un om! Acum unde o fi? Instinctiv, ochii se întorceau către răsărit, peste acoperișurile caselor sau de-a lungul ulițelor laterale, unde se vedea în zare capătul văii încețoșate, uriașe. Se ascundea acolo, pe colinele acelea, undeva, în acel vălmășag de creste albastre și canioane purpurii. Acum aveau să urmeze săptămîni întregi de cercetări, de căutări zadarnice, de iscodiri, urmăriri, pînde, tresăriri și palpitații, toată înfrigurarea hăituielii. Oare avea să scape? În ziua aceea, pe străzile orașului nu era om să nu dorească și să nu spere că va scăpa.

În timp ce caii lui Annixter tropăiau prin centrul orașului, tînărul Vacca arătă spre un grup de oameni strîns în jurul intrării din spate a Primăriei. Mai bine de douăzeci de cai de șa erau legați acolo, de stănogul de sub copacii pipernociți, rari. Cînd Annixter și Hilma se opriră, mulțimea făcea loc unei cete de bărbați cu pistoalele atîrnînd la șold, care își croiră drum spre marginea trotuarului și, sărind în șa, se îndepărtară în galop.

— Potera, spuse tînărul Vacca.

Afară din oraș, pe cîmpia întinsă, Vacca arătă spre miazănoapte, către *ranch*-ul lui Osterman, altă ceată de călăreți care galopa spre răsărit, și în urma acesteia, încă una.

— Alte potere, spuse el. Pe cei din urmă îi conduce Archie Moore, șeriful. A venit azi-dimineață de la Visalia cu o locomotivă specială.

Cînd cabrioleta apucă pe aleea care ducea spre casa *ranch*-ului, Hilma scoase un strigăt ușor, bătînd din palme bucuroasă. Casa, proaspăt văruită, strălucea, pe alee fusese presărat pietriș nou, straturile de flori erau îmbelșugate. *Missis* Vacca și fiica ei, care tocmai terminaseră ultimele pregătiri, ieșiră în prag, să le ureze bun venit.

Annixter își ajută soția să coboare din cabrioletă.

— Ce-i cu lada asta? întrebă el zărind pe verandă o ladă de lemn, de trei picioare pe patru, cu eticheta roșie a fabricii „Wells-Fargo".

— A fost adusă aseară pe adresa dumneavoastră, *sir*. Fiind încredinţate că nu conţine mobilă, n-am deschis-o.

— Oh, poate că-i un dar de nuntă ! exclamă Hilma, cu ochi sclipitori.

— Da, s-ar putea, răspunse soţul ei. Ia, băiete, ajută-mă s-o car înăuntru.

Annixter şi tînărul Vacca duseră lada în salon. Annixter luă tesla şi se apucă s-o desfacă. La un semn discret al maică-si, Vacca se retrase tăcut, închizînd uşa după el. Annixter şi soţia lui rămaseră singuri.

— Oh, hai mai repede, repede ! strigă Hilma, jucînd în jurul lui. Abia aştept să văd ce-i înăuntru ! Cine crezi că ne-a trimis-o ? Ce grea e ! Ce *crezi* că poate fi înăuntru ?

Annixter băgă leafa teslei sub marginea capacului şi apăsă cu toată puterea. De-a curmezişul capacului fusese bătută o stinghie, care se desprinse o dată cu acesta. Din ladă apăru o învelitoare, şi pe ea, o scrisoare bătută la maşină, adresată lui Annixter. Scrisoarea purta antetul unei firme din Los Angeles. Annixter o luă repede, mai înainte ca Hilma s-o poată vedea.

— A, acum ştiu ce este ! exclamă el, încercînd să oprească miinile soţiei, care apucaseră învelitoarea. Mai nimic, nişte maşinării ! Las-o...

Hilma însă şi dăduse la o parte învelitoarea. Dedesubt, aşezate în rasteluri speciale, erau douăzeci şi patru de arme „Winchester" cu repetiţie.

— Ce-i cu asta ?... murmură ea nedumerită, zăpăcită.

— Ţi-am spus că nu te priveşte, spuse Annixter. Nu e nimic.

— Dar ziceai că ştii... ziceai că sînt maşinării... protestă ea, zăpăcită. Îmi ascunzi ceva ? Spune-mi, ce înseamnă toate astea ? Oh, ce faci cu puştile astea ?...

Şi îl apucă de braţ, privindu-l drept în ochi. Pe jumătate înţelesese despre ce era vorba. Annixter îşi dădea seama de acest lucru.

— Ei bine, îngăimă el, ştii tu... pînă la urmă s-ar putea să nu se întîmple nimic, dar, ştii... liga aia a noastră... Să presupunem că cei de la Calea Ferată ar încerca să pună mîna pe Quien Sabe, pe Los Muertos

sau pe oricare din celelalte *ranch*-uri... Ne-am gîndit la o asemenea eventualitate... şi am hotărît, liga a hotărît să nu-i lăsăm. Asta-i tot.

— Şi eu, care credeam că-i un dar de nuntă... bîigui Hilma, trăgîndu-se înapoi, speriată, de lîngă lada cu arme.

Astfel se întoarseră acasă, astfel se sfîrşi voiajul lor de nuntă. După noaptea de groază în care răsunaseră focuri de armă, după acea scenă de tîlhărie şi omor, nimeriseră într-o atmosferă de alarmă, în toiul pregătirilor de urmărire, cînd în toate zările se profilau siluete de călăreţi înarmaţi, şi în loc de daruri de nuntă găsiseră lăzi cu arme, căci, de fapt, Annixter îşi adusese tînăra soţie într-un cămin pe care, în orice clipă, s-ar fi putut vedea nevoit să-l apere cu preţul vieţii.

Zilele treceau. Curînd se scurse o săptămînă. Magnus Derrick şi Osterman se întorseseră din oraş fără a fi aflat ce planuri avea compania. Lyman fusese evaziv. Nu ştia nimic în privinţa recursurilor făcute la Washington. Nu sosise nici o veste. Comitetul executiv al ligii ţinuse o şedinţă sumară la Los Muertos, cu prilejul căreia nu fuseseră rezolvate decît probleme mărunte. O propunere făcută de Osterman ca să se ia contact cu conducerea Căii Ferate nu avu nici o urmare, din pricina refuzului companiei de a trata cu *rancher*-ii pe altă bază decît pe aceea a noii evaluări. Era cu neputinţă să se afle dacă cei de la Calea Ferată considerau da sau ba că recursurile introduse profitau şi *ranch*-urilor Los Muertos, Quien Sabe şi celorlalte *ranch*-uri din jurul oraşului Bonneville.

Între timp, vîlva stîrnită pretutindeni în împrejurimi de isprava lui Dyke nu se potolea de loc. Această ispravă rămînea mai departe unicul subiect al conversaţiilor la colţ de stradă, la răspîntii, la masă, în birouri, la bănci şi prin prăvălii. S. Behrman afişă în tot oraşul o înştiinţare prin care aducea la cunoştinţă că oferă 500 de dolari recompensă pentru prinderea fostului mecanic, viu sau mort. Compania „Express", proprietara vagonului cu valori prădat, adăugă o recompensă echivalentă. Pretutindeni mişunau potere de că-

lăreți, înarmați cu puști și pistoale, recrutați din Visalia, Goshen și din rîndurile puțin numeroșilor simpatizanți pe care îi avea compania în jurul orașelor Bonneville și Guadalajara. Cetele de urmăritori se întorceau pe rînd fără să fi făcut nici o ispravă. Călăreții erau plini de praf și noroi ; caii — istoviți. Alte cete, odihnite, se încrucișau cu ei sau le-o luau înainte, continuînd urmărirea. În ajutorul cetelor de călăreți, șeriful din Santa Clara trimisese de la San Jose cîțiva copoi — micuți și, în aparență, inofensivi — care lătrau înfiorător. Își făcură apariția și reporteri ai ziarelor din San Francisco, care luau interviuri în stînga și în dreapta, ba uneori chiar însoțeau poterele. Copitele cailor tropăiau pe drumuri toată noaptea ; clopotele băteau, *Bonneville Mercury* scotea ediție specială după ediție specială ; copoii lătrau, paturile puștilor răsunau pe asfaltul trotuarelor din Bonneville. Orice foc de armă ridica tot orașul în picioare ; oamenii se strigau unii pe alții peste gardurile care despărțeau curțile — într-un cuvînt, tot ținutul era în stare de alarmă.

Și toate acestea, fără nici un rezultat. Urmele copitelor calului lui Dyke fuseseră văzute în noroiul de pe drum pînă la vreun sfert de milă de coline, și acolo dispăruseră definitiv. Trei zile după tîlhărie, un păstor declară că-l zărise pe fugar sus, în creierii munților, la nord-est de Taurusa. Asta era tot. Umblau destule zvonuri, erau descoperite urme promițătoare, dar nimic concret, care să-i ajute pe urmăritori să se apropie de urmărit. În sfîrșit, după zece zile de încordare, interesul publicului începu să scadă. Se credea că Dyke reușise să dispară. Dacă era adevărat acest lucru, însemna că fugise spre miazăzi, își ziceau oamenii. Căutase să ajungă în munți, vrînd pesemne să se strecoare pînă undeva aproape de capătul de miazăzi al Văii San Joaquinului, lîngă Bakersfield. Așa presupuneau șerifii, polițaii și locțiitorii lor. Hăituiseră prea mulți fugari prin munți ca să nu cunoască drumurile pe care aceștia căutau să scape de obicei. Într-o bună zi, vrînd-nevrînd, Dyke avea să fie nevoit să coboare din munți ca să facă rost de apă și de hrană. Zilele treceau, și nu venea nici o veste despre ivirea lui în raza vreunuia dintre

posturile de pîndă. În cele din urmă, poterele începură să se împrăștie. Încet-încet, urmărirea încetă.

Numai S. Behrman nu se dădu bătut. El ținea morțiș să-l prindă pe Dyke. Izbutise să stîrnească aceeași hotărîre la Delaney — care între timp ajunsese om de încredere al companiei — și la un văr al său, misit de terenuri, un anume Christian. Acesta fusese cîndva polițai la Visalia, pe vremea cînd creșterea vitelor era în floare, și cunoștea munții. Într-o bună zi cei doi plecară spre culmile Sierrei Nevada, însoțiți și de doi locțiitori ai șerifului, angajați anume, luînd merinde pentru o lună de zile și doi copoi dintre cei împrumutați de șeriful din Santa Clara.

Într-o duminică, la cîteva zile după plecarea lui Christian și Delaney, Annixter, care citea *David Copperfield* în hamacul lui de pe veranda casei *ranch*-ului, puse cartea deoparte și se duse după Hilma, care, împreună cu Louisa Vacca, așeza masa pentru prînz. O găsi în sufragerie, cu brațele încărcate de farfuriile de porțelan cu chenar aurit, pe care nu le întrebuințau decît în anume ocazii și de care Louisa nu avea voie să se atingă.

În ziua aceea Hilma era mai drăguță ca niciodată. Purta o rochie de organdi înflorat pe fond de saten roz, cu funde roz la mijloc și la gît, iar în picioare pantofii ei preferați cu tocuri joase și catarame cochete, sclipitoare. Părul bogat, șaten, plăcut mirositor, era pieptănat în sus și legat cu o fundă de catifea neagră. Ochii, larg deschiși, tiviți de linia subțire, neagră a genelor, scînteiau, oglindind lumina soarelui. Căsătoria nu făcuse decît să-i accentueze frumoasa împlinire a făpturii, acum aceasta nemaipărînd precoce, rotunjindu-i liniile durdulii ale mijlocului, ferma, delicata plinătate a buzelor, gingașa, feminina mlădiere a gîtului și umerilor. Obrajii îi erau rumeni de sănătate, și mîinile dolofane duceau farfuriile fără a tremura. Annixter, căruia nu-i scăpa nimic din ceea ce o privea pe soția lui, observă cum sclipirile porțelanului alb i se reflectau ușor sub bărbie.

— Hilma, îi zise el, în ultima vreme m-au frămîntat anumite gînduri. Sîntem atît de fericiți, încît n-ar

trebui să-i uităm pe cei în suferință, nu-i așa? S-ar putea ca norocul să ne părăsească și pe noi. Eram pe punctul de a uita de treaba asta. Așa-i firea mea!

Soția îl privi radioasă. Vorbise noul Annixter, fără îndoială.

— În tot tărăboiul acesta cu Dyke, urmă el, e cineva la care nimeni nu s-a mai gîndit cîtuși de puțin. Mă gîndesc la *missis* Dyke și la Mormoloc! N-ar fi de mirare să se afle în nevoie. Ce-ai zice dacă am da o raită pînă la ele, să vedem dacă nu le putem fi de folos cu ceva?

Hilma lăsă jos farfuriile, dădu ocol mesei pînă la el și-l sărută fără să spună o vorbă.

Îndată după masă, Annixter porunci să se înhame caii la cabrioletă și, lipsindu-se de tînărul Vacca, plecă, împreună cu Hilma, la ferma lui Dyke.

Hilma nu-și putu reține lacrimile în timp ce străbăteau jalnica paragină a mlădițelor veștede, rămășițe ale hameiului uscat, semnul muncii părăsite. Annixter blestema printre dinți.

Deși roțile cabrioletei huruiau tare pe drumeagul ce ducea spre casă, nimeni nu ieși în ușă, nimeni nu se uită pe fereastră. Totul părea pustiu, părăsit, neasemuit de trist.

Annixter legă caii de un pom și, împreună cu Hilma, se apropie de ușa larg deschisă, tropăind pe terasă, spre a atrage atenția. Nici o mișcare. Domnea o liniște adîncă. Pe cîmp, frunzele hameiului, veștejite, foșneau în vînt ca hîrtia uscată. Liniștea era rău prevestitoare. Intrară în odaia din față, Hilma ținîndu-l de mînă pe soțul ei. Înăuntru dădură cu ochii de *missis* Dyke. Ședea la masa din mijlocul odăii, cu capul lăsat pe un braț. O grămadă de vase nespălate zăceau în neorînduială pe fața de masă cu dungi roșii și albe. În odaia care altădată sclipea de curățenie nu se făcuse rînduială de zile întregi. Peste tot erau răspîndite ziare, edițiile speciale scoase de Genslinger și exemplare ale unor gazete din San Francisco și Los Angeles. Pe masă erau împrăștiate o mulțime de telegrame boțite, fluturînd în curentul din cameră. Mama fugarului, istovită, părăsită, uitată de toată lumea, adormise în liniștea

acelei după-amiezi de duminică, în acea harababură, înconjurată de știrile inserate în ziare asupra isprăvii fiului său, de telegramele care-i fluturau pe deasupra capului, răspunsuri la jalnicele sale apeluri prin care cerea vești.

Nici Hilma, nici Annixter n-au putut uita vreodată conversația lor din ziua aceea cu *missis* Dyke. Trezindu-se brusc, bătrîna dădu cu ochii de Annixter și întrebă numaidecît cu înfrigurare :

— Aveți vreo veste ?

După asta, multă vreme nu mai putură scoate nici o vorbă de la ea. N-o interesa nimic altceva decît dacă fusese prins Dyke. Nu răspundea la întrebări și nici la ofertele de ajutor. Fără să coboare glasul, Hilma și Annixter vorbeau de una, de alta, iar ea privea în gol spre dușumea, frămîntîndu-și mîinile, stăruitor, obsesiv. Cînd și cînd, sărea brusc în sus, făcînd ochii mari, ca și cînd și-ar fi dat seama deodată de prezența lui Annixter, și întreba cu glas tare :

— Aveți vreo veste ?

— Unde e Sidney, *missis* Dyke ? întrebă Hilma, pentru a patra oară. E sănătoasă ? Vede cineva de ea ?

— Iată ultima telegramă, rosti *missis* Dyke cu glas tare, monoton. Uitați-vă, zice că nu se știe nimic despre băiatul meu. N-a făcut el isprava, se tîngui bătrîna, legănîndu-se încoace și încolo, frîngîndu-și mîinile. N-a făcut el isprava, n-a făcut-o el, n-a făcut-o, n-a făcut-o... Unde-o fi acum ?

Cînd, în sfîrșit, se dezmetici, vărsă șiroaie de lacrimi. Hilma o îmbrățișă. Sărmana bătrînă se aplecă deasupra mesei, suspinînd și plîngînd.

— Oh, fiul meu, fiul meu ! Băiatul meu ! Singurul meu fecior ! De-aș fi putut să mor pentru tine, să împiedic prin moartea mea cele ce s-au întîmplat ! Îmi amintesc cînd era mic, ce copil minunat, ce plin de curaj, ce drăgăstos ! Niciodată nu-i trecea prin minte ceva urît, niciodată n-a săvîrșit o faptă josnică. Așa a fost toată viața. Nu ne-am despărțit o zi. Între noi, totdeauna, el era dragul mamei băiețel, și eu, mămica dragă... niciodată n-a fost urîcios cu mine, mă iubea, era cel mai devotat fiu, avea inima cea mai bună ! Și

acum este, este... Ei nu-l înțeleg. De altfel, nici nu sînt siguri că el a săvîrșit fapta. Niciodată n-a pomenit de așa ceva. Ei nu-l cunosc pe fiul meu, n-ar fi făcut rău nici unei pisici! Toată lumea îl iubea. Ei l-au împins la asta. L-au hărțuit, nu l-au lăsat în pace. L-au scos din minți. Ei l-au împins la asta, strigă ea deznădăjduită, ei l-au împins! L-au împins, l-au întărîtat, pînă n-a mai putut să rabde, și acum vor să-l omoare pentru că a sărit la ei. Îl aleargă, îl hăituiesc cu cîinii. Noapte de noapte am stat afară pe terasă și am auzit cîinii lătrînd în depărtare. Îmi fugăresc băiatul cu cîini, ca pe o sălbăticiune. Nu i-ar mai răbda Dumnezeu! Cu părul alb despletit, înspăimîntătoare, bătrîna se ridică în picioare: Răsplăti-i-ar Dumnezeu după faptele lor! N-ar mai avea spor în casă! În genunchi am să mă rog pentru asta în fiecare seară! Blestem să fie banii pentru ei! Fiii lor, primii lor născuți, băieții lor să fie smulși de lîngă ei din tinerețe!

Hilma o întrerupse, rugînd-o să tacă, să se liniștească. Atunci, pe bătrînă o podidiră iar lacrimile, o sugrumară suspinele. Hilma o îmbrățișă din nou.

— Oh, băiețașul mamei... se tîngui bătrîna. Singurul meu copil, tot ce aveam! Mi-a fost dat să ajung aici! N-a fost în toate mințile. Altfel, și-ar fi dat seama că-mi sfîșie inima. Oh, fiul meu, fiul meu, fiul meu, de-aș fi putut să mor pentru tine!

Sidney intră și se agăță de rochia ei, cu ochii plini de lacrimi, rugînd-o din suflet să nu mai plîngă, încredințînd-o că n-au să-l prindă pe taică-său niciodată, că avea să se întoarcă repede. Hilma le cuprinse cu brațele ei vînjoase pe amîndouă — și pe fetiță, și pe bătrîna doborîtă de durere — începînd să suspine tustrele.

Annixter stătea afară, pe terasă, privind paragina hameiului veșted, cu dinții încleștați, cu buza de jos scoasă înainte.

— Cred că S. Behrman e mulțumit de asta! scrîșni el. Cred că-i pare bine acum, blestemat să-i fie sufletul!

Deodată îi veni o idee. Se întoarse pe călcîie și intră din nou în casă.

— *Missis* Dyke, începu el, îți propun ca dumneata și Sidney să veniți la noi, să locuiți la Quien Sabe. Știu, n-o să mă faci să cred că nu te plictisesc de moarte toți gazetarii, toți conțopiștii, toate mărimile, toate mutrele fățarnice care zic că-și oferă ajutorul numai pentru a-și satisface curiozitatea. Aș vrea să vă ajut, pe dumneata și pe fetiță, pînă se va termina toată dandanaua asta. La mine e loc destul pentru amîndouă. Poți sta în casa în care a locuit familia soției mele. Înfruntă totul cu curaj. Cum o să trăiești de acum înainte? Pesemne că ești foarte strîmtorată cu banii. S. Behrman poate cere executarea ipotecii, și vă ia totul cît ai clipi. Dă-mi voie să te ajut, dă-ne voie, Hilmei și mie, să-ți fim buni prieteni, ne-ai îndatora, ne-ai bucura!

Missis Dyke se strădui cu bărbăție să-și regăsească mîndria, încredințîndu-i că are s-o scoată ea la capăt și singură. Zadarnic însă, era doborîtă! Discuția se încheie pe neașteptate. Annixter și Hilma le luară cu ei la Quien Sabe, pe mama lui Dyke și pe fetiță.

Bătrîna nu vru să ia nici un lucrușor din casă. N-ar fi făcut decît să-i amintească de fericirea pierdută. Ajutată de Hilma, puse doar cîteva rochii ale ei și ale fetiței într-o mică valiză. Annixter așeză valiza sub capra cabrioletei. *Missis* Dyke întoarse cheia în broască, și Annixter o ajută să se urce alături de soția lui. Porniră printre vrejurile hameiului veșted, uscat. La cotitură, *missis* Dyke se întoarse și privi înapoi spre plantația de hamei! Acoperișul casei abia se mai zărea deasupra pomilor. Se uita la el pentru ultima oară.

După ce ajunseră la Quien Sabe și le instalară, pe *missis* Dyke și pe Sidney, în fosta locuință a familiei Tree, îndată ce Annixter și Hilma rămaseră singuri, Hilma își îmbrățișă soțul.

— Ce frumos! exclamă ea. Oh, ce frumos din partea ta că te-ai gîndit la ele și ai fost atît de bun! Soțul meu e un om atît de milos, atît de săritor! Acum cîtva timp nu ți-ar fi trecut prin cap să fii atît de bun cu *missis* Dyke și cu Sidney. Nici măcar nu te-ai fi gîndit la ele. Acum însă ai făcut-o, și asta fiindcă mă iubești cu adevărat, nu-i așa? Nu-i așa? Fiindcă

dragostea a făcut din tine un om mai bun. Sînt atît de mîndră şi de bucuroasă că-i aşa ! E aşa, nu? Fiindcă mă iubeşti cu adevărat, nu ?

— Ştii bine, Hilma, că aşa e.

Cînd Hilma şi Annixter se aşezară la cina care îi aştepta, Louisa Vacca se ivi în uşa sufrageriei şi spuse că Harran Derrick telefonase de la Los Muertos după Annixter şi lăsase vorbă să-l sune îndată ce se va întoarce.

— A spus că e ceva important, adăugă Louisa Vacca.

— Poate au veşti de la Washington, îşi dădu cu părerea Hilma.

Annixter nu aşteptă să cineze, ci telefonă imediat la Los Muertos. Răspunse Magnus. Îi spuse lui Annixter că pentru a doua zi fusese convocată o şedinţă specială a comitetului executiv al ligii. La ordinea de zi era discutarea noului tarif pentru transportul cerealelor, elaborat de Comisia căilor ferate. Lyman scrisese că proiectul acestui tarif tocmai apăruse, nu izbutise însă să-l lămurească asupra lui, nu putuse să-i dea o interpretare în sensul doleanţelor pe care le exprimaseră cultivatorii de grîu, precizînd că va veni şi el la Los Muertos, pentru a lămuri contradicţiile aparente. Magnus repetă că Lyman va participa la şedinţă.

Deşi curios să afle amănunte, Annixter se stăpîni. Nu puse nici o întrebare. Legătura dintre Los Muertos şi Quien Sabe se făcea prin Bonneville, şi în perioada aceea critică te puteai aştepta la orice. Nu era exclus să asculte careva pe fir. Îl asigură pe Magnus că va fi punctual.

Şedinţa comitetului fusese fixată pentru ora 7 seara, în aşa fel ca să poată participa şi Lyman, care înştiinţase că va sosi cu trenul de seară, dar că, obligat fiind de ocupaţiile sale, va trebui să se întoarcă în oraş a doua zi dis-de-dimineaţă.

La ora fixată, membrii comitetului se adunară în jurul mesei din sufrageria casei *ranch*-ului Los Muertos. Priveliştea era aproape aidoma aceleia din neuitata seară în care Osterman propusese ca în Comisia căilor ferate să fie aleşi oameni credincioşi intereselor *ranch*-urilor. Magnus Derrick, cu redingota încheiată la toţi

nasturii, şedea în capul mesei. Sticle de *whisky* şi sifoane se aflau la îndemînă. Presley, acum socotit ca prieten şi confident de toţi membrii comitetului, se tolănea, ca şi atunci, pe sofa, fumînd ţigară după ţigară, cu pisica Princess Nathalie pe genunchi. În afară de Magnus şi de Annixter, erau de faţă Osterman, bătrînul Broderson, Harran, apoi Garnett, de la *ranch*-ul Ruby, şi Gethings, de la *ranch*-ul San Pablo, şi ei membri ai comitetului executiv, care şedeau atenţi, preocupaţi, fumînd ţigări de foi, şi, în sfîrşit, ultimul dintre toţi, Dabney, bătrînul cel tăcut, despre care nu se ştia mai nimic, în afară de nume, ajuns şi el, nimeni nu ştia cum, membru al comitetului.

— Domnilor, fiul meu, Lyman, va sosi în cel mult zece minute, declară Magnus, deschizînd şedinţa. Am trimis şareta să-l ia de la Bonneville. Deocamdată secretarul va face apelul.

Osterman strigă lista membrilor şi, pentru a nu sta degeaba, citi cu glas tare procesul-verbal al şedinţei precedente. Casierul tocmai prezenta darea de seamă în privinţa fondurilor de care dispunea liga, cînd sosi şi Lyman.

Magnus şi Harran se îndreptară spre el, iar membrii comitetului se ridicară, oarecum stingheriţi, şi rămaseră în picioare atît timp cît cei trei îşi strînseră mîinile. Membrii comitetului, dintre care unii nu-şi văzuseră niciodată reprezentantul în Comisia căilor ferate, îl priveau cu coada ochiului.

Lyman era îmbrăcat cu corectitudinea obişnuită. Purta o cravată după ultima modă, iar hainele-i erau croite impecabil. Pantofii, de lac, oglindeau lumina lămpii. Avea pe braţ un pardesiu maron-deschis. Înainte de a fi prezentat membrilor comitetului, se scuză pentru o clipă şi se duse repede s-o vadă pe maică-sa, care-l aştepta alături, în salon. Cîteva minute după aceea, se întoarse, cerîndu-şi iertare pentru că se lăsase aşteptat.

Era numai amabilitate. Ochii lui bulbucaţi, care dădeau o notă neobişnuită, exotică, feţei foarte negricioase, radiau bună dispoziţie. Era evident preocupat să placă, să-i impresioneze pe gravii, greoii, stîngacii

fermieri înaintea cărora se afla. În acelaşi timp, însă, Presley, care îl observa din locul lui de pe sofa, îşi zise că părea mai curînd agitat, timid, preocupat de ceva. Jovialitatea lui era cam forţată. Ticurile cu care-şi scotea la iveală manşetele şi îşi netezea sfîrcurile mustăţilor dese, negre, cu vîrful degetului mare, se repetau cam prea des.

— *Mister* Broderson, Lyman, fiul meu cel mare. *Mister* Annixter, fiul meu, Lyman.

Magnus Derrick îl prezentă *rancher*-ilor, mîndru de înfăţişarea lui chipeşă, de costumul lui elegant, de manierele lui degajate. Lyman strînse mîinile în stînga şi în dreapta, rostind de fiecare dată cîteva cuvinte de complezenţă, găsind ce să spună fiecăruia, complimentîndu-l pe Osterman, pe care-l cunoştea de mai înainte, pentru talentul lui de organizator, reamintindu-i bătrînului Broderson că aveau un prieten comun. În sfîrşit, se aşeză undeva la capătul mesei, vizavi de fratele său. Urmară cîteva clipe de linişte.

Magnus se ridică pentru a recapitula motivele convocării unei şedinţe extraordinare a comitetului, menţionînd încă o dată că noua comisie a căilor ferate, pe care ei, *rancher*-ii, reuşiseră s-o înscăuneze, întocmise în sfîrşit proiectul tarifelor reduse, şi că *mister* Lyman Derrick fusese destul de îndatoritor, oferindu-se să vină personal la Los Muertos, spre a-i pune la curent pe *rancher*-ii din Valea San Joaquin cu noile tarife de transport pentru grîne.

Lyman, însă, protestă foarte curtenitor, adresîndu-i-se tatălui său cu solemnitate şi pedanterie: „Domnule preşedinte", iar celorlalţi *ranchers*: „Domnilor membri ai comitetului executiv al ligii". Nu dorea, le zise el, să tulbure procedura uzuală a comitetului. N-ar fi fost preferabil să lase comunicarea lui pentru la urmă? Între timp, comitetul ar putea să-şi expedieze afacerile curente. El îşi dădea seama de natura delicată a muncii comitetului şi s-ar fi retras bucuros, în aşteptarea momentului propice pentru a expune ceea ce dorea.

— Cîtă vorbărie ca să citească, acolo, un şir de cifre! mormăi Annixter către vecinul său.

În „așteptarea deciziei comitetului", Lyman se așeză jos, mîngîindu-și sfîrcurile mustăților.

— Să trecem la fapte, bombăni din nou Annixter.

Gethings se ridică și spuse că, întrucît ședința fusese convocată anume pentru a asculta și a pune în discuție noul tarif de transport, el era de părere ca afacerile curente să fie lăsate deoparte și să se citească tariful imediat. Comitetul încuviință să se dea citire tarifului.

Lyman se ridică, perorînd îndelung. Vorbăreț, ca și Osterman, avea la îndemînă o frazeologie gata ticluită, clișeele oratorului politic, retorica avocatului specializat în drept comercial. Limba i se învîrtea în gură cu cea mai convingătoare elocvență. Încet-încet, începu să insinueze că *rancher*-ii nu s-ar fi așteptat niciodată ca litigiile lor cu Calea Ferată să fie soluționate într-o singură legislatură, de o singură comisie ; că ei ar fi avut în vedere o lungă și susținută campanie de ani de zile, și concursul mai multor comisii succesive, mai înainte ca tarifele dorite să poată fi obținute ; că actuala comisie făcuse doar începutul, că, firește, nu puteau fi așteptate rezultate spectaculoase ! Toate acestea căuta să le menționeze accidental, printre altele, ca o concluzie aprioricã, o problemă cu care toată lumea ar fi fost de acord.

Pe măsură ce vorbea, ochii *rancher*-ilor din jurul mesei se fixau cu o atenție tot mai mare asupra acelui tînăr ferchеș, educat la oraș, care vorbea atît de curgător, amintindu-le de propriile lor intenții. Un simțămînt de uimire se răspîndea tot mai mult, și în mințile lor începu să se strecoare cea dintîi umbră de neîncredere.

O frumoasă operă a fost însă inaugurată sub cele mai bune auspicii, continuă Lyman. Reforme atît de radicale ca acelea pe care le aveau cu toții în vedere nu puteau fi realizate peste noapte. Operele mari se făuresc încet ! Pentru a fi permanente, beneficiile trebuie să se realizeze treptat. În pofida tuturor acestor dificultăți, membrii comisiei făcuseră mult. De pe acum, falanga inamicului fusese străpunsă, pe armura lui rămăseseră semne. Îndatorîndu-se solemn să obțină o reducere medie de zece la sută a tarifelor pentru trans-

porturile de cereale efectuate cu trenurile companiei „Pacific & Southwestern Railroad", membrii comisiei au răspuns cu lealitate doleanțelor exprimate de alegătorii lor și s-au supus cererilor poporului. Problema principală nu a fost încă rezolvată în ansamblu. Au lăsat-o pentru o clipă mai prielnică, „pentru momentul cînd vom fi reușit să concentrăm destule forțe pentru a ataca inamicul chiar în fortăreața lui; totuși, în linii generale, o reducere medie de zece la sută a fost realizată pe toate traseele din California. Am făcut un progres substanțial, un mare pas înainte", și, dacă acțiunea va fi continuată potrivit principiilor statornicite de actuala comisie, cei care-i dăduseră mandat aveau toate motivele să spere că în cîțiva ani se va ajunge la stabilirea unor tarife echitabile pentru transportul cerealelor din Valea San Joaquinului către Stockton, Port Costa[1] și spre coastă.

— Ia stați! exclamă Annixter, fără a cere cuvîntul și ignorînd privirea reprobativă a lui Magnus Derrick. Comisia dumneavoastră n-a redus tarifele de transport în Valea San Joaquinului?

— Am redus tarifele de transport cu zece la sută în general, repetă Lyman. Poftiți cîte un exemplar al noului tarif.

Scoase din valiză cîteva exemplare ale tarifului și le dădu din mînă în mînă.

— Vedeți, observă el, pe ruta Mayfield—Oakland, de pildă, tariful a fost redus cu douăzeci și cinci de cenți per tonă.

— Da... însă... însă... interveni bătrînul Broderson, nu prea se obișnuiește, nu-i așa, ca grîul din acel district să fie expediat la Oakland...

— Ia priviți! exclamă Annixter, ridicîndu-și ochii de pe hîrtie. Unde vedeți vreo reducere a tarifelor în Valea San Joaquinului, bunăoară de la Bonneville și Guadalajara? Nu văd nici o reducere. Nu-i așa? Mi-ați dat tariful cel nou?

— Firește, n-au putut fi reduse dintr-o dată tarifele tuturor rutelor, replică Lyman. N-am sperat niciodată,

[1] Port situat în partea de nord-est a Golfului San Francisco.

știți bine, că vom putea reduce tarifele în Valea San Joaquinului dintr-o trăsătură de condei. Acest lucru se va face cu timpul. Observați însă că am făcut reduceri substanțiale la transporturile din susul Văii Sacramento. De asemeni, tariful de la Ione la Marysville a fost redus cu optzeci de cenți per tonă.

— Mofturi ! exclamă Annixter. Nimeni n-a expediat vreodată grîu pe ruta aceea.

— Tariful Salinas, continuă Lyman, a fost scăzut cu șaptezeci și cinci de cenți, tariful Sf. Helena, cu cincizeci de cenți, și vă rog să notați reducerea foarte drastică de la Red Bluff, către nord, spre Oregon, pe linia de cale ferată a statului Oregon.

— Unde nu se încarcă nici un singur vagon de grîu pe an, comentă Gethings, de la *ranch*-ul San Pablo.

— Oh, veți fi de acord că vă înșelați în privința aceasta, *mister* Gethings, ripostă Lyman, curtenitor. Și fiindcă veni vorba, tariful redus ar putea să stimuleze producția de grîu în acel district.

Praf se alesese din disciplina ședinței. Magnus nici măcar nu mai pretindea să prezideze. În nervozitatea crescîndă, stîrnită de acel tarif inexplicabil, nimeni nu mai ținea seama de regulile obișnuite. Vorbeau toți deodată.

— Cum asta, Lyman ? întrebă Magnus, privind peste masă spre fiul său. Tariful acesta este bun ? Atunci, în San Joaquin n-ați redus cîtuși de puțin tarifele ! Deci noi — domnii de față și cu mine — n-am făcut nici un pas înainte. Ne aflăm în aceeași situație ca înainte de a fi obținut alegerea voastră în comisie.

— Ne-am angajat să efectuăm o reducere de zece la sută în medie...

— Ați făcut o reducere de zece la sută în medie, îl întrerupse Osterman. O, desigur, asta-i limpede. Ați făcut în medie o reducere de zece la sută, dar ați făcut-o reducînd tarifele de transport între punctele unde practic nu se transportă cereale ! *Noi*, agricultorii din Valea San Joaquinului, unde se produce grîul, ne aflăm exact în aceeași situație ca și pînă acum. Calea Ferată nu va pierde nici un cent. Pe legea mea, fraților, ex-

clamă el privind în jurul mesei, tare-aş vrea să înţeleg ce înseamnă asta!

— Calea Ferată, dacă vreţi să ştiţi, ripostă Lyman, a şi introdus contestaţie împotriva noului tarif.

Annixter izbucni în hohote batjocoritoare de rîs:

— Contestaţie! Asta-i bună, zău aşa! Cînd „P. & S. W." are ceva de obiectat împotriva tarifelor, nu introduce contestaţie, fiule! Primul lucru pe care-l face domnul Shelgrim este să obţină o ordonanţă judiciară de suspendare a intrării în vigoare a noilor tarife. Pe dumnezeul meu, strigă el furios, sărind în sus, şi eu aş vrea să ştiu ce înseamnă toate astea! De ce n-aţi redus tarifele noastre de transport? Pentru ce v-am ales?

— Da, pentru ce v-am ales? întrebară Osterman şi Gethings, ridicîndu-se şi ei de pe scaune.

— Linişte, linişte, domnilor! strigă Magnus, amintindu-şi de îndatoririle sale, şi ciocăni cu încheieturile degetelor în masă. Lucrurile au mers şi aşa prea departe.

— Ne-aţi ales, stărui Lyman cu încăpăţinare, ca să facem o reducere a tarifelor cu zece la sută în medie. Am făcut-o! Ridicaţi obiecţii numai pentru că nu puteţi beneficia îndată de reducere! Fiecare cu interesul lui!

— Lyman!

Strigase Magnus, ridicîndu-se în toată înălţimea celor şase picioare ale sale. Privirile lui îl fulgerau de-a dreptul în ochi pe fiu, glasul suna sever:

— Lyman, ce înseamnă asta?

Lyman îşi dădu mîinile în lături.

— Ceea ce vedeţi, *sir*. Am făcut tot ce am putut. V-am prevenit că nu trebuie să vă aşteptaţi la prea mult. V-am spus că această problemă a transporturilor este dificilă. Cred că n-aţi dori nişte tarife atît de scăzute încît să echivaleze cu o confiscare a proprietăţii!

— De ce n-aţi scăzut tarifele în Valea San Joaquin?

— Nu aceasta era problema esenţială, răspunse Lyman, accentuînd cu grijă fiecare cuvînt. Fireşte, acest aspect va fi avut în vedere şi soluţionat *la timpul său*.

Esențialul era să se realizeze *o reducere de zece la sută în medie.* Tarifele *vor fi* scăzute și în Valea San Joaquinului. *Rancher*-ii din jurul orașului Bonneville vor putea să-și expedieze grînele la Port Costa pe baza unor tarife echitabile, dar o asemenea măsură radicală nu poate fi realizată dintr-un condei. Trebuie să studiem...

— Dumneata știai bine că tariful din Valea San Joaquinului constituie o problemă esențială! strigă Annixter, amenințîndu-l cu degetul peste masă. Ce ne încălzește pe noi, cei care te-am sprijinit, tariful aplicabil în comitatele Del Norte și Siskiyou? Nu ne încălzește cîtuși de puțin, la toți dracii! Noi ne-am zbătut pentru reducerea tarifului aplicabil în Valea San Joaquinului, și am votat ca să-l reduceți. N-ați făcut-o, și pare-se că nici n-aveți de gînd s-o faceți. Pe bunul Dumnezeu, aș vrea să știu, pentru ce?

— Veți ști, domnul meu... începu Lyman.

— Lasă, am să ți-o spun eu de ce n-au făcut-o! vociferă Osterman. Fiindcă am fost vînduți, fiindcă și-au vîrît coada cei de la „P. & S. W.", fiindcă oamenii noștri din comisie ne-au trădat. Fiindcă noi, nătărăii de fermieri, am fost din nou trași pe sfoară.

Atacat direct, Lyman păli. Nu se așteptase atît de curînd la discuția aceasta. O clipă, își pierdu cumpătul. Se străduia să vorbească, dar i se tăiase răsuflarea și tremura ca varga.

— Ce-ai de spus? interveni răstit Harran, care pînă în clipa aceea nu scosese o vorbă.

— Am de spus, răspunse Lyman, străduindu-se din răsputeri să facă față, am de spus că aceasta nu este o atmosferă în care se poate discuta serios. În orice caz, comisia și-a îndeplinit obligațiile. A pus la punct tarifele în măsura posibilităților ei. Am lucrat două luni la intocmirea acestui tarif...

— E o minciună, strigă Annixter, învăpăiat la față, e o minciună! Tariful a fost ticluit în birourile companiei „Pacific & Southwestern Railroad", și dumneata știi lucrul acesta. E un tarif făcut pentru Calea Ferată de către Calea Ferată, și dumneata ai fost cumpărat să-l subscrii!

La aceste cuvinte, izbucni o larmă de nedescris. Toţi cei de faţă săriră în picioare, gesticulînd, vociferînd.

— Domnilor, domnilor, strigă Magnus, sîntem şcolari? Sîntem golani de pe stradă?

— Sîntem nişte nătărăi de fermieri, şi am fost trădaţi! strigă Osterman.

— Ei bine, ce ai de spus? Ce ai de spus? stărui Harran, aplecîndu-se peste masă spre fratele lui. Pentru numele lui Dumnezeu, Lyman, trebuie să ne dai o explicaţie!

— Vă înşelaţi, protestă Lyman palid, tremurînd ca varga. M-aţi înţeles greşit. V-aţi aşteptat la prea mult. Anul viitor... anul viitor... peste scurt timp, comisia va lua în discuţie... comisia va lua în considerare şi tariful San Joaquin. Am făcut tot ce am putut! Asta-i tot.

— Aţi făcut tot ce aţi putut, domnul meu? întrebă Magnus.

Îi vuia capul. Îl cuprinsese o senzaţie aproape de leşin. Era oare cu putinţă? Era oare cu putinţă?

— Aţi făcut într-adevăr tot ce aţi putut?

O clipă se încordă, atrăgînd spre el privirile lui Lyman. Ochii tatălui şi ai fiului se întîlniră. În ciuda celor mai mari sforţări, privirile lui Lyman începură totuşi să rătăcească de colo-colo. Protestă din nou, repetînd explicaţiile ce le dăduse înainte. Magnus nu-l mai ascultă însă. În aceste clipe se încredinţase că lucrul acela îngrozitor se întîmplase, că ceea ce îi păruse de necrezut se petrecuse. Plutea în aer. Între tată şi fiu, pe căi subtile, nevăzute, adevărul — adică minciuna! — se dezvăluise deodată. Totuşi, Magnus nici acum nu voia să creadă. Lyman să facă una ca asta! Fiul lui, fiul lui cel mare, vlăstarul lui, să se înjosească pînă într-atît?! Încă o dată, pentru ultima oară, se întoarse spre el. Glasul lui avea acel timbru care impunea tăcere:

— Lyman, zise, te invit... te... te somez, ca fiu al meu şi ca om de onoare, explică-te! Care-i adevărul? Acum nu-ţi vorbesc ca preşedinte al comitetului, ţie, unui membru al Comisiei căilor ferate, acum îţi vorbeşte tatăl. Mă adresez ţie, fiului meu! Înţelegi gravi-

tatea acestor momente critice? Îţi dai seama de răspunderea pe care o implică funcţia ta? Înţelegi importanţa momentului? Răspunde. Explică-te.

— N-am nimic de explicat.

— N-aţi redus tarifele în Valea San Joaquinului? N-aţi redus tarifele între Bonneville şi litoral?

— Repet ceea ce am spus şi mai înainte. O reducere de zece la sută în medie...

— Lyman, răspunde-mi: da, sau nu? Aţi redus tariful Bonneville?

— Treaba asta nu poate fi făcută atît de repede. Daţi-ne răgaz. Noi...

— Da, sau nu?! Pe dumnezeul meu, îndrăzneşti să-mi răspunzi în doi peri? Da, sau nu? Aţi redus tariful Bonneville?

— Nu.

— Acum răspunde-mi *mie!* strigă Harran, întinzîndu-se spre el peste masă. Răspunde-mi *mie!* Ai fost plătit de Calea Ferată ca să laşi neatins tariful Văii San Joaquinului?

Lyman, mai palid ca oricînd, se întoarse furios spre fratele lui.

— Să nu îndrăzneşti să-mi mai pui această întrebare încă o dată!

— Nu, n-am să-ţi mai pun nici o întrebare, fiindcă îţi *spun* acum de la obraz, nemernicule, că *ai fost plătit* să faci acest lucru!

În aceeaşi clipă izbucni un vacarm cumplit. În picioare, agitaţi, încet-încet, *rancher*-ii se ridicaseră de la locurile lor. Numai Magnus nu se clintise de la masă. Ceilalţi se îmbulzeau înaintea lui Lyman, înconjurîndu-l, încolţindu-l, împingîndu-l spre perete, răcnindu-i în faţă, gesticulînd, ameninţători. Faptul că fuseseră minţiţi, certitudinea că încrederea lor fusese înşelată, că Lyman îşi călcase în picioare fără ruşine angajamentul luat era limpede pentru toţi!

— Pentru numele lui Dumnezeu! Unii au fost împuşcaţi pentru mai puţin decît atît! strigă Osterman. Şi aşa, ne-ai vîndut! Ei, dacă îţi mai arăţi vreodată mutra murdară în faţa mea, află c-am să te pălmuiesc!

— Lasă mîna jos, ripostă Lyman iute, cu agresivitatea șoarecelui încolțit. Fără acte de violență! Să nu depășiți măsura!

— Cît ți-au plătit? Cît ți-au plătit? răcni Harran.

— Da, da, ce preț ai luat? strigară ceilalți, scoși din minți de furie, șuierînd cuvintele printre dinții încleștați, vînturînd pumnii.

— Comisia și-a îndeplinit îndatoririle cu bună-credință! ripostă Lyman. Știți că s-a procedat corect, cinstit.

— Mincinosule! strigă Annixter. Mincinosule! Spertarule! Te-au cumpărat și te-au plătit pentru asta!

În clipa cînd rosti aceste cuvinte, brațul lui țîșni înainte. Lyman primi lovitura drept în față, și violența acesteia îl zvîrli pînă la perete. Se împiedică de valiză și căzu, izbindu-se cu spatele de ușă. Magnus sări. Fiul lui fusese lovit, și instinctele tatălui se răzvrătiră spontan; se răzvrătiră o clipă, dar îndată se stinseră pentru totdeauna în inima lui. Nu rosti cuvintele care îi săgetaseră mintea. Lăsă jos brațul ridicat. Nu, acum nu mai avea decît un singur fiu! Sărmana creatură care se clătina pe picioare, cu fața albă, cu buzele pline de sînge, nu mai era fiul lui! O lovitură nu-l putea dezonora mai mult decît se dezonorase el însuși!

Interveni însă Gethings, cel mai bătrîn dintre toți, care, trăgîndu-l înapoi pe Annixter, strigă:

— Stai! Asta nu se face. Cel puțin nu sub ochii tatălui!

— Nu mai sînt tatăl acestui om, domnilor! exclamă Magnus. De-acum înainte nu mai am decît un singur fiu. Dumneata, domnule, se întoarse el către Lyman, dumneata, domnule, părăsește casa mea!

Lyman, cu batista la buze, cu cravata-i elegantă mototolită, își luă pălăria și pardesiul. Dădu ușa de perete, spumegînd de furie, cu ochii injectați.

— Tîlharilor! strigă el din prag. Tîlharilor! Bătăușilor! De acum încolo n-aveți decît să vă învîrtiți singuri afacerile voastre murdare! Am terminat cu voi! Ia te uită, v-ați găsit deodată să vorbiți despre onoare! Ca să vezi, deodată sînteți cinstiți, corecți!

La Sacramento, înainte de alegerea membrilor comisiei, nu erați așa! Ia spuneți, cum au fost aleși aceștia? Sînt un șperțar, nu? Așa e? Dar ia spuneți, e vreun lucru mai grav decît să dai șperț? Întrebați-l pe Magnus Derrick ce crede despre asta! Întrebați-l cu cît i-a sfănțuit pe *boss*-ii partidului democrat la Sacramento ca să schimbe macazul adunării pentru desemnarea candidaților!

Și, trîntind ușa în urma lui, ieși.

Presley ieși și el. Toată povestea îi făcea greață, îl umplea de un dezgust nesfîrșit. Îi era lehamite. Ar fi vrut să fie departe de toate acestea. Părăsi sufrageria, lăsîndu-i acolo pe oamenii aceia aprinși care vociferau și ieși pe verandă, închizînd ușa după el. Lyman dispăruse. Nu se zărea nicăieri țipenie de om. Era tîrziu. În comparație cu aerul încălzit de lampa din sufragerie, răcoarea nopții îi păru încîntătoare. După aprinderea, după larma ședinței comitetului, liniștea nemărginită a nopții pogora din stele ca o binecuvîntare. Presley păși spre marginea verandei, privind spre miazăzi.

În jurul lui, pe mile întregi, la nesfîrșit, din zare în zare, grîul, de curînd încolțit, se și înălțase de la pămînt, întinzîndu-se ca un ocean nemărginit, mut, unduitor, verde-pal sub lună și sub stele — o forță puternică, vlaga popoarelor, viața lumii, crescînd cu hotărîre în noapte, sub bolta cerului! Înaintea acelei priveliști, mintea lui Presley reducea la proporții infinitezimale cele petrecute în încăperea pe care tocmai o lăsase în urmă. Da, grîul, pentru grîu se încăieraseră Calea Ferată, *rancher*-ii, trădătorul ce-și călcase cuvîntul și toți ceilalți părtași la acele întunecate uneltiri. Ca și cum faptele oamenilor ar fi putut să înrîurească această putere gigantică! Ce însemnau acele frămîntări josnice, acea zarvă sterilă, meschină, acea forfotă zadarnică a gîzelor omenești, față de măreția, de liniștea grandioasă a mării de grîu?! Nepăsător, uriaș, grîul plăpînd își urma ciclurile sale statornice. Oamenii, liliputani, țînțari care bîzîiau cu nerușinare, încăierîndu-se neobrăzați în lumina soarelui, se nășteau, își trăiau scurta lor zi, mureau și erau

dați uitării, pe cînd *griul*, învăluit în liniștea Nirvanei, creștea năvalnic în noapte, singur, cu stelele și cu Dumnezeu.

CAPITOLUL 5

Iepurii erau o calamitate în anul acela. Lui Presley îi făcea plăcere să plece din cînd în cînd la vînătoare cu haita de ogari ai lui Harran, fugărindu-i călare. Într-o zi, după cîteva luni de la vizita lui Lyman la Los Muertos, în timp ce se întorcea spre casa *ranch*-ului dintr-un colț îndepărtat, singuratic al cîmpiei, dădu de o priveliște neașteptată.

Vreo douăzeci de oameni, arendași ai lui Annixter, ai lui Osterman și mici *ranchers* de la răsărit de Guadalajara, toți membri ai ligii, făceau instrucție de luptă sub supravegherea lui Harran Derrick. Toți erau înarmați cu puști „Winchester". Harran le arăta cu pușca lui cum trebuiau executate diferitele comenzi pe care le dădea. Îndată ce unul dintre oamenii instruiți deprindea cît de cît meșteșugul armelor, era pus să învețe mai departe un alt grup întîrziat. După mînuirile de arme, Harran comanda trecerea la formația de atac. Oamenii se răspîndeau în linie, la cîțiva metri unul de altul, și înaintau peste cîmp, aplecați spre pămînt, apăsînd pe trăgacele armelor, în timp ce ocheau un inamic închipuit.

Liga avea la San Francisco informatorii ei, care pîndeau cu multă luare-aminte mișcările Companiei de cale ferată. Cu cîtva timp mai înainte, Annixter fusese informat că șeful poliției, însoțit de locțiitorii șerifului, urma să vină în curînd la Bonneville, să-i pună în posesie pe oamenii de paie care acceptaseră să joace rolul de cumpărători ai *ranch*-ului său. Această știre se dovedise deocamdată neîntemeiată, ca multe altele, dar îi imboldi pe membrii ligii să facă pregătiri înfrigurate. Împărțiră arme la vreo

trei-patru sute de oameni, și, din timp în timp, aceștia făceau instrucție pe ascuns.

Rancher-ii declaraseră ferm că dacă cei de la Calea Ferată își închipuiau că ei n-ar fi absolut hotărîți să ia lucrurile în serios, făceau o greșeală fatală.

În ziua aceea, pe cînd se întorceau la casa *ranch*-ului, Harran îi repetă acest lucru lui Presley. Harran îl ajunsese din urmă în timp ce el ieșise pe Lower Road, și acum mergeau amîndoi la trap peste întinderea de grîu crescut mărișor.

— Dacă au curaj, să vină să ne ia *ranch*-ul, spuse el. N-au s-o facă niciodată atîta timp cît sînt eu în viață. Le-am trimis vorbă ieri, lui S. Behrman și lui Cyrus Ruggles, să plece de aici. Desigur, n-au s-o facă, dar nu vor putea spune apoi că n-au fost avertizați.

După vreun ceas ajunseră la casa *ranch*-ului. Cînd Harran intră pe alee, scoase o exclamație :

— Dar asta ce-o mai fi ?! Să știi că se petrece ceva. Uite trăsura lui Genslinger !

Într-adevăr, caii directorului lui *Bonneville Mercury* erau legați la umbra unui eucalipt uriaș. Tulburat de acea neașteptată vizită a omului dușmanilor, Harran descălecă și, fără să bage calul în grajd, se îndreptă numaidecît spre sufragerie, unde erau primiți de obicei vizitatorii. Acolo nu se afla nimeni. Maică-sa îi spuse că Magnus și Genslinger se aflau în birou și că Magnus lăsase vorbă să nu fie deranjați.

Genslinger sosise cu trăsura mai devreme, după amiază, și o întrebase pe *missis* Derrick, care citea pe verandă un volum de versuri, dacă putea să stea de vorbă cu Magnus. Acesta tocmai plecase cu Phelps să vadă cum arăta grîul răsărit pe lotul lui Hooven. Peste vreo jumătate de oră se întorsese, și Genslinger îi solicitase o întrevedere „de cîteva clipe“ între patru ochi.

Intraseră amîndoi în birou, și Magnus încuiase ușa în urma lui.

— Frumos v-ați instalat, *mister* Derrick ! exclamase ziaristul în felul său jovial, direct, privind în toate părțile cu ochii negri ca mărgelele, care sclipeau înapoia ochelarilor. Telefon, casă de bani, telegraf, regis-

tre contabile, ei, semne de progres, nu-i așa ?! Asta-i singura cale ca să exploatezi azi un *ranch* mare! Totuși, zilele *ranch*-urilor mari sînt numărate. Pe măsură ce valoarea pămîntului crește, ispita de a vinde loturi mici e tot mai mare. Atunci, loturile vor fi cultivate intensiv, cu mai multă rentabilitate. Într-o zi voi publica un editorial pe tema aceasta.

— La drept vorbind, observă Magnus cu nepăsare, întreținerea loturilor mici e mai costisitoare decît a unei suprafețe mari de pămînt.

— Posibil, posibil, încuviință Genslinger.

Urmă o lungă pauză. Genslinger se lăsă pe spate în fotoliu și-și frecă un genunchi. Magnus rămase în picioare lîngă casa de bani, așteptîndu-l să spună pentru ce venise.

— *Governor*, începu Genslinger, neînțelegerea aceasta dintre *ranchers* și Calea Ferată este o poveste nefericită. Tare-aș dori să fie aplanată! Aici e vorba de două ramuri productive care *trebuie* să conviețuiască în armonie. Altminteri, unde ajungem ?

— Aș prefera să nu dau interviuri asupra acestei teme, domnule Genslinger, spuse Magnus.

— O, nu, o, nu, Doamne ferește, *Governor*, nu doresc să vă iau un interviu! Știm cu toții care-i punctul dumneavoastră de vedere.

Din nou se așternu tăcerea. Magnus se întreba intrigat ce dorea de la el omulețul acesta, de obicei atît de flecar. În sfîrșit, Genslinger continuă, uitîndu-se la Magnus doar din cînd în cînd :

— Apropo de actuala Comisie a căilor ferate, remarcă el, campania ce-ați dus-o la Sacramento și la San Francisco trebuie să fi fost foarte interesantă.

Magnus încleștă pumnii, stăpînindu-se din răsputeri. Aflase oare Genslinger despre cele întîmplate cu Lyman ? Pentru asta venise ? Nu cumva povestea aceea constituia subiectul editorialului de a doua zi al ziarului său ?

— O campanie interesantă, repetă Genslinger încet. O campanie foarte interesantă. Am urmărit-o cu cel mai mare interes. I-am urmărit fiecare fază, *mister* Derrick.

— Campania n-a fost lipsită de interes, încuviință Magnus.

— Da, confirmă încet Genslinger, fazele au fost care de care mai interesante, de exemplu, modul în care dumneavoastră... personal... v-ați asigurat voturile unora dintre președinții delegațiilor... *E nevoie* să intru în amănunte ? Hm... modul în care v-ați asigurat voturile, ei... deocamdată *atît* aș vrea să spun, *mister* Derrick : a fost cea mai interesantă acțiune din tot jocul. Nostim... murmură el gînditor. Ați pus două bancnote de cîte o mie de dolari și patru de cîte cinci sute intr-un seif, seiful numărul trei sute opt... la „Safe Deposit Vaults"[1] din San Francisco, apoi... hai să vedem, ați dat cîte o cheie a acestui seif fiecăruia dintre domnii în chestiune... și după alegeri, seiful era gol. De aceea spuneam că e interesant... că e nostim... fiindcă reprezintă o metodă nouă, sigură și nespus de ingenioasă de mituire. Cum de-ați născocit-o, *Governor* ?

— Vă dați seama ce spuneți, domnule ? izbucni Magnus. Vă dați seama ce insinuați aici, în propria mea casă ?!

— Vai de mine, *Governor*, replică dulceag, nu *insinuez* nimic. Spun ceea ce *știu*.

— E o minciună !

Genslinger își frecă bărbia meditativ.

— Bine, răspunse el, s-ar putea să aveți ocazia de a dovedi acest lucru înaintea marelui juriu[2], dacă veți dori !

— Corectitudinea mea e cunoscută pretutindeni în California, blufă Magnus. Acțiunile mele politice au fost întotdeauna oneste. Eu...

— Nimeni n-are nevoie de o reputație mai bună decît acela care pornește să mituiască pe alții, îl în-

---

[1] Intreprindere care, pentru păstrarea obiectelor de preț, închiria seifuri individuale în incinta unei construcții special amenajate și păzite contra incendiului și spargerilor.

[2] În unele state din S.U.A., sarcina cercetării și incriminării delictelor deosebit de grave revine juraților, organizați în „mari jurii", alcătuite din 7 pînă la 12 membri, care funcționează în fiecare comitat.

trerupse Genslinger. De altfel, trebuie să vă amintesc că n-aveţi posibilitatea să tăgăduiţi. Pot pune mîna chiar azi pe cei doi preşedinţi pe care i-aţi mituit. Declaraţiile lor se află de şase săptămîni în casa mea de fier. Dacă am dori, am putea proceda la arestarea lor chiar mîine. *Governor*, dumneavoastră v-aţi asumat, fără îndoială, un mare risc cînd v-aţi amestecat în campania aceea de la Sacramento. Un risc îngrozitor. Anumiţi oameni îşi pot permite să... şperţuiască... să fie acuzaţi de manopere frauduloase. Aşa ceva nu-i tulbură nici atîtica! Dar dumneavoastră... Dumnezeule... pe dumneavoastră, *Governor*, v-ar *distruge*, v-ar *ucide!* Ştiu totul, de la *A* la *Z*, despre întreaga maşinaţie. Dacă nu credeţi... iată, zise el scoţînd din buzunar un şpalt lung, iată proba zdrobitoare a întregii afaceri.

Magnus luă şpaltul.

Acolo, sub ochii lui, în şpalt, cu un titlu de o şchioapă şi cu frazele mai importante subliniate, se afla o dare de seamă amănunţită a „tranzacţiei" pe care Magnus o încheiase cu cei doi delegaţi. Un document necruţător, cinic, fără perdea. Fiecare afirmaţie era susţinută de probe concludente, fiecare cifră fusese verificată cu meticulozitatea lui Genslinger. Pe deasupra, documentul avea rezonanţa adevărului. Însemna demascare, ruină, nimicire totală.

— E oarecum exact, nu? comentă Genslinger, după ce Magnus Derrick isprăvi de citit.

Acesta nu răspunse nimic.

— Cred că e destul de exact, continuă gazetarul. Mi-am zis însă că ar fi corect să v-o arăt înainte de a o publica.

Singurul gînd care-l domina pe Magnus Derrick, singurul său impuls în clipele acelea era ca, oricît l-ar fi costat, să-şi păstreze demnitatea. Să nu îngăduie acestui om să jubileze la vederea unui tremur de slăbiciune, a unui semn de înfrîngere, a unei impresii de umilire. Printr-un efort care-i puse la încercare toată rigiditatea de fier, se strădui să privească drept în ochii lui Genslinger.

— Te felicit, observă el, dîndu-i înapoi hîrtia, pentru spiritul dumitale de inițiativă gazetărească. Ziarul dumitale se va vinde bine.

— O, nu știu dacă am să public acest material, remarcă Genslinger cu nepăsare, punînd în buzunar șpaltul. Așa sînt eu ! Mă amuză să alerg pînă în pînzele albe după un material nostim, dar îndată ce am pus mîna pe el, își pierde farmecul pentru mine. Nu mi-ar plăcea să văd — dat fiind poziția pe care o aveți, ca președinte al ligii și ca om proeminent în comitat — nu mi-ar plăcea să văd că o poveste ca asta v-ar da lovitura de grație. Dumneavoastră aveți mai mare interes să nu fie tipărită decît am eu s-o tipăresc ! Ce-aș cîștiga ? Cîteva ediții speciale. Dumneavoastră — Dumnezeule ! — dumneavoastră ați pierde totul ! Comitetul dumneavoastră e și el vîrît pînă în gît in treaba asta, iar liga dumneavoastră, și toată Valea San Joaquinului, toată suflarea din California crede că membrii comisiei au fost aleși în mod corect.

— Istoria dumitale, exclamă deodată Magnus, venindu-i o idee, va fi pe de-a-ntregul discreditată de îndată ce va fi publicat noul tarif de transport al cerealelor. Sînt informat că tariful pentru grîul din Valea San Joaquinului, problema pentru care a fost aleasă comisia, va rămîne neatins. E oare cu putință ca *rancher*-ii să fi luptat pentru alegerea unei comisii care să-i tragă pe sfoară ?

— Oh, știu asta, răspunse Genslinger, zîmbind. Ați crezut cu toții că l-ați strecurat pe Lyman în comisie cu ușurință ! V-ați închipuit că cei de la Calea Ferată au jucat cum le-ați cîntat. Nu v-ați întrebat cum a fost oare posibil să trageți sforile cu atîta ușurință ?! *Lyman e omul Căii Ferate de doi ani*. Cînd s-a pus problema candidaturilor, compania *tocmai pe dînsul* se gîndea să-l propună drept candidat. Dar oamenii dumneavoastră l-au ales, scutind astfel Calea Ferată de toată tevatura unei campanii în favoarea lui. Nu veți putea aduce aici o contraacuzație de corupție. Nu, *sir*, compania nu uzează de asemenea metode diletante. Între noi fie vorba, tot ceea ce a făcut Calea

Ferată pentru Lyman, spre a-l atrage de partea ei, a fost să-i făgăduiască sprijinul în viitoarea campanie electorală pentru funcția de guvernator. E destul de regretabil, continuă ziaristul cu glas scăzut, așezindu-se mai comod în fotoliu, e într-adevăr regretabil să vezi oameni cumsecade încercînd să dărîme un zid cu capul gol. Nu puteați avea nici o șansă ! Tare-aș fi vrut să stau de vorbă cu dumneavoastră și cu prietenii domniei-voastre înainte de a vă lansa în acea campanie la Sacramento ! V-aș fi putut spune ce perspective aveați. Cînd o să vă dați seama, oameni buni, că nu puteți înfrunta Calea Ferată ?! Vai, *mister* Derrick, e ca și cînd ați naviga cu o barcă de hîrtie și ați bombarda cu boabe de mazăre un cuirasat.

— Asta-i tot, *mister* Genslinger ? întrebă Magnus, ridicîndu-se. Sînt cam ocupat azi.

— Bine ! răspunse gazetarul. Vă dați seama ce va însemna pentru dumneavoastră publicarea acestui articol ?!

Tăcu, își luă ochelarii, suflă în ei, șterse lentilele cu batista și-i puse din nou pe nas.

— Am intenția, *Governor*, începu el iar, cu o concentrare reînnoită, în aparență fără nici o legătură cu cele vorbite mai înainte, am intenția să dau amploare gazetei mele. Vedeți, sînt la jumătatea drumului între cele două mari centre ale Californiei — San Francisco și Los Angeles — și aș vrea să extind sfera de influență a gazetei în vale atît de departe pe cît îmi va fi cu putință. În plus, aș vrea s-o ilustrez. Vedeți, dacă aș avea o zincografie, aș face o afacere bună — investiția ar aduce zece la sută. Ca să faci bani, trebuie să ai bani de pus la bătaie. N-aș vrea să fac ceva de mîntuială, mi-aș dori o zincografie ca lumea. Mi-am și făcut un plan. M-am gîndit că, afară de zincografie, mi-ar trebui hîrtie de calitate superioară. Pentru reproduceri e nevoie de hîrtie velină, și asta *costă* bani ! Ei, una peste alta, plus cheltuielile de regie pînă ce ar începe să producă, toată afacerea ar costa vreo zece mii de dolari. Mă întrebam dacă n-ați putea să mă ajutați...

— Zece mii ?

— Da. Hai să zicem cinci mii imediat, și restul în șaizeci de zile.

Neînțelegînd numaidecît unde bătea Genslinger, Magnus se întoarse spre el mirat.

— Bine, dragul meu, dar ce garanție mi-ai putea da pentru o asemenea sumă ?

— Între noi fie vorba, răspunse Genslinger, nu prea m-am gîndit la garanții. Adevărul e că mi-am închipuit c-o să vă dați seama cît de avantajos e pentru dumneavoastră să discutați această afacere cu mine. Luați notă că n-am intenția să public articolul despre dumneavoastră, *Governor*, și nici să-l las să-mi scape din mînă ca să-l publice altcineva. Ei, cred că un serviciu ca acesta merită un contraserviciu, nu ?!

Magnus înțelese, în sfîrșit, despre ce era vorba. Cuprins de acea mînie teribilă din vremuri trecute, în fața căreia se pleca odinioară orice voință, simți deodată o pornire irezistibilă să-l înșface pe șantagist și să-l sugrume acolo, pe loc, sau cel puțin să-l zvîrle afară. În aceeași clipă, însă, își dădu seama că așa ceva nu se va mai întîmpla. Numai corectitudinea făcea ca altădată mînia lui să fi fost atît de înfricoșătoare, numai dreptatea mîniei sale o făcea de temut. Acum, însă, îi fugea pămîntul de sub picioare, îl surpase el însuși. De trei ori mai slab e acela a cărui mînie nu are la bază dreptatea. Înaintea acestui gazetăraș de provincie, înaintea acestui trepăduș, stipendiat de Calea Ferată, ședea cu capul în jos, se simțea condamnat. Era la discreția lui ! Mituitorul descoperit nu se poate supăra de o insultă. Genslinger se ridică, netezindu-și pălăria.

— Ei, încheie el, desigur, trebuie să vă gîndiți la toată treaba asta. De altfel, nici banii nu-i puteți procura cu una, cu două. Aștept pînă vineri la prînz. Vineri după amiază, în jurul orei patru, începem să dăm la tipar gazeta de sîmbătă. Șpalturile sînt gata în jurul orei două dimineața. Sper, *mister* Derrick, adăugă el, întorcîndu-se în pragul ușii, că sîmbătă dimineața nu veți descoperi nimic dezagreabil în *Bonneville Mercury* !

ieşi, trăgînd uşa în urma lui. O clipă după aceea, Magnus auzi roţile trăsurii huruind pe alee.

În dimineaţa următoare sosi o scrisoare, adresată lui Magnus de Gethings, de la *ranch*-ul San Pablo, care se afla foarte aproape de Visalia. Scrisoarea vestea că peste tot în jurul Visaliei, la *ranch*-urile afectate de manevrele companiei în vederea reevaluării terenurilor, oamenii se înarmau şi făceau instrucţie, şi că în ţinut forţa ligii era neîndoielnică. „Trebuie să menţionez, însă, continua scrisoarea, un lucru foarte dureros. Fără îndoială, vă amintiţi că atunci cînd s-a încheiat ultima şedinţă a comitetului nostru s-au adus pe faţă învinuiri în ceea ce priveşte săvîrşirea anumitor manopere ilicite cu prilejul propunerii candidaturii şi cu prilejul alegerii unuia dintre membrii noştri în comisie, învinuiri emanînd, ceea ce-i cu atît mai dureros, chiar de la membrul respectiv. Aceste învinuiri, scumpe *mister* Derrick, au fost îndreptate împotriva domniei-voastre personal. Cum a fost posibil oare să transpire secretele comitetului, nu pot să înţeleg! Desigur, domnia-voastră puteţi conta pe indiscutabila mea discreţie şi loialitate. Totuşi, regret nespus, dar trebuie să vă comunic că zvonurile cu privire la învinuirile despre care am pomenit mai sus nu numai că s-au răspîndit în districtul acesta, dar sînt chiar speculate de inamicii ligii. Regretabil e şi faptul că unii dintre membrii ligii — ştiţi desigur că numărăm în rîndurile noastre mulţi mici fermieri portughezi şi alţi străini ignoranţi — şi-au plecat urechea la aceste zvonuri şi au îngăduit să se cuibărească un simţămînt de nelinişte în mijlocul lor. Chiar dacă am admite că în alegeri s-au întrebuinţat manopere frauduloase, lucru pe care, desigur, personal nu-l recunosc, nu cred că un asemenea fapt ar avea vreo influenţă asupra încrederii pe care marea majoritate a membrilor ligii o au în şefii lor. Totuşi, noi am stăruit atît de mult asupra corectitudinii noastre, în opoziţie cu tertipurile Căii Ferate, încît socot că ar fi de dorit să curmăm de îndată această bănuială neobrăzată. A se tăgădui public acuzaţiile despre care circulă acele zvonuri ar însemna să li se dea prea mare im-

portanță. Totuși, nu socotiți că ar fi util să ne trimiteți o scrisoare prin care să se arate exact cum a fost dusă campania, cum a fost aleasă și numită comisia? Aș putea să arăt această scrisoare unora dintre cei mai nemulțumiți oameni ai noștri, și asta ar duce de îndată la înlăturarea oricăror bănuieli. Ar fi bine, socot, ca scrisoarea să nu pară că se datorește vreunei sugestii venite din partea mea, ci inițiativei domnieivoastre, și să nu pomeniți nimic de prezentele rînduri. Considerați cele de mai sus numai ca o sugestie. În ceea ce mă privește, mă voi ralia cu toată încrederea oricărei hotărîri la care ați putea ajunge."

Scrisoarea se încheia cu reînnoite declarații de fidelitate.

Magnus era singur cînd citi rîndurile de mai sus. Puse scrisoarea cu grijă în clasorul său, ștergîndu-și broboanele de sudoare de pe frunte și de pe față, rămînînd o clipă cu mîinile rigide de o parte și de alta a trupului, cu pumnii încleștați.

„Ajunge funia la par! murmură el, privind în gol spre peretele din față. Dumnezeule, ajunge funia la par! Ce e de făcut?"

Ah, cît de cumplită e amărăciunea regretelor nemărturisite, zadarnicele, chinuitoarele compromisuri cu conștiința, remușcarea pentru fapta rea săvîrșită într-un moment de aprindere! Ah, umilința de a fi descoperit, de a fi prins ca un școlar care cotrobăiește în pupitrele colegilor pentru a șterpeli ceva, și mai rău decît orice, mai rău decît orice, conștiința pierderii respectului de sine, conștiința pierderii prestigiului, a demnității, conștiința că autoritatea care a ținut cîndva mulțimea în șah se clatină, că mîna a început să tremure, să șovăie, și că respectul e slăbit. Apoi, micile trucuri pentru amăgirea mulțimii, micile subterfugii, micile simulacre pentru a salva aparențele, minciunile, bluful, poza, bravada, gasconada, acolo unde odinioară era autoritatea de fier, întoarcerea capului pentru a nu vedea inevitabilul, teama de a nu se bănui ceva, spaima obsedantă de omul de pe stradă, privirile directe, neliniștitoare, cererile de explicații:

„De ce ai spus acest lucru? Ce ai înțeles prin acest cuvînt, acel gest, acea privire?"

Trecu și ziua de miercuri, și ziua de joi. Magnus stătea închis, nevoind să vadă pe nimeni, evitîndu-i chiar și pe ai săi. Cum să scape prin ochiurile plasei, cum să-și recîștige vechea poziție, cum să împiedice demascarea? Dacă ar exista o ieșire, dacă ar putea face un efort uriaș spre a dobîndi din nou vechea lui putere, ca să-l zdrobească pe Lyman cu o mînă și pe Genslinger cu cealaltă și pentru ca măcar pentru o clipă, pentru o ultimă clipă, să se ridice din nou, să fie iar conducătorul implacabil, și apoi să înfrunte, triumfător, moartea, memoria lui rămînînd neîntinată, reputația nepătată. Totuși, stigmatul era în el însuși, era pecetluit pentru totdeauna, ca o amprentă, în adîncul ființei sale! Chiar dacă Genslinger ar fi putut fi redus la tăcere, chiar dacă l-ar fi zdrobit pe Lyman, chiar dacă liga ar fi învins Calea Ferată, chiar dacă el ar fi fost conducătorul recunoscut care-i dusese pe ai lui la o victorie strălucită, totuși stigmatul avea să rămînă! Pentru el nu mai exista perspectiva triumfului. Oricît de mare ar fi fost în aparență victoria, el însuși, Magnus Derrick, eșuase rușinos și iremediabil.

Ce meschine complicații materiale, ce socoteli josnice. Chiar dacă ar fi vrut să-i astupe gura lui Genslinger, de unde să ia banii? Campania pe care o dusese de ani de zile împotriva Căii Ferate îl costase scump. Planul de a semăna grîu pe tot pămîntul *ranch*-ului Los Muertos, descotorosindu-se de arendași, se dovedise costisitor, iar cheltuielile implicate de acțiunea care dusese la alegerea lui Lyman atîrnaseră greu în bugetul lui. Tot timpul sperase o recoltă record, care să-l pună din nou pe picioare. Nu-i venea să creadă că cei de la Calea Ferată vor încerca să pună mîna pe *ranch*, dar dacă acest lucru s-ar fi întîmplat, ar fi rămas pur și simplu pe drumuri. Zece mii de dolari! Ar putea el să scoată o asemenea sumă? Poate că da. Dar pentru ce? Ca s-o dea unui șantagist?! Să lase să i se pună astfel pistolul în piept, ca la drumul mare, și să nu existe nici un mijloc de

scăpare? Dar dacă i-ar da banii, oare nu ar fi tot ruinat? Avea să-l lase pe Genslinger să facă ce poftea. El, unul, avea să-l înfrunte cu curaj, avea să braveze. Cinstea lui nu era oare mai presus de orice bănuială?

Dar era oare cu adevărat? Da, scrisoarea aceea a lui Gethings. Începea să se audă un murmur de neîncredere. Nu vestea el oare apropierea dezastrului? Publicarea materialului lui Genslinger ar precipita lucrurile. Scînteia bănuielii ar stîrni vîlvătaia învinuirilor fățișe! S-ar face cercetări! O anchetă! Ce perspectivă înfiorătoare! N-ar putea supraviețui unei anchete! Și, cuprinzîndu-și capul cu mîinile încleștate, Magnus gemu. Mituitor, corupător al moralei publice, măsluitor de urne, doborît la nivelul afaceriștilor politici, al trepădușilor electorali! El, Magnus Derrick, omul de stat din vechea școală, cu integritatea lui de fier, vrednică de un erou roman, care, mai curînd decît să se adapteze la „noile moravuri", preferase să renunțe la cariera lui politică, el, într-o clipă de slăbiciune, mizase totul pe o singură carte și, acceptînd riscuri mari spre a realiza obiective considerabile, își pusese în joc chiar și onoarea, făcînd *tabula rasa* din opera unei vieți întregi.

Fire de jucător, mizase bunul cel mai de preț — onoarea — în cea mai mare partidă a vieții sale, și pierduse.

Presley, cu un spirit de observație de o agerime morbidă, deosebi cel dintîi semnele acestei noi frămîntări pe fața și în felul de a fi al lui Magnus Derrick. De la început, poetul simți că nu trădarea lui Lyman îl tulbura într-atît. În dimineața care urmase ședinței comitetului, Magnus îi chemase în birou pe Harran și pe Annie Derrick și, după ce îi relată soției împrejurările trădării lui Lyman, le interzise amîndurora să-i mai pomenească vreodată numele în fața lui. Nutrea față de fiul rătăcit un resentiment adînc, neînduplecat. De data aceasta, însă, Presley constata la el urmele unui zbucium mult mai profund. În aer plutea ceva. Vremurile erau tulburi. Ce va aduce ziua de mîine? Ce năpastă amenința la orizont?

Într-o dimineață, către sfîrșitul acelei săptămîni, Presley se trezi devreme în patul lui alb, de fier. Se grăbi să se scoale și să se îmbrace. Avea multe treburi în ziua aceea. Seara trecută lucrase pînă tîrziu la o culegere a unora dintre versurile sale, adunate de prin revistele în care apăruseră. Primise o ofertă generoasă pentru publicarea acestor versuri în volum. Poemul *Truditorii* urma să fie inclus în volum și chiar să-i dea titlul — *Truditorii și alte poeme.* În ajun lucrase la culegere pînă la miezul nopții, revizuind, adnotînd. Manuscrisul trebuia expediat în dimineața aceea.

În plus, Presley primise și un bilețel de la Annixter, scris la mașină, prin care era invitat la Quien Sabe în dimineața aceea, explicînd că Hilma își sărbătorea ziua de naștere și că organizase cu acest prilej un picnic sus pe platou, la izvoarele pîrîului Broderson Creek. Vor merge cu brecul, Hilma, Presley, *missis* Dyke, Sidney și el însuși, și aveau să petreacă pînă seara. Urmau să plece din Quien Sabe la 10 dimineața. Presley hotărîse de îndată să se ducă. Annixter îi era nespus de drag, mai cu seamă de cînd se căsătorise cu Hilma și de cînd se schimbase atît de uimitor. Hilma, de asemenea, era încîntătoare de cînd devenise *missis* Annixter, iar *missis* Dyke și Mormolocul fuseseră dintotdeauna prietenele lui. Ziua se vestea deci foarte plăcută.

În dimineața aceea de la *ranch* nu pleca nimeni la Bonneville să ducă poșta, așa că dacă ținea să-și expedieze manuscrisul, nu-i rămînea decît să-l ducă el însuși. Hotărî deci să facă acest lucru — să plece cît mai de dimineață călare, și de la Bonneville să se întoarcă la Quien Sabe.

Era abia 6 cînd Presley se așeză la masă în sufrageria de la Los Muertos ca să bea cafeaua și să mănînce ouă. Ziua se vestea caldă. Presley îmbrăcase pentru întîia oară un costum de călărie kaki, de croială englezească, deși în locul cizmelor obișnuite purta bilgherii lui cu șiret pînă la genunchi și cu un pinten mare la tocul stîng. Harran, în salopeta de lucru din dril gros, albastru, i se alătură la micul dejun. Se

pregătea să se ducă să vadă cum mai mergea treaba la canalul de irigare.

— Cum arată grîul? întrebă Presley.

— Minunat, răspunse Harran, amestecîndu-şi cafeaua. Tata a avut noroc, ca de obicei. A semănat grîu pe tot *ranch*-ul, şi a ieşit o frumuseţe pretutindeni. Am fost alaltăieri la tarlaua a doua. Totul merge strună, cred că acolo au să iasă treizeci de saci[1] de acru! Cutter a comunicat că pe tarlaua a patra sînt porţiuni pe care o să scoatem patruzeci şi doi şi chiar patruzeci şi trei de saci. La Hooven, de asemenea, grîul e foarte frumos! Numai să-l vezi! Spicele tocmai au început să lege. Unele au şi douăzeci de boabe. Asta înseamnă aproape patruzeci de *bushels* de grîu la acru. Cred că o să iasă o recoltă record.

— Ai vreo scrisoare de expediat? întrebă Presley, ridicîndu-se. Mă duc la oraş.

Harran dădu din cap negativ şi plecă la treburile lui, iar Presley se îndreptă spre grajd, ca să-şi ia poneiul.

Cînd ieşi călare din curtea grajdului şi trecu pe alee, în dreptul casei *ranch*-ului, dădu cu ochii de Magnus, care sta pe ultima treaptă a verandei.

— Bună dimineaţa, *Governor!* îl salută Presley. Vă sculaţi devreme, n-am ce zice!

— Bună dimineaţa, Pres, răspunse Magnus şi, făcînd un pas înainte, puse mîna pe greabănul poneiului, păşind mai departe pe lîngă el.

— Te duci în oraş?

— Da, *sir*. V-aş putea fi de folos cu ceva?

Magnus scoase din buzunar un plic pecetluit.

— Te-aş ruga să-l predai în numele meu la redacţia ziarului *Bonneville Mercury*, spuse el. Înmînează-l lui *mister* Genslinger personal. Înăuntru sînt numai documente, dar reprezintă o sumă considerabilă, şi de aceea te rog să ai grijă, nu cumva să se piardă. Acum cîţiva ani, cînd nu eram adversari, ca acum, *mister* Genslinger şi cu mine am făcut împreună nişte afaceri. Am socotit că se cuvine, îndeosebi acum, cînd ne

---

[1] În S.U.A., sacii au o capacitate medie de 3 *bushels*.

aflăm atît de fățiș pe două baricade ostile, să termin întreaga poveste și s-o rup cu el. Am ajuns amîndoi la un aranjament. Documentele acestea reprezintă socoteala finală. Să i le înmînezi personal, Presley, auzi?

Presley porni în trap și, cotind pe County Road, o luă spre miazănoapte, pe lîngă uriașul rezervor de apă, de-a lungul perdelei de plopi plantate de Broderson. Cînd trecu în fața cîrciumii lui Caraher, acesta se afla în prag. Îl salută, fluturînd din mînă, și Caraher îi răspunse.

În ultima vreme Presley începuse să-l vadă pe Caraher într-o lumină mai favorabilă. Spre marea lui mirare, descoperise că acesta știa cîte ceva despre Mill și despre Bakunin [1], deși nu din cărțile lor, ci din extrasele și din citatele reproduse în ziarele anarhiste la care era abonat. De cîteva ori discutaseră îndelung amîndoi. Presley auzise chiar de la Caraher înfiorătoarea poveste a morții soției acestuia, ucisă din întîmplare de Pinkerton [2], în timpul unor demonstrații ale greviștilor. Asta îl investea pe cîrciumar în ochii lui Presley cu aureola tragediei. Nu-l putea osîndi că e un „roșu", dar se întreba de ce nu-și pusese teoriile în practică, plătind cu mașina infernală pentru nenorocirea care îl lovise odinioară. Totuși, Presley începuse să vadă în el un „caracter".

„Așteaptă, domnule Presley, îi spusese odată Caraher, cînd Presley îi combătea ideile radicale [3]. Ehei, încă nu-i cunoști pe cei de la Calea Ferată. Observă-i, pîndește-le manevrele, și ai să vii la vorba mea!"

Era aproape șapte și jumătate cînd Presley ajunse la Bonneville. În cartierul comercial al orașului se zărea puțină mișcare. Presley expedie manuscrisul, apoi alergă la redacția ziarului *Bonneville Mercury*. Genslinger, așa cum bănuia, nu-și făcuse încă apariția,

---

[1] *Mihail Alexandrovici Bakunin* (1814—1876), revoluționar rus, unul dintre ideologii narodnicismului și anarhismului.

[2] *Allan Pinkerton* (1819—1884), detectiv particular din Chicago; năimit al trusturilor americane, a folosit metode criminale pentru a sparge grevele și demonstrațiile muncitorilor organizați.

[3] În limbajul curent american, termenul *radical* este folosit exclusiv pentru a desemna idei, elemente și organizații revoluționare.

dar portarul imobilului îi dădu adresa acestuia. Cînd sosi acolo, ziaristul tocmai se așeza să ia micul dejun. Presley abia izbuti să fie cît de cît politicos, dar îi refuză prompt invitația de a bea ceva. Îi înmînă plicul lui Magnus și plecă.

Se gîndi că nu era frumos să se ducă la aniversarea Hilmei cu mîinile goale și, după ce ieși de la Genslinger, își îndreptă poneiul înapoi, spre cartierul comercial al orașului, oprindu-l în fața giuvaergeriei tocmai cînd vînzătorul ridica obloanele.

Cumpără o mică broșă pentru Hilma și, intrînd în holul hotelului „Yosemite", luă de la debit o cutie de țigări de foi extrafine, dar îndată după aceea își dădu seama că Annixter nu le va fuma niciodată, căci ținea cu o consecvență sfidătoare la țigările lui negre, amare, pe care le cumpăra din Guadalajara pe o nimica toată, cinci cenți trei bucăți.

Presley sosi la Quien Sabe aproape cu o jumătate de oră mai tîrziu decît fusese hotărît, dar, așa cum era de așteptat, gazdele nu păreau nici pe departe gata de plecare. Brecul, cu caii acoperiți de plase albe, împotriva muștelor, aștepta sub un pom, lîngă casă, tînărul Vacca moțăind pe capră. Hilma și Sidney, aceasta din urmă nespus de veselă, ceea ce înroură de lacrimi ochii lui Presley, făceau sandvișuri pe terasa din dos. *Missis* Dyke nu se vedea nicăieri. Annixter se bărbierea în dormitor.

Cînd Presley intră în trap pe poartă, Annixter se ivi în fereastră, cu fața pe jumătate săpunită, și-i făcu semn, fluturînd briciul.

— Hei, Pres, strigă el, vino încoace! Nimeni nu-i încă gata. Ai venit mult prea devreme.

Presley intră în dormitor. Pintenul lui uriaș zornăia pe rogojină. Annixter era fără haină, vestă și guler, cu bretelele de mătase albastră atîrnîndu-i de nasturi pe fiecare șold, cu părul vîlvoi, cu moțul cîrlionțat mai rebel ca niciodată.

— Mă bucur să te văd! Nu, nu-mi strînge mîna, sînt plin de săpun. Uite, ia loc, te rog. Sînt gata numaidecît.

— Mi s-a părut că ai fixat plecarea pentru ora zece, spuse Presley, așezîndu-se pe marginea patului.

— Ei, am fixat-o eu, dar...

— Pe de o parte, da, iar pe de alta, nu, așa-i ? îl întrerupse prietenul lui.

Annixter bombăni ceva, bine dispus, și se întoarse să-și ascută briciul. Presley îi privi chiondoriș bretelele.

— Ce să fie asta ?! observă el. Îndată ce se însoară, bărbații își cumpără totdeauna bretele de mătase bleu ! De mătase ! Ia gîndește-te ! Tu, Buck Annixter, cu bretele de mătase bleu ! Ar trebui să pui și o curea.

— Gugumanule ! observă Annixter, clipind repezit. Ia spune, continuă ținînd briciul departe de față și lăsîndu-și capul pe un umăr, în timp ce-l privea pe Presley în oglindă. Privește de jur împrejur. Nu-i plăcută odăița asta ? Am renovat toată casa, știi ? Ai văzut c-am zugrăvit peste tot ?

— Am văzut, răspunse Presley, dînd roată cu privirile prin cameră de cîteva ori.

Se abținu însă de la orice comentarii. Annixter se mîndrea cu atîta naivitate de aspectul camerei, încît ar fi fost nepoliticos să-l dezamăgească. Presley privea grozavul pat de alamă, cu baldachin, cumpărat de la magazinul general, lavoarul de serie, cu ligheanul și cu ulciorul din porțelan roș cu verde, litografiile în rame de rafie, înfățișînd niște femei serafice, pe fondul multicolor al noului tapet, scaunele albe cu garnituri aurii, abajurul de hîrtie satinată al lămpii și cîteva panicule de iarbă de pampas [1], prinse în perete, în unghiuri artistice, dominînd două picturi extravagante, în ulei, în rame aurii, sclipitoare.

— Ia spune, ce zici de tablourile astea, Pres ? întrebă Annixter cam neliniștit. Habar n-am dacă sînt bune sau rele. Sînt pictate de un chinez din Monterey care nu avea decît trei degete. Am dat pe ele, una peste alta, treizeci de dolari, cu rame cu tot ! Hm, cred că numai ramele fac treizeci de dolari !

---

[1] Iarbă sud-americană, cu panicule mari, albe, mătăsoase (*Cortaderia argenta*).

— Da, aşa cred şi eu, confirmă Presley. Buck, urmă el, grăbindu-se să schimbe subiectul, am auzit că le-ai adus aici pe *missis* Dyke şi pe Sidney. Asta-i foarte frumos din partea ta !

— Fleacuri ! murmură Annixter, întorcîndu-se brusc şi continuînd să se bărbierească.

— Nu mă amăgeşti tu pe mine, urmă Presley. Ai organizat picnicul ăsta pentru soţia ta, dar, în aceeaşi măsură, pentru *missis* Dyke şi pentru Mormoloc, ca să se mai înveselească puţin.

— Ptiu, mă plictiseşti !

— Ei, aşa trebuie să se poarte un om, Buck. Îmi pare bine şi pentru tine, şi pentru ele. Altădată le-ai fi lăsat să se ducă unde vedeau cu ochii, nici nu te-ai fi gîndit la ele. N-aş vrea să fac pe înţeleptul, dar te-ai schimbat în bine, şi cam bănuiesc eu care-i pricina. Ea... Presley prinse privirea prietenului său şi adăugă grav : E o fată bună, Buck !

Annixter se întoarse brusc, cu faţa îmbujorată sub spuma de săpun.

— Pres, exclamă el, a făcut din mine om ! Înainte eram o maşină, un robot, un automat, şi dacă îmi ieşea în cale un bărbat, o femeie sau un copil, îi zvîrleam cît colo. Nu mă gîndeam niciodată decît la mine însumi. Dar îndată ce mi-am dat seama că o iubesc cu adevărat, ei bine, asta a fost pentru mine ceva înălţător ! Într-un anume sens, de atunci mi-e drag orice om, şi vreau să fiu prietenul oricui. Am început să-mi dau seama că nu poţi trăi numai *pentru* tine, şi cu atît mai puţin numai *prin* tine, trebuie să te gîndeşti şi la cei dimprejur. Dacă ţi-a venit mintea la cap, te gîndeşti la sărmanii schilozi, la cei slabi de minte, şi nu le dai cu piciorul în spate fiindcă din întîmplare sînt săraci cu duhul. Dacă ţie îţi merge bine, trebuie să te gîndeşti şi la cei în suferinţă. Dacă ţi-ai făcut o casă, gîndeşte-te şi la cei care n-au unde să pună capul. De cînd am îndrăgit-o pe Hilma, am înţeles o mulţime de lucruri. Îndată ce am să pot, am să mă duc să *ajut* oamenii. Sînt hotărît să nu uit lucrul acesta cîte zile îmi va mai fi dat să trăiesc ! Nu-i cine ştie ce, aşa zice şi religia, dar pentru mine

e cel mai frumos lucru de care mi-am dat seama. Toate acestea își au izvorul în faptul că ne iubim.

Presley sări în sus, își petrecu brațul pe după umerii lui Annixter și-i strînse mîna cu căldură. Omul acela, căruia i se bălăbăneau bretelele de mătase, omul acela, cu bărbia săpunită, cu ochii plini de lacrimi, păru deodată aureolat de o adevărată noblețe. În comparație cu dorința lui de a lupta pentru dreptate, de a-și ajuta semenii, vagile proiecte ale lui Presley, strălucitoarele lui sisteme de reconstrucție socială, se prăbușeau în ruină, și cu tot rafinamentul său intelectual, cu tot spiritul său poetic, cu toată cultura sa, Presley se vedea pe sine însuși ca pe un ageamiu la bancul de lucru al omenirii.

— Ești minunat! exclamă el, negăsind o expresie mai potrivită. Ești minunat! Așa se vorbește! Ei, în treacăt fie zis, ți-am adus o cutie de țigări.

Annixter se uită cu ochi mari la cutia pe care Presley o pusese pe marginea lavoarului.

— Ești un prostănac, la ce naiba ai făcut treaba asta?

— Ei, tocmai ca să avem de ce rîde!

— Pesemne că-s niște țigări de mahorcă puturoasă, altfel nu le-ai fi adus!

— Ia te uită ce preaplecate mulțumiri... începu Presley.

— Gura! strigă Annixter.

Și cu asta incidentul se închise.

Annixter isprăvi cu ferchezuitul, și Presley își aprinse o țigară.

— Ceva vești de la Washington? întrebă el.

— Nici o bucurie, bombăni Annixter. Ia ascultă, adăugă el, ridicînd capul, vine careva în goană.

Se auzea galopul unui cal atît de năvalnic, încît copitele sunau într-un ropot neîntrerupt. Ropotul răsuna dinspre drumul care ducea de la misiune către Quien Sabe, apropiindu-se vertiginos. Presley sări în picioare. Annixter deschise fereastra.

— Un evadat! exclamă Presley.

Cu gîndul la Calea Ferată și la posibila „năvală" asupra *ranch*-ului, Annixter duse repede mîna la buzunarul de la șold.

— Ce e, Vacca ? strigă el.

Tînărul Vacca se întoarse pe capra brecului, uitindu-se spre drum. Deodată sări din brec și veni în fugă spre fereastră.

— Dyke ! strigă el. Dyke ! E Dyke !

În timp ce aceste cuvinte zburau de pe buzele lui, ropotul copitelor răsuna vijelios tot mai aproape. Un glas puternic, tunător strigă de trei ori :

— Annixter, Annixter, Annixter !

Era glasul lui Dyke. După o clipă, acesta se ivi în plin galop pe pajiștea din fața casei.

— Oh, Dumnezeule ! strigă Presley.

Fostul mecanic struni calul. Acesta cabră, și Dyke sări din șa. Animalul se prăbuși la pămînt, tremurînd ca varga. Annixter țîșni pe fereastră și o luă la goană spre el, urmat de Presley.

Era Dyke, fără pălărie, cu pistolul in mînă, o imagine jalnică, înspăimîntătoare, cu barba nesfîrșit de lungă, cu obrajii scofîlciți, cu ochii adînciți în orbite. Hainele-i, rupte, zdrențuite de săptămînile de hăituială, de fugă prin hățișuri, erau într-un hal fără hal, cizmele, însîngerate la glezne, fiindcă dăduse pinteni calului cu furie, ajunseseră ferfeniță.

— Annixter ! strigă el o dată și încă o dată, rotindu-și în cap ochii cufundați în orbite. Annixter ! Annixter !

— Iată-mă, iată-mă ! răspunse Annixter.

Dyke se întoarse, îndreptînd pistolul spre el.

— Un cal, un cal ! Repede, n-auzi ?! Dă-mi un cal, sau trag !

— Ușurel, ușurel ! Cu mine nu merge așa, doar mă cunoști, Dyke ! îl mustră Annixter. Știi că aici ești între prieteni !

Dyke lăsă pistolul in jos.

— Știu, știu, gîfîi el. Uitasem. Mi-am ieșit din minți, *mister* Annixter. Fug ca să-mi scap capul ! Sînt la mai puțin de zece minute în urma mea.

— Vino, vino! strigă Annixter, luînd-o la goană spre grajduri, cu bretelele fluturînd.

— Uite calul ăsta! strigă Dyke.

— Al meu?! exclamă Presley. N-o să te ducă nici o milă!

Annixter ajunsese însă departe, răcnind în stînga și în dreapta.

— Șargul! urlă el. Scoate-l afară, Billy! Unde-i grăjdarul? Scoate calul. Adu șaua!

Trecură cîteva clipe de grabă înfrigurată. Presley, Annixter, Billy, grăjdarul, și Dyke însuși forfoteau, cu buzele albe, pe lîngă cal, legînd chingile, cu degetele tremurînd de emoție.

— Vrei ceva merinde? întrebă Annixter, care-și vîrîse capul sub pulpana șeii în timp ce trăgea de chingă. Vrei ceva merinde? Ai nevoie de bani? Să-ți dau o pușcă?

— Apă! răspunse Dyke. Au pus pază la toate izvoarele, ca să mor de sete.

— Uite aici gura de apă. Repede!

— Ajunsesem la Kern River, dar m-au gonit înapoi, spuse Dyke cu răsuflarea tăiată, în timp ce bea apă.

— Bea! Nu mai vorbi.

— Mama și Mormolocul...

— Am avut eu grijă de ele. Le-am adus aici.

— Aici?

— N-o să le vezi. Pe dumnezeul meu! N-o să le vezi! Trebuie să fugi imediat. Unde-i codarul, Billy? La toți dracii, vrei să-l împuște aici? Acum, Dyke, sări în șa și fugi! Calul ăsta plesnește, dar nu se lasă ajuns din urmă.

— Dumnezeu să te binecuvînteze, Annixter! Unde-i Mormolocul? Ea și mama sînt bine, Annixter? Spune-le...

— Da, da, da. Totul e in ordine, Pres? Nu-l struni, Dyke! Lasă-l în voia lui! Ești pe cel mai bun cal din comitat. Dă-i drumul, Billy. Acum, Dyke, dă-mi mîna să ți-o string! Totul e în ordine. Da, Dumnezeu să te ocrotească. Dă-i drumul. Ai șters-o?

Îmboldit de pinteni, tremurînd nervos, molipsit de înfrigurarea oamenilor din jurul lui, din două salturi, Şargul ajunse dincolo de curtea grajdului. Apoi, cu capul în jos, cu gîtul întins, ţîşni din alee în drum, pierind într-un nor de praf.

Sprinten ca o maimuţă, tînărul Vacca se căţără repede pe schela puţului artezian, urcîndu-se pînă în vîrf.

— Ei ? ! strigă Annixter de jos.

Ceilalţi ridicară capetele, trăgînd cu urechea.

— Se vede ! strigă Vacca. Goneşte ca un diavol. A luat-o spre Guadalajara.

— Dar înapoi, pe drum, dinspre misiune, zăreşti ceva ?

Răspunsul sună neliniştitor :

— Se vede o ceată de călăreţi. Trei sau patru... Au şi cîini. Vin încoace. Oh, se aud cîinii lătrînd ! Se vede altă ceată venind dinspre Lower Road. Gonesc toţi către Guadalajara. Au puşti, le sclipesc ţevile. Oh, Doamne ! Se mai văd trei călăreţi ! Coboară de pe coline, dinspre păşunea *ranch*-ului Los Muertos. O iau spre Guadalajara. Se aude clopotul tribunalului din Bonneville. Tot ţinutul e în picioare !

În timp ce tînărul Vacca luneca în jos, două potăi negre cu pete cafenii, cu urechile clăpăuge bălăbănindu-li-se, cu limbile atîrnînd, se iviră în salturi pe drumul din faţa casei.

Sure de praf, alergau, adulmecînd încoace şi încolo. La poarta pe care Dyke năvălise în grădina casei *ranch*-ului se opriră o clipă, nedumerite. Una o luă pe urma lăsată de fugar spre curtea grajdului, dar cealaltă, adulmecînd drumul cu o repeziciune fulgerătoare, mirosi deodată cealaltă urmă a fugarului, care ducea spre Guadalajara, şi săltă capul. În aceeaşi clipă Presley îşi astupă urechile.

Ah, strigătul acela groaznic, pătrunzător, răsunător, ca dangătul unui clopot greu ! Strigătul triumfător al copoilor care au dat de urma prăzii, urletul răguşit, nesăţios, rău prevestitor, vibrînd ca alarma sinistră a unui clopot, ca horcăitul greu, de moarte. Îndată după cîini, ropoti galopul cailor. Cinci călăreţi,

cu ochii la ciini, cu puştile de-a curmezişul oblîncului, cu caii aburind, negri de sudoare, trecură fulgerător, într-o volbură de praf, de potcoave sclipitoare, de coame ce fluturau în vînt.

— Banda lui Delaney ! strigă Annixter.

— Era cu ei şi Christian, vărul lui S. Behrman, spuse Vacca. Şi doi locţiitori ai şerifului. Cel cu pălăria albă lăsată pe ochi e şeriful din Visalia.

— Pe dumnezeul meu, sînt pe urmele lui ! exclamă Annixter.

Cînd întoarseră privirile, Hilma şi *missis* Dyke se aflau în pragul căsuţei unde locuia aceasta din urmă. Priveau nedumerite, neştiind ce se întîmplase. Pe veranda casei *ranch*-ului, însă, singură, uitată în zăpăceala aceea, Sidney — Mormolocul — şedea palidă, serioasă, cu ochii larg deschişi. Văzuse şi înţelesese totul, dar nu spunea nimic. Cu capul aplecat în direcţia drumului, asculta hămăitul slab, îndepărtat al ciinilor.

Dyke trecu în goană linia ferată lingă gara Guadalajara cu cel mult cinci minute înaintea urmăritorilor. Părea că-l părăsise norocul. În faţa gării, de obicei atît de pustie, staţiona pe linia a doua garnitura unui tren de marfă, în timp ce, nu departe de ea, pe linia întîi, îndreptată în aceeaşi direcţie ca şi garnitura mărfarului, se afla o locomotivă decuplată, al cărei mecanic fără îndoială că-l recunoscuse cînd trecuse Şargul peste linii.

Dyke nu avusese timp să-şi întocmească un plan de acţiune pînă în dimineaţa aceea, cînd, chinuit de sete, se aventurase spre un izvor din susul pîrîului Broderson Creek, aflat în direcţia *ranch*-ului Quien Sabe, fiind cît pe ce să cadă în mîinile pîndarilor, care atît aşteptau. Acum, la ce bun să-i mai pară rău — făcuse tot ce era cu putinţă ca să i se piardă urma, dînd un ocol pentru a ajunge din nou pe culmile de la răsărit de Bonneville. Totuşi, Delaney era pe urmele lui. Singurul lucru la care trebuia să se gîndească deocamdată era să mărească distanţa de ceata acestuia. Să se ascundă undeva, nu mai putea, atîta vreme cît urmăritorii nu-l slăbeau de loc. Îl alungaseră din

adăpostul munților, devale, în acea zonă populată, unde, la fiece răspîntie, putea să întîlnească un dușman. Acum lupta era pe viață și pe moarte; ori va scăpa, ori va fi ucis. Era hotărît să nu cadă viu în mîinile urmăritorilor, dar nici să se lase ucis cu una, cu două. Îi va înfrunta, va lupta pînă la ultima suflare! Deocamdată, singurul lui gînd era să mărească distanța dintre el și urmăritori.

Săptămînile de hăituială îi ascuțiseră fiecare simț. Cînd coti pe Upper Road, aproape de Guadalajara, îi zări pe cei trei călăreți, care galopau la vale dinspre pășunile lui Derrick, îndreptîndu-se spre șoseaua dinaintea lui. Aveau să-i taie drumul! Întoarse calul. O va lua pe Lower Road, care străbătea *ranch*-ul Los Muertos, venind dinspre Guadalajara. Trebuia să ajungă la drumul acela înaintea cîinilor și a cetei lui Delaney. Își continuă drumul în galop. Șargul se întrecea pe el însuși. Zări din nou gara. Se ridică în scări, privind peste cîmp, spre Lower Road. Într-acolo se învolbura un nor de praf. Să fie vreo căruță? Nu, erau cai care goneau, și călăreți înarmați! Țevile puștilor sclipeau în soare. Toți se îndreptau spre el, apropiindu-se concentric, de la Guadalajara, pe toate drumurile existente. La apus de Guadalajara, Upper Road ducea drept spre Bonneville. Nu mai putea s-o ia pe acolo! Căzuse în cursă? Sosise, în sfîrșit, clipa hotărîtoare?

Cînd se apropie însă de gara Guadalajara, dădu cu ochii de locomotiva decuplată, care pufăia liniștită pe linia întîi. Cu un freamăt de bucurie, Dyke își aminti că era mecanic get-beget, mecanic de locomotivă înnăscut! Cîinii lui Delaney se și auzeau, ropotul copitelor pe Lower Road răsuna în urechile lui cînd sări din șa în fața gării. La vederea lui, personalul trenului, care staționa pe linia întîi, se împrăștie ca o turmă înspăimîntată. Dyke nu se uită la nimeni. Cu pistolul în mînă se repezi spre locomotiva singuratică.

— Jos! le strigă el celor din cabină. Și unul, și altul! Iute, sau vă ucid pe amîndoi!

Mecanicul și fochistul săriră de pe platforma de fier a tenderului, în timp ce Dyke se repezi în cabină,

zvîrlind pistolul pe pardoseala ei şi punînd mîna cu vechea deprindere pe comenzile bine cunoscute.

Greaua maşină începu să şuiere şi să vibreze în timp ce el dădea drumul la abur. Uriaşele roţi se puseră în mişcare, învîrtindu-se încet pe linii. În clipa aceea se auzi un strigăt. Ceata armată a lui Delaney, cîini şi oameni, işi făcuse apariţia la cotitura drumului, călăreţii aplecîndu-se în şa, în timp ce coteau în plină goană. Dyke dădu presiune maximă şi puse mîna pe revolver. Înapoi detună un foc de „Winchester". Cei de pe Lower Road erau şi mai aproape decît Delaney. Aceştia îi observaseră manevra, şi prima împuşcătură a luptei făcu să zumzăie geamurile cabinei deasupra capului său.

După ce, la început, patinaseră în gol, roţile locomotivei începură să adere la linii. Maşina înaintă, trecu de gară, de garnitura mărfarului şi, mărindu-şi viteza, ieşi la cîmp. Din coşul ei ţîşnea spre cer un nor de fum negru, învălătucit. Nu era articulaţie care să nu vibreze sub presiunea şuvoiului năvalnic de abur. Dar, îndată ce marea lui inimă ce pulsa simţi mîna stăpînului pe manete, colosul de fier — una din cele mai noi şi mai bune locomotive „Baldwin" — răspunse supus comenzilor. Încordîndu-şi muşchii de oţel şi fier, lua viteză tot mai mare, vuind peste cîmpie, umplînd văzduhul de şuierul răsuflării sale vijelioase, ascunzînd soarele cu erupţia fumului său fierbinte, gros. Cînd Delaney, Christian şi şeriful din Visalia dădură buzna în gară, începuse să se zărească tot mai mică în depărtare.

Poteraşii văzuseră tot ce se petrecuse.

— Ptiu, ce ghinion ! strigă Delaney.

Şeriful sări însă din şa şi se repezi la oficiul telegrafic.

— Între gară şi Pixley e o linie de evitare, nu ? strigă el.

— Da.

— Telegrafiaţi să deschidă macazul. Să deraiem locomotiva acolo ! Haideţi ! strigă el întorcîndu-se spre Delaney şi spre ceilalţi.

Se repeziră cu toţii spre locomotiva trenului de marfă.

— În numele statului California, strigă şeriful mecanicului, care-l privea uluit, decuplează locomotiva!

Şeriful era un om căruia trebuia să-i dai prompt ascultare. Echipajul nu avu vreme să discute dacă avea sau nu dreptul de a rechiziţiona locomotiva şi, mai înainte de a se gîndi careva dacă acţiunea era primejdioasă sau nu, locomotiva trenului de marfă zbura pe linia a doua, în urmărirea lui Dyke, care se afla acum departe, înainte, pe linia întîi.

— Îmi amintesc cu precizie că între gara aceasta şi Pixley e o linie de evitare! strigă şeriful, dominînd vuietul locomotivei. Serveşte pentru a deraia locomotivele care ar scăpa pe linie şi duce de-a dreptul peste cîmp. O să-l prindem acolo! Armele gata, băieţi!

— Dacă vine încoace, pe linia asta, alt tren? întrebă mecanicul speriat.

— Sărim jos sau ne facem praf. Priviţi: uite-l!

În timp ce maşina trenului de marfă lua o curbă, locomotiva lui Dyke se zări într-o volbură de fum, la vreun sfert de milă, gonind înaintea lor.

— Macazul nu-i departe! strigă mecanicul. Uitaţi-vă, se zăreşte Pixley.

Dyke zbura vuind, cu mîna pe maneta supapei de abur, cu capul aplecat pe fereastra cabinei. Era din nou în elementul lui! Era iar mecanic, simţea din nou locomotiva trepidînd sub el. În urechi îi răsunau iar zgomotele familiare. În faţa lui se tălăzuiau, şuierau binecunoscutele rafale de vînt. Trăgea pe nas mirosurile familiare — ale aburului încins, ale fumului. De ambele părţi ale liniei se desfăşurau ca două panorame paralele cele două jumătăţi de peisaj, ca şi cînd acesta ar fi fost tăiat în două de roţile zăngănitoare ale locomotivei, scurgîndu-se, perindîndu-se repede, ca nişte pete verzi şi cafenii.

Dyke se trezi pe scaunul din cabină, sprijinit în cot, la fereastră, cu o mînă pe maneta de conducere. Deodată, instinctul fugarului, care, în ultima vreme, devenise nespus de ascuţit, îl făcu să arunce o privire înapoi. Zări cealaltă locomotivă pe linia a doua,

legănîndu-se în goană turbată după el. Deci, nu scăpase de urmăritori, nu era în afară de primejdie. Încleştă dinţii şi, deschizînd uşiţa focarului, aruncă înăuntru lemne cu înverşunare. Manometrul arătă creşterea presiunii, viteza locomotivei spori. Privind spre stîlpii de telegraf, Dyke îşi dădea seama că era pe punctul de a atinge cincizeci de mile la oră, că locomotiva de marfă din urma lui nu fusese făcută pentru o asemenea viteză. Dacă nu se întîmpla nimic, avea şanse să scape.

Deodată, însă, mecanicul dominîndu-l pe fugar, închise aburul şi trase frîna pînă la refuz. Drept înaintea lui se ridica un semafor, plasat în punctul în care se afla macazul liniei de evitare. Braţul semaforului era lăsat deasupra liniei, semnalînd primejdia. Macazul era deschis.

Într-o clipă, Dyke îşi dădu seama ce se petrecuse. Voiau să-l facă praf acolo. Fuseseră destul de isteţi, destul de dibaci ca să deschidă macazul, dar uitaseră semaforul automat, manevrat simultan cu liniile! Să meargă înainte, însemna o moarte sigură. Dyke dădu contraabur. Nu-i rămînea altceva de făcut decît s-o ia înapoi. Cu un freamăt, cu un spasm al tuturor fibrelor sale metalice, uriaşa maşină se încordă, lunecînd pe şine cu roţile ei rigide. Dyke întorsese maneta, fugind de primejdia mai mare spre cea mai mică. Era inevitabil ca ambele maşini, una pe linia întîi, cealaltă pe linia a doua, să se încrucişeze, să treacă una pe lîngă cealaltă.

Dyke lăsă maneta şi puse mîna pe pistol. Mecanicul redevenise un tîlhar încolţit. Acum, fără nici o îndoială, clipa hotărîtoare se apropia.

Cei care se îngrămădeau în cabina greoaiei locomotive de marfă, cu ochii aţintiţi asupra volburii de fum dinainte, scoaseră deodată un strigăt :

— S-a oprit ! A deraiat ! Priviţi ! N-o ia cumva spre cîmp ?

— *N-a deraiat ! Se-ntoarce.* Fiţi gata ! Trece curînd pe lîngă noi.

Mecanicul frînă, dar greaua locomotivă construită pentru tracţiune, mai puţin mobilă decît maşina de

nare viteză a lui Dyke, răspundea încet la comenzi. Pata de pe linie se mărea repede.

— Vine. Vine! Atenţie, a început să tragă.

Din pervazul ferestrei negre de funingine a cabinei sări o aşchie de lemn alb.

— Trageţi în el! Trageţi în el!

În timp ce locomotivele erau încă la două sute de yarzi una de alta, duelul începu, împuşcătură răspunzînd la împuşcătură, asprul stacato al focurilor de armă punctînd tunetul roţilor şi şuierul aburului.

Deodată pămîntul începu să vibreze, să se cutremure. Un vuiet, ca bubuitura unui tun greu, izbucni, brusc, ca o explozie. Cele două maşini trecură una pe lîngă alta, în timp ce oamenii trăgeau, îşi descărcau pistoalele, sfărîmînd lemnul, spărgînd geamurile. Gloanţele ţăcăneau pe metal, tot lovind şi lovind. Oamenii se aplecau din cabine unii spre alţii, ieşiţi din minţi de furie, înjurînd, ocărînd. Maşinile trepidau, aburul şuiera. Parc-ar fi fost vîrtejul dănţuielii unei vrăjitoare. Norii albi de aburi, vîltorile negre de la gurile coşurilor, scînteierile albastre ale împuşcăturilor, spiralele din gurile încinse ale pistoalelor, totul se învolbura într-un vălmăşag de aburi orbitor, ce-i înconjura, ameţindu-i, zăpăcindu-i. Vuietul înfiorător îi buimăcea, toată fiinţa lor tresărea, se crispa în iureşul, în trepidaţia tumultuoasă a maşinilor.

Duduind, mugind, mirosind a praf de puşcă şi a ulei încins, scuipînd moartea, uriaşe, turbate, vedenii copleşitoare, ivite brusc din haos, chipuri schimonosite de furie, holbîndu-se prin fum, mîini întinse din întunericul ce se lăsase deodată, gata să înşface, vrăjmaşe, înfricoşătoare ca tunetul, repezi ca fulgerul, cele două locomotive se întîlniră şi trecură una pe lîngă alta.

— E rănit! strigă Delaney. Sînt sigur că l-am nimerit. Acum nu poate să ajungă departe. Înapoi, după el! Nu îndrăzneşte să treacă prin Bonneville.

Era adevărat. Tot timpul duelului Dyke stătuse expus, imprudent, între cabină şi tender, gîndindu-se numai la atac, nu şi la apărare, şi un glonţ tras de unul din pistoale îl atinsese la şold. Cît de serioasă

era rana nu-şi dădea seama, dar nici nu se gîndea să se predea. Ţîşni înapoi prin gara Guadalajara, întîmpinat cu o grindină de gloanţe. Sprijinindu-se de marginea ferestrei sfărîmate a cabinei, se îndreptă spre Bonneville trecînd peste Broderson Creek, peste viaduct, străbătînd cîmpul deschis dintre *ranch*-urile Los Muertos şi Quien Sabe.

Să meargă la Bonneville, însemna moarte sigură. Înaintea, ca şi înapoia lui, drumurile erau blocate. Se gîndi din nou la munţi. Hotărî să părăsească locomotiva şi să facă încă o ultimă încercare de a ajunge la adăpostul colinelor din colţul de la miazănoapte al *ranch*-ului Quien Sabe. Încleştă dinţii. Nu se va preda. Mai putea să lupte încă. Avea să joace ultima carte.

Lăsă locomotiva încet şi, încărcîndu-şi din nou pistolul, sări jos. Privi în toate părţile, trăgînd cu urechea. De jur împrejur se întindea o mare de grîu. Nu se zărea ţipenie de om.

Locomotiva, lăsată singură, necondusă de mîna omului, îşi continua drumul încet, ţăcănind greoi la încheieturile şinelor. Privind-o cum se îndepărtează, Dyke fu cuprins de o senzaţie vagă de singurătate. Îl părăsea ultimul prieten, care fusese şi cel dintîi. Îşi amintea de ziua, tare îndepărtată, cînd deschisese supapa primei locomotive pe care o conducea. Acum, ultimul său prieten îl lăsa singur, întorcîndu-se împotriva lui. Încet-încet, se ducea spre Bonneville, spre depourile Căii Ferate, spre tabăra vrăjmaşului care îl adusese la sapă de lemn, îl răpusese. Pentru ultima oară în viaţa lui fusese mecanic. Acum era din nou tîlharul scos în afara legii, împotriva căruia oricine putea să ridice mîna, fugarul care se ascundea în munţi, care trăgea cu urechea la hămăitul cîinilor.

Totuşi, nu se va preda! Încă nu-l doborîseră! Atîta vreme cît mai putea să lupte, nu-i va prilejui lui S. Behrman bucuria de a pune mîna pe el.

Îşi cercetă rana şi, dîndu-şi seama că nu e gravă, intră în lanurile de grîu ale *ranch*-ului Quien Sabe, luînd-o spre miazănoapte, către casa unei tarlale, care, înconjurată de pomi, se ridica din grîu ca o insulă. Ajunse acolo cu sîngele mustindu-i în ghete şi dădu

peste doi muncitori portughezi, care, mirați de apariția lui, îl priveau, cu ochii holbați, din colțul grajdului. Prezența lor îl îmboldi să treacă la acțiune. Repezindu-se spre ei, le strigă poruncitor să-i dea un cal.

Între timp, la Guadalajara, Delaney și șeriful coborîseră din locomotivă.

— Caii ! strigă șeriful. Nu se duce el pînă la Bonneville, fără doar și poate. Lasă locomotiva în drum și fuge peste cîmp. Îl urmărim călări. Îndată ce sare jos, îl luăm ca din oală.

Caii poterei, printre care era și Șargul, pe care Dyke îl lăsase acolo, se aflau încă în gară. Săriră cu toții în șei. Delaney strigă :

— Uite și calul meu ! și încălecă Șargul.

Îi luară din nou și pe cei doi copoi. Îndemnînd caii, istoviți, călăreții porniră în galop pe Upper Road, privind toți cu luare-aminte în stînga și în dreapta drumului, căutînd din ochi locomotiva lui Dyke.

La trei mile dincolo de viaduct dădură de S. Behrman. Își ținea calul de dîrlogi și privea cu atenție o dîră lăsată prin grîul înalt de pe cîmpul *ranch*-ului Quien Sabe. Călăreții struniră caii.

— Locomotiva a trecut singură pe lîngă mine, spuse S. Behrman. Băieți, cred că aici a sărit jos din ea.

Înainte de a răspunde careva, copoii începură să latre, semn că adulmecaseră urma.

— El a fost ! strigă S. Behrman. Dați-i drumul, băieți !

Călăreții se repeziră înainte după cîini. S. Behrman se urcă greoi în șa, gîfîind, leoarcă de sudoare, ștergîndu-și cutele de grăsime de deasupra gulerului hainei, și se luă după ceata de călăreți, tropotind departe în urmă, cu pîntecele lui mare și bărbia tremurătoare clătinîndu-i-se în mersul calului.

— Ce mai zi ! murmură el. Ce mai zi !

Urma lăsată de Dyke era proaspătă — mergeau după ea tot atît de ușor ca și cînd ar fi rămas pe zăpada nou căzută. Peste puțin, potera dădu năvală la casa tarlalei. Cei doi portughezi erau încă acolo,

holbîndu-se la călăreţi, grozav de miraţi de tot ce se întîmpla.

Da, da, Dyke fusese acolo, nu era o jumătate de oră de cînd îi ameninţase. Luase un cal şi pornise în galop spre miazănoapte, către coline, spre izvoarele pîrîului Broderson Creek.

Porniră din nou în galop prin grîul crud, călcîndu-l în picioarele cailor, în timp ce cîinii, aţîţaţi, adulmecau urma, lătrînd necontenit. Oamenii, pe cai odihniţi, luaţi de la casa tarlalei, se aplecau înainte în şei, dînd pinteni fără cruţare. S. Behrman se clătina departe în urmă.

Fugărit astfel, în cîmp deschis, unde nu putea să se ascundă nicăieri, era uimitor cît le dădea de lucru tîlharul acela. Trecură dincolo de garduri, a căror sîrmă ghimpată fusese tăiată de pumnalul fugarului. Începea urcuşul. Colinele erau aproape. Totuşi, urmărirea continua. Soarele, de multă vreme trecut de amiază, începuse să scapete. Avea oare să se însereze înainte de a sfîrşi cu el?

— Priviţi! Priviţi! Uite-l! Repede! Uite-l colo!

Îndreptîndu-şi privirile în direcţia în care arătase Delaney, văzură cu toţii, sus, pe povîrnişul pleşuv al colinei celei mai apropiate, silueta unui călăreţ ieşind dintr-un hăţiş şi urcînd repede, într-un galop chinuitor. Deodată scoaseră un strigăt: calul căzuse, zvîrlind călăreţul din şa. Omul se ridică în picioare, prinse dîrlogii, îi scăpă, şi calul o luă la goană înainte. Omul se opri o clipă, privi de jur împrejur, zări urmăritorii care se apropiau, se întoarse şi dispăru în hăţiş. Delaney dădu un chiot asurzitor.

— Am pus mîna pe tine!

Călăreţii se repeziră care încotro pe costişe şi prin viroage, urma fiind acum atît de proaspătă, încît putea fi zărită cu uşurinţă de toţi. Urcau după ea pas cu pas, din greu, cu furie, cu înverşunare. Clipele se scurgeau. Trecură prin matca secată a unui pîrîu, săriră peste un gard, străbătură un hăţiş de *manzanita*, un tăpşan cu ovăz sălbatic, unde se hîrjoneau nişte vite; o luară apoi printr-un *arroyo* plin de tufe de *chaparral* şi de stejari pitici. Deodată izbucni o

răpăială de împuşcături. Toţi începuseră să tragă, ca la comandă. Unul dintre locţiitorii şerifului se aplecă înainte, în şa, ducîndu-şi mîinile la faţă, şi sîngele îi ţîşni printre degete.

În sfîrşit, Dyke fusese încolţit. Rezemat cu spatele de o stîncă, ascuns după rădăcinile unui copac prăbuşit ca în dosul unui meterez, pîndea, cu pistolul fumegînd în mînă.

— Dyke, eşti arestat! strigă şeriful. Nu mai are nici un rost să te împotriveşti. Tot ţinutul e în picioare.

Dyke trase. Glonţul spintecă piciorul dinainte al calului pe care se afla şeriful.

Ceilalţi călăreţi, în total patru oameni — locţiitorul rănit, scos din luptă după prima împuşcătură a lui Dyke, fusese dus de acolo — săriseră din şa după primul schimb de focuri şi se adăpostiseră după stînci şi copaci. Nu puteau să lupte călare pe coclaurile acelea. Între timp, Dyke susţinea un foc viu, deşi ştia că, îndată ce-şi va descărca pistolul, nu va mai avea timp să-l încarce din nou.

— Dyke, strigă din nou şeriful, pentru ultima oară te somez să te predai!

Dyke nu răspunse. Şeriful, Delaney şi Christian se sfătuiră tustrei cu glas scăzut, apoi Delaney şi Christian se îndepărtară, făcînd un mare ocol, ca să cadă oarecum la stînga şi în spatele lui Dyke.

În clipa aceea sosi la faţa locului şi S. Behrman. Nu se putea spune ce îl aducea pe reprezentantul Căii Ferate în faţa pistolului lui Dyke: curajul, sau imprudenţa? Poate să fi fost într-adevăr un om curajos. Poate că, străduindu-se să se ţină bine pe spatele calului său, care urca din greu, nu observase că se afla atît de aproape de locul luptei. Fără îndoială că nu-i văzuse pe oamenii care stăteau culcaţi la adăpostul stîncilor şi copacilor. Mai înainte de a apuca să-l prevină careva, se ivi pe tăpşan, la mai puţin de treizeci de paşi de ascunzişul lui Dyke.

Acesta dădu cu ochii de el. Iată-l pe vrăjmaşul cel mai cumplit, cel mai urît dintre toţi, omul care-l lăsase sărac, care-l scosese din minţi şi-l împinsese la crimă, care îndemnase la urmărirea aceea fără răgaz

de-a lungul ultimelor săptămîni îngrozitoare. Sfidînd moartea, Dyke sări deodată în sus și se repezi spre el. La vederea acestui om, uitase și de sine și de toate. Ar fi murit bucuros numai să-l vadă pe S. Behrman dîndu-și duhul înaintea lui.

— Am pus mîna pe tine! strigă el, năpustindu-se spre S. Behrman.

Cînd Dyke apăsă pe trăgaci, gura pistolului nu era nici la zece picioare de uriașul pîntece al lui S. Behrman. Dacă ar fi trimis glonțul, soarta lui S. Behrman ar fi fost pecetluită, dar tocmai în clipa aceea, singura dintre toate, cartușul nu luă foc.

Cu o neașteptată sprinteneală, S. Behrman sări din șa și, ținînd calul între el și Dyke, aplecîndu-se, o luă la fugă în zigzag, de la un copac la altul. Ratînd primul foc, Dyke trase încă o dată și încă o dată după dușmanul lui, descărcîndu-și pistolul, fără să-i pese ce se va mai întîmpla după aceea. Trăgea cu înverșunare, orbește, și, mai înainte de a-și putea scoate pumnalul, toți urmăritorii săriră pe el.

Fără un plan dinainte stabilit, fără a aștepta vreun semnal, răspunzînd impulsului spontan de a prinde ocazia prielnică, urmăritorii, Delaney și Christian, de o parte, șeriful și locțiitorul teafăr, de cealaltă, se năpustiră asupra lui. Nu traseră. Voiau să-l prindă viu. Unul dintre ei smulsese un lasou de la oblîncul șeii, și acum încercau să-l lege.

Săriseră patru împotriva unuia — patru bărbați cu legea de partea lor, împotriva unui om scos în afara legii, rănit, pe jumătate înfometat, istovit de zile și nopți de hăituire, doborît de nesomn, de sete, de lipsuri și de nesiguranța permanentă, obsedantă, chinuitoare.

Se năpustiră asupra lui din toate părțile, înșfăcîndu-l de picioare, de brațe, de gît, de cap, lovindu-l, apucîndu-l, smucindu-l, căzînd la pămînt, rostogolindu-se încoace și încolo, cînd dedesubt, cînd deasupra, clătinîndu-se înainte, răsturnîndu-se înapoi.

Totuși, Dyke lupta mereu, din răsputeri. S. Behrman îi vedea cînd și cînd fața învăpăiată, ochii injectați, părul încîlcit, ud de sudoare, în ghemul de oa-

meni care se zbătea, se zvîrcolea, în vălmășagul de trupuri răsucite, de brațe încleștate, de picioare încordate. Ba era doborît, pironit la pămînt de doi oameni care-i înșfăcaseră picioarele, ba se ridica pe jumătate, luptînd într-un genunchi, ba sărea din nou în picioare, cu jumătate din dușmani în spate. Puterea lui uriașă părea că se dublase. Cînd îi țineau brațele, lovea cu capul ca un taur. O clipă, credeai că sînt gata-gata să-l țintuiască zdravăn la pămînt, dar, deodată, își smucea un braț, un picior, un umăr, și ghemul care nu mai mișcase, pironindu-și victima la pămînt, se desfăcea din nou atunci cînd el izbutea să zvîrle pe unul din spate, răsucindu-se, plin de sînge, zbătîndu-se, zvîrcolindu-se, sărind încoace și încolo cu pumnii lui uriași, care loveau ca niște ciocane, dîndu-se înapoi, tîrîndu-i, trăgîndu-i și pe ceilalți după el.

De mai multe ori scăpă din mîinile tuturor, rămînînd o clipă aproape liber, gîfîind, rotindu-și ochii în toate părțile, cu hainele sfîșiate, sîngerînd, scăldat în sudoare — o imagine groaznică. Aproape liber! Șeriful strigă cu răsuflarea tăiată:

— Pe dumnezeul meu, o să ne scape din nou!

S. Behrman urmărea lupta satisfăcut.

— Asta poate însemna încăpățînare, dar în nici un caz înțelepciune, comentă el.

Totuși, oricît ar fi izbutit Dyke să scape din strînsoare, din ghearele care-l strîngeau, îl încătușau din toate părțile, oricît ar fi putut să desfacă, să risipească ghemul de dușmani care tăbărîseră pe el, oricît ar fi putut să-i zvîrle din spate, unul sau altul i se agăța mereu, orbește, de un braț sau de un picior, gîfîind, înșfăcîndu-l necruțător, crud, cum înșfacă dulăii un lup.

În cele din urmă, doi dintre ei izbutiră să împreune încheieturile mîinii lui Dyke, astfel încît șeriful să-i poată pune cătușele. Chiar și atunci, însă, Dyke își apropie mîinile și, folosindu-se de cătușe ca de o armă, îl dădu grămadă pe Delaney, lovindu-l năprasnic în frunte. Nu putu însă să se mai apere multă vreme de atacurile din spate, și lasoul fu în sfîrșit petrecut în

jurul trupului său, țintuindu-i brațele. Acum nu mai avea nici un rost să se împotrivească.

Locțiitorul rănit ședea rezemat de o stîncă, ținîndu-și cu amîndouă mîinile falca zdrobită. Calul șerifului, cu piciorul rupt, fu împușcat. Delaney avea o rană mare de la tîmplă pînă la falcă. Încheietura mîinii drepte a șerifului fusese pur și simplu dislocată, iar cel de al doilea locțiitor era atît de istovit, încît trebui ajutat ca să ajungă pînă la calul lui. Dar Dyke fusese prins.

Căzu deodată într-o stare de apatie aproape de inconștiență, nemaiputînd nici să meargă. Îl urcară pe Șarg. S. Behrman îl sprijinea, iar șeriful mergea pe jos, ducînd calul de dîrlogi. Micul convoi coborî astfel de pe coline, cotind spre Bonneville. Acolo avea să fie formată o garnitură specială, un vagon și o locomotivă, fugarul urmînd să doarmă în noaptea aceea în închisoarea din Visalia.

În cele din urmă, Delaney și S. Behrman rămaseră în urma cavalcadei. La un moment dat, Delaney se întoarse către patronul său.

— Ei, șefule, spuse el, gîfîind și oblojindu-și fruntea, l-am *înhățat !*

CAPITOLUL 6

În vara aceea, Osterman seceră grîul înaintea tuturor celorlalți *ranchers*, și îndată ce recolta fu în hambare, organiză o vînătoare de iepuri. Ca și serata pe care o dăduse Annixter cu prilejul terminării grajdului, vînătoarea trebuia să fie un eveniment la care să ia parte toată suflarea din împrejurimi. Goana urma să înceapă în tarlaua de la apus a *ranch*-ului lui Osterman, înaintînd spre sud-est, ajungînd în partea de miazănoapte a *ranch*-ului Quien Sabe, pe care Annixter nu semănase grîu, și sfîrșind pe coline, la izvoarele lui Broderson Creek, unde trebuia să se organizeze o mare petrecere cîmpenească.

În ziua vînătorii, dis-de-dimineață, în fața grajdurilor din Los Muertos, în timp ce Harran și Presley puneau șeile pe cai, Phelps, vătaful, spuse:

— Aseară am fost în oraș, unde am auzit că Christian trage de Ruggles ca să-l pună în posesie aici, la Los Muertos, și că Delaney cere același lucru pentru Quien Sabe.

Misit de terenuri și văr al lui S. Behrman și unul dintre principalii actori în drama prinderii lui Dyke, acest Christian se prezentase în calitate de cumpărător al *ranch*-ului Los Muertos atunci cînd Calea Ferată reevaluase terenurile din jurul orașului Bonneville.

— Pretinde, urmă Phelps, că atunci cînd a cumpărat *ranch*-ul Los Muertos, Calea Ferată i-a garantat netulburată posesie, și vrea să-l ia în stăpînire din timp, ca să culeagă recolta.

— Asta-i cusută cu ață albă, bombăni Harran, vîrînd zăbala în gura calului. Christian ăsta n-a cumpărat *ranch*-ul Los Muertos, cum n-a cumpărat nici Delaney *ranch*-ul lui Annixter! Calea Ferată a evaluat *ranch*-ul Quien Sabe la vreo zece mii de dolari, ba chiar la cincisprezece, și Delaney nu cred că are bani nici pentru un cal ca lumea! Ticăloșii, nici măcar nu *încearcă* să salveze aparențele! Cu ce să cumpere Christian *ranch*-ul Los Muertos? Nimeni din Bonneville n-are atîția bani! Șarlatani blestemați! Își închipuie că nu ne dăm seama că sînt amindoi uneltele lui S. Behrman. Ei bine, dacă au să-și ia prea mult nasul la purtare, o să le retezăm noi ghearele! strigă el deodată cu înverșunare.

— Cum e cu putință, întrebă Presley cînd ieșiră călări din curtea grajdului, cum e cu putință, Harran, ca indivizii de la Calea Ferată să-și facă astfel de cap înainte de a se pronunța Curtea Supremă?

— Păi, nu știi cum argumentează ei? mormăi Harran. Pretind că procesele pendinte la Curtea Supremă nu sînt cazuri tip, așa cum spunem noi, că întrucît nici Annixter, nici tata n-au făcut recurs, deciziile rostite în apel au rămas definitive. O perfidie fără margini, dar n-o să le meargă! Cu liga nu-i de joacă! Deocamdată nu îndrăznesc ei să vină încoace. Ehei,

Pres, numai să încerce să se atingă de vreunul din *ranch*-urile de pe aici, şi-ar fi întîmpinaţi cu răpăitul a şase sute de puşti! La naiba, ar trebui să aducă un regiment din trupele federale ca să ne alunge de pe pămîntul nostru. Da, dragul meu, îşi dau ei seama că de astă dată liga va reacţiona!

În timp ce Presley şi Harran mergeau la trap pe County Road, întîlneau mereu sau depăşeau alţi călăreţi, precum şi şarete, brecuri, docare, ori chiar căruţe cu coviltir, care înaintau în aceeaşi direcţie, pline de invitaţi de la fermele din împrejurimile oraşului Bonneville, care se duceau la vînătoarea de iepuri. Erau aceiaşi oameni, gătiţi în haine de sărbătoare, care fuseseră şi la serata lui Annixter — fete în rochii de muselină, cu pălării de vară, bărbaţi cu halate de in, împotriva prafului, peste costumele negre, femeile vîrstnice în rochii de stambă înflorată sau cu picăţele. Multe dintre femei îşi scoseseră pălăriile, căci ziua era foarte caldă, şi, împachetate în ziare prinse cu ace, le puseseră sub banchete, sau îşi vîrîseră batistele sub gulerele rochiilor, înnodîndu-le la gît, spre a se feri de praf. Căldări galvanizate, acoperite cu grijă, în care erau puse merinde pentru prînz, atîrnau de osiile vehiculelor. Copiii mai mici — băieţii, cu gulere mari, plisate, fetele, cu ghetuţe care le strîngeau — şedeau de o parte şi de alta a briştilor, cu picioarele atîrnînd, mîncînd banane şi picromigdale, privind de jur împrejur, absenţi, cu ochi mari, inexpresivi. Legaţi de osii, cîinii se ţineau după copitele cailor, cu limbile scoase, pline de praf.

Soarele Californiei se revărsa ca o avalanşă copleşitoare. Pîrjolite de arşiţă, colinele se zăreau roşcate, brăzdate de crăpături. Iarba şi ovăzul sălbatic, veşted, uscat, scrişneau sub picioare ca nişte filamente de sticlă. Drumurile, gardurile care le mărgineau, ba chiar şi frunzele şi crengile copacilor erau îngroşate, cenuşii de praf. Toate culorile peisajului păliseră, arse de soare, cu excepţia porţiunilor irigate, care licăreau verzi ca nişte oaze în pustietatea roşcat-gălbuie.

Grîul, care dăduse în pîrg, trecînd de la gălbui-pal la auriu şi de la acesta la roşcat, se întindea din zare

în zare ca un covor uriaş. Cît vedeai cu ochii, nu se zărea altceva decît marea nesfîrşită de grîu copt, fremătînd sonor în rarele adieri ale vîntului cald de la sud-est.

Pe măsură ce Harran şi Presley înaintau pe County Road, numărul vehiculelor şi al călăreţilor sporea. Îi ajunseră din urmă pe Hooven şi pe ai lui. Aceştia se aflau într-o căruţă, în spatele căreia era legat un cal de şa. Nemţişorul, gătit cu o veche redingotă a lui Magnus Derrick şi cu o pălărie nouă, de pai, cu boruri mari, trona pe capră, împreună cu *missis* Hooven. Mezina, Hilda, şi fiica mai mare, Minna, şedeau în spatele lor pe o scîndură sprijinită pe cele două laturi ale căruţei. Presley şi Harran se opriră şi le strînseră mîinile.

— Uitaţ, strigă Hooven, scoţînd la iveală o puşcă veche, dar foarte bine păstrată, uitaţ, *bei Gott*, eu loat plocon pentru iepur. Feteţ, chint o s-o ia la fuga şi-mi ese nainte, ochesc cu puşca... şi... pum, pum! Am prins pe el.

— Poliţaii n-au să te lase să tragi, Bismarck, îi spuse Presley, uitîndu-se la Minna.

Hooven se aplecă vesel spre călăreţi.

— Ho! La naipa, asta-i gluma foarte pun, eu... şi eu sint *Polizei*, hohoti el nespus de vesel şi-şi plesni genunchiul.

Socotind că era grozavă, o repetă apoi toată ziua. „Toml Presl zice: «*Polizei* n-o să te las să traji, Bismarck», tar eu: «*Ach, Gott*, eu nu sint *Polizei*?»"

Cei doi prieteni îşi văzură de drum. Presley se tot gîndea la Minna Hooven. Era tare drăguţă în rochia ei curăţică, roz, cu pălăriuţa de pai, ieftină, ca de marinar, cumpărată la Bonneville. Avea părul negru cu reflexe albăstrii, faţa albă de tot, buzele roşii ca sîngele, şi ochii de un albastru-verzui, era tare drăguţă, neîndoielnic! Mereu îi dădeau tîrcoale o mulţime de curtezani. Poveştile ei de dragoste erau pe buzele tuturor celor de la Los Muertos.

— Bine mi-ar părea ca fata lui Hooven să n-o ia razna, îi spuse Presley lui Harran.

— Oh, să ştii că e o fată cuminte, răspunse acesta. N-are nimic vicios în ea. Cred că se va mărita cu şeful echipei de la canalul de irigare.

— Da, da, fără îndoială că e cuminte, se grăbi Presley să încuviinţeze, numai că e prea frumuşică pentru o fată săracă, şi, în afară de asta, prea sigură de frumuseţea ei. La oraş, urmă el, asemenea fetişcane o iau razna foarte uşor...

În preajma cîrciumii lui Caraher era îmbulzeală mare. Cai de şa şi o mulţime de docare se înghesuiau unde se găsea cît de puţină umbră, sau erau legaţi de gard în faţa jgheabului cu apă. Trei dintre arendaşii portughezi de pe *ranch*-ul lui Broderson şi cîţiva muncitori de la atelierele de cale ferată din Bonneville zăceau pe terasă, de pe acum beţi turtă.

Tineri — singuri sau în grupuri — ieşeau din cîrciumă ştergîndu-şi buzele cu mişcări piezişe ale mîinilor. De jur împrejur era mare forfotă, ca de obicei duminica dimineaţa.

Şiruri de vehicule se scurgeau şuvoi prin Bonneville, sporind la fiece colţ de stradă. Pe Upper Road se iveau mereu, venind de la Quien Sabe şi de la Guadalajara, alte şi alte pîlcuri de oameni, hispano-mexicani de la oraş — tineri oacheşi pe cai jucăuşi, fete cu ochi negri şi mame de familie cu rochii în care dominau roşul, negrul şi galbenul, mulţi portughezi cu salopete nou-nouţe, fumînd ţigări de foi, lungi şi subţiri. Îşi făcu apariţia chiar şi *pater* Sarria.

— A, exclamă Presley deodată, uite-i pe Annixter şi pe Hilma! Şi-a găsit calul.

Rancher-ul de la Quien Sabe, în cizme cu şiret pînă sus, cu sombrero, cu ţigara între dinţi, urma călare cabrioleta. Hilma şi *missis* Derrick şedeau pe bancheta din spate, iar tînărul Vacca mîna caii în faţă. Harran şi Presley se înclinară, scoţîndu-şi pălăriile.

— *Hello, hello,* Pres! strigă Annixter pe deasupra capetelor mulţimii, ridicîndu-se în scări şi fluturînd mîna. Frumoasă zi! Ce de lume, ce ziceţi?! Ascultaţi, după ce se termină întrecerea şi cînd o începe lumea să se risipească, veniţi să prînziţi cu noi. Vă aşteptăm pe amîndoi. *Hello*, Harran, *Governor* unde e?

— Nu vine, strigă Harran peste umăr, în timp ce puhoiul îl îndepărta de Annixter. A rămas cu bătrînul Broderson la Los Muertos.

Mulţimea ieşi din oraş, răspîndindu-se pe cîmpul *ranch*-ului lui Osterman. Cai şi vehicule veneau din toate părţile spre mirişte, îndreptîndu-se către locul de întîlnire. Casele lui Osterman rămăseseră la răsărit. Şuvoiul invitaţilor iuţea pasul — începea să fie cam tîrziu — spre stîlpul pe care flutura un steag roşu. În jurul stîlpului se strînsese de pe acum un mare număr de docare şi cai. Începuseră să apară şi vătafii puşi să ţină rînduială. Hooven coborî din căruţă, îşi înfipse semnul distinctiv, alb, la pălărie şi încălecă. Osterman, într-un elegant costum de călărie englezesc, galopa încoace şi încolo pe cel mai bun pursînge al lui, schimbînd glume cu unul şi cu altul, tachinînd în stînga şi-n dreapta, cu gura lui mare întinsă într-un permanent zîmbet prietenos.

— Staţi, staţi ! strigă el pe neaşteptate, repezindu-se înaintea lui Presley şi a lui Harran şi fluturîndu-şi cravaşa.

Convoiul de vehicule se opri cu caii îndreptaţi spre răsărit. Linia hăitaşilor începuse să se înfiripe. Vătafii strigau, se frămîntau, galopau de colo-colo, asudînd, zorindu-l pe unul să meargă mai înainte, poruncindu-i altuia să se dea înapoi, rînduind miile de vehicule şi de călăreţi într-un şir lung, curbat, ca o semilună larg deschisă. Aripile semilunii, sub comanda vătafilor, erau uşor împinse înainte. Departe, în faţa centrului, Osterman îşi ocupa locul de comandant, încîntat la culme de rolul lui, îmboldindu-şi calul să joace sub el, pozînd pentru mulţime.

— Şpuneţ, sint gata se încep curint ? întrebă *missis* Hooven, care se aşezase, în locul soţului ei, pe capră.

— Niciodată nu mi-a fost atît de cald, murmură Minna, făcîndu-şi vînt cu pălăria.

Părea că totul e gata. Pretutindeni domnea o voioşie înfrigurată. Pe miriştea netedă se întindea nesfîrşita linie de cai şi de vehicule. La cea dintîi privire, să tot fi fost acolo vreo cinci mii de oameni. Era una din cele mai mari vînători organizate vreodată. Oa-

menii se uitau în toate părţile, nerăbdători — nu se dădea de loc plecarea. Marea semilună stătea nemişcată sub soarele arzător. Ici şi colo răsunau glume:

— Ei, daţi-i drumul careva!

— Poftiţi în vagoaneeee!

— Of, în curînd o să prind rădăcini aici!

Unii încercau o plăcere malițioasă strigînd:

— Aaaa, uite că pornim!

— Of, în sfîrşit!

— Ei, s-a dat semnalul!

Asemenea glume induceau în eroare de fiecare dată pe cineva din linie. Vreun bătrîn sau vreo bătrînă, nerăbdători, tari de ureche, puneau mîna pe hăţuri şi porneau. Numaidecît erau siliţi însă de cel mai apropiat vătaf să intre înapoi în rînd. De fiecare dată şotiile acestea stîrneau rîsetele celor mai apropiaţi. Toţi făceau haz de cel păcălit, iar mucalitul îl lua în balon pe faţă:

— Hei, ia fă-te-ncoa!

— Uşurel, uşurel!

— Încetişor, tataie! Copăcel!

— Nu cumva vrei să prinzi toţi iepurii doar mătăluţă?

Într-un tîrziu, cîţiva începură iar să se ţină de feste.

— Ia spuneţi, mult om mai aştepta păcăliciul ăla?

— Ce păcălici?

— Păi nu ştiţi că nu poţi vîna iepuri fără păcălici?

— Ce-i acela „păcălici"?

— Ia te uită! Nu ştie ce-i păcăliciul! Nu poţi să vînezi fără păcălici! Pete s-a dus înapoi să-l aducă!

— Ei, îţi baţi joc! Nu există aşa ceva.

— Păi bine, da' ce crezi că *aşteptăm* noi aici?

— Ei, ia uitaţi-vă, uitaţi-vă! strigară nişte femei de sub un coviltir. Uitaţi-vă, colo au pornit.

Într-adevăr, părea că extremitatea îndepărtată a liniei se pusese în mişcare. Deasupra ei se ridica praful.

— Au pornit? Noi de ce nu pornim?

— Aş! Ţi-ai găsit! Uite, se opresc!

— Nu se opresc!

— Da' noi de ce n-om porni?

Unul sau doi făcură cîţiva paşi înainte. Cel mai apropiat vătaf le strigă mînios :

— Dă-te înapoi, dă-te înapoi !

— Păi, uite, colo au pornit !

— Dă-te înapoi, cînd zic !

— Unde-i păcăliciul ?

— Ia te uită, o să rămînem de căruţă. În partea aia toţi au pornit.

Alt vătaf veni în galop de-a lungul liniei, strigînd :

— Hei, ce se petrece aici ? De ce n-aţi pornit ?

Izbucni o larmă asurzitoare. Toată lumea răsuflă în acelaşi timp, prelung :

— Ohhhhh !

— Pornim, în sfîrşit.

— Adevărat, sau chiar că i-a dat drumul.

— Nu uitaţi să ţineţi alinierea. Nu mergeţi prea repede.

Vătafii se repezeau încoace şi încolo pe caii lac de sudoare, spre locurile în care linia ieşea înainte, şi strigau vînturînd din mîini :

— Mai încet, mai încet... Opreşte-te !... Stai ! Ţineţi aproape. Vreţi să fugă toţi iepurii printre dumneavoastră ?

Un vuiet învălmăşit se ridica în văzduh — scîrţîitul osiilor, hurducăturile obezilor de fier peste bulgării uscaţi, pîrîitul miriştii fragede sub copitele cailor, hămăitul cîinilor, larma conversaţiilor şi rîsetele oamenilor.

Întreaga linie — cai, docare, căruţe, brişti, cîini, bărbaţi mai vîrstnici şi mai tineri, pe jos, înarmaţi cu măciuci — păşea încet peste cîmp, stîrnind un nor de praf care plutea ca fumul pe deasupra tuturor. Domnea o atmosferă veselă, însufleţită. Toţi erau în cea mai bună dispoziţie, strigînd de la vehicul la vehicul, rîzînd, turuind, glumind. Garnett, de la *ranch*-ul Ruby, şi Gethings, de la *ranch*-ul San Pablo, amîndoi călări, se pomeniră unul lîngă altul. Ignorînd vînătoarea şi voioşia dimprejur, discutau îndelung şi serios o eventuală urcare la preţul griului. Dabney, tot călare, se ţinea după ei, ascultînd atent fiece cuvînt, dar neîndrăznind să facă vreo remarcă.

Missis Derrick şi Hilma stăteau pe bancheta cabrioletei, în spatele tînărului Vacca. *Missis* Derrick, puţin buimăcită la vederea atîtor oameni strînşi laolaltă, gîndindu-se înspăimîntată cîţi iepuri aveau să fie ucişi, şedea absentă, cu ochii ei de fată tînără neliniştiţi, plini de o tristeţe nedefinită. Hilma, foarte însufleţită, se apleca în toate părţile, nerăbdătoare să vadă totul, uitîndu-se după iepuri, punîndu-i nenumărate întrebări lui Annixter, care călărea alături de cabrioletă.

Schimbarea ce se vădise în Hilma încă din noaptea faimoasei serate părea să se apropie acum de punctul culminant. În caracterul ei se dezvăluia tot mai mult un nou aspect, o demnitate conştientă — fata devenise femeie, şi acum femeia devenea mamă. Sfiala, stîngăcia fetei în care se trezea femeia dispăruseră. Emoţia, necunoscutul tulburător al vieţii de femeie, o taină pentru ea, pierea tot mai mult. Răsărea maternitatea, îi revenea vechea simplitate de pe timpul cînd era fată. Acum însă nu mai era simplitatea ignoranţei, ci a înţelegerii depline, simplitatea împlinirii, simplitatea măreţiei vieţii. Acum privea lumea în ochi fără teamă. În sfîrşit, vălmăşagul gîndurilor ei, ce roiau ca nişte păsări înspăimîntate, se limpezea, se statornicea de la sine, şi ieşea din el liniştită, senină, luîndu-şi în primire prerogativele divine, ca o regină domnia unui regat al păcii veşnice.

Da, purta acum pe frunte o cunună, cununa unei gingăşii pline de farmec, înduioşătoare, ca gingăşia unei mîngîieri. În jurul ei plutea aureola nevăzută a iubirii. Iubirea sclipea în ochii ei mari, căprui. Iubirea, reflexul cununii de pe frunte, radia tainic din părul ei des, şaten-închis. Iubirea îi împodobea ca un şirag de nestemate gîtul ce cobora sculptural spre umeri, iubirea fără cuvinte, tandră adia de pe buzele ei întredeschise, adia gingaş, ademenitor, ca un fluid electric, de-a lungul braţelor albe, durdulii, pînă în vîrfurile degetelor trandafirii. Ca notele unei muzici necunoscute, iubirea îi vibra în timbrul profund, catifelat al glasului.

Annixter, ciudatul, impulsivul ei soț, sub înrîurirea soției care devenise mamă, stăpînit ceas de ceas de acest simțămînt nobil, gingaș, și de acela al dragostei, în timp ce instinctele tatălui îl și prindeau în mreje, plămădindu-se în inima lui, Annixter fremăta în pragul unei transformări adînci. Asprimea, cruzimea masculină se topeau repede în sufletul lui. Într-o seară, întorcîndu-se tîrziu din oraș, unde avusese treburi, o găsise pe Hilma adormită. Această seară îi rămăsese întipărită în suflet. Simțămîntul fericirii fără margini, izvorîtă din dragostea pe care o dăruia și o primea, bucuria că Hilma *avea încredere* în el, convingerea că nu merita acea fericire, recunoștința nemărginită, umilă pentru faptul că Dumnezeu îl alesese pe el dintre toți oamenii pentru o atît de mare bucurie, toate acestea îl făcuseră să îngenunche pentru întîia oară în viața lui agitată, aprinsă, de luptător. Se rugă, nici el nu știa cu ce cuvinte vagi, cu ce gînduri mute, hotărînd aprig să meargă pe calea cea dreaptă, să răscumpere într-un fel darul pe care i-l hărăzise Dumnezeu.

Unde altădată s-ar fi gîndit numai la sine, acum se gîndea numai la Hilma. Nu sosise încă ziua cînd gîndurile sale să poată trece dincolo de Hilma, la *aproapele* lui, la toți semenii. Ajunsese deocamdată la pruncul încă nenăscut și, așa cum fusese în cazul lui *missis* Dyke, simțămintele i se revărsaseră îmbrățișînd un alt copil și o altă mamă, legată de el. Și asta din omenie, din milă. Plecînd de la acest punct, structura sa sufletească avea să evolueze tot mai mult, pînă ce, în clipa potrivită, avea să cuprindă toți bărbații, și toate femeile, toate ființele omenești, și firea lui intolerantă, egoistă, fără a-și pierde vrednicia înnăscută, avea să devină îngăduitoare, mărinimoasă, blîndă, miloasă.

Deocamdată, cele două laturi ale firii sale se înfruntau încă. Trebuia să dea o luptă, încă una, cea din urmă și cea mai aprigă, trebuia să țină piept dușmanului care-i amenința căminul, vatra. Atunci, după ce-și va dobîndi pacea, evoluția sa sufletească avea să continue.

Hilma privea din cabrioletă cîmpia deschisă dinaintea liniei hăitaşilor care inaintau.

— Unde-s iepurii? îl intrebă ea pe Annixter. Nu se vede nici unul.

— Sînt încă departe, înainte, răspunse acesta. Uite, ia binoclul.

Îi întinse binoclul. Dînsa îl potrivi la ochi.

— O, da! Îi văd, îi văd. Se zăresc cinci sau şase, dar foarte departe...

— Ehei, urecheaţii sînt iuţi de picior, nu glumă!

— Adevărat. Vai, cum fug, parcă-s nişte punctuleţe! Cînd şi cînd se opresc pe lăbuţele dinapoi, cu urechile ciulite.

— Uite unul aproape!

La vreo douăzeci de iarzi, ditamai iepuroiul parcă ţîşni din pămînt, îndepărtîndu-se în salturi grozave, ţinînd drept în sus urechile lui sure, negre spre vîrfuri, şi se făcu nevăzut, făptura cenuşie pierzîndu-se pe fondul cenuşiu al cîmpului.

— Ce mare era!

— Uite colo altul! Uite-l!

— Da, da, oh, priveşte-l cum fuge!

Pe întinsul cîmpului, la început în aparenţă pustiu, lipsit de orice viaţă, unde nu păreau să existe ascunzişuri decît cel mult pentru un şoricel-de-cîmp, pe măsură ce înainta linia hăitaşilor, săreau iepuri din toate părţile. În primele clipe ţîşnea cînd şi cînd cîte unul, apoi, pe măsură ce goana continua, cîte doi şi cîte trei. Se îndepărtau în salturi, şi la un moment dat se opreau, ridicîndu-se pe lăbuţele dinapoi, cu urechile ciulite, apoi, cînd erau ajunşi din urmă de alţii se ghemuiau la pămînt, cu urechile lipite de cap, şi o luau la goană din nou, făcînd un ocol, întorcîndu-se pe urmele lor, zvîrlindu-se înainte fulgerător, pierind din vedere, pentru ca în locul lor să răsară alţii.

Încet-încet, numărul iepurilor de pe întinderea miriştii dinaintea liniei hăitaşilor sporea, şi toţi făceau fel şi chip de giumbuşlucuri. Nu vedeai doi ale căror mişcări să semene. Unul se lungea la pămînt cu îndărătnicie într-o gropiţă de pe cîmp, între doi bulgări de pămînt, pînă ce copitele cailor aproape că-l călcau,

sărind din ascunziș în ultima clipă. Alții fugeau înainte, dar la cîțiva iarzi se opreau deodată, adulmecînd înainte o primejdie mai mare decît în urmă. Alții, surprinși în ultima clipă, săreau cît colo și se întorceau pe urmele lor, repezindu-se orbește printre vehicule, căutînd înnebuniți scăpare. De fiecare dată izbucnea o larmă asurzitoare.

— Nu-l lăsați să scape, nu-l lăsați să scape !

— Uite-l colo ! Colo !

Cornurile vuiau, clopotele sunau, iar tingirile, bătute, zăngăneau asurzitor. Vînatul fie că scăpa, fie că, zăpăcit de zgomot, se repezea înapoi, valvîrtej, ca și cînd viața i-ar fi atîrnat de un fir de păr. La un moment dat, un iepure năuc sări drept în poala Annei Derrick, care ședea în cabrioletă, apoi țîșni de acolo ca o săgeată.

— Sărmană ființă înfricoșată ! exclamă *missis* Derrick, care, multă vreme după aceea, simți pe genunchi atingerea celor patru lăbuțe dîrdîind de spaimă, atingerea trupșorului îmblănit, tremurător, a inimioarei aceleia ce zvîcnise nebunește pe inima ei.

Spre prînz, prin binoclul lui Annixter se zăreau o puzderie de iepuri care săreau, se aruncau într-o parte și alta, se întorceau, fugeau încolo și încoace — un vălmășag de urechi agitate, de cozi și de piciorușe care trepidau. Aripile liniei vehiculelor începură să înainteze, îndreptîndu-se către centru. *Ranch*-ul lui Osterman rămăsese în urmă. Goana continua acum pe ogoarele *ranch*-ului Quien Sabe.

Lucru ciudat, treptat, iepurii se arătau mai puțin zăpăciți. Nu mai fugeau nici atît de departe și nici atît de repede, ci săreau cîțiva pași și se ghemuiau la pămînt, cu urechile date pe spate. Treptat, hăitașii începură să se strîngă în jurul grosului turmei de iepuri. Cu fiece clipă turma sporea. Acum nu mai erau mii, ci zeci de mii. Un adevărat furnicar.

Se îngrămădeau tot mai mulți și mai mulți. Oriunde te uitai, nu se vedea decît o masă clocotitoare de iepuri. Flancurile liniei vehiculelor începuseră să se apropie. În depărtare se zărea țarcul. Masa fluidă a iepurilor parcă începuse să se solidifice, să se închege.

Mai înainte iepurii se aflaseră la vreo trei picioare unii de alţii, dar încet-încet se apropiaseră într-atît încît, în cele din urmă, săreau unii peste alţii.

Priveliştea era tot mai ciudată. Pe cîmp nu se mai zărea un furnicar, o masă de vieţuitoare, ci o mare ce se tălăzuia învălmăşit, zvîrcolindu-se fără contenire, săltînd, prăbuşindu-se, vînzolită de forţe nevăzute. Liniştea ce se lăsa uneori pe neaşteptate ici şi colo, în masa vie, înceta deodată, şi în locul ei se dezlănţuia o vîltoare iscată de spaimă. Spaima se răspîndea, stîrnind o goană oarbă, deznădăjduită, o învălmăşeală cumplită de mii de spinări, de trupuri îngrămădite, ce săreau unele peste altele, pînă ce răpăitul surd al puzderiei de picioare ce alergau se înălţă, crescu, vuind ca ecoul unui tunet îndepărtat, străpuns cînd şi cînd de ţipetele stranii, sălbatice ale iepurilor înspăimîntaţi.

Vehiculele fură oprite. Dacă ar fi mers mai departe, ar fi însemnat să calce iepurii sub roţi. Hăituiala încetase — iepurii intrau în ţarc. Acest lucru necesita timp, pentru că iepurii erau acum prea înghesuiţi ca să mai alerge. Totuşi, ca poarta deschisă a unui stăvilar, aripile intrării ţarcului înghiţeau încet mulţimea de iepuri. Masa acestora, mai îmbulzită ca niciodată, scădea treptat, întocmai ca o baltă atunci cînd se deschide zăgazul. Ultimii întîrziaţi intrară în goană, şi poarta fu coborîtă.

— Hai să-i vedem! strigă Annixter.

Hilma coborî din cabrioletă şi, împreună cu Presley şi cu Harran, se apropie şi privi peste gardul înalt.

— Oh, aţi mai văzut vreodată aşa ceva? exclamă Hilma.

Ţarcul, o împrejmuire foarte mare, se dovedea neîncăpător pentru puzderia iepurilor închişi în el. Masa dinăuntru colcăia, unduia, zvîcnea, se tălăzuia. Iepurii se îngrămădeau pe o adîncime de două, trei şi patru picioare. Era o mişcare continuă — cei de dedesubt se zbăteau să se ridice sus, cei de deasupra cădeau, dispăreau. Părea că prezenţa oamenilor nu-i mai speria cîtuşi de puţin. Bărbaţi vîrstnici şi băieţi se aplecau peste gard şi luau cîte un iepure în fiecare mînă, ţi-

nindu-i de urechi, în timp ce doi reporteri de la ziarele din San Francisco îi fotografiau. Zgomotul pe care-l făcea sumedenia de trupuri ce se zvîrcoleau aducea cu șuierul vîntului într-o pădure, în timp ce din masa încinsă, scăldată în sudoare, a iepurilor se ridica un miros ciudat, pătrunzător, de amoniac, un miros de sălbăticiune.

La un semnal începu măcelul. Cîinilor care fuseseră aduși acolo în acest scop li se dădu drumul în țarc, dar, așa cum era de așteptat, șovăiră să-și facă datoria. Adulmecau curioși grămada de iepuri, apoi se trăgeau înapoi tulburați, neliniștiți. Dar bărbații tineri și bătrîni — portughezi în cea mai mare parte — erau necruțători. Annixter se îndepărtă cu Hilma. Cei mai mulți dintre invitați se și apucaseră să înjghebe petrecerea cîmpenească.

În țarc, masacrul continuă. Băieți din Guadalajara, din Bonneville și de la *ranch*-uri săreau în țarc, cu cîte un retevei în fiecare mînă, clătinîndu-se peste sumedenia de trupuri îngrămădite sub picioare. Cînd se făcea loc, se cufundau aproape pînă la brîu în masa ce tresălta și se zbuciuma în jurul lor. Croiau în stînga și în dreapta, cu înverșunare, orbește. Privitorii anglo-saxoni, strînși împrejur, se trăgeau înapoi, înfiorați, dar sîngele fierbinte al tinerilor portughezi, mexicani și metiși clocotea, ațîțat de acel uriaș măcel.

Doar puțini dintre participanții la hăituire stăteau și priveau. Toți invitații se îndepărtaseră spre coline, la vreun sfert de milă de acolo.

Picnicul și petrecerea cîmpenească urmau să aibă loc în jurul izvoarelor pîrîului Broderson Creek. Acolo se și frigeau doi boi. Caii de ham fuseseră deshămați, cei de călărie, deșăuați. O mulțime de bărbați, femei și copii se împrăștiaseră în umbra stejarilor de Virginia. O larmă surdă — vălmășagul conversațiilor, zăngănitul farfuriilor de tinichea, al cuțitelor și furculițelor — se ridica în văzduh. Se desfundau sticle; pe iarbă se așterneau șervete și mușamale. Bărbații își aprindeau lulelele și țigările de foi, femeile își alăptau pruncii.

Osterman, prezent pretutindeni, ca întotdeauna, radios, cu cizmele-i strălucitoare și cu pantalonii lui de călărie englezești, umbla de colo-colo printre pîlcurile de invitați, susținînd un șuvoi nesfîrșit de conversații, glumind zgomotos, făcînd cu ochiul, dînd ghionturi, gesticulînd, schimonosindu-se, nerămînînd dator cu nici un răspuns, făcînd pe măscăriciul.

— Șugubățul ăsta de Osterman se tot maimuțărește, dar, la urma urmei, e un băiat bun și isteț. Totuși, nu are prestanța lui Magnus Derrick.

— Totul e în ordine, Buck ? întrebă Osterman, apropiindu-se de locul unde se așezaseră Annixter, Hilma și *missis* Derrick.

— Da, da, totul ar fi în ordine, dar am uitat tirbușonul.

— Ați uitat sfredelușul ? Poftim ! și scoase din buzunar un briceag plat, de argint, cu tirbușon.

Harran și Presley se apropiară, aducînd de la foc o halcă de carne friptă, care fumega. Hilma se grăbi să scoată la iveală un uriaș platou de porțelan.

Lui Osterman îi stătea pe buze o glumă cam deocheată, pe care voia s-o spună celor doi tineri, dar, întorcînd capul, dădu cu ochii de Hilma, pe care n-o mai văzuse de două luni. Îi dăduse platoul lui Presley, și acum ședea rezemată de copac în intervalul dintre două rădăcini, puțin mai sus decît ceilalți, iar rădăcinile pe care se sprijinea păreau brațele unui scaun mare, ale unui jilț. Ședea ca pe un tron, dominîndu-i pe ceilalți muritori. Aureola cununii nevăzute a maternității strălucea pe fruntea ei, frumusețea împlinirii feminine o înconjura ca un nimb.

Gluma se stinse pe buzele lui Osterman. Fără a-și da seama, își ridică repede pălăria de pe cap. Ceva fluturase prin aer în jurul lui, ceva ce nu înțelegea, ceva, totuși, care impunea o stimă, un respect profund. Pentru întîia oară în viața lui, acest ghiduș, acest fîlfîzon, acest colportor de anecdote, cu urechile roșii, clăpăuge, chel, cu fața de clovn, simțindu-se stînjenit, bîigui ceva și se îndepărtă repede, absent, grav, îngîndurat.

Între timp, toată lumea începuse să mănînce. Era ospățul elementar, îmbelșugat, homeric al mulțimii care-și potolea aprig foamea și-și alina setea. Erau devorate hălci întregi de carne friptă — coaste, spinări, pulpe — și mormane de pîine. Butoiașe întregi de vin curgeau în gîtlejurile uscate, pline de praf. În timp ce oamenii mîncau și beau, conversațiile încetau. Toți înfulecară din răsputeri. Unii se îndopau din plăcerea de a mînca, hotărîți să nu lase nimic, socotind o fală să arate farfuria goală.

După ospăț începură pregătirile pentru întreceri. Concurenții trebuiau să se producă pe un tăpșan, unde fetele sub 17 ani și grăsunii aveau să se întreacă la alergare, iar băieții mai tineri aveau să participe la concursuri de tir, de sărituri în lungime și în înălțime și de lupte clasice.

Presley era încîntat de tot ce vedea, de ospățul homeric, căruia îi urmau acum întreceri voinicești. Simplitatea și franchețea lor și veselia nevinovată a acestor anglo-saxoni înnobilau ospățul. Era grosolan și necioplit, dar fără urmă de viciu. Oamenii aceștia erau cumsecade, plăcuți, chiar blajini, întotdeauna gata mai curînd să dea decît să primească, mai curînd să ajute decît să fie ajutați. Bun soi de oameni, adevărata coloană vertebrală a națiunii ! Unde mai găseai asemenea bărbați vînjoși, onești, îndrăzneți, asemenea femei voinice, frumoase ?! Toți, americani din cap pînă în picioare.

Annixter, Harran și Presley urcară spre tăpșanul pe care trebuiau să aibă loc întrecerile, pentru a le organiza și a marca distanțele. Acolo trîndăvea cîndva Presley după-amiezi întregi, citind poeme, fumînd și moțăind. Tăpșanul domina întreaga vale spre miazăzi și spre apus. Priveliștea era minunată. Cei trei tineri se opriră o clipă pe creasta colinei, uitîndu-se în toate părțile.

Gîfîind, tînărul Vacca veni în fugă după ei, strigîndu-l pe Annixter.

— Ei, ei, ce este ?

— Vă caută *mister* Osterman pe dumneavoastră și pe *mister* Harran. Vanamee, *cow-boy*-ul de la Los

Muertos, tocmai a venit cu un bilet de la *Governor*. Se pare că e ceva grav.

— Ce-o mai fi? mormăi Annixter, în timp ce coborau devale.

Îl găsiră pe Osterman punînd în mare grabă șaua pe pursîngele lui. Aproape de el, Vanamee ținea de dîrlogi un cal ud de sudoare, înspumat. Cîțiva dintre petrecăreții care se ospătau pe iarbă întoarseră capetele spre ei, curioși. Vădit, plutea ceva în aer.

— Ce s-a întîmplat? întrebă Annixter, apropiindu-se, împreună cu Harran și urmat de Presley.

— La toți dracii! exclamă Osterman cu răsuflarea tăiată. Citește biletul; l-a adus Vanamee adineauri. Îi întinse biletul și se întoarse, continuînd să strîngă chingile șeii. Trebuie să alergăm numaidecît într-acolo, strigă el. Ne-au luat-o înainte.

Annixter citi biletul. Harran și Presley priveau peste umărul lui.

— Aha, a sunat ceasul! exclamă Annixter.

Harran încleștă dinții.

— Acum, pe ei! rosti el.

— Au și sosit la dumneavoastră, *mister* Annixter, spuse Vanamee. Am trecut pe acolo. L-au pus pe Delaney în posesie și v-au scos toată mobila în drum.

Annixter se întoarse spre el cu buzele albe. Presley și Harran se repeziră la cai.

— Vacca, strigă Annixter, unde ești, Vacca? Pune șaua pe Șarg! *Repede!* Osterman, adună cît mai mulți dintre membrii ligii care sînt pe aici. Înțelegi? Într-o clipă sînt înapoi. Trebuie să-i spun Hilmei.

Annixter o luă la goană. Hooven venea valvîrtej spre cei rămași pe loc. Ochii lui mici scînteiau. Își aducea și calul.

— Șpuneț, oameni ceia fenit? Eu sînt deșa gat, uite, am pușca in mun.

— Au năvălit la *ranch*, fetițo, îi spuse Annixter Hilmei, petrecînd un braț pe după umerii ei. Acum sînt în casa noastră! Alerg să văd ce e de făcut. Du-te la Derrick și așteaptă-mă.

Hilma îi cuprinse gîtul cu brațele.

— Tu pleci acolo? îl întrebă.

— Trebuie să mă duc. Nu-ți fie frică. Totul o să iasă bine. Așteaptă-mă la Derrick... Ei, la revedere.

Hilma nu spuse un cuvînt. Îl privi lung în ochi, apoi îl sărută pe buze.

Între timp, vestea se răspîndise.

Oamenii se ridicaseră în picioare. Femei și bărbați, albi ca varul, se uitau unii la alții, amuțiți, sau scoteau exclamații nearticulate. Un murmur straniu, neobișnuit, luă locul veseliei însuflețite de pînă atunci. În aer plutea o senzație apăsătoare — de spaimă, de zăpăceală, de primejdie amenințătoare. Ce se va întîmpla acum ?

Cînd Annixter se întoarse la Osterman, cîțiva dintre membrii ligii se și adunaseră. Toți erau călări. Printre ei se aflau Hooven, Harran, Garnett, de la *ranch*-ul Ruby, Gethings, de la *ranch*-ul San Pablo, Phelps, vătaful de la Los Muertos, și, în sfîrșit, Dabney, stînd deoparte, tăcut ca întotdeauna. Presley se întoarse și el, călare.

— Mai bine nu te-ai amesteca în povestea asta, Pres ! îi strigă Annixter.

— Sîntem gata ? întrebă Gethings.

— Gata, sîntem gata toți.

— *Toți* ? Care toți ? strigă Annixter. Unde sînt cei șase sute de oameni care trebuiau să se ridice la cea dintîi chemare ?!

Ceilalți membri ai ligii șovăiau. Acum, cînd venise clipa hotărîtoare, erau uluiți. A, nu, n-aveau să se bată, să fie împușcați numai pentru pămîntul lui Derrick ! N-aveau arme ! Drept cine îi luau Annixter și Osterman ? Nu, drăguților, Calea Ferată le-o luase înainte ! Cu toate vorbele lui mari, Derrick îngăduise să fie luați prin surprindere. Singurul lucru care rămînea de făcut era să convoace comitetul executiv. Altceva nu se mai putea face. Cît despre a merge acolo cu mîna goală, *nuuu*, drăguților ! Asta era *prea* mult !

— Atunci să-i dăm drumul, băieți ! strigă Osterman, întorcîndu-le spatele. *Governor* ne-a trimis vorbă să venim la Hooven. Mergem spre viaduct, și de acolo o luăm pe cărarea care duce la Hooven.

Porniră. Începu o cavalcadă înfiorătoare. În timp ce coborau povîrnişul abrupt, poneiul lui Presley îngenunche sub el de două ori. Annixter, pe Şarg, şi Osterman, pe pursîngele lui, amîndoi călăreţi buni, îi duceau pe ceilalţi într-o goană nebună, turbată. Colinele rămaseră în urmă. Trecură Broderson Creek. Cei nouă cai, şfichiuiţi, împunşi cu pintenii, galopau din răsputeri pe şesul *ranch*-ului Quien Sabe, de-a dreptul prin griul nesecerat. Goana lor făcea să răsune lanul, parcă s-ar fi sfîşiat o ţesătură uriaşă. Peisajul de pe ambele părţi se contopea, părînd o pată lungă. Le dădeau lacrimile. Pietricele, bulgări de pămînt, boabe de grîu le ţîşneau în faţă, lovindu-i ca nişte gloanţe. Mai încolo, cînd întîlniră din nou cursul şerpuit al lui Broderson Creek, pursîngele lui Osterman îl trecu dintr-un singur salt. Pe sub viaduct copitele împroşcară o ploaie de noroi şi de pietriş. Caii urcară apoi dîmbul gîfîind şi scoţînd aburi ca nişte maşini cu vapori. O luară pe cărarea care ducea spre casa lui Hooven, înşiruindu-se unul după altul. Poneiul lui Presley rămăsese în urmă. Calul lui Hooven avea ochii injectaţi. Şargul, întărîtat, ca un cocoş în luptă, se întrecea pe el însuşi şi conducea cavalcada, lăsîndu-l mult în urmă chiar şi pe pursîngele englezesc al lui Osterman.

În sfîrşit, în zare, sub uriaşul stejar de Virginia, se ivi casa nevăruită a lui Hooven. Călăreţii trecură în ropot peste Lower Road, năvălind peste gard, şi dădură buzna, tropăind, în curte. Magnus îi aştepta.

Descălecară, fiind la fel de istoviţi ca şi caii.

— Ei, unde-s toţi oamenii? îl întrebă Annixter pe Magnus.

— Aici se află doar Broderson şi Cutter. Altcineva n-a mai venit. Credeam că o să aduceţi mai mulţi oameni.

— Nu sîntem decît nouă.

— Unde-s cei şase sute care trebuiau să se ridice la cea dintîi chemare a ligii?! exclamă Garnett cu amărăciune.

— Naiba s-o ia de ligă! spuse Annixter. S-a dus pe copcă, s-a spulberat la prima suflare de vînt.

— La urma urmelor, am fost luați prin surprindere, zise Magnus. Nu ne-am așteptat cîtuși de puțin la așa ceva. În sfîrșit, sîntem unsprezece. E destul!

— Ei, ce s-a întîmplat? A venit portărelul? Cîți oameni are?

— Portărelul tribunalului federal din San Francisco, explică Magnus, a venit în zori și s-a oprit la Guadalajara. Am aflat lucrul acesta acum aproximativ o oră de la prietenii din Bonneville. Mi-au telefonat mie și domnului Broderson. S. Behrman i-a ieșit înainte și a avut grijă să-i pună la dispoziție vreo zece-doisprezece locțiitori de-ai șerifului. După ce li s-au alăturat și Delaney, Ruggles și Christian, au părăsit Guadalajara, îndreptîndu-se spre casa *ranch*-ului Quien Sabe. Înminează ordonanțele de evacuare și îi pun în posesie pe cumpărătorii fictivi. Sînt înarmați. S. Behrman îi însoțește.

— Unde sînt acum?

— Cutter îi pîndește de pe viaduct. S-au întors la Guadalajara. Acolo se află acum.

— De la Guadalajara, își dădu cu părerea Gethings, nu pot face decît una din două: sau să se îndrepte spre *ranch*-ul lui Osterman, pe Upper Road, sau s-o ia pe Lower Road spre *ranch*-ul lui *mister* Derrick.

— La asta m-am gîndit și eu, confirmă Magnus. De aceea v-am chemat. De aici de la Hooven putem supraveghea ambele drumuri în același timp.

— Avem pe cineva pe Upper Road?

— Pe Cutter. E la viaduct.

— Uitaț, observă Hooven, pe care-l imboldeau instinctele fostului soldat, uitaț, acest flăcăi e pun acolo, cret eu. Trepuie punem pichet și încolo pe Lower Road, *alzoh!* Să ia pinocl te la toml Enixter. Uitaț, prifiț canal de irigar. Canal merj trept peste amîntou trumur, nu? Acolo fain fortificat, nu-i așa? Se luptam la canal.

Într-adevăr, canalul de irigare era o tranșee gata făcută foarte potrivită, căci tăia ambele drumuri, așa cum le arătase Hooven, închizînd drumul de la Guadalajara spre toate *ranch*-urile din împrejurimi, in afară de acela al lui Annixter, care și fusese ocupat.

Gethings plecă, spre a se alătura lui Cutter la viaduct, în timp ce Phelps și Harran, luînd binoclul de cîmp al lui Annixter și încălecînd pe cai, porniră spre Guadalajara pe Lower Road, ca să pîndească apropierea portărelului din partea aceea.

După ce pîndarii plecară spre posturile lor, cei rămași în casa lui Hooven se îngrijiră de arme. De multă vreme, toți membrii ligii luaseră obiceiul de a purta pistoale la ei. Erau și acum înarmați. Hooven avea pușcă. Numai Presley nu avea nici o armă.

Odaia cea mare din casa lui Hooven, în care se adunaseră membrii ligii, mobilată sărăcăcios, era curată. Un ceasornic vechi ticăia zgomotos pe o poliță. Într-un colț era patul, cu plapuma ponosită. În mijlocul odăii, pusă de-a dreptul pe dușumea, se afla o masă de brad. Se adunară cu toții împrejurul ei, doi sau trei așezîndu-se pe scaune. Annixter stătea pe colțul mesei. Ceilalți rămăseseră în picioare.

— Sper, domnii mei, spuse Magnus, că ziua aceasta va trece fără vărsare de sînge. Sper că nu va trebui să se tragă nici un foc. Calea Ferată nu va forța nota, nu va aduce lucrurile pînă acolo încît să se provoace o încăierare. Cînd portărelul își va da seama de seriozitatea cu care privim lucrurile, de hotărîrea noastră fermă, sînt convins că va bate în retragere.

Se auzi un murmur de încuviințare.

— Ascultați, spuse Annixter, dacă toată dandanaua asta poate fi aplanată pașnic, printr-un mijloc oarecare, firește, cu condiția de a nu ceda o iotă, sînt de părere că trebuie să cădem la înțelegere.

Cei de față făcură ochii mari. Vorbea oare Annixter, omul aprins, arțăgos, cîrcotaș, care căuta cearta cu luminarea, Annixter, care, de data aceasta, era cel dintîi și singurul păgubaș, căruia îi luaseră *ranch*-ul și-i zvîrliseră lucrurile în drum ? !

— Cînd ai ajuns să ucizi un om, urmă el, cînd ai ajuns să ucizi, pentru o pricină sau alta, e grav ! Propun să facem încă o încercare spre a împiedica un asemenea lucru. Să vedem dacă n-am putea să stăm de vorbă chiar cu portărelul. În orice caz, trebuie preîntîmpinat pericolul de a merge prea departe. Domni-

lor, nu care cumva să tragem noi cel dintii foc! Ce aveţi de spus?

Cei de faţă încuviinţară de îndată într-un glas. Frămîntîndu-şi neliniştit barba lungă, bătrînul Broderson adăugă:

— Nu... nu... nici o violenţă, nici o violenţă *inutilă*. Da, da, mi-ar fi silă să-mi mînjesc mîinile cu sînge nevinovat... dacă *este* nevinovat. Nu ştiu dacă S. Behrman... ei, este... este... fără îndoială că el are sînge nevinovat pe mîini. Povestea aceea cu Dyke, ce îngrozitor, ce îngrozitor! Dacă Dyke a căzut în greşeală, a fost împins la asta! Calea Ferată nu trebuia să-l aducă pînă acolo... Vreau să fiu cinstit şi drept cu fiecare...

— Vine o căruţă de la Los Muertos, vesti Presley din uşă.

— Cinstit şi drept cu fiecare, mormăi bătrînul Broderson, clătinînd din cap şi încruntîndu-se, încurcat. Nu vreau să... să... nedreptăţesc pe nimeni dacă nu mi-a făcut nici un rău.

— Căruţa se duce spre Guadalajara? întrebă Garnett, ridicîndu-se de pe scaun şi apropiindu-se de uşă.

— Da, e un portughez. Unul din căruţaşii care lucrează la grădinărie.

— Să-l întoarcem din drum! strigă Osterman. Nu trebuie să meargă mai departe. Nu e bine să-l lăsăm să ducă ştiri şefului poliţiei şi lui S. Behrman.

— Îl opresc îndată, spuse Presley încălecînd.

Şi o luă la goană după căruţă. Ceilalţi priveau din faţa casei lui Hooven. Presley opri căruţa şi spuse ceva portughezului. Acesta putea fi auzit cum protestează cu aprindere. Pînă la urmă însă se întoarse.

— Stare de asediu la Los Muertos, nu?! observă Osterman. Atenţie! strigă el, întorcînd capul. Vine Harran.

Harran sosi în galop. Îl înconjurară cu toţii.

— Se zăresc! strigă el. Vin pe drum, S. Behrman şi Ruggles sînt într-o trăsură cu doi cai. Toţi ceilalţi, unsprezece la număr, sînt călări. Printre ei se află Christian şi Delaney. Aceştia doi au puşti. L-am lăsat pe Hooven să-i supravegheze.

— Ar fi bine să-i chemăm încoace pe Gethings și pe Cutter, propuse Annixter. Avem nevoie de toți oamenii.

— Îi chem îndată, se oferi din nou Presley. Aș putea să iau Șargul? Poneiul meu este aproape la capătul puterilor.

Se îndepărtă în galop. Nu departe îi întîlni pe Gethings și pe Cutter întorcîndu-se spre casa lui Hooven. De pe dîmbul de unde pîndeau, zăriseră și ei ceata șefului poliției ieșind din Guadalajara pe Lower Road. Presley le comunică hotărîrea de a nu deschide ei cei dintîi focul.

— Foarte bine, încuviință Gethings. Dacă se va ajunge la un schimb de focuri, înseamnă că s-a isprăvit cel puțin cu unul dintre noi. Delaney nu-și greșește niciodată ținta!

Cînd ajunseră la casa lui Hooven, membrii ligii ocupaseră în șanț poziții de luptă. Podețul de scînduri de peste șanț fusese răsturnat. Cu două pistoale lungi în fața lui, pe marginea șanțului, Magnus se afla în centru. Harran era alături de el. De o parte și de alta, la interval de cinci picioare unul de celălalt, luaseră poziții restul membrilor ligii, cu pistoalele gata de tragere. Dabney, bătrînul cel tăcut, își scosese haina.

— Ocupați-vă locurile între Osterman și Broderson! le strigă Magnus celor trei care se apropiau călări. Presley, adăugă el, îți interzic să te amesteci cîtuși de puțin în povestea asta!

— Da, să stea deoparte! strigă Annixter, din margine. Pres, du-te înapoi la casa lui Hooven și vezi de cai, adăugă el. Treaba asta nu te privește. Supraveghează drumul dinapoia noastră. Nu lăsa pe *nimeni* să se apropie. *Pe nimeni,* înțelegi?

Presley se îndepărtă, ducînd de dirlogi Șargul și cei doi cai pe care călăriseră Gethings și Cutter. Îi legă sub uriașul stejar de Virginia, apoi ieși în drum, în fața casei, ca să vadă ce se întîmplă.

În șanțul adînc pînă la umeri, membrii ligii, gata de luptă, încordați așteptau în tăcere, cu ochii ațintiți spre licărirea albă de pe drumul care ducea spre Guadalajara.

— Unde-i Hooven? întrebă Cutter.

— Nu ştiu, răspunse Osterman. A plecat împreună cu Harran Derrick să supravegheze drumul. Ei, Harran, strigă el, Hooven n-a venit înapoi?

— Nu ştiu ce-o mai aştepta, răspunse Harran. Trebuia să vină îndată după mine. Credea că ceata portărelului s-ar putea preface că vine încoace şi pînă la urmă să ocolească pe Upper Road. Zicea că vrea să-i mai supravegheze. Acum însă ar fi trebuit să fie aici.

— Nu cumva o trage în ei, de capul lui?

— Nu, nu cred să facă aşa ceva.

— S-ar putea chiar să-l prindă.

— Da. Şi asta s-ar putea.

Deodată, dinspre răspîntie se auzi un strigăt şi se zări un nor de praf, din care ieşi capul unui cal.

— Atenţie, vine cineva!

— Nu uitaţi: nu deschidem focul cei dintîi.

— S-ar putea să fie Hooven. Nu se vede bine. El o fi? S-ar părea că e numai un cal.

— Prea mult praf pentru un singur cal!

Annixter luă binoclul din mîna lui Harran şi-l duse la ochi.

— Nu, nu sînt ei, spuse numaidecît. Şi nici Hooven. E o căruţă. E căruţa măcelarului din Guadalajara, adăugă după o clipă.

Încordarea slăbi. Toţi îşi traseră adînc răsuflarea, lăsîndu-se înapoi pe locurile lor.

— Îl lăsăm să treacă, *Governor*?

— Podeţul e răsturnat. Nu poate să treacă mai departe, dar nici înapoi să nu-i dăm drumul. Să-l oprim şi să-l întrebăm ce-i pe acolo. Mă mir că portărelul l-a lăsat să treacă.

Căruţa se apropia în trap viu.

— N-or fi cumva pitiţi în căruţă, *mister* Annixter? întrebă Magnus. Uită-te cu atenţie. Poate fi un vicleşug. Ciudat, cum de l-a lăsat portărelul să treacă?!

Membrii ligii se ridicară din nou. Osterman puse mîna pe pistol.

— Nu, strigă Annixter după cîteva clipe, în căruţă nu se vede decît un singur om!

Căruța se apropia. Cutter și Phelps săriră din șanț și o opriră.

— Ce e... ce e?... strigă tînărul măcelar, ridicîndu-se. E rupt podețul?

Cînd auzi însă că va fi ținut acolo, flăcăul protestă în gura mare, nespus de speriat, de buimăcit, neștiind ce avea să se întîmple.

— Nu, nu. Trebuie să duc carnea. Lăsați-mă să plec. N-am nimic de-a face cu dumneavoastră.

Și trase de hățuri, încercînd s-o ia înapoi. Cutter scoase cuțitul de vînătoare și tăie hățurile calului chiar lîngă zăbale.

— Rămîi aici cîtăva vreme, fiule. Nu-ți facem nici un rău. N-o să te întorci în oraș pînă nu-ți spunem noi. Cînd veneai încoace pe cîmp ai văzut pe cineva?

Asaltat de întrebările membrilor ligii, tînărul măcelar le spuse pînă la urmă că trecuse chiar la linia ferată pe lîngă o trăsură cu doi cai și o ceată de călăreți care se îndreptau spre Los Muertos.

— Ei sînt, da, da, murmură Annixter. Vin pe drumul acesta. Fără îndoială!

Calul și căruța măcelarului fură trase deoparte, calul fiind legat la gard cu unul din hățurile tăiate. Măcelarul fu încredințat lui Presley, care îl încuie în grajdul lui Hooven.

— La naiba! Ia stați! exclamă Osterman. Dar Bismarck unde-i?

Într-adevăr, măcelarul nu văzuse nici urmă de Hooven. Clipele treceau, dar acesta nu se ivea de loc.

— Hm! Unde-o fi dispărut?

— Pun rămășag că l-au prins. Cum se aprinde zănatecul ăsta de neamț, s-o fi apropiat prea mult de ei! Din partea lui, oricînd te poți aștepta să-și piardă capul.

Trecură cinci minute, apoi zece. Drumul spre Guadalajara se întindea pustiu, încins, albit de soare.

— Se pare că portărelul și S. Behrman nu se grăbesc.

— Să plec înaintea lor, în recunoaștere, *Governor*? întrebă Harran.

Dabney, însă, care şedea lîngă Annixter, îi atinse umărul şi, fără a rosti o vorbă, arătă spre drum. Annixter privi într-acolo, şi deodată strigă :

— Uite-l pe Hooven !

Neamţul galopa sub ochii lor, aproape de cotitura drumului, cu puşca de-a curmezişul şeii. Sosi repede, trase de dîrlogi şi sări din şa pe buza şanţului de irigare.

— Fin ! strigă el, tremurînd de emoţie. I-am pîntit mult freme de pe parte a trum tin tufiş. S-a oprit la porta te tincol te linie ferat şi a forpit mult freme uni cu alţ. Apoi a pornit mai tepart. Au sicur puşc la oplinc, l-am fezut pe unu cum pune cartuş în puşc. Cret că fin spre cas *me* intii, să mă alunj, să-mi ie cas, *bei Gott !*

— Nu-i nimic. Descalecă şi stai liniştit, Hooven. Nu tragi decît dacă...

— Uite-i !

Izbucniseră toţi într-un glas. De data aceasta nu se puteau înşela. La cotitura drumului se ivise o trăsură trasă de doi cai, însoţită de trei călăreţi. În urma lor, într-un nor de praf, se zăreau la intervale doi... trei... cinci... şase, alţi bărbaţi călări.

Aceştia erau deci S. Behrman şi portărelul tribunalului federal, cu escorta lor ! Aşadar, sosise clipa despre care spuneau că n-avea să vină niciodată, suprema încercare a forţelor, lupta finală dintre trust şi popor, încleştarea directă, violentă a oamenilor înarmaţi, sfidarea legii, nesocotirea autorităţii de stat. Da, clipa aceea se apropia.

Osterman trase cocoşul pistolului şi, în liniştea adîncă ce se aşternuse, ţăcănitul lui se auzi limpede de la un cap la altul al şirului de oameni.

— Domnilor, nu uitaţi ce-am vorbit ! strigă Magnus. *Mister* Osterman, te-aş ruga să laşi cocoşul pistolului.

Nu se auzi nici un răspuns. Într-o tăcere adîncă, stînd nemişcaţi la locurile lor, membrii ligii îl aşteptau pe portărel să se apropie.

Trecură vreo cinci minute. Călăreţii îşi continuau drumul. Ajunseseră aproape. Începu să se audă tro-

potul prelung de copite și scrîșnetul roților trăsurii pe pietrișul amestecat cu praful drumului. Acum membrii ligii puteau desluși chipurile dușmanilor.

În trăsură se aflau S. Behrman și Cyrus Ruggles. Acesta din urmă mîna caii. Un bărbat înalt, în redingotă, cu pălăria lăsată pe ochi — portărelul, fără îndoială — călărea în stînga trăsurii. Delaney, în mînă cu un „Winchester", călărea în dreapta. Christian, misitul de terenuri, vărul lui S. Behrman, și el cu o pușcă în mînă, se zărea în urma șefului poliției. După aceștia venea întins un pilc de călăreți, ale căror fețe nu se vedeau prin praful stîrnit de roțile trăsurii.

Se apropiau repede.

— Să nu-i lăsăm să se apropie prea mult, *Governor !* șopti Harran.

Cînd trăsura lui S. Behrman ajunse la vreo sută de iarzi, Magnus sări în drum, lăsîndu-și pistoalele pe marginea șanțului. Le făcu semn lui Garnett și lui Gethings să-l urmeze ; cu excepția lui Broderson, ei trei erau cei mai vîrstnici. Înaintară fără arme, ca să stea de vorbă cu portărelul.

Magnus îi strigă acestuia :

— Opriți !

Din șanț, Annixter, Osterman, Dabney, Harran, Hooven, Broderson, Cutter și Phelps, cu mîna pe pistoale, priveau tăcuți, cu ochii în patru, ageri, gata la orice.

Cînd răsună strigătul lui Magnus Derrick, îl văzură pe Ruggles că trage brusc de hățuri. Trăsura se opri, și călăreții, de asemenea. Magnus, urmat de Garnett și de Gethings, se apropie de portărel și începu să vorbească. Cei din șanț îi auzeau glasul, dar cuvintele nu le puteau desluși. Îl auziră și pe portărel răspunzînd destul de liniștit. Amîndoi își strînseră mîinile. Delaney dădu ocol trăsurii și-și opri calul înaintea ei, de-a curmezișul drumului. Se apleca din șa, ascultînd ce se vorbea, dar nu spunea nimic. Cînd și cînd, S. Behrman și Ruggles, de pe bancheta trăsurii, făceau o remarcă sau alta, însă, la început, în măsura în care membrii ligii puteau să-și dea seama, nici Magnus, nici portărelul nu le acordau vreo atenție. Observară totuși că cel din urmă dă din cap de mai multe ori,

şi la un moment dat îl auziră exclamînd : „Îmi cunosc eu prea bine datoria, *mister* Derrick !"

În clipa aceea, Gethings se întoarse şi, văzîndu-l pe Delaney aproape, îi spuse ceva, dar cei din şanţ nu auziră ce anume. Delaney răspunse tăios, şi cuvintele lui părură să-l înfurie pe Gethings. Acesta arătă cu mîna înapoi spre şanţ, către membrii ligii, postaţi acolo. Delaney păru să comunice celorlalţi oameni din ceată că membrii ligii erau acolo, gata să reziste. Priviră cu toţii spre şanţ şi-i văzură limpede pe *ranchers* cu pistoalele în mîini.

Între timp, însă, Ruggles i se adresase direct lui Magnus, şi între ei doi se iscase o discuţie aprinsă. La un moment dat, Harran îl auzi pe tatăl lui strigînd :

— Afirmaţia aceasta e o minciună, şi ştii acest lucru mai bine decît oricine !

— Hm ! mormăi Annixter către Dabney, care sta alături de el, în şanţ. S-au apropiat prea mult ! Ia te uită cum se furişează ! Magnus nu-i vede oare ?

Ceilalţi călăreţi din ceata portărelului trecuseră din spatele trăsurii înaintea ei, răsfirîndu-se pe drum. Cîţiva îi înconjuraseră pe Magnus, pe Garnett şi pe Gethings, ceilalţi vorbeau ceva între ei, arătînd spre şanţ. Cei din şanţ nu-şi puteau da seama dacă acţionau din ordin sau nu, dar era neîndoielnic că unul sau doi dintre oamenii portărelului înaintaseră prea mult. În afară de asta, Delaney îşi împinsese calul între Magnus şi şanţ, şi acum alţi doi călăreţi din urmă îi urmaseră pilda.

Ceata de oameni înarmaţi îi înconjurase pe cei trei *ranchers*, şi acum vorbea toată lumea deodată.

— Hei, îi strigă Harran lui Annixter, nu-mi place ce se petrece ! Parc-ar voi să-i prindă ! Înainte de a ne dumiri noi, ar putea pune mîna pe *Governor* şi pe ceilalţi.

— Ar trebui să se întoarcă, îşi dădu cu părerea Annixter.

— Ar trebui să le atragem atenţia că se strîng pe furiş în jurul lor.

În clipa aceea, disputa aprinsă dintre Magnus Derrick și Ruggles ajunsese la paroxism. Răcneau care mai de care, gesticulînd mînioși.

— Ar trebui să vină înapoi! strigă Osterman. De s-ar întîmpla ceva acum, n-am putea trage, de teamă să nu-i lovim.

— Da, și se pare c-o să se întîmple ceva foarte curînd!

Gethings și Delaney se certau cu aprindere, și un locțiitor se apropie, intervenind în discuție.

— Mă duc să-l chem pe *Governor* înapoi! strigă Annixter, sărind deodată afară din șanț.

— Nu, nu, îl opri Osterman, nu ieși din șanț. Dacă rămînem pe loc, n-au să ne poată scoate de aici!

Auzindu-l pe Osterman, Hooven și Harran, care îl urmaseră instinctiv pe Annixter, șovăiră, oprindu-se nehotărîți în fața șanțului, cu armele în mîini.

— *Governor*, strigă Harran, vino înapoi! Nu poți face nimic.

Totuși, disputa continuă. Înaintînd puțin, unul dintre locțiitorii șerifului răcni:

— Stați acolo! Nu vă mișcați!

— Să te ia toți dracii! îi răspunse prompt Harran. Aici ești pe pămîntul meu!

— Oh, coboară în șanț! îl rugă Osterman. N-are nici un rost.

— Ia... ascultați... strigă deodată Harran. Ne cheamă *Governor*. Haideți! Mă duc!

Osterman sări din șanț, se apropie de el și, luîndu-l de braț, îl trase înapoi.

— Nu te-a chemat. Ce te aprinzi așa?! Ai să dai totul peste cap! Coboară în șanț.

Neînțelegînd bine ce se întîmpla și văzîndu-l pe Osterman că ieșise din șanț, Cutter, Phelps și bătrînul Dabney îi urmară pilda. Toți membrii ligii erau acum afară din șanț. Hooven, Osterman, Annixter, în frunte cu Harran, se opriseră ceva mai departe, pe drum, iar Dabney, Phelps și Cutter pășeau spre ei.

— Stați pe loc! le strigă din nou locțiitorul.

În grupul din jurul trăsurii lui S. Behrman, Gethings și Delaney se certau încă, iar disputa aprinsă dintre Magnus, Garnett și portărel continua.

Pînă în clipa aceea, Christian, misitul de terenuri, se ținuse deoparte, în spatele trăsurii. Acum, însă, păși înainte.

Neavînd loc suficient, cînd trecu pe lîngă trăsură, calul lui se lovi de butucul roții. Animalul sări brusc înapoi și, dînd peste Garnett, îl trînti la pămînt. Calul lui Delaney aflîndu-se între trăsură și membrii ligii care ieșiseră pe drum, în fața șanțului, aceștia nu văzură bine ce se petrecuse și interpretară greșit întîmplarea.

Garnett nu apucase să se ridice, cînd deodată Hooven răcni :

— *Hoch der Kaiser ! Hoch das Vaterland !*

Și, lăsîndu-se într-un genunchi, duse pușca la umăr, ochind cu grijă, și trase în grupul de oameni din jurul trăsurii.

În aceeași clipă, toate pistoalele și puștile părură să se descarce de la sine. Locțiitorii șerifului și membrii ligii deschiseseră focul aproape simultan. La început nu se auzi decît un vuiet învălmășit de împușcături, apoi vuietul se transformă într-o răpăială precipitată, dezordonată, foc cu foc, după care urmă o clipă de liniște, și, în sfîrșit, răspicate ca tictacul unui ceas, răsunară la intervale regulate încă trei detunături. În cele din urmă se așternu liniștea.

Delaney, împușcat în pîntece, lunecă din șa și începu să se tîrască pe brînci de pe drum în grîul nesecerat. Christian căzu pe spate peste trăsură și rămase atîrnat astfel, cu capul și umerii pe roată, cu un picior înțepenit de-a curmezișul șeii. În clipa cînd încercă să se ridice din genunchi, Hooven fu lovit de un glonț drept în gît. Se prăbuși pe brînci, strigînd :

— Oh, m-au pușcat, păieți !

— Ah, m-au împușcat, fraților ! strigă bătrînul Broderson, clătinîndu-se cu capul în piept, cu mîinile țepene, depărtate de trup, și se prăvăli în șanț.

Cu sîngele podidindu-i pe nas și pe gură, Osterman se întoarse pe călcîie și se trase înapoi. Presley îl

ajută să treacă șanțul. Osterman se așeză jos, cu capul pe brațele împreunate. Harran Derrick se prăbuși la pămînt, cu fața în jos, și rămase nemișcat, gemînd îngrozitor. Sub pîntecele lui se forma o baltă de sînge. Tăcut ca totdeauna, bătrînul Dabney primi moartea fără să crîcnească. Căzu în genunchi, se ridică din nou, se lăsă înapoi și-și dădu duhul fără o vorbă. Annixter, ucis pe loc, se prăvăli pe spate ca trăsnit, încremenind, așa cum căzuse, cu un braț deasupra ochilor.

CAPITOLUL 7

În drum spre casa *ranch*-ului Los Muertos, Hilma și *missis* Derrick auziră niște împușcături undeva departe.

— Oprește ! strigă Hilma, punînd mîna pe brațul tînărului Vacca. Oprește ! Ascultați ! Ce a fost asta ?

Cabrioleta se opri. Din depărtare, dominînd freamătul lanurilor de grîu, se auzeau înăbușit focuri de pușcă și de pistol.

— Auziți ? ! strigă Vacca, rotindu-și ochii. Acolo se bat ! Se luptă !

Missis Derrick își acoperi fața cu mîinile.

— Se luptă ? ! izbucni ea. Oh, oh, ce îngrozitor ! Magnus e acolo... Și Harran.

— Unde credeți că sînt ? întrebă Hilma.

— Încolo, spre gospodăria lui Hooven.

— Întoarce. Mînă spre Hooven, repede !

— Mai bine nu, *missis* Annixter, se împotrivi tînărul. Mister Annixter a spus să ne ducem la Los Muertos. Dacă s-au încăierat acolo, mai bine am face să ocolim casa lui Hooven. Oricum, nu vom ajunge decît după ce se va fi isprăvit totul.

— Da, da, hai la noi, insistă *missis* Derrick. Mi-e frică. Oh, Hilma, mi-e frică !

— Dacă vă e frică, haideți cu mine la Hooven !

— Acolo unde se luptă ?! Mi-e cu neputință... Nu pot... Și așa cum spune domnul Vacca, pînă ajungem noi acolo, se va fi isprăvit totul.

— Sigur! întări tînărul Vacca.

— Mînă spre Hooven! porunci Hilma. Dacă nu vreți să mergeți, mă duc singură, pe jos! Și zvîrli poala rochiei peste marginea cabrioletei, pregătindu-se să coboare. Cum puteți... exclamă ea, întorcîndu-se spre *missis* Derrick... cînd Harran și soțul dumneavoastră cine știe dacă nu sînt... în primejdie!

Bombănind, Vacca întoarse cabrioleta și, mînînd caii de-a dreptul peste cîmp, ajunse la drumul ce ducea la Guadalajara, nu departe de zidurile misiunii.

— Repede! strigă Hilma.

Șfichiuiți de bici, caii goneau întins. În zare se iviră casele *ranch*-ului Quien Sabe.

— Nu vreți să oprim la *ranch*? întrebă Vacca peste umăr.

— Nu, nu! Oh, mînă mai departe!

Trecură în goană printre acareturile *ranch*-ului.

— Oh, exclamă Hilma deodată, priviți! Ia uite ce au făcut!

Vacca trase de hățuri, ridicînd caii în două picioare, căci din fața casei lui Annixter drumul era blocat.

Un morman de efecte casnice — scaune, sofale, tablouri, lămpi — zăcea în mijlocul aleii. Micul cămin al Hilmei fusese devastat, toate lucrușoarele ei scoase afară, zvîrlite fără milă în drum, toate lucrușoarele pe care ea și soțul ei le cumpăraseră în săptămîna aceea minunată care urmase căsătoriei lor. Iată „garnitura“ albă, emailată, de dormitor, cele trei scaune, lavoarul și biroul — sertarele biroului căzuseră, și conținutul lor se risipise în colbul aleii. Iată carpetele de lînă albă din salonaș, iată consola pentru flori, cu toate vazele sfărîmate, cu florile veștejite! Iată acvariul cu peștișorii aurii — spart! Iată peștișorii — morți! Iată balansoarul, mașina de cusut, masa mare, rotundă, de stejar galben, lampa cu abajurul uriaș de hîrtie roșie, fotografiile gingaș pastelate, care atîrnau pe pereți — coriștii cu ochi drăgălași, fetițele, gînditoare, în rochii roz. Iată bibelourile sculptate în lemn,

înfățișînd prepelițe și rațe, iată, în sfîrșit, perdelele de muselină, încrețite, odinioară imaculate, acum sfîșiate, călcate în picioare fără milă, iată patul, minunatul pat cu baldachin, atît de falnic și de vesel, de care Hilma era atît de mîndră, aruncat acolo, în calea tuturor, smuls de la locul lui, din intimitatea iatacului conjugal, violat, pîngărit, zvîrlit în praf, ziua-n amiaza mare, în văzul lumii, ca o batjocură, ca o rușine.

Hilmei i se părea că fusese astfel dezvăluit, înjosit ceva din ea însăși, din ființa ei, că fusese pus la stîlpul infamiei, atîrnat în ștreang, spre batjocura lumii, tot ceea ce socotea sacru. Lacrimile durerii îi podidiră ochii, învăpăierea pudorii ultragiate îi aprinse obrajii.

— Oh, strigă ea, sugrumată de un suspin, oh, cum au putut să facă așa ceva ? !

Scoaseră capul însă din nou celelalte temeri, o asaltară iar celelalte spaime, amenințătoare.

— Dă-i drumul ! îi strigă ea lui Vacca. Mînă repede !

Vacca însă nu porni caii. Zărise ceea ce scăpase atenției Hilmei : pe veranda casei *ranch*-ului vegheau doi oameni, fără îndoială, doi locțiitori ai șerifului. Stăteau de pază acolo, atestînd luarea în posesie a *ranch*-ului, și prezența inamicului la Quien Sabe îl intimidă.

— Nu ! declară el sărind de pe capră. Nu vă duc unde s-ar putea să vi se întîmple ceva. Și apoi drumul e-nchis de mormanul ăsta de lucruri. Nu putem să trecem cu cabrioleta.

Hilma sări jos.

— Haideți, îi spuse ea Anniei Derrick.

Tremurînd, șovăind, buimacă de spaimă, *missis* Derrick se supuse. Hilma își croi drum pe lîngă ruinele căminului ei și o luă pe cărarea care ducea spre viaduct, spre Hooven.

Cînd ajunseră acolo, găsiră drumul din fața casei și curtea lui Hooven pline de lume. Alături de drum, ceva mai departe, zăcea o trăsură răsturnată. Caii, încurcați în hamuri, erau ținuți de cîțiva oameni. Sub stejarul de Virginia, Hilma zări trăsurica lui Caraher și, alături de ea, o a doua trăsurică, pe care o recunoscu ca fiind a medicului din Guadalajara.

— Oh, ce s-a întîmplat? Ce s-a întîmplat? gemu *missis* Derrick.

— Veniți, răspunse Hilma.

O luă de mînă, și împreună își croiră drum prin mulțimea bărbaților și femeilor și intrară în curte.

Oamenii le făceau loc, dîndu-se înapoi la dreapta și la stînga, fără o vorbă.

— Presley! strigă *missis* Derrick, zărindu-l pe acesta în pragul casei. Oh, Presley, ce s-a întîmplat? Ce-i cu Harran? Ce-i cu Magnus? Unde sînt?

— Nu intrați, *missis* Derrick, răspunse Presley, pășind înaintea ei. Nu intrați.

— Unde-i soțul meu? întrebă Hilma.

Presley se întoarse în loc și se sprijini de ușorul ușii.

Hilma o lăsă în drum pe *missis* Derrick și intră în casă. Odaia din față era plină de oameni. Ca prin ceață îi văzu pe Cyrus Ruggles și pe S. Behrman, amîndoi îngrozitor de palizi, vorbind grav, în șoaptă, cu Cutter și cu Phelps. În aer plutea mirosul straniu, înțepător, al unui medicament necunoscut. Pe masa dinaintea ei se aflau o trusă, instrumente chirurgicale, role de tifon și o cutie albastră, de carton, plină cu vată. Dominînd zgomotele înăbușite ale glasurilor și pașilor, se auzea un horcăit prelung, chinuit, agonizant.

— Unde-i soțul meu? strigă Hilma, croindu-și drum.

Îl zări pe Magnus cu capul gol. Trei sau patru oameni zăceau pe dușumea, unul pe jumătate gol, cu trupul înfășurat în pansament alb. Medicul, cu mînecile suflecate, ședea într-un genunchi lîngă un om întins în fața lui.

Garnett se întoarse spre ea, alb ca varul.

— Unde-i soțul meu?

Garnett nu răspunse, dar se dădu la o parte, și Hilma zări cadavrul soțului ei zăcînd pe pat. Nu izbucni în țipete. Nu scoase nici un cuvînt. Se apropie de pat și, așezîndu-se pe marginea lui, luă capul lui Annixter, ridicîndu-l ușor cu amîndouă mîinile. Apoi încremeni, rămînînd astfel îndelung, cu capul lui în poală, privind buimacă spre cei de față. Fără nici un

suspin, fără nici un țipăt, lacrimi mari îi podidiră ochii larg deschiși, rostogolindu-i-se încet pe obraji.

Aflînd că soția sa era afară, Magnus ieși repede s-o întîmpine. Dînsa i se aruncă în brațe.

— Spune-mi, spune-mi... strigă ea, Harran e... e...

— Nu se știe încă... Oh, Annie...

Magnus tăcu brusc. El, neînvinsul, nu putea să se lase doborît acum.

— Doctorul e la căpătîiul lui. Face tot ce poate. Încearcă să-ți păstrezi curajul, Annie. Sînt speranțe. A fost o zi îngrozitoare. Dumnezeu să ne ierte pe toți.

Dînsa voi să intre, dar Magnus o opri.

— Nu, să nu-l vezi acum. Intră în camera de alături. Garnett, ai grijă de dînsa.

Totuși, n-o putură opri. Îl dădu la o parte pe Magnus și, croindu-și drum printre cei care-l înconjurau pe fiul ei, căzu în genunchi lîngă acesta, gemînd de durere și de groază.

Harran zăcea țeapăn, pe podea, cu capul sprijinit pe o pernă, cu haina de care fusese dezbrăcat pusă pe piept. Pantalonii îi erau stropiți de sînge. Ochii erau pe jumătate închiși, și pupilele licăreau, tresăreau, cu regularitatea unei mașini. Fața îi era atît de albă, încît părul lui blond părea castaniu, iar din gura-i larg căscată ieșea acea horcăială îngrozitoare care te amuțea, acea răsuflare grea, hîrîitoare, chinuită, sugrumată de fiecare dată cînd rănitul trăgea aer în piept.

— Oh, Harrie, Harrie! strigă *missis* Derrick, apucîndu-l de mînă.

Medicul clătină din cap.

— Și-a pierdut cunoștința, *missis* Derrick.

— Unde a fost... unde e... ră... ră...

— În plămîni.

— Scapă? Spuneți-mi adevărul!

— Nu știu, *missis* Derrick.

Văzînd-o că e gata-gata să leșine, bătrînul Garnett o duse mai mult pe sus în camera alăturată, în iatacul Minnei Hooven. Buimacă, paralizată de spaimă, Annie Derrick se așeză pe marginea patului și, legănîndu-se încolo și încoace, murmura:

— Harrie, Harrie, oh, fiul meu, oh, băiețelul meu...

În camera din față, Presley, năuc, tremurînd ca varga, alerga de colo-colo, străduindu-se să fie de folos.

Supraviețuitorii, atît membrii ligii, cît și locțiitorii șerifului — cele două tabere beligerante: Calea Ferată și poporul — se amestecau fără dușmănie. Presley îl ajută pe medic să acopere cadavrul lui Christian. S. Behrman și Ruggles ținură ulcelele cu apă în timp ce medicul îl pansa pe Osterman. Oroarea acelei întîmplări îngrozitoare le alungase orice alte gînduri din minte. Dușmani jurați pînă mai adineauri, acum nu se mai gîndeau la nimic altceva decît să-i ajute pe aceia pe care în furia lor îi împușcaseră. Lăsînd baltă tentativa de a pune în executare celelalte ordonanțe, portărelul plecase la San Francisco.

Cei căzuți fuseseră aduși în casa lui Hooven. Cadavrul lui Annixter fusese așezat pe pat; Dabney și Hooven, care fuseseră răniți la față și la cap, erau acoperiți cu o față de masă. Pentru ceilalți se făcuse loc pe dușumea. Cutter și Ruggles plecaseră călări la Guadalajara, ca să aducă medicul și să telefoneze la Bonneville după alții.

De cînd fusese împușcat, Osterman nu-și pierduse cunoștința nici o clipă. Zăcea pe dușumeaua casei lui Hooven, gol pînă la brîu, bandajat cu tifon peste pîntece și umeri. Ochii îi erau pe jumătate închiși. În așteptarea birjei de la Bonneville, care trebuia să-l ducă la *ranch*, Presley îl îngrijea, și își dădea seama că e în agonie.

Acest cabotin, acest fanfaron, acest mucalit pe care nimeni nu-l luase vreodată în serios, acum, în clipele acelea supreme, își răscumpărase toate păcatele. Cînd, în sfîrșit, sosise medicul, deschisese ochii pentru întîia oară.

— Pot să aștept, i-a spus el. Vedeți mai întîi de Harran.

Cînd, în cele din urmă, îi venise rîndul, broboane de sudoare începură să i se rostogolească pe frunte în timp ce medicul căuta glonțul cu sonda. Întinzînd mîna liberă, apucase mîna lui Presley, strîngîndu-i-o tot mai aprig, pe măsură ce sonda pătrundea mai

adinc în rană, răsuflînd scurt pe nări. Faţa lui, ca a unui clovn, cu umerii obrajilor înalţi, cu craniul pleşuv, cu urechile clăpăuge, se făcu tot mai palidă, tăietura mare a gurii, tot mai încleştată, totuşi nu gemu nici o singură dată.

După ce trecuse durerea cea mai mare şi putuse să-şi tragă răsuflarea, primele lui cuvinte fuseseră :

— Mai e cineva grav rănit ?

Presley, care adusese o găleată cu apă pentru medic, şedea în uşa casei, cînd zări dincolo de canalul de irigare o ceată de tineri care înaintau cu băgare de seamă în lanul de grîu. Dînd cu ochii de Cutter, Presley îl întrebă ce căutau acolo.

— S-au dus după Delaney, răspunse Cutter. Cei care erau cu el spun că după ce a fost împuşcat s-ar fi tîrît în grîu. Acum s-au dus să-l caute.

Presley uitase de Delaney. Îşi amintea vag că la începutul luptei îl văzuse lunecînd de pe cal. Vrînd să vadă ce se întîmplase cu el, alergă după cei care-l căutau.

— Umblaţi cu băgare de seamă, spuse unul dintre tinerii ce forfoteau încoace şi încolo. Dacă mai trăieşte, s-ar putea să nu-şi dea seama că-l căutăm şi să tragă în noi.

— Cred că nu mai are el multă putere, răspunse altul. Ia uitaţi-vă la grîul acesta !

— Dumnezeule, ce de sînge ! Parc-ar fi fost înjunghieat un porc.

— Uite, asta-i pălăria lui ! strigă deodată tînărul din capul grupului. Trebuie să fie pe aproape. Să-l strigăm.

Strigară de mai multe ori, fără a primi vreun răspuns, apoi păşiră înainte cu atenţie. Deodată, cei din frunte se opriră atît de brusc, încît cei care-i urmau dădură peste ei. Izbucniră exclamaţii :

— Uite-l !

— Dumnezeule mare ! El e !

— Nenorocitul ! Nenorocitul !

Delaney zăcea pe spate, cu genunchii ridicaţi, cu ochii larg deschişi, cu buzele vinete. Degetele îi erau încleştate pe pistolul descărcat.

Tinerii, argați de pe la *ranch*-urile învecinate și muncitori din Guadalajara, se dădură înapoi fără voie. În sfîrșit, unul îndrăzni să se apropie, privind în jos spre fața celui căzut.

— E mort ? întrebă careva din urmă.

— Nu știu.

— Ei, pune-i mîna la inimă.

— Nu ! Nu... nu fac așa ceva.

— Ce, ți-e frică ?

— Aduce nenoroc. Pune tu...

— Numai după asta nu se poate ști ! Mi-ar fi nu știu cum... să-i simt inima...

— Atunci, cum poți să știi ?

— Ce v-a găsit ? ! Mi-e lehamite cînd vă aud ! Faceți-mi loc să pun eu mîna.

Și tînărul care-i repezise pe ceilalți se aplecă și puse mîna pe pieptul lui Delaney. Se așternu o tăcere îndelungată.

— Ei ?

— Nu-mi dau seama. Uneori mi se pare că bate, alteori, nu. Pînă acum n-am văzut om mort.

— Ei, după inimă nu poți să-ți dai seama.

— Ce rost are să tot sporovăim atît ? Mort sau nu, să-l luăm de aici.

Doi sau trei tineri alergară înapoi, în drum, să aducă scînduri de la podul sfărîmat. Se întoarseră, înjghebară o targă și, aruncîndu-și hainele peste trupul lui Delaney, îl duseră cu targa înapoi la drum. Chemară medicul. Acesta spuse că Delaney murise de peste o jumătate de oră.

— Ce-am zis eu ? exclamă unul din grup.

— Ei, nici eu n-am spus că nu e mort, protestă cel care-i pusese mîna la inimă. Am zis doar că nu-ți poți da seama dacă inima îi bate sau nu.

Deodată, mulțimea din curte începu să se tălăzuiască. Intrase căruța în care se aflau *missis* Hooven, Minna și micuța Hilda.

— Oh, parpat meu ! strigă *missis* Hooven, cercetînd buimacă fețele celor dimprejur. Ce s-a intimplat ? Spuneț, acest ticăloși au făcut cefa rău la parpat meu ? Oh, spuneț !

Sări din căruță, urmată de Minna, care o ținea pe Hilda în brațe. Cei dimprejur se dădură înapoi din fața lor, privindu-le în tăcere.

— Oh, ce s-a intimplat, ce s-a intimplat? se tîngui *missis* Hooven, luînd-o la fugă cu mîinile întinse, cu degetele răşchirate. Oh, Hooven, oh, parpat meu, eşti senetos?

Se năpusti în casă. Cadavrul lui Hooven fusese dus alături, în dormitor, şi spre această odaie dădu buzna instinctiv *missis* Hooven, urmată de Minna. Cei din săliță le făcură loc, fără a spune o vorbă. Intrară în dormitor, închizînd uşa în urma lor, şi toată ziua aceea îngrozitoare nu mai fură nici auzite, nici văzute de cei care se îngrămădeau în sală şi în jurul acelei case a morţii. Dintre toţi cei apropiaţi participanţilor la tragica luptă de lîngă canal, ele trecură aproape neobservate, închizîndu-se în sine, ascunzîndu-se de ochii lumii. Deocamdată erau uitate.

În jurul gospodăriei lui Hooven era o mare de capete. Spre locul luptei se revărsa o mulţime de oameni din Bonneville, din Guadalajara, de la *ranch*-uri, sporită cu miile de bărbaţi şi femei, băieţi şi fete, muncitori de la ferme, săteni, orăşeni, *ranchers*, slujbaşi de la Calea Ferată, mexicani, spanioli, portughezi, care luaseră parte dimineața la vînătoarea de iepuri. Presley, care se întorcea din lanul de grîu, unde fusese găsit Delaney, îşi croi drum anevoie spre casă.

Deasupra mulţimii se ridica o rumoare vagă, nedeslușită. Ca şi pînă atunci, în rumoarea aceea nu era nici ameninţare, nici mînie. Nu erau decît uimirea şi buimăceala exprimate în prelungile exclamaţii „oh! oh!“ cu care sînt întîmpinate veştile oricărei nenorociri. Oamenii încă nu se gîndeau la cauza nenorocirii. Impulsul dominant era curiozitatea. Toţi voiau să vadă ce se întîmplase, şi dacă nu puteau să vadă, măcar voiau să afle, şi dacă nu puteau nici să afle, voiau măcar să fie aproape de locul nenorocirii. Mulţimea se îngrămădea pe aproape un sfert de milă jur împrejurul gospodăriei. Curioşii se căţăraseră pe sîrma ghimpată a gardurilor, căutînd să vadă peste umerii celor din faţă, se urcaseră pe caprele căruţelor, trăsu-

relelor, camioanelor, ba cîțiva, chiar pe șeile cailor. Se îmbulzeau, se înghionteau, se zbăteau, se tălăzuiau încoace și încolo, fără un scop anume, împingîndu-se tot timpul spre gospodăria lui Hooven.

Cînd, în sfîrșit, Presley ajunse la poartă, dădu cu ochii de un brec oprit dinaintea acesteia. Între poartă și ușa casei, mulțimea se dădea în lături de-o parte și de alta, formînd o cărare. Presley se opri în loc o clipă. Cîțiva membri ai ligii, printre care se aflau Garnett și Gethings, ieșiră încet pe ușă, ducîndu-l pe bătrînul Broderson pe brațe. Medicul, cu capul gol, în cămașă, clipind mărunt în bătaia soarelui, îi însoțea, repetînd la fiece pas :

— Încet, încet, ușor, domnilor...

Bătrînul Broderson zăcea în nesimțire. Nu era palid la față, nu se vedeau pansamente. Îl duseră la brec cu multă băgare de seamă și-l așezară pe bancheta din spate. Pe o latură fusese lăsată prelata, ca să împiedice privirile mulțimii.

Deodată se stîrni o agitație. Presley, care se afla în spatele unui grup de oameni, nu putea să vadă ce se petrece. Se auzeau exclamații, forfotă. Medicul ceru ceva repede. Un om alergă înapoi spre casă și se întoarse numaidecît cu trusa. În timpul acesta, Presley ajunsese lîngă roțile brecului și putea să-l vadă pe doctor înăuntru, aplecat asupra bătrînului Broderson.

— Poftiți, poftiți ! strigă omul care adusese trusa.

— Nu mai e nevoie, răspunse medicul. A intrat în comă.

O liniște adîncă se așternu peste rîndurile cele mai apropiate ale mulțimii. Cîțiva își scoaseră pălăriile.

— Dați-vă înapoi, spuse medicul calm. Dați-vă înapoi, oameni buni, vă rog.

Mulțimea se trase puțin îndărăt. În liniștea ce se așternuse, o femeie începu să suspine. Clipele se scurgeau. Caii brecului tropăiau și dădeau din cozi, alungînd muștele. În sfîrșit, medicul coborî din brec, lăsînd prelata și pe partea cealaltă.

— Vrea cineva să însoțească mortul pînă acasă la el ? întrebă medicul.

Gethings păşi înainte şi se urcă lîngă vizitiu. Brecul porni.

Presley intră din nou în casă. În lipsa lui, toţi membrii ligii care participaseră la luptă, în afară de unul sau doi, părăsiseră odaia. Hilma şedea încă pe pat, cu capul lui Annixter în poală. S. Behrman, Ruggles şi toţi ceilalţi oameni ai Căii Ferate plecaseră. Cadavrul lui Osterman fusese dus cu birja, iar faţa de masă cu care era acoperit Dabney fusese înlocuită cu un cearceaf. Răsuflarea grea, agonizantă a lui Harran se auzea încă. Tot ceea ce fusese cu putinţă se făcuse. Deocamdată nici vorbă nu putea fi să-l transporte de acolo. Mama şi tatăl lui se aflau lîngă el, Magnus — cu faţa împietrită, cu privirile aţintite în ochii aceia care tresăreau mereu ; Annie Derrick — ghemuită lîngă fiul ei, cu mîna lui în ale sale, făcîndu-i vînt tot timpul cu un ziar vechi, boţit.

Presley se apropie de ei în vîrful picioarelor, uitîndu-se încordat la rănit. Unul dintre chirurgii care fuseseră chemaţi din Bonneville privea faţa lui Harran, cu braţele încrucişate la piept.

— Cum merge ? îl întrebă Presley în şoaptă.

— E în comă, răspunse celălalt.

Încet-încet, horcăielile muribundului deveniră tot mai neregulate, şi pleoapele se închiseră deasupra ochilor care tresăreau. Deodată horcăielile încetară. Magnus aruncă o privire întrebătoare spre chirurg.

— A murit, *mister* Derrick, spuse acesta.

Annie Derrick scoase un ţipăt care răsună în toată casa şi se aruncă peste trupul fiului, lipindu-şi capul de pieptul lui. Umerii laţi ai lui Magnus se încovoiară, pentru a nu se mai ridica niciodată.

— Doamne, ajută-mă şi mă iartă, mormăi el.

Scos din minţi de durere, de groază, de milă, de o mînie turbată, iraţională, Presley ieşi în fugă din casă. Pe veranda casei dădu cu ochii de Caraher.

— A mu... a mu... ? îngăimă acesta.

— A murit ! strigă Presley. Toţi sînt ucişi, împuşcaţi, morţi ! Toţi. Cui îi va veni rîndul acum ?

— Aşa mi-au ucis-o şi pe soţia mea, Presley.

— Caraher, strigă Presley, dă-mi mîna! Pînă acum am greșit necontenit. Și liga a greșit. Toți am greșit. Dumneata ești singurul dintre noi care vede lucrurile cum trebuie. De acum înainte sînt alături de dumneata. *Pe dumnezeul meu, am devenit și eu roșu!*

Peste cîtva timp, în fața casei lui Hooven se opri un furgon, trimis de la Bonneville. Cadavrul lui Annixter și cel al lui Harran fură puse în el. Furgonul porni pe Lower Road, la vale, spre casele *ranch*-ului Los Muertos.

Cadavrul lui Delaney și cel al lui Christian fuseseră duse la Guadalajara, și de acolo transportate cu trenul la Bonneville.

Hilma urmă furgonul în cabrioleta lui Derrick, împreună cu acesta și cu soția lui. Tot timpul drumului nu rostiră nici un cuvînt. Se înțeleseseră ca, atîta vreme cît *ranch*-ul Quien Sabe avea să rămînă în mîinile Căii Ferate, Hilma să stea la Los Muertos. Acolo fu dus și cadavrul lui Annixter.

În ziua aceea, tîrziu, pe înserate, duba neagră a antreprenorului de pompe funebre, venind dinspre gospodăria lui Hooven, trecu prin fața casei *ranch*-ului Los Muertos și coti pe County Road spre Bonneville. Vîlva stîrnită în legătură cu întîmplarea de la canalul de irigare se potolise. Lumea se împrăștiase de mult.

Cînd duba trecu prin dreptul lui Caraher, soarele apusese. Se însera.

Duba neagră mergea prin întuneric, neînsoțită de nimeni, ignorată, singuratică, ducînd cadavrul lui Dabney, bătrînul tăcut despre care nimeni nu știa decît cum îl cheamă, care nu avea prieteni, pe care nu-l cunoștea nimeni, nimeni nu-l vorbea nici de bine, nici de rău, care venise nu se știa de unde și acum se ducea cine știe încotro.

Spre miezul nopții, *missis* Dyke fu trezită de gemete ce se auzeau din camera alăturată. Deși copleșit de moartea lui Harran, Magnus Derrick nu-i uitase pe ceilalți care se aflau în suferință și, cînd auzise că

missis Dyke și Sidney fuseseră alungate, ca și Hilma, de la Quien Sabe, le poftise și pe ele la Los Muertos, prevenindu-le însă că, „în cel mai bun caz, și această ospitalitate s-ar putea să fie tot vremelnică".

În seara aceea *missis* Dyke stătuse pînă tîrziu cu Hilma, îmbărbătînd-o cum și cît se pricepea, îmbrățișînd-o, plîngînd împreună cu ea, încercînd s-o liniștească. Îndată ce-și dădea frîu liber, durerea Hilmei se dezlănțuia sfîșietoare, năprasnică. În cele din urmă, vlăguită, adormise în brațele bătrînei, suspinînd ca o copiliță. *Missis* Dyke o așezase binișor în pat, ieșind încet pe ușă.

Ceva mai tîrziu, deșteptată de gemete ce izvorau dintr-o suferință grea atît fizică, cît și sufletească, bătrîna, luînd lampa, alergase în camera Hilmei.

Dumerindu-se îndată despre ce era vorba, îl trezi pe Presley și-l rugă stăruitor să telefoneze numaidecît la Bonneville după un medic. În noaptea aceea, Hilma, zdrobită de durere, avortă.

Presley nu închise ochii pînă în zori. Nici măcar nu se dezbrăcă. Multă vreme după ce medicul plecase, și lăcașul tragediei se liniștise din nou, rămase, încremenit de spaimă, la fereastra deschisă a odăiței sale, privind în depărtare peste marea de grîu, cu ochii ațintiți spre geana de lumină ce mijea la răsărit. Vedenii monstruoase, uriașe, înfiorătoare, ale căror nume abia le aflase, se zbăteau nebunește în mintea lui, se ridicau fantomatice, cutremurătoare înaintea ochilor săi. Harran murise, Annixter murise, Broderson murise, Osterman poate că murea chiar în clipa aceea. Oamenii aceștia erau lumea lui. Annixter fusese cel mai bun prieten al său, iar Harran, un tovarăș aproape de fiece zi. Broderson și Osterman îi erau apropiați ca niște frați. Toți aceștia erau tovarășii, bunii săi prieteni, mediul lui, făceau parte din viața sa de fiece zi, și, pe neașteptate, îi văzuse împușcați, acolo, în praful drumului, lîngă canalul de irigare. Și deodată se trezi la masă, cu lumînarea aprinsă lîngă cot, cu jurnalul înainte, scriind repede, însetat să dea glas gîndurilor

care-i roiau năvalnic în minte, nicicînd mai stăruitoare, mai imperioase. Astfel a scris :

Dabney — mort ; Hooven — mort ; Harran — mort ; Annixter — mort ; Broderson — mort ; Osterman — pe moarte ; S. Behrman — viu, triumfător ; Calea Ferată — în posesiunea *ranch*-ului Quien Sabe. I-am văzut cînd au fost împușcați. Nici douăsprezece ore nu sînt de cînd am stat acolo, lîngă canalul de irigare. Ah, acea clipă înfiorătoare, de groază, de nebunie ! Fum de praf de pușcă... pistoale fulgerînd... bălți de sînge... cai sărind înapoi... oameni împleticindu-se și căzînd... Christian, într-o poziție macabră, cu un picior țeapăn, ridicat în sus peste șa... Broderson, prăbușindu-se pe o parte în șanț... Osterman, lăsîndu-se în jos cu capul pe brațe, parc-ar fi fost obosit, obosit de moarte. Imaginile acestea le-am văzut cu ochii mei ! Vedeniile acestei zile tragice vor face parte de acum înainte din mintea mea, din *mine*. Da, au săvîrșit nelegiuirea. Da, S. Behrman și stăpînii Căii Ferate au făptuit o asemenea nelegiuire sub ochii lumii întregi, sub ochii întregului popor al Statelor Unite. Ei, poftiți acum să vă etalați teoriile în fața noastră, în fața noastră, a oamenilor de la *ranch*-uri, care am suferit, care *știm*. Oh, poftiți acum să ne mai vorbiți *nouă* despre „drepturile capitalului", să ne vorbiți nouă despre trust, să ne vorbiți nouă despre „echilibrul dintre clase". Poftiți de încercați ingenioasele dumneavoastră teorii asupra noastră. *Noi știm.*

N-aș putea spune dacă teoriile dumneavoastră sînt sau nu excelente. Nu știu dacă ideile pe care le promovați sînt măcar plauzibile. Nu-mi dau seama cît de practic este planul dumneavoastră de organizare socială. Nu știm dacă da sau nu Calea Ferată are vreun drept asupra pămînturilor noastre, dar știu bine că Harran a fost ucis, că Annixter a fost ucis, că Broderson a fost ucis, că Hooven a fost ucis, că Osterman este în agonie și că S. Behrman este viu și nevătămat, că jubilează triumfător și că, trecînd peste cadavrele a cinci oameni uciși de năimiții lui, a pus mîna pe un adevărat domeniu.

Deznodămîntul este de prevăzut. Calea Ferată va învinge. Trustul ne va birui. Aici, în acest colțișor al unei țări mari, aici, la marginea continentului, în această vale din

Vest, departe de marile centre, uriaşa mînă de fier zdrobeşte viaţa unor oameni izolaţi, răzleţiţi, pierduţi, le striveşte orice năzuinţă spre libertate şi spre fericire. Zbuciumul nostru, zvîcnirea de o clipă a agoniei noastre nu pricinuieşte nici o tresărire în vastul, în trepidantul angrenaj al vieţii naţiunii ; un firicel, un grăunte de nisip scăpat pe o roată dinţată, un scîrţîit al axei — atîta înseamnă jalea unei mame după pierderea ei grea, sfîşietoare, atîta înseamnă geamătul de durere al soţiei — şi marele angrenaj se învîrteşte mai departe, domol, din nou, şi piedica abia simţită o clipă, abia observată, este uitată numaidecît. Ai putea oare să convingi poporul că acea imperceptibilă trepidaţie a marelui angrenaj primejduieşte funcţionarea lui ? Ce naivitate să-ţi închipui aşa ceva ! Încearcă de zugrăveşte poporului această primejdie, şi oamenii au să-ţi rîdă în nas ! Povesteşte-le peste cinci ani cele întîmplate între liga din Valea San Joaquinului şi Calea Ferată, şi nu vei fi crezut ! „Ce vorbeşti ! O luptă între fermieri şi Calea Ferată, o luptă care a costat şapte vieţi ? Fugi de-aici ! Cu neputinţă, una ca asta nu s-a putut întîmpla ! Povestea dumitale e o născocire, o exagerare."

Totuşi, de fapt, e un Lexington[1] — Doamne ajută, Doamne luminează-ne, Doamne trezeşte-ne din letargie ! — de fapt, e un Lexington ; fermierii luptînd cu arma în mînă pentru libertate. Să fie oare California singurul stat care are un vrăjmaş vechi, ereditar ? Oare să nu existe între cele două oceane şi alte trusturi afară de acest „Pacific & Sauthwestern Railroad" ? Puneţi-vă această întrebare voi, cei din Vestul Mijlociu, şi voi, cei din Nord, puneţi-vă această întrebare voi, cei din Est, şi voi, cei din Sud, să-şi pună această întrebare cetăţenii tuturor statelor din Maine pînă în Mexico, din Dakota pînă în Carolina : nu există oare monstrul şi între hotarele voastre ? Chiar dacă nu aveţi un trust de căi ferate, să ştiţi că nu este altceva decît un cap al aceleiaşi hidre. Oare lupta noastră pe viaţă şi pe moarte nu-i tipică ? Fiind una dintre numeroase alte lupte,

[1] La 19 aprilie 1775, la Lexington (statul Massachussetts), fermierii, meseriaşii şi muncitorii din colonia americană Massachussetts s-au împotrivit trupelor engleze, trăgînd acel prim foc de armă „auzit în lumea întreagă" care a marcat începutul războiului de independenţă al celor 13 colonii engleze din America de Nord (1775—1783).

nu constituie ea un simbol al profundului, al crîncenului conflict care se desfăşoară pretutindeni în Statele Unite? Oh, voi, oameni orbi, încătuşaţi, înşelaţi, trădaţi, nu vă daţi seama de acest lucru? Nu vedeţi oare că monştrii v-au prădat comorile şi că le ţin în ghearele lor de fier, dîndu-vă cu zgircenie firimituri din ele, pe care le plătiţi cu preţul sîngelui vostru, cu preţul vieţii soţiilor voastre şi a copilaşilor voştri? Îi jertfiţi Molohului pe copilaşii voştri pentru o pîine pe care singuri aţi plămădit-o şi vă aruncaţi soţiile înfometate înaintea lui Juggernaut[1] pentru nişte biete cuie făurite cu mîinile voastre.

Presley îşi petrecu toată noaptea aplecat asupra jurnalului, aşternîndu-şi pe hîrtie multe asemenea gînduri, păşind de colo-colo prin odăiţă sau, cuprins cînd de o spaimă iraţională, cînd de o furie oarbă, prăvălindu-se cu faţa în jos pe pat, jurînd că nici S. Behrman, nici Shelgrim nu vor apuca să se bucure de triumful lor.

Sosi dimineaţa şi, o dată cu ea, ziarele, veştile. Presley nu aruncă nici măcar o privire peste *Bonneville Mercury*. La Bonneville apăreau încă două ziare care afirmau că exprimă voinţa şi oglindesc starea de spirit a opiniei publice. Pe acestea le citi cu interes.

Osterman trăia încă. Erau şanse să scape cu viaţă, să se însănătoşească. Vreo trei sute de membri ai ligii se adunaseră peste noapte la Bonneville şi patrulaseră pe străzi, hotărîţi deocamdată să păstreze liniştea, păzind chiar atelierele şi clădirile Căii Ferate. Scoseseră manifeste, îndemnîndu-i pe toţi cetăţenii să respecte legea şi ordinea şi convocînd pentru după-amiaza aceea o adunare de protest în sala Operei.

Din ziare rezulta că cei care se împotriviseră portărelului aflat în exerciţiul funcţiunii puteau fi deferiţi justiţiei fie pe baza unui rechizitoriu al procurorului districtual, sesizat printr-o plîngere, fie prin trimitere în faţa marelui juriu. În perioada aceea,

[1] În vechea mitologie hindusă, zeu fioros, al cărui car striveşte totul în cale, lăsînd în urma sa doar munţi de cadavre şi mormane de ruine.

marele juriu nu se afla însă în sesiune. Pe de altă parte, se ştia că serviciul portăreilor nu dispunea de fonduri nici pentru plata cheltuielilor implicate de convocarea juraţilor, nici pentru citaţii. S. Behrman şi Ruggles dăduseră interviuri, declarînd că acum Calea Ferată avea să se retragă din luptă; după părerea lor, de aici înainte litigiul rămînea pendinte între membrii ligii şi autorităţile federale; ei se spălau pe mîini de orice răspundere în această afacere. *Rancher*-ii n-aveau decît să se înţeleagă cu Washingtonul. Congresul pare-se că interzisese de curînd folosirea trupelor în scopuri civile, aşa că deocamdată întregul litigiu dintre ligă şi Calea Ferată avea să rămînă, evident, în *statu quo*[1].

Pentru Presley, însă, ştirea cea mai semnificativă din dimineaţa aceea fu cea privitoare la măsurile luate de compania de cale ferată, cum aflase despre ciocnirea ce avusese loc.

Oraşul Bonneville fusese imediat izolat. Trenurile locale fuseseră suspendate, cele în tranzit nu mai opriseră în gară, corespondenţa nu mai fusese expediată. Mai mult chiar, pe baza unei înţelegeri surprinzătoare, oficiile de telegraf din Bonneville şi Guadalajara, acţionînd conform unor ordine precise, refuzaseră orice telegrame, cu excepţia celor care emanau de la funcţionarii Căii Ferate. Amănuntele ciocnirii, versiunea care avea să creeze cea dintîi impresie, urmau a fi transmise, la San Francisco şi lumii exterioare, de S. Behrman, de Ruggles şi reprezentanţii locali ai companiei „P. & S. W."

Cam cu vreun ceas înainte de micul dejun, antreprenorul de pompe funebre sosise şi luase în primire cadavrul lui Harran şi pe acela al lui Annixter. Presley nu-i văzu nicăieri nici pe Hilma, nici pe Magnus sau pe *missis* Derrick. Medicul veni pentru a o îngriji pe Hilma. Acesta luă micul dejun cu *missis* Dyke şi cu Presley şi-l asigură pe acesta din urmă că Hilma avea să se restabilească după şocul pricinuit de moartea soţului ei şi după avortul din noaptea aceea.

[1] In starea în care se află (în limba latină în original).

— Ar fi bine ca mama doamnei să vină să stea cu dînsa, spuse el. Tot timpul o cheamă și mereu mă roagă să-i dau voie să se ducă la dînsa. Am încercat să expediez o telegramă doamnei Tree, dar compania refuză s-o primească, și chiar dacă i-aș putea trimite vorbă, cum ar ajunge aici? Trenurile nu circulă.

În ziua aceea Presley simți că-i era cu neputință să rămînă la Los Muertos. Jalea, umbra tragediei erau nespus de apăsătoare. Pretutindeni domnea o tăcere adîncă, întreruptă doar de pașii ușori ai antreprenorului de pompe funebre și ai ajutoarelor sale. Presley hotărî să se ducă la Bonneville. Cînd ieși pe ușă, îl găsi pe antreprenorul de pompe funebre legînd o fișie mare de crep negru la mînerul clopoțelului.

Presley puse șaua pe poneiul său și porni spre oraș. Între timp, după ceasuri îndelungate de meditare necontenită asupra aceluiași subiect, o mînie sumbră, greu stăpînită, o dorință aprigă de răzbunare încolțise, se încuibase în mintea lui. Cea dintîi zăpăceală trecuse. Contactul cu ceea ce se petrecuse îi estompase simțămîntul de groază, de oroare, și acum devenise dominantă setea de răzbunare. La început, în el mocnise doar o mînie sumbră, mînia celui înfrînt, indignarea stîrnită de samavolnicie, dar, cu cît se gîndea mai mult la cele petrecute, cu atît i se aprindea mai crîncen furia. Cînd ajungea pe neașteptate la paroxism, această furie îl sugruma, izbucnirile ei crunte îi injectau ochii. Încleșta dinții, din gură i se revărsau blesteme, pumnii i se strîngeau pînă secau de sînge. Deci Calea Ferată triumfase pînă la urmă! După luni întregi de pregătiri, după toate acele rezoluții sforăitoare, după toată acea fanfaronadă a ligii?! Liga! Ce farsă! Ce însemnase ea atunci cînd sosise clipa hotărîtoare? Era oare cu putință ca trustul să-i zdrobească pe toți cu atîta ușurință? Era cu putință ca S. Behrman să pună mîna pe *ranch*-ul Los Muertos? S. Behrman! Presley îl vedea aievea înaintea ochilor. Mătăhălos, buhăit, albicios, îi vedea bărbia puhavă, tremurătoare, grăsimea răsfrîntă peste guler, presărată ici-colo cu peri, pîntecele voluminos, jiletca de in maro, cu lanțul greu al ceasornicului, ale cărui

verigi răsucite zornăiau ori de cîte ori se loveau de bumbii din sidef. Și acest individ — după ce luase viața unor oameni ca Harran și ca Annixter — îl va zdrobi oare acum definitiv pe Magnus Derrick ? Acest ipochimen va pune mîna în numele trustului pe *ranch*-ul Los Muertos, așa cum pusese mîna pe Quien Sabe, și, după Los Muertos, va urma *ranch*-ul lui Broderson, apoi acela al lui Osterman, apoi altele și altele, întreaga vale, întreaga Californie ? !

Tot mergînd înainte, Presley își lovea fruntea cu pumnii.

„Nu, nu, striga el, nu, am să-l ucid, am să-l ucid, am să-l ucid cu miinile mele !"

Gîndul acesta îl scotea din minți. Ah, să-și înfigă o dată degetele în beregata aceea albă, puhavă, să le încleșteze în gîtlejul acela buhăit, să smulgă viața din el, să-l gîtuie, să-l sugrume, să-i plătească jafurile și samavolniciile săvîrșite ani și ani, să se răfuiască cu el pentru mituirea juraților, pentru cumpărarea judecătorilor, pentru coruperea adunărilor legiuitoare, să-l pedepsească pentru mîrșăvia pe care o pusese la cale în legătură cu Comisia căilor ferate, pentru șarlatania așa-zisei „reduceri de zece la sută", pentru ruinarea lui Dyke, pentru că pusese mîna pe *ranch*-ul Quien Sabe, pentru că-i asasinase pe Harran și pe Annixter.

În această stare sufletească ajunse la Caraher, care tocmai deschisese localul. Stătea în prag, pufăind din pipă. Presley descălecă și intră în cîrciumă, unde stătură îndelung de vorbă.

Trei ore mai tîrziu, tînărul ieși, încălecă din nou și își continuă drumul spre Bonneville. Fața îi era albă ca varul, buzele strînse ferm, cu îndîrjire — pe scurt, avea înfățișarea unui om hotărît.

Întrunirea din sala Operei fusese fixată pentru ora 1, dar, cu mult înaintea prînzului, strada din fața acestui edificiu, precum și străzile vecine erau înțesate de oameni ce se îmbulzeau, se vînzoleau, se tălăzuiau agitați. Se vedeau puține femei în mulțime, dar nu părea să lipsească un singur bărbat din Bonneville sau din Guadalajara. Veniseră unii chiar și de la Visalia și de la Pixley. Nu mai era mulțimea cu-

rioasă care se strînsese în jurul gospodăriei lui Hooven, lîngă canalul de irigare, oamenii nu mai erau zăpăciţi, buimaci. Acum toţi înţelegeau limpede, pe deplin, ce se întîmplase în ajun. Lăsaseră treburile baltă; aproape toate prăvăliile fuseseră închise. Membrii ligii se iviseră încă din zori, călări, umblînd de colo-colo, cu puştile de-a curmezişul oblîncului. Spre ora 10 începu să se adune tot mai multă lume pe străzi. Grupurilor strînse la colţ de stradă li se adăugau mereu alţi oameni, şi încetul cu încetul acestea se contopiră. Nemaiavînd loc pe trotuare, mulţimea se revărsa spre mijlocul străzii, sporind ceas de ceas, pînă ce se făcu îmbulzeală. Circulaţia, tot mai stînjenită, pînă la urmă deveni de-a dreptul imposibilă. Mulţimea compactă se înghesuia de pe un trotuar pe celălalt, între cele două rînduri de prăvălii. Deasupra acelei mase omogene, deasupra acelui organism viu care răsufla — deasupra poporului — se ridica un vuiet surd, o rumoare înfricoşătoare. Nu era încă larma sălbatică, pătrunzătoare, cruntă a răscoalei, a revoltei, era doar începutul, mîrîitul fiarei trezite, care, simţind fierul în coaste, înălţa capul, scotea colţii, cu coardele vocale vibrînd din pricina mîrîitului ei prelung, înăbuşit, fioros.

Astfel trecură ceasurile dimineţii. Mulţimea sporea tot mai mult, se îmbulzea, unduia uşor înainte şi înapoi, într-o parte şi alta, în timp ce acea rumoare surdă se ridica fără contenire în aerul cald, liniştit.

În sfîrşit, spre 12 tălăzuirea mulţimii luă o direcţie precisă. Oamenii se îndreptau spre Operă. Presley, care îşi lăsase poneiul la grajdul comunal, se trezi şi el la un moment dat prins de şuvoi şi purtat înainte. Braţele îi erau lipite de trup. Apăsarea părea atît de mare din toate părţile, încît mai-mai că-i strivea coastele. Abia îşi mai putea trage răsuflarea. Împrejurul lui roiau fel şi fel de chipuri omeneşti, aprinse, sumbre, întunecate. Masa înainta încet-încet, într-o singură direcţie, înghesuindu-se, îmbulzindu-se. Cine ştie din ce pricină, un freamăt năvalnic, ca suflul unui flux iminent, unduia cînd şi cînd deasupra mulţimii. Uneori, Presley era luat pe sus şi împins înapoi, îna-

poi, înapoi, împreună cu mulţimea, îndepărtîndu-se de intrarea Operei. Apoi, refluxul îl zvîrlea din nou înainte. Gîfîind, împleticindu-se, împins din toate părţile, fu prins de vîltoare şi aruncat încă o dată în faţa foaierului. Acolo, unduirile erau mai scurte, mai repezi. Strîns din toate părţile, strivit, nu mai avea putere să scoată strigătul care i se ridica pe buze. Deodată, toată masa aceea de oameni — care tropăia, se zbătea, se zvîrcolea în jurul lui — păru să se ridice, să se înalţe, ca o mare umflată, nemărginită. Un zvîcnet năprasnic îl zvîrli pe Presley înainte, spre vîltoarea de o clipă a unei priveliști alcătuite dintr-un vălmăşag de feţe învăpăiate, guri căscate, pumni strînşi. Izbucni brusc o larmă furioasă, curmată cînd şi cînd de strigăte, aclamaţii, înjurături. O clipă, încleştarea mulţimii deveni atît de năprasnică, încît Presley se temu c-avea să-i frîngă coastele ca pe nişte vreascuri. Buimac, cu răsuflarea tăiată, vlăguit, fu tîrît, ca un fulg pe creasta unui val învolburat de furtună, zvîrlit sus pe scările Operei, aruncat prin uşi în hol şi, în sfîrşit, în sala de spectacole.

Înăuntru era o goană nebună după locuri. Nemaiţinînd seama de intervalele dintre rînduri, oamenii călcau de pe un fotoliu pe altul, săreau peste spătare, lăsînd pecetea tălpilor prăfuite pe pluşul roşu. Sala se umplu repede de la scenă pînă sus la ultimul rînd al galeriei. Intervalele erau ticsite, şi chiar şi pe marginea scenei, de fiecare parte a luminilor rampei, oamenii se înghesuiau ca un franj negru.

Cortina, ridicată, descoperea scena, pe jumătate aranjată pentru spectacol. Decorurile, aplecate în unghiuri periculoase, reprezentau o terasă pardosită cu lespezi pătrate de marmură, negre şi albe, în timp ce din nişte amfore şi vaze se înălţau flori roşii, albe şi galbene, ca şi cînd ar fi crescut în ele. Două rînduri de scaune se întindeau de-a curmezişul scenei dintr-o parte în alta, flancînd o masă acoperită cu pînză roşie, pe care se afla, pentru vorbitor, o garafă cu apă şi un pahar.

Curînd, scaunele fură ocupate de membrii ligii, lumea din sală aplaudînd cînd îşi făceau apariţia anu-

mite figuri bine cunoscute, printre care Garnett, de la *ranch*-ul Ruby, Gethings, de la *ranch*-ul San Pablo, Keast, de la *ranch*-ul cu acelaşi nume, Chattern, de la *ranch*-ul Bonanza, oameni vîrstnici, bărboşi, domoli la vorbă, chibzuiţi.

Garnett declară şedinţa deschisă ; vorbea simplu, sincer, fără înconjur. Relată pe scurt ceea ce se întîmplase, anunţă că trebuiau luate anumite hotărîri şi dădu cuvîntul vorbitorului următor.

Acesta pledă pentru moderaţie. Le spuse că este conservator şi că se împotrivise tot timpul ideii rezistenţei armate, la care nu trebuia să se recurgă decît în ultimă instanţă. Deplîngea întîmplările îngrozitoare din ziua precedentă. Rugă asistenţa să aştepte în linişte, să nu comită alte violenţe, făcînd cunoscut că gărzi înarmate ale ligii patrulau în clipele acelea la Los Muertos, la Broderson şi la Osterman. Se ştia foarte bine că portărelul tribunalului federal declarase că nu era în măsură să pună în executare ordonanţele de evacuare. Deci nu mai era în perspectivă altă vărsare de sînge.

— A fost, urmă vorbitorul, destulă vărsare de sînge, şi aş vrea să o spun cinstit aici : cine ştie dacă evenimentele îngrozitoare de ieri nu puteau fi evitate ! Un om stimat de toţi, care de la început a fost conducătorul nostru recunoscut, în clipa aceasta deplînge pierderea unui fiu, ucis înaintea ochilor săi. Dumnezeu mi-e martor că, aşa cum sîntem cu toţii, sînt şi eu alături de durerea preşedintelui nostru. Mă doare sufletul pentru el. În acest ceas sfîşietor, inima mea e alături de el. Totodată, însă, poziţia ligii trebuie lămurită. Avem faţă de noi înşine şi faţă de locuitorii comitatului datoria să facem acest lucru. Liga s-a înarmat în scopul precis de a prezerva ordinea, nu de a o încălca. Noi credem că, sprijinindu-ne pe cei şase sute de oameni înarmaţi şi instruiţi, care sînt la dispoziţia noastră, gata să răspundă la cea dintîi chemare, am putea să zădărnicim orice tentativă de a ni se lua pămînturile, şi putem fi siguri că asemenea încercare, înainte de a se soluţiona procesele pendinte înaintea Curţii Supreme, nu se va mai face. Dacă ieri,

cînd inamicul a apărut între noi, ar fi fost întîmpinat de șase sute de puști, nu cred că s-ar mai fi forțat lucrurile, nu s-ar fi dezlănțuit nici o luptă, și astăzi n-am deplînge moartea a patru cetățeni, a patru oameni de-ai noștri. S-a făcut o greșeală, și noi, cei din ligă, nu trebuie să fim ținuți responsabili pentru aceasta.

În mijlocul aplauzelor puternice ale membrilor ligii și al unor demonstrații mai puțin însuflețite din partea auditoriului, vorbitorul se așeză.

Îi luă locul un alt membru al ligii, un bărbat înalt, neîndemînatic, jumătate *rancher*, jumătate politician.

— Aș dori să întăresc cele spuse de colegul meu, începu el. Problema aceasta a rezistenței în fața executorilor cînd vor încerca să-i pună în posesie asupra *ranch*-urilor din împrejurimi pe oamenii de paie ai Căii Ferate a fost discutată și dezbătută încă demult, în întrunirile comitetului ligii. N-a fost în intenția noastră să tragem nici un foc de armă, nici o persoană n-a fost împuternicită cu o asemenea autoritate absolută ca aceea asumată ieri. Stimatul nostru președinte este un om de treabă, dar știm cu toții că domniei-sale îi place să fie autoritar, să procedeze în orice împrejurare cu de la sine putere, fără a da socoteală nimănui. Noi, ceilalți membri ai ligii, n-am fost niciodată informați asupra lucrurilor care se petreceau. Am presupus, firește, că mișcările Căii Ferate sînt urmărite pas cu pas, așa încît să nu putem fi luați prin surprindere, cum s-a întîmplat ieri. Acum însă pare că n-a fost organizată nici o supraveghere ca lumea, sau, dacă a fost, s-a dovedit mai mult decît insuficientă. Intenția noastră era să contracarăm orice acțiune a Căii Ferate și voiam ca, atunci cînd vom fi aflat că portărelul se pregătește să vină, să convocăm o ședință a comitetului executiv, care să hotărască ce avem de făcut. Ar fi fost necesar să avem chiar răgaz pentru a convoca adunarea generală a ligii. Dar ce s-a întîmplat? Pe cînd ne aflam cu toții la vînătoarea de iepuri, Calea Ferată și-a permis să ne atace pe furiș, și, atunci cînd era prea tîrziu, s-au adunat în grabă cîțiva membri ai ligii, care au precipitat lupta,

și oamenii noștri au fost uciși. *Sînt* și eu alături de președintele nostru în durerea lui. Nimeni nu-i mai mult alături de domnia-sa ca mine. Totuși, îmi permit să-mi exprim părerea că a procedat pripit, imprudent. Dacă ar fi luat măsurile necesare, ar fi putut avea la dispoziție șase sute de oameni pentru a-i opune Căii Ferate, și atunci nu s-ar fi întîmplat nici o ciocnire, n-ar fi fost ucis nici un om. Domnia-sa *n-a* procedat cum trebuie, consecința a fost moartea cîtorva oameni, și nu văd cum ar putea fi ținută liga răspunzătoare pentru acest lucru. Concepția ligii, întreaga rațiune pentru care a fost creată era aceea de a apăra *toate ranch*-urile din valea aceasta împotriva Căii Ferate. Mi se pare că dacă viețile tovarășilor noștri au fost sacrificate, aceasta s-a făcut nu în apărarea tuturor *ranch*-urilor noastre, ci numai pentru unul dintre ele, și anume pentru *ranch*-ul Los Muertos, pe care-l deține *mister* Derrick.

Vorbitorul abia se așeză pe scaun, cînd fu văzut un om ieșind din culise și apropiindu-se de Garnett, căruia îi înmînă o hîrtie și-i șopti ceva la ureche. Garnett citi hîrtia, apoi se apropie de rampă și ridică mîna. Cînd se făcu liniște în sală, spuse :

— Am primit o veste tristă. *Mister* Osterman, prietenul și tovarășul nostru, a murit azi-dimineață, între orele 11 și 12.

În sală se stîrni deodată un adevărat vacarm. Toată asistența se ridică în picioare, strigînd, gesticulînd. Vacarmul creștea, sala vuia, făclioarele din policandrele aprinse tremurau. Se auzeau urlete răgușite, blesteme, mugete asurzitoare, furioase, inarticulate.

O vîltoare de nebunie se învolbură brusc de la un perete la altul, copleșindu-l și pe Presley, care nu mai era stăpîn pe simțămintele, pe pornirile sale. Deodată se trezi pe scenă, în fața sălii, aprins, cu imaginația înflăcărată, gesticulînd aprig, cu înverșunare. Cuvintele țîșneau în mintea lui într-un șuvoi năvalnic.

— Încă un mort, strigă el, încă unul ! Harran — mort ; Annixter — mort ; Broderson — mort ; Dabney — mort ; Osterman — mort ; Hooven — mort ! Împușcați, uciși, uciși pentru că-și apărau căminele, uciși

pentru că-şi apărau drepturile, ucişi pentru că voiau să salvgardeze libertatea !* Cît va mai merge astfel ? Cît timp va mai trebui să îndurăm toate acestea ? Unde-i capătul suferinţei ? Unde-i sfîrşitul ? Cîtă vreme se va mai hrăni monstrul cu inimă de fier din sîngele nostru ? Cîtă vreme ne va mai călca în picioare balaurul de abur şi oţel ? N-o să vă săturaţi niciodată, n-o să vă mai potoliţi, voi, domnii şi stăpînii noştri, voi, regii noştri, voi, patronii noştri, voi, faraonii noştri ? Cînd veţi da oare ascultare poruncii : *„Dă drumul poporului meu să plece !“* ? Oh, acest strigăt, care răsună de-a lungul veacurilor, ascultaţi-l, ascultaţi-l ! E glasul Dumnezeului atotputernic vorbind prorocilor săi ! Ascultaţi-l, ascultaţi-l ! „Daţi drumul poporului meu să plece !“ Ramses a auzit glasul acesta cînd cu pilaştrii de la Teba ; Cezar l-a auzit pe Palatin, Ludovic Bourbonul l-a auzit la Versailles, Carol Stuart l-a auzit la Whitehall, ţarul cel alb l-a auzit în Kremlin. *„Dă drumul poporului meu să plece !“* Acest strigăt al popoarelor, acest glas măreţ al veacurilor se ridică pretutindeni. Vocea poporului — vocea lui Dumnezeu ! Poporul strigă : „Dă drumul poporului lui Dumnezeu să plece !“ Voi, stăpînii noştri, voi, regii noştri, voi, tiranii noştri, nu ne auziţi ? Nu-l auziţi pe Dumnezeu vorbind prin glasul nostru ? Pînă cînd ne veţi hăitui ? Pînă cînd ne veţi schingiui ? Nimic nu vă poate speria, nimic nu vă poate înfrîna ? Nu ştiţi oare că dacă veţi rămîne prea multă vreme surzi la strigătul nostru, veţi trezi furia distrugătoare ? Ramses n-a voit să-l asculte, şi a fost răpus de o moarte năprasnică. Cezar n-a voit să-l asculte, şi a fost înjunghiat în Senat. Ludovic Bourbonul n-a voit să-l asculte, şi a murit pe eşafod. Carol Stuart n-a voit să-l asculte, şi a pierit pe butucul călăului. Ţarul cel alb n-a voit să-l asculte, şi a fost măturat din propria lui capitală. Vreţi să ajungeţi tot acolo ? Vreţi să ne împingeţi la aşa ceva şi pe noi, care ne fălim cu ţara noastră, a libertăţii, noi, care trăim în ţara libertăţii ? ! Faceţi-vă mendrele mai departe tot astfel, şi *acolo* veţi ajunge ! Astupaţi-vă multă vreme urechile la acest strigăt : „Daţi drumul poporului meu să plece !“, şi atunci se

va ridica alt strigăt, pe care, vrînd-nevrînd, îl veți auzi, pe care nu-l veți mai putea înăbuși, pe care nu-l veți mai putea amuți. Va fi strigătul omului din stradă, strigătul : „*À la Bastille !*"[1] care dezlănțuie Teroarea și aprinde pălălăile revoluției ! Hărțuit, vîndut, scos din minți, deznădăjduit, în cele din urmă poporul se va ridica, așa cum s-a ridicat de atîtea ori în trecut ! Voi, dumnezeii noștri, voi, stăpînii noștri, voi, regii noștri, l-ați prins pe Samson și i-ați supt vlaga. I-ați tăiat părul, i-ați scos ochii, l-ați pus să întoarcă pietrele de moară, să macine griul în morile voastre, ați făcut din el o rușine, o batjocură ! Băgați de seamă, oh, dacă vă e dragă viața, băgați de seamă, altminteri, într-o bună zi, ridicîndu-și ruga către stăpînul, către dumnezeul lui, își va întinde miinile spre pilaștrii templelor voastre !

Ascultătorii, la început mirați, buimăciți de asemenea invocări neașteptate, la ultimele cuvinte ale oratorului se aprinseră deodată. Izbucni un tunet de aplauze. Apoi, mai semnificativ decît dacă ar fi început vacarmul din nou, cînd Presley își continuă cuvîntarea, toată sala amuți, ascultîndu-l, numai ochi și urechi. Și el își rosti frazele următoare într-o tăcere adîncă :

— Ei sînt stăpînii noștri, patronii noștri, stăpînii căminelor noastre, ai adunărilor legiuitoare. Nu putem scăpa de ei, nu avem nici o ieșire ! Ni s-a spus că-i putem înfrunta la urnele de vot. Urnele de vot sînt in miinile lor ! Ni s-a spus că putem cere justiției să ne facă dreptate. Justiția e în mîna lor ! Știm cîte parale le face pielea : tîlhari în viața politică, tîlhari în viața economică, tîlhari în justiție, tîlhari în comerț, mituitori, escroci, șarlatani. Nici o ocară nu-i face să roșească ; nu se dau înapoi, nu se rușinează de nici un furtișag, fie că ar prăda tezaurul guvernamental de un milion de dolari, fie că ar buzunări un muncitor de pîinea cea de toate zilele. Jefuiesc o națiune de o sută de milioane de oameni, și numesc acest lucru politică financiară ; se dedau la șantaj, și numesc

[1] La Bastilia ! (În limba franceză în original.) Semnalul atacului împotriva Bastiliei, simbol al absolutismului feudal francez.

acest lucru comerț; corup adunările legiuitoare, și numesc acest lucru politică; mituiesc judecătorii, și numesc acest lucru legalitate; plătesc escroci care să le ducă planurile la îndeplinire, și numesc acest lucru organizare; prostituează onoarea unui stat, și numesc acest lucru concurență. Asta este America! Am luptat la Lexington pentru libertatea noastră, am luptat la Gettysburg[1] ca să-i eliberăm pe alții! Totuși, jugul a rămas! N-am făcut decît să-l schimbăm pe celălalt umăr. Vorbim despre libertate! Ce farsă! Ce naivitate! Ne spunem nouă înșine și ne învățăm copiii că ne-am cucerit libertatea, că nu mai avem nevoie să luptăm pentru ea. Ei bine, lupta este încă la începutul ei, și atîta vreme cît concepția noastră despre libertate rămîne așa cum este astăzi, lupta va continua. Ni se pare că libertatea ar avea chipul statuilor pe care i le ridicăm, că ar fi femeie falnică, încununată cu lauri, triumfală, cu platoșă strălucitoare, în veșmînt alb, cu o făclie în mîna ridicată sus, că ar fi o zeiță senină, calmă, liniștită, cuceritoare! Ce farsă! Ce naivitate! Libertatea *nu* este imaginea falnicei zeițe încununate cu lauri, în veșmînt neprihănit, triumfală, atotputernică. Libertatea este omul de pe stradă, o arătare spăimîntătoare, care se avîntă prin fumul de praf de pușcă, plină de mîzga șanțurilor, însîngerată, furibundă, brutală, răcnind și blestemînd cumplit și purtînd într-o mînă o pușcă fumegîndă și în cealaltă o torță aprinsă. Libertatea nu e hărăzită a da pomană aceluia care o cerșește; libertatea nu purcede de la zei. Ea e vlăstarul poporului, e zămislită în chinurile, în focul, în măreția luptei, e odrasla morții, plină de sînge, mînjită de pulbere! Ea nu se înalță ca o zeiță, ci ca o Furie, o imagine înfiorătoare, care ucide prieteni și dușmani deopotrivă, e Teroarea dezlănțuită, plină de o mînie nesățioasă, necruțătoare!

Cu aceste cuvinte, Presley își încheie înflăcăratul discurs. Coborî de pe scenă istovit, clătinîndu-se, abia

---

[1] Bătălia de la Gettysburg (statul Pennsylvania), care s-a încheiat, la 3 iulie 1863, prin victoria armatelor nordiste, a fost hotărîtoare pentru soarta războiului civil din S.U.A. și a creat premisele eliberării sclavilor negri de pe plantațiile din Sud.

mai dîndu-şi seama unde se afla, întîmpinat de o explozie de aplauze care se prelungi. Sala Operei vuia pînă la plafon, oamenii ovaţionau, băteau din picioare, îşi fluturau pălăriile. Nu erau însă aplauze trecute prin alambicul minţilor. În timp ce-şi croia drum prin mulţime, Presley îşi dădea seama instinctiv că nu captivase nici o clipă inimile ascultătorilor săi. Vorbise aşa cum ar fi scris. Plin de dispreţ pentru frazeologie, făcuse frazeologie. Auditoriul, *ranchers*, oameni de la ţară, prăvăliaşi, deşi ascultaseră cu luare-aminte, nu-şi apropiaseră o clipă inimile de el, nu se înfiripase o clipă osmoza între el şi ei. Simţeau vag că în vorbele lui era ceva, ceva care pentru alţi oameni, mai instruiţi, poate că ar fi părut elocvent. Aplaudau zgomotos, însă de complezenţă, ca să pară că au înţeles.

Cu toată dragostea lui pentru oamenii din popor, Presley îşi dădea seama limpede că deocamdată rămăsese în afara înţelegerii lor, că nu le ajutase cituşi de puţin cauza, şi n-o va ajuta nicicînd.

Descumpănit, buimac, ruşinat, îşi croi drum încet spre ieşire şi se opri pe treptele din faţa Operei, gînditor, cu capul în piept.

Eşuase, îşi spuse el. Eşuase în acel moment hotărîtor, despre care credea că dăduse aripi închipuirii sale. Oamenii n-aveau să-l preţuiască, n-aveau să creadă că ar putea să le fie de vreun folos! Apoi, deodată parcă-şi aminti de ceva. Buzele i se strînseră din nou, cu hotărîre. Croindu-şi drum prin mulţimea ce înţesa străzile, se îndreptă spre grajdul comunal, unde îşi lăsase poneiul.

Între timp, în sala Operei asistenţa fusese adînc zguduită de apariţia lui Magnus Derrick.

Numai sentimentul că-i incumbă o mare răspundere, numai simţul datoriei îl făcuseră pe Magnus să-şi părăsească în ziua aceea casa şi să se despartă de rămăşiţele pămînteşti ale fiului său. Era preşedintele ligii, şi de la înfiinţarea ei nu avusese loc niciodată o adunare de însemnătatea acesteia. În ajun, acolo, lîngă canalul de irigare, el deţinuse comanda. În jurul lui se adunaseră cei cîţiva membri ai ligii. Pe umerii

săi se cuvenea să apese răspunderea pentru lupta aceea.

Cînd intră în sala Operei şi-şi croi drum spre scenă prin intervalul din mijloc, se stîrni rumoare. Se auzeau cînd aplauze, cînd o larmă nedesluşită. Unii se îmbulzeau să-i stringă mîna, iar alţii păreau să se codească; oameni care altădată fuseseră susţinătorii lui credincioşi, acum mirosind opoziţia în aer, şovăiau, se ţineau deoparte, temîndu-se să nu se compromită angajîndu-se alături de o persoană ale cărei acţiuni ar fi putut fi înfierate de însăşi organizaţia al cărei conducător era.

Magnus Derrick refuză să ocupe scaunul prezidenţial pe care i-l oferi Garnett şi se aşeză într-un colţ al scenei, unde fu urmat de Keast.

Acesta, încă credincios fără şovăire lui Magnus, îi relată pe scurt cuvîntările ţinute pînă atunci.

— Mi-e şi ruşine, *Governor!* protestă el indignat. Să-ţi ieşi din sărite, nu alta! Acuma vă înşală aşteptările, vă trădează! Fierbe sîngele în mine cînd mă gîndesc! Dacă ieri aţi fi izbîndit, de-ar fi ieşit totul bine, credeţi că am fi auzit vreo vorbă despre „asumarea autorităţii", despre „acţiuni cu de la sine putere, fără a avea mandat"?! Ca şi cînd ar fi fost timp să convocaţi comitetul! Dacă n-aţi fi acţionat aşa cum aţi făcut, Calea Ferată ar fi pus mîna pe întregul ţinut. Ridicaţi-vă, *Governor*, şi daţi cu ei de pămînt! Faceţi-i fărîme, arătaţi-le că dumneavoastră sînteţi conducătorul! Asta trebuie să faceţi! Măcelul de ieri a băgat frica în ei.

Magnus Derrick rămase uluit. Cum asta?! Oamenii lui de încredere îl trădaseră? Cum adică, aveau să-l interpeleze, să-l cenzureze în legătură cu incidentele funeste din ajun? În acel moment crucial se manifestau disensiuni în rîndurile ligii? Căută să-şi uite pentru o clipă durerea îngrozitoare. Cauza era în pericol! Era încă preşedintele ligii, şeful, conducătorul! O mîndrie aprinsă izbucni în el, un dispreţ total, suveran, sfidător. Va zdrobi din capul locului defecţiunea, se va justifica, va întări din nou cauza ligii. Păşi înainte şi se opri la pupitrul vorbitorilor, întorcîndu-se

astfel ca să poată fi auzit şi de sală, şi de membrii ligii.

— Domnilor membri ai ligii, începu el. Cetăţeni din Bonneville...

Deodată, însă, liniştea care se aşternuse fu tulburată de un strigăt, ca şi cînd cuvintele fuseseră un semnal. Într-un colţ al galeriei, drept în faţa sa, se ridică un om care strigă batjocoritor, sfidător :

— Ce-i cu mituirea celor doi delagaţi la Sacramento? Vorbeşte-ne despre asta! Asta vrem s-o auzim !

Izbucni un vacarm cumplit. Acum vocifera nu numai omul de sus, dar şi un întreg grup care îl înconjura. Dîndu-şi seama că acea tulburare a liniştii nu era decît manevra cîtorva trepăduşi ai Căii Ferate, o parte din auditoriu încercă să-i reducă la tăcere, fluierînd fioros şi răcnind :

— Afară cu ei ! Afară cu ei !

— Linişte, linişte ! strigă Garnett, ridicînd mîna.

Toată sala vuia.

Întreruperea cuvîntării lui Magnus Derrick fusese pusă la cale dinainte, vădit, fiind o uneltire chibzuită în toate amănuntele. Grupul de la galerie vocifera stăruitor, cu îndîrjire.

— Spune-ne cum i-ai şperţuit pe delegaţi la Sacramento ! Înainte de a împroşca pe alţii cu noroi, să vedem dacă dumneata eşti curat !

— Afară cu ei, afară cu ei !

— Mituitor ! Mituitor ! Magnus Derrick e un mituitor necondamnat, afară cu *el* !

Scos din sărite, Keast se repezi pe intervalul deasupra căruia se afla grupul de scandalagii şi, scuturînd pumnul, le strigă :

— Aţi fost plătiţi ca să tulburaţi liniştea ! Dacă aveţi ceva de spus, vi se va da prilejul, dacă nu, lăsaţi-l pe preşedintele nostru să vorbească. Altfel, chemăm poliţia, să vă scoată afară.

Individul care strigase întîia oară se aplecă peste balustrada galeriei şi, cu faţa aprinsă de mînie, hohoti :

— Ha, ha, ha!... Ia te uită cine vorbeşte de poliţie! Vedeţi să n-o chemăm noi întîi, ca să-l aresteze pe preşedintele vostru pentru mituire. Mai şi pălăvrăgiţi despre lege, dreptate şi corupţie! Iată, strigă el, întorcîndu-se spre sală, citiţi, citiţi cum a cumpărat Magnus Derrick, preşedintele ligii din Valea San Joaquinului, adunarea pentru desemnarea candidaţilor ţinută la Sacramento! Iată, negru pe alb, faptele şi probele!

Şi, rostind aceste cuvinte, necunoscutul se aplecă şi trase de sub scaun un pachet mare conţinînd o ediţie specială a ziarului *Bonneville Mercury*. Nu era nici un ceas de cînd fusese tipărită. Pachete tot atît de mari se iviră în mîinile celor care îl înconjurau. Aceştia tăiară sforile şi zvîrliră braţe întregi de ziare pe deasupra capetelor celor din sală. Foile fluturau pretutindeni, rostogolindu-se peste balustrada galeriei ca nişte nori de insecte înaripate, monstruoase, căzînd peste capetele şi în mîinile celor de jos, trecînd repede din mînă în mînă. În cîteva clipe, toată lumea citi reportajul amănunţit şi susţinut de probe, scris de Genslinger, despre „tranzacţia" încheiată de Magnus Derrick cu *boss*-ii politici de la Sacramento cu prilejul desemnării candidaţilor.

După ce băgase în buzunar banii ce-i ceruse lui Magnus Derrick drept preţ al tăcerii, acum Genslinger îl „vînduse".

Tremurînd de indignare, Keast îşi croi drum înapoi spre scenă. În sală domnea o confuzie îngrozitoare. Dintre membrii ligii, jumătate erau în picioare şi strigau buimaci. De la rampă şi pînă în foaier era un tumult de nedescris. Puzderia de ziare licăreau ca nişte creste albe de valuri pe o mare agitată.

Keast se întoarse cu faţa spre sală.

— Mincinoşilor! strigă el din răsputeri, ca să domine larma. Mincinoşi şi calomniatori! Ziarul vostru e plătit de Calea Ferată. N-aveţi nici măcar umbra unei dovezi în sprijinul calomniilor voastre. Clipa asta aţi ales-o ca să zvîrliţi cu lături în capul unui om cinstit, pe care l-aţi şi doborît, asasinîndu-i fiul! Dovezi! Prezentaţi dovezi!

— Martori sînt chiar membrii adunării pentru desemnarea candidaţilor ! sună răspunsul. Să vorbească Derrick ! Unde se ascunde ? Dacă este o minciună, s-o spună pe faţă ! Să *facă dovada* că învinuirea este neîntemeiată.

— Derrick ! Derrick ! tuna sala.

Keast se întoarse pe călcîie. Unde era Magnus ? Nu se zărea pe scenă. Dispăruse. Keast îşi croi drum spre culise prin mulţimea membrilor ligii. Acolo nu era mai mult loc. Aproape toată lumea avea în mîini ziare, din care se citea cu glas tare ici şi colo, în grupuri. La un moment dat Keast prinse cuvintele :

— La urma urmei, mă întreb dacă nu e adevărat !

— Şi dac-ar fi, ce importanţă ar avea ? se răsti Keast, întorcîndu-se spre cel care vorbise. Noi sîntem ultimii care am avea motiv să ne plîngem. În orice caz, dacă s-a făcut, s-a făcut spre binele nostru, pentru alegerea oamenilor noştri în Comisia căilor ferate.

— Mare folos am avut de la comisia asta ! îi replică celălalt.

— Dacă a făcut una ca asta, se amestecă cineva, e trist ! Asta nu-i treabă, să mituieşti corpurile legiuitoare ! Doar luptăm împotriva corupţiei politice ! Nu ne putem îngădui să fim noi înşine nişte mituitori.

Keast dădu din mînă plictisit şi-şi croi drum mai departe. Deschizînd o uşiţă în dosul scenei, dădu în sfîrşit cu ochii de Magnus.

Era într-o odăiţă. O cabină. Abia cu două seri mai înainte o folosise primadona unei trupe de operă comică în turneu care jucase la Bonneville trei seri la rînd. O sofa ponosită şi o măsuţă de toaletă şchioapă ocupau o treime din spaţiu. Aerul dinăuntru era greu din pricina mirosului grimelor rîncede, a cremelor şi a punguţelor cu buruieni bine mirositoare. Fotografii îngălbenite ale unor balerine în tricouri strînse pe corp şi rochiţe de tul împodobeau oglinda şi pereţii. Sub sofa se aflau două corsete vechi. O fustă roşie, garnisită cu paiete, întoarsă pe dos, atîrna de un cui.

În acest decor, înconjurat de un grup de oameni aprinşi, care vociferau şi gesticulau în faţa lui, îl

zări pe Magnus Derrick, palid, agitat, cu buzele sale subţiri strînse.

— A, izbucni Keast, intrînd şi închizînd uşa, aici eraţi, *Governor* ? Vă căutam. Cei din sală parcă au înnebunit ! Închideţi-le gura ! Veniţi şi spuneţi acelor ticăloşi că mint. Pretind că vă ascundeţi.

Mai înainte ca Magnus să poată răspunde ceva, Garnett se întoarse spre Keast :

— Asta îi spunem şi noi să facă, dar nu vrea nici în ruptul capului.

— Da, da, strigară într-un glas cei care se îmbulzeau în jurul lui Magnus, da, asta îi spunem şi noi !

Keast se întoarse către Magnus.

— Cum aşa ? Se poate, *Governor* ? exclamă el. *Trebuie* să răspundeţi ! De ce nu le spuneţi că mint ?

— Da... da... bîigui Magnus, desfăcîndu-şi gulerul, e o minciună. N-am să mă cobor... ar fi... ar fi mai prejos... ar... ar fi sub demnitatea mea.

Keast îl privi uluit. Acesta era oare omul cel mare, conducătorul, caracterul neînduplecat, integru ca un roman, viteaz ca un roman, omul a cărui voce făcuse să tremure adunări întregi ? Era oare cu putinţă *să se teamă* de acei calomniatori cumpăraţi ?

— Ei bine, care-i adevărul ? întrebă deodată Garnett. Mint, nu-i aşa ? Comisia a fost aleasă în mod cinstit, nu ?

— Cum îndrăzneşti?!... izbucni Magnus. Cum îndrăzneşti să-mi pui asemenea întrebări ?... Îmi ceri să-ţi dau socoteală ?! Te rog să-ţi dai seama că am îngăduit prea...

— Oh, sfîrşeşte cu asta ! strigă un glas din grup. Nu ne sperii, Derrick. Felul acesta de a vorbi mergea odată, dar acum nu mai merge ! Îţi cerem un răspuns răspicat : da, sau nu ?

Apusese puterea lui de subjugare, facultatea lui de a comanda. Îi fugea pămîntul de sub picioare. Îl surpase de mult cu mîna lui ! Nu mai avea nici o autoritate. Atunci, de ce să mai dăinuie prefăcătoria aceea blestemată ? Ce, nu-i puteau citi minciuna pe faţă, în glas ? Ce prostie să se amăgească acum cu o ficţiune

stupidă ! Se prăbuşise. Rămăsese sărac. Pe Harran îl pierduse. Banii îi pierduse. În curînd avea să piardă şi *ranch*-ul ! Pentru el Lyman era mai rău decît mort. Cinstea-i fusese pătată. Pierduse tot ce-i era mai scump. Totul se spulberase, pierise în acea luptă crîncenă. Şi, deodată, într-o clipă, ultimele resorturi ale fiinţei sale în care minciuna şi prefăcătoria stăruiseră prea mult, ciudat de mult, plesniră, se prăbuşiră.

— Comisia a fost aleasă cinstit ? stărui Garnett. Delegaţii au fost... i-aţi mituit pe delegaţi ?

— A trebuit să închidem ochii asupra mijloacelor, răspunse Magnus, şovăitor. N-am avut încotro... Apoi, brusc, cu ultimele rămăşiţe ale voinţei, încheie : Da, le-am dat cîte două mii de dolari fiecăruia.

— O, Doamne-Dumnezeule ! exclamă Keast, căzînd pe sofaua ponosită.

Se aşternu o lungă tăcere. Un simţămînt sfredelitor de jenă cobori asupra celor de faţă. Nici unul nu mai ştia ce să spună, unde să privească. Prefăcîndu-se nepăsător, Garnett murmură :

— Da. Înţeleg. Ei bine, asta am vrut să ştiu. Da, m-am lămurit.

— Ei, spuse în cele din urmă Gethings, apropiindu-se, *eu* plec acasă.

Cei de faţă începură să păşească de colo-colo. Grupul se destrămă. Se îndreptară toţi spre uşă. Ieşiră unul după altul. În sfîrşit, în cabină nu mai rămase decît Keast. Se apropie de Magnus şi-i strînse mîna lipsită de vlagă.

— La revedere, *Governor*, rosti el. O să mai trec pe la dumneavoastră. Nu vă lăsaţi doborît. Totul o să se aranjeze. Pe curînd !

Ieşi şi închise uşa după el.

Magnus Derrick rămase îndelung nemişcat pe singurul scaun din încăpere, privindu-se în oglinda plesnită, care, ani de-a rîndul, reflectase feţele grimate ale subretelor, în acea atmosferă de parfum răsuflat şi pudră de orez mucegăit.

Deci sunase ceasul prăbuşirii, al ruinei ! După atîţia ani de viaţă integră, de luptă cinstită, ajunsese aici, în cabina unei actriţe, părăsit de prieteni, plîngîndu-şi

fiul pierdut — un bătrîn zdrobit, zvîrlit la o parte, dezonorat, părăsit de toată lumea.

Înainte de a se înnopta, locuitorii oraşului Bonneville fură zguduiţi de o veste senzaţională. S. Behrman locuia într-o vilă undeva în afara oraşului, în mijlocul unui crîng de stejari de Virginia şi eucalipt. Seara, puţin după şase şi jumătate, în momentul cînd se aşezase la masă să cineze, cineva aruncase în sufragerie, prin fereastra deschisă, o maşină infernală, care explodase aproape de uşa ce dădea în hol. Întreg mobilierul încăperii fusese nimicit şi aproape toate geamurile casei săriseră în ţăndări. Ca prin minune, însă, S. Behrman scăpase neatins.

CAPITOLUL 8

Într-o după-amiază de la începutul lui iulie, la vreo lună după ciocnirea de la canalul de irigare şi după întrunirea ţinută la Bonneville, Cedarquist, care tocmai se pregătea să deschidă corespondenţa în biroul său din San Francisco, rămase foarte surprins cînd se trezi faţă în faţă cu Presley.

— Ce-i cu tine, Pres? exclamă fabricantul cînd acesta se ivi în uşa pe care o deschisese băiatul de serviciu pentru el. Nu cumva ai fost bolnav? Şezi, băiatule. Să te tratez cu un *sherry*. Totdeauna am la îndemînă o sticluţă...

Presley luă paharul şi se lăsă în adîncul unui fotoliu mare, de piele.

— Bolnav? răspunse el. Am fost. Sînt şi acum. Sînt zdrobit, *sir*!

Presley părea cu totul absent, semn al unei adînci oboseli.

— Ce spui?! exclamă Cedarquist. Îmi pare foarte rău. Ce necazuri ai, Pres?

— Oh, presupun că e vorba îndeosebi de nervi. Apoi, şi capul, insomniile, starea de slăbiciune, un colaps

general, aşa zice doctorul. „Surmenaj intelectual", mi-a zis, „Surescitare." Cred că n-a lipsit mult ca să fac o febră generală.

— Ei da, după toate prin cîte ai trecut, e lesne de închipuit, îşi exprimă Cedarquist cu gravitate compasiunea.

Presley închise ochii — căzuţi în fundul unor cearcăne vineţii — şi-şi duse la ceafă mîna subţire.

— E un coşmar, murmură el. Un coşmar înfiorător. Şi încă nu s-a terminat! Dumneavoastră aţi aflat despre toate cele întîmplate numai din reportajele ziarelor. Acolo, însă, la Bonneville, la Los Muertos, oh, nici nu vă puteţi închipui ce disperare a pricinuit înfrîngerea *rancher*-ilor şi decizia Curţii Supreme, care-i deposedează pe toţi. Nu încetasem a nădăjdui că, în cele din urmă, acolo vom obţine cîştig de cauză. Socotisem că în faţa celei mai înalte instanţe de judecată a Statelor Unite — măcar acolo! — ni se va face dreptate. Ei, şi vestea deciziei pe care a pronunţat-o Curtea Supremă a fost ultima lovitură, cea mai dureroasă! Pentru Magnus a fost lovitura de graţie. Efectiv, lovitura de graţie!

— Sărmanul Derrick, sărmanul Derrick... murmură Cedarquist. Ia spune-mi, Pres, cum reacţionează? Ce are de gînd să facă?

— A rămas cerşetor. A investit în *ranch*-ul lui mai mulţi bani decît ne-am închipuit, atunci cînd a hotărît să denunţe contractele cu toţi arendaşii şi... să-şi lucreze singur tot pămîntul. După aceea, procesele susţinute împotriva companiei şi campania dusă pentru a-l plasa pe Lyman în Comisia căilor ferate, toate acestea l-au costat şi mai mult. Pare-se că banii pe care Genslinger i-a stors de la el prin şantaj erau tot ce-i mai rămăsese. A mizat totul — îl ştiţi cum e — sperînd că anul acesta va obţine o recoltă îmbelşugată, care-l va pune pe picioare din nou. Şi a obţinut într-adevăr o recoltă îmbelşugată tocmai la timp ca să i-o smulgă S. Behrman şi Calea Ferată. Magnus e un om ruinat.

— Ce nenorocire! Ce nenorocire! murmură Cedarquist. Lyman să se dovedească un ticălos, Harran să fie ucis, şi pe deasupra, toate acestea, una după alta,

într-un timp atît de scurt, toate *deodată*, s-ar putea spune !

— Mai bine-ar fi murit şi el, urmă Presley, asta e partea cea mai tristă.

— Cum cea mai tristă ? Ce vrei să zici ?

— Mă tem, sincer vă spun, mă tem c-o să-şi piardă minţile. E distrus ! Oh, dacă l-aţi vedea, dacă l-aţi vedea... Un moşneag... un moşneag... se tîrăşte, gîrbovit, tremurător, senil, şade toată ziua în sufragerie, frunzăreşte hîrtii, le sortează, le leagă teancuri, teancuri, le răsfoieşte diu nou, le uită, se învîrteşte stîngaci de colo-colo, bolboroseşte, mormăie, buimac. La masă, uneori, uită să mănînce. Ei, ştiţi că din casă pot fi auzite trenurile cînd fluieră la intrarea pe viaduct. De cîte ori trece un tren, *Governor* pare — cum să spun — pare speriat. Îşi vîră capul între umeri, ferindu-se parcă de ceva, şi nici nu îndrăzneşte să răsufle pînă nu trece trenul. Ai zice că-l stăpîneşte o spaimă iraţională, animalică de Calea Ferată.

— Şi, fireşte, acum va trebui să părăsească Los Muertos, nu ?

— Da, toţi vor trebui să plece. Mai pot sta acolo vreo două săptămîni. Puţinii arendaşi care încă rămăseseră la Los Muertos pleacă şi ei. Acesta e de altfel şi unul din motivele pentru care am venit în oraş. Soţia şi fiicele unuia dintre cei ucişi — un anume Hooven — au venit încoace să caute de lucru. Numai printr-o minune ar putea să aibă noroc. Altfel, cred c-o vor scoate foarte greu la capăt. Vreau să le caut şi să încerc să le dau o mînă de ajutor.

— Ar trebui să te îngrijeşti mai întîi de tine, Pres.

— Oh, îndată ce sînt departe de Bonneville şi de priveliştea dezastrului de acolo, mă simt mai bine. De aceea, am de gînd să şi plec. Pentru că veni vorba, aş fi vrut să vă întreb dacă nu cumva aţi putea să-mi faceţi un serviciu. Medicul e de părere că o călătorie pe ocean mi-ar face bine. V-aş ruga să puneţi o vorbă, să mă pot îmbarca pe unul dintre vapoarele dumneavoastră care transportă grîu.

— Mai încape vorbă, Pres?! Totuşi, îmi pare rău că trebuie să pleci. Speram că iarna asta ai să vii să stai la noi la ţară.

Presley clătină din cap.

— Nu, răspunse el; trebuie să plec! Chiar dacă aş fi perfect sănătos, n-aş vrea să mai rămîn în California tocmai acum. Dacă aţi fi bun să mă recomandaţi unuia dintre căpitanii dumneavoastră...

— Cu plăcere, Pres. Cînd ai vrea să pleci? Va trebui să aştepţi cîteva săptămîni. Cel dintîi vapor al nostru ridică ancora abia spre sfîrşitul lunii.

— Perfect. Vă mulţumesc foarte mult.

Cedarquist se interesa îndeaproape de problema pămînturilor din jurul oraşului Bonneville. De aceea întrebă:

— Ia spune, Calea Ferată a fost pusă în posesie asupra majorităţii *ranch*-urilor?

— Asupra tuturor, răspunse Presley. Îndată ce Magnus a fost silit să renunţe la preşedinţie, liga s-a destrămat. Vechea poveste — au început să se certe între ei. Careva a găsit o soluţie de compromis şi, ca urmare, a fost ales un nou preşedinte. Atunci au început defecţiunile. Calea Ferată a oferit să arendeze terenurile în cauză *rancher*-ilor, *rancher*-ilor care de fapt erau proprietarii terenurilor! exclamă el cu amărăciune. Vrînd-nevrînd, mulţi au acceptat oferta aceasta, sperînd că astfel vor salva situaţia. Fireşte, îndată ce au semnat contractele de arendă, au recunoscut implicit titlul de proprietate al Căii Ferate. Lui Magnus, Calea Ferată a refuzat să-i arendeze pămîntul. În cîteva săptămîni, S. Behrman va fi pus în posesia *ranch*-ului Los Muertos.

— Fără îndoială că, drept recompensă pentru serviciile aduse, Calea Ferată are să treacă *ranch*-ul pe numele lui, observă Cedarquist.

— Fără îndoială, mormăi Presley obosit.

Se ridică spre a-şi lua rămas bun.

— Apropo, îşi aminti Cedarquist, ia spune, ce program ai vineri seara? Vrei să cinezi cu noi? Fetele se duc la ţară lunea viitoare, şi probabil că o vreme n-o să le mai vezi dacă pleci în călătorie pe ocean.

— Mă tem că am să fiu foarte anost. În ultima vreme, abia îmi duc zilele, abia mai e viață în mine. Sînt ca un ceas cu arcul rupt.

— Nu e rupt, Pres, băiatule, îl îmbărbătă industriașul, e doar neîntors. Ia să vedem, n-am putea să te remontăm nițeluș? Hai, făgăduiește că vii! Cinăm la orele șapte.

— Vă mulțumesc. Atunci, pe vineri, la șapte!

Coborînd în stradă, Presley își trimise valiza printr-un băiat la club, unde-și oprise o cameră, și se urcă într-un tramvai care mergea spre Castro Street. Înainte de a pleca din Bonneville, aflase, după cercetări stăruitoare, unde trăsese *missis* Hooven la San Francisco, și acum se ducea s-o caute.

Cînd Presley îi spusese lui Cedarquist că e bolnav, istovit, vlăguit, nu rostise decît jumătate din adevăr. Deși sleit de puteri, distrus, cu nervii zdruncinați, totuși apatia lui era copleșită cînd și cînd de izbucnirile aprige ale unei mînii, ale unei indignări crunte, revenindu-i pentru o clipă ideea fixă, obsedantă, care-l îndemna să săvîrșească o faptă neasemuită, un act de dreptate — ce fel de act anume, nu putea spune — să îndure cîndva un martiriu înfiorător, un sacrificiu total, suprem, hotărîtor, care să inspire respectul. Se închipuia înflăcărat de eroismul orb, irațional al unui anarhist care-și zvîrle victima în vîltoare, deplin conștient că va fi înghițit și el o dată cu ea.

Firea lui șovăielnică îi zăgăzuia însă de fiecare dată drumul. Bolnav de nervi, lipsit de voință, emotiv, chiar timid, amîna de azi pe mîine, tărăgăna, în mintea lui mocnind fel și chip de gînduri, luînd noaptea hotărîri de care uita dimineața.

O singură dată trecuse la *acțiune*, și acum, străbătînd cu tramvaiul străzile pustii, murdare, bîntuite de vînt, tremura la amintirea aceea. Groaza de „ce s-ar fi putut întîmpla“, nepotrivită cu răzbunarea, al cărui executor se închipuise, îl copleșea. Scena aceea era reconstituită necontenit de mintea lui. Se vedea în umbra copacilor și a boschetelor din jurul acelei case dinafara orașului Bonneville, tîrîndu-se pe brînci spre

ferestrele luminate, aşteptînd clipa favorabilă, pîndind şi, atunci cînd perdelele, ridicate, îngăduiau acest lucru, privind în interior. La un moment dat se ivise în lumină omul pe care-l aştepta. Presley se vedea din nou ridicîndu-se şi furişîndu-se spre fereastră. Îşi amintea ce grea i se părea maşina infernală pe care i-o dăduse Caraher — o ţeavă lungă de şase ţoli, umplută cu exploziv şi astupată la capete. Ridicase mîna şi o zvîrlise. O vibrare, ferestrele smulse, apoi, un gol, o vîltoare roşie, un suflu năprasnic, un cutremur, şi din vîltoare se trezise zvîrlit în vid, în întuneric, tremurînd de spaimă. Într-un tîrziu îşi venise în fire, dîndu-şi seama că fugea spre Los Muertos înspăimîntat, gîfîind, scos din minţi. Urmase noaptea neuitată cînd se cufundase în hăul beznei, înfiorat de ceea ce credea că săvîrşise, cînd chinuit de remuşcări, cînd spumegînd împotriva slăbiciunii sale, a fricii, a nenorocitului său temperament şovăitor. Sosise, în sfîrşit, dimineaţa, şi, o dată cu ea, ştirea nereuşitei şi încredinţarea că nu era bănuit cîtuşi de puţin. Scăpase ca prin minune, aşa cum scăpase şi duşmanul lui. Căzuse în genunchi, îngăimînd o rugăciune, mulţumind lui Dumnezeu cu lacrimi în ochi că-l scăpase de pe marginea prăpastiei spre care-i lunecase piciorul.

După aceea, în minte se înrădăcinase adînc o idee fixă — era cea mai mizerabilă făptură umană, era un ratat, un avorton! Nimic nu izbutea să ducă la bun sfîrşit — grozavul lui poem, sforţările de a-i ajuta pe cei dimprejur, chiar încercarea de a-i nimici pe duşmani, toate se dovedeau zadarnice. Cu un efort al voinţei, se gîndi să facă o ultimă încercare spre a dărui ceea ce era mai bun în el, şi, în acest scop, hotărî să ajute, în nenorocirea în care se afla, văduvita familie a neamţului Hooven.

După ce se isprăvise cu toate, după ce Hooven şi ceilalţi şapte care pieriseră lîngă şanţul de irigare fuseseră înmormîntaţi în cimitirul din Bonneville, fără a cere ajutorul sau sfatul cuiva, *missis* Hooven plecase la San Francisco împreună cu Minna şi cu micuţa Hilda, ca să caute de lucru, părăsindu-şi pentru tot-

deauna căminul și *ranch*-ul Los Muertos. Presley află de plecarea lor abia după cincisprezece zile.

Îndată începu să-l obsedeze teama că *missis* Hooven și Minna — Minna îndeosebi — care trăiseră la țară, necunoscînd obiceiurile de la oraș, lesne ar putea să fie doborîte în lupta aspră, pe viață și pe moarte, pentru existență. În scurt timp această temere se transformă într-o convingere care, pînă la urmă, îl determină să plece după ele la San Francisco, hotărît să le găsească și să le ajute.

La adresa notată în carnețelul lui, aproape de centrala electrică din Castro Street, se afla o pensiune modestă, însă destul de curățică. Acolo intrebă de *missis* Hooven.

Proprietara pensiunii își amintea foarte bine de familia Hooven.

— A, nemțoaica aceea, cu cele două fete, una mare și cealaltă micuță ?! Da, desigur. Fata cea mare era tare drăguță. Sigur, îmi amintesc de ele, dar nu mai stau aici. Au plecat de o săptămînă. A trebuit să elibereze camera, așa cum ne înțelesesm. Îmi datora chiria pe o săptămînă. Nu-mi pot îngădui, domnule...

— Ei, nu știți unde s-au dus ? N-ați auzit la ce adresă au trimis cufărul ?

— A, cufărul ? răspunse femeia, izbindu-și coapsele cu palmele. Și, înroșindu-se : Cufărul lor, ei, l-am oprit, și dumneata ce poftești ? Îl țin pînă au să-mi dea banii ! Ai ceva împotrivă ? Să auzim !

Cu un gest de descurajare, Presley plecă cu inima strînsă. La colțul străzii se opri locului îndelung, încruntat, descumpănit, cu gîndurile învălmășite. Presupunerile lui se dovediseră deci întemeiate. Așadar, soția lui Hooven își cheltuise micile economii încă de acum o săptămînă. Prin urmare, rămăseseră fără resurse de șapte zile, afară numai dacă găsiseră de lucru. „Dar ce, pentru numele lui Dumnezeu, se întreba el, ce puteau face ele acolo, la oraș ?"

Șapte zile ! La gîndul acesta Presley se clătină de spaimă. Șapte zile, fără bani, fără să cunoască un suflet de om în acel oraș plin de lume. De unde să știe Minna și maică-sa că existau așezăminte înzestrate

generos pentru asemenea făpturi omenești în nevoie, ca ele? Știa că nu le lipsea mîndria, mîndria încăpățînată, ursuză, a omului trăit la țară. Chiar dacă ar ști de existența instituțiilor filantropice, ar vrea ele, și-ar călca pe inimă să facă apel la acestea? O neliniște sfredelitoare se cuibări în sufletul lui Presley. Unde se aflau acum? Unde dormiseră noaptea trecută? Unde își luaseră micul dejun în dimineața aceea? La drept vorbind, avuseseră oare parte de așa ceva? Găsiseră măcar un pat, o pernă pe care să-și pună capul în noaptea aceea? Necunoscute de nimeni, pierdute în vălmășagul vieții orașului, ce se întîmplase cu ele? Încotro le tîrîse șuvoiul străzilor?

Ghearele de fier vor scrie oare încă o poveste pe aceeași cheie a portativului, veche de cînd lumea, largă cît lumea? Cît de departe aveau să ajungă urmările celor întîmplate în ziua aceea îngrozitoare, lîngă canalul de irigare? Pînă unde aveau să se întindă tentaculele monstrului?

Presley se întoarse în centrul orașului, în cartierul comercial, făcîndu-și în minte plan după plan, și renunțînd la ele numaidecît, pentru a o găsi și a o ajuta pe *missis* Hooven și pe fiicele ei. Ajunse pe Montgomery Street și coti spre club, trecînd încă o dată în revistă toate cauzele și împrejurările marii încleștări la care asistase în ultimele optsprezece luni.

Deodată se opri, cu ochii țintă la firma de pe un zid, chiar la intrarea din stradă a unei clădiri înalte, în care se aflau birourile unei întreprinderi, și deodată îi veni o idee. Rămase o clipă neclintit pe trotuar, cu ochii larg deschiși, cu pumnii încleștați.

În clădirea aceea se afla direcția generală a companiei „Pacific & Southwestern Railroad". Deși destul de mare, clădirea nu era totuși pretențioasă, și de cîte ori venise în oraș, Presley pesemne că trecuse de multe ori pe lîngă ea fără s-o bage în seamă.

Totuși, aceasta era citadela inamicului, inima acelui vast sistem de artere ramificate care sugeau sîngele națiunii, centrul păienjenișului în care fuseseră prinse atîtea vieți, atîtea averi, atîtea destine. Aici, își spunea Presley, era urzită acea politică de jaf, de samavolnicii

şi nedreptăţi care, încet-încet, le smulsese *rancher*-ilor drepturile, pînă ce, doborîţi la pămînt, scoşi din sărite, deznădăjduiţi, se ridicaseră la luptă şi muriseră. De aici porniseră dispoziţiile adresate lui S. Behrman, lui Cyrus Ruggles şi lui Genslinger, care-l împinseseră pe Dyke în închisoare, care-l uciseseră pe Annixter, care-l ruinaseră pe Magnus, care-l pervertiseră pe Lyman. Aceasta era citadela; aici, îndărătul uneia din numeroasele ferestre, într-unul din numeroasele birouri, cu mîna pe pîrghiile puternicei sale maşini, se afla stăpînul, Shelgrim însuşi!

În clipa cînd îi trecu prin cap acest lucru, Presley fu cuprins de o dorinţă irezistibilă, de o curiozitate aprinsă de a-l cunoaşte, de a-l privi în ochi pe omul cu putere atît de nemărginită, cu voinţă atît de irezistibilă, a cărui forţă întru rău era atît de nestăvilită, omul împotriva căruia luptaseră cu toţii atîta vreme, cu atîta înverşunare. Avea reputaţia unui om accesibil. Atunci, de ce să nu se ducă la el? Presley hotărî cu tărie să facă acest lucru. Dacă n-avea s-o facă în clipa aceea, îşi dădea seama că n-o va mai face niciodată. Cu inima zvîcnind, cu răsuflarea tăiată, intră în clădire, şi după cîteva clipe se pomeni şezînd pe scaun într-o anticameră, cu ochii pironiţi hipnotic pe geamul jivrat al uşii pe care, cu litere aurite, era înscris cuvîntul: „Preşedinte".

Presley află cu mirare că Shelgrim se găsea încă acolo. Era destul de tîrziu, trecuse de ora 6, şi funcţionarii plecau. Multe birouri rămăseseră încă de pe acum pustii. Prin uşa deschisă a anticamerei zărea mereu în treacăt funcţionari, băieţi de serviciu, contabili şi alţi slujbaşi îndreptîndu-se grăbiţi spre scări şi ascensoare; pentru ziua aceea sfîrşiseră munca. Iar Shelgrim rămăsese încă la masa de lucru, necunoscînd oboseala, nesimţind nevoia de odihnă.

— La ce oră pleacă acasă în mod obişnuit *mister* Shelgrim? îl întrebă Presley pe tînărul care linia nişte blanchete pe masa din antecameră.

— De obicei pleacă pe la şase şi jumătate, şapte, răspunse funcţionarul. Şi adăugă: De multe ori se mai întoarce.

Hm! Shelgrim avea 70 de ani! Presley nu-şi putu stăpîni un murmur de mirare. Deci, nu era doar cu numele preşedintele companiei „P. & S.W.". Avea 70 de ani, şi totuşi se află încă la post, muncind cu o energie, cu o încordare care ar fi năruit sănătatea şi nervii multor oameni în floarea vieţii.

O clipă după aceea, însă, Presley încleştă dinţii.

„Este vitalitatea unui căpcăun, îşi spuse el, întocmai ca aceea a tigrului. Omul care suge sîngele unui întreg popor nu se poate să nu fie energic."

Mica sonerie electrică din perete zbîrnîi. Tînărul care linia blanchetele lăsă jos tocul şi, deschizînd uşa, vîrî capul în biroul preşedintelui. După cîteva cuvinte schimbate cu el, deschise larg uşa, spunîndu-i lui Presley :

— Vă pofteşte *mister* Shelgrim, *sir*.

Presley intră într-un birou spaţios, bine luminat, dar neobişnuit de simplu. Pe parchet era aşternut un covoraş frumos, dar tocit, pe perete atîrnau două gravuri în oţel, iar lîngă masa mare, simplă, plină de hîrtii în neorînduială, se aflau două-trei scaune. Aceasta era totul, cu excepţia unui lavoar în colţ, pe care se afla o carafă cu apă, de la gheaţă, acoperită cu un şervet curat, scrobit. Un bărbat, probabil, un subdirector, în picioare la capătul mesei, sta înclinat lîngă speteaza unuia din scaune. Shelgrim însuşi se afla la masă.

Era un bătrîn corpolent, aproape mătăhălos. Barba sură ca fierul şi mustaţa îi acopereau complet gura. Ochii erau albaştri, deschişi, puţin apoşi. Ici-colo pe faţa lui se vedeau pete hepatice. Uriaşa lăţime a umerilor atrase îndeosebi atenţia lui Presley. Niciodată nu mai văzuse un om atît de spătos. Gîtul părea oarecum înfipt în umerii rotunjiţi, încovoiaţi parcă de marile răspunderi pe care le avea şi de marile samavolnicii pe care le săvîrşea.

Purta pe creştet o tichie de mătase, pusă pe o parte, puţin pieziş. Sub redingota largă, cu mîneci lungi, se zărea jiletca, ai cărei nasturi de jos erau tociţi pe margini, văzîndu-se prin stofă metalul de dedesubt. Sus, jiletca era neîncheiată, şi pe plastronul cămăşii desfăcute se zăreau doi butoni de sidef.

Presley se așeză neinvitat. Părea că nu-l observaseră. Subdirectorul prezenta un raport. Nu vorbea prea încet, Presley îi auzea fiece cuvînt.

Raportul era interesant. Privea pe un contabil din biroul care controla efectuarea plăților. Îndeobște, acel funcționar era vrednic de încredere, harnic, sîrguincios, zelos. Uneori însă se apuca de băutură și-o ținea într-un chef cîte trei zile. Nu numai în această perioadă, dar și în cele cîteva zile care urmau nu mai era bun de nimic, lucrările lui suferind. Era familist și lupta cu înverșunare să se descotorosească de acel viciu. Treaz, nebăut, era un slujbaș de nădejde. Avînd în vedere aceste împrejurări, fusese iertat în repetate rînduri.

— Vă amintiți, *mister* Shelgrim, i-ați luat de mai multe ori apărarea cînd noi eram hotărîți să-l dăm afară. De astă dată, însă, cred că nu mai putem face nimic cu el. Făgăduielile de a se îndrepta sînt o poveste ce se repetă mereu. Ultima dată n-a mai dat nici un semn de viață timp de patru zile. Sincer vă spun, *mister* Shelgrim, cred că trebuie să-l concediem pe acest Tentell. Nu ne putem permite să-l ținem mai departe în serviciu. Adevărul e că ne costă mai mult decît merită. Poftiți dispoziția de concediere. Dacă vreți s-o semnați...

Urmară cîteva clipe de tăcere. Presley, numai ochi și urechi, aștepta cu răsuflarea tăiată. Directorul puse dinaintea președintelui dispoziția de concediere scrisă la mașină. Tăcerea se prelungi. În hol grilajul ascensorului lunecă huruind. Shelgrim nu se uita la hîrtia din fața lui. Se întorsese pe scaunul turnant și privea pe fereastră. În sfîrșit, spuse :

— Tentell are familie... soție și trei copii... Ce leafă primește ?

— O sută treizeci de dolari.

— Dublați-i leafa. Sau, să zicem, faceți-i două sute cincizeci de dolari. Să vedem cum se va comporta.

— Ei, desigur... dacă doriți, dar adevărul este, *mister* Shelgrim...

— Ei, să mai facem o încercare... nu strică.

Presley nu avu vreme să-şi ajusteze părerile în aşa fel încît să ţină seama de acest nou punct de vedere exprimat de preşedintele companiei „P. & S. W.", căci directorul se retrase îndată. Înainte de a-şi îndrepta atenţia spre el, Shelgrim îşi notă ceva în agenda de pe birou şi semnă cîteva scrisori. În sfîrşit, îşi ridică privirile şi-l fixă pe tînăr cu o privire gravă. Nu zîmbea. Trecu o vreme pînă ce vorbi. În sfîrşit, întrebă :

— Ei bine, domnul meu ?

Presley păşi înainte şi se aşeză pe un scaun mai aproape. Shelgrim luă şi citi cartea lui de vizită. Presley notă că citea fără ochelari.

— Dumneata, zise el întorcînd faţa spre Presley, dumneata eşti tînărul care a scris poemul *Truditorii* ?

— Da, *sir*.

— Pare să fi stîrnit multe discuţii. L-am citit. Am văzut şi tabloul din casa lui Cedarquist, pictura care te-a inspirat [1].

Cu simţurile mai ascuţite decît oricînd, Presley observă destul de intrigat că Shelgrim nu-şi mişca trupul. Mişca doar braţele şi capul. Trunchiul lui, masiv, rămînea neclintit în scaun, şi pe măsură ce trecea timpul, această particularitate se accentua. Presley începu să aibă o imagine stranie ; i se părea că trupul lui Shelgrim se odihnea pe scaun, în timp ce capul, creierul şi mîinile acţionau independent. Din cînd în cînd lua cu degetul cel mare şi cu arătătorul cîte o alună cojită din farfuria ce se afla la îndemînă şi o punea între dinţi.

— Am văzut în casa lui Cedarquist pictura intitulată *Truditorii*, urmă Shelgrim. Între poem şi pictură, o prefer pe aceasta din urmă.

— Pictura e opera unui maestru, se grăbi Presley să precizeze.

— Şi datorită acestui fapt, continuă Shelgrim, nu mai era nimic de adăugat. Dumneata făceai foarte bine

---

[1] Poemul lui Presley se suprapune, atît prin caracterul protestatar cît şi prin geneza lui şi răsunetul ce l-a avut în mase, poemului *The Man with The Hoe*, inspirat de tabloul lui J. F. Millet intitulat *Paysan reposant sur sa houe* (*Ţăran odihnindu-se în sapă*), publicat în 1899 de scriitorul american *Edwin Markhan* (1852—1940).

dacă şedeai liniştit. Un lucru nu se poate exprima bine decît într-un singur fel. Meritul picturii *Truditorii* este că autorul a exprimat în ea ce era mai *important* de spus asupra subiectului.

— N-am privit-o niciodată anume în această lumină, observă Presley, confuz, descumpănit.

N-ar fi putut spune cu preciziune ce se aşteptase să găsească la Shelgrim. Îşi închipuise că va întîlni un căpcăun, o brută, un om înfiorător, alcătuit din sînge şi fier, şi în loc de aceasta, descoperise un sentimental şi un critic de artă. N-ar fi putut aplica omului din faţa lui nici un etalon din registrul său mintal. Îi încolţi în minte gîndul că pesemne acest lucru se datora nu împrejurării că etaloanele sale erau nepotrivite obiectului, ci faptului că erau ridicol de modeste ca dimensiuni. Începu să vadă în omul din faţa lui nu numai corpolenţa, dar şi măreţia ; un om multilateral, cu vaste simpatii, care se apleca cu aceeaşi înţelegere asupra naturii umane a unui beţiv nărăvit, asupra mesajului unei capodopere plastice, ca şi asupra problemelor ridicate de finanţarea şi exploatarea unei reţele de zece mii de mile de cale ferată.

— Niciodată n-am privit pictura în această lumină, repetă Presley. Ceea ce spuneţi e foarte interesant.

— Dacă trebuie să ascult acest limbaj, continuă Shelgrim, prefer să-l ascult de la prima mînă. Prefer să aud ce a avut de spus marele pictor francez, şi nu ce-ai avea *dumneata* de spus despre ceea ce el a exprimat din capul locului.

La început, cînd ceea ce avea de spus îi era proaspăt în minte, bătrînul rostea vorbele tare, cu energie, dar spre sfîrşitul frazelor, glasul scădea, ca şi cînd ideea nu l-ar mai fi interesat, şi cuvintele din urmă se auzeau nedeslușit de sub barba şi mustăţile sure. Uneori păreau a fi ecoul stins al unei şoapte.

— Am scris acest poem, se hazardă Presley, într-un moment cînd eram îngrozitor de agitat. Locuiesc, explică el, sau, mai bine zis, am locuit la *ranch*-ul Los Muertos, în comitatul Tulare, la *ranch*-ul lui Magnus Derrick.

— La *ranch*-ul Căii Ferate, deținut de *mister* Derrick, preciză Shelgrim.

Presley dădu brațele în lături cu un gest de neputință, de resemnare.

Privindu-l pătrunzător, președintele companiei „P. & S. W." urmă apoi, ridicînd glasul :

— Presupun că mă crezi un mare ticălos.

— Îmi dau seama... sînt convins... șovăi Presley, căutîndu-și cuvintele.

— Dă-ți seama, tinere, exclamă Shelgrim, împungînd în masă cu arătătorul lui gros, puternic, pentru a-și sublinia cuvintele, încearcă să-ți dai seama în primul rînd că *liniile ferate se construiesc cu mijloace proprii*. Unde-i cerere, acolo, mai curînd sau mai tîrziu, va apărea și oferta. Crezi că grîul crește fiindcă îl cultivă Derrick ? Grîul crește de la sine ! Ce rol are Magnus Derrick ? Oare de la el vine forța ? Ce rol am eu ? Oare construiesc eu calea ferată ? Cînd e vorba de grîu sau de căi ferate, ai de-a face cu *forțe*, nu cu oameni, tinere. Aici e grîul, adică oferta. Ca să poată hrăni oamenii, grîul trebuie transportat. Iată și cererea. Grîul este o forță, Calea ferată, alta, și amîndouă sînt guvernate de o lege : *legea cererii și ofertei !* Oamenii au prea puțin de zis în toată povestea asta. Se pot ivi condiții, împrejurări care să apese greu asupra anumitor indivizi, să-i strivească și chiar, *totuși, pentru a hrăni oamenii, grîul trebuie transportat*, și acesta constituie un proces tot atît de inevitabil ca și creșterea grîului. Dacă dorești să condamni pe cineva pentru cele întîmplate la Los Muertos, faci o greșeală. Condamnă împrejurările, nu oamenii.

— Dar, îngăimă Presley, dumneavoastră sînteți căpetenia, dumneavoastră conduceți Calea Ferată.

— Ești foarte tînăr ! Conduc eu Calea Ferată ! Pot oare să opresc în loc Calea Ferată ? Dacă dorești, pot da faliment. Altminteri, dacă vreau să administrez Calea Ferată pe baze economice, nu pot face nimic. *Nu pot* s-o conduc. Calea Ferată e o forță născută din anumite condiții, și nici eu, nici nimeni altul nu poate opri Calea Ferată, nimeni n-o poate conduce. Poate *mister* Derrick al dumitale opri creșterea grîului ? Îi

stă în putere să dea foc grînelor sale, să le dea pe degeaba, să le vîndă cu un cent *bushel*-ul, aşa cum şi eu aş putea da faliment, dar grîul creşte mai departe. Poate cineva să oprească creşterea grîului? Ei bine, cu atît mai puţin pot eu opri Calea Ferată.

Presley cobori în stradă zăpăcit, cu gîndurile învălmăşite. Acea nouă optică îl amuţise. Orice s-ar fi spus, nu putea s-o conteste. Era ca ecoul limpede al adevărului. Deci, nu trebuia nimeni osîndit pentru grozăvia de la canalul de irigare? Forţe, condiţii, legea cererii şi ofertei, aceştia erau deci inamicii? De fapt, nu inamici, căci în natură nu există rea-voinţă, ci numai o indiferenţă nemărginită, o tendinţă irezistibilă de a realiza anumite ţeluri prestabilite. Natura era deci o maşină uriaşă, o putere ciclopică, gigantică, înspăimîntătoare, un Leviathan cu inima de oţel, nemiloasă, necruţătoare, neînduplecată, neîndurată; o putere care zdrobeşte cu un calm de nirvană atomul omenesc care-i stă în cale, fără ca suferinţele legate de nimicirea lui să pricinuiască cea mai mică trepidaţie, nici cel mai slab fior prin acel uriaş mecanism de roţi şi angrenaje.

Presley se duse la club şi cină singur, îngîndurat, mohorît, pierdut într-un labirint de reflecţii sumbre. Totuşi, în clipa cînd se ridică de la masă, se petrecu ceva care, o clipă, îl învioră, îi abătu gîndurile.

Masa lui se afla aproape de fereastră. În timp ce-şi sorbea cafeaua, aruncă întîmplător o privire pe stradă, şi pe neaşteptate zări o siluetă familiară. Nu era oare Minna Hooven?! Într-o clipă, silueta, apucînd-o pe o stradă laterală, o pierdu din vedere. Ciudat! Parcă ea era. Presley se ridică brusc de la masă şi, luîndu-şi pălăria, cobori repede în stradă, unde fuseseră aprinse lămpile.

Oricît o căută însă din ochi, Presley n-o mai zări pe tînăra în care credea c-o recunoscuse pe fiica nefericitului neamţ. În sfîrşit, renunţă şi, întorcîndu-se la club, la ora aceea aproape pustiu, fumă cîteva ţigări, încercă zadarnic să citească un volum de eseuri din bibliotecă şi, în cele din urmă, enervat, descumpănit, se culcă.

Presley nu se înşelase cîtuşi de puţin. Fata pe care o zărise era într-adevăr Minna Hooven.

O săptămînă mai înainte, cînd, după o zi de eforturi zadarnice pentru a găsi de lucru, Minna se întorsese în cămăruţa lor de la pensiunea de pe Castro Street şi aflase că maică-sa şi Hilda plecaseră, rămăsese fără grai. Nu fusese în nici un oraş mai mare decît Bonneville, şi acum nu ştia nici ce să înceapă, nici cum să-şi explice dispariţia maică-si şi a micuţei Hilda. Că proprietăreasa era pe punctul de a le da afară, înţelegea; totuşi, o rugaseră să le mai lase o zi, în speranţa că Minna va găsi de lucru. Aminti de acest lucru proprietăresei, care o repezi însă cu atîta aprindere, încît fata se zăpăci de-a binelea.

— Oh, oh... bîigui ea. Ştiu că vă datorăm bani. Îmi pare rău. Totuşi, unde s-a dus mama? Vreau s-o caut.

— La naiba! Numai grija asta n-o am eu, vociferă proprietăreasa. De unde să ştiu?

Adevărul e că *missis* Hooven, temîndu-se să mai rămînă prin apropierea pensiunii după ce fusese dată afară, şi ameninţată de proprietăreasă că o va duce la poliţie dacă va mai da tîrcoale prin împrejurimi, îi lăsase acesteia o bucăţică de sugativă pe care smîngălise ceva, rugînd-o s-o dea Minnei cînd se va întoarce. Proprietăreasa pierduse sugativa, şi pentru a nu arăta că e stînjenită, se făcea că e supărată foc.

— Numai de tine nu-mi arde! îi strigă ea Minnei în faţă. Habar n-am unde au plecat. Pînă acum am avut de-a face numai cu oameni cinstiţi. Atîta vreme cît mi se plăteşte chiria, nu-ţi spun nici dă-te mai încolo, dar mă duceţi de nas de o săptămînă, am de ce să-mi ies din sărite! Hai, cară-te de-aici! Nu te cunosc, nu mă cunoşti! Nu vreau să-mi iasă nume rău din pricina tuturor neisprăviţilor. Hai, cară-te, sau chem poliţia!

Minna se trezi în stradă. Se învîrtea pămîntul cu ea. Să tot fi fost ora 5. În buzunar avea treizeci şi cinci de cenţi, acesta era întreg avutul ei. Ce era de făcut?

Deodată, spaima de *oraş*, o spaimă oarbă, iraţională, pe care o cunosc numai proscrişii, se abătu asupra ei, sugrumîndu-i glasul.

În cele cîteva zile de cînd tot căuta de lucru, văzuse prea bine la ce se putea aştepta de la această nouă lume în care fusese aruncată. Ce se va întîmpla cu ea ? Ce să facă, unde să se ducă ? Înfiorătoare întrebări, la care nu putea răspunde. De astă dată nu se neliniştea numai pentru sine. Maică-sa şi micuţa Hilda, o copiliţă, nu erau în stare nici una, nici alta să se descurce în viaţă. Pierdute, ca şi ea, în vălmăşagul oraşului, ce se va alege de ele, încotro vor apuca ? Totuşi, pe măsură ce paşii o duceau înainte, îşi recăpătă curajul. Gîndul că vor flămînzi, şi ea, şi maică-sa, şi Hilda, nu avea nici un sens. Fără îndoială că nu vor ajunge acolo. Era cu neputinţă. Ceva se va întîmpla, desigur, se va întîmpla la timp. Totuşi, cum se vor descurca pînă atunci, ce vor face în noaptea asta şi în cele cîteva zile următoare ? La lucrul acesta trebuia să se gîndească în primul rînd.

O neliniştea îndeosebi faptul că totul se întîmplase pe neaşteptate. În cei nouăsprezece ani ai vieţii sale nu avusese niciodată prilejul să afle ce înseamnă să te descurci singur în viaţă. Din munca lui, taică-său reuşise totdeauna să întreţină toată familia ; şi iată că dînsul se prăpădise pe neaşteptate. Iar acum maică-sa fusese despărţită de ea. Rămăsese deodată fără nici un ajutor de nicăieri. Un glas înfricoşător îi striga : „Acum ce ai să faci ca să trăieşti ?" Era pusă faţă în faţă cu viaţa ! Se uita la uriaşa ei imagine cu inimă de piatră, o privea drept în ochii orbi.

Se însera. Căutînd să treacă neobservată, i se părea că o urmăreau mii de priviri curioase, iscoditoare, Minna luă un aer flegmatic şi o porni cu pas vioi spre cartierul comercial al oraşului.

Era îmbrăcată destul de îngrijit — fustă de stofă albastră, cordon de pluş, tot albastru, pantofi prezentabili, pe care-i avea de la maică-sa, bluză roz, jachetă şi pălărie marinărească de pai. Arăta destul de drăguţ. Părea ciudat, nici măcar gîndurile negre nu întunecaseră sclipirea din ochii ei albaştri-verzui, nu-i păliseră buzele, nespus de roşii, nu-i întunecaseră faţa, negrăit de albă. Părul negru cu reflexe albăstrii era pieptănat cu grijă. Păşea dreaptă, bine proporţionată, bine îm-

plinită. Chiar și în nefericirea ei observa că atrăgea atenția bărbaților, care uneori o urmăreau cu privirile. Acest lucru îl nota însă plină de amărăciune, cu o facultate adîncă, nedeslușită a subconștientului. Minna cea adevărată, hărțuită, speriată, săgetată de o mie de neliniști, șfichiuită de o mie de griji, murmura cu răsuflarea tăiată: „Ce e de făcut? Ce e de făcut? Oh, ce e de făcut acum?"

După ce străbătu un drum lung, interminabil, ajunse în Kearney Street și merse pe această stradă pînă ce din bine luminatul și îngrijitul cartier comercial ajunse pe Barbary Coast, în lumea tavernelor și a șanturilor. Ca să le evite, apucă pe o stradă laterală, dar se trezi pe ulițele Chinatown-ului, din care ieși după o jumătate de oră, cu răsuflarea tăiată, după spaime pe care nu avea să le uite niciodată. Între timp se întunecase de-a binelea.

La întretăierea lui California Street cu Dupont Street se opri să chibzuiască.

„*Trebuie* să fac ceva, își zicea. Trebuie să fac *ceva*".

Era de pe acum zdrobită de oboseală. Se gîndi să intre să stea jos și să se odihnească în catedrala catolică lîngă care se oprise. Așa și făcu. Tocmai se sfîrșea slujba de seară. După ce preoții și băieții din altar plecaseră, Minna rămase încă vreme îndelungată în interiorul întunecos, plin de ecouri, cumpănind cum să facă față situației deznădăjduite în care se afla.

După două sau trei ore, paracliserul o trezi din gînduri. Era vremea să închidă biserica. Minna trebuia să plece. Înfrigurată de vîntul rece, pătrunzător al nopții, amorțită — stătuse multă vreme nemișcată — toropită de somn, buimacă, speriată, Minna se trezi din nou în stradă. O încerca foamea, o chinuia cu fiece clipă tot mai mult. În cele din urmă cumpără de cinci cenți fructe, pe care le mîncă cu lăcomie, apoi porni mai departe.

În sfîrșit, pe o uliță întunecoasă care se desprindea din Kearney Street, aproape de Plaza, zări o firmă luminoasă, pe care scria: „Paturi pentru o noapte, cincisprezece și douăzeci și cinci de cenți".

Cincisprezece cenţi! Şi-ar putea îngădui aşa ceva? I-ar rămîne şi mai puţin, acel puţin cît mai avea pînă va începe să flămînzească, clipă la care nici nu îndrăznea să se gîndească. În afară de asta, o speria înfăţişarea respingătoare a acelei clădiri negre, mohorîte, murdare, ce părea locaşul unor crime întunecate, al unor spaime ascunse. Şovăi vreo douăzeci de minute sau chiar o jumătate de oră, plimbîndu-se de două sau de trei ori încolo şi încoace prin faţa intrării. În sfîrşit, se hotărî. Nu se simţise niciodată atît de istovită. Oboseala îi apăsa umerii, îi atîrna de picioare ca plumbul. Trebuia să doarmă. Nu putea să colinde străzile toată noaptea. Intră pe uşa de sub firmă şi urcă nişte scări murdare, fără balustradă. În capul scării, lîngă un pupitru înalt, un om cu o bluză albastră umplea o lampă cu gaz. Minna se apropie de el.

— Dacă sînteţi bun, aş dori, îngăimă ea, o cameră... un pat pentru noapte. Unul de cincisprezece cenţi, vă rog.

— Aici e numai pentru bărbaţi, răspunse omul, ridicîndu-şi privirile de la lampă.

— Oh, suspină Minna, n-am... n-am ştiut.

Apoi îl privi o clipă, uluită, şi el o fixă cu o privire lipsită de expresie.

— N-am... n-am ştiut, repetă Minna.

— Da, numai pentru bărbaţi, spuse el încă o dată.

Minna coborî încet scările şi ieşi din nou în stradă.

Pe măsură ce orele înaintau, oraşul devenea tot mai pustiu, tot mai sumbru, şi simţămîntul vitregiei vieţii apăsa tot mai greu pe umerii celor lipsiţi de mijloace. Minna Hooven petrecu trează cea dintîi noapte de luptă, de zbucium, străduindu-se să ţină capul sus deasupra valurilor vieţii în care fusese aruncată.

Se lumină de ziuă, şi, o dată cu dimineaţa, foamea deveni sfîşietoare. O luă iar către cartierele de sus ale oraşului. Cam pe la 10 şedea pe o bancă într-un mic parc plin de bone şi de copii. Cîteva dintre acestea se apropiară cu trăsuricile copiilor şi se aşezară pe banca Minnei, continuînd o conversaţie începută mai înainte. Minna ascultă. Prietena uneia dintre bone îşi părăsise slujba, lăsîndu-şi stăpîna în încurcătură.

— Oh! interveni Minna. Și, mințind cu multă naturalețe, zise: Sînt și eu bonă, și deocamdată n-am slujbă. Nu cumva aș putea să intru acolo?

Celelalte se întoarseră și o priviră cu indiferență și superioritate pe această fată care, se vedea bine, abia venise de la țară.

— Ei, ai putea să încerci, răspunse una din ele. Ai referințe bune?

— Referințe? repetă Minna stingherită.

Habar n-avea ce însemna așa ceva.

— O, *missis* Field nici nu-ți cere referințe, spuse altă fată. E o moliie. O învîrți pe degete dacă vrei.

— Mă duc la ea! hotărî Minna. Unde stă?

Fetele îi spuseră adresa.

— La Lorin? murmură ea. E afară din oraș?

— Da, pe malul celălalt al golfului[1].

— Pe malul celălalt.

— Ești de la țară, nu?

— Da. Cum... cum pot să ajung acolo? E departe?

— Nu. Cobori Market Street, treci cu bacul pe malul celălalt și apoi iei trenul. Nu, nu e prea departe. Mai întrebi acolo pe cineva. O să te îndrepte.

Trebuia să încerce. Minna se duse pe jos la bac, unde constată că drumul pînă la malul celălalt costa douăzeci de cenți. Dacă acea călătorie se dovedea zadarnică, nu-i mai rămîneau decît zece cenți. După aceea se sfîrșeau toate speranțele. Totuși, se ivise o ocazie, o mică ocazie. Trebuia să încerce!

Pe tramvaiele care circulau pe străzi, pe bac, pe locomotivele și pe vagoanele trenurilor locale se lăfăiau inițialele „P. & S. W.", amintindu-i de moartea tatălui ei, de puterea uriașă care o adusese la acea ananghie. I se părea că vede aceste inițiale pretutindeni, și avea senzația că din toate părțile o pîndeau tentaculele monstrului.

Clipă de clipă, foamea o chinuia tot mai rău. Nu-i mai dădea pace nici o secundă. Pe bac se surprinsese că iscodește fețele călătorilor, întrebîndu-se cînd luase gustarea de dimineață unul, cînd va prînzi altul.

---

[1] Este vorba de Golful San Francisco.

Cînd coborî din tren, la Lorin, pe malul celălalt al golfului, văzu că era vorba de o mică așezare suburbană de felul celor care răsar la marginea oricărui mare oraș american. De-a lungul liniei ferate erau risipite ici-colo căsuțe și vile clădite de antreprenori pentru speculă. Panouri uriașe, așezate de-a lungul liniei ferate, trîmbițau cu litere de șapte picioare avantajele pe care le ofereau loturile de casă și vilele din așezările suburbane.

Minna găsi fără multă greutate adresa la care fusese îndrumată. Acolo se afla o vilă drăguță, așezată în fundul unei curți, departe de stradă, umbrită de palmieri, stejari de Virginia și nelipsiți eucalipți. Minna o privi cu simpatie. Oh, să-și găsească aici un colțișor, un cămin, unde să se refugieze de acele străzi îngrozitoare ale orașului, din ghearele foamei care o rodea cu dinți neobosiți! Cum va mai munci! Cu cîtă rîvnă va încerca să se facă plăcută! Cu cîtă răbdare va asculta orice dojană. Cît de credincioasă, cît de conștiincioasă va fi! Ceea ce spusese nu era cu totul neadevărat. Acasă, grija micuței Hilda, surioara, era lăsată pe umerii ei aproape tot timpul, așa că știa ce se cere, cum trebuiau îngrijiți copiii.

Cu inima zvîcnind, cu răsuflarea tăiată, trase mînerul clopoțelului, fixat în mijlocul ușii din față.

Îi deschise însăși stăpîna casei, o femeie mai în vîrstă, cu fața plăcută. Minna spuse pentru ce venise.

— Dar am și angajat o fată, răspunse doamna.

— Oh, murmură Minna, luptînd din răsputeri să-și păstreze cumpătul. Oh... am crezut că poate... Dădu să plece.

— Îmi pare rău, zise doamna. Apoi adăugă: Ai putea să îngrijești de trei copii și, printre picături, să ajuți la treburile casei?

— Da, doamnă.

— Sora mea caută o fată. Stă în North Berkeley [1], la deal. Te pricepi la gospodărie? Ai referințe bune?

— Da, doamnă.

— Bine, o să-ți dau adresa. Stă în North Berkeley.

[1] Orășel pe țărmul răsăritean al Golfului San Francisco.

Intră în casă și, după o clipă, se întoarse, întinzînd Minnei o carte de vizită.

— Iată adresa. Fii atentă, să n-o *mînjești*, fetițo, cerneala nu s-a uscat încă, ar fi mai bine s-o citești chiar acum.

— E departe? Pot să mă duc pe jos pînă acolo?

— Nu cred. Mai bine ai face să iei tramvaiul, e o bucată bună de drum pînă sus în deal.

Cînd Minna sosi în North Berkeley, nu-i mai rămăsese nici un cent. Printr-o crudă ironie a soartei, luase din greșeală tramvaiul în direcția opusă, și, cu toate că își dăduse repede seama de greșeală, acest lucru o costase ultimii cinci cenți. Acum avea să-și încerce ultima șansă, și dacă nu reușea, urma prăbușirea. În sfîrșit, ajunse. Aici, ca și dincolo, locul fusese ocupat. Minna se îndepărtă de ușa casei, încredințată că nu mai are ce spera, că acum avea să-și înfrunte soarta pentru ultima oară, să lupte pe viață și pe moarte, de astă dată lipsită și de cel din urmă sprijin jalnic, cea din urmă salvare, cel din urmă bănuț.

Porni din nou înainte, fără nici un țel. Se simțea vlăguită, sleită de puteri, își dădea seama c-o aștepta istovirea, sfîrșeala foamei, tot mai neîndurătoare. Spaima morții o îmboldea.

„*Trebuie* să fac ceva, *trebuie!* Orice. Trebuie să fac rost de mîncare."

Se gîndi să-și amaneteze jachețica, dar acum era departe de oraș, de casele de amanet, și nu mai avea timp să ajungă acolo înainte de închidere.

Mergea înainte, în neștire. Trecu o oră. Pierduse orice simț al orientării. Buimacă, nu mai știa unde se duce, cotea la colțuri, mergea pe străzi, fără a-și da seama de ce. Știa numai că trebuie să meargă înainte, spunîndu-și că, îndată ce se va opri, foamea va începe s-o roadă cu și mai multă înverșunare.

În sfîrșit, intră într-un mic parc, un fel de grădină publică, un colțișor frumos, cu mulți copaci, în a căror umbră șerpuiau ispititor drumeaguri și alei bine îngrijite. În fund, printre copacii de la marginea unei pajiști întinse, cu iarba ofilită de arșiță, zări niște clădiri înalte și un catarg pentru steaguri. Toată prive-

lişlea avea o vagă înfăţişare a unei instituţii publice educative. Minna ghici după tăbliţele fixate pe copaci, care avertizau publicul să nu rupă florile, că se află în incinta Universităţii statului California. Merse înainte. Aleea pe care păşea o duse pînă la urmă într-un crîng de uriaşi stejari de Virginia, ale căror ramuri aproape că atingeau pămîntul. Acolo, fiind umbră deasă, iarba era verde şi se zăreau din loc în loc flori înflorite. Rareori văzuse un colţişor mai plăcut. Dădu cu ochii de o bancă, improvizată în jurul celui mai bătrîn stejar, şi acolo, în sfîrşit, istovită, vlăguită de foame, deznădăjduită, singură, Minna Hooven se aşeză, întrebîndu-se ce să facă.

Îndată ce se aşeză, chinurile foamei şi ale oboselii deveniră şi mai sfîşietoare, şi mai imperative. Dorea mai presus de orice, dorea cu nesaţ să mănînce, să se odihnească, să găsească un adăpost pentru noapte. Şi dorinţa aceasta lăuntrică, tot mai arzătoare, o făcea să încleşteze pumnii ei mici, în timp ce pe obraji lacrimile i se scurgeau şiroaie, iar trupul tot îi era scuturat de suspine.

După un timp, Minna observă o femeie ca de vreo 30 de ani care trecuse de două ori pe alee, prin faţa băncii pe care şedea, şi, privind-o mai atent, îşi aminti că o văzuse pe bac cînd venise din oraş.

Femeia era îmbrăcată în mătase, strînsă zdravăn în corset şi purta o pălărie de o eleganţă ţipătoare. Minna îşi dădu seama că necunoscuta o pîndea, dar mai înainte de a hotărî ce să facă, o văzu cu nespusă mirare că se apropie şi-i vorbeşte.

— Ce coincidenţă ! exclamă necunoscuta, aşezîndu-se lîngă ea. Nu eşti dumneata tînăra care a şezut în faţa mea pe bac ? Mi se pare ciudat că te întîlnesc din nou. M-am gîndit tot timpul la dumneata.

Privind-o acum mai de aproape, văzu că faţa femeii era foarte fardată. Răspîndea împrejur un parfum pătrunzător. Nu avea trăsături bătătoare la ochi, dar expresia gurii era cam aspră, pleoapele parcă-i erau umflate de nesomn şi avea o siguranţă în mişcări care nu scăpară atenţiei Minnei.

— Pun prinsoare, urmă necunoscuta, că ești necăjită. Așa mi s-a părut cînd te-am văzut pe bac, tot așa mi se pare și acum. E adevărat? Ce necazuri ai? Ești de la țară, nu?

Bucuroasă că găsise cui să-și împărtășească necazul, chiar unei cunoștințe întîmplătoare, Minna îi mărturisi că era într-adevăr necăjită, că se rătăcise de maică-sa, că era de la țară.

— Am încercat să găsesc o slujbă, încheie ea, dar pare-se că n-am noroc. Pînă acum n-am fost în nici un alt oraș în afară de Bonneville.

— Ciudat! exclamă necunoscuta. Îmi dau seama că nu degeaba m-am simțit atrasă de dumneata. Tocmai de o tînără ca dumneata am nevoie. Uite, sînt singură foarte multă vreme, și totdeauna mi-am dorit o fată drăguță, vioaie, apropiată, care să-mi țină *companie*. Înțelegi? Ai ceva care-mi place. Mi-ai plăcut din clipa cînd te-am văzut pe bac. Vrei să stăm de vorbă despre asta?

Spre sfîrșitul acelei săptămîni, într-o după-amiază, ieșind de la club, Presley se întîlni pe neașteptate la colț de stradă cu Minna.

— Ce surpriză! exclamă el bucuros, apropiindu-se de ea. Pe cuvîntul meu, aproape îmi pierdusem speranța c-am să te mai găsesc vreodată. Te-am căutat pretutindeni. Mă temeam că n-ai să te descurci aici, și aș fi dorit să-ți pot fi de folos cu ceva. Ce face mama dumitale, ce face Hilda? Unde stați? Ați găsit o casă bună?

— Nu știu unde-i mama, răspunse Minna. M-am pierdut de ea și n-am reușit s-o regăsesc.

Între timp, Presley observase fugitiv amănuntele îmbrăcăminții Minnei: rochie de mătase cu garnitură de dantele, volan de catifea și, la cordon, pafta de argint. Părul îi era pieptănat altfel ca de obicei. Pe cap, de asemeni, purta o pălărie mare, cu o agrafă sclipitoare fixată într-o parte cu o spelcă suflată cu aur și un puf de pluș albastru, lucios. Presley o privi în ochi.

— Și... și... cum te descurci? întrebă el.

Minna rîse disprețuitoare.

— Eu?... strigă ea. Am pășit pe calea pierzaniei. N-aveam de ales. Asta, sau foamea!

Alb ca varul și tremurînd, Presley se întoarse în camera lui de la club. Se întîmplase mult mai rău decît se temuse. Nu venise la timp spre a-i da o mînă de ajutor. Suferise un nou eșec. Îl cuprinse o spaimă superstițioasă la gîndul că, într-un fel sau altul, era sortit să rateze, să eșueze. Minna ajunsese aici, fusese împinsă la asta, iar el, întîrziind, punînd prea tîrziu în practică hotărîrea tardivă de a o sprijini, nu fusese în stare să împiedice prăbușirea. Era oare scris ca lanțul nenorocirilor să nu mai aibă sfîrșit? Îi fusese hărăzit ca spectrul hidos al urmărilor ciocnirii de la canalul de irigare să dănțuiască mereu în calea lui? Cînd se va sfîrși cu povestea asta, cînd se va încheia totul? Nu exista un locșor unde tentaculele monstrului să nu poată ajunge?

Era bolnav de groaza tuturor celor întîmplate. Dorea arzător să plece departe, să scape de acele nenorociri ce nu se mai sfîrșeau, să nu mai vadă că nu poate fi de nici un folos. Da, dar asta însemna că e un laș, își spunea, și asta îi făcea silă.

Plin de dispreț față de sine însuși și totodată amărît că fusese amestecat în asemenea josnicii, începu să se îmbrace pentru a-și îndeplini promisiunea de a lua cina la familia Cedarquist.

Sosi acolo cu o întîrziere de aproape o jumătate de oră. Nu apucase să-și scoată pardesiul, cînd *missis* Cedarquist se ivi în fundul holului, în pragul ușii ce dădea spre salon, gătită pentru a ieși în oraș.

— Dragul meu Presley, exclamă ea, bondoacă și împopoțonată, tresăltînd, aplecîndu-se spre el cu un foșnet de mătase perceptibil, mă bucur nespus că te văd! Vai, scumpul meu poet, ești slab ca o stafie, bietul de tine! Ai nevoie de o cină mai substanțială decît aș putea să-ți ofer eu, și tocmai acest lucru îl vei avea!

— Nu cumva am făcut vreo gafă? exclamă Presley precipitat. Nu m-a invitat *mister* Cedarquist pentru vineri seara?

— Nu, nu, nu dumneata, îl liniști ea, gafa a făcut-o el! *Dumneata*, care ești atît de manierat, să faci gafe?! Cu neputință! Nu, dragul meu! *Mister* Cedarquist a uitat cu desăvîrșire că astăseară sîntem invitați în altă parte, și cînd mi-a spus că te-a poftit, m-am năpustit asupra lui, să-l sfîșii, și alta nu! A propus să contramandeze invitația, dar de una ca asta nici n-am vrut să aud! I-am scris amfitrioanei noastre, întrebînd-o dacă n-aș putea să te aduc și pe dumneata. Cînd a auzit cine *ești*, a acceptat bucuroasă. Totul s-a aranjat. Cedarquist și fetele au plecat înainte, iar dumneata, ca un scump poet ce ești, o vei conduce pe bătrîna doamnă. Mi se pare că aud trăsura. *Allons! En voiture!* [1]

După ce luară loc în cupeul întunecos, care mirosea a piele și a tapiserie, *missis* Cedarquist exclamă:

— Oh, încă nici nu ți-am spus la cine vei cina! Vei cina cu o adevărată personalitate. Închipuie-ți, te vei afla în tabăra celor mai iubiți dușmani ai dumitale, vei cina cu familia Gerard, unul dintre vicepreședinții companiei de cale ferată „P. & S. W.", care, precum știu, ți-e dragă ca sarea-n ochi.

Presley tresări și strînse pumnii atît de brusc, încît mai că-i plesniră mănușile albe. Buimac, răspunse ceva, nici el nu știa ce, dar *missis* Cedarquist era atît de furată de propria ei sporovăială, încît nici nu băgă de seamă ce tulburat era.

— Fiica lui, Honora, pleacă în Europa săptămîna viitoare, împreună cu maică-sa; au invitat cîteva persoane la cină — numai prieteni intimi, bineînțeles — noi, dumneata și, oh, nu mai știu, încă două sau trei persoane. O cunoști pe Honora? Cît se poate de drăgălașă, mititica, și bogată, îți închipui! Milioane? Nici nu îndrăznesc să spun cîte! *Tiens, nous voici!* [2]

Cupeul trase la scară, și Presley urcă, urmînd-o pe *missis* Cedarquist, treptele masive ale impozantei clădiri. Îngădui unuia dintre valeți să-i ia pălăria și par-

---

[1] Să mergem! Să ne urcăm în trăsură! (În limba franceză în original.)

[2] Ei, am ajuns! (În limba franceză în original.)

desiul; o ajunse pe *missis* Cedarquist intr-o încăpere cu plafon de sticlă, plină de tablouri, galeria de artă, fără îndoială, și auzi ca prin vis numele lor anunțate la intrarea salonului, ale cărui uși erau ascunse de draperii grele, albastre.

Concentrîndu-și atenția pentru prezentările și recomandările de rigoare, iminente, trecu pragul.

Salonul era foarte spațios și de o somptuozitate excesivă. Pilaștri netezi, paralelipipedici, din marmură trandafirie, brăzdată în fel și chip, ce se înălțau din podea, încununați cu capiteluri aurite în stil corintian, sprijineau plafonul. Acesta, în loc să se unească cu pereții în unghiuri drepte, se curba spre ei, părînd mai curînd bolta unui dom. Pe plafon, lucrate în basorelief, se împleteau sumedenie de arabescuri aurii, alcătuind un cadru masiv pentru o frescă imensă, reprezentînd nimfe și zeițe, porumbei albi, care de luptă de aur, în jurul cărora se învălătuceau nori și ghirlande de trandafiri. Între pilaștri, pe pereții salonului, atîrnau goblenuri de mătase simple, de bun-gust, stil Louis Quinze[1]. Șemineul, adevărată operă de artă, se ridica pînă la plafon. Pe soclul lin din marmură neagră, sculptată, era reprezentat, în nenumărate exemplare, Atlas[2], încovoiat, mușchiulos, sprijind pe umeri partea de sus a șemineului îmbrăcat în marmură purpurie, brăzdată de vine albe, sculptată cu motive asemănătoare acelora ale goblenurilor de mătase. În centrul șemineului se afla un blazon de bronz, cu o monogramă indescifrabilă și un motto în latinește. Grilaje din alamă, aproape de șase picioare înălțime, flancau vatra.

Ferestrele încăperii erau încadrate fastuos de draperii din brocart închis, cu garnituri din dantelă *écru*, pe care era țesută artistic monograma familiei. Pe peretele din fața șemineului, un vitraliu gotic, imens, luminat din sera alăturată, arunca în salon licăriri de basm. În centrul vitraliului, doi cavaleri în armuri,

---

[1] Stilul dominant în Franța în perioada 1715—1774, perioadă în care a domnit Ludovic al XV-lea; ceea ce caracterizează acest stil este suplețea liniilor, prospețimea culorilor și preferința pentru temele pastorale.

[2] În mitologia elină, titan osîndit să sprijine cerul pe umeri.

Lohengrin[1] şi Parsifal[2], ţineau în miini unul o lebădă, celălalt o flamură. Efectul de lumini era feeric ; vitraliul, o adevărată capodoperă, sclipea, scînteia, scăpăra, revărsînd o puzderie de culori, de tente — opal, purpuriu, bordo, trandafiriu-pal, albastru-regal, galben ca şofranul şi nuanţe de violet atît de întunecate, încît păreau negre.

Sub picioare, covorul era moale ca iarba. Ici şi colo stăteau aşternute pe parchet blănuri — una din ele a unui uriaş urs polar — şi carpete din catifea de mătase. Un scrin în stil *Renaissance*[3], de abanos, mai înalt decît Presley cu cîteva picioare, împodobit cu incrustaţii de fildeş şi argint, ocupa un colţ al salonului, iar în mijloc se afla o masă întinsă, din stejar flamand, negru, masiv, greu ca fierul. În aer plutea o mireasmă vagă de santal. Din sera alăturată se auzea susurul unui havuz. Un şir de becuri electrice, cu abajururi de cristal jivrat, opalescent, fixate de-a lungul frizei, între capitelurile aurii ale pilaştrilor, aruncau pretutindeni o lumină discretă, difuză.

Missis Gerard ieşi în întîmpinarea oaspeţilor.

— Dumnealui e desigur *mister* Presley, noul nostru poet, de care sîntem cu toţii atît de mîndri ! Mă temeam că s-ar putea să nu veniţi ! Este o reală plăcere să vă urez bun venit la noi !

Valetul apăru lîngă ea.

— Masa e servită, doamnă, anunţă el.

După ce părăsi pensiunea din Castro Street, *missis* Hooven se opri în colţul străzii s-o aştepte pe Minna. Micuţa Hilda, care avea atunci cel mult 6 ani, o ţinea de mînă.

Missis Hooven nu era o femeie bătrînă, dar munca grea o ofilise de tot. Nu mai avea nici o velcitate de a fi atrăgătoare, aşa că nu mai dădea cine ştie ce importanţă ţinutei. Cînd fusese alungată din pensiunea de pe Castro Street, purta o pălărie neagră, spă-

[1] şi [2] Eroii unor vechi legende germanice.

[3] Stilul perioadei Renaşterii, caracterizat prin îmbinarea severităţii liniilor cu profunzimea elementelor decorative. (În limba franceză în original.)

lăcită, cu flori artificiale, decolorate, de un trandafiriu ponosit. Pe umeri avea un șal. Ziua aceea nefericită o doborîse însă cumplit, chiar mai rău decît pe fiica ei. Punga, în care mai avea cîteva monede de zece și de cinci cenți, se afla în cufăr, și cufărul rămăsese la proprietăreasă. Avînd asupra ei treizeci și cinci de cenți, Minna beneficiase de un răgaz corespunzător. *Missis* Hooven și fetița simțiseră chiar din clipa izgonirii ce înseamnă a fi cu desăvîrșire lipsit de bani.

În timp ce o aștepta pe Minna, cercetînd fiecare tramvai-funicular, fiecare trecător ce se apropia, apăru un *policeman*, care o întrebă ce făcea acolo, și, necăpătînd un răspuns satisfăcător, o invită fără multă vorbă să circule.

Minna nu avusese cine știe ce încredere în sine cînd se văzuse nevoită să lupte pentru existență. *Missis* Hooven n-avea de loc. Durerea, nenorocirea prin care trecuse, strîmtorarea, mai presus de toate, nespusa spaimă de viața zgomotoasă, trepidantă a orașului, toate acestea o zăpăceau, o buimăceau, o înfiorau, paralizîndu-i gîndirea, făcînd să i se împleticească limba în gură. Amețită și uluită, nu mai trăia decît pentru un singur scop: s-o salveze pe micuța Hilda. Se agăța de viață cu îndărătnicia oarbă a unei pisici zvîrlite în apă.

De aceea, cînd polițistul îi porunci să circule, se supuse fără o vorbă, fără a încerca măcar să-i explice situația, și o porni devale. Puțin după aceea, se întoarse și se opri din nou la colț, aproape de pensiune, scrutînd tramvaiele ce treceau, privind neliniștită de-a lungul trotuarelor.

Policeman-ul se ivi din nou și îi porunci încă o dată să se depărteze, și ea se supuse fără a crîcni. Cînd o găsi pentru a treia oară în același loc, *policeman*-ul se supără. De astă dată se luă după *missis* Hooven, și cînd, buimacă, îndărătnică, dînsa dădu să se întoarcă, îi puse mîna pe umăr.

— Vrei să te arestez? Ia spune? o întrebă el. Vrei să te duc la răcoare? Vorbește!

Cuvintele acestea, rău prevestitoare, ajunseră în sfîrșit la conștiința ei. S-o aresteze! Așadar, s-o aresteze. Teama de închisoare a omului trăit la țară o

făcu să-şi ia repede tălpăşiţa, gîndindu-se să se întoarcă după ce *policeman*-ul se va fi depărtat. Cînd însă făcu cale întoarsă şi căută din ochi pensiunea, îşi dădu seama pe neaşteptate că se afla pe o stradă necunoscută. Fără îndoială că, fără să observe, o luase pe altă stradă. Nu mai ştia drumul înapoi. Se rătăcise.

— Am obosit, mămico, se plînse Hilda.

Maică-sa o luă în braţe.

— Mămico, unte ne tucem, mămico?

Într-adevăr, unde? Uluită, *missis* Hooven privi jur împrejur şirurile nesfîrşite de clădiri, procesiunea neîncetată a vehiculelor pe străzi, forfota necurmată a trecătorilor pe trotuare. Unde era Minna? Unde aveau să se culce ea şi fetiţa în noaptea aceea? Ce avea să-i dea de mîncare Hildei?

N-avea astîmpăr. N-avea unde să se aşeze o clipă. Îi rămînea de făcut un singur lucru: să meargă tot înainte.

Ah, această *via dolorosa*[1] a sărmanului, acest calvar al celor lipsiţi de adăpost! Oh, mile după mile de pavaj de granit, care *trebuiau*, *trebuiau* străbătute. Da, trebuiau să umble. Trebuiau să circule. Să meargă înainte, unde vedeau cu ochii. De ce, nu puteau spune. Da, nu puteau. Trebuiau să meargă, să meargă tot înainte, deşi le sîngerau picioarele şi le usturau încheieturile; deşi le tremurau genunchii şi le durea spatele; trebuiau să meargă, deşi erau ameţite de oboseală; deşi ochii li se închideau de somn, deşi fiece nerv, vrînd să se odihnească, abia mai dădea alarma despre suferinţa care-l chinuia. La sfîrşitul acelui labirint de drumuri întortocheate, şerpuitoare, încolăcite, străbătute cruciş şi curmeziş, se afla moartea! Nu exista alt sfîrşit al acelei *via dolorosa*, nu exista scăpare din labirintul acela. Soarta celor rătăciţi în acest labirint era pecetluită, îi pîndea pieirea! Zadarnic ar încerca să se întoarcă pe urmele paşilor lor, zadarnic ar apuca la stînga sau la dreapta la miile de colţuri de stradă, zadarnic ar merge înainte, ar lua-o înapoi, ar alerga încolo şi încoace, dintr-o parte în alta, ori-

---

[1] Drum al durerii (în limba latină în original).

unde, zadarnic ar ocoli, zadarnic s-ar zbate, în cele din urmă vor ajunge inevitabil în centrul labirintului unde îi așteaptă moartea. *Missis* Hooven pășea mereu înainte, fără țel, cînd ducînd-o de mînă, cînd luînd-o în brațe pe Hilda, lăsînd în urmă clădire după clădire, stradă după stradă, temîndu-se să se oprească, să n-o vadă vreun *policeman*. De cîte ori încetinea pasul, era sigură că zărește în depărtare una din acele siluete înspăimîntătoare care o pîndeau — așa i se părea ei — abia așteptînd să se oprească o clipă pentru a putea să-i caute pricină.

Hilda se frămînta fără încetare.

— Mămico, unte ne tucem? Am oposit, mami. Și, în cele din urmă, înjunghie inima mamă-si scîncind: Mămico, mi-e foame.

— Ai reptare, fetiț al mami, căută s-o liniștească *missis* Hooven. Curint o se muncam.

În marea forfotă de la 6, cînd se închideau birourile, trecătorii, bărbați și femei care se îndreptau grăbiți spre casele lor, îi îmbrînciră încoace și încolo. Cu o curiozitate buimacă, *missis* Hooven privea acel șuvoi nesfîrșit de fețe, gîndindu-se că pe fiecare din ele se pot vedea orice alte simțăminte, numai mila nu. Fețele oamenilor erau vesele, îngrijorate, posomorîte, bucuroase, îngîndurate, sau pur și simplu serbede, inexpresive, dar nici una nu se apleca spre ea cu compasiune. Fizionomiile lor se deosebeau, dar sub fiecare mască putea fi descoperită duritatea. Oamenii păreau nemăsurat de departe de ea; se aflau deasupra ei, la o înălțime incomensurabilă. În ochii lor, oare ce puteau însemna ea și fetița? Niște slăbănoage, niște lepădături ale neamului omenesc, incapabile să supraviețuiască, zvîrlite ca să piară la marginea drumului.

Nici nu-i trecu prin gînd c-ar putea să ceară ajutor acestor oameni. Și nu era vorba de mîndrie. Pur și simplu nu-i dădu în minte că ar putea cere pomană de la niște sfincși!

Merse tot înainte. Fără voie, picioarele o duseseră într-un cerc larg. Începu să recunoască unele clădiri — mai trecuseră pe aici! Asta nu-i prea plăcu; apucînd pe o stradă laterală, merse drept înainte cam

vreo zece, cincisprezece rînduri de case. Se însera. Soarele apusese. Acele orologiului de la Centrala electrică a funicularelor arătau 7. Nu încăpea îndoială, Minna se întorsese de mult și n-o găsise... Ce va fi făcut, ce ar fi putut să facă? Unde o fi acum? Fără îndoială, colinda și ea de colo-colo. Ce avea să se aleagă de Minna, o fată frumușică, fără adăpost, fără nici un cunoscut, rătăcită în forfota acelor străzi? Trezită din toropeală, *missis* Hooven nu putu să-și înăbușe un strigăt de spaimă. Ce nenorocire, ce cumplită nenorocire! Făcu un efort și își aminti adresa pensiunii. Trebuia să ceară s-o îndrepte cineva într-acolo. *Policeman*-ul s-o fi dus acasă, doar se înserase. Privi de jur împrejur. Se afla pe o stradă cu case modeste. Spre ea venea un tînăr, cu un furtun de stropit grădina încolăcit pe umăr.

— Șpuneț, tomle, șpuneț, fa roc...

Tînărul îi aruncă o privire și-și văzu de drum, săltîndu-și pe umăr furtunul. După cîțiva pași, însă, încetini pasul și se căută în buzunarul jiletcii, apoi se întoarse spre *missis* Hooven și-i strecură în mînă o monedă de douăzeci și cinci de cenți.

Missis Hooven privi uluită bănuțul. Tînărul se depărtase. Așadar, o luase drept cerșetoare. Apucase și asta. Ea, care ținuse capul sus toată viața, ea, al cărei soț avusese în arendă cinci sute de acri de pămînt, fusese luată drept cerșetoare. Roși de rușine. Tocmai voia să arunce moneda după cel care i-o dăduse, cînd deodată Hilda scînci din nou:

— Mămico, mi-e foame.

Cu un gest de nesfîrșită oboseală, de resemnare, *missis* Hooven păstră bănuțul. De acum înainte n-avea dreptul să mai fie mîndră. Hilda trebuia să mănînce.

În seara aceea, ea și fetița cinară într-un birt modest dintr-un cartier sărac al orașului și-și petrecură noaptea pe o bancă, într-un parc din partea de sus a orașului.

—

Neobișnuită cu viața la oraș, neștiind cum se putea mînca ieftin într-un birt, cheltui cei douăzeci și cinci de cenți pe mîncare, pentru ea și Hilda, și nu îi mai

rămase nici un ban cu care să-şi poată închiria un pat undeva.

Noaptea fu îngrozitoare. Hilda suspina, adormind în braţele maică-si, trezindu-se din oră în oră, plîngîndu-se că îi e frig, deşi maică-sa o înfăşurase în şalul ei, şi întrebînd de ce nu se culcau în pat. Oameni beţi sforăiau, sau se tîrau pe aproape. Spre dimineaţă, un vagabond, duhnind a băutură, se aşeză lîngă ea şi începu să mormăie de unul singur, fără şir, presărîndu-şi bîiguielile cu înjurături şi obscenităţi. Cînd aţipi, nu mai era mult pînă în zori.

Se trezi ziua-n amiaza mare. Hilda, slavă Domnului, dormea. Îşi simţea mădularele ţepene de frig şi umezeală. Îi zvîcneau tîmplele. Se mută pe altă bancă, la soare, şi rămase mai bine de două ore în bătaia razelor lui firave, pînă ce umezeala nopţii care îi pătrunsese şi în haine se zvîntă.

Cînd la intrarea parcului se ivi un *policeman*, o trezi pe Hilda de îndată şi, luînd-o în braţe, se îndepărtă.

— Mi-e foame, scînci Hilda îndată ce se dezmetici de-a binelea. Mi-e foame, mămico, tă-mi să manînc ceva.

— Da, da, intat, fetiţ al mami.

Şi ei îi era foame, dar nu-i stătea gîndul la asta. Ce să-i dea Hildei să mănînce? Îşi aminti de experienţa din seara trecută, cînd tînărul cu furtunul îi dăduse moneda. Oare era atît de simplu să cerşeşti? Primeai de pomană de fiecare dată îndată ce cereai? Aşa se părea. Dar tot ce mai rămăsese din mîndria ei îndărătnică se revoltă la acest gînd. *Ea*, să cerşească? Să întindă mîna la străini?

— Mămico, mi-e foame.

Nu exista altă ieşire. Îi fusese dat să ajungă şi aici. De ce să tărăgăneze ceea ce era inevitabil? Căută o stradă mai umblată, pe care bărbaţi şi femei treceau grăbiţi spre slujbă. Îi lăsă, pe rînd, să treacă, cercetîndu-le chipurile, descurajată în ultima clipă de o imperceptibilă schimbare a expresiei, de buzele strînse cu fermitate, de o sprînceană ridicată grav, de o bărbie proeminentă. A doua oară cînd hotărî să încerce

era aproape gata să deschidă gura, cînd deodată șovăi, crispîndu-se, dîndu-se înapoi, cu urechile vuind, întreaga ei ființă protestînd împotriva acestei înjosiri. I se părea că toată lumea o urmărește. Fără îndoială că sute de ochi erau ațintiți asupra ei.

— Mămico, mi-e foame, scînci Hilda din nou.

Atunci se hotărî. Dar ce trebuia să spună, cum cereau de pomană cerșetorii? Încercă să-și amintească ce cuvinte îi spuneau vagabonzii care se iveau la ușa din spate a gospodăriei sale de pe *ranch*-ul Los Muertos. Cum, cu ce cuvinte i se adresau cerșetorii din Bonneville? În sfîrșit, hotărîndu-se asupra cîtorva cuvinte, se apropie de un domn pîntecos, cu favoriți, care se îndrepta grăbit spre centru.

— Fa rog, fa rog, așutaț un sarman femei.

Domnul cel pîntecos își văzu de drum.

„Poate că nu m-a auzit", își zise ea.

Două femei bine îmbrăcate se apropiau, ciripind vesel.

— Fa rog, fa rog, fa rog, așutaț un sarman femei.

Una dintre femei se opri, șoptind ceva prietenei, și scoase din pungă un bilet galben, pe care, turuind ceva, i-l întinse. *Missis* Hooven, însă, zăpăcită, nu înțelese nici un cuvînt. Ce să fie acel bilet? Femeile își văzură de drum.

În sfîrșit, se apropie de o fată de vreo optsprezece ani, foarte cochet îmbrăcată.

— Fa rog, fa rog, așutaț, fa rog, așutaț un sarman femei.

Vădit stînjenită, tînăra se opri și căută în mica-i poșetă.

— Mi se pare că am... mi se pare că am... zece cenți, aici, undeva... repeta ea mereu.

În sfîrșit, găsi o monedă și-o lăsă să cadă în palma pe care *missis* Hooven o ținea întinsă.

Acesta fusese începutul. Primul pas o dată făcut, ceilalți urmară ușor. *Missis* Hooven și Hilda cutreierară străzile toată ziua, cerșind mereu. Ici pica o monedă de cinci cenți, dincolo una de zece, dincoace iar una de cinci. Nu se pricepea însă cîtuși de puțin să găsească mîncare mai ieftină, și toată truda acelei zile

abia îi ajunse pentru două porţii de pîine, două pahare de lapte şi o mîncare cu carne, gătită îngrozitor. Şi noaptea de marţi spre miercuri o petrecură sub cerul liber. *Missis* Hooven şi fetiţa dormiră din nou pe bănci în parc.

Miercuri, dis-de-dimineaţă, *missis* Hooven se trezi sfîşiată de colici, de crampe ascuţite în stomac. Din ce pricină, nu ştia. Ceas de ceas, durerile erau tot mai mari, alternînd cu valuri de căldură în tot trupul şi cu un fel de slăbiciune, de sfîrşeală. Pe măsură ce ziua înainta, crampele şi sfîrşeala se înteţeau. Cînd încercă să umble, constată că putea s-o facă numai cu cea mai mare greutate. Altă năpastă! Ca să poată cerşi, trebuia să se tîrască anevoie o bucată de drum. Ajunse în stradă, izbuti să capete vreo două monede de cîte cinci cenţi, cumpără o pungă cu mere şi, întorcîndu-se în parc, căzu istovită pe bancă.

Acolo rămase toată ziua. Hilda, cînd scîncea, cerînd pîine şi lapte, cînd se juca apatică la picioarele ei, pe aleea pietruită. Seara o porni din nou. De astă dată însă lucrurile merseră mai greu. Nimeni nu părea dispus să dea ceva de pomană. În două rînduri, un *policeman* îi porunci să circule. Se scurseseră două ore de cînd cerşea şi nu căpătase decît o monedă de zece cenţi. Cu asta cumpără pîine şi lapte pentru Hilda. Dînsa nu mîncă nimic şi se întoarse în parc pe bancă — singurul adăpost pe care-l cunoştea — şi petrecu noaptea dîrdîind de frig şi arzînd de febră.

De miercuri dimineaţa pînă vineri seara *missis* Hooven nu mîncă nimic, în afară de cîteva mere cumpărate şi o bucată de pîine uscată găsită într-un ziar soios — rămăşiţa cinei vreunui muncitor. Sleită de puteri, îi era tot mai greu să cerşească, şi puţinele monede căpătate le cheltuia fără şovăială, dimineaţa şi seara, pe pîine şi lapte pentru Hilda.

Vineri după-amiază se simţi cu totul istovită. Vedea tulbure, şi uneori îi jucau în faţa ochilor imagini ciudate, cupe de cleştar uriaşe, nespus de graţioase, plutind şi legănîndu-se aproape de ea, la îndemînă. Vaze frumoase de cristal scînteietor se înclinau, se aplecau spre ea, globuri de sticlă luau tot felul de forme gin-

gașe înaintea ochilor ei, cînd rotunjindu-se ca niște sfere, cînd luînd forma unor strangulate clepsidre, cînd forma șerpuită a covrigilor împletiți.

— Mi-e foame, mămico, stăruia Hilda, atingîndu-i fața.

Missis Hooven tresărea și se dezmeticea. Era vineri seara. Pe străzi se și aprinseseră luminile.

— Hai, micuța fetiț, zise ea ridicîndu-se și luînd-o de mînă pe Hilda. Hai, să mincam, nu ?

Ieșiră din parc. O luară pe o stradă transversală, lăsînd în urmă cartierul în care cerșiseră în ajun. Acolo o urmărise ghinionul. Voia să-și încerce norocul în altă parte. Abia tîrîndu-se, ajunse pe Van Ness Avenue, aproape de încrucișarea acesteia cu Market Street. Își continuă drumul pe Van Ness Avenue, îndreptîndu-se spre golf, înaintînd cu greu, cerșind de la toți trecătorii, căci acum nu mai făcea nici o deosebire între ei.

— Fa rog, fa rog, fa rog, așutaț un sarman femei.

— Mămico, mămico, mi-e foame.

Era vineri seara, între orele 7 și 8. Marele bulevard, pustiu, se și întunecase. Dinspre ocean, o pală de ceață se apropie cu repeziciune, lăsîndu-se treptat mai jos. Se răcorise. Lămpile de pe străzi — păsări de foc în colivii de sticlă — fluturau, dănțuiau în rafalele prelungi ale vîntului schimbător ce se învolbura pe străzile orașului.

Cu gingașa *miss* Gerard la braț, Presley intră în sufrageria palatului ocupat de familia Gerard ; înaintea lor intraseră toți ceilalți oaspeți : Cedarquist, cu *missis* Gerard ; un tînăr palid, molatic, care-i fusese prezentat lui Presley sub numele de Julian Lambert, la braț cu Beatrice, verișoara lui Presley, una dintre cele două fete gemene ale soților Cedarquist ; fratele său, Stephen Lambert, al cărui păr era neted ca al unui indian, dar gălbui ca paiul, la braț cu sora Beatricei ; Gerard, taciturn, bărbos, rotofei, astmatic, cu *missis* Cedarquist ; în afară de aceștia, mai erau două sau trei perechi ale căror nume Presley nu le reținuse.

Sufrageria avea un aspect somptuos. Pe trei pereţi ai încăperii, înalte de vreo zece picioare, se desfăşura o pictură în ulei, împărţită în panouri lungi prin stinghii înguste de stejar negru. Pictura reprezenta episoade din *Le roman de la rose*[1] şi era concepută în atmosfera celei mai gingaşe, celei mai aeriene alegorii, reprezentînd tineri cavaleri cu ochi albaştri, frumoşi, suavi ca nişte heruvimi, femei împodobite cu cununiţe de aur, pe deasupra cărora pluteau trîmbe de nori, fete fermecătoare, cu văluri albe, cu păr de aur fluturînd, în veşminte diafane, cu braţele pline de flori, întregul alai defilînd pe un fond închipuit din luminişuri de pădure, stejari bătrîni, fîntîni pe jumătate ascunse între copaci, poieni presărate cu trandafiri.

Altminteri, mobilierul era simplu. Lîngă peretele pe care pictura nu se prelungea se afla un dulap uriaş care, cîndva, spre sfîrşitul Renaşterii, împodobise sala de ospeţe a vreunui palat italian. Înnegrit de vreme, pe luciul său sumbru licărea un şir de talgere grele de argint, cupe de cristal şlefuit şi pocale gravate.

Invitaţii se aşezară la masă atacînd primul fel : stridii albastre, crude, servite pe mici piramide de gheaţă pisată mărunt. Cei doi majordomi începură în acelaşi timp să umple cupele cu Haut Sauterne[2] rece.

Missis Gerard, de obicei foarte mîndră de mesele pe care le dădea, nu putea niciodată să reziste ispitei de a comenta unele amănunte. De data aceasta se aplecă spre Presley şi spre *missis* Cedarquist şoptindu-le :

— *Mister* Presley, nu găsiţi acest Sauterne, prea rece ? Întotdeauna am fost de părere că e atît de *bourgeois*[3] să ţii la gheaţă un vin ca acest Sauterne, un Bordeaux[4] sau un Bourgogne[5]... oh, e pur şi simplu o crimă !

---

[1] Poem medieval francez din secolul al XIII-lea ; descrie în stil dulceag, alegoric, o poveste de dragoste.

[2] Vin franţuzesc.

[3] Burghez ; aici în sens de nepriceput (în limba franceză în original).

[4] şi [5] Vinuri franţuzeşti.

— Vinul acesta este din podgoria dumneavoastră, nu-i aşa? întrebă Julian Lambert. Am impresia că recunosc buchetul.

Voia să treacă neapărat drept un *fin gourmet* [1], neputînd să se abţină de a comenta felurile meniului pe măsură ce se succedau.

Gingaşa Honora Gerard se întoarse către Presley:

— Ştii, explică ea, papa are propriile sale vii în sudul Franţei. E foarte pretenţios la vinuri; strîmbă din nas cînd îi oferi vinuri californiene. La vară am să mă duc acolo. Localitatea unde avem viile se numeşte Ferrières, un sat tare drăguţ.

Honora, o brunetă frumuşică, era ca o delicată figurină de porţelan. Nu purta bijuterii, dar gîtul şi umerii încă nedezvoltaţi pe deplin se ridicau fragezi, juvenili din corsajul de tul al primei ei toalete decoltate.

— Da, continuă ea, pentru întîia oară voi face un voiaj în Europa. Voi avea o cameristă proprie. *Maman* şi cu mine vom călători mult. Vom vizita Baden [2], Homburg [3], Spa [4], Tirolul! Va fi minunat, nu?

Cu gîndul în altă parte, Presley încuviinţă. Sorbindu-şi absent vinul, privea de jur împrejur fastuosul interior, cu luminile lui galbene, discrete, cu sclipirile cristalurilor şi argintăriei, cu femeile frumoase în toalete elegante, cu valeţii îndemînatici, stilaţi, cu paharele de cristal şlefuit, cu tacîmurile de argint cizelat şi cu veselă de faianţă de Dresda. Aceasta era bogăţia, în formele ei exterioare, vizibile, o bogăţie atît de mare, că nu avea nevoie să fie economisită. Acesta era căminul unui magnat, al unui rege al căilor ferate. Iată deci pentru ce plăteau fermierii, pentru ce strîngea şurubul S. Behrman. Iată pentru ce Dyke fusese împins în afara legii, pentru ce fusese întemniţat. Iată pentru ce fusese cumpărat Lyman Derrick, pentru ce Magnus ajunsese la ruină, iată de ce fuseseră împuşcaţi Annixter şi Hooven.

---

[1] Amator de delicatese (în limba franceză în original).

[2], [3] şi [4] Staţiuni balneare; prima, în Austria; a doua, în Germania; a treia, în Belgia.

Fu servită supa, *purèe à la Derby* [1], şi, în acelaşi timp, ca *hors d'oeuvres* [2], pateu de ortolani, împreună cu tartine foarte mici, făcute din felii de pîine prăjită, bine rumenită, cu şuncă tăiată subţire, presărată cu parmezan. Vinul, aşa cum dădea să se înţeleagă *missis* Gerard, era Xeres din recolta anului 1815.

Missis Hooven traversă bulevardul. Se făcuse tîrziu. Fără să ştie, ajunsese într-un cartier al oraşului pe care cerşetorii cu experienţă îl ocoleau. Nu se vedea nici ţipenie de om. De o parte şi de alta a bulevardului, pînă departe, se înşirau vile elegante, luminate, pline de lume. Trotuarele însă erau pustii.

— Mămico, scînci Hilda, am oposit, ia-mă in praţe.

Adunîndu-şi toate puterile, *missis* Hooven o ridică şi porni cu ea inainte, în neştire.

Nu trecu multă vreme, şi din nou auzi acel glas sfîşietor, glasul copilului flămînd, adresat mamei neputincioase :

— Mămico, mi-e foame.

— Ah, *Gott*, micuţ fetiţ ! exclamă *missis* Hooven, strîngînd-o la piept, cu ochii plini de lacrimi. Ah, *Tochter* [3] me mic. Taci, taci, taci. Rup la mine inima. Nu pot găsesc muncare ; nu găsesc nimic muncare, nimic, nimic.

— Chind o se afem din nou piine şi lapte, mămico ?

— Miini... curind... acum, Hilda. Nu ştii ce se intimple cu noi acum, ce se intimple cu fetiţ me mic.

Păşi mai departe, ţinînd-o pe Hilda, strîngînd-o cu o mînă la piept, iar cu cealaltă sprijinindu-se ea însăşi de gardurile ce se înşirau de-a lungul trotuarului. În sfîrşit, se ivi un trecător singuratic, un tînăr cu joben şi pardesiu, care mergea repede. Cînd acesta trecu pe lîngă ea, *missis* Hooven intinse o mînă tremurătoare.

---

1 Supă-cremă de legume (în limba franceză în original).
2 Gustări (în limba franceză în original).
3 Fiică (în limba germană în original).

— Fa rog, fa rog, tomle, fa rog, ajutați o femei sarman.

Tînărul grăbi pasul.

Apoi li se servi pește: *grenadins*[1] de biban și somoni umpluți, copți în vin alb, cu sos de ciuperci.

— Firește, ți-am citit poemul, *mister* Presley, ciripea *missis* Gerard. *Truditorii*, desigur. Ce predică ne mai ții, tinere, ești teribil! Am simțit că trebuie „să vînd numaidecît tot ce am și să împart banii săracilor". M-a răscolit, realmente. Te poți felicita că ai făcut cel puțin un prozelit. Tocmai din cauza acestui poem *missis* Cedarquist și cu mine am inițiat o acțiune: să trimitem înfometaților din India un vapor încărcat cu grîu. Ești mulțumit acum, *réactionnaire*[2] înspăimîntător?

— Sînt foarte mulțumit, murmură Presley.

— Mă tem, însă, observă *missis* Cedarquist, să nu sosească acolo prea tîrziu. Mor atît de repede, sărmanii! Pînă va ajunge în India vaporul nostru, s-ar putea să se termine și cu foametea.

— În privința aceasta, a ajutorării celor în nevoie, nu trebuie să vă temeți niciodată că va ajunge „prea tîrziu", răspunse Presley. Din nefericire, există totdeauna destui oameni în nevoie.

— Inteligentă remarcă, observă *missis* Gerard.

Missis Cedarquist ciocăni în masă cu evantaiul, ca și cînd ar fi aplaudat încetișor, declarîndu-se de acord.

— Sclipitor, sclipitor, murmură ea, lapidar!

— Honora, ciripi *missis* Gerard, întorcîndu-se spre fiica ei, care conversa de zor cu molaticul Lambert, Honora, *entends-tu, ma chérie, l'esprit de notre jeune Lamartine?*[3]

---

[1] Pește împănat, tăiat felii (în limba franceză în original).

[2] Cu toate că face paradă atît de cultură, cît și de cunoștințe de limba franceză, soția magnatului nu este stăpînă pe înțelesul cuvintelor folosite; aici, de pildă, este evident că intenționa să-i arunce interlocutorului ei epitetul de *révolutionnaire* (revoluționar), dar, greșind, îl numește *réactionnaire* (reacționar).

[3] Ai auzit, draga mea, ce spiritual e tînărul nostru Lamartine? (În limba franceză în original).

Împleticindu-se, *missis* Hooven își urmă drumul de pe o stradă pe alta, strîngînd-o pe Hilda la piept. Foamea o chinuia cumplit. Mergea încolo și încoace, întorcîndu-se pe urmele ei, spre bulevard, tîrîndu-se neîncetat, fără răgaz, în timp ce foamea îi sfredelea măruntaiele fără încetare. Era îngrozitor, și dacă pentru ea, femeie în toată firea, constituia un chin insuportabil, ce trebuie să fi suferit sărmana fetiță ?! Oh, de unde să apară acum o mînă care s-o ajute ? Oh, de unde să capete o îmbucătură cît de mică ? Ce să mănînce, ce să mănînce ?! Toată biata ei făptură cerea de mîncare, cerea ceva care să amorțească dinții aceia ascuțiți ce o rodeau, orice — o bucată de pîine, o coajă uscată, zvîrlită, un fruct pe jumătate mîncat, chiar și rămășițe aruncate la gunoi, chiar și resturi din mormanele de cenușă. Mergea înainte, cu ochii ațintiți spre colțurile întunecoase, de-a lungul drumului, pretutindeni, ascultînd miorlăitul și pasul furiș al pisicilor, urmărind din ochi cîinii fără căpătîi care dădeau tîrcoale prin partea locului. Se simțea tot mai slăbită, crampele reveniseră, greutatea Hildei o dobora. De cîteva ori simțise o amețeală, o sfîrșeală groaznică. Se învîrtea pămîntul cu ea. Hilda dormea. S-o trezească, ar fi însemnat să-i deștepte foamea. Totuși, cum s-o ducă mai departe ? Începu să se teamă c-avea să cadă cu fetița în brațe. Spaima că ar putea să se prăbușească leșinată pe caldarîmul jilav, alunecos din pricina ceței, o dezmetici ; trebuia să facă un efort și să reziste pînă la ziuă. Își adună toate puterile, oprindu-se o clipă ca să schimbe fetița grea pe celălalt braț, apoi porni din nou în noapte. Într-un tîrziu zări la marginea trotuarului cojile unei banane. Erau murdare, călcate în picioare, dar ce noroc că dăduse de ele !

— Hilda, strigă ea, tresește, micuț fetiț ! Fezi, prifește, uite cefa de muncare, fezi, hei ? E pun, nu ? Punane.

Cojile nu puteau fi mîncate. Veștede, murdare, putrede, îți făceau greață.

— Nu, nu! strigă Hilda. Nu-i pun. Nu pot să mănînc. Of, mămico, te rog, tă-mi pîine cu lapte.

Între timp, oaspeții familiei Gerard ajunseseră la *entrées*[1] — fazan Londonderry, rață și *rissolettes à la Pompadour*[2]. La acestea se servi vin Château Latour. De jur împrejurul mesei, invitații conversau cu animație. Vinurile fine înlăturaseră ușoara rezervă de la începutul serii, acum domnind o atmosferă de bună dispoziție și de jovialitate plăcută.

Julian Lambert și *mister* Gerard depănau amintiri despre niște vînători de rațe pe care le făcuseră împreună. *Missis* Gerard și *missis* Cedarquist discutau despre un roman — ciudat amestec de psihologie, de degenerescență și de analiză erotică — recent tradus din italiană. Stephen Lambert și Beatrice dezbăteau problema însușirilor unui cîine ciobănesc scoțian pe care tocmai îl primise în dar tînăra domnișoară. Atmosfera era voioasă, lustrele răspîndeau o lumină plăcută, care se reflecta în garafele cu vin. Fețele de masă albe, vesela de porțelan fin și cupele de cristal, totul răspîndea o strălucire difuză. Înapoia oaspeților, valeții pășeau încolo și încoace, îndemînatici, fără cel mai ușor zgomot, umplînd mereu cupele, schimbînd șervetele, servind *entrées*-urile, îngrijindu-se de masă necontenit.

Presley nu se simțea însă cîtuși de puțin vesel.

De la aspectul acelui ospăț, de la priveliștea acelui lux, de la acea atmosferă de rafinament decent, manierat, gîndurile lui zburau înapoi la Los Muertos, la Quien Sabe și la canalul de irigare de lîngă casa lui Hooven. Îi vedea pe toți căzînd, unul cîte unul: Harran, Annixter, Osterman, Broderson, Hooven. Clinchetul cupelor cu vin era acoperit de detunăturile revolverelor. Calea Ferată, reflecta el, s-ar putea să fie într-adevăr o forță pe care nimeni nu era în măsură s-o strunească, pentru care nimeni nu ar putea fi tras

---

[1] Feluri de mîncare servite la începutul meselor (în limba franceză în original).

[2] Carne tocată pe pîine prăjită, care se consumă caldă, de la cuptor (în limba franceză în original).

la răspundere; totuşi, prietenii lui fuseseră ucişi. Ani după ani de jaf şi samavolnicii storseseră din toată Valea San Joaquinului banii care făcuseră posibilă însăşi priveliştea aceasta, în care se găsea el acum. Pentru că Magnus fusese adus la sapă de lemn, Gerard ajunsese rege al căilor ferate; pentru că fermierii din vale sărăciseră, oamenii aceştia făcuseră avere.

Imaginaţia lui era tot mai fecundă, tot mai deformată, mai caricaturală, mai înfiorătoare. Gerard şi ai lui se îndopau cu toate bunătăţile pămîntului. Se îngrăşau din sîngele poporului, din sîngele fermierilor ucişi lîngă canal. Da, aceşti oameni ilustrau dictonul „omul pentru om este lup"[1], se dovedeau nişte canibali crunţi. Harran, Annixter şi Hooven fuseseră devoraţi acolo, sub ochii lui. Aceste tinere elegante, verişoara lui, Beatrice, şi gingaşa *miss* Gerard, delicată, fragilă, toate aceste doamne fine, cu degetele lor subţiri şi gîtul delicat, se transfigurau deodată în mintea lui chinuită în nişte harpii care sfîşiau carnea omenească. De oroare, de spaimă, la gîndul acesta îl prindea ameţeala. Ei bine, într-o bună zi poporul *se va ridica* şi-i va sfîşia pe cei care acum îl chinuiau. Atunci se va adeveri că „omul pentru om este lup". Şi cu ochii minţii Presley vedea splendida casă a lui Gerard devastată pînă în temelii, mesele răsturnate, picturile sfîşiate, draperiile în flăcări, iar libertatea — omul cu miinile mînjite de sînge, omul de pe stradă, înnegrit de fum, murdar de noroi — răcnind, dînd buzna pe uşi cu torţa în mînă.

La ora 10, *missis* Hooven se prăbuşi.

Din fericire, în clipa aceea o ducea pe Hilda de mînă, şi fetiţa nu păţi nimic. Cutreierase în zadar străzile ceasuri de-a rîndul. Nici măcar nu mai în-

---

[1] Traducerea expresiei latineşti *homo homini lupus*; această formulă — folosită de filozoful materialist englez *Thomas Hobbes* (1588—1679) pentru a caracteriza „războiul tuturor împotriva tuturor", care, după el, ar fi fost „starea naturală a oamenilor înainte de a se uni într-o organizaţie socială" — a dobîndit o largă circulaţie în scrierile unor sociologi burghezi în pragul veacului al XX-lea.

cerca să cerşească. De altfel, nu mai trecea nimeni. Nici măcar nu mai căuta de mîncare laolaltă cu cîinii şi cu pisicile fără căpătii. Hotărîse să se întoarcă în parc ca să se aşeze pe o bancă, dar se rătăcise şi, tot mergînd pe Sacramento Street, dăduse pînă la urmă sus de tot, pe Clay Street, nu de un parc, ci de un mare teren viran. Nu se zăreau garduri. Drumul urca în pantă spre creasta colinei, presărat peste tot cu tufe şi cu cîţiva stejari de Virginia piperniciţi. Încercînd să străbată terenul acela, se împiedică şi căzu. Sări numaidecît în picioare.

— Ah, mămico, te-ai lovit ?

— Nu, nu.

— La casa aia o să ne dea puine şi lapt ?

Hilda arătă spre o clădire singuratică, răzleaţă, care se zărea prin întuneric pe culmea colinei, într-un pîlc de copaci

— Nu, nu, colo nu est puine, nici lapt, micuţ *Tochter*.

Hilda începu din nou să geamă.

— Ah, mămico, te rog, *te rog*, freu lapte. Mi-e foame.

Nervii încordaţi de tensiune plesniră deodată : zgîlţîind-o aspru pe Hilda, *missis* Hooven strigă :

— Taci, taci, nu mai scoat un forb, tu, *mein Gott*, tu ucisi la mine !

Îndată după aceea se produse însă reacţia. Mama îşi trase fetiţa spre sine, se lăsă în genunchi şi, cuprinzînd-o cu braţele, o strînse la piept.

— Nu, nu, forpeşt chit frei. Şpune că ţi-e foame, şpune tin nou, şpune tot timp tin nou. Şpune, sarman mic copilaş flamint. Oh, sărmana mea mic *Tochter*. *Mein Gott*, oh, am se nepunesc curind mi se par. Ce se fac ?! Nu pot să căsesc ce se meninci. Nimic, nimic. Hilda, o se murim amintou. Pune praţe de ghit meu, strins, copilaş. O se murim, o se murim. N-o se ne mai fii forne niciotat.

— Unte mergem acum ? întrebă Hilda.

— Nicairi. Mămica foarte oposit. Ne oprim ici puţin şi otihnim.

Missis Hooven se așeză sub o tufă mare care le adăpostea cît de cît împotriva vîntului. O luă pe Hilda în brațe și înfășură șalul în jurul ei. Nemărginită, vastă, noaptea se întindea imensă pretutindeni în jurul lor. Acolo, pe colină, se aflau sus de tot deasupra orașului. Era liniște. Trîmbe de ceață se învolburau în văzduh, galopînd spre pămînt ca niște care de triumf, lumini estompate, contururi nedeslușite se iveau ici-colo. Curînd nu se mai zări nimic. Pieri chiar și casa singuratică de pe culmea colinei. Nu mai rămăsese decît ceața sură învălurată, mama și copilul tremurînd singure pe o bucățică de pămînt umed, pe o insuliță purtată în hău, fără țel.

Degetele Hildei atinseră o frunză a tufei și, instinctiv, o rupseră și o duseră la gură.

— Mămico, îngăimă ea, maninc frunsa asta. E pună ?

Maică-sa nu-i răspunse.

— Ai atormit, mămico ? întrebă Hilda, atingîndu-i fața.

Missis Hooven tresări.

— Cum ? Ce-ai spus ? Tormit ? Ta, cret c-am tormit.

Încetișor, glasul ei se pierdu din nou în liniște. Totuși, nu adormise. Ținea ochii deschiși. Începuse s-o cuprindă ușurel o toropeală dulce, plăcută. Nu mai simțea durerea, crampele din stomac încetaseră. Nici chiar foamea n-o mai mușca.

— Sînt delicioase anghinarele împănate, *missis* Gerard ! zise Julian Lambert, ștergîndu-și buzele cu un colț al șervetului. Iertați-mă că-mi exprim astfel entuziasmul, dar un asemenea dineu e o circumstanță atenuantă pentru mine !

— Dar sparanghelul, de vreme ce *mister* Lambert a dat exemplul cel rău ?! remarcă *missis* Cedarquist. Sparanghelul e atît de fraged, are un gust atît de bun ! De unde-l procuri ? Cum îl gătești ?

— Primim sparanghelul de la un *ranch* din sudul Californiei, explică *missis* Gerard. Îl comandăm telegrafic și îl primim în mai puțin de douăzeci de ore

după ce a fost cules. Soțul meu se îngrijește să fie expediat cu un tren special. Acesta se oprește la *ranch*-ul cu pricina numai atît cît să ia sparanghelul nostru. Extravagant, nu ? Dar, pur și simplu, eu nu pot să mănînc sparanghel mai vechi de o zi.

— Nici eu ! exclamă Julian Lambert, care poza în epicurian. Pot spune cu destulă precizie de cîtă vreme a fost cules !

— Nici nu înțeleg cum e cu putință, exclamă *missis* Gerard, să mănînci sparanghel obișnuit, cumpărat la piață, care va fi trecut Dumnezeu știe prin cîte mîini !

— Mămico, mămico, tresește-te ! strigă Hilda, încercînd să deschidă pleoapele mamei, care se închiseseră, în sfîrșit. Mămico, nu face așa, ce, frei să mă sperii ?

Hilda o zgîlții ușor de umăr. În sfîrșit, buzele mamei se mișcară. Aplecîndu-se, Hilda deslușî șoaptele :

— Mi-e rău. Tu-te și te culcă... polnav... nimic te muncare.

Desertul era o capodoperă alcătuită din straturi alternative de biscuiți glasați, înghețată și castane glasate.

— Delicioasă, nu, această *Moscovite fouettée ?!* remarcă Julian Lambert, parte către sine, parte către *miss* Cedarquist. Pe cuvîntul meu, niciodată n-am gustat ceva asemănător !

— Și o vei face acum, nu ? răspunse tînăra Cedarquist.

— Mămico, mămico, tresește-te ! strigă Hilda. Nu tormi așa. Mi-e frică.

O zgîlțiia, și cu vîrful degetelor încerca mereu să-i ridice ploapele inerte. Dar maică-sa nu mai mișca. Făptura istovită, slabă, cu fața osoasă și ochii căzuți în orbite, zăcea pe spate, cu vîrfurile picioarelor în sus, arătînd tălpile pantofilor făcuți ferfeniță, cu picături de apă pe frunte și în părul cărunt, cu sărmana-i pălărie ponosită strîmbă, cu sărmana-i rochie spălăcită, murdară, ruptă.

Hilda se lipi de maică-sa, o sărută pe obraz și-și încolăci brațele în jurul gîtului ei. Stătu astfel multă vreme, cînd suspinînd, cînd dormitînd. Într-un tîrziu simți că mișca cineva în juru-i. Se trezi din toropeală și dădu cu ochii de un *policeman* și de alte două sau trei persoane aplecate asupra ei. Careva avea în mînă un felinar. Speriată, amuțită, nu reuși să răspundă întrebărilor ce i se puneau. În sfîrșit, veni o femeie, pesemne stăpîna casei de pe creasta colinei, o luă pe Hilda în brațe și începu să plîngă.

— Iau eu fetița, îi spuse ea *policeman*-ului. Dar pe maică-sa, ce credeți, o puteți salva ? E în stare gravă ?

— Am trimis după doctor, răspunse.

În clipa în care invitații se ridicară de la masă, tînărul Lambert înălță cupa de Madeira și, întorcîndu-se spre soția regelui căilor ferate, rosti :

— Felicitările mele cele mai călduroase pentru acest admirabil dineu !

Medicul, care se aplecase spre *missis* Hooven, se ridică.

— Nu mai e nimic de făcut, spuse el, a murit de inaniție !

CAPITOLUL 9

Pe tarlaua a treia a *ranch*-ului Los Muertos grîul fusese secerat. Într-o dimineață din prima săptămînă a lunii august, S. Behrman străbătea în docar întinderea miriștii, spre sud-vest, căutînd din ochi în depărtare șuvița de fum care trebuia să arate locul unde se afla combina cu aburi. Totuși, nu zărea nimic. Miriștea se întindea cît vedeai cu ochii, parcă pînă la marginea lumii.

S. Behrman opri docarul, luă binoclul de sub banchetă, se ridică și, potrivind lentilele, dădu roată cu privirea spre miazăzi și spre apus. Parcă ar fi fost

într-adevăr pierdut pe ocean şi ar fi scrutat nemărginirea prin binoclu, căutînd fumul unui vapor aflat dincolo de orizont.

— De mirare! murmură el. Oare să lucreze de pe acum pe tarlaua a patra?

În sfîrşit, scoase o exclamare de satisfacţie. Departe, spre miazăzi, pe luciul alb al cerului, chiar la orizont, descoperi o pată slabă, estompată. Fără îndoială, acolo era combina.

Întoarse calul într-acolo. Cutreiera de un ceas pe cîmpul gloduros, peste miriştea care pîrîia sub copitele calului! Bine că găsise combina! Cînd ajunse aproape de ea, constată totuşi că nu lucra. Cusătorii de saci, împreună cu mînuitorul secerătorii, se tolăneau la umbra maşinii, iar mecanicul şi mînuitorul dispozitivului de triat meştereau ceva la o piesă.

— Ce s-a întîmplat, Billy? întrebă S. Behrman, strunind calul.

Mecanicul se întoarse spre el.

— Grăunţele sînt grele în partea asta. Ne-am gîndit că ar fi bine să mărim turaţia cupei triorului.

S. Behrman dădu din cap, în semn că era nimerit să se facă acest lucru, şi apoi se interesă cum mergea treaba.

— Scoatem douăzeci şi cinci, treizeci de saci la acru. Merge strună. Cred că nu-i cu supărare!

— Cîtuşi de puţin!

— În ultima jumătate de oră am scos cîte trei saci pe minut, se amestecă în vorbă unul dintre cusători.

— E bine, e bine.

Era mai mult decît bine. Era o recoltă record. Pe toată tarlaua aceea a *ranch*-ului se întindea o mare de grîu ca acesta, minunat! Pămîntul *ranch*-ului Los Muertos nu fusese niciodată mai darnic. Niciodată nu dăduse o recoltă mai îmbelşugată. Mulţumit, S. Behrman trase aerul adînc în piept. Ştia foarte bine care era partea lui din terenurile înghiţite de compania căreia îi slujea, ştia foarte bine cîte mii de *bushels* din această minunată recoltă erau ai lui. De-a lungul acestor ani de incertitudine, de hărţuială, de vrăjmăşie deschisă şi, în cele din urmă, de ostilităţi fă-

ţise, aşteptase calm, cu răbdare, sigur de izbînda finală. Deznodămîntul sosise, în cele din urmă! Îşi primise răsplata. Se vedea, în sfîrşit, instalat pe locul rîvnit atîta vreme, se vedea stăpînul unui adevărat domeniu, stăpînul grîului.

Îndată ce triorul fu reglat, mecanicul îşi chemă oamenii, şi aceştia îşi reluară locurile. Fochistul alimentă zdravăn maşina, cei doi cusători de saci îşi ocupară posturile pe platforma unde se umpleau sacii, punîndu-şi ochelarii care le protejau ochii de pleavă. Mînuitorul dispozitivului de triat şi mînuitorul secerătorii puseră mîna pe pîrghii...

Împroşcînd drept în sus un sul de fum des, trepidînd de la roţi pînă în vîrful coşului, combina şuieră şi zăngăni şi se smuci înainte. Într-o clipă, toate piesele se treziră la viaţă. Cuţitele secerătorii, care scrîşneau ca nişte dinţi, tăiau o postată de treizeci şi şase de picioare; curelele de transmisie lunecau mişcîndu-se fără zgomot, ca apele molcome; selectorul uruia, malaxorul vibra răsunător, trosnea, cilindrii, sfredelele, ventilatoarele, toba de grăunţe, elevatoarele, tăietoarele clănţăneau, vuiau, zumzăiau, răsunau. Aburul şuiera, scrîşnea; pămîntul răsfrîngea un duduit înfundat, şi mii şi mii de snopi de grîu seceraţi, tăiaţi în bucăţi, retezaţi de cuţitele zăngănitoare, paiele cădeau cu un sunet ca acela al stufului uscat pe vijelie, de unde erau înşfăcate de cureaua conveierului, ce se învîrtea necontenit, şi dispăreau în pîntecele fiarei uriaşe care le devora.

Atît, şi nimic mai mult. Era ospăţul unui monstru fantastic, nesăţios, cu dinţi de criţă, care scrîşneau, îmbucînd şi treierînd lanuri întregi de grîu; înghiţind fără contenire, niciodată sătul, niciodată cu foamea potolită, înfulecînd o recoltă întreagă, mîrîind şi scuipînd în mijlocul trîmbelor de aburi fierbinţi şi de fum înecăcios, şi al norilor de pleavă, aspră, orbitoare! Combina se lăsa pînă la pîntece în holda de grîu ca un hipopotam afundat în apele unui fluviu, ghiftuindu-se cu stuf, sforăind, asudînd, ca un dinozaur ce se tîra prin ierburile dese, încropite, tăvălindu-se ici, bălăcindu-se colo, tîrîndu-se dincolo, în

vreme ce fălcile-i uriaşe zdrobeau şi sfîşiau prada, în vreme ce gîtlejul lui enorm înghiţea fără încetare, cu lăcomie, hulpav.

Nespus de amuzat, S. Behrman îi spuse unuia dintre cusătorii de saci să-i ţină calul, apoi se urcă pe platforma de încărcare şi-i luă locul. Trepidaţia şi zvîcnetele maşinii îl zgîlţîră pînă ce începură să-i clănţăne dinţii în gură. În urechi îi vuia un răcnet, izbucnit parcă din mii de piepturi — zăngănitul oţelului, şuierul curelelor întinse, scîrţîitul pieselor de lemn — în vreme ce pulberea impalpabilă a plevii, împroşcată de vînturătoare, i se depunea pe păr, îi intra în ochi, în gură.

Drept în faţa lui, în gura unui sac pe jumătate plin, din jgheabul separatorului curgea un şuvoi nesfîrşit de grîu vînturat, curăţat, treierat, gata de măcinat.

Grîul ce curgea din jgheab îi stîrnea lui S. Behrman o profundă bucurie. Fără o clipă de răgaz, puhoiul gros de grîu curgea, se rostogolea vijelios în sac. Într-o jumătate de minut — uneori chiar în douăzeci de secunde — sacul plin era trecut în mîinile celui de al doilea cusător, care-l cosea la gură şi-l zvîrlea jos, de unde era încărcat în care şi dus la tren.

S. Behrman privea fascinat cascada de grăunţe, privea maşina, asculta toată acea larmă stridentă, se gîndea la acel mecanism — luni întregi de muncă, arăturile, semănăturile, aşteptarea ploilor, anii de pregătiri, necazurile, neliniştile, grijile, toată munca pămîntului, toată truda cailor, a aburului, a oamenilor vîrstnici şi tineri, toate ţinteau spre clipa aceasta, spre torentul acesta de grîu care curgea în saci. Debitul lui era semnul eşecului sau succesului, al bogăţiei sau sărăciei. În punctul acesta se sfîrşea munca *rancher*-ului. Aici, la gura jgheabului, *rancher*-ul se despărţea de grîul lui, care pleca puhoi să hrănească omenirea. Gurile căscate ale sacilor parcă simbolizau nenumăratele guri ale oamenilor, ce aşteptau hămesite de foame. În aceşti saci, la început atît de moi, atît de fleşcăiţi, de moleşiţi, ca nişte stomacuri înfometate, ţîşnea stăruitor, la nesfîrşit, şuvoiul viu al hranei oamenilor, umplîndu-i doldora, îngroşîndu-i, netezindu-i.

O jumătate de ceas mai tîrziu, combina se opri din nou. Oamenii de pe platforma de încărcare umpluseră toţi sacii. Administratorul, adus de curînd de S. Behrman la Los Muertos, se apropie şi-i spuse că îndată trebuie să sosească alt rînd de saci.

— Cum merge construcţia silozului din Port Costa, sir ?

— E gata, răspunse S. Behrman.

Noul stăpîn de la Los Muertos hotărîse să-şi depoziteze grîul într-un mare siloz în portul de pe coastă, unde erau încărcate vasele care transportau grîne la Liverpool şi spre răsărit. În acest scop cumpărase şi mărise mult o clădire din Port Costa, folosită şi pînă atunci pentru depozitarea grînelor. Într-acolo era transportată recolta de la Los Muertos. Compania „P. & S.W." îi acordase lui S. Behrman un tarif de transport special.

— Orice s-ar zice, îi spuse S. Behrman administratorului, avem noroc ! Achizitorul lui Fallon a fost ieri în Bonneville. Cumpăra grîu pentru Fallon şi pentru Holt. L-am întîlnit din întîmplare şi i-am vîndut încărcătura pentru un vas întreg.

— Un vas întreg ?

— Da, un vas întreg, încărcat cu grîu de la Los Muertos. E mandatarul nu ştiu cărui comitet de ajutorare a înfometaţilor din India — format de doamnele din San Francisco — şi voia un cargobot întreg. Am făcut o afacere bună. În Golful San Francisco se află acum o mulţime de vase neafretate — vreo cincizeci de mii de tone disponibile — şi armatorii caută cu lumînarea încărcături. I-am telegrafiat lui McKissick, şi azi-dimineaţă am primit un telefon de la el. A navlosit vasul „Swanhilda", care soseşte poimîine şi îndată începe încărcarea.

— N-ar trebui să plec acolo, sugeră administratorul, să văd cum merg lucrurile ?

— Nu, răspunse S. Behrman. Dumneata trebuie să rămîi aici şi să ai grijă ca dulgherii să dea zor la casa *ranch*-ului. Între timp, Derrick va pleca. Îţi dai seama că am încheiat o afacere bunicică. Important e că n-am vîndut unui misit, n-am vîndut achizitorului

lui Fallon. El doar m-a pus în legătură cu cumpărătorii. Am încheiat tranzacția direct cu doamnele și mi-am luat obligația să mă ocup personal de expedierea încărcăturii ! Am inclus și navlul în prețul de vînzare. În sfîrșit, este o tranzacție neobișnuită ; totuși, complicată, care nu-mi prea place, dar ies bani frumoși. De aceea am să mă duc eu însumi la Port Costa.

Ceva mai tîrziu, în cursul aceleiași zile, după ce S. Behrman se convinsese că secerișul mergea bine, se urcă din nou în docar și, ieșind pe County Road, apucă spre miazăzi, spre casa *ranch*-ului Los Muertos. Nu departe zări deodată înaintea lui silueta cunoscută a unui călăreț săltînd ușor în trapul calului. Era Presley. Scutură hățurile pe spinarea calului și-l ajunse repede.

— Ei, ce vă aduce pe aici, *mister* Presley ? Credeam că n-o să vă mai vedem pe aici.

— Am venit să-mi iau rămas bun de la prietenii mei, răspunse Presley scurt.

— Plecați undeva ?

— Da, în India.

— Departe, pe legea mea ! Ca să vă îngrijiți sănătatea, nu ?

— Da.

— Păreți tare *obosit !* își dădu cu părerea S. Behrman. Cred că ați auzit ultima noutate, adăugă el.

Presley se crispă. În ultima vreme, veștile nenorocirilor se succedaseră atît de repede una după alta, încît începea să tremure la orice știre neașteptată.

— Despre ce noutate e vorba ? întrebă el.

— În legătură cu Dyke. A fost găsit vinovat. Judecătorul l-a condamnat pe viață.

Pe viață ! Călărind alături de omul acesta pe County Road, Presley își repetă cuvintele rostite de el, pînă ce întregul înțeles ajunse în sfîrșit în conștiința lui.

Închisoare pe viață ! Nici o luminiță la orizont. Nici o speranță în viitor. Zi după zi, an după an, să stai în aceeași monotonie a temniței, să vezi aceiași pereți de piatră cenușie, aceleași uși de fier, aceeași „curte" pavată, fără pic de iarbă sau de pomi, să stai în

aceeaşi celulă, îngustă, goală, sumbră, să porţi aceleaşi haine de puşcăriaş, să mănînci aceeaşi mîncare, să fii izolat de lumea de afară prin acele ziduri triste de granit întunecat, închis laolaltă cu urgisiţii ; cu lepădăturile societăţii, cu hoţii, cu ucigaşii, cu acele fiinţe mai sălbatice decît fiarele, cu acei oameni îndopaţi cu opiu, ticăloşiţi de tot. Acolo îl aruncaseră pe Dyke, şi cine oare era mai cinstit, mai curajos, mai prietenos decît Dyke ?! Ajunsese în temniţă. Starea civilă era aceea de condamnat.

Presley găsi un pretext pentru a o lua înainte. Nu se mai opri la cîrciuma lui Caraher, căci vîlvătăile mîniei începuseră să se răcească de multă vreme. Acum vedea lucrurile în adevărata lor lumină. Cu toată tragedia morţii soţiei sale, Caraher exercita o influenţă nefastă printre *ranchers*, o influenţă care nu făcea decît să îndemne la crimă. Nevrînd să rişte el însuşi, să-şi pună în primejdie propria-i piele, negustorul anarhist îi împinsese la crimă pe Dyke şi pe Presley. Da, Caraher era un răufăcător, o plagă printre *rancher*-ii din împrejurimi, otrăvindu-le trupul cu alcool şi aprinzîndu-le minţile cu aţîţări.

În cele din urmă Presley ajunse la casa *ranch*-ului Los Muertos. De jur împrejur domnea o linişte adîncă. Iarba de pe pajişte, înaltă de un picior, se ofilise. Pe alee, ici-colo, începuseră să apară buruieni. Presley îşi legă calul de un belciug înfipt în trunchiul unuia dintre eucalipţii mai mari şi intră în casă.

Missis Derrick îl întîmpină în sufragerie. Privirea neliniştită, aproape înspăimîntată, de odinioară, pierise din ochii ei căprui, larg deschişi. Aceşti ochi oglindeau acum expresia cuiva peste care se abătuse şi trecuse nenorocirea de care se temuse atîta vreme. Privirea, felul ei de a fi exprimau suferinţa resemnată, durerea ireparabilă, deznădejdea de neînlăturat. Apatică, absentă, calmă, calmul ei era al unui om care ştia că mai mult nu poate suferi.

— Plecăm în curînd, îi spuse lui Presley după ce se aşezară amîndoi la ambele capete ale mesei din sufragerie. Magnus şi cu mine, adică ce a mai rămas din noi. Nu prea mai avem bani ; Magnus abia îşi mai

poate duce zilele, fără să mai vorbesc de mine. Trebuie să văd de el. Ne ducem la Marysville.

— De ce acolo?

— Vezi, din întîmplare, postul pe care l-am ocupat cîndva la pensionul de acolo e vacant. Mă duc înapoi, să predau... literatura, îi explică ea zîmbind stins. Luăm totul de la început. Nu-i așa? Doar că de data aceasta nu mai avem ce spera. Magnus e de pe acum un om bătrîn, și trebuie să văd de el.

— Așadar, merge cu dumneavoastră? întrebă Presley. Veți avea cel puțin această mîngîiere.

— Nu știu, murmură ea. L-ai văzut pe Magnus în ultima vreme?

— Ce vreți să spuneți? Nu se simte mai bine?

— Vrei să-l vezi? E în birou. Poți să te duci.

Presley se ridică. Șovăi o clipă.

— *Missis* Annixter, Hilma... e încă aici? întrebă el. Aș vrea s-o văd înainte de a pleca.

— Du-te de-l vezi pe Magnus, îi răspunse *missis* Derrick. Am să-i spun Hilmei că ai venit.

Presley străbătu coridorul pardosit cu mozaic, cu plafon de sticlă, ciocăni de trei ori la ușa biroului, o deschise și intră.

Magnus ședea pe scaun la birou. Nu ridică privirile cînd intră Presley. Părea să aibă mai curînd optzeci de ani decît șaizeci. Ținuta lui dreaptă, mîndră nu mai exista. Mușchii care, odinioară, îi țineau spatele drept, se moleșiseră, se întinseseră parcă. Din cauza vieții sedentare, se îngrășase oarecum, și grăsimea îi atîrna greu în jurul șoldurilor și abdomenului, ochii îi erau apoși, privirile — vagi, obrajii — nebărbieriți, neîngrijiți, iar părul cărunt nu se mai cîrlionța spre tîmple, ci atîrna rărit și nepieptănat în jurul urechilor. Nasul acvilin părea să se încovoaie de tot, aproape întîlnind bărbia. Buzele îi erau ofilite, gura — pe jumătate deschisă.

Magnus fusese cîndva un model de corectitudine vestimentară. Redingota lui era totdeauna încheiată și lenjeria imaculată. Acum ședea cu jiletca descheiată și purta o cămașă murdară. Mîinile-i pătate de cerneală, singura parte a ființei sale care mai părea

să activeze într-un fel, frunzărea un teanc de hîrtii, documente risipite pe birou înaintea lui. Fără o clipă de răgaz, mîinile umblau încolo și încoace printre hîrtii, mișcîndu-se agile, sprintene, vioaie.

Magnus își sorta actele. Lua o hîrtie din teancul de la stînga, o despăturea, se uita la ea, o împăturea la loc cu grijă și o punea în dreapta. Cînd toate hîrtiile se strîngeau într-o parte, o lua de la început, ridica hîrtiile din dreapta, punîndu-le în stînga, apoi din nou de la stînga la dreapta, și iar de la dreapta la stînga. Nu scotea o vorbă, ședea cu totul tăcut. Nici ochii nu i se mișcau. Numai mîinile, nervoase, agitate, păreau vii.

— Bună ziua, *Governor*, rosti Presley, apropiindu-se.

Magnus se întoarse încet, uitîndu-se la el și la mîna care i-o strîngea pe a lui.

— Ah... Presley... Da... exclamă el într-un tîrziu.

Privirea lui fixă coborî spre dușumea.

— Am venit să-mi iau rămas bun, *Governor*, spuse Presley. Plec.

— Pleci... da. A, tu ești, Presley? Bună ziua, Presley

— Bună ziua, *Governor*. Plec. Am venit să-mi iau rămas bun.

— Rămas bun? Magnus se încruntă. De ce să-ți iei rămas bun?

— Plec într-o călătorie, *sir*.

Magnus Derrick nu răspunse. Privea spre marginea mesei, părînd pierdut în gînduri. Urmară cîteva clipe lungi de tăcere. În sfîrșit, Presley întrebă:

— Cum vă simțiți, *Governor*?

Magnus își ridică încet privirea.

— A, dumneata erai, Presley? exclamă el. Ce mai faci, Presley?

— Vă simțiți bine, *sir*?

— Da, da, foarte bine. Plec. Am venit să-mi iau rămas bun. Ba nu, zise Magnus după o clipă, *dumneata ai spus* asta, nu-i așa?

— Ei, și dumneavoastră plecați. Mi-a spus soția dumneavoastră.

— Da, plec, nu mai pot să stau aici la... Magnus şovăi îndelung, căutînd cuvîntul potrivit, nu mai pot să stau aici la... Cum se numeşte locul ăsta?

— Los Muertos, răspunse Presley.

— Nu, nu e aşa. Ba da, aşa-i, e adevărat... Los Muertos! Nu ştiu ce s-a făcut cu memoria mea de la o vreme!

— Sper că vă veţi simţi curînd mai bine, *Governor*. În timp ce Presley rostea aceste cuvinte, S. Behrman intră pe uşă. Magnus Derrick sări în sus şi se rezemă de perete, răsuflînd agitat şi privindu-l fix pe împuternicitul Căii Ferate.

S. Behrman, afabil, îi salută pe cei doi şi se aşeză lîngă birou, prefirînd lanţul greu al ceasului printre degetele lui groase.

— Nu era nimeni afară, *Governor*. Am ciocănit şi, auzind glasurile dumneavoastră, am intrat. Aş dori să vă întreb, *Governor*, dacă dulgherii mei pot să înceapă lucrul aici poimîine. Aş vrea să dărîm acest zid şi să fac din camera aceasta şi din cea alăturată una singură. Cred că va fi foarte bine, nu-i aşa? Veţi pleca pînă atunci, nu?

De data aceasta, în felul de a fi al lui Magnus nu mai rămăsese nici urmă din apatia de pînă atunci. Era încordat ca un leu în prezenţa dresorului.

— Da, da, spuse el repede, poţi să-ţi trimiţi oamenii. Voi pleca mîine.

— N-aş dori să aveţi impresia că vă grăbesc, *Governor*.

— Nu, nu mă grăbeşti. Sînt gata de plecare de pe acum.

— Vă pot fi de folos cu ceva, *Governor*?

— Cu nimic.

— Ce să facem, *Governor*? stărui S. Behrman. Sper că acum, după ce totul s-a terminat, putem fi buni prieteni, nu? Cred că vă pot fi de folos cu ceva. Este nevoie de un impiegat la biroul local de mărfuri. Ei, ce spuneţi, n-aţi face o încercare? Salariul, una peste alta, e de cincizeci de dolari pe lună. Cred că trebuie să fiţi la strîmtoare. Şi apoi trebuie să vă întreţineţi şi soţia. Ce ziceţi? N-aţi vrea să încercaţi?

Uluit şi mut de mirare, Presley îl privi pe S. Behrman. Ce mai punea la cale? Ce ascundeau trucurile acelea? De ce proceda atît de direct, de faţă cu el? Lucrurile se lămuriră curînd: Behrman jubila, îşi savura din plin triumful, îşi sărbătorea victoria, încercînd să vadă pînă unde putea merge, cît putea să-l calce în picioare pe acest vechi inamic al său.

— Ei, ce spuneţi? stărui el. Încercaţi?

— Dumneata... dumneata insişti? întrebă Magnus Derrick.

— Oh, eu nu insist cîtuşi de puţin, ridică vocea S. Behrman. Pur şi simplu vă ofer un post. Doriţi să-l ocupaţi?

— Da, da, îl voi ocupa.

— Veniţi alături de noi?

— Da, voi veni.

— Vreţi să vă împăcaţi cu Calea Ferată?

— Da, am să mă împac cu Calea Ferată.

— Vă daţi seama că uneori veţi primi dispoziţii din partea mea?

— Voi primi dispoziţii din partea dumitale.

— Va trebui să fiţi loial faţă de Calea Ferată, ştiţi, nu să umblaţi cu prefăcătorii.

— Voi fi loial cu Calea Ferată.

— Deci, vă convine postul?

— Da.

S. Behrman îi întoarse spatele. Magnus se lăsă numaidecît pe scaun şi începu din nou să-şi sorteze hîrtiile.

— Ei, Presley, exclamă împuternicitul Căii Ferate, cred că n-o să ne mai vedem!

— Sper că nu, răspunse tînărul.

— Ţţţ, Presley, ştii bine că nu mă poţi scoate din sărite.

Îşi puse pălăria de pai lăcuit şi-şi şterse cu batista fruntea unsuroasă. În ultima vreme se îngrăşase mai mult ca oricînd. Jiletca de in pe care erau imprimate şiraguri de potcoave înlănţuite, întinsă pe abdomenul voluminos, trăgea de nasturii de sidef.

Presley se uită la el o clipă. Cu cîteva săptămîni mai înainte n-ar fi putut privi astfel în faţă pe cel

mai înverşunat duşman al fermierilor fără să i se urce sîngele la cap. Spre mirarea lui, acum constata că mînia i se transformase într-un dispreţ adînc, în care era amărăciune, dar nu şi agresivitate. După toate cele petrecute, era obosit, obosit de moarte.

— Da, spuse el tărăgănat, plec! Dumneata ai pîngărit toate locurile acestea. N-aş mai putea respira aici, de vreme ce atunci cînd aş ieşi pe uşă ar trebui să te văd pe dumneata sau urmările faptelor dumitale.

— Fleacuri, Presley! îi răspunse S. Behrman, hotărît să nu se supere pentru nimic în lume. Ce naivitate, ce mod de a vorbi, deşi, altminteri, înţeleg ceea ce simţi! Nu cumva dumneata ai aruncat bomba aceea la mine în casă?

— Eu.

— Ei, asta nu dovedeşte o judecată sănătoasă, Presley, spuse S. Behrman, cîtuşi de puţin tulburat. Ce ai fi cîştigat dacă mă ucideai?

— Nu atît, probabil, cît ai cîştigat dumneata ucigîndu-i pe Harran şi pe Annixter. Dar acum toate au trecut. Nu mai ai de ce să te temi de mine.

Deodată, dîndu-şi seama de ciudăţenia conversaţiei şi de ciudăţenia întregii situaţii, izbucni în hohote de rîs.

— Cine ar putea să-ţi vină de hac dumitale, S. Behrman? Justiţia nu se atinge de dumneata, legea nu se atinge. Spre norocul dumitale, pistolul lui Dyke n-a luat foc! Ai scăpat chiar şi de maşina infernală a lui Caraher. Deci, eşti invulnerabil!

— Cel mai bun lucru ar fi s-o lăsăm încurcată, Pres, băiatule! replică S. Behrman. Da, este şi părerea mea că nimic nu mă poate atinge. Ei bine, Magnus, urmă el întorcîndu-se din nou spre gazdă. Am să reflectez la ceea ce ai spus. Într-o zi sau două o să-ţi comunic dacă am putut obţine postul pentru dumneata. Ştii doar, adăugă el, că eşti cam bătrîior, Magnus Derrick!

Presley ieşi repede din cameră, nemaiputînd să asiste la acea groaznică degradare a lui Magnus, la alte scene de înjosire, să vadă cît de departe ducea

S. Behrman umilirea. Simţea că dacă mai stă, se sufocă.

Urcă în goană spre odăiţa în care locuise cîndva. În drum, constată că cea mai mare parte a casei era în neorînduială. Peste tot se împacheta de zor. Pe coridoare se aflau cufere pe jumătate pline, precum şi lăzi şi cutii nenumărate. Slugile forfoteau încoace şi încolo cu braţele pline de cărţi, obiecte de artă şi haine.

Presley luă din odăiţa lui doar cîteva manuscrise şi carnete de însemnări şi o valiză cu lucruri personale. Se opri în prag şi, cu mîna pe clanţă, privi îndelung cămăruţa.

În sfîrşit, coborî scara şi intră în sufragerie. *Missis* Derrick nu se mai zărea nicăieri. Presley se opri o vreme în faţa căminului, rotindu-şi ochii prin încăpere, amintindu-şi de scenele la care fusese martor — consfătuirea cu prilejul căreia Osterman propusese întîia oară planul pentru alegerea unor reprezentanţi ai *rancher*-ilor în Comisia căilor ferate, demascarea lui Lyman Derrick, descoperirea neaşteptată a acelei neînchipuite trădări. Cum stătea astfel, gîndindu-se la toate acestea, uşa din dreapta se deschise, şi Hilma intră în sufragerie.

Presley păşi înainte cu mîna întinsă, neputîndu-şi crede ochilor. În faţa lui se afla o femeie gravă, impunătoare, cumpănită în gesturi. Hilma era îmbrăcată în negru, croiala, forma rochiei, fiind severă, aproape mănăstirească. Nicăieri nu se mai vedeau acele, mici, contradictorii rafinamente feminine. Seninătatea calmă, statuară, a liniilor sale persista, dar acum era seninătatea marii dureri, a infinitei resemnări. Era încă frumoasă, dar părea mai bătrînă. Avea aerul unui om care cunoscuse viaţa şi necazurile. Peste chipul Hilmei plutea parcă amărăciunea zilelor de suferinţă trecute, dar de neuitat. Încă nu împlinise 21 de ani, dar avea căutătura unei femei de 40.

Plinătatea de odinioară a făpturii, rotunjimea şoldurilor şi a umerilor, mlădierea pieptului, gîtului pieri-

seră. Slăbise, şi prin urmare părea neobişnuit, aproape nefiresc de înaltă. Gîtul îi era acum subţire, conturul buzelor plinuţe şi al bărbiei rotunde se asprise puţin. Braţele fermecătoare, minunatele ei braţe, slăbiseră oarecum, dar ochii ei, tot atît de mari ca şi pînă atunci, erau mărginiţi ca şi mai înainte de linia neagră, foarte neagră şi subţire, a genelor, iar părul castaniu, plăcut mirositor, tot atît de des ca altădată, uneori mai lucea şi scînteia în soare. Glasul îşi păstrase gravitatea catifelată pe care Annixter o îndrăgise atît.

— Oh, dumneata eşti ! rosti ea, întinzîndu-i mîna. Drăguţ din partea dumitale că ai dorit să mă vezi înainte de a pleca. Am auzit că ne părăseşti.

Se aşeză pe sofa.

— Da, răspunse Presley, trăgînd un scaun aproape de sofa. Simt că n-aş mai putea sta... aici. Plec într-o călătorie lungă peste Ocean. Vaporul ridică ancora peste cîteva zile. Dar dumneavoastră, *missis* Annixter, ce aveţi de gînd să faceţi ? Aş putea să vă fiu de folos cu ceva ?

— Mulţumesc, nu, răspunse ea. Părinţii mei au venit şi stau cu mine.

— Vă simţiţi mai bine ?

Hilma făcu cu ambele mîini un uşor gest de resemnare, zîmbind nespus de trist.

— Precum vezi.

În timp ce vorbea, Presley o privea cu luare-aminte. Gravitatea devenise un nou element în înfăţişarea ei, şi acea zvelteţă a siluetei era accentuată de faldurile lungi ale rochiei negre pe care o purta cu o prestanţă impresionantă. Parcă era o regină în exil. Totuşi, nu-şi pierduse nimic din feminitate, ci mai curînd dimpotrivă. Durerea o maturizase, şi totodată întreaga ei făptură părea şi mai înduioşătoare. Acest lucru era vădit. Hilma ajunsese acum la maturitatea deplină ; cunoscuse şi marea iubire şi marea durere. Femeia pe care o trezise în ea dragostea pentru Annixter se oţelise şi se înnobilase nesfîrşit prin moartea lui.

Dar dacă nu s-ar fi întîmplat acea nenorocire ?

În timp ce vorbea cu ea, Presley își zicea că feminitatea, gingășia, duioșia ei fermecătoare erau aproape palpabile. I se părea că obrazul îi era mîngîiat ușor, că mîna lui era strînsă de o mînă delicată. Își dădea seama că aceasta era manifestarea compasiunii, a unei adînci comuniuni de simțăminte.

Și deodată inima lui secătuită își revărsă aceste simțăminte. O dorință aprinsă de a-i închina gîndurile cele mai înălțătoare, de a fi tare și nobil, de a-și făuri din nou un țel al vieții sale pe jumătate irosite, inspirat de noblețea, de puritatea și gingășia ei, toate acestea îi izvorîră brusc în suflet, izvorîră tot mai vijelios, inspirîndu-i o hotărire mai nestrămutată decît oricînd.

O clipă, își spuse că acea nouă emoție care îl cuprinsese prea brusc putea foarte bine să nu fie ancorată adînc în sufletul lui. Își dădea seama prea bine că impulsurile îi erau precipitate și de scurtă durată. Mai știa însă tot atît de bine că nu izbucneau pe neașteptate. Fără să-și fi dat seama, Hilma îl atrăsese de mult, și în toate acele ultime zile înfiorătoare de cînd o văzuse la Los Muertos după ciocnirea de la canal îi stăpînise necontenit gîndurile. Văzînd-o acum, calmă, fermă, resemnată, mai frumoasă decît oricînd, simțămintele lui se revărsară năvalnic.

— Hilma, o întrebă, ești atît de nefericită încît nu întrevezi nici o geană de lumină în viața dumitale?

— De vreme ce nu pot uita, de vreme ce nu-mi pot uita soțul, răspunse ea, cum aș mai putea fi fericită? Prefer să fiu nefericită amintindu-mi-l decît fericită uitîndu-l. El era întreaga mea lume, în adevăratul înțeles al cuvîntului. Pentru mine, nimic nu mai poate avea vreo însemnătate acum, după ce l-am pierdut.

— Deocamdată crezi că dacă ai fi din nou fericită, asta ar însemna o lipsă de loialitate față de amintirea lui. Cîndva, însă, după cîțiva ani, ai să-ți dai seama că nu trebuie să vezi lucrurile astfel. Partea din ființa dumitale care-i aparține îi poate păstra întotdeauna amintirea sacră. Îi aparține lui și el ei. Totuși, ești tînără, ai toată viața înainte. Nu trebuie să te impo-

văreze durerea. Cînd ai să priveşti această încercare aşa cum trebuie, aşa cum o *vei* privi într-o zi, crede-mă, ea va fi un mare reazem pentru dumneata. Datorită ei vei fi mai nobilă, mai feminină, mai generoasă.

— Voi vedea. Pînă acum n-am privit lucrurile sub această lumină.

— Aş vrea să te ajut, aşa cum şi dumneata m-ai ajutat, spuse el. Aş dori să rămînem buni prieteni. Dar, mai presus de orice, aş vrea să ştiu că nu ţi-ai irosit viaţa. Plec curînd, şi este foarte posibil să nu te mai văd niciodată, totuşi amintirea dumitale îmi va fi întotdeauna un reazem.

— Nu înţeleg prea bine ce vrei să spui, dar îmi dau seama că vrei să fii foarte, foarte bun cu mine, răspunse Hilma. Nădăjduiesc că atunci cînd te vei întoarce, dacă te vei întoarce vreodată, ai să fii acelaşi. Nu văd alt motiv pentru care eşti atît de bun decît faptul că... da... fireşte... faptul că ai fost cel mai drag prieten al soţului meu.

Mai vorbiră un timp de una, de alta. În sfîrşit, Presley se ridică.

— Nu mai îndrăznesc să dau încă o dată ochii cu *missis* Derrick. N-aş face decît să-i trezesc durerea. Vrei să-i explici acest lucru? Cred că va înţelege.

— Da, răspunse Hilma. Bine, am să-i explic.

Cîteva clipe tăcură. Parcă nu mai aveau ce să-şi spună. Presley îi întinse mîna.

— La revedere, rosti Hilma, cu mîna în mîna lui.

Presley îi luă mîna şi o duse la buze.

— La revedere, răspunse el. La revedere, şi Dumnezeu să te aibă în pază.

Se întoarse brusc şi ieşi pe uşă.

Păşea încetişor, sperînd să-şi ia calul neobservat, cînd deodată dădu cu ochii de *missis* Dyke şi de Sidney, care şedeau pe verandă. Uitase că, de cînd cu cele întîmplate la canal, la Los Muertos se aflau şi mama şi fiica lui Dyke.

— Dumneata, *missis* Dyke, o întrebă el, luîndu-i mîna, unde ai să te duci acum, cînd se va desface casa ?

— Plec la San Francisco. Am acolo o soră care o să vadă de fetiță.

— Dar dumneata ce-ai de gînd să faci, *missis* Dyke ?

— Eu o să mor curînd, *mister* Presley, foarte curînd, răspunse bătrîna cu voce liniștită, stinsă. Nu mai am de ce să trăiesc pe lumea asta. Fiul meu e închis pe viață. Ce să mai fac umbră pămîntului degeaba... Sînt tare obosită.

— Nu vorbi așa, *missis* Dyke, n-are rost, protestă Presley. Vei trăi destul ca s-o vezi pe Sidney măritată.

Încercă s-o îmbărbăteze, dar știa că vorbele lui nu erau convingătoare. Moartea își aruncase de pe acum umbra pe fața mamei mecanicului. Simțea că bătrîna spusese adevărul, și, cum stătea acolo, vorbindu-i pentru ultima oară, cu mîna pe umărul micuței Sidney, își dădea seama că era martor la prăbușirea altei familii și că, întocmai ca Hilda Hooven, altă fetiță va fi zvîrlită în lume fără nici o vină, va fi doborîtă, copleșită în pragul vieții de povara dezonoarei. Hilda Hooven și Sidney Dyke ! Cum se va desfășura oare firul vieții lor ? Una — sora unei femei stigmatizate ; cealaltă — fiica unui ocnaș. Și gîndurile îi zburau spre cealaltă fată, spre gingașa Honora Gerard, moștenitoarea atîtor milioane, răsfățată, alintată, măgulită de toți cei ce o înconjurau, a cărei unică grijă era să aleagă din mulțimea plăcerilor pe care lumea se grăbea să i le ofere.

— La revedere, spuse el, întinzînd mîna bătrînei.

— Mergi sănătos.

— La revedere, Sidney.

O sărută pe fetiță, strînse o clipă mîna bătrînei Dyke într-a sa, apoi își aruncă rucsacul pe umăr, coborî treptele verandei și, sărind în șa, părăsi pentru totdeauna *ranch*-ul Los Muertos.

Ieși la County Road. Nu departe, pe stînga, se zăreau casa și acareturile în mijlocul cărora trăise cîndva

Broderson. În ultima vreme acestea fuseseră renovate după cerințele mai pretențioase ale agriculturii moderne. Un străin ieși la poarta din drum, fără îndoială, noul proprietar. Presley coti, depărtîndu-se repede pe County Road spre miazănoapte, trecînd pe lîngă uriașul rezervor de apă și de-a lungul perdelei de plopi.

Ajunse în dreptul circiumii lui Caraher. Acolo nu se vedea nici o schimbare. Tot atît de indispensabil oamenilor noi cît și celor vechi, localul fusese ocolit de furtună. Aceleași șarete, aceleași docare prăfuite erau legate la umbră. În timp ce Presley trecea repede mai departe, putu să deslușească vocea lui Caraher, gălăgioasă ca întotdeauna, proclamînd încă o dată crezul nihilist.

Presley ocoli Bonneville-ul. N-avea nici o afinitate sufletească cu acest oraș. Se abătu din drum și, după ce străbătu colțul de la nord-vest al *ranch*-ului Los Muertos, trecu linia de cale ferată, o luă pe Upper Road, ajungînd la viaduct și la *ranch*-ul lui Annixter. Tăcere, paragină, părăsire.

O liniște adîncă, nemărginită, netulburată mocnea pretutindeni. Nu mișca nici o ființă vie. Aripile acoperite de rugină ale motorului eolian de pe turla scheletică a puțului zăceau neclintite. Grajdul cel mare era pustiu, ferestrele casei *ranch*-ului, ale bucătăriei și cășăriei fuseseră astupate cu scînduri. Pe un pom, aproape de poarta prăbușită, era bătută în cuie o scîndură, vopsită cu alb, pe care scria cu litere de tipar :

AVIZ
PERSOANELE CARE VOR ÎNCĂLCA ACEASTĂ
PROPRIETATE VOR SUFERI RIGORILE LEGII
DIN ORDINUL COMPANIEI DE CALE FERATĂ
„P. & S. W."

Așa cum plănuise, Presley ajunse tîrziu după amiază sus, pe coline, de unde izvora Broderson Creek. Urcă anevoie pe creasta cea mai înaltă și, întorcîndu-se, privi îndelung, pentru ultima oară, toată întinderea văii ce i se desfășura la picioare. Pămînturile *ranch*-urilor se pierdeau în depărtare cît vedeai cu ochii.

Nemărginita panoramă a Văii San Joaquinului se mistuia în zare, şfichiuită de arşiţă, vibrînd, licărind sub ochiul roşu al soarelui. Era după seceriş, şi uriaşa glie, maica noastră, după vremea zămislirii, după muncile facerii, descătuşată de rodul pîntecelui său, dormea istovită, se odihnea adînc, ca o făptură uriaşă binefăcătoare, veşnică, puternică, ce hrănea întreaga omenire.

Pe neaşteptate, Presley intui deodată, viu, pătrunzător, tîlcul, cheia tuturor enigmelor creaţiei. Da, o clipă, i se păru că înţelesese însăşi taina vieţii. Ce însemnau oamenii ? Oamenii erau doar nişte gîze, nişte efemere, care trăiesc între răsăritul şi apusul soarelui şi apoi pier, dispar în noaptea nefiinţei şi sînt daţi uitării. Vanamee spusese că nu există moarte. O clipă, lui Presley i se păru că ar putea afirma mai mult. Oamenii nu erau nimic, moartea nu era nimic, viaţa nu era nimic. Exista numai FORŢA care aducea oamenii pe pămînt, FORŢA care-i zvîrlea din lume ca să facă loc generaţiilor următoare, FORŢA care făcea grîul să crească, şi încă o dată FORŢA care-l culegea spre a face loc recoltei viitoare.

Era misterul creaţiei, minunea uimitoare a reproducerii. Vastul ciclu al anotimpurilor, cumpănit, alternat, soarele şi stelele, măsurînd vremea ca o eternă simfonie a renaşterii, oscilînd în cadenţe formidabile, ca uriaşul pendul al unui neasemuit orologiu — energia primordială ţîşnită din mîna atotputernicului, veşnicului, olimpicului Dumnezeu.

Cum şedea astfel, privind în jos spre întinderile văii, Presley zări în depărtare silueta unui om ce se îndrepta spre misiunea „San Juan". Omul se vedea abia cît un punct, dar, în avîntul cu care înainta, avea ceva familiar ce nu putea să înşele. Pe lîngă asta, Presley era aproape sigur că nu purta pălărie. Dădu pinteni poneiului. Era Vanamee, fără îndoială ! Coborînd pe potecile şi cărările şerpuitoare care duceau la Broderson Creek, Presley îşi ajunse prietenul.

Observă la el de îndată o mare schimbare. Faţa lui Vanamee era încă aceea a unui ascet, încă radia focul

lăuntric al unui tînăr vizionar, al păstorilor proroci, pe jumătate inspirați, din legendele biblice, dar umbra acelei tristeți adînci, care mocnise în el atîta vreme, dispăruse. Durerea, pe care odinioară și-o închipuise nepieritoare, acum nu se mai vedea, pierise cu adevărat sau mai curînd fusese alungată de bucuria triumfătoare care strălucea ca lumina zorilor în ochii lui duși în fundul capului, pe obrajii oacheși, scofîlciți. Stătură de vorbă pînă spre seară, dar la întrebările puse de Presley în privința pricinilor fericirii lui Vanamee, acesta nu voi să-i facă nici o destăinuire. O singură dată își îngădui să atingă în treacăt acest subiect.

— Moartea și durerea n-au nici o însemnătate, spuse el. Sînt trecătoare. Viața și bucuria trebuie să precumpănească. De altfel, moartea și durerea nici nu există. Nu sînt decît negativele imaginii. Viața e pozitivă. Moartea e doar lipsa vieții, tot astfel precum noaptea e lipsa zilei. Și dacă e astfel, moartea nu există. Există numai viață și oprire a vieții, pe care noi o numim, prostește, moarte. „Oprire", zic eu, nu stingere a vieții. Nu spun că viața se întoarce. Ea nu piere nicicînd, viața pur și simplu *există*. Un anumit timp se ascunde în întuneric, dar asta-i oare moartea, stingerea, nimicirea? Cred că nu, slavă Domnului! Oare grăuntele de grîu, ascuns pentru o vreme în întuneric, moare? Grăuntele pe care îl credem mort își reia viața. Dar cum? Nu cu forța unui grăunte, ci cu aceea a douăzeci de grăunțe. Același lucru se petrece în totul și în toate! Moartea există numai pentru drojdiile lumii, pentru toată durerea, pentru toată nedreptatea, pentru toată suferința. Binele, Presley, nu moare niciodată. Răul, cruzimea, samavolnicia, egoismul, lăcomia, acestea mor. Noblețea, iubirea, sacrificiul, mărinimia, adevărul, deși există doar pe ici, pe colo, deși sînt flori rare, slavă Domnului, trăiesc veșnic, sînt eterne! Tu ai fost zguduit de ceea ce ți-a fost dat să vezi în valea asta, de acea luptă deznădăjduită, de acele suferințe fără speranță de alinare. Ei bine, lu-

crurile nu se sfîrșesc așa! După ce totul s-a terminat, după ce morții au fost îngropați și inimile au fost zdrobite, ce rămîne oare?! Privește toate acestea de la înălțimea nemărginită a umanității; judecă-le după criteriul „binelui maxim pentru cei mulți". Ce rămîne pînă la urmă? Oamenii pier, sînt ticăloșiți, inimile sînt sfîșiate, dar ceva rămîne totuși neatins, de neînvins, nepîngărit! Încearcă și descoperă acel ceva nu numai aici, dar în toate perioadele de răscruce ale vieții omenirii, și dacă vei avea o perspectivă destul de largă, vei vedea că pînă la capăt *nu* răul, ci binele învinge.

Urmă o lungă pauză. Frămîntînd în minte aceste gînduri noi, Presley stătea nemișcat. În sfîrșit, Vanamee adăugă:

— Am crezut că Angèle a murit. Am jelit pe mormîntul ei. Mi-am cernit toată ființa, socotind că ar fi murit în păcat. Ei bine, s-a întors la mine, mai frumoasă ca oricînd! Nu mă întreba mai mult. Să dau grai acestei povești, acestei idile, ar însemna o profanare! Atît trebuie să-ți fie de ajuns! Angèle s-a întors la mine, și sînt fericit. *Adios!*

Apoi se ridică brusc. Cei doi prieteni își strînseră mîinile.

— N-o să ne mai întîlnim niciodată, încheie Vanamee. Dacă acestea sînt ultimele cuvinte pe care ți le-am spus, ascultă-le, amintește-ți-le, fiindcă sînt încredințat că ți-am spus adevărul. Răului îi e hărăzită viață scurtă. Niciodată să nu judeci întregul crug al vieții prin perspectiva micului segment pe care îl poți vedea. Pînă la urmă întregul este perfect.

Vanamee se depărtă iute. Se făcu nevăzut. Singur, gînditor, Presley își urmă calea printre lanurile *ranch*-urilor care dăduseră rod îmbelșugat, întorcîndu-și fața de la ele pentru totdeauna.

Vanamee, dimpotrivă. Privind în jur cu nesaț, rătăci ceasuri întregi peste cîmpuri, printre clădirile pustii care fuseseră cîndva căminul lui Annixter, peste holdele fremătătoare, încă nesecerate, ale *ranch*-ului Quien

Sabe, sus, pe povîrnişul colinelor, departe, spre miazănoapte, sau urmînd din nou cursurile şerpuitoare ale şuvoaielor. Astfel îşi petrecu noaptea.

În cele din urmă, zorile mijiră strălucitoare, senine. Noaptea rămăsese în urmă. Toate sclipirile, tot clocotul bucuriei vibrau în lumina cristalină, în timp ce aurora se revărsa trandafirie şi învăpăind zenitul în clipa cînd globul de foc al soarelui se ivi în zarea lumii, privind în jos spre pămînt, ca ochiul lui Dumnezeu-tatăl.

Într-un colţ singuratic al *ranch*-ului Quien Sabe, Vanamee tocmai intrase pînă la piept în lanul de grîu. Se întoarse spre răsărit, către strălucirea cerească a zilei, şi-şi trimise chemarea fără grai peste holdele aurii, departe, spre vîlceaua florilor.

Răspunsul veni numaidecît. Se apropia. Arse, pîrjolite de soarele verii, florile *ranch*-ului Seed se veştejiseră, dăruindu-şi sămînţa din belşug, ca să fie din nou semănată şi ca să înflorească iară. *Ranch*-ul Seed, nu mai era scăldat în culori somptuoase. Trandafirii, crinii, garoafele, zambilele, macii, violetele, rezedele, toate florile pieriseră, vîlceaua rămăsese tristă ! Acolo unde cîndva plutiseră cele mai suave miresme, acum nu se mai simţea nici o adiere. Sub lumina orbitoare, valea se întindea golaşă, roşcată, stearpă. Poezia acelor locuri se risipise, dar cu ea pierise şi Vedenia. Făptura care venea în întîmpinarea lui Vanamee nu mai era o născocire a închipuirii lui, o zămislire a viselor sale. Era realitatea. În gura vîlcelei se ivise Angèle însăşi, vie, sănătoasă, materială. Visarea se risipise, dar acum totul era mai mult decît vis. Nu mai avea a face cu o arătare, nu mai trăia un vis, în faţa ochilor lui era ea, aievea. Noaptea se risipise, răsărise soarele ; florile pieriseră, dar răsărise grîul, vînjos, puternic, generos.

O aşteptă în grîu. Venea spre el. În îmbrăcămintea ei nu era nimic neobişnuit. Nu avea pe cap nici cununiţe fantastice de chiparoase, nu purta nici ciudatul veşmînt roşu, ţesut cu fir de aur. Nu mai era o iluzie

trecătoare, mistică, a nopții, ci pur și simplu o fată de la țară care venea să-și intilnească iubitul. Vedenia nocturnă fusese frumoasă, dar ce însemna ea alături de fata aceasta? Realitatea era mai frumoasă decît visul. O inimă iubitoare, încrezătoare, deschisă înseamnă mai mult decît închipuirea înflorită, decît o nălucire în lumina lunii. Scăldată de razele soarelui, ajunsese aproape. Se uita la chipul ei, privea cele două cosițe netede ce-i încadrau fața, fermecătoarea rotunjime a buzelor, strania legănare a capului ei pe gîtul gingaș. De astă dată nu mai era adormită. Ochii minunați, albaștri ca vioreaua, cu gene grele, cu uimitoarea lor trăsătură orientală, adusă spre tîmple, îl priveau larg deschiși.

Venise, în sfîrșit, la el din lumea viselor, din strălucirea nopților luminate de lună și de stele, din licărirea crinilor, dintre miresmele imensei grădini. Lumina lunii, florile, visul, toate se risipiseră. În grîu era Angèle aievea. Se înălța neclintită în lumina soarelui, cu adevărat, nu în închipuire.

Se repezi s-o întîmpine. Ea îi întinse mîinile. O strînse în brațe. Ridicînd fața spre el, îl sărută pe buze.

— Te iubesc, te iubesc... îi șopti.

Cum coborî din tren la Port Costa, S. Behrman ceru să i se arate unde încărca grîu „Swanhilda". Deși cumpărase și mărise mult un siloz în acest port, pînă atunci nu-l văzuse. S. Behrman, avînd alte numeroase și presante treburi care-i reclamau prezența și atenția, întreaga lucrare fusese executată sub supravegherea oamenilor săi. Acum, însă, aștepta să vadă pentru întiia oară materializarea concretă a triumfului său.

Trecu liniile ferate spre antrepozitele numerotate cu cifre romane uriașe, pline de saci cu grîu, construite ca un brîu de-a lungul docurilor.

Vederea sacilor îl făcu să se gîndească la faptul că, dintre toți expeditorii, singur el manipula grîul folosind metodele cele mai noi. Ceilalți încărcau grîul în

saci, dar el prefera să-l depoziteze în siloz, şi de acolo să-l deşerte în pîntecele vaporului. Preţul sacilor ajungea uneori la patru cenţi bucata, şi S. Behrman socotise că amenajînd silozul şi depozitîndu-şi grîul acolo, va economisi această cheltuială. Numai o mică parte din grîul lui — recolta de pe tarlaua a treia — fusese încărcată în saci. Tot restul, două treimi din întreaga cantitate recoltată pe *ranch*-ul Los Muertos, se găsea depozitat în uriaşul siloz din Port Costa.

Dorise să vină la Port Costa, între altele, ca să vadă cum se încarcă vasul direct de la siloz. Totuşi, cel mai puternic motiv fusese curiozitatea, spre a nu spune de-a dreptul dorinţa de a gusta bucuria victoriei! Atîta vreme urzise, uneltise pentru această zi de triumf, cu atîta înfrigurare o aşteptase, încît acum, cînd, în sfîrşit, sosise, voia să se bucure din plin. Dorea să nu scape nici un amănunt din operaţiile de manipulare a grîului. Văzuse cum fusese secerat, cum fusese transportat la gară, şi acum avea să vadă cum e vărsat în pîntecele vasului. Avea să asiste la plecarea vasului, avea să-l privească pornind la drum.

Se strecură printre magazii şi ajunse la docul care se întindea paralel cu ţărmul golfului. În port se aflau o mulţime de vase, cea mai mare parte vase cu pînză, care făceau curse în jurul Capului Horn, vase transoceanice, ale căror etrave ferecate brăzdaseră toate mările lumii, de la Rangoon la Rio de Janeiro, de la Melbourne la Christiania. Unele dintre ele, încărcate cu grîu pînă la limită, stăteau gata să ridice ancora la venirea fluxului. Altele însă staţionau cu bordajele lor mari de-a lungul cheiurilor, şi în clipa aceea, macaralele şi vinciurile revărsau în magazii mii şi mii de saci de grîu. Era o privelişte plină de însufleţire. Macaralele zăngăneau şi se legănau necontenit în zornăitul lanţurilor. Docherii şi hamalii trudeau şi asudau, şefii de echipaj şi meşterii din docuri dădeau comenzi, căruţele huruiau. Apa clipocea, lovindu-se de piloni; cîţiva marinari vopseau bordajele unuia dintre transoceanice cîntînd în gura mare. Vîntul şuiera eolian prin

cordaje, răspîndind peste tot un iz iute de sare. Pretutindeni mirosea a corăbii, a mare.

S. Behrman își descoperi curînd silozul. Era cea mai mare clădire dintre toate, și pe acoperișul ei își zări numele scris cu litere albe, uriașe. Strecurîndu-se printre stivele de saci cu grîu, printre camioane, lăzi și cutii cu mărfuri, S. Behrman se furișă pe lîngă o piramidă de lăzi cu somon. Amarat la chei, aproape, chiar sub silozul lui, staționa un vas mare, cu catarge înalte, semețe, și vergi lungi. Pe bordajul lui scria cu litere aurii, zvelte : „Swanhilda"—Liverpool.

Se urcă pe bord, cățărîndu-se pe pasarelă foarte repede. Căpitanul era pe puntea de cart. S. Behrman se prezentă.

— Ei, întrebă el, cum merge treaba ?

— Destul de bine, *sir*, răspunse căpitanul — un englez. Poimîine pe vremea asta e gata totul. Metoda nouă de încărcare înseamnă o mare economie de timp ; trei oameni pot face munca a șapte !

— Aș dori să privesc și eu cum merg lucrurile, răspunse S. Behrman.

— O, vă rog ! încuviință căpitanul, dînd din cap.

S. Behrman păși înainte spre tambuchiul care se deschidea în jos către vasta magazie a vasului. Un jgheab lung de tablă unea tambuchiul cu silozul, și prin el se revărsa o adevărată cascadă de grîu.

Grîul curgea dintr-un uriaș compartiment al silozului, luneca prin jgheab, vărsîndu-se în uriașa cală întunecoasă cu un vuiet necontenit, metalic, stăruitor, năvalnic, copleșitor. De jur împrejur nu se zărea nici un om. Grîul nu părea să se miște prin acțiunea mîinii omului, ci împins de o forță proprie, o forță plină de viață, vijelioasă, furtunoasă, covîrșitoare, arzînd de nerăbdare să ajungă în larg.

Privea, asurzit de vuietul grăunțelor grele care loveau pereții metalici ai jgheabului. La un moment dat atinse cu mîna șuvoiul de grîu, și acesta îi juli pielea de pe degete, trăgîndu-i mîna în iureșul lui.

Se holbă în jos, spre cală, de unde i se ridica spre nări un iz de mucegai și o aromă înțepătoare de grîne neuscate. Jos era întuneric — nu putea să vadă nimic — dar pretutindeni, de jur împrejur și deasupra tambuchiului, plutea o pulbere fină, impalpabilă, orbitoare, înecăcioasă.

Pe măsură ce ochii se obișnuiau cu întunericul cavernei de la picioare, începu să deslușească masa cenușie, marea de grîu, mișcătoare ca un lichid care, pe măsură ce cascada de deasupra se prăvălea peste ea, se deplasa, își schimba poziția, rotindu-se prelung, încet, ca o vîltoare. Deodată, cascada se înteți.

S. Behrman se întoarse privind în sus, spre siloz, pentru a descoperi pricina. Se împiedică de o parîmă făcută colac și se prăbuși în cală cu capul în jos.

Căderea fu lungă, și cînd se izbi de masa de grîu, se auzi un pleoscăit ca de rufe umede. O clipă rămase buimac. I se tăiase răsuflarea. Nu putea nici să se urnească, nici să strige. Încet-încet însă își reveni în simțiri. Se uită de jur împrejur și în sus. În magazie lumina era pîclișă, încărcată de pleava ce se răspîndea din ploaia de grăunțe, semiobscuritatea destrămîndu-se aproape de gura tambuchiului, în vreme ce ungherele mai îndepărtate erau pierdute într-o beznă de nepătruns. S. Behrman se ridică în picioare, dar constată îndată că se cufundă pînă la glezne în masa neconsistentă de sub picioarele lui.

— Drace, exclamă el, asta-i bună !

Sub jgheab grîul se clădise în forma unui crater de vulcan, dar luneca în jos, fără încetare, de pe marginile acestuia, revărsîndu-se în toate părțile în șuvoaie groase, ca un lichid. În clipa cînd scosese acea exclamație, un val de grîu se rostogoli peste picioarele sale, ridicîndu-i-se repede pînă la genunchi. Se trase iute înapoi. Dacă ar fi rămas sub jgheab, curînd ar fi fost îngropat pînă la brîu.

Fără îndoială că trebuia să existe încă o ieșire din cală, vreo scară mobilă care ducea pe punte. S. Behrman se zbătu, înotă prin grîu, bîjbîind prin întuneric

cu amîndouă mîinile întinse. Cu fiece răsuflare, gura şi nările mai mult i se umpleau cu pleavă decît cu aer. Uneori nici nu mai putea să răsufle. Căsca gura, simţind că se înăbuşă. Zadarnic căută, zadarnic orbecăi prin întuneric, nu putu să găsească nici o ieşire din cală, nici o scară, nici un culoar. Îşi făcu vînătăi la frunte şi la încheieturi lovindu-se de bordajele metalice ale vasului. Nemaisperînd că va găsi vreo ieşire interioară, se întoarse anevoie sub tambuchiul deschis. Nivelul grîului se ridicase vizibil.

— Dumnezeule, murmură el, asta nu-i a bună. Răcni din răsputeri: Hei, voi, ăia de pe punte, nu-i careva pe aproape? Pentru numele lui Dumnezeu!

Vuietul vijelios, metalic al şuvoiului de grîu îi înăbuşea glasul. Abia se putea auzi el însuşi. Pînă la urmă îşi dădu seama că era cu neputinţă să rămînă sub tambuchiu. Cascada de grăunţe îl izbea peste faţă ca grindina spulberată de vînt. Era o adevărată caznă. Îl usturau mîinile. La un moment dat îşi dădu seama că nu mai vede. Pe deasupra, valurile de grîu care se rostogoleau unele după altele din gura jgheabului, prăvălindu-i-se peste picioare şi genunchi, ridicîndu-se repede tot mai sus, îl zvîrleau înapoi, îl dădeau grămadă.

Încă o dată se trase îndărăt de sub tambuchiu.

O clipă rămase nemişcat, apoi strigă din nou. Zadarnic. Glasul se răsfrîngea ca un ecou, neputînd să domine vuietul puhoiului de grîu. Constată îngrozit că, îndată ce rămînea nemişcat deasupra grîului, se afunda în el. Înainte de a-şi da seama de acest lucru, se cufundase din nou pînă la genunchi. Un val de grăunţe revărsîndu-se dinspre craterul care mereu se surpa şi mereu se înălţa la loc, sub cascadă, i se strînse în jurul şoldurilor, imobilizîndu-l.

O spaimă nebună îl cuprinse din nou. Groaza de moarte, de capcana în care căzuse, îl scutura ca pe o trestie uscată. Răcnind, se smulse din grîu şi se tîrî pe brînci încă o dată, zbătîndu-se, căutînd să se caţere spre gura tambuchiului. Cînd ajunse aproape în drep-

tul ei, se poticni și căzu sub torentul de grîu care-l împroșca întocmai ca o grindină de alice, necruțător, neîndurător. Puzderia de grăunțe îl plesnea, îl biciuia, îl pocnea, sfîșiindu-i carnea. Sîngele începu să-i curgă șiroaie de pe frunte și, îngroșat cu pleavă, îl orbea. Se căzni să se ridice încă o dată în picioare. O avalanșă revărsată din craterul de grăunțe îl îngropă din nou pînă la șolduri. Se trase înapoi, mai înapoi, bătînd aerul cu mîinile, căzînd, ridicîndu-se, urlînd, cerînd ajutor. Nu mai vedea. De cîte ori deschidea ochii, plini de pulbere, îl usturau îngrozitor, ca și cînd în ei ar fi fost înfipte ace. Gura i se umpluse de pleavă, buzele îi erau uscate. Îl chinuia setea. Gîtlejul, rănit din pricina răcnetelor, i se încleșta, făcîndu-l să se sufoce.

Și tot timpul, fără o clipă de răgaz, neînduplecat, puhoiul de grîu, parcă mișcat de o forță proprie, se prăvălea cu un vuiet prelung, stăruitor, năvalnic, de neînlăturat.

S. Behrman se tîrî spre un ungher îndepărtat al magaziei și se așeză jos, cu spatele rezemat de carena metalică a vasului, încercînd să-și adune gîndurile, să-și recapete cumpătul. Nu se putea să nu mai existe o cale de scăpare, nu se putea să moară astfel, să fie îngropat în acea masă îngrozitoare de grăunțe, nici solidă, nici lichidă. Ce era de făcut? Cum să-l audă cei de afară?

În timp ce se gîndea la toate acestea, craterul de sub șuvoi se surpă din nou, revărsînd un val de grăunțe care undui, se rostogoli și, ajungînd pînă la el, îi îngropă o mînă și un picior.

S. Behrman sări în sus tremurînd ca varga și alergă în alt ungher.

— Pentru numele lui Dumnezeu, pentru numele lui Dumnezeu, strigă el, trebuie să găsesc o ieșire, repede!

Nivelul grîului se înălță din nou, și boabele începură să se ridice grămadă în jurul lui, făcîndu-l să se tragă încă o dată înapoi. Se tîrî iarăși sub cascadă, împleticindu-se, răcnind, pînă ce simți că-i vuiesc urechile.

Ochii îi ieșiseră din orbite. Fluxul neîncetat al grîului îl zvîrli din nou înapoi.

Atunci începu un înfiorător dans al morții. Omul răcnea, trăgîndu-se cînd într-o parte, cînd într-alta, se încorda, se zbătea, alungat dintr-un colț într-altul de grîul ce se revărsa încet, neîndurător, se ridica, se răspîndea în toate ungherele, în toate crăpăturile. În sfîrșit, îi ajunse la brîu. Înnebunit, cu mîinile sîngerînde, cu unghiile rupte, S. Behrman înota prin grăunțe din răsputeri ; cădea pe spate, istovit, gîfîind, cu răsuflarea tăiată de aerul amestecat cu pleavă. Ridicat din nou de revărsarea înceată a puhoiului, sări în picioare și-și făcu vînt înapoi, cu spaima morții în ochi, izbindu-se de peretele metalic al vasului. Se întoarse pe călcîie, cu sîngele curgîndu-i șiroaie pe față, și se opri ca să-și adune gîndurile. Cu o unduire suplă, alt val i se strecură în jurul gleznelor și genunchilor. S. Behrman era istovit de tot. Să stea nemișcat, ar fi însemnat să se cufunde în grîu. Să se așeze jos ori să se lase pe vine, ar fi însemnat să fie îngropat repede. Și toate acestea se petreceau în întuneric, într-un aer unde abia mai putea să răsufle, în timp ce se lupta cu un dușman nevăzut, înotînd într-o mare care nu putea fi stăvilită.

Orientîndu-se după vuietul cascadei de grîu, S. Behrman se tîrî din nou în patru labe spre gura tambuchiului, strigînd încă o dată din răsputeri după ajutor. Gîtlejul însîngerat — o carne vie — buzele uscate nu scoaseră decît o horcăială. Din nou încercă să privească fîșia de lumină firavă de deasupra. Pleoapele îmbîcsite, zgrunțuroase, pline de pleavă, nu se mai puteau deschide. În timp ce se ridica în genunchi, grîul îl îngropă pînă la mijloc.

Își pierdu mințile. Asurzit de vuietul grăunțelor, orbit, năucit, înăbușit de pleavă, se aruncă înainte cu degetele chircite, rostogolindu-se pe spate, legănîndu-se pe o parte și pe alta. Grăunțele se prăvăleau necontenit din jgheab, ridicîndu-se în jurul lui, umplîndu-i buzunarele hainei, strecurîndu-i-se în cămașă și în pantaloni, îngropîndu-i pîntecele mare, pătrunzîndu-i

pînă la urmă în gura căscată, horcăitoare, acoperindu-i fața.

În sfîrșit, nu mai mișca decît marea de grăunțe. Altfel de viață nu mai era acolo. Deodată, însă, suprafața grîului undui. O mînă grasă, cu degete scurte, cu vinele umflate, se ridică, se chirci, apoi căzu înapoi, moale. O clipă după aceea o acoperiră grăunțele. În cala „Swanhildei" nu mai mișcau decît valurile de grîu revărsate de pe craterul care mereu se surpa și mereu se refăcea ; nu se auzea decît vuietul prelung, stăruitor, furtunos, copleșitor al grăunțelor ce se prăvăleau necontenit din jgheabul de tablă.

EPILOG

A doua zi după ce Presley părăsise Bonneville şi *ranch*-urile, „Swanhilda“ ridică ancora din Port Costa, îndreptîndu-se spre San Francisco, unde opri în rada din faţa oraşului. La cîteva ore după sosirea vasului, Presley, care aştepta la clubul lui, primi o comunicare de la Cedarquist, prin care i se făcea cunoscut că vasul va ridica ancora în zorii zilei următoare şi că trebuia să se îmbarce înainte de miezul nopţii.

Îşi trimise geamantanele pe vas şi se duse îndată la Cedarquist la birou ca să-şi ia rămas bun. Îl găsi în cea mai bună dispoziţie.

— Ce zici de Lyman Derrick ? ! exclamă el, după ce Presley luă loc în fotoliu. S-a vîrît pînă la urechi în politică. Drept răzbunare, aşa-i ? Iar scumpa noastră companie de cale ferată îl proclamă deschis candidatul ei. Ai auzit ce campanie electorală desfăşoară, nu ?

— Da, da, răspunse Presley. Lyman ştie cum să-şi învîrtească afacerile.

Cedarquist era însă preocupat de alte gînduri. Noua lui afacere, care la început păruse destul de riscantă — organizarea unei linii pentru transporturi de grîu în zona Pacificului şi Extremului Orient — era înfloritoare.

— „Swanhilda“ e mama flotei mele, Pres ! Pe ea a trebuit s-o cumpăr, dar în timp ce va fi descărcată la Calcutta, chila surorii ei va fi pusă pe şantier. Vom

transporta grîul nostru în Asia. De acolo au început anglo-saxonii ! Destinul lor e să ocolească tot globul şi să ajungă de unde au pornit. Iar tu, Pres, eşti în fruntea procesiunii, pleci în India cu un vas încărcat cu grîu pe care flutură pavilionul american. În treacăt fie zis, ştii de unde am să scot banii ca să construiesc cea de a doua „Swanhildă" ? Din vînzarea utilajului şi fierului vechi al uzinelor „Atlas". Da, am lichidat definitiv afacerea aceea. Cei de aici nu vor să-mi dea nici un sprijin. Acum însă m-am lansat în direcţia asta. S-ar putea să-mi rup gîtul, dar nu-i nimic, omul e dator să încerce. Ştii, „expoziţia care a costat un milion de dolari" a fost inaugurată ieri, cu surle şi trîmbiţe. Lumea se distrează, ce să-i faci ! *Missis* Cedarquist şi prietenul nostru Hartrath „au deschis o listă de subscripţie" pentru ridicarea monumentalei statui a Californiei... din caise uscate. Te asigur, remarcă el cu o gravitate amuzantă, că e o adevărată operă de artă, ba chiar o senzaţie a tîrgului. Ei, şi acum, la revedere, Pres. Scrie-mi din Honolulu. *Bon voyage.*[1] Salutările mele hinduşilor înfometaţi. Spune-le că „venim, tata Abraham, noi şi alţi o sută de mii". Spune-le oamenilor din Orient să-i aştepte pe oamenii din Occident. Impetuosul yankeu bate la uşile templelor lor şi doreşte să le vîndă aspiratoare de praf pentru covoarele de prin haremuri şi instalaţii electrice pentru a-şi lumina raclele de prin altare. La revedere !

— La revedere, *sir*.

— Mai îngraşă-te niţeluş pe acolo, Presley, îl sfătui el, în timp ce se ridicară amîndoi şi-şi strînseră miinile.

— Pe un vas cu grîu nu poate fi lipsă de hrană. Se găseşte desigur pîine destulă.

— Totuşi, e cam plictisitor. Omul nu poate trăi numai cu pîine. Ei, şi acum, drum bun.

— Vă las cu bine, *sir*.

Cînd ieşi în stradă, Presley dădu cu ochii de un camion uriaş, drapat cu pînză albă, în care duduia de mama focului o tobă mare. Pe pînză erau scrise ditamai literele :

---

[1] Drum bun ! (În limba franceză în original.)

„Votați-l pe Lyman Derrick, candidatul republican pentru postul de guvernator al Californiei !"

„Swanhilda" ridică ancora plutind încet, majestuos, pe valurile Pacificului. Apa șuiera și clocotea sub etravă, cordajele vibrau, zbîrnîiau în iureșul alizeelor. Se însera. Luminile fuseseră aprinse. Căpitanul trecu pe lîngă Presley, care se sprijinea de copastie, fumînd o țigară. Tăcu cîteva clipe, apoi remarcă :

— Vedeți ? Colo e Point Gordo. Dacă ați trage o linie de aici prin punctul acela și ați duce-o cu vreo sută de mile mai încolo, ar străbate de-a dreptul prin ținutul Tulare, nu prea departe de locurile în care ați stat atîta vreme.

— Da, răspunse Presley, e adevărat. Mulțumesc. Îmi pare bine că aud acest lucru.

Căpitanul se îndepărtă, și Presley urcă pe puntea de cart, de unde privi lung, stăruitor, conturul estompat al munților ce se înălțau albăstrui în zare, deasupra întinderii de apă clocotitoare.

Aceia erau munții Coast Range, și în preajma lor se afla ceea ce fusese cîndva căminul lui. Acolo erau Bonneville, Guadalajara, Los Muertos, Quien Sabe, misiunea „San Juan", *ranch*-ul Seed, căminul pustiu al lui Annixter și plantația de hamei a lui Dyke, lăsată în paragină.

Toate rămăseseră în urmă, împreună cu drama îngrozitoare pe care o trăise. Drama se îndepărta tot mai mult, dar cîteva clipe învie din nou în mintea lui, rău prevestitoare, întunecată, de neuitat. Și Presley trecu în revistă totul, începînd din ziua primei lui întîlniri cu Vanamee și pînă în clipa cînd își luase rămas bun de la Hilma. Revedea totul aievea — larga panoramă ce se întindea de pe creasta colinelor de unde izvora Broderson Creek ; serata din grajdul lui Annixter ; îmbulzeala *rancher*-ilor scoși din sărite în magazia hamurilor ; căsuța lui Dyke, fuga acestuia cu locomotiva, lupta lui vitejească din hățișuri ; Lyman Derrick, încolțit în sufragerie la Los Muertos ; vînătoarea de iepuri ; sîngeroasa ciocnire de la canalul de irigare ; mulțimea care vocifera în sala Operei din Bonneville.

Drama rămăsese în trecut. Lupta dintre *Ranch*-uri și Calea Ferată fusese împinsă spre un deznodămînt îngrozitor. Era adevărat ce spusese Shelgrim că în acea luptă tonul îl dăduseră mai curînd forțele decît oamenii. Totuși, suferiseră *rancher*-ii, nu domnii de la Calea Ferată. Monstrul în galop, dihania de oțel și abur, se năpustise în acea vale înfloritoare, în liniștita comunitate a fermierilor, țîșnind spre zări, tunînd și fulgerînd pe deasupra tuturor *ranch*-urilor, lăsînd în urmă sînge și ruine.

Da, Calea Ferată învinsese. *Ranch*-urile fuseseră înșfăcate de tentaculele caracatiței. Povara exorbitantă, spoliatoare a tarifelor de transport le fusese impusă ca un jug de fier. Monstrul îl ucisese pe Harran, îl ucisese pe Osterman, îl ucisese pe Broderson, îl ucisese pe Hooven, îl ruinase și îl scosese din minți pe Magnus, după ce se dezonorase într-o zadarnică încercare de a dobîndi dreptatea pe căi piezișe. Îl ademenise pe Lyman, pentru a smulge din el omenia și onoarea, pervertindu-l, otrăvindu-l iremediabil. Îl izgonise pe Dyke de la munca lui, la care avea un drept legitim, făcînd din el un ucigaș, un tîlhar. O alungase pe *missis* Hooven, ca să moară de foame pe străzile San Franciscoului. O împinsese pe Minna la prostituție. Îl ucisese pe Annixter chiar în clipa cînd își dobîndise chinuitor, eroic salvarea sufletului, hotărînd cu tărie să facă bine, să se lepede de egoism, să-și dăruiască viața semenilor săi. O văduvise pe Hilma în zorile fericirii. Ucisese chiar pruncul în pîntecele mamei, sugrumînd viața înainte de a se naște, stingînd scînteia hărăzită de Dumnezeu să se nască de-a pururi.

Ce rămăsese? Nu mai exista oare nici o speranță, nici o perspectivă de viitor; nici o luminiță în beznă, nici o licărire de lumină în noapte? Era oare scris ca binele să fie călcat în picioare, ca răul să se ridice deasupra și să învingă? Nu mai exista nici o umbră de nădejde?

Deodată își aduse aminte de cuvintele lui Vanamee. Care era perspectiva cea mai cuprinzătoare a lucrurilor? Ce era bine pentru cei mulți? Cum să vadă crugul vieții în întregimea lui, și nu numai un seg-

ment? Care era concluzia? Iată concluzia: din acea încercare binele ieşea neatins, nepîngărit, de neînvins.

Oamenii — firişoare de praf în razele soarelui — piereau, erau împuşcaţi în floarea bărbăţiei, inimile erau zdrobite, copilaşii păşeau jalnic pragul vieţii, fetele erau împinse la o existenţă ruşinoasă, femeile vîrstnice mureau de foame. În acea comunitate, încă răzleaţă, de gîze omeneşti, suferinţele, lipsurile, moartea, grijile se depănau ca o roată de foc.

Rămînea însă GRÎUL. Neatins, nepîngărit, de neînvins, rămînea grîul, această mare forţă mondială, hrana omenirii. Învăluit într-o linişte de Nirvană, nepăsător faţă de viermuiala omenească, atotputernic, copleşitor, grîul îşi urma ciclurile sale pe făgaşele predestinate. Ignorînd sîngele vărsat la canalul de irigare, operele caritabile iluzorii izvorîte din snobism, filantropia de paradă a comitetelor de ajutorare a înfometaţilor, grîul de la Los Muertos curgea şuvoi de la Munţii Sierra spre Himalaia pentru a hrăni miile de umbre omeneşti înfometate de pe cîmpiile sterpe ale Indiei.

Făţărnicia rămîne o amintire; nedreptatea, samavolnicia pînă la urmă se sting, pier. Lăcomia, cruzimea, egoismul, neomenia au viaţă scurtă. Oamenii suferă. Dar omenirea merge înainte. Annixter murise, dar într-un colţ îndepărtat al lumii, o mie de vieţi fuseseră salvate. În pofida tuturor amăgirilor, a tuturor relelor şi viciilor, perspectiva largă asupra vieţii descoperă totdeauna Adevărul, pînă la urmă biruitor, totul năzuind, fără şovăire, cu hotărire, nestrămutat, spre izbînda binelui.

CUPRINS